

T.C. BAŞBAKANLIK • DEVLET PLANLAMA TEŞKİLATI

DOKUZUNCU 2007
KALKINMA 2013
PLANI

TEKSTİL, DERİ VE GİYİM SANAYİİ

ÖZEL İHTİSAS KOMİSYONU RAPORU

ANKARA 2007

T.C. BAŞBAKANLIK • DEVLET PLANLAMA TEŞKİLATI

YAYIN NO: DPT: 2715 - ÖİK: 668

**DOKUZUNCU 2007
KALKINMA 2013
PLANI**

TEKSTİL, DERİ VE GİYİM SANAYİİ

ÖZEL İHTİSAS KOMİSYONU RAPORU

ANKARA 2007

ISBN 978-975 – 19 – 4111-4 (basılı nüsha)

Bu Çalışma Devlet Planlama Teşkilatının görüşlerini yansıtmaz. Sorumluluğu yazarına aittir. Yayın ve referans olarak kullanılması Devlet Planlama Teşkilatının iznini gerektirmez; İnternet adresi belirtilerek yayın ve referans olarak kullanılabilir. Bu e-kitap, <http://ekutup.dpt.gov.tr/> adresindedir.

Bu yayın 600 adet basılmıştır. Elektronik olarak, 1 adet pdf dosyası üretilmiştir

ÖNSÖZ

Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013), Türkiye Büyük Millet Meclisince 28 Haziran 2006 tarihinde kabul edilmiştir.

Plan, küreselleşmenin her alanda etkili olduğu, bireyler, kurumlar ve uluslar için fırsat ve risklerin arttığı bir dönemde Türkiye'nin kalkınma çabalarını bütüncül bir çerçeveye kavuşturan temel bir strateji dokümanıdır.

Toplumun tamamını ilgilendiren kalkınma planları, gerek hazırlık gerekse uygulama aşamasında, ilgili tüm kesimlerin katkısını ve sahiplenmesini gerektirmektedir.

Kalkınma planlaması alanında ülkemizin katılımcı ve demokratik bir planlama deneyimi bulunmaktadır. Özel İhtisas Komisyonları, bu deneyim içinde kurumsallaşmış bir katılımcılık mekanizması olarak ön plana çıkmaktadır. Kamu, özel kesim, üniversite ve sivil toplum kuruluşları temsilcilerinin katılımı ile oluşturulan Özel İhtisas Komisyonları, 2007-2013 dönemi kapsayan Dokuzuncu Plan hazırlıklarında da son derece önemli bir işlev görmüştür. Bu bağlamda, 5 Temmuz 2005 tarihinde 2005/18 sayılı Başbakanlık Genelgesiyle başlatılan çalışmalar çerçevesinde geniş bir konu yelpazesini kapsayacak biçimde toplam 57 Özel İhtisas Komisyonu oluşturulmuş, alt komisyonlarla birlikte bu sayı 66'ya ulaşmıştır. Bu komisyonlarda toplam 2252 katılımcı görev yapmıştır. Komisyonların oluşturulmasında ise ülkemizin kalkınma gündemini yakından ilgilendiren temel konular belirleyici olmuştur.

Özel İhtisas Komisyonlarında yapılan tartışmalar ve üretilen fikirler, planların hazırlanmasına ışık tutmakta ve plan metnine yansıtılmaktadır. Ayrıca, bu kapsamda ortaya çıkan raporlar birer referans doküman olarak, çeşitli alt ölçekli planlama, politika geliştirme ve araştırma ihtiyaçlarına da cevap vermektedir. Bu anlamda, Özel İhtisas Komisyonu raporları sadece plana katkıda bulunmamakta, müstakil olarak da basılan ve çeşitli kesimlerin istifadesine sunulan birer kaynak niteliği taşımaktadır.

Sahip oldukları birikimi katılımcı bir ortamda toplumun genel yararı için özveriyle paylaşan Komisyon üyelerinin, ülkemizin kalkınma sürecine önemli katkılar verdikleri inancıyla, emeği geçen herkese Teşkilatım adına şükranlarımı sunar, Özel İhtisas Komisyonu raporlarının ve raporların ışığında hazırlanan Dokuzuncu Planın ülkemiz için hayırlı olmasını temenni ederim.

Dr. Ahmet TIKTIK
Müsteşar

İÇİNDEKİLER

- 1. TEKSTİL, HAZIRGIYIM VE KONFEKSİYON ALT KOMİSYON RAPORU 1**
- 2. DERİ VE DERİ ÜRÜNLERİ ALT KOMİSYON RAPORU 261**

DEVLET PLANLAMA TEŞKİLATI MÜSTEŞARLIĞI

**DOKUZUNCU KALKINMA PLANI
(2007-2013)**

**TEKSTİL, DERİ VE GİYİM SANAYİİ
ÖZEL İHTİSAS KOMİSYONU
TEKSTİL, HAZIRGIYIM VE KONFEKSİYON
ALT KOMİSYONU RAPORU**

MART – 2007

Başkan : Prof. Dr. Işık TARAKÇIOĞLU (TÜBİTAK-TAM)

Raportörler : Esra DOĞAN (TÜTSİS)

Dr. Hasan PARILTI (İTKİB)

Koordinatör : Mustafa ÖZÇÖREKÇİ

Emrah ÖNGÜT

Üye Listesi

Kurum	İsim
Türkiye Tekstil San. İşverenler Sendikası	Esra Doğan*
Türkiye Sınai Kalkınma Bankası	Azmi Özer
Öz-İplik-İş	Dr. Suat Karabulut
TEKSİF	Adnan Ateş
DİSK Tekstil-İş	Asalettin Arslanoğlu
Tüm Denim San ve İşadamları Derneği	Dr. Şerif Ünlütepe
Suni ve Sentetik İplik Üreticileri Birliği	Eray Sanver
Ege Giyim San. Der.	Ayfer Akgönenc
İTKİB	Hayrettin Gümüşkaya
İTKİB	İzzet İlle
İTKİB	Dr. Hasan Parıltı*
İTKİB	Nezir Akyeşilmen
TOBB	Atilla Bağcuvan
Tekstil, Hazır Giyim, Deri San. Teknoloji, Tasarım Ar-Ge Vakfı	Nebahat Kılıç
Türkiye Tekstil Terbiye San. Der.	Ahmet Temiroğlu
Ankara Giyim San. Der.	M. Atay Çatal
Örme Sanayicileri Derneği	Murat Gür
Teksis Tekstil Ürün.Paz.A.Ş.	Ahmet Şişman
Konfeksiyon Yan San. Der.	Yaşar Sertkaya
Tekstil Araştırma Dergisi	Celal Yüksel
Türkiye Giyim San. Der.	Dr. Can Fuat Gürlesel
Türkiye Giyim San. Der	Cevdet Karahasanoğlu
Ege Üniv. Mühendislik Fak Tekstil Müh.	Prof Dr. Tülin Öktem
Uludağ Üniversitesi	Prof. Dr. Şükriye Ülkü
İstanbul Teknik Üniversitesi	Prof. Dr. Bülent Özipek
Sümer Halı AŞ	Osman Kaya
KOSGEB	Dr. Hüsnüye Güler
Dış Ticaret Müst	Himmet Geriş
Dış Ticaret Müst	Yinal Yağan
Dış Ticaret Müst	Nil Gökçe
Gümrük Müsteşarlığı	Hakan Özkan
Sanayi ve Ticaret Bak.	Meral Kabukçuoğlu
DİE	Ömer Orak
Milli Eğitim Bak	Necla Mutlu
Hazine Müsteşarlığı	M.Ali Çolakoğlu
Ankara Sanayi Odası	Bahattin Ünal

İçindekiler

1.GİRİŞ..... 1 Error! Bookmark not defined.

2. TEKSİL VE KONFEKSİYON SEKTÖRÜNÜN MEVCUT DURUMU Error! Bookmark not defined

2.1. Mevcut Durum.....	Error! Bookmark not defined.
2.1.1. Mevcut Kapasite ve Kullanımı	Error! Bookmark not defined.
2.1.1.3. Sanayi ve İmalat Sanayi Üretimindeki Ağırlığı	Error! Bookmark not defined.
2.1.2. Üretim	23
2.1.2.1. Üretim Yöntemi – Teknoloji	23
2.1.2.2. Ürün Standartları	Error! Bookmark not defined.
2.1.2.3. Üretim Miktarı ve Değeri	Error! Bookmark not defined.
2.1.2.4. Üretim Maliyetleri	52
2.1.3. Dış Ticaret	Error! Bookmark not defined.
2.1.3.1. Tekstil ve Konfeksiyon İhracatının Gelişimi.....	Error! Bookmark not defined.
2.1.3.2. Tekstil ve Konfeksiyon Sektörü'nün Ekonomiye Sağladığı Net Döviz Girdisi	Error! Bookmark not defined.
2.1.3.3. Dış Ticaret İçindeki Payı	Error! Bookmark not defined.
2.1.3.4. Tekstil Dış Ticareti	Error! Bookmark not defined.
2.1.3.5. Hazırgiyim ve Konfeksiyon Dış Ticareti	92
2.1.4. Yurtiçi Tüketim	Error! Bookmark not defined.
2.1.5. Fiyatlar.....	Error! Bookmark not defined.
2.1.6. İstihdam	Error! Bookmark not defined.
2.1.7. Tekstil ve Hazırgiyim Sektörleri Açısından Mevcut Teşvik Tedbirlerinin Değerlendirilmesi	Error! Bookmark not defined.
2.1.7.1. İhracatta Devlet Yardımları	Error! Bookmark not defined.
2.1.7.2. Yatırım Teşviklerine Genel Bir Bakış	Error! Bookmark not defined.
2.1.8. Tekstil ve Hazırgiyim Sektörünün Rekabet Gücü Açısından Uluslararası Bir Karşılaştırma.....	Error! Bookmark not defined.
2.1.9. Diğer Sektörler ve Yan Sanayi İle İlişkileri	Error! Bookmark not defined.
2.1.10. Mevcut Durumun Değerlendirilmesi.....	Error! Bookmark not defined.
2.2. Dış Ticaret Yönüyle Tekstil Ve Hazırgiyim Sektörünün Dünya ve OECD Ülkelerindeki Durumu	Error! Bookmark not defined.
2.2.1. Konfeksiyon İthalatında Başlıca Ülkeler ve Türkiye'nin Durumu	Error! Bookmark not defined.
2.2.2. Tekstil İthalatında Başlıca Ülkeler ve Türkiye'nin Durumu	Error! Bookmark not defined.
2.3. GZFT Analizi	Error! Bookmark not defined.

3. DOKUZUNCU PLAN DÖNEMİNDE (2007-2013) SEKTÖRDE BEKLENEN GELİŞMELER ..... Error! Bookmark not defined.

3.1. Yurtiçi Talep Projeksiyonu.....	Error! Bookmark not defined.
3.1.1. Tekstil Sektörü Yurtiçi Talep Projeksiyonu	Error! Bookmark not defined.
3.1.2. Konfeksiyon Sektörü Yurtiçi Talep Projeksiyonu.....	Error! Bookmark not defined.
3.2. İhracat Projeksiyonu	Error! Bookmark not defined.
3.2.1. Tekstil Sektörü İhracat Projeksiyonu	Error! Bookmark not defined.
3.2.1.1. Dünya Tekstil Ticaretinde Türkiye'nin Payı	Error! Bookmark not defined.

- 3.2.2. Hazırgiyim ve Konfeksiyon Sektörü İhracat Projeksiyonu.....**Error! Bookmark not defined.**
- 3.2.2.1 Dünya Konfeksiyon Ticareti ..... **Error! Bookmark not defined.**
- 3.2.2.2. Dünya Ticaretinde Türkiye'nin Payı ..... **Error! Bookmark not defined.**
- 3.3. Üretim Projeksiyonu..... **Error! Bookmark not defined.**
- 3.3.1. Tekstil Sektörü Üretim Projeksiyonları ..... **Error! Bookmark not defined.**
- 3.3.2. Üretim Projeksiyonu..... **Error! Bookmark not defined.**
- 3.4. İthalat Projeksiyonu..... **Error! Bookmark not defined.**
- 3.4.1. Tekstil Sektörü İthalat Projeksiyonu ..... **Error! Bookmark not defined.**
- 3.4.2. Konfeksiyon Sektörü İthalat Projeksiyonu..... **Error! Bookmark not defined.**
- 3.5. Yatırım Tahminleri..... **Error! Bookmark not defined.**
- 3.5.1. Ekleneyecek Yeni Kapasiteler..... **Error! Bookmark not defined.**
- 3.5.1.1. Tekstil Sanayii'nde Ekleneyecek Yeni Kapasiteler ..... **Error! Bookmark not defined.**
- 3.5.1.2. Konfeksiyon Sanayii'nde Ekleneyecek Yeni Kapasiteler....**Error! Bookmark not defined.**
- 3.5.2. Muhtemel Yatırım Alanları ve Yerleri ..... **Error! Bookmark not defined.**
- 3.5.2.1. Muhtemel Yatırım Alanları ..... **Error! Bookmark not defined.**
- 3.5.2.2. Muhtemel Yatırım Yerleri ..... **Error! Bookmark not defined.**
- 3.6. Teknolojide, Ar-Ge Faaliyetlerinde, İstihdam, Piyasasında, Girdi Piyasalarında, Çevre Uygulamalarında v.b. Muhtemel gelişmeler ve Sektörün Rekabet Gücüne Etkileri ..... **Error! Bookmark not defined.**
- 3.6.1. Teknolojide Muhtemel Gelişmeler ve Etkileri .. **Error! Bookmark not defined.**
- 3.6.2. Ar-Ge Faaliyetlerinde Muhtemel Gelişmeler ve Etkileri **Error! Bookmark not defined.**
- 3.6.3. Girdi Piyasalarında Muhtemel Gelişmeler ve Etkileri ..... **Error! Bookmark not defined.**
- 3.6.4. Çevre Uygulamalarında Muhtemel Gelişmeler ve Etkileri ....**Error! Bookmark not defined.**
- 3.7. Konfeksiyon Yan Sanayii'nin Durumu ve Muhtemel Gelişmeler **Error! Bookmark not defined.**
- 3.8. Sektörde Kamunun Rolü, Özelleştirme Faaliyetleri ve Muhtemel Etkileri..... **Error! Bookmark not defined.**
- 4. AB'YE KATILIM SÜRECİNİN SEKTÖRE ETKİLERİ..** **Error! Bookmark not defined.**
- 4.1 Avrupa Birliği Tekstil ve Konfeksiyon Ürünleri Müktesebatı ve Türkiye'nin Söz Konusu Müktesebata Uyumu ..... **Error! Bookmark not defined.**
- 4.2 Avrupa Birliği Tarafından Kota Uygulanan Ülkeler ve Kategoriler (2005) ..... **Error! Bookmark not defined.**
- 4.3 Türkiye Tarafından Kota Uygulanan Ülkeler ve Kategoriler (2005)..... **Error! Bookmark not defined.**
- 5. DOKUZUNCU PLAN DÖNEMİ İÇİN ÖNERİLEN STRATEJİ, AMAÇ, POLİTİKA, ÖNCELİK VE TEDBİRLER** ..... **Error! Bookmark not defined.**
- 5.1. Temel Sektörel Vizyon ve Strateji ..... **Error! Bookmark not defined.**
- 5.2. Temel Amaç ve Politikalar ..... **Error! Bookmark not defined.**
- 5.2.1. AB'ye Katılım Sürecine Yönelik Amaç ve Politikalar .... **Error! Bookmark not defined.**
- 5.2.2. Diğer Amaç ve Politikalar 200
- 5.2.2.1. Yatırım Alanları..... 200
- 5.2.2.2. Yatırım Yerleri 200
- 5.2.2.3. Üretim..... 202
- 5.2.2.4. Ürünler..... **Error! Bookmark not defined.**
- 5.2.2.5. Pazarlama ..... **Error! Bookmark not defined.**

5.2.2.6. Şirketlerin Yeniden Yapılandırılması ve Şirketler Arası İlişkiler	Error! Bookmark not defined.
5.2.2.7. Eğitim, Öğretim, Ar-ge, Ür-ge	Error! Bookmark not defined.
5.2.2.8. Sektörel Koordinasyon	Error! Bookmark not defined.
5.3. Amaç ve Politikaları Gerçekleştirmeye Yönelik Öncelikler, Tedbirler ve Hukuki – Kurumsal Düzenlemeler	Error! Bookmark not defined.
5.3.1. AB’ye Katılım Sürecine Yönelik Öncelikler, Tedbirler ve Hukuki – Kurumsal Düzenlemeler	Error! Bookmark not defined.
5.3.2. Teşvik Sistemine İlişkin Tedbirler	Error! Bookmark not defined.
5.3.3. Diğer Öncelikler, Tedbirler ve Hukuki-Kurumsal Düzenlemeler	Error! Bookmark not defined.
6. SONUÇ VE GENEL DEĞERLENDİRMELER.....	254
6.1. Temel Amaç ve Politikalar ile Öncelikler ve Tedbirlerin Gelişme Eksenleri Bazında Tasnifi.....	254
6.2. Dokuzuncu Kalkınma Planı Açısından Temel Yansımalar.....	259

Tablo Listesi

Tablo 2.1: Tekstil ve Konfeksiyon Sektörlerinde Kapasite Kullanım Oranı.....	21
Tablo 2.2: Sanayi Üretimi İçinde Sektörlerin Ağırlığı.....	22
Tablo 2.3: Tekstil ve Konfeksiyon Makinaları İthalatı.....	37
Tablo 2.4: Dünya Pamuk Üretimi ve Tüketimi.....	46
Tablo 2.5: Ülkelere Göre Dünya Pamuk Üretimi ve Tüketimi.....	47
Tablo 2.6: İplik Makinelerine Göre Firmaların Dağılımı.....	49
Tablo 2.7: Türkiye'deki İplik Makinelerinin Taşlarına Göre Üretimi.....	50
Tablo 2.8: Sentetik Elyaf ve İplik Sektöründe Kapasite Durumu.....	51
Tablo 2.9: Sentetik Elyaf ve İplik Sektöründe Üretim.....	51
Tablo 2.10: Ücretler.....	53
Tablo 2.11: 16 Yaşını Doldurmuş İşçiler İçin Asgari Ücretin Netinin ve İşverene Maliyetinin Hesabı.....	54
Tablo 2.12: Hazırgiyim ve Konfeksiyon Maliyet Bileşenleri Türkiye Ortalaması.....	55
Tablo 2.13: Dokuma Hazırgiyim Maliyet Bileşenleri Türkiye Ortalaması.....	57
Tablo 2.14: Dokuma Hazırgiyim Alt Grupları İtibariyle Maliyet Bileşenleri Türkiye Ortalaması.....	58
Tablo 2.15: Örmeye Hazırgiyim Maliyet Bileşenleri Türkiye Ortalaması.....	59
Tablo 2.16: Örmeye Hazırgiyim Alt Grupları İtibariyle Maliyet Bileşenleri Türkiye Ortalaması.....	60
Tablo 2.17: Çorap Maliyet Bileşenleri Türkiye Ortalaması.....	61
Tablo 2.18: Asgari Ücretli Çalışanın Maliyeti.....	62
Tablo 2.19: İşgücü Maliyeti İçinde İstihdam Vergilerinin Oranları.....	62
Tablo 2.20: Türkiye Tekstil ve Konfeksiyon Mamulleri İhracatı.....	65
Tablo 2.21: Sanayi Ürünleri ile Tekstil ve Hazırgiyim Ürünlerinin Sağladığı Net Döviz Girdisi.....	66
Tablo 2.22: Sanayi Ürünleri ile Tekstil ve Hazırgiyim Ürünleri Net Döviz Girdisi.....	67
Tablo 2.23: Sektörel Bazda İhracat Kayıt Rakamları.....	68
Tablo 2.24: Mal Grupları Bazında Genel Türkiye İhracatı.....	70
Tablo 2.25: Mal Grupları Bazında Genel Türkiye İthalatı.....	70
Tablo 2.26: Tekstil İhracatının Ülkelere ve Bölgelere Göre Dağılımı.....	71
Tablo 2.27: Ülke Grupları Bazında Pamuk İhracatı ve İthalatı.....	72
Tablo 2.28: Ülke Grupları Bazında Pamuk İpliği İhracatı ve İthalatı.....	72
Tablo 2.29: Mensucat İthalatı.....	73
Tablo 2.30: Mensucat İhracatı.....	74
Tablo 2.31: Miktar Bazında Ana Mal Grupları İtibariyle Tekstil İthalatı.....	75
Tablo 2.32: Değer Bazında Ana Mal Grupları İtibariyle Tekstil İthalatı.....	78
Tablo 2.33: En Fazla Tekstil İthalatı Yapılan Ülkeler.....	77
Tablo 2.34: Hammadde Niteliği İtibariyle Tekstil İthalatı.....	78
Tablo 2.35: Ülke Grupları Bazında Denim İhracatı ve İthalatı.....	79
Tablo 2.36: Ülke Grupları Bazında Kadife İhracatı ve İthalatı.....	79
Tablo 2.37: Ülke Grupları Bazında Genel Mensucat İhracatı ve İthalatı.....	80
Tablo 2.38: Ülke Grupları Bazında Dokuma Konfeksiyon İhracatı ve İthalatı.....	80
Tablo 2.39: Ülke Grupları Bazında Örmeye Hazırgiyim İhracatı ve İthalatı.....	81
Tablo 2.40: Genel ve Dahilde İşleme Rejimi Bazında Dokunmuş Kadife, Peluş ve Tırrıl İthalatı.....	81
Tablo 2.41: Genel ve Dahilde İşleme Rejimi Bazında Denim İthalatı.....	82

Tablo 2.42: Ülke Grupları Bazında Örme Konfeksiyon İhracatı ve İthalatı.....	82
Tablo 2.43: Ülke Grupları Bazında Dokuma Konfeksiyon İhracatı ve İthalatı.....	83
Tablo 2.44: Ülke Grupları Bazında Diğer Konfeksiyon İhracatı ve İthalatı.....	83
Tablo 2.45: Ülke Grupları Bazında Halı İhracatı ve İthalatı.....	84
Tablo 2.46: En Fazla Ağırlığı İtibariyle Yüzde 85 veya Daha Fazla Pamuk İçeren Pamuk İpliği İthalatı Yapılan Ülkeler.....	85
Tablo 2.47: En Fazla Ağırlığı İtibariyle Yüzde 85 veya Daha Az Pamuk İçeren Pamuk İpliği İthalatı Yapılan Ülkeler.....	86
Tablo 2.48: En Fazla Sentetik Filament İpliği İthalatı Yapılan Ülkeler.....	86
Tablo 2.49: En Fazla Suni Filament İpliği İthalatı Yapılan Ülkeler.....	86
Tablo 2.50: En Fazla Sentetik Devamsız Liflerden İplik İthalatı Yapılan Ülkeler.....	87
Tablo 2.51: En Fazla Suni Devamsız Liflerden İplik İthalatı Yapılan Ülkeler.....	87
Tablo 2.52: En Fazla Karde Edilmiş Yünden Dokunmuş Mensucat İthalatı Yapılan Ülkeler.....	87
Tablo 2.53: En Fazla Taranmış Yünden Dokunmuş Mensucat İthalatı Yapılan Ülkeler.....	88
Tablo 2.54: En Fazla Ağırlığı İtibariyle Yüzde 85 veya Daha Fazla Pamuk İçeren Pamuklu Mensucat (m ² 200 gr.1 geçemeyen) İthalatı Yapılan Ülkeler.....	88
Tablo 2.55: En Fazla Ağırlığı İtibariyle Yüzde 85 veya Daha Fazla Pamuk İçeren Pamuklu Mensucat (m ² 200 gr.1 geçen) İthalatı Yapılan Ülkeler.....	88
Tablo 2.56: En Fazla Ağırlığı İtibariyle Yüzde 85 veya Daha Az Pamuk İçeren Pamuklu Mensucat (m ² 200 gr.1 geçemeyen) İthalatı Yapılan Ülkeler.....	89
Tablo 2.57: En Fazla Ağırlığı İtibariyle Yüzde 85 veya Daha Az Pamuk İçeren Pamuklu Mensucat (m ² 200 gr.1 geçen) İthalatı Yapılan Ülkeler.....	89
Tablo 2.58: En Fazla Ketenden Dokunmuş Mensucat İthalatı Yapılan Ülkeler.....	89
Tablo 2.59: En Fazla Sentetik Filament İpliklerinden Dokunmuş Mensucat İthalatı Yapılan Ülkeler.....	90
Tablo 2.60: En Fazla Suni Filament İpliklerinden Dokunmuş Mensucat İthalatı Yapılan Ülkeler.....	90
Tablo 2.61: En Fazla Sentetik Devamsız Liflerden Dokunmuş Mensucat (m ² 170 gr.1 geçemeyen) İthalatı Yapılan Ülkeler.....	90
Tablo 2.62: En Fazla Sentetik Devamsız Liflerden Dokunmuş Mensucat (m ² 170 gr.1 geçen) İthalatı Yapılan Ülkeler.....	91
Tablo 2.63: En Fazla Sentetik Devamsız Liflerden Diğer Dokunmuş Mensucat İthalatı Yapılan Ülkeler.....	91
Tablo 2.64: En Fazla Suni Devamsız Liflerden Dokunmuş Mensucat İthalatı Yapılan Ülkeler.....	91
Tablo 2.65: Yıllar İtibariyle Konfeksiyon İhracatının Türkiye Toplam İhracatındaki Payı.....	92
Tablo 2.66: Türkiye Örme ve Dokuma Konfeksiyon İhracatı.....	93
Tablo 2.67: Örme Konfeksiyon İhracatı –Değer Bazında.....	94
Tablo 2.68: Örme Konfeksiyon İhracatı –Miktar Bazında.....	94
Tablo 2.69: Çorap İhracatının Yıllar İtibariyle Seyri ve Örme Konfeksiyon İhracatındaki Payı.....	95
Tablo 2.70: Dokuma Konfeksiyon İhracatı –Değer Bazında.....	96
Tablo 2.71: Dokuma Konfeksiyon İhracatı –Miktar Bazında.....	96
Tablo 2.72: Türkiye Denim Pantolon İhracatı.....	97
Tablo 2.73: Yıllar İtibariyle Türkiye'nin Denim Pantolon İhracatı.....	97
Tablo 2.74: Türkiye Hazır Eşya ve Evtekstili İhracatı.....	98
Tablo 2.75: Temel Mal Grupları İtibariyle Hazırgiyim ve Konfeksiyon Mamüllerinde Ağırlıklı Ortalama Birim İhraç Fiyatlarının Değişimi.....	99

Tablo 2.76: En Fazla İhraç Edilen Dokuma Konfeksiyon Mamüllerinin İhraç Birim Fiyatları.....	100
Tablo 2.77: En Fazla İhraç Edilen Hazır Eşyaların İhraç Birim Fiyatları.....	100
Tablo 2.78: En Fazla İhraç Edilen Örmek Konfeksiyon Mamüllerinin İhraç Birim Fiyatları.....	101
Tablo 2.79: En Fazla Konfeksiyon İhracatı Yapılan Ülkeler.....	101
Tablo 2.80: En Fazla Tekstil ve Konfeksiyon İhracatı Yapılan Ülkeler.....	102
Tablo 2.81: Bölgeler Bazında Hazırgiyim ve Konfeksiyon İhracatı.....	102
Tablo 2.82: Yıllar İtibariyle Konfeksiyon İthalatı ve Türkiye'nin Toplam İthalatındaki Payı.....	103
Tablo 2.83: Türkiye Örmek Konfeksiyon İthalatı –Değer Bazında.....	105
Tablo 2.84: Türkiye Örmek Konfeksiyon İthalatı –Miktar Bazında.....	105
Tablo 2.85: Türkiye Dokuma Konfeksiyon İthalatı –Değer Bazında.....	106
Tablo 2.86: Türkiye Dokuma Konfeksiyon İthalatı –Miktar Bazında.....	106
Tablo 2.87: Yıllar İtibariyle Türkiye'nin Denim Pantolon İthalatı.....	107
Tablo 2.88: En Fazla Konfeksiyon İthalatı Yapılan Ülkeler.....	108
Tablo 2.89: Tekstil ve Hazırgiyim Fiyat Endeksi.....	109
Tablo 2.90: İstihdam.....	110
Tablo 2.91: Çalışanın İşverene Maliyeti İçindeki İstihdam Vergilerinin Oranı.....	111
Tablo 2.92: Tekstil Sektöründe Seçilmiş Ülkelerin İşgücü Maliyetleri.....	112
Tablo 2.93: İşçilik ile İlgili Faktörler: Ülkelerin Avantaj Durumları.....	115
Tablo 2.94: Hammadde ve Makinalar ile İlgili Faktörler: Ülkelerin Avantaj Durumları.....	116
Tablo 2.95: Pazarlama ile İlgili Faktörler: Ülkelerin Avantaj Durumları.....	117
Tablo 2.96: Genel Faktörler: Ülkelerin Avantaj Durumları.....	118
Tablo 2.97: Tekstil ve Hazırgiyim Sektörünün Rekabet Koşullarındaki Gelişmeler.....	119
Tablo 2.98: Yıllar İtibariyle Asgari Ücret.....	121
Tablo 2.99: Belli Başlı Rakip Ülkelerin İhracatı.....	128
Tablo 2.100: Hazırgiyim ve Konfeksiyonun Belli Başlı İthalatçı Pazarları.....	130
Tablo 2.101: Dünyanın Belli Başlı Tekstil İthalatçısı Ülkeleri.....	131
Tablo 2.102: Dünyanın Belli Başlı Tekstil İhracatçısı Ülkeleri.....	133
Tablo 3.1: Yurtiçi Tekstil, Hazırgiyim ve Konfeksiyon Harcamaları Toplam Tutarı ile İlgili Projeksiyon.....	137
Tablo 3.2: Hazırgiyim ve Hazır Eşya İçindeki Tekstil Malzemesi Tutarı.....	137
Tablo 3.3: Türk Tekstil Malzemelerinin Yurtiçinde Satılan Hazırgiyim ve Hazır Eşya İçindeki Değişimi.....	138
Tablo 3.4: Türk Tekstil ve Konfeksiyon Sanayininin Yurtiçi Satış Projeksiyonu.....	139
Tablo 3.5: 2007-2013 Dönemi Yurtiçi Hazırgiyim ve Konfeksiyon Tüketimi İçin Projeksiyonlar.....	141
Tablo 3.6: Dünya Tekstil Ticaretinin Gelişimi ve Türkiye'nin Payı.....	141
Tablo 3.7: Dünya Tekstil İhracatı Projeksiyonu (2005-2013).....	142
Tablo 3.8: Dünya Tekstil Ticaretinde Türkiye'nin Payı (1).....	142
Tablo 3.9: Dünya Tekstil Ticaretinde Türkiye'nin Payı (2).....	143
Tablo 3.10: Dünya Tekstil ve Konfeksiyon Ticareti.....	143
Tablo 3.11: Dünya Tekstil ve Hazırgiyim Ticaretinde Türkiye'nin Payı.....	144
Tablo 3.12: Dünya Konfeksiyon İthalatı Projeksiyonu (2005-2013).....	144
Tablo 3.13: Dünya Hazırgiyim ve Konfeksiyon Ticaretinde Türkiye'nin Payı (1999-2004).....	145
Tablo 3.14: Dünya Konfeksiyon Ticaretinde Türkiye'nin Payı (1).....	146
Tablo 3.15: Dünya Konfeksiyon Ticaretinde Türkiye'nin Payı (2).....	146
Tablo 3.16: 1. Senaryo Tekstil Sektörü Üretim Tahminleri (Miktar Olarak).....	147
Tablo 3.17: 1. Senaryo Tekstil Sektörü Üretim Tahminleri (Değer Olarak).....	147

Tablo 3.18: 2. Senaryo Tekstil Sektörü Üretim Tahminleri (Miktar Olarak).....	148
Tablo 3.19: 2. Senaryo Tekstil Sektörü Üretim Tahminleri (Değer Olarak).....	149
Tablo 3.20: 1. Senaryo Türkiye Konfeksiyon Üretim Projeksiyonu (2005-2013).....	150
Tablo 3.21: 2. Senaryo Türkiye Konfeksiyon Üretim Projeksiyonu (2005-2013).....	150
Tablo 3.22: Dünya Tekstil Ticaretinde Türkiye'nin Payı (1999-2004).....	151
Tablo 3.23: Dünya Tekstil ve Konfeksiyon Ticareti (1990-2004).....	152
Tablo 3.24: 1. Senaryo Dünya Tekstil Ticaretinde Türkiye'nin Payı.....	152
Tablo 3.25: 2. Senaryo Dünya Tekstil Ticaretinde Türkiye'nin Payı.....	152
Tablo 3.26: Dünya Tekstil Ticaretinde Türkiye'nin Payı (İthalata Önlem Alınmazsa)	153
Tablo 3.27: Türkiye Hazır giyim ve Konfeksiyon Ticaretinin Gelişimi.....	153
Tablo 3.28: 1. Senaryo Türkiye Konfeksiyon İthalatı.....	154
Tablo 3.29: 2. Senaryo Türkiye Konfeksiyon İthalatı.....	154
Tablo 3.30: Tekstil ve Konfeksiyon Yatırımları (1995-2004).....	157
Tablo 3.31: 1. Senaryo Tekstil ve Konfeksiyon Yatırımları (2005-2013).....	157
Tablo 3.32: 1. Senaryo Tekstil Sanayii Üretim Kapasitesi (2005-2013).....	158
Tablo 3.33: 2. Senaryo Tekstil ve Konfeksiyon Yatırımları (2005-2013).....	159
Tablo 3.34: 2. Senaryo Tekstil Sanayii Üretim Kapasitesi (2005-2013).....	160
Tablo 3.35: 2. Senaryo Tekstil Sanayiinde Çalışanların Sayısı (2005-2013).....	161
Tablo 3.36: 3. Senaryo Tekstil ve Konfeksiyon Yatırımları (2005-2013).....	162
Tablo 3.37: 3. Senaryo Tekstil Sanayii Üretim Kapasitesi (2005-2013).....	163
Tablo 3.38: 3. Senaryo Tekstil Sanayiinin Üretim ve Cirosu (2005-2013).....	164
Tablo 3.39: Tekstil ve Konfeksiyon Makinaları İthalatı (1989-2004).....	166
Tablo 5.1: Çeşitli Ülkelerde Vergi Dahil Elektrik Fiyatları.....	244
Tablo 5.2: Ülkeler İtibariyle Kurumlar Vergisi Oranları.....	246

Şekil Listesi

Şekil 2.1: İplik Üretimi (Lif Uzunluğuna Göre).....	24
Şekil 2.2: İplik Üretimi (Eğirme Teknolojisine Göre).....	24
Şekil 2.3: Kısa Lif İplikçiliği.....	25
Şekil 2.4: Yarı Kamgarn İş Akış Şeması.....	26
Şekil 2.5: Ştrayhgarn İş Akış Şeması.....	27
Şekil 2.6: Kamgarn İş Akış Şeması.....	28
Şekil 2.7: Atkı Atım Sistemlerine Göre Dokuma Makineleri.....	30
Şekil 2.8: Dokuma Hazırlık ve Dokuma İşlemleri.....	30
Şekil 2.9: Dokuma Kumaşlar.....	31
Şekil 2.10: Örmecilik.....	32
Şekil 2.11: Dokusuz Tekstil Yüzeyleri.....	33
Şekil 2.12: Nonwoven Tekstil Yüzeyleri.....	34
Şekil 2.13: Tekstil Terbiyesi.....	35
Şekil 5.1: Yeni Global Konumlanma ve Yurtiçinde Yeniden Yapılanma Karşısında İşletmeler İçin Yeni Rekabet Çevresi.....	216
Şekil 5.2: Sektörde Akıllı İşletmeler.....	217
Şekil 5.3: Konfeksiyon İşletme Tipleri.....	218
Şekil 5.4: İşletmelerde Yatırımlar ile İşgücü Niteliğinde Değişim.....	219

Grafik Listesi

Grafik 2.1: Seçilmiş Tekstil Firmaları Maliyet Analizi (Kasım 2005).....	52
Grafik 2.2: Tekstil Terbiye Sektörü Maliyet Analizi (Kasım 2005).....	53
Grafik 2.3: Hazırgiyim ve Konfeksiyon Sektörü Maliyet Bileşenleri.....	56
Grafik 2.4: Dokuma ve Hazırgiyim Maliye Bileşenleri.....	58
Grafik 2.5: Örme Hazırgiyim Maliyet Bileşenleri.....	60
Grafik 2.6: Tekstil ve Konfeksiyon Alt Sektörleri İhracatlarının Toplam Sektör İhracatındaki Payları (1999).....	65
Grafik 2.7: Tekstil ve Konfeksiyon Alt Sektörleri İhracatlarının Toplam Sektör İhracatındaki Payları (2004).....	65
Grafik 2.8: Tekstil İthalatı İçinde Ana Mal Grupları Payları (1999).....	76
Grafik 2.9: Tekstil İthalatı İçinde Ana Mal Grupları Payları (2004).....	76
Grafik 2.10: Tekstil İthalatı İçinde Ülkelerin Payları (2002).....	77
Grafik 2.11: Tekstil İthalatı İçinde Ülkelerin Payları (2004).....	77
Grafik 2.12: Tekstil Hammadde İthalatı İçinde Hammadelerin Payları (Miktar).....	78
Grafik 2.13: Tekstil Hammadde İthalatı İçinde Hammadelerin Payları (Değer).....	78
Grafik 2.14: Yıllar İtibariyle Konfeksiyon İhracatının Türkiye Toplam İhracatındaki Payı.....	92
Grafik 2.15: Örme ve Dokuma Konfeksiyon Alt Sektörleri İhracatlarının Toplam Konfeksiyon Sektörü İhracatındaki Payları (1999).....	93
Grafik 2.16: Örme ve Dokuma Konfeksiyon Alt Sektörleri İhracatlarının Toplam Konfeksiyon Sektörü İhracatındaki Payları (2004).....	93
Grafik 2.17: Çorap İhracatının Örme Konfeksiyon İhracatı İçindeki Payı (1999).....	95
Grafik 2.18: Çorap İhracatının Örme Konfeksiyon İhracatı İçindeki Payı (2004).....	95
Grafik 2.19: Denim Pantolon İhracatının Dokuma Konfeksiyon İhracatı İçindeki Payı (1999).....	97
Grafik 2.20: Denim Pantolon İhracatının Dokuma Konfeksiyon İhracatı İçindeki Payı (2004).....	97
Grafik 2.21: En Fazla Denim Kumaş İhraç Edilen Ülkeler.....	98
Grafik 2.22: Hazır Eşya ve Evttekstili İhracatının Toplam Konfeksiyon İhracatı İçindeki Payı (1999).....	98
Grafik 2.23: Hazır Eşya ve Evttekstili İhracatının Toplam Konfeksiyon İhracatı İçindeki Payı (2004).....	98
Grafik 2.24: Yıllar İtibariyle Konfeksiyon İthalatı ve Türkiye'nin Toplam İthalatındaki Payı.....	103
Grafik 2.25: Örme ve Dokuma Konfeksiyon Alt Sektörleri İthalatlarının Toplam Konfeksiyon Sektörü İthalatındaki Payları (1999).....	104
Grafik 2.26: Örme ve Dokuma Konfeksiyon Alt Sektörleri İthalatlarının Toplam Konfeksiyon Sektörü İthalatındaki Payları (2004).....	104
Grafik 2.27: En Fazla Denim Pantolon İthal Edilen Ülkeler (2004).....	107
Grafik 2.28: En Fazla Konfeksiyon İthalatı Yapılan Ülkelerin Payları (2002).....	108
Grafik 2.29: En Fazla Konfeksiyon İthalatı Yapılan Ülkelerin Payları (2004).....	108
Grafik 2.30: İşçilik ile İlgili Faktörler: Ülkelerin Avantaj Durumları.....	115
Grafik 2.31: Hammadde ve Makinalar ile İlgili Faktörler: Ülkelerin Avantaj Durumları.....	116

Grafik 2.32: Pazarlama ile İlgili Faktörler: Ülkelerin Avantaj Durumları.....	117
Grafik 2.33: Genel Faktörler: Ülkelerin Avantaj Durumları.....	118
Grafik 2.34: Tekstil ve Hazırgiyim Sektörünün Rekabet Koşullarındaki Gelişmeler....	120
Grafik 2.35: Tekstil ve Hazırgiyim Sektöründe Önemli Ülkelerin Pazar Payları(1999)	129
Grafik 2.36: Tekstil ve Hazırgiyim Sektöründe Önemli Ülkelerin Pazar Payları(2004)	129
Grafik 2.37: Hazırgiyim ve Konfeksiyon Sektöründe Önemli İthalatçı Ülkelerin Payları (1999).....	130
Grafik 2.38: Hazırgiyim ve Konfeksiyon Sektöründe Önemli İthalatçı Ülkelerin Payları (2004).....	130
Grafik 2.39: Tekstil Sektöründe Önemli İthalatçı Ülkelerin Payları (1999).....	132
Grafik 2.40: Tekstil Sektöründe Önemli İthalatçı Ülkelerin Payları (2004).....	132
Grafik 2.41: Tekstil Sektöründe Önemli İhracatçı Ülkelerin Payları (1999).....	133
Grafik 2.42: Tekstil Sektöründe Önemli İhracatçı Ülkelerin Payları (2004).....	133
Grafik 3.1: 1995-2004 Döneminde Bazı Kıtalarda ve Türkiye’de Yapılan OE-İplikçilik Yatırımları.....	167

1.GİRİŞ

Dokuma ve giyim sanayi, Birleşmiş Milletler İstatistik Ofisi tarafından hazırlanan "Ekonomik Faaliyetlerin Uluslararası Standart Sanayi Sınıflandırması" (ISIC Rev.3) Cetvelinde İmalat Sanayi Kapsamında 17 ve 18 inci Bölümlerde sınıflandırılmaktadır.¹ Bu sınıflandırma kapsamında toplanan istatistikler 1997 yılından itibaren hazırlanmaktadır. Sektör, daha önceki tarihli imalat istatistiklerinde Birleşmiş Milletler İstatistik Ofisi tarafından hazırlanan "Ekonomik Faaliyetlerin Uluslararası Standart Sanayi Sınıflandırması" (ISIC Rev.2, 1971) kapsamında 32 nci Bölümde Dokuma, Giyim Eşyası ve Deri Sanayi olarak sınıflandırılmaktaydı².

Diğer taraftan aynı sektör, Türkiye tarafından 1989'dan bu yana dış ticaret işlemlerinde kullanılan ve Armonize Sistem Nomanklatürü esasında hazırlanan Gümrük Giriş Tarife Cetvelinde XI. Bölümde sınıflandırılmaktadır.³ Dış ticarete ait bu sınıflandırma ISIC Rev.3 Cetvelinde dokuma ve giyim olarak sınıflandırılmayan eşyayı da kapsamaktadır.

Hazırgiyim ve konfeksiyon sektörü, genel anlamda dokuma ve örme kumaşlardan kadın, erkek ve çocuklar için gerek iş hayatında gerekse normal günlük hayatta olmak üzere günün her saatinde giyilmek üzere üretilmiş tüm dış giysiler ile iç giysileri, bunların aynı malzemelerden olmasa da aksesuarlarını ihtiva eder. Bu tarifte , erkek giysileri ile erkek çocuk giysileri arasında, kadın giysileri ile kız çocuk giysileri arasında veya modern giysiler ile yöresel giysiler arasında herhangi bir fark gözetilmemektedir.

Diğer yandan yatak örtüsü, nevresim takımı, tuvalet ve mutfak bezleri gibi dikiş ile birleştirilerek veya kenarları dikilerek hazır eşya haline getirilmiş ev tekstili ürünleri ile kamp eşyası gibi hazır eşyalar da elyaf, iplik ve kumaşlar gibi tekstil makinelerinden imalattan çıktığı haliyle değil de dikiş ve benzeri işlemler sonrasında piyasaya sunulduklarından, hazırgiyim ve konfeksiyon sektörü içerisinde değerlendirilmektedir. Bu

¹ Bu sınıflandırma kapsamında 17 ve 18 inci Bölümlerde toplam 542 üretim kodu bulunmaktadır. Bkz. DİE; Ankara, (DİE), Yayın No: 2071, ISBN 975 – 19 – 1871 – 5, Kasım 1997, 440-443. Gümrük Giriş Tarife Cetvelinin XI.Bölümünde 2000 yılında geçerli olan 3.541 G.T.İ.P. bulunmaktadır ve bunlar bir kaç G.T.İ.P. hariç olmak üzere, 146 kategoriye ayrılmaktadır. Bkz. Gümrük Genel Tebliği (Giriş Rejimi), Sıra No:23, T.C. Resmi Gazete, 79.Yıl, 31.12.1999, 23923 (mükerrer), S.576-807.

² Bu sınıflandırma kapsamında toplam 182 üretim kodu bulunmaktadır, bu tür sınıflandırma kapsamı üretim kodları, ISIC Rev.3'teki sınıflandırma kadar hassas şekilde olmasa dahi Gümrük Giriş Tarife Cetvelinde yer alan G.T.İ.P.'ları ile eşleştirebilmektedir. Bkz. İktisadi Faaliyetlerin Uluslar Arası Standart Sanayii Sınıflaması (USSS – Rev.2) İmalat Sanayii Sınıflaması, DİE, Yıllık İmalat Sanayii İstatistikleri, Ankara, (DİE), 1997, ISBN 975 – 19 – 1813 – 8, S.XIII; DİE, ISIC Rev.2, ISIC Rev.3 ve Armonize Sistem G.T.İ.P.'ları Karşılaştırması

³ Bu cetvelin 54 ve 55.Fasıllarında yer alan sun'i ve sentetik devamsız lifler, lif demetleri ve filament iplikleri, İmalat Sanayii Tasnifinde tekstil (dokuma) eşyası olarak sınıflandırılmamaktadır. Eşyanın dış ticaret açısından sınıflandırılması için Bkz. Gümrük Müsteşarlığı, Gümrük Genel Tebliği (Giriş Rejimi) Sıra No:23, T.C. Resmi Gazete, (Başbakanlık), 79.Yıl, 31.12.1999, 23923 (mükerrer), S.576-807

raporda, Türk Gümrük Tarife Cetveli'nde 61, 62 ve 63. fasıllar kapsamı dokuma ve örme giyim eşyaları, aksesuarları ile hazır eşyalar hazır giyim ve konfeksiyon sektörü içerisinde değerlendirilmektedir.

2. TEKSİL VE KONFEKSİYON SEKTÖRÜNÜN MEVCUT DURUMU

2.1. Mevcut Durum

Tekstil ve konfeksiyon sektörü birlikte değerlendirildiğinde, gayri safi yurt içi hasıla, imalat sanayi ve sanayi üretimindeki pay, ihracat, ekonomiye sağladığı net döviz girdisi, istihdam, yatırımlar, dışa açıklık ve makro-ekonomik büyüklükler açısından Türkiye'nin birinci sektörü konumundadır.

Tekstil ve konfeksiyon sektörü birlikte değerlendirildiğinde, gayri safi yurt içi hasıla, imalat sanayii ve sanayi üretimindeki pay, ihracat, ekonomiye sağladığı net döviz girdisi, istihdam, yatırımlar, dışa açıklık ve makro-ekonomik büyüklükler açısından Türkiye'nin birinci sektörü konumundadır.

Türk tekstil ve konfeksiyon sanayiinin 2004 yılında yurt içi ve yurtdışı satışlarının toplamı :

18 Milyar	USD	İhracat
3 Milyar	USD	Bavul ticareti
12 Milyar	USD	Hazır giyim ve ev tekstilleri iç tüketimi
2 Milyar	USD	Halı ve teknik tekstil ürünleri iç tüketimi
+		
35 Milyar	USD'dır.	

Bu toplam satış gelirinden, Türk tekstil sanayii tarafından üretilmeyip yurtdışından ithal edilen 5 Milyar USD'lık ara malı (iplik, ham bez ve kumaş) miktarı düşülürse, **Türk tekstil ve konfeksiyon sanayiinin cirosu birlikte 30 Milyar USD civarındadır.**

2004 yılında Türkiye'nin toplam G.S.M.H.'nin 319 Milyar USD olduğu hatırlanırsa, tekstil ve konfeksiyon sanayiinin tek başına ülkemiz G.S.M.H.'nin halâ % 10'una yakın bir kısmını (% 9,4'nü) sağladığı görülmektedir (Türkiye'nin G.S.M.H.'nin 200 Milyar USD civarında olduğu 1990'lı yılların ikinci yarısında ve 2000 yılların başında bu oran % 13'lere kadar çıkmış idi).

Konfeksiyon Sanayii'nin Cirosu

13,0 . 10 ⁹	\$	İhracat
3,0 . 10 ⁹	\$	Bavul ticareti (Laleli)
12,0 . 10 ⁹	\$	İç piyasa
+		
28,0 . 10 ⁹	\$	

Bu 28 milyar \$'lık cironun, % 45'i olan 12,6 milyar \$'lık kısmını kumaş (5,6 milyar \$'lık kısmı ithal, 7,0 milyar \$'lık kısmı yerli), 2,8 milyar \$'lık kısmını da tali madde ve aksesuar oluşturmaktadır.

Tekstil Sanayii'nin Cirosu

Türkiye'de hazır giyim ürünleri maliyetinin ortalama % 45'ini kumaş, % 10 kadarını da tali hammadde ve aksesuar oluşturmaktadır. Tali hammadde ve aksesuarların büyük bir kısmını astar, tela, etiket, ekstrafor, dikiş ipliği... gibi tamamen veya fermuar gibi kısmi tekstil ürünleri oluştururken, az bir kısmını da düğme, çit çit... gibi tekstil dışı ürünler oluşturmaktadır. Dolayısıyla tali hammadde ve aksesuarın % 80'inin tekstil ürünleri olduğu kabul edilirse, hazır giyim ürünlerinin maliyetinin ortalama (% 45 + % 8 =) % 53'ünü tekstil ürünlerinin oluşturduğu ortaya çıkmaktadır.

Türk Konfeksiyon Sanayii'nin 28 milyar \$'lık üretiminin yaklaşık % 53'lük kısmını, yani yaklaşık 15 milyar \$'lık kısmını tekstil ürünleri oluşturmaktadır ve bunun 5,6 milyar \$'lık kısmı ithalata, 9,4 milyar \$'lık kısmı da Türk Tekstil Sanayii'nin ürünleriyle karşılanmaktadır. Buna göre Türk Tekstil (konfeksiyon hariç) Sanayii'nin 2004 yılı cirosu :

$$\begin{array}{r}
 9,4 \cdot 10^9 \$ \text{ Türk Konfeksiyon Sanayii için üretim} \\
 2,2 \cdot 10^9 \$ \text{ İç piyasaya satılan kumaş, halı ve teknik tekstiller} \\
 5,0 \cdot 10^9 \$ \text{ İhracat} \\
 + \\
 \hline
 16,6 \cdot 10^9 \$ \text{ Tekstil Sanayii'nin cirosu}
 \end{array}$$

2.1.1. Mevcut Kapasite ve Kullanımı

Türkiye'nin 2004 Yılı yurtiçi elyaf tüketimi :

$$\begin{array}{r}
 1.525.000 \text{ ton Pamuk (900.000 t üretim + 550.000 t ithalat) + Viskon} \\
 590.000 \text{ ton Poliester (% 71'i filament iplik)} \\
 370.000 \text{ ton Akrilik (306.000 t) + Yün} \\
 72.000 \text{ ton Poliamid} \\
 193.000 \text{ ton Polipropilen (% 78'i filament iplik; şerit iplikler hariç)} \\
 + \\
 \hline
 2.750.000 \text{ ton'dur.}
 \end{array}$$

Tüketilen bu elyafın 150.000 ton'unun değerlendirilemeyen telef olduğu kabul edilirse, 2004 yılı üretimi 2.600.000 ton'dur. 2004 yılında tüm sektördeki ortalama K.K.O.'nının % 65-70 civarında olduğu kabul edilirse (TÜİK tarafından bildirilen % 80,4 K.K.O. komisyonumuzca gerçekçi bulunmamıştır). **Türk Tekstil ve Konfeksiyon Sanayii'nin 4,0 milyon ton'a yakın elyafı mamul konfeksiyon (hazır giyim, hazır eşya, teknik tekstil) haline getirebilecek bir kapasiteye sahip olduğu ortaya çıkmaktadır.**

İplik :

İTKİB tarafından 2002 yılında hazırlanan “Türkiye’de İplik Üretim Kapasitesi ve Makine Parkı Üzerine Genel Bilgiler” raporundaki kapasite rakamlarından hareketle ve son 3 yılda yeni yatırımlar ve devre dışı kalan kapasiteler de göz önüne alınarak, 2005 yılı üretim kapasitesinin küçük bir yanılma payıyla hesaplanabileceği kabul edilmektedir. Buna göre Türkiye’nin iplik üretim kapasitesi :

2.300.000	ton	kısa elyaf (pamuk ve benzeri) iplik
400.000	ton	uzun elyaf (yün ve benzeri) iplik
800.000	ton	filament (kesiksiz) iplik
+		
3.500.000	ton	Toplam’dır.

Kısa elyaf iplikçiliğinde K.K.O. 2004 yılında % 70 olup, düşme eğilimindedir. Aynı şekilde sentetik (PES, PA, PP) filament iplik üretiminde de K.K.O. % 70’in biraz üzerindedir.

Dokuma :

ITMF’in “2004 Yılı Tekstil Makineleri Sevkiyatları” raporuna göre, 1995-2004 döneminde Türkiye’ye yurtdışından gelen yeni mekiksiz dokuma tezgahı sayısı 24.285’dir. Türkiye’ye bol miktarda kullanılmış (2. el) dokuma tezgahı girdiğini ve 1995-2004 döneminden önce gelmiş olan tezgahların bir kısmının da halâ kullanıldığını göz önüne alarak, Komisyonumuz, Türkiye’de çalışabilir durumda **40.000 kadar mekiksiz dokuma tezgahı** bulunduğu sonucuna varmıştır. Ayrıca daha ziyade evlerde olmak üzere **20.000 kadar da mekikli veya basit mekiksiz tezgah** bulunduğu kabul edilmektedir.

Bir mekiksiz dokuma makinesinin günde ortalama 250 mtul $\approx$ 100 kg kumaş dokuduğu kabulüyle Türkiye’deki toplam kurulu dokuma kapasitesi :

$$100 \text{ kg/gün} \times 40.000 \text{ mekiksiz tezgah} = 4.000 \text{ t/gün}$$

$$4000 \text{ ton/gün} \times 300 \text{ gün} = 1.200.000 \text{ t/yıl}$$

Evlerdeki mekikli veya basit mekiksiz tezgahların, hem çok daha yavaş olmaları, hem de 3 vardiya çalıştırılmamaları nedeniyle günde ortalama 25 kg kumaş dokudukları kabul edilirse:

$$25 \text{ kg/gün} \times 20.000 \text{ tezgah} = 500 \text{ t/gün}$$

$$500 \text{ ton/gün} \times 300 \text{ gün} = 150.000 \text{ t/yıl}$$

İki rakam (1.200.000 + 150.000 ton) toplandığında da Türkiye'deki kurulu dokuma kapasitesinin **1.350.000 ton** civarında olduğu görülmektedir.

Dokuma sanayiinde K.K.O.'ları ile ilgili temin edilebilen veriler ve bilgiler % 50 ile % 80 arasında değişmekte olup, halen 3 tezgahtan birinin boş durduğu, yani **K.K.O.'nın % 67 civarında olduğu**, gerçekçi bir tahmin olarak görülmektedir.

Örme :

ITMF'in "2005 Yılı Tekstil Makineleri Sevkiyatları" raporuna göre, 1995-2004 yılları arasında Türkiye'ye, 909 tanesi 2004 yılında olmak üzere, 9.284 yeni yuvarlak örgü makinesi girmiştir. 10.000 tane de daha önceki yıllarda girmiş ve halâ faal olan makine olduğu ve son 10 senede 10.000 tane de kullanılmış (2. el) makine girdiği kabuluyla, **Türkiye'deki yuvarlak örgü makinesi sayısının 30.000 civarında olduğu** tahmin edilmektedir. Bu durumda :

$$250 \text{ kg/gün} \times 300 \text{ gün} \times 30.000 \text{ makine} = \mathbf{2.250.000 \text{ ton'luk}}$$

bir kapasite söz konusudur.

Yuvarlak örgü sanayiinde K.K.O.'ları ile ilgili temin edilebilen veriler, bilgiler % 40 ile % 66 arasında değişmekte olup, halen Türkiye'deki yuvarlak örgü makinelerinin yarısının boş durduğu, yani K.K.O.'nın % 50 civarında olduğu, gerçekçi bir tahmin olarak görülmektedir.

Son yıllarda diğer tekstil alt sektörlerine nazaran daha hızlı bir gelişme gösteren bir alt sektör olan çorap sanayiinde 2004 yılında :

	300 tane orta ve büyük (100 makineden fazlasına sahip)
	<u>1000</u> tane küçük (ortalama 15 makineye sahip)
Toplam	1300 firmada :

15.000 Bilgisayarlı + 30.000 Mekanik çorap makinesinde 142 Milyon düzine çorap üretilmiştir. 2004 yılında K.K.O.'ları 2005 yılına nazaran daha yüksek (% 80'nin üstünde) olan **çorap sanayiinin kapasitesi** yeni yapılan yatırımlarla **2005 yılında 200 Milyon düzinenin** üstüne çıkmıştır.

Non Woven, Halı ve Teknik Tekstiller :

Türkiye'de 80.000 ton'u spunbond, 60.000 ton'u iğneleme olmak üzere 200.000 ton'un üzerinde bir non-woven üretim kapasitesi bulunmaktadır. Halı ve özel teknik tekstil

ürünleri için de 200.000 ton'a yakın bir kapasitenin bulunduğu kabul edilirse, bu gruptaki toplam üretim kapasitesi 400.000 ton'dur.

Tekstil ve konfeksiyon sanayi için DİE (TÜİK) tarafından bildirilen K.K.O. genelde, Komisyonumuzca tespit edilenlere nazaran oldukça daha yüksektir:

Tablo - 2.1

Tekstil ve Konfeksiyon Sektörlerinde Kapasite Kullanım Oranı						
Yıllar	İmalat Sanayiinde Kapasite Kullanım Oranı %	Yıllık Değişim %	Tekstil Ürünleri İmalatında Kapasite Kullanım Oranı %	Yıllık Değişim %	Giyim Eşyası İmalatında Kapasite Kullanım Oranı %	Yıllık Değişim %
2000	75,9		79,4		82,7	
2001	70,9	-6,6	76,2	-4,0	79,0	-4,5
2002	75,4	6,3	82,5	8,3	84,1	6,5
2003	78,3	3,8	81,0	-1,8	84,7	0,7
2004	81,2	3,7	80,4	-0,7	83,5	-1,4
2005 Ağustos	80,4	-1,0	78,9	-1,9	82,5	-1,2

Kaynak: DİE /Türkiye İstatistik Yıllığı 2004 ve DİE/Aylık İmalat Sanayi Eğilim Anketi-Ağustos 2005

2.1.1.3. Sanayi ve İmalat Sanayi Üretimindeki Ağırlığı

2004 yılı Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre, sektörün imalat sanayi içindeki payı, aşağıdaki tablodan görüldüğü gibi %16,3'tür. İmalat sanayi üretimi toplam sınıai üretiminin %86,92'ünü oluşturduğuna göre, tekstil ve konfeksiyonun payının %14.16 olduğu görülür. Burada Türkiye İstatistik Kurumu'nun sanayi sınıflamasının kapsamı tam araştırılmamıştır. Bir kısım suni ve sentetik tekstil elyafi üretiminin kimyasal madde üretimi imalatı arasına da karıştığı düşünülmektedir. Ama, mevcut veriler itibariyle, tekstil ve konfeksiyon sektörünün imalat sanayi üretiminde en yüksek payı aldığı görülmektedir.

Tablo - 2.2	
Sanayi Üretimi İçinde Sektörlerin Ağırlığı	
	Sektör Ağırlığı
Alt Ana Sektörler	100,00
- Madencilik Sanayi	4,89
- Elektrik, gaz ve su Sanayi	8,19
- İmalat Sanayi	86,92
-Gıda ürünl. ve içecek imalatı	10,64
-Tütün ürünleri imalatı	1,35
-Tekstil ürünleri imalatı ♣	10,88
-Giyim eşyası imalatı ♣	5,42
Tekstil ürünleri ve Giyim eşyası imalatı ♣	16,3
-Derinin işl., bavul çanta vb.	1
-Ağaç ve mantar ür.imal.(Mob.hariç)	0,59
-Kağıt ve kağıt ürünleri imalatı	1,59
-Basım ve yayım imalatı	1,73
-Kok köm., rafine edilmiş petrol ür.im.	14,48
-Kimyasal madde ürünleri imalatı	10,34
-Plastik-kauçuk ürünleri imalatı	3,41
-Metalik olmayan diğer min.mad.imal.	6,85
-Ana metal sanayi	8,9
-Metal eşya sanayi, mak.teçh. hariç	3,39
-B.y.s. Makina ve teçhizat imalatı	5,76
-Büro, muhasebe bilgi işlem mak. İm.	0,05
-B.y.s. Elektrikli makina cihaz.imalatı	3,22
-Radyo,TV haberleşme cihazları imal.	1,49
-Tıbbi,hassas ve optik aletl., saat ima.	0,26
-Taşıt araçları ve karoseri imalatı	6,27
-Diğer ulaşım araçları imalatı	1,07
-Mobilya imalatı, b.y.s. diğer imal.	1,3
Not: Sektör ağırlığı ana sektörlerin toplam sanayi içerisindeki ağırlığını, alt sektörlerin ise ait oldukları sektör içerisindeki ağırlığını ifade etmektedir.	
Kaynak: DİE Aylık Sanayi Üretim Endeksi Haber Bülteni / Temmuz 2005	

♣ İmalat sanayii içindeki payı

2.1.2. Üretim

2.1.2.1. Üretim Yöntemi – Teknoloji

2.1.2.1.1. Tekstil Üretim Yöntemi – Teknoloji

Doğal ve sentetik liflerden başlayan tekstil üretimi kesikli elyaf ve filament iplik olarak işlenmektedir. Kesikli elyaftan eğrilmiş iplik ve filament iplik dokuma, örme veya dokusuz yüzey teknolojisi ile yüzey haline getirilmektedir. Dokusuz yüzeyler (spun-lace, spun-bond, melt-blown) sentetik elyaf çekimi ile birlikte doğrudan da elde edilebilmektedirler.

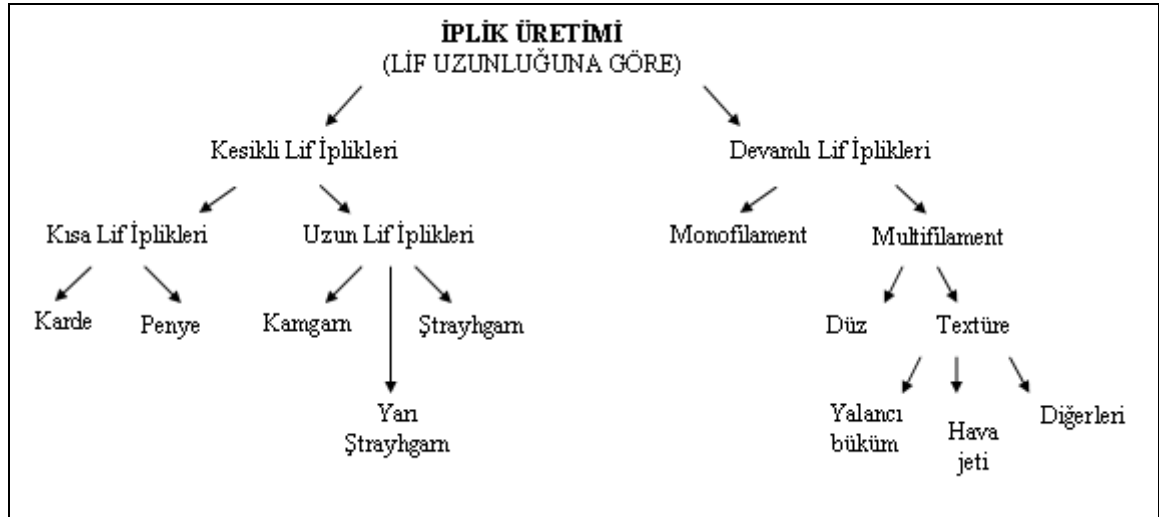
İplik üretiminde kullanılan hammaddenin özelliklerine ve eğirme teknolojisine bağlı olarak farklı prosesler geliştirilmiştir. Bu proseslerde kullanılan işlem basamaklarının sayısı bir hayli çok olup her basamakta komplike makine ve sistemler kullanılmaktadır. Kısa elyaf iplik üretiminde ticari kullanımda kendini kanıtlamış üç iplik eğirme sistemi bulunmaktadır. Ring iplikçilik, open-end (rotor) iplikçilik ve hava jetli eğirmecilik. Dünya genelinde en fazla kullanılan iplik eğirme sistemi ring iplikçiliktir. Türkiye’de ring ve open-end eğirmecilik, kısa elyaf iplik üretimine hakim olan sistemlerdir.

İplik üretimi pamuk gibi doğal elyafın ve poliester, viskon, akrilik gibi yapay elyafların çeşitli aşamalar ile açılıp, temizlenip, karıştırılıp, tülbent ve şerit haline getirilmesi, istenilen numarada eğrilip bobinlenmesi işlemidir. Ring iplikçilik bu işlemi daha fazla sayıda proses ile yaparken, open-end ve hava jetli eğirmecilik daha az sayıda proses ile bu işlemi yapmaktadır.

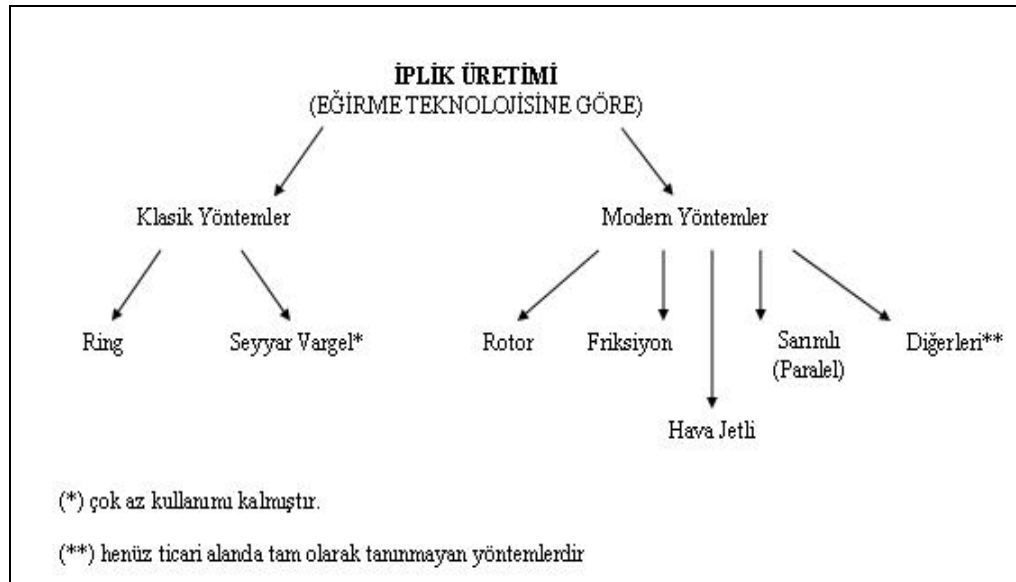
Ring iplik eğirme sisteminin yatırım ve işletim maliyeti daha yüksek olmakla birlikte çok çeşitli numara ve çeşitlilikte iplik üretimine imkan veren bir sistemdir. Kalın numara denim ipliklerden, gömleklik kumaşlar için ince numara ipliklere, pamuktan, poliester, viskon, akrilik, keten ve poliamid gibi çok çeşitli elyafları çalışabilmektedir.

Aşağıda iplik üretimi, lif uzunluğuna ve eğirme teknolojilerine göre şematik olarak gösterilmiş, kısa lif iplikçiliği, yarı kamgarn, kamgarn ve ştrayhgarn iplik eğirme sistemleri iş akış şemaları verilmiştir.

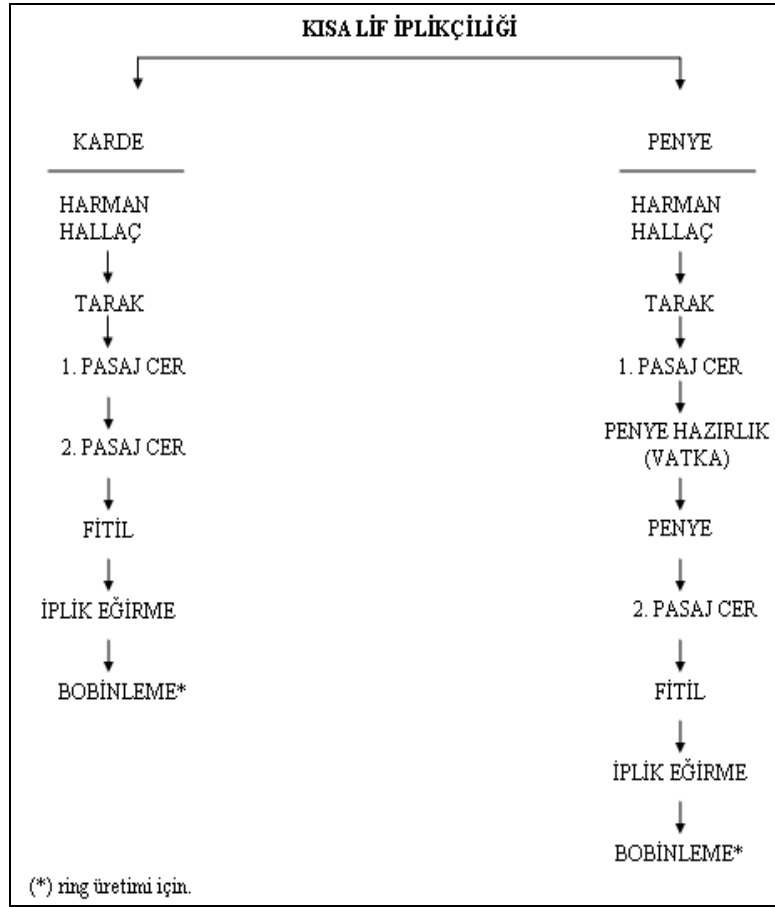
Şekil – 2.1

Şekil – 2.2

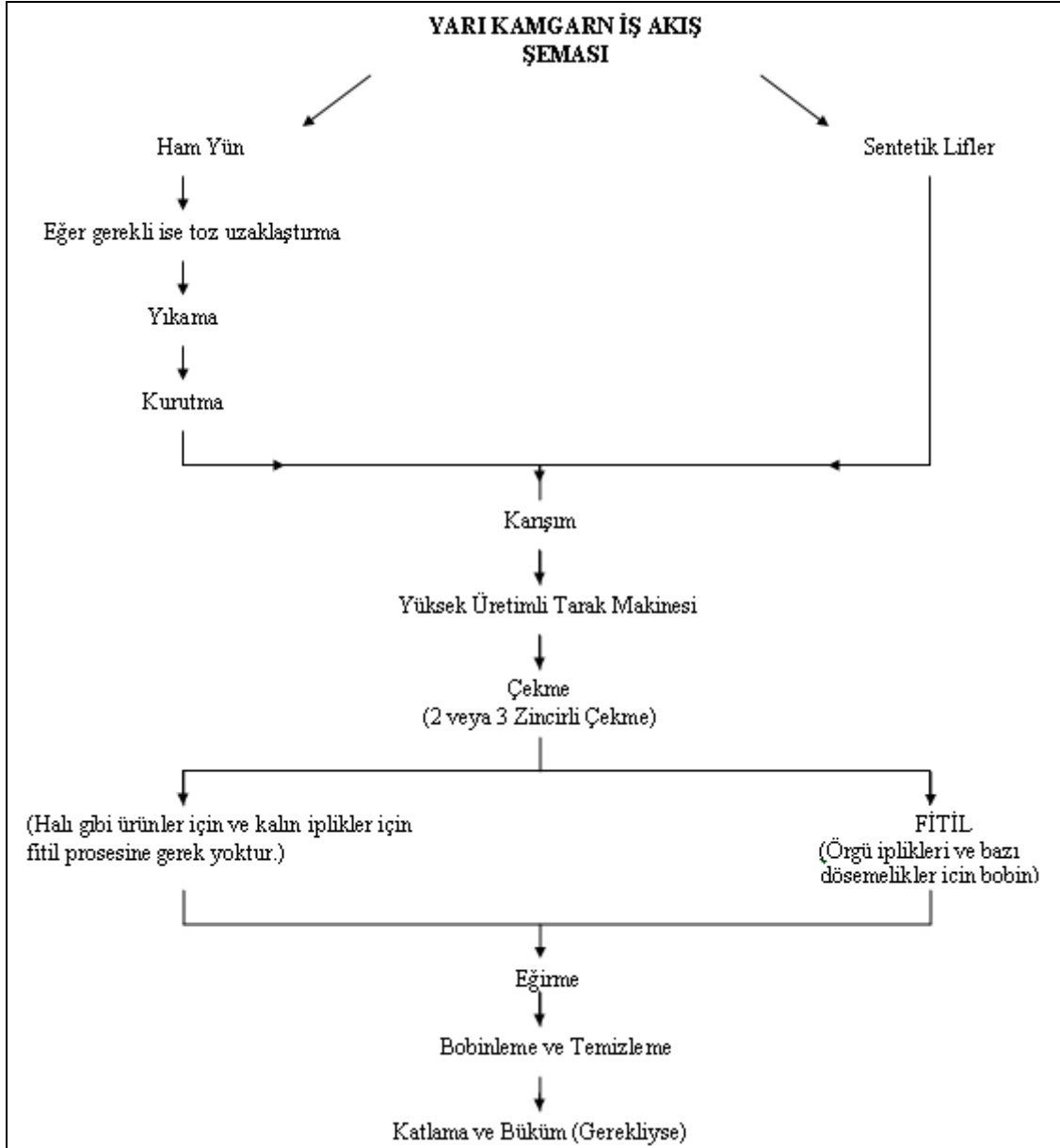

Şekil – 2.3

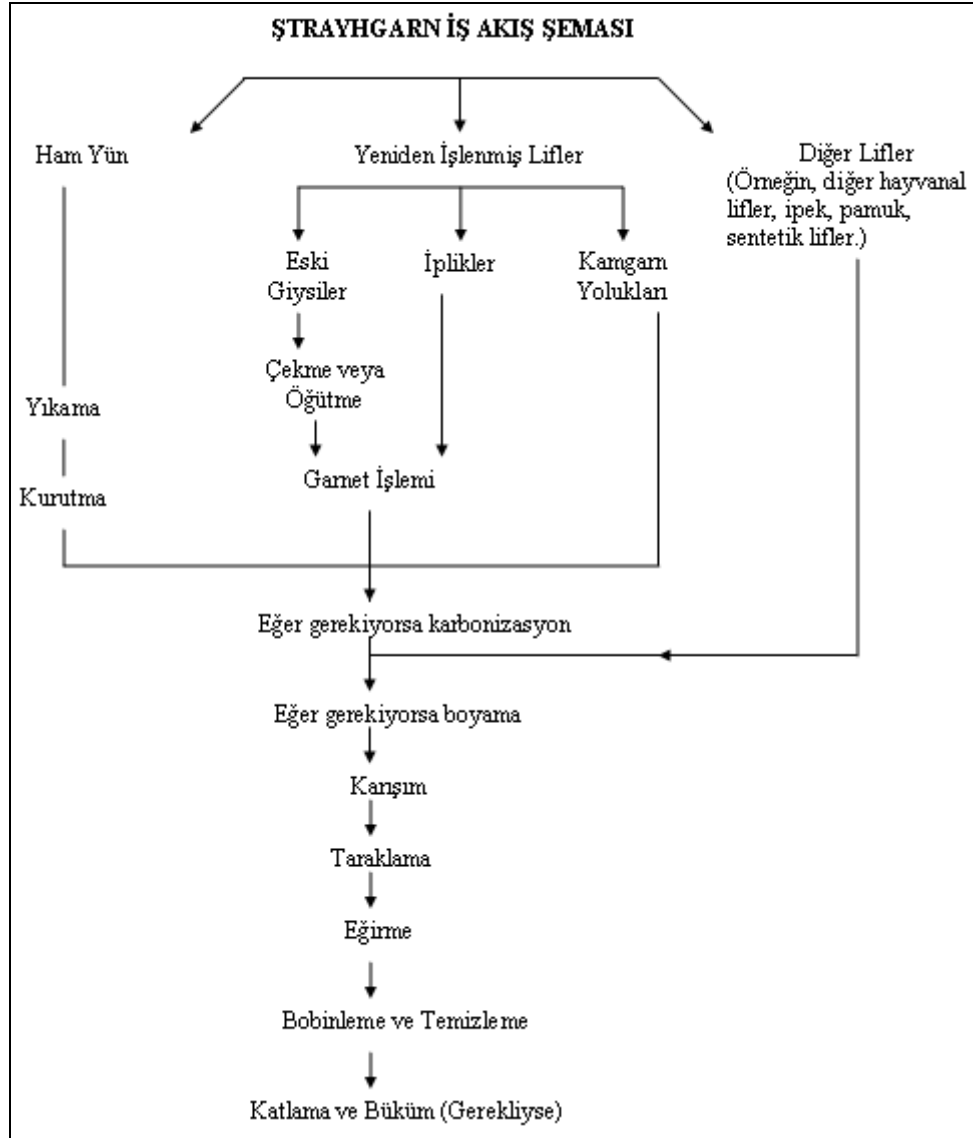

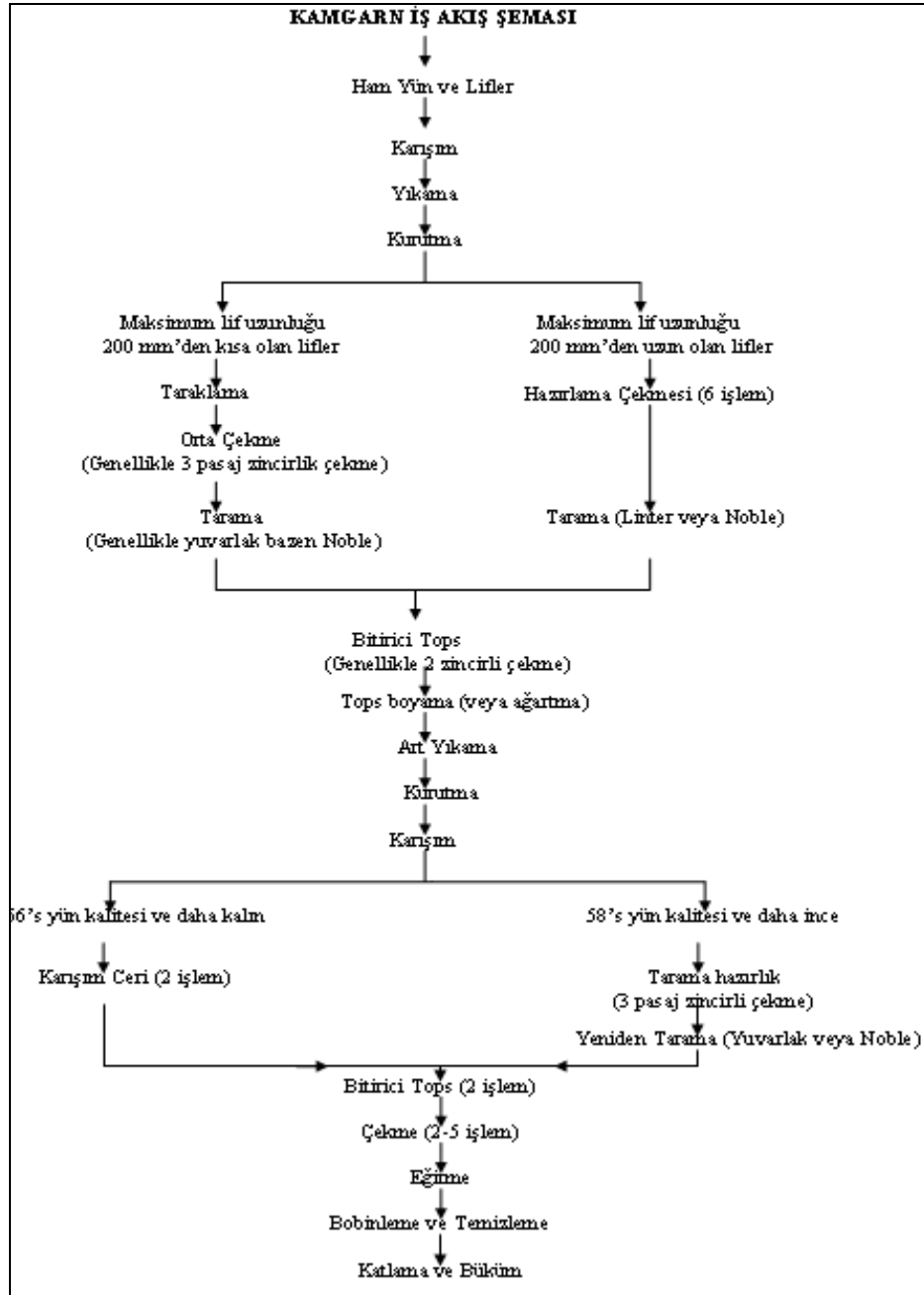
Şekil – 2.4

Şekil – 2.5

Şekil – 2.6

Türkiye genç sayılabilecek ve Avrupa'nın en büyük iplik üretim kapasitesine sahiptir. Ancak bu sektörde yenileme ve modernizasyon yatırımları ile çağdaş teknolojinin takip edilmesi gerekmektedir. Bilinçli çalışan bazı firmalar yatırımlarında kompakt eğirme dahil olmak üzere ince ring ipliğine önem vermeye başlamışlardır.

Gelecekte yüksek değere sahip penye iplikler yanında geleceğin tekstillerini oluşturacak son teknolojiye sahip yeni kimyasal liflerden üretilen karışım ipliklerin de üretilmesi hedeflenerek yatırımların buna yönelik olarak yapılmasına dikkat edilmelidir.

Yüksek katma değere sahip fantezi ipliklerin de bir niş ürün olarak belirli gelişim gösterdiği sektörün önem vermesi gereken bir diğer hususu oluşturmaktadır.

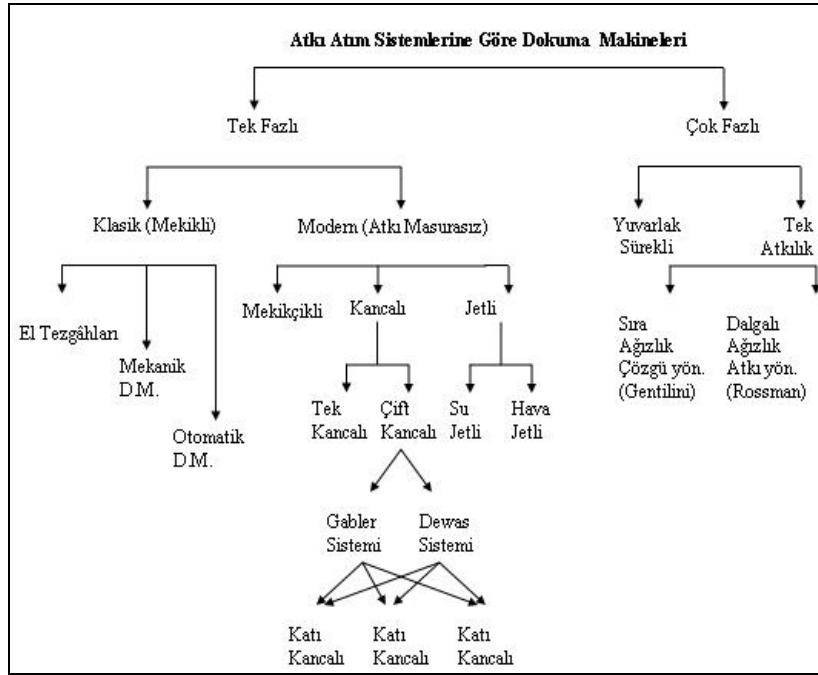
Türkiye, Çin'in arkasından dünyanın tekstil makinelerine yönelik en büyük tekstil yatırımcısı olma özelliğine sahiptir. Artık bu yatırımların özellikle ileri teknolojilere sahip makineler üzerine yapılması gerekmektedir.

Türkiye, AB ülkeleri ve ABD'den daha genç ve yeterli kapasitede bir dokuma parkına sahiptir. Ancak yeniliklerin sürekli takip edilerek bu makinelerin modernleştirilmesi sektörün gelecekte de mevcudiyetini sürdürebilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. İmalat, otomotiv, inşaat, sağlık vb. sektörler ile savunma sanayine yönelik teknik kumaşların da geliştirilmesi üzerine çalışmaların yapılabileceği teknik cihaz ve donanımlara da yatırımların yapılması gerekmektedir. Ayrıca mevcut kapasite, daha etkin kullanımının sağlanması yanında, sektörün daha özel, karmaşık dokumaları üretebilir hale gelmesi yönünde de geliştirilmelidir.

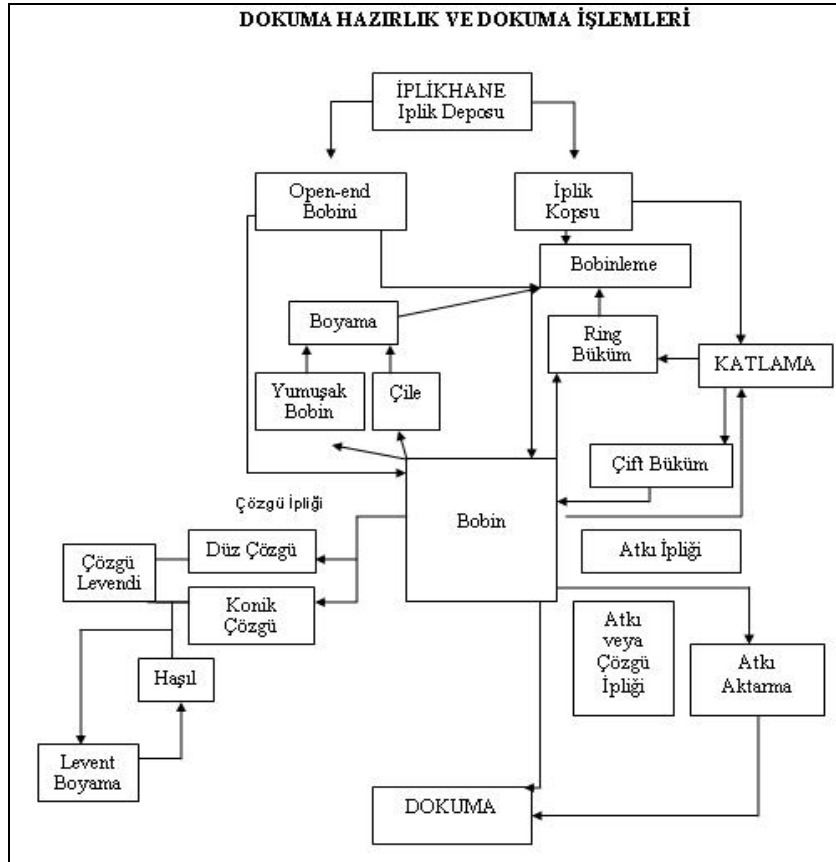
Desteklenmediği takdirde tamamen kaybolacak olan ev dokumacılığının da mutlaka desteklenmesi gerekmektedir. Bu alanda AB projelerinden de mümkün olduğunca yararlanılmaya çalışılmalıdır.

Aşağıda atkı atım sistemlerine göre dokuma makineleri sınıflandırılmış, dokuma hazırlık ve dokuma işlemlerinin akış şeması verilmiştir.

Şekil – 2.7

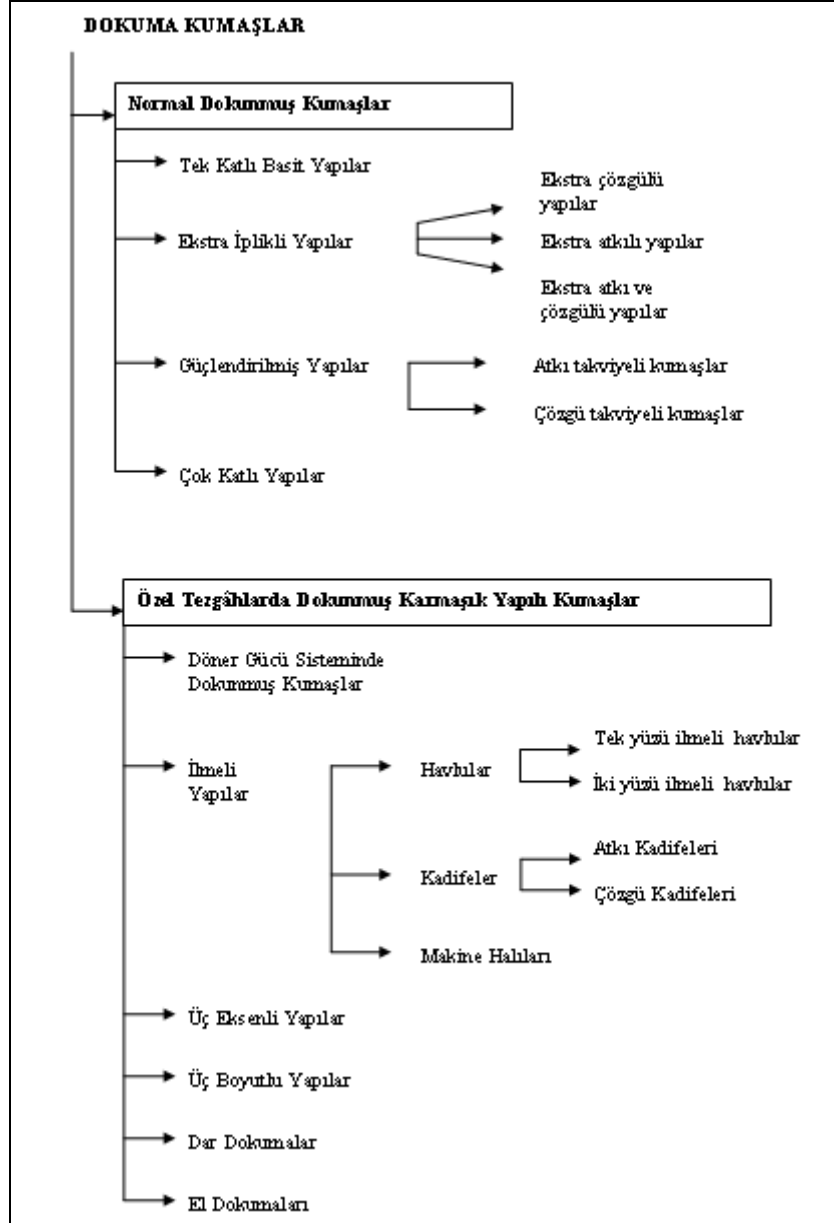

Şekil – 2.8

Aşağıda normal ve özel tezgahlarda dokunmuş dokuma kumaşlar yapılarına göre sınıflandırılmıştır.

Şekil – 2.9

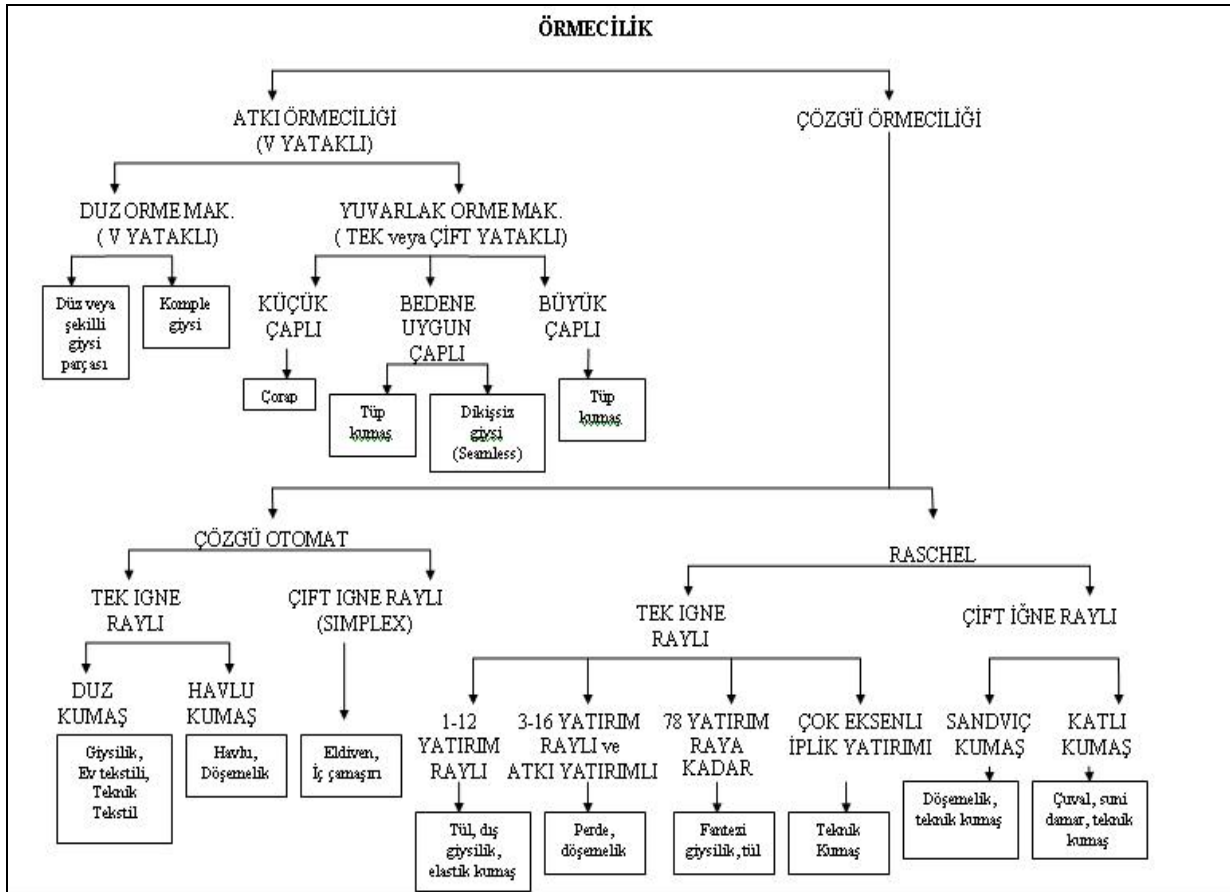
Türkiye, örme (yuvarlak, düz örme ve çorap) sanayiinde yeterli alt yapı ve makine kapasitesine sahiptir. Ancak özellikle yuvarlak örmeye büyük bir kapasite fazlalığı bulunmaktadır ve kapasite kullanım oranı % 50 civarındadır. Yaşamını sürdürebilmesi için örme sanayiine, ucuz ve sıradan mallar yerine, moda yöneltik, yüksek kaliteli ve yüksek performanslı özel ürünler üretebilecek bir yapı kazandırılması gerekmektedir. Bu nedenle

de son teknolojiye sahip örme makinelerinin alınmasına önem verilmelidir. Ayrıca mevcut örme makinelerinde de yeni gelişmeler ışığında çeşitli modernizasyonların yapılması gerekmektedir. Günümüzde az sayıda bazı bilinçli firmalar tarafından moda yönüne yönelik, yüksek kalite ve performansa sahip özel ürünlere yönelik yatırımlar yapılmaya başlanarak beraber halen bu gelişmeler yetersiz durumdadır.

Türkiye çorap sanayii 1990'lı yıllardan itibaren büyük bir gelişme göstermiş ve İtalya'nın arkasından AB'nin ikinci büyük tedarikçisi haline gelmiştir. Ancak 2005'den itibaren Çin'in AB ve ABD pazarlarına Türkiye'deki maliyetlerin çok daha altında fiyatlarla girmesi sektörü zorlamaya başlamıştır.

Aşağıda örme mamullerin üretimi sınıflandırılmıştır.

Şekil – 2.10

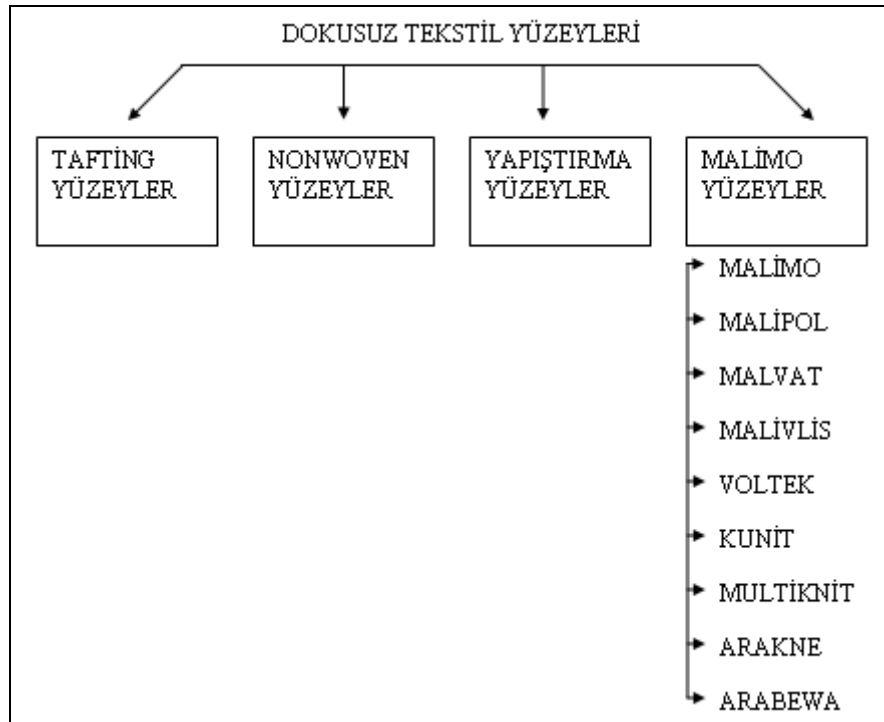

Nonwoven sanayii diğer sektörlerle göre daha yeni olmakla beraber yeterli üretim kapasitesine sahiptir. Son 10 yılda büyük miktarda nonwoven yatırımı yapılmıştır ve yapılmaya devam etmektedir. Ancak mevcut kapasite ile özellikle ucuz ve hacimli nonwoven tekstil üretimi mümkün olmaktadır. Mevcut kapasite saptanmadan yatırımlara ucuz tekstil üretimi yönünde devam edilmesi gelecekte bu sektörde büyük sorun oluşturacaktır.

Sektörün gelecekte başarılı olabilmesi için, yüksek performanslı özel lifler ve/veya özel polimerler ve özel katkı maddeleri kullanarak çok fonksiyonlu giysi ve ev tekstilleri ile yüksek performanslı teknik tekstiller için uygun nonwoven tekstil yüzeyi üretimi olanakları araştırılıp geliştirilmelidir.

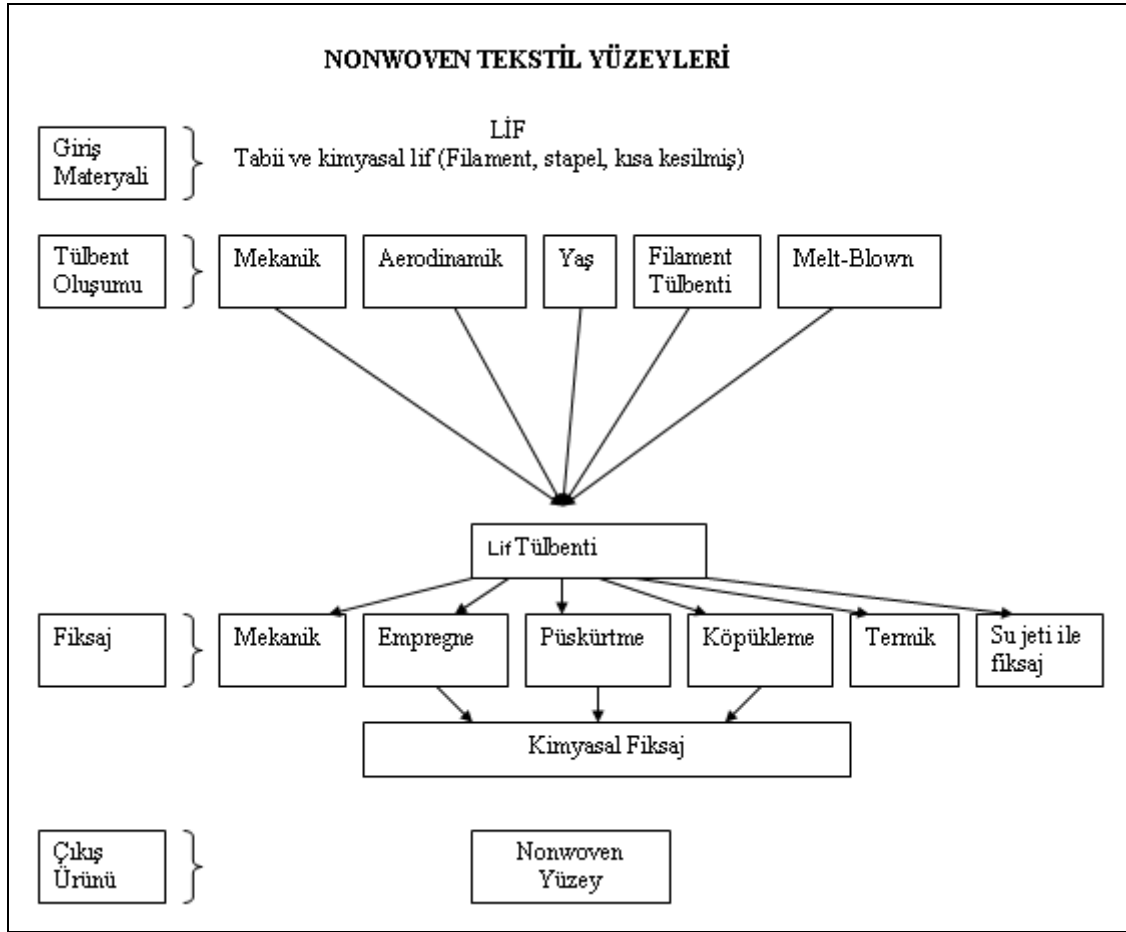
Aşağıda **dokusuz tekstil yüzeyleri** sınıflandırılmış, nonwoven tekstil yüzeyleri daha detaylı olarak gösterilmiştir.

Şekil – 2.11

Şekil – 2.12

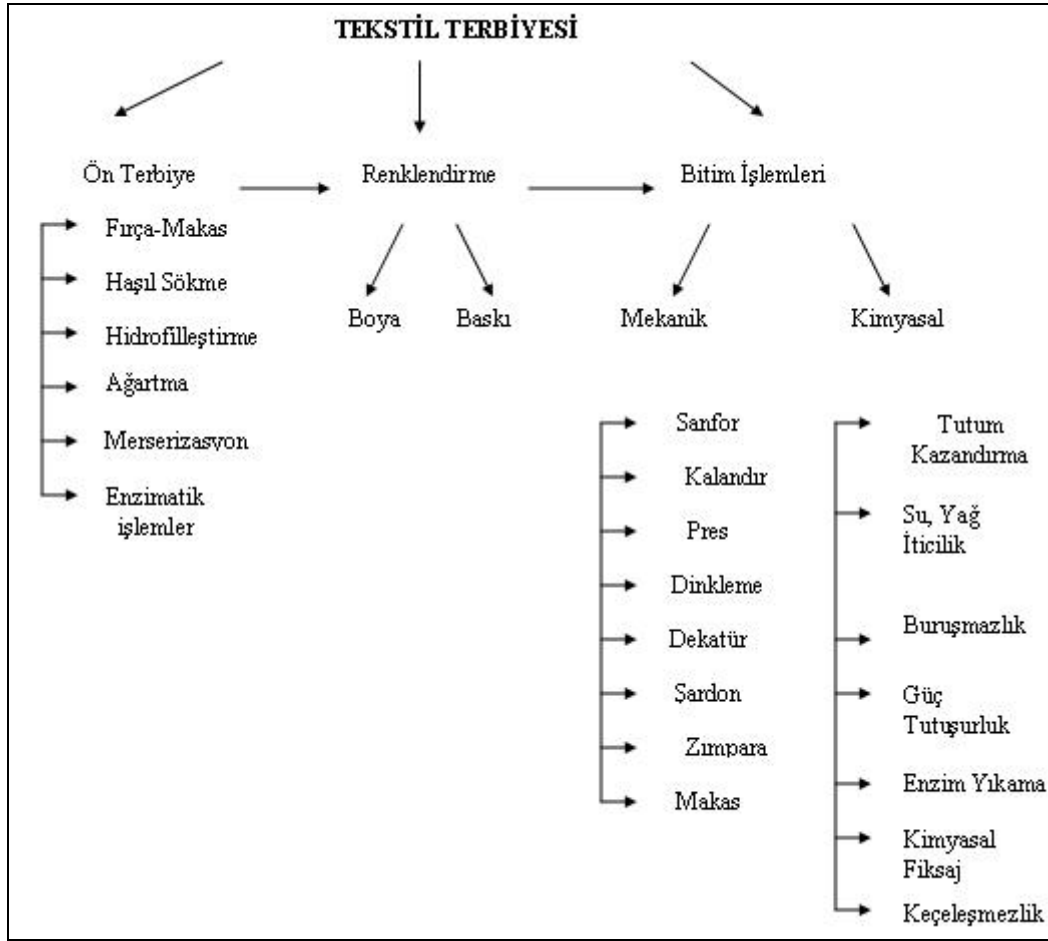

Türk **tekstil terbiye sanayii**, Avrupa'nın en büyük tekstil terbiyesi kapasitesine sahiptir. Terbiye sanayimiz özellikle orta kaliteye sahip ürünlerin üretiminde çok geniş bir tecrübeye sahiptir. Türkiye ayrıca AB ülkelerine coğrafi yakınlığı nedeniyle de mal teslimi için hala Çin'e göre daha avantajlı durumda bulunmaktadır. ABD ve AB ülkelerine uzun yıllardır ihracat yapan firmalar, çevre dostu üretim için belirli bir duyarlılığa sahip olmuşlardır. Ancak piyasa oluşturabilmek için yüksek teknolojinin yakından izlenmesi, ucuz sıradan mallar yerine moda yönelik, yüksek kaliteli ve yüksek performanslı özel ürünlerin gerçekleştirilebileceği bir yapının oluşturulması gerekmektedir.

Teslimat sürelerini kısaltacak şekilde renk numunesi gönderme, renk ölçümü, renk kontrolleri ve teyitlerini elektronik ortamda gerçekleştirecek alt yapı ve bilgiye sahip olacak şekilde yatırımların yapılması önemlidir.

Aşağıda tekstil terbiyesi işlem aşamaları belirtilmiştir.

Şekil – 2.13

2.1.2.1.2. Hazırgiyim ve Konfeksiyon Üretim Yöntemi - Teknoloji

Hazırgiyim ve konfeksiyon sektörü, genel anlamda dokuma ve örme kumaşlardan kadın, erkek ve çocuklar için gerek iş hayatında gerekse normal günlük hayatta olmak üzere günün her saatinde giyilmek üzere üretilmiş tüm dış giysiler ile iç giysileri, bunların aynı malzemelerden olmasa da aksesuarlarını ihtiva eder. Bu tarifte , erkek giysileri ile erkek çocuk giysileri arasında, kadın giysileri ile kız çocuk giysileri arasında veya modern giysiler ile yöresel giysiler arasında herhangi bir fark gözetilmemektedir.

Diğer yandan yatak örtüsü, nevresim takımı, tuvalet ve mutfak bezleri gibi dikiş ile birleştirilerek veya kenarları dikilerek hazır eşya haline getirilmiş ev tekstili ürünleri ile kamp eşyası gibi hazır eşyalar da elyaf, iplik ve kumaşlar gibi tekstil makinelerinden imalattan çıktığı haliyle değil de dikiş ve benzeri işlemler sonrasında piyasaya sunulduklarından, hazırgiyim ve konfeksiyon sektörü içerisinde değerlendirilmektedir. Bu çalışmada, Türk Gümrük Tarife Cetveli'nde 61, 62 ve 63. fasıllar kapsamı dokuma ve örme giyim eşyaları, aksesuarları ile hazır eşyalar hazırgiyim ve konfeksiyon sektörü içerisinde değerlendirilmektedir.

Hazırgiyim ve konfeksiyon sektörü üretim yöntemi itibariyle emek yoğun bir sektördür. Dikiş işlemi neticesinde hazırgiyim ve konfeksiyon ürünü elde edildiğinden, üretim hattındaki en temel makine dikiş makinesidir. Üretim süreci tasarım ile başlar. Giysi tasarımını kalıp tasarımı takibedir. Serileme, pastal yerleştirme, kesim, gerekli ise parça baskı ve nakışın ardından; kesilmiş giysi parçaları, renk vb. unsurlar gözetilerek uyum içinde bir araya getirilerek tasnif edilir. Bu arada düğme, etiket ve benzeri modelin gerektirdiği aksesuarlar da hazır edilerek, dikim işlemine geçilir. Üretim süreci, ön kontrol tabir edilebilecek giysi üzerindeki iplik parçalarının temizlenmesi, ütü, ikinci kez kalite kontrol ve de en son paketleme ile tamamlanır. İşçilerin üretimin belli bir ya da iki kademesinde uzmanlaşmaları ve üretim hattında dikiş makinelerinin sistematik olarak özelliklerine göre konumlandırılması, işçilerin de ustalıklarına göre yerleştirilmeleri, üretim verimini üst seviyelerde tutabilecek yegane faktörlerdendir. Dokuma konfeksiyon üretimi örme konfeksiyon üretimine göre bir miktar daha emek yoğunudur.

Hazırgiyim ve konfeksiyon sektörünün üretim teknolojisinde son yüzyılda çok temel değişiklikler söz konusu olmamakla birlikte, bazı proseslerde ve makine hızlarında değişiklikler kaydedilmektedir. Günümüzde Bilgisayar Destekli Tasarım (CAD/Computer Aided Design) sistemleri ile model ve kalıp çıkartma kolaylıkla ve hızla yapılabilmekte, pastal yerleştirme en az fire ile gerçekleştirilebilmektedir. Otomatik kesme makineleri, yaka veya gömlek atletlerinde iki-üç işlemi birlikte yapabilen otomatik makineler gibi süreçleri kısaltan yeni teknolojiler kullanılmaktadır. Yenilikler, üretimdeki etkinliğin ve bölümler arasındaki koordinasyonun artmasına hizmet etmiştir ki; bunlar ağırlıklı olarak nihai ürünün birleştirilme (dikim) öncesi aşamalarında kullanılabilen yeniliklerdir. Denilebilir ki, birleştirme (dikim) aşamasına kıyasla birleştirme öncesindeki aşamalara ilişkin daha fazla teknolojik yenilik gerçekleşmiştir. Bu itibarla konfeksiyon üretiminde dikiş öncesi üretim aşamaları daha sermaye yoğun hale gelmiştir. Zira bu aşamalardaki eğri kesim ve benzeri hatalar doğrudan nihai ürüne yansımaktadır. Bu arada dikişsiz giyim üretimi son on yılın en önemli teknolojik gelişmelerinden biridir. Özellikle çorap ve örme iç çamaşırları dikişsiz üretim yöntemleri ile üretilebilmektedir ki, bu makinelere iplik beslenip; bitmiş ve dikişsiz ürünler imal edilebilmektedir. Türkiye’de bu tür üretim teknolojisini kullanan uluslararası tanınmış firmalar ve markalar mevcuttur.

Türk hazır giyim ve konfeksiyon sanayicileri yıllardır uluslararası fuarları takip ederek, isabetli yatırımlar yaparak en yüksek teknoloji ile üretim yapar duruma gelmişlerdir. Sektörde makine parkı gençtir. Konfeksiyon yan sanayii de bu yüksek teknoloji ile üretim yapmakta olan sektörü gerektiği gibi destekleyebilmektedir. Sektör, “kaliteli ve fashion tabir edilebilen değişim ve trendleri yansıtan, güncel ürünleri iyi fiyata satın alınabilir şekilde pazarlayabilmek” şeklinde özetlenebilen stratejisine uygun üretim teknolojileri ile dünyanın önde gelen üretici ülkelerinden biri olmaya devam edecektir.

Tablo - 2.3

TEKSTİL VE KONFEKSİYON MAKİNALARI İTHALATI							
Birim : ABD \$							
Tarife	KAPSAM	1999	2000	2001	2002	2003	2004
84 44	DOKUMAYA ELVERİŞLİ SENT. VE SUNİ MADDELERİN EKSTRÜZYONU (İf imali), ÇEKİLMESİ, TEKSTÜRE EDİLMESİ VEYA KESİLMESİNE MAHSUS MAKİNALAR	29.691.026	24.081.230	13.527.367	80.842.944	76.095.944	39.114.169
	Yıllık Değişim (%)		-18,9	-43,8	497,6	-5,9	-48,6
84 45	DOKUMAYA ELVERİŞLİ ELYAFIN HAZIRLANMASINA MAHSUS MAKİNALAR; EĞİRME, KATLAMA VEYA BÜKME MAKİNALARI; İPLİK ÜRETİMİNE MAHSUS DİĞER CİHAZLAR, BOBINLEME VE ÇİLELEMAYA MAHSUS MAKİNALAR	120.425.251	250.220.157	195.293.974	430.997.484	555.042.425	484.805.334
	Yıllık Değişim (%)		107,8	-22,0	120,7	28,8	-12,7
84 46	DOKUMA MAKİNALARI (tezgahlar)	46.971.342	127.657.758	80.523.756	212.318.939	378.428.462	305.769.984
	Yıllık Değişim (%)		171,8	-36,9	163,7	78,2	-19,2
84 47	ÖRGÜ MAKİNALARI, DİKİŞ-TRİKOTAJ MAKİNALARI; GİPE İPLİK, TUL, DANTELA, İŞLEME, FILE İMALİNE MAHSUS MAKİNA VE CİHAZLAR İLE PÜSKÜL, PONPON MAKİNALARI	61.778.974	167.342.284	112.310.617	374.236.552	549.211.938	390.945.092
	Yıllık Değişim (%)		170,9	-32,9	233,2	46,8	-28,8
84 48	84 44, 84 45, 84 46, 84 47 POZİSYONLARINDAKİ MAKİNALAR İÇİN YARDIMCI MAKİNA VE CİHAZ (atki ve çözgü ipliği kesiciler, mekik değiştirme mekanizmaları); BU MAKİNALARDA KULLANILMAYA UYGUN AKSAM, PARÇA VE AKSESUAR (iğ, tarak, mekik, gücü teli ve çerçeveler, platin ve tığlar)	83.426.490	108.036.374	91.189.559	155.997.625	220.955.109	225.965.405
	Yıllık Değişim (%)		29,5	-15,6	71,1	41,6	2,3
84 49	KEÇE, DOKUSUZ MENSUCAT İMALİNE FİNİSAJINA MAHSUS MAKİNALAR	5.465.544	2.088.142	5.178.294	1.311.462	33.673.818	21.481.151
	Yıllık Değişim (%)		-61,8	148,0	-74,7	2.467,7	-36,2
84 51	DOKUMAYA ELVERİŞLİ İPLİKLERİN, MENSUCATIN YIKANMASI, TEMİZLENMESİ, SIKILMASI, KURUTULMASI, ÜTÜLENMESİ, AĞARTILMASI, BOYANMASI, APRELENMESİ, FİNİSAJINA MAHSUS MAKİNA VE CİHAZLAR; MENSUCATI SARMA, AÇMA, KATLAMA, KESMEYE MAHSUS MAKİNALAR; PRESLENMESİ, KURUTMA, ÜTÜLEME MAKİNA VE CİHAZLARI	97.395.487	157.492.332	97.160.903	255.202.664	302.324.793	271.766.514
	Yıllık Değişim (%)		61,7	-38,3	162,7	18,5	-10,1
84 52	DİKİŞ MAKİNALARI, MOBİLYALARI, İĞNELERİ, AKSAM VE PARÇALARI	59.729.546	82.319.827	53.903.571	139.509.330	201.254.784	140.073.334
	Yıllık Değişim (%)		37,8	-34,5	158,8	44,3	-30,4
	TOPLAM	504.885.659	919.240.603	649.089.966	1.650.420.335	2.316.991.996	1.879.922.803
	Yıllık Değişim (%)		82,1	-29,4	154,3	40,4	-18,9

Kaynak: İTKİB Genel Sekreterliği / DTM Bilgi Sistemi

2.1.2.2. Ürün Standartları

Uluslararası ticaretin önündeki engellerin her geçen gün azaldığı yeni ticaret düzeninde, iş gücü maliyeti ve üretim hacmine bağlı avantajlar önemini yitirirken, çevresel

performans ve sosyal standartlara uyum gibi unsurlar, yeni rekabet avantajları olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kurumsal Sosyal Sorumluluk, gerek akademik çevrelerde gerekse kamuoyunda gittikçe daha fazla dikkat çeken bir konu haline gelmiştir. Geçtiğimiz 10 yıl içerisinde, kurumsal sosyal sorumluluk konusundaki kamuoyu hassasiyeti gittikçe artmış, buna paralel olarak sosyal standartların geliştirilmesine yönelik yatırım yapan işletmelerin sayısında da artış gözlemlenmiştir. İşletmelerin sosyal yükümlülüklerle uyum konusuna her geçen gün daha fazla önem vermeleri, sadece sendikaların veya belirli alım gruplarının baskılarının değil, bu konudaki tüketici hassasiyetinin de bir sonucu olduğu görülmektedir. Sosyal yükümlülüklerle uyum, gönüllü girişimler sonucunda sağlanabildiği gibi, yasal zorunluluk nedeniyle de uygulanabilmektedir. Ancak, son yıllarda kaydedilen ilerlemeler, yasal zorunluluklardan çok, **gönüllü inisiyatiflerin** ürünüdür. Yasal zorunluluklar, sosyal sorumluluk konusunda çoğu zaman etkisiz kalmaktadır. Son yıllarda, Kurumsal Sosyal Sorumluluk bilincinin geliştirilmesine yönelik birçok uluslararası girişim ortaya çıkmış, çok sayıda Şartname (*code of conduct*) hazırlanmıştır. Bu Şartnameler, firmalar tarafından özel olarak hazırlanabildiği gibi, sendikalar, sektörel dernekler veya çeşitli sivil toplum örgütleri tarafından da hazırlanabilmektedir. Tüm bu çalışmalara yön veren temel ilkeler aşağıdaki konuları kapsamaktadır:

- İşe alma ve ayırım yapmama kuralları,
- Çalışma Süreleri,
- Zorla ve mecburi çalıştırmama,
- Çocuk işçi çalıştırmama,
- Ücretler,
- İzinler,
- İşçilerin Örgütlenme hakkı,
- Disiplin ve taciz etmeme politikası,
- Sağlık, hijyen, yangın, makine ve tezgahlardaki güvenlik unsurlarının değerlendirildiği güvenli ve sağlıklı çalışma çevresi oluşturulması

Ne var ki, Şartnamelerin sayısında yaşanan artış, işletmeler açısından çeşitli zorluklara neden olmaktadır. İşletmeler, sürekli olarak farklı kuruluşlar tarafından denetlenmekte ve yapılanmalarını, ilgili alım grubunun standartlarına göre her defasında yeniden gözden geçirmek zorunda kalmaktadırlar.

Türkiye Giyim Sanayicileri Derneği (TGSD), tekstil ve hazır giyim işletmelerinin maruz kaldığı bu zorlukların önüne geçmek ve sektörü sosyal standartlara uyum konusunda hazırlamak amacıyla, İstanbul Sanayi Odası (İSO) ile işbirliği içerisinde bir Sosyal Sorumluluk Şartnamesi hazırlamıştır. . ILO (Uluslararası Çalışma Örgütü) standartları, Türk İş Kanunu ve belirli büyük alıcıların özel şartlarından hareketle hazırlanan Şartnamenin uygulanması amacıyla İSO ile bir işbirliği protokolü imzalanmış ve işyerlerinde eğitim ve uygulamalar gerçekleştirilmiştir. Şartname, hâlihazırda Yeni İş Kanunu ve belirli alım gruplarının özel standartları doğrultusunda güncellenmektedir.

Ürün standartları başlığı altında değerlendirilmesi gereken diğer önemli bir konu ise, tekstil ve hazır giyim sektörüne dair standartların belirlenmesinde, sanayi-devlet işbirliğinin önemidir. Söz konusu standartların belirlenmesinde ve yasa haline dönüştürülmesi konusunda uzman sanayiciler, araştırmacılar ve akademik yetkililerin yer alması ve tecrübelerini aktarması büyük önem taşımaktadır.

2.1.2.2.1. Kalite Yönetim Standartları

Türkiye'nin hazır giyim ve konfeksiyon ihracatı konusunda uluslararası pazarlarda elde ettiği başarıda, eğitilmiş işgücü ve yüksek teknolojinin de yardımıyla kaliteli mamuller üretilmesinin, en üst düzeyde müşteri memnuniyeti gözetilmesinin, çevre ve sosyal sorumluluk ilkelerine uygun üretim yapılmasının önemli bir payı bulunmaktadır. ISO standartlarına uyumlu olarak TSE tarafından uygulamaya konmuş, hazır giyim ve konfeksiyon ürünleri ile ilgili çorap, iç çamaşırı, etek, mont, pardösü , palto, ceket gibi bir çok ürünün yanı sıra beden ölçüleri için Türk standartları bulunmaktadır.

Ülkenin hazır giyim ve konfeksiyon ihracatının %70'den fazlası AB üyesi ülkelere ihraç edilmektedir ve bu ülkelerdeki tüketicilerde yıllardır kalite, çevre, sağlık ve çalışma koşulları ile ilgili büyük bir duyarlılık söz konusudur. Dolayısıyla Türkiye'nin tekstil ve konfeksiyon ticaretinde AB ülkeleri ile olan yakın ilişkileri, hazır giyim ve konfeksiyon sektörünün de bu konularda daima duyarlı olmasını gerektirmektedir.

ISO 9000 serisi kalite standartları, 1987 yılında yayınlanmış ve o tarihten günümüze en fazla ilgi gören, en çok uygulama alanı bulan standardılar olmuşlardır. Bu standardılar ürünlere değil yönetim sistemlerine verilirler, üretimin disipline edilmesi ise ürün kalitesine doğrudan yansır. Türkiye'de TSE başta olmak üzere çeşitli yerli ve yabancı gözetim şirketleri ISO 9000 serisi belgelendirme yapmaktadır. Hazır giyim ve konfeksiyon

sektöründe faaliyet göstermekte olan büyük ölçekli işletmeler ile entegre tesisler başta olmak üzere birçok işletmenin ISO 9000 serisi kalite belgesine sahip olduğu bilinmektedir.

2.1.2.2.2. Çevre ve Sağlık Standartları

ISO 14000 serisi çevre yönetim sistem standartları tüketicilerin kendi yaşadığı çevreye değer vererek piyasada bunu sorgulamasının bir sonucu olarak geliştirilmiş standartlardır. Böylece kuruluşların çevre ile etkileşimi kontrol altında tutulmakta ve çevre ile ilgili icraatların sürekli iyileştirilmesini temin edecek yönetim sistemleri benimsenmektedir. Hazırgiyim ve konfeksiyon üretiminde esas itibarıyla çevreye kimyasal su ve benzeri atıklar verilmesi söz konusu olmadığından, bu seri standardılar daha çok tekstil terbiye ve deri işleme alanında çalışan firmalar tarafından alınmaktadır.

1970’li yıllarda çevre sorunlarının insan sağlığını ciddi boyutlarda rahatsız etmeye başlaması, doğanın korunmasına yönelik çevre hareketlerini yaygınlaştırırken, “tekstil ekolojisi” kavramını ortaya çıkartmış ve “eko tekstil”= “çevre dostu tekstiller” gündeme gelmiştir. Tekstil ekolojisi üretim, insan ve atık ekolojisini kapsamaktadır. Amaç, elyaf üretiminden başlayarak giysi elde edilinceye kadar tüm üretim aşamalarında çevreye ve insanlara zarar verilmemesidir. Bu olgu da diğer birçokları gibi önce Avrupa Birliği üyesi ülkelerde gelişmiş ve dolayısıyla Türk hazır giyim ve konfeksiyon sektörünü yakından ilgilendirmiştir. AB ülkelerinde ekoteks 100 serisi standardılar geliştirilmiş ve üye tüm ülkelerde ekoteks enstitüleri kurulmuştur. 10 yılı aşkın süredir ekoteks sertifikası bir çok yabancı alıcı tarafından Türk hazır giyim ve konfeksiyon tedarikçilerinden talep edilmektedir. Türkiye henüz AB üyesi olmadığı için burada bir ekoteks enstitüsü kurulması mümkün olmamıştır ve bu belgeleri müşteri talep ettiği takdirde yurtdışındaki ekoteks enstitülerinden veya onların İstanbul’daki şubelerinden alınması gerekmektedir ki döviz bazında bedeller ödenmesi söz konusu olduğundan Türk konfeksiyon firmaları açısından ekstra bir maliyet faktörü olmaktadır.

Almanya’nın başını çektiği Avrupa ülkelerinin, insan sağlığı konusunda duyarlılığı, tekstil ve konfeksiyon üretiminde kullanılan boya, kimyasal ve benzeri malzemelerin de yıllardır sorgulanmasına yol açmıştır. Bu çerçevede, kanserojen arilamin ihtiva eden ve “azo boyar madde” tabir edilen bazı boyar maddelerin tekstil ve konfeksiyon üretiminde kullanılması, ithalatı, ihracatı 1994 yılında önce Almanya’da yasaklanmıştır. Hemen ardından, Türkiye’de de 29.12.1994 tarihli Sağlık Bakanlığı genelgesi ile insan sağlığına temas yoluyla zarar verebilecek aynı kanserojen arilamin ihtiva eden azo boyarmaddelerin ithalatı, ihracatı, kullanımı yasaklanmıştır. Böylece Türk hazır giyim ve konfeksiyon

ürünlerinin uluslararası pazarlarda bir tarife dışı engeli daha aşması ve böylece rekabet gücünün korunması sağlanmıştır.

Diğer yandan, ambalaj atıklarının çevreyi kirletmemesini teminen konfeksiyon ihracatında Türkiye'nin en büyük pazarı durumundaki Almanya'da 90'lı yılların başında uygulamaya konan "Yeşil Nokta" konusunda da Türk hazır giyim ve konfeksiyon ihracatçıları özellikle İhracatçı Birlikleri ve sektörel dernekler gibi sivil toplum kuruluşları tarafından ayrıntılı olarak bilgilendirilmiş ve ihracatın önündeki her türlü engel aşılmaya çalışılmıştır.

2.1.2.2.3. Kalite, Çevre ve Sağlık Standartları Yönüyle Sektörün Genel Bir Değerlendirmesi

Türkiye'deki tekstil-konfeksiyon test ve analiz hizmetleri ile mevcut laboratuvarlar konusunda, 2006 yılı başı itibariyle güncel durumun tespit edilerek, genel bir durum değerlendirmesi yapılabilmesini teminen İTKİB Genel Sekreterliği tarafından çok yönlü bir çalışma yapılmıştır. Çalışma kapsamında, **tekstil ve konfeksiyon sektöründe ana mal gruplarında 2005 yılında en fazla üretim ve ihracat yapmış olan 300'e yakın İTKİB üyesine bir form çerçevesinde on soru yöneltilmiş, yirmi beş firmadan yanıt alınmıştır.** Aynı form sektörel derneklere de üyelerine iletmek üzere gönderilmiştir. Diğer yandan, **ağırlıklı olarak İstanbul ve çevresinde yerleşik on bir laboratuvar ve araştırma merkezine altı soru yöneltilerek, yedi laboratuardan cevap ve açıklamalar alınmıştır.** İTKİB Genel Sekreterliği'nde toplanan bilgiler çerçevesinde yapılan değerlendirme aşağıda yer almaktadır.

Tekstil ve konfeksiyon sektörü 2005 yıl sonu itibariyle 18,5 milyar dolarlık ihracat performansı ile Türkiye ekonomisindeki yerini ve önemini korumaktadır. Sektörün çevre ve insan sağlığı, kalite gibi günümüzde gittikçe kuvvetlenen olgular doğrultusunda test ve analiz, raporlama ihtiyaçları da artmaktadır. Bilindiği gibi Türk tekstil ve konfeksiyon mamulleri için en büyük ve önemli pazar yıllardır AB üyesi ülkelerdir ve bu ülkelerde özellikle son yıllarda insan sağlığına, çevreye ve de kaliteye verilen önem artmaktadır. Hatta bu hususlar, 2005 yılı itibariyle dünya çapında miktar kısıtlamalarının kaldırılmasını müteakip "tarife dışı engel" tabir edilebilecek duruma gelmiştir.

Bu itibarla, tekstil ve konfeksiyon sektörü yoğun şekilde test ve analiz faaliyetlerine başvurulmuş bir sektör konumundadır.

İTKİB üyesi tekstil-konfeksiyon sanayicilerinden alınan bilgilerden, **yabancı müşterilerin taleplerine istinaden bir firmanın yılda 1.500-2.000 adet gibi oldukça**

yüksek sayıda test yaptırmasının söz konusu olabildiği anlaşılmaktadır. Başta Avrupa ülkeleri ile ABD olmak üzere hemen hemen bütün yabancı **ithalatçılar, ürünün özelliğine göre bazen her parti üretimde, bazen her yüklemde, bazen her siparişte üretim prosesi esnasında ve üretim sonrasında tekstil ve konfeksiyon mamullerinin belli testlerden geçmesini istemektedirler.** İç piyasaya sürülen tekstil ve konfeksiyon mamulleri için test ihtiyacı, ithalatta TSE'nin denetimine tabi olan tekstil mamullerinin testleri ile sınırlı kalırken, yurtiçinde üretilen mamuller ve tüketiciye sunulan mamuller ile ilgili test ihtiyacı, hemen hemen yok denecek kadar azdır.

Türkiye gibi tekstil ve konfeksiyon konusunda dünyanın önde gelen ülkeleri arasında yer alan bir ülkede, bu derecede yoğun test, analiz ve raporlama ihtiyacı olması, **hem büyük entegre işletmelerin kendi laboratuvarlarını kurmalarını hem de kamu, özel sektör ve üniversitelerin kapsamlı, modern teçhizatlı tekstil laboratuvarları kurmalarını** gerektirmiştir. Ayrıca uluslararası nitelikte gözetim şirketi ve laboratuvarları da Türkiye'de yatırımlar yaparak şubeler açmışlardır.

Bugün ağırlıklı olarak İstanbul ve İzmir'de yerleşik olmak üzere, Türkiye'de on beş kadar tekstil-konfeksiyon test ve analizleri yapabilen laboratuvar ve araştırma merkezi faaliyet göstermektedir.

Gerek ihracatçılar gerekse laboratuvarlar **en fazla yıkama hashığı, sürtme hashığı, çekmezlik, yıkama sonrası boyutsal değişim, boncuklaşma (pilling), kopma, yırtılma, yanmazlık gibi temel testlerin yapılmakta olduğunu belirtmektedir.** Bunların yanı sıra **kanserojen arilamin (azo boyarmadde) ve ekolojik testler** de yoğun olarak talep edilmektedir. Marks & Spencer, Mexx, Wallmart, Gap gibi büyük alıcılar ise kendi kalite standartlarını oluşturmuşlar ve bu doğrultuda testler istemektedirler.

Sektörün ihtiyaç duyduğu **test ve analizlerin büyük çoğunluğu Türkiye'deki laboratuvarlarda yapılabilmektedir.** Ancak big bag tabir edilen çuval üreticisi firmalar statik delinme, dinamik perforasyon, EN 1838'e uygun çuval testlerinin Türkiye'de yapılamadığını ve bu testler için yurtdışındaki laboratuvarlara başvurulduğunu belirtmektedirler. Diğer yandan, **Türkiye'de ekoteks enstitüsü bulunmadığı için, ekolojik testler ve ekoteks sertifikası alma konusunda da maalesef yurtdışına bağımlılık bulunmaktadır.** Halen bu sertifikalar Almanya'daki ekoteks enstitüsü Hohenstein Institute'ün Türkiye İrtibat Bürosu'ndan alınabilmektedir. Ancak, **bu tür belgelerin Türkiye'de bir kurumdan, laboratuvar veya araştırma merkezinden temin edilebilmesi, Türk ihracatçıların maliyetlerini düşürürken, ülke ekonomisi açısından önemli ölçüde döviz tasarrufu da sağlayacaktır.**

Diğer yandan, Türkiye’de tekstil laboratuvarı konusunda hatırı sayılır büyüklükte yatırımlar, yüksek düzeyde donanımlı laboratuvar ve araştırma merkezleri olmasına rağmen, **yabancı alıcıların ekseriyetle uluslararası laboratuvarlardan veya kendilerince akredite ettikleri bazı laboratuvarlardan raporlamayı şart koşmaları, en önemli sorunlardan biri olarak görülmektedir.** Halihazırda Türkiye’de yabancı kuruluşlar tarafından akredite edilmiş, raporlamaları uluslararası kabul gören ve/veya kabul görmesi gereken bir kaç laboratuvar mevcut iken, **bir kısım yabancı alıcılar kendi dikte ettirdikleri tekstil laboratuvarlarında yaptırılan testleri dikkate almaktadırlar.** Bu durumda, dikte ettirilen laboratuvarın Türkiye’de şubesi var ise test orada, yoksa yurtdışında yaptırılmakta ve sektörün büyüklüğü dikkate alındığında ciddi miktarda döviz kaybı söz konusu olmaktadır. **Tekstil ve konfeksiyon sanayicilerinin, kendilerine müşteri tarafından dikte ettirilen test laboratuvarlarının işleri iyice ticarileştirdikleri ve test-analiz maliyetlerinin çok yüksek tuttuğu konusunda serzenişleri de bulunmaktadır.**

İhracatçı firmalar tarafından, akredite Türk tekstil laboratuvarlarından, uluslararası laboratuvarların Türkiye’deki şubelerinden veya büyük alım gruplarının akredite ettiği laboratuvarlardan alınan raporların yabancı alıcılar tarafından kabul gördüğü ifade edilmektedir. **Ancak test maliyetlerinin yüksekliği konusunda genel bir sıkıntı dile getirilmekte ve başta KOBİ’lere olmak üzere tekstil-konfeksiyon ihracatçısı firmalara bu yönde destekler verilmesi talep edilmektedir.**

Laboratuvarlar açısından bakıldığında ise, **bazı laboratuvarlar uluslararası akredite olabilmek için yüksek maliyetler ve uzun bir süreç gerektiğini ve bunların mevcut iş akışı içerisinde test gelirleri ile finanse edilemediğini ifade etmektedirler.** Ancak akredite olmadıkları için de ihracatçı firmaların test raporlarını kabul etmediğini vurgulamaktadırlar.

Öte yandan, **akredite laboratuvarlar, global olmadıkları, Türkiye dışında başka ülkelerde şubeleri bulunmadığı için büyük alım grupları tarafından özel olarak akredite edilmediklerini, tanınmadıklarını ve bu sebeple iş kayıpları olduğunu belirtmektedirler.** Tekstil ve konfeksiyon sektörüne hizmet vermekte olan **mevcut laboratuvarların tam kapasite ile çalışmadıkları, kapasitelerinin oldukça altında işler yapmakta oldukları da ifade edilen bir diğer husustur.**

Tekstil ve konfeksiyon sektöründe, dünyada geliştirilen yenilikler çerçevesinde yeni testlere de ihtiyaç duyulmaktadır. Bu yeni testlerin Türkiye’de yapılabilmesini teminen laboratuvarlar tarafından derhal metot ve korelasyon çalışmalarına girişilmekte ve metot geliştirilerek onların da Türk laboratuvarlarında yapılması temin edilmektedir.

Türkiye'deki **laboratuvarların kalifiye eleman konusunda da sıkıntıları olduğu belirtilmektedir**. Özellikle mamullerde hata analizlerinin yapılması aşamasında bunları yorumlamak uzmanlık gerektirdiği için, bu hallerde üniversitelerdeki öğretim görevlilerinin uzmanlıklarına başvurulması söz konusu olabilmektedir. Bu gibi **uzmanlık isteyen konular için komisyon oluşturmuş bir-iki tekstil araştırma merkezi de bulunmaktadır**. Bu merkezlerin, tekstil ve konfeksiyon sanayiinin ihtiyaç duyduğu bir çok konuda hızlı ve etkin şekilde danışmanlık hizmetleri verdiği de belirtilmektedir.

Diğer yandan, her ne kadar mevcut tekstil araştırma merkezleri tarafından, üretici firmaların kendi bünyelerindeki laboratuvarların personellerine yönelik uygulamalı eğitimler verilmekte ise de, test sonuçlarını yorumlayacak, değerlendirmeler yapacak personel ihtiyacı gözlenmektedir.

Laboratuvarlarla ilgili bir diğer konu, **Türkiye'deki tekstil laboratuvarları arasında karşılıklı ilişkinin arttırılarak, belli testler üzerine yurtdışında zaman olduğu gibi Türkiye'de de korelasyon çalışmaları yapılmasının gerekliliğidir**. Laboratuvarlar bünyesinde yapılan çeşitli test ve analizlerin sonuçlarının doğruluk ve kalite seviyesini belirleyecek böyle korelasyon çalışmaları, laboratuvarların test metotlarını gözden geçirmelerini ve tam doğruluğu temin edebileceklerdir.

Türkiye'de iç piyasada üretilip tüketime sunulan tekstil ve konfeksiyon mamullerinin de kalite ve insan sağlığı yönünden testlere tabi tutularak tüketiciyle buluşturulması yerinde olacaktır.

2.1.2.2.4. Sosyal Sorumluluk Standartları

İşletmelerin faaliyetlerinde “işgören” durumundaki çalışanlarına karşı olan davranışları ile uygun yönetim sisteminin yerleştirilebilmesinde kılavuzluk etmek üzere “Sosyal Sorumluluk SA 8000” standardı 1997 yılında yine AB ülkelerinde geliştirilmiştir. SA 8000 standardı tedarikçi seçiminde dünyanın ilk evrensel ahlak standardı olarak nitelenebilir. Uluslararası platformda böyle bir standarda ihtiyaç duyulması, gelişmekte olan ülkelerdeki kötü çalışma koşullarının göz ardı edilemeyecek bir boyuta ulaşmasının ve sivil toplum örgütlerinin ve sendikaların çalışma koşullarını iyileştirme yönündeki çabalarının bir sonucudur. Bilindiği gibi son yıllarda Avrupalı büyük hazır giyim ve konfeksiyon firmalarının, zincir mağazaların Doğu Avrupa ve Asya ülkelerindeki üretim tesislerindeki kötü çalışma koşulları tartışılmakta ve sık sık kamuoyu gündemine gelmektedir.

Türkiye’de SA 8000 belgesine sahip olan firmalar arasında çok az sayıda tekstil ve konfeksiyon firması bulunmaktadır. Özellikle konfeksiyon sektöründe faaliyet gösteren uluslararası büyük alıcılar ve perakende grupları kendi bünyelerinde ayrı ayrı oluşturdukları sosyal sorumluluk ve çalışma koşulları bulunmaktadır. Bu gibi gruplar Türkiye’deki hazır giyim ve konfeksiyon tedarikçilerinden ve de varsa onların fason atölyelerinden, hatta yan sanayicilerinden bu koşulların sıkı sıkıya yerine getirilmesini istemekte, bu doğrultuda sık sık denetimler yapmakta ve bu konu Türkiye’den tedarikçi seçiminde önemli bir kriter olarak kullanılmaktadır. Bu grupların geliştirdiği standartlar açısından doğrusu bir standart bulunmadığından bu standartları uygulamak Türk firmaları açısından bazen zor olmaktadır. Bu konuda, son yıllarda Türkiye’de çeşitli denetim firmaları da faaliyet göstermeye başlamıştır.

2.1.2.2.5. İthalatçı Ülke Standartları-Rusya Örneği

Rusya Federasyonu İthalat Kanunu gereği ithal edilen ürünlerin büyük bir çoğunluğu için Rusya Standartlarına Uygunluk Belgesinin – Gost-R Uygunluk Belgesi- ilgili gümrük mercilerine ibrazı ve satış noktalarına ulaştırılması gerekmektedir. Rusya Federasyonu sınırları dahilinde toptan ve perakende ticareti yapılan ürünlerin çoğunluğu için beyanı zorunlu Uygunluk Belgesi; standart normlarının tanımlayıcısı Rusya Federasyonu Standardizasyon, Metroloji ve Sertifikasyon Devlet Kuruluşu GOSSTANDART’ın R.F. kapsamında ana merkez olarak akredite edilen JSC ROSTEST-Rusya Test ve Sertifikasyon Merkezi’nin yetki verdiği firmalar aracılığı ile sağlanmaktadır. GOST-R Uygunluk Belgesinin yanında Rusya Sağlık Bakanlığı’na zorunlu kılınan Hijyen Sertifikası da Rusya’ya yapılan ithalatta istenen zorunlu belgelerdendir. Bu iki belgeyi de genellikle yetkili kılınan firmalardan temin etmek mümkündür.

Bu belgeler yasal olarak Tüketici Haklarını Koruma Kanunu, İş kanunu, Sertifika Kanunu, Sağlık ve çevre ile ilgili kanunlara dayanmaktadır. Bu belgelerin amacı, tüketicinin hayatı ve sağlığını güven altına almak ve çevreyi korumak olarak belirtilmektedir.

Dolayısıyla yukarıda anlatılan ve bilinen zorunlulukların aşılması ile birlikte Türkiye üreticisinin ürünlerinin özellikle güven sağlayarak Rusya Federasyonu pazarında değerince pay alması ve talep yaratarak aranması için GOST-R Uygunluk Belgesinin alınması hem gerekli hem de yararlıdır.

2.1.2.3. Üretim Miktarı ve Değeri

a-Pamuk

Dünyada en büyük pamuk üreticileri Çin Halk Cumhuriyeti, ABD ve Hindistan'dır. Türkiye, dünyanın en büyük 7. pamuk üreticisi konumundadır. Çin Halk Cumhuriyeti'nin özellikle DTÖ'ye katılımından sonra, dünya pamuk tüketimi artmıştır. Söz konusu dönemde, dünya pamuk tüketimindeki artışın (3,8 milyon ton) %87'si (3,3 milyon ton) Çin Halk Cumhuriyeti'nden kaynaklanmıştır. Bu çerçevede Türkiye'de pamuk üretimi durağan olarak seyretmekte, önemli bir pamuk üreticisi olmayan AB'nin pamuk tüketimi ise ektedir.

Dünya pamuk fiyatları (Cotton A Endeksi) Aralık 2001 Çin Halk Cumhuriyeti'nin DTÖ'ye giriş tarihinden başlayarak, iki yıl artma eğilimine girmiş gerilemeye ve Kasım 2003'de son 5 yılın en yüksek seviyesi olan 1,71 \$/kg.a yükselmiştir. 2004/2005 döneminde dünya pamuk üretiminin çok büyük ölçüde artacağı fakat tüketim artışının sınırlı kalacağı beklentisi ile fiyatlar 2004 yılında gerileyerek yıl sonu 1,07 \$/kg'ye düşmüştür.

Türkiye'de Ege pamuğunun fiyatları genelde dünya fiyatlarının üzerinde seyretmektedir. Bazı dönemlerde Türkiye'de pamuk fiyatları dünya fiyatlarının %20–30 üzerine çıkmakla beraber genelde onun biraz üzerinde bir seyir izlemekte özellikle de fiyatların hızlı gerilemekte olduğu dönemlerde biraz altına da inebilmektedir. Ağustos 2005 itibariyle Türkiye'de Ege Pamuğu fiyatı dünya fiyatlarının yaklaşık %15 yukarısında seyretmektedir.⁴

Tablo - 2.4: Dünya Pamuk Üretimi ve Tüketimi 1995-2006

DÜNYA PAMUK ÜRETİMİ VE TÜKETİMİ (000 ton)		
	Üretim	Tüketim
1995/1996	19.392	18.522
1996/1997	19.455	19.043
1997/1998	19.725	19.013
1998/1999	18.435	18.416
1999/2000	18.715	19.502
2000/2001	18.869	19.504
2001/2002	21.281	20.310
2002/2003	19.150	21.152
2003/2004	20.469	21.399
2004/2005	25.958	23.287
2005/2006	22.996	23.905

Kaynak : Cotton Outlook

⁴ TSKB, Pamuklu Tekstil Sektör Raporu, Azmi Özer, Haziran 2005, s.41

Tablo - 2.5: Ülkelere Göre Dünya Pamuk Üretimi ve Tüketimi 2000-2005

ÜLKELERE GÖRE DÜNYA PAMUK ÜRETİMİ VE TÜKETİMİ (000 ton)						
	2000/2001	2001/2002	2002/2003	2003/2004	2004/2005	2005/2006
Üretim	18.869	21.281	19.150	20.469	25.958	22.998
Çin H.C.	4.050	5.320	4.920	4.860	6.320	5.750
ABD	3.788	4.396	3.733	3.963	5.008	4.404
Hindistan	2.380	2.686	2.312	3.009	3.944	3.145
Pakistan	1.730	1.702	1.610	1.600	2.415	2.210
Özbekistan	960	1.055	1.002	892	1.100	1.026
Türkiye	779	845	925	900	900	800
Brezilya	900	764	848	1.150	1.392	1.250
Tüketim	19.504	20.310	21.152	21.399	23.287	23.905
Çin H.C.	5.000	5.552	6.400	7.000	8.300	8.800
ABD	1.928	1.687	1.583	1.415	1.350	1.300
Hindistan	2.873	2.901	2.921	2.975	3.366	3.477
Pakistan	1.743	1.856	2.064	2.075	2.305	2.391
Türkiye	1.050	1.325	1.400	1.350	1.450	1.450
Brezilya	880	900	725	875	925	900

Kaynak: Coton Outlook

b-Organik Pamuk

Ekolojik tarım (=biyolojik tarım, organik tarım), giderek yoğunlaşan tarımsal girdi kullanımının meydana getirdiği sağlık ve çevre sorunlarının çözümünde etkin bir alternatif olarak kabul edilmektedir. Dünya genelinde nüfusun ve hayat standardının artışına paralel olarak gıda, giyim üretimi için elyaf, kağıt (gazete, kitap vb.) ve kereste gereksiniminin arttığı bilinmektedir. Artan talep öncelikle daha fazla alanın tarıma açılması ile sağlanırken sınır noktaya ulaşılması sonucu birim alandan daha yüksek verimi arttırmak hedeflenmiştir. Bu artış ıslah çeşitleri, sulama, yoğun gübre ve ilaç kullanımı ile sağlanmıştır. Dünya pamuk üretiminde 1950-1995 yılları arasında elde edilen üç misli artış, kaliteli tohumluk, sulama ve yoğun girdi kullanımı ile gerçekleşmiştir. Tarımdaki yoğunlaşmaya karşın günümüzde açlık sorunu halen devam etmektedir.

Yüzyılımızın özellikle son çeyreğinde çevre kirliliği ekolojik dengeyi gittikçe daha çok tehdit eder bir hale gelmiş, bu da yaşayan her türlü canlı ve insanların sağlığını tehlikeye sokmuştur. Tarımsal üretimi artırma ve albenisi yüksek ürünler elde etme adına aşırı ve kontrolsüz bir şekilde kullanılan İnsektisid, Fungisit ve Herbisit gibi toksik maddelere bugün dünyanın her yanında rastlamak mümkündür.

Türkiye’de ekolojik tarımın gelişmesi Avrupa ülkelerinin tersine üreticilerce tabandan değil alıcılarca tepeden aşağı doğru gelişmiştir. İlk olarak Avrupalı alıcılardan gelen talepler doğrultusunda ekolojik kuru üzüm ve kuru incir ile başlamıştır. Ekolojik tarım, 1985-90 döneminde geleneksel ihraç ürünlerinden oluşan ve sadece 8 ürüne yönelik ürün yelpazesi ile karakterize edilmekte idi. Dış pazara ürün işleyen yerli ve yabancı firmalar, gelen talebe bağlı olarak üreticilerle anlaşmalı olarak üretim yapmaktadır. Ürün çeşitliliği 1990’dan sonra artmakla birlikte dış talep, üretimde gerek miktar gerekse tür açısından belirleyici olmaktadır. 1994 yılında Tarım ve Köy işleri Bakanlığınca çıkarılan yönetmelik yasal çerçeveyi belirleyerek sorumluluğu Tarım ve Köy işleri Bakanlığına vermiştir. Ocak 1996’da çıkarılan bir yönetmelik ile ekolojik ürünler ihracat sırasında beyanı zorunlu gruba alınmış ve ihracata ilişkin bilgilerin bir merkezde toplanması amacı ile Ege İhracatçı Birlikleri yetkili kılınmıştır. Ekolojik tarım ürünleri 2000’e değin dış pazara yönelik gelişmiştir. Üreticiler açısından organik pamuk tarımı konvansiyonel tarıma göre daha risklidir. Konvansiyonel sistemle pamuk üretimi yapan bir çiftçi hemen ertesi yıl organik pamuk üretimine geçemez. Organik pamuk tarımı için en az üç yıllık bir geçiş dönemine ihtiyaç vardır. Türkiye’den tarım ürünü ithal eden Avrupa ülkeleri ve firmalarının istekleri nedeniyle organik pamuk ürünleri gündeme gelmiş ve her geçen günde önemini arttırmaktadır. Yüksek üretim maliyetleri nedeniyle organik elyaflar daha da pahalılaşmaktadır. Yine de, artan maliyetine rağmen bu ürüne yönelik artan bir talep mevcuttur.

2002/03 döneminde dünyada 20.2 milyon ton pamuk üretimi gerçekleştirilmiştir. Son yıllarda birim alan başına verimde artışlar kaydedilmiştir. Bunun başlıca nedenleri yeni tarım tekniklerinin uygulanması, yeni geliştirilmiş tohumlar ve bitki koruma önlemleridir. Bütün kültür bitkileri gibi pamuk da yabancı otlar, diğer zararlılar ve hastalıkların tehdidi altındadır. Bunlarla mücadele önlemleri her ülke için o bölgeye has koşullara uygun olarak seçilmek durumundadır.

Bu ekolojik hareket doğal olarak bütün alanları olduğu gibi tekstil ve konfeksiyon sektörünü de etkisi altına almıştır. İhracatının büyük kısmını Avrupa Birliği ülkelerine yapan Türk tekstil sanayi de bu ülkelerin uyguladığı yaptırımlar sonucunda direk olarak etkilenmiş, tekstilde de eko-tekstil olayı gündeme gelmiştir

Eko-tekstil; ekolojik dengeyi bozmadan, insan ve çevre sağlığına zarar vermeden üretilen, kullanılabilen ve yok edilebilen ürünlere denilmektedir. Bu da tekstil elyaflarının üretiminden başlayarak, mamul haline gelinceye kadar geçen her aşamada ve

mamulün kullanımı sırasında insana ve çevreye zarar vermeyen maddeler ve yöntemlerle üretilen, yine insana ve çevreye zarar vermeksizin yok edilebilen ürünleri kapsamaktadır.⁵

c-Pamuk İpliği

Türkiye’de kısa elyaf iplik sektörü dünyada en yüksek teknolojiye sahip ülkeler arasında yer almaktadır. ITMF’in yıllık makine sevkiyatı verilerine göre, Türkiye’de, 10 yaşından daha eski olmayan makinelerin, toplam kapasite içindeki payı, dünya ortalamasının, ring’de 2,4, open-end’de 2,5 katıdır.⁶ (Uluslar arası Tekstil Üreticileri Federasyonu)

TSKB, pamuklu tekstil sektörü raporuna göre⁷, pamuk ipliği (kısa elyaf) alt sektöründe, 2004 yılı sonu itibariyle, 322 firma bulunmaktadır. Kapasite 24 saat/gün, 300 gün/yıl hesabına göre yapılmakta ve firmaların çalıştıkları fiili devir/dakika bilgilerinden hesaplanarak gidilmiştir.

Tablo - 2.6: İplik Makinelerine Göre Firmaların Dağılımı 2000-2004

FİRMA TİPİ	2000	2001	2002	2003	2004
Yalnız Ring	85	86	90	94	102
Yalnız Open-end	126	129	138	141	137
Ring ve Open end	63	66	74	81	83
Toplam	274	281	302	316	322
Kaynak: TSKB					

İTKİB AR&GE ve Mevzuat Şubesi’nin hazırladığı “Türkiye’de İplik Üretim Kapasitesi ve Makine Parkı Üzerine Genel Bilgiler” Raporuna göre ise, Türkiye’de, 229 tane ortalama 30.000 iğlik pamuk (kısa elyaf) ring iplik, 256 tane ortalama 2.250 rotora sahip pamuklu open-end iplik olmak üzere toplam 485 adet fabrika bulunmaktadır.

TSKB, Pamuklu Tekstil Sektör raporuna göre, 2004 yılında, pamuklu sektöründe iplik kapasitesi, 2003 yılına göre, ring’de %0,7 azalarak 6.312 bin iğe gerilerken, open-end’de %4,3 artarak 543 bin rotora, toplamda da ağırlık cinsinden % 3 artarak 1.75 bin ton/yıla yükseldiği belirtilmektedir. Yine aynı raporda, mevcut iğlerin %55’inin 1995–2004 yılları arası üretilmiş modern makineler olduğu ifade edilmektedir.

⁵ <http://www.tad.com.tr/makale.aspx?id=97>, Öğr. Gör. Cevher İlhan CEVHERİ, (Harran Üniversitesi Akçakale M.Y.O. Tekstil Programı)

⁶ ITMF verilerinde, 1994–1999 döneminde, Çin Halk Cumhuriyeti’ndeki tüm makine üreticileri kapsanmamıştır. 10 yaşından eski olmayan makine parkı 1994–2003 yılları arasında kapsamaktadır.

⁷ TSKB, Pamuklu Tekstil Sektörü Raporu, Haziran 2005, Azmi Özer, s.15

Mevcut open –end iplik eğirme makineleri ringlere göre daha modern olmakla beraber %74’ü 1995–2004 model makinelerden oluşmaktadır. Türkiye’de iplik makineleri GAP ve Marmara bölgesinde yoğunlaşmıştır.

Geçmiş yıllarda, özellikle yeni makine parkına sahip firmaların yüksek kapasite oranları ile çalışırken, 2004 yılında kapasite kullanım oranları tüm makine gruplarında yaklaşık ring’de %8, open-end’de %14 oranında düşüş göstermiştir. Bu düşüşün en önemli sebeplerinden bir tanesi ithalattaki artış olmuştur.

Tablo - 2.7: Türkiye’deki İplik Makinelerinin Taşlarına Göre Üretimi 2004

	RING			OPEN-END			TOPLAM		
	Üretim/ton	KKO %	Pay %	Üretim/ton	KKO %	Pay %	Üretim	KKO %	Pay %
2004	20.960	30	3	6.690	23	1	27.650	28	2
2004-2003	178.661	78	27	156.290	82	33	334.951	80	29
1995-1999	249.975	84	60	226.016	72	78	475.991	78	67
1990-1994	112.038	81	75	86.110	60	95	198.148	70	83
1980-1989	99.371	75	88	25.865	40	100	125.236	63	93
1970-979	81.051	53	99	0	0	100	81.051	53	99
diğer	7.256	30	100	0	0	100	7.256	30	100
toplam	749.312	72	100	500.971	68		1.250.283	70	
kaynak: TSKB									

d-Pamuklu Dokuma

TKSB, 2004 Pamuklu Tekstil Sektör raporunda belirtildiği gibi, iplikte olduğu kadar olmasa bile, pamuklu dokuma sektörü de oldukça yeni makine parkına sahiptir. ITMF, makine sevkıyatı verilerine göre, 10 yaşından eski olmayan makine parkının toplam içindeki payı, Türkiye’de dünya ortalamasının iki katıdır. Sektörün önde gelen firmalarının makine parkının bu bilgiyi doğrular nitelikte olduğu ifade edilmektedir.

Pamuklu dokuma sektöründe üretim artışı, ithalat artış hızı ile baş edememiştir. Doğrudan dokuma ithalatının üretime oranı 1999 yılında %17 iken, 2004 yılında bu oranın %352lere ulaştığı belirtilmektedir. Üretimde artış sağlanamaması kapasite kullanım oranında da düşüşe sebep olmuştur.⁸

e-Pamuklu Örme

Türkiye’de pamuklu örme alt sektörü, entegre olmayan küçük ve orta boy işletmelerde yoğunlaşarak bir büyüme göstermiştir. ITMF verilerine göre, Türkiye son 5 yılda, dünya yuvarlak örgü makinelerinin %10’unu satın alarak, Çin Hak Cumhuriyeti’nden sonra 2. büyük yatırımcı olmuştur. Örme hazır giyim ihracatına paralel olarak pamuklu örme üretimi son 10 yılda hızlı bir şekilde artış göstermiş, kapasite

⁸ TKS B, Pamuklu Tekstil Sektörü Raporu, Haziran 2005, Azmi Özer, s.21

kullanım oranı 2002–2004 yıllarındaki kapasite artışına den gidemeyip, %60 seviyelerinde kalmıştır.⁹

f-Sentetik Elyaf & İplik

Dünya terminolojisindeki adı sentetik fiber filament olan sektör, ürün bazında sentetik elyaf ve sentetik iplik endüstrisi olmaktadır. Türkiye’de sentetik elyaf üretimi ilk kez 1964 yılında Bursa Sifaş’ta başlamıştır. Türk sentetik iplik sektörü 1997 yılından itibaren yeni bir geçiş ve dönüşüm sürecine girmiştir. Bu sürecin en belirgin özelliği dünyadaki en son teknolojik gelişmeleri bünyesinde toplamak suretiyle kapasite ve çeşitlilik açısından en üst seviyeyi yakalamasıdır.

Sektörde faaliyet göstere polyamid, polyester ve akrilik üreticilerinin sayısı 11’i, 8 tanesi Bursa-Yalova ekseninde faaliyet göstermektedir. Son yıllarda, polipropilen alanında ciddi yatırımla Adana, Gaziantep, Kayseri yöresinde gerçekleştirilmiştir.

Tablo - 2.8: Sentetik Elyaf ve İplik Sektöründe Kapasite Durumu 1999-2003 (ton)

	1999	2000	2001	2002	2003
polyester iplik	385.000	425.000	425.000	430.000	430.000
polyester elyaf	143.000	143.000	180.000	180.000	180.000
polyamid iplik	75.500	75.500	77.500	80.000	80.000
polyamid elyaf	3.600	3.600	3.600	3.600	3.600
akrilik elyaf	250.000	250.000	295.000	295.000	295.000
polipropilen iplik	175.000	175.000	180.000	205.000	225.000
polipropilen elyaf	28.000	28.000	35.000	45.000	45.000
toplam	1.060.100	1.100.100	1.196.100	1.238.600	1.258.600
kaynak: SUSEB					

Tablo - 2.9: Sentetik Elyaf ve İplik Sektöründe Üretim

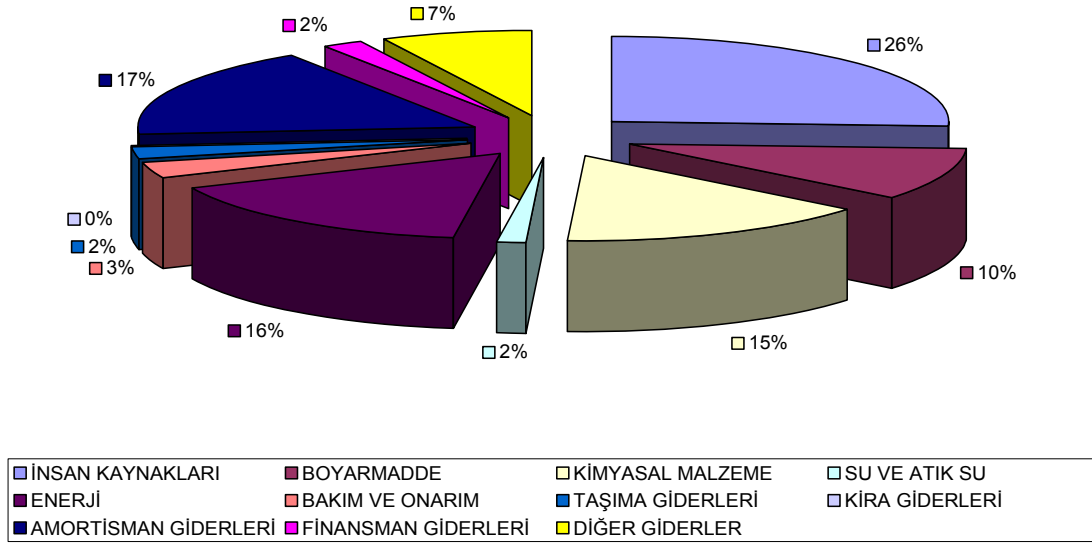
	1999	2000	2001	2002	2003
polyester iplik	258.000	344.000	321.000	321.000	336.000
polyester elyaf	105.000	120.000	95.000	95.000	88.000
polyamid iplik	43.000	59.000	63.500	63.500	63.900
polyamid elyaf			600	600	600
akrilik elyaf	202.100	218.000	231.000	231.000	255.000
polipropilen iplik			160.000	160.000	180.000
polipropilen elyaf			25.000	25.000	38.000
toplam	608.100	741.000	896.100	896.100	961.500
kaynak: SUSEB, TSKB					

⁹ TKSB, Pamuklu Tekstil Sektörü Raporu, Haziran 2005, Azmi Özer, s.22

Grafik - 2.2

TEKSİL TERBİYE SEKTÖRÜ MALİYET ANALİZİ-KASIM 2005

İnsan Kaynakları maliyeti, % 26'lık pay ile maliyet kalemleri içerisinde en büyük paydaya sahiptir. Sırayla enerji maliyeti (%16) ve kimyasal malzeme maliyeti (%15) maliyet kalemleri arasında en yüksek paydaya sahip kalemlerdir. Tekstil Terbiye sektörü insan kaynakları maliyetinin %25,8'lik paydası; %15 mavi yakalı ücretleri, %8 beyaz yakalı ücretleri, %1,5 yemek giderleri, %1 servis giderleri ve %0,3 güvenlik giderlerinden oluşmaktadır.

Tablo - 2.10

Ücretler			
İŞKOLU	ORTALAMA BRÜT ÜCRET (YTL/AY)	ORTALAMA BRÜT GİYDİRİLMİŞ ÜCRET (YTL/AY)	ORTALAMA NET GİYDİRİLMİŞ ÜCRET (YTL/AY)
Tekstil	693.970	1.115.132	859.650
Ağırlıklı Ortalama	1.219.350	2.076.380	1.424.950

(2) Kıdam ve İhbar Tazminatları, iş gücü maliyetine dahil değildir.

Tablo - 2.11: 16 Yaşını Doldurmuş İşçiler İçin Asgari Ücretin Netinin ve İşverene Maliyetinin Hesabı

01.01.2005 - 31.12.2005	YTL
ASGARI ÜCRET	488,7
SSK PRİMİ % 14	68,42
İŞSİZLİK SİG.FONU % 1	4,89
GELİR VERGİSİ %15	62,31
DAMGA VERGİSİ % 06	2,93
KESİNTİLER TOPLAMI	138,55
NET ASGARI ÜCRET	350,15
İŞVERENE MALİYETİ	
ASGARI ÜCRET	488,7
SSK PRİMİ % 19.5 (İşv.Payı)	95,3
İŞVEREN İŞSİZLİK SİG.FONU % 2	9,77
İŞVERENE TOPLAM MALİYET	593,77
Kaynak: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	

2.1.2.4.2. Hazırgiyim ve Konfeksiyonda Maliyetler

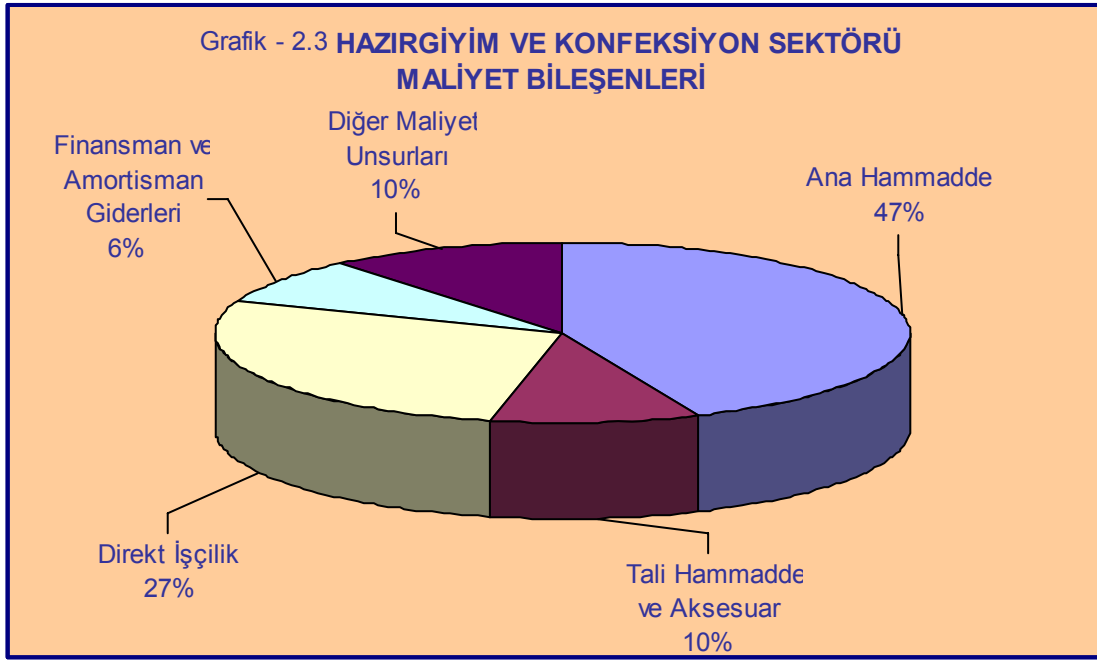
Hazırgiyim ve konfeksiyon sektörünün hem ulusal piyasada hem de uluslararası piyasalarda rekabet edebilirliği açısından maliyet yapısı önem taşımaktadır. Uzun dönemde maliyet yapısının uluslararası ortalamalara veya hazırgiyim pazarlarında Türkiye'nin rakibi olan ülkelerin ortalamasına yakınlaşması gerekmektedir. Aksi takdirde sektör, rekabet gücünü koruyamaz.

Sektörün maliyet yapısını tespit amacıyla 2001 yılında İTKİB tarafından örnekleme dayanan bir araştırma yapılmıştır. Bu araştırmanın sonuçları 2001 yılından 2005'e faiz oranlarında görülen düşüş (yaklaşık %60'lık düşüş) ve ücretlerdeki artış (ücretler yaklaşık %280 oranında artış gösterdi) dikkate alınarak revize edilmiştir. Bu şekilde oluşturulan maliyet bileşenleri, hem toplam hazırgiyim ve konfeksiyon sektörü olarak, hem de sektörün alt sektörleri olan dokuma ve örme konfeksiyon ile çorap ve ev tekstilleri için aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

Tablo - 2.12

Hazırgiyim ve Konfeksiyon Maliyet Bileşenleri Türkiye Ortalaması				
MALİYET KALEMLERİ	DÜKUMA HAZIRGIYIM TÜRKİYE ORTALAMASI	ÖRME HAZIRGIYIM TÜRKİYE ORTALAMASI	ÇORAP TÜRKİYE ORTALAMASI	TÜRKİYE ORTALAMASI
Ana Hammadde (%)	43	44	55	47
Tali Hammadde ve Aksesuar (varsa ve dikkate değerse) (%)	12	11	5	10
Direkt İşçilik (Üretimle ilgili işçi ücretleri, SSK primleri v.s.toplamı) (%)	29	30	22	27
Finansman ve Amortisman Giderleri (makina ve bina amortismanı, kredi faizleri, vade farkları v.s. toplamı) (%)	3	6	8	6
Diğer Maliyet Unsurları (idari giderler, pazarlama giderleri, enerji, su, aydınlatma giderleri, v.b.toplamı) (%)	12	9	11	10
TOPLAM (%)	100	100	100	100

Kaynak: İTKİB Anketi

Hazırgiyim ve konfeksiyonun hem toplamı hem de alt sektörleri açısından en dikkate değer nokta hammadde maliyetinin toplam maliyet içinde en yüksek pay hammaddeye (örme kumaş ve çorap için iplik) aittir. Hazırgiyim sektöründe kullanılan hammaddeleri sadece ana hammadde olarak düşünmek hatalı olur. Özellikle dokuma hazırgiyim sektöründe ana hammaddelerin dışında astar, tela, vatka gibi tali hammaddelerle, hem dokuma hem de örme hazırgiyimde kullanılan aksesuar malzemeleri ve nakışlar maliyetler içinde önemli bir yer tutmaktadır. Dolayısıyla hazırgiyimle ilgili maliyet bileşenleri tablolarından hareketle, dokuma hazırgiyim sektörünün maliyetleri içinde toplam hammadde maliyetini (%43 + %12 = %55), örme hazırgiyimde benzer şekilde (%44+%11) %55 ve çorapta (%55+%5=%60) olarak almakta yarar bulunmaktadır.

Maliyetler içerisinde ikinci önemli kalem ise işgücü ücretlerinin teşkil ettiği maliyetlerdir. Bunun toplam içindeki payı % 29-30'dur. Bu çalışmada sadece doğrudan işçilik ayrı olarak ele alınmış olup yönetimle ilgili kalifiye işçilik diğer maliyet unsurları arasında yer almaktadır. Kalifiye işçiliğin oranı yaklaşık %5 civarındadır. Doğrudan işçilikle kalifiye işçilik birlikte düşünüldüğünde, sektörde maliyetler işgücü maliyetinin payı %35'e kadar çıkabilmektedir.

Hazırgiyim ve konfeksiyon üretiminde de enerji kullanımı söz konusudur, ancak iplik ve kumaş üretimine göre daha küçük bir oran teşkil ettiğinden, enerji maliyetinin diğer maliyet unsurları arasında yer aldığı için buradaki maliyet tabloları ve grafiklerde ayrıca gösterilmemektedir.

Tablo - 2.13

Dokuma Hazırgiyim Maliyet Bileşenleri Türkiye Ortalaması			
MALİYET KALEMLERİ	1. BÖLGE	2.BÖLGE	TÜRKİYE ORTALAMASI
	DOKUMA HAZIRGIYIM (firma sayısı: 11)	DOKUMA HAZIRGIYIM (firma sayısı: 8)	
Ana Hammadde (%)	46	40	43
Tali Hammadde ve Aksesuar (varsa ve dikkate değerse) (%)	12	13	12
Direkt İşçilik (Üretimle ilgili işçi ücretleri, SSK primleri v.s.toplamı) (%)	28	31	30
Finansman ve Amortisman Giderleri (makina ve bina amortismanı, kredi faizleri, vade farkları v.s. toplamı) (%)	3	3	3
Diğer Maliyet Unsurları (idari giderler, pazarlama giderleri, enerji, su, aydınlatma giderleri, v.b.toplamı) (%)	10	13	12
TOPLAM (%)	100	100	100

Kaynak: İTKİB Anketi

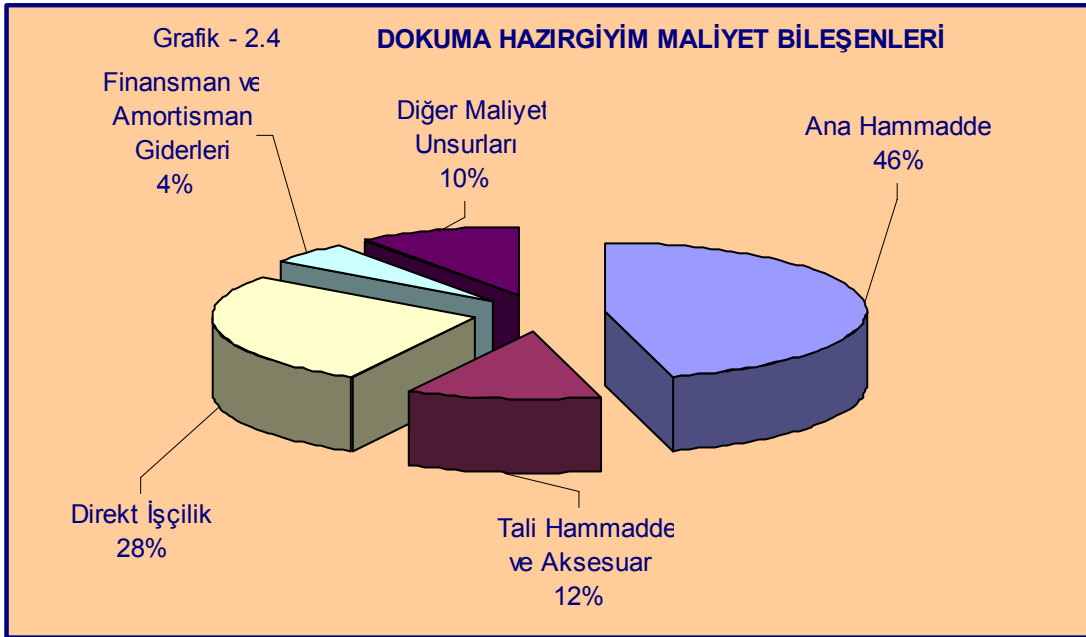
Tablolarda kullanılan bölgelerin her biri farklı illeri kapsamaktadır: 1.Bölge İstanbul, Tekirdağ, Kocaeli ve Sakarya illerini, 2. Bölge Bursa, Balıkesir, İzmir, Denizli, Uşak, Antalya, Isparta ve Burdur illerini, 3. Bölge ise, Konya, Adana, Hatay, Kayseri, Niğde, Kahramanmaraş ve Gaziantep illerini kapsamaktadır.

Tablo- 2.14

Dokuma Hazırgiyim Alt Grupları İtibariyle Maliyet Bileşenleri Türkiye Ortalaması					
MALİYET KALEMLERİ	PAMUKLU DOKUMA ERKEK GÖMLEĞİ (firma sayısı: 2)	DOKUMA PANTOLON (firma sayısı: 5)	DOKUMA CEKET (firma sayısı: 3)	KOT GİYİŞİ (firma sayısı: 1)	ORTALAMA
Ana Hammadde (%)	54	44	32	53	46
Tali Hammadde ve Aksesuar (%)	10	11	12	14	12
Direkt İşçilik (%)	30	28	35	20	28
Finansman ve Amortisman Giderleri (%)	3	5	3	4	4
Diğer Maliyet Unsurları (%)	4	12	17	10	10
TOPLAM (%)	101	100	100	100	100

Kaynak: İTKİB Anketi

Tablo- 2.15

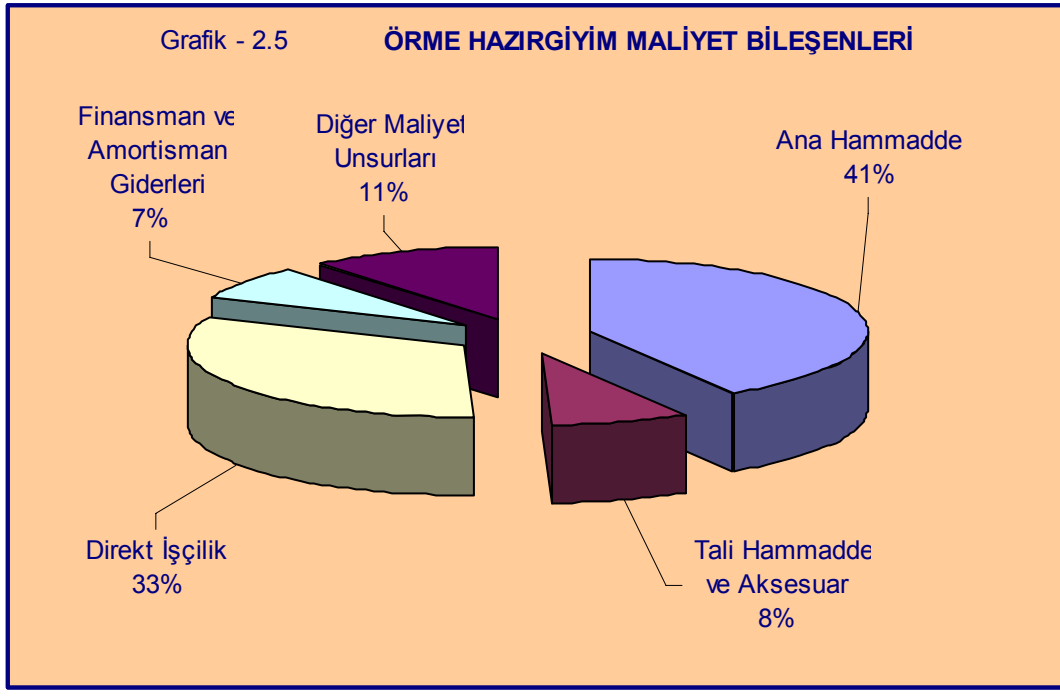
Örme Hazırgiyim Maliyet Bileşenleri Türkiye Ortalaması			
	1. BÖLGE	2.BÖLGE	
MALİYET KALEMLERİ	ÖRME HAZIRGIYIM (firma sayısı: 17)	ÖRME HAZIRGIYIM (firma sayısı: 9)	TÜRKİYE ORTALAMASI
Ana Hammadde (%)	41	47	44
Tali Hammadde ve Aksesuar (varsa ve dikkate değerse) (%)	8	14	11
Direkt İşçilik (Üretimle ilgili işçi ücretleri, SSK primleri v.s.toplamı) (%)	33	27	30
Finansman ve Amortisman Giderleri (makina ve bina amortismanı, kredi faizleri, vade farkları v.s. toplamı) (%)	7	5	6
Diğer Maliyet Unsurları (idari giderler, pazarlama giderleri, enerji, su, aydınlatma giderleri, v.b.toplamı) (%)	11	7	9
TOPLAM (%)	100	100	100

Kaynak: İTKİB Anketi

Tablo - 2.16

Örme Hazırgiyim Alt Grupları İtibariyle Maliyet Bileşenleri Türkiye Ortalaması						
MALİYET KALEMLERİ	T-SHIRT, S-SHIRT (firma sayısı: 3)	TRİKO (firma sayısı: 6)	ÖRME PANTOLON (firma sayısı: 3)	KAZAK, HIRKA (firma sayısı: 3)	İÇ ÇAMAŞIRI (firma sayısı: 2)	ORTALAMA
Ana Hammadde (%)	40	41	28	55	42	41
Tali Hammadde ve Aksesuar (%)	5	11	12	2	11	8
Direkt İşçilik (%)	31	27	39	31	37	33
Finansman ve Amortisman Giderleri (%)	7	7	14	3	2	7
Diğer Maliyet Unsurları (%)	17	14	9	8	8	11
TOPLAM (%)	100	100	101	100	100	100

Kaynak: İTKİB Anketi

Tablo -2.17

Çorap Maliyet Bileşenleri Türkiye Ortalaması				
	1. BÖLGE	2.BÖLGE	3.BÖLGE	
MALİYET KALEMLERİ	ÇORAP (firma sayısı: 22)	ÇORAP (firma sayısı: 2)	ÇORAP (firma sayısı: 5)	ORTALAMA
Ana Hammadde (%)	44	56	63	55
Tali Hammadde ve Aksesuar (varsa ve dikkate değerse) (%)	9	3	5	5
Direkt İşçilik (Üretimle ilgili işçi ücretleri, SSK primleri v.s.toplamı) (%)	25	22	18	22
Finansman ve Amortisman Giderleri (makina ve bina amortismanı, kredi faizleri, vade farkları v.s. toplamı) (%)	10	10	3	8
Diğer Maliyet Unsurları (idari giderler, pazarlama giderleri, enerji, su, aydınlatma giderleri, v.b.toplamı) (%)	12	9	10	10
TOPLAM (%)	100	100	99	100

Kaynak: İTKİB Anketi

Hazırgiyim ve konfeksiyon sektörü üretim maliyeti içinde önemli bir yer tutan hammadde fiyatları üzerinde devletin doğrudan bir kontrol gücü bulunmamaktadır. Ancak, hammadde maliyeti ile birlikte üstlenilen KDV maliyeti (KDV'nin vergisel ve finansman maliyeti) devletin müdahale edebileceği alanlar arasında bulunmaktadır. Ayrıca, hazırgiyim ve konfeksiyon sektörünün geri bağlılık ilişkisi içinde bulunduğu kumaş ve iplik sektörlerinde etkin maliyet oluşumunun sağlanması, ve hammadde temininin önündeki engellerin kaldırılması suretiyle, hükümetin maliyetleri aşağıya çekme konusunda bir fonksiyonu bulunabilir.

2.1.2.4.2.1. İşgücü Maliyetleri Yönüyle Bir Değerlendirme

Tablolardan görüldüğü gibi, hazırgiyim ve konfeksiyon sektöründeki maliyetler içerisinde ham madde maliyetinden sonra ikinci sırada işgücü maliyetleri gelmektedir. Doğrudan işçilik ve yönetim giderleri arasındaki işgücü maliyetleri ile birlikte ürüne göre %35'e kadar ulaşabilmektedir.

İşgücünün işverene maliyeti iki bileşenden oluşmaktadır:

- 1 – Çalışana doğrudan doğruya ödenen net ücret,
- 2 – Sosyal güvenlik kesintileri ve vergi kesintileri olarak stopaj şeklinde tahsil edilen ve devlete ödenen kesintiler (istihdam vergileri).

Asgari ücret üzerinden yapılan hesaplamalara göre, işgücünün işverene maliyeti içerisinde istihdam vergilerinin oranı % 41’dir. 2003 yılında bu oran % 45 idi. 2004 yılı ikinci yarısından itibaren SSK primlerine esas olan matrahın, asgari ücret düzeyine düşürülmesi ile % 41’e gerilemiştir. Aşağıdaki tablodan görüldüğü gibi, bu oranla Türk, sanayisi (en azından yasal düzlemde) dünyanın en yüksek istihdam vergisi ödeyen ülkesi durumundadır.

Tablo – 2.18 ASGARİ ÜCRETLİ ÇALIŞANIN MALİYETİ	
	YTL
ASGARİ ÜCRET	488,7
SSK PRİMİ % 14 (İŞÇİ PAYI)	68,42
İŞSİZLİK SİG.FONU % 1	4,89
GELİR VERGİSİ %15	62,31
DAMGA VERGİSİ % 06	2,93
SSK PRİMİ % 19.5 (İşv.Payı)	95,3
İŞVEREN İŞSİZLİK SİG.FONU % 2	9,77
İŞVERENE TOPLAM MALİYET	593,77
TOPLAM DEVLET PAYI	-293,62
NET ASGARİ ÜCRET	350,15
DEVLETİN PAYI % (293/543)	41%

Tablo – 2.19 İşgücü Maliyeti İçinde İstihdam Vergilerinin Oranı (%)	
Ülke	Ortalama
Türkiye	41,0*
Brezilya	33,1
İtalya	32,6
Fransa	30,6
Belçika	29,9
İsveç	28,1
Avusturya	27,6
Güney Kore	25,2
ABD	21,2
OECD	18,1
İsviçre	17,2
İngiltere	16,4
Japonya	16,2
Meksika	11,1

Kaynak: U.S. Department of Labor, Bureau of Labor Statistics, May 2004.

Gerçek Maliyet Asgari Ücretin Hayli Üstünde

2005 yılı çalışma mevzuatı düzenlemelerine göre, çalışanına net 350 YTL ücret ödeyebilmek için, işverenin kasasından 593 YTL çıkmaktadır. Bu sadece zorunlu yasal maliyeti ifade etmektedir. Bunun yanında, her bir çalışan için yol, yemek ve diğer sosyal ödentiler de söz konusudur. Sosyal ödentiler de dikkate alındığında, asgari ücretli bir çalışanın işverene maliyeti, İstanbul koşullarında **824.49 YTL** çıkmaktadır. (asgari ücretin işverene toplam maliyeti 593.77 YTL + servis 100.YTL + yemek 90.YTL + kid.taz.karş. 40.72 YTL= 824.49 YTL). Diğer illerde de benzeri sosyal maliyetler bulunmaktadır.

Bütün Çalışanlar Asgari Ücretli Değil

İstanbul gibi büyük şehirlerde asgari ücretle bütün pozisyonlara işçi bulmak zordur. Özellikle kıdemli işçiler, ustalar ve yöneticilerin net ücretleri asgari ücretin çok üzerindedir;

2.1.2.4.2.2. Katma Değer Vergisinin Maliyete Etkisi

Katma değer vergisi de hazır giyim ve konfeksiyon sektörü açısından önemli bir maliyet teşkil etmektedir. Teorik ve pratik olarak bilindiği gibi, KDV üretim ve ticaretin her halkasında iki türlü maliyet oluşturmaktadır. Bunlar,

- 1 – vergisel maliyet,
- 2 – finansman maliyeti olarak ele alınabilmektedir.

KDV'nin vergisel maliyeti üretim esnasında yüklenen vergilerin, satış esnasında tahsil edilen vergiden çıkartılması suretiyle bulunan matraha vergi oranının tatbik edilmesi ile bulunur. Tüm sektörler için bu matrah **brüt kar marjı** oranında bir büyüklüktür. Hazır giyim ve konfeksiyon sektöründe brüt kar marjı % 9 ile % 24 oranında değişmektedir. Temel mal ihraç eden firmalarla fason çalışan firmaların kar marjı bunun epeyi altındadır. Sektör için, brüt kar marjı ortalamasını %17 olarak almak uygun görünmektedir(TCMB Sektör Bilançoları, 2003). Buna göre hazır giyim ve konfeksiyon sektörünün **KDV dolayısıyla katlandığı verginin gerçeğe yakın oranı % 3.6 dır.**

İhracat dolayısıyla hak edilen KDV iadesinin geç ödenmesi durumunda ise bir finansman yükü ortaya çıkmaktadır.

2.1.2.4.3. Aşırı Maliyetlerin Etkileri

2.1.2.4.3.1. İplik ve Kumaş Şeklinde Aramalı İthalatında Artış

Uluslararası piyasalarda, rekabet gittikçe artmaktadır. Bunun bir sonucu olarak, birim ithal fiyatları devamlı bir düşüş içindedir. Tekstil ve hazır giyim sektöründe, rekabetin en önemli

aracı fiyat olarak görülmektedir. Bu rekabetle baş etmeye çalışan ihracata yönelik hazır giyim ve konfeksiyon sektörü, maliyet düşürücü ilk tedbir olarak ithalata sarılmaktadır. Bu konuya örnek teşkil etmesi bakımından, Türkiye'nin 2000-2003 yılları arasındaki tekstil ve hazır giyim ithalatı ile ilgili Ek-3 incelenebilir.

İthalat baskısı, sadece ihracat yönelik hazır giyim ve konfeksiyon sektöründe değil, iç piyasaya yönelik üretim yapan kesimler üzerinde de mevcuttur. Nitekim, Ek-3'teki rakamlara iç piyasa ihtiyaçları için yapılan ithalat da dahildir.

Burada, ithalata yönelmenin cari işlemler dengesi üzerindeki olumsuz etkilerine de değinmeliyiz.

2.1.2.4.3.2. Kayıt Dışı Üretim ve İstihdama Yönelme

Aşırı maliyet baskısı altında kalan sektör, maliyetleri düşürmek için, zorunlu olarak, aşırı maliyetin bir kısmının yükünü üzerinden atma yolları arayışlarına girişmektedir. **Elektrik ve enerji türü maliyetlerden kaçmak kolay kolay mümkün değildir.** Bu yüzden, kayıt dışı satış, KDV, kayıt dışı istihdam, gelir vergisi stopajı ve diğer istihdam vergilerinden kaçınma revaçtadır. Bunların bir sonucu olarak gelir ve kurumlar vergisinden kaçınmanın amacı da kendiliğinden görülmektedir. Zaten, kayıt dışı satış ve kayıt dışı istihdam ikilisi, birbiriyle gayet uyumlu ve işletilebilen fakat yasadışı enstrümanlardır.

Kayıt dışılılık kurumsallaşınca, kayıtlı çalışan firmaların yükü giderek artmakta ve rekabet gücü düşmektedir. Zira, hem maliyetlerin yüksekliği nedeniyle rekabet güzü zayıflarken, elde edecekleri (varsa) karlar, yüksek oranda vergiye tabi olacaktır.

İhracata yönelik çalışan firmaların KDV iade veya mahsubunda gecikmeler, kayıt dışı üretim ve satışların bir başka boyutu olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.1.3. Dış Ticaret

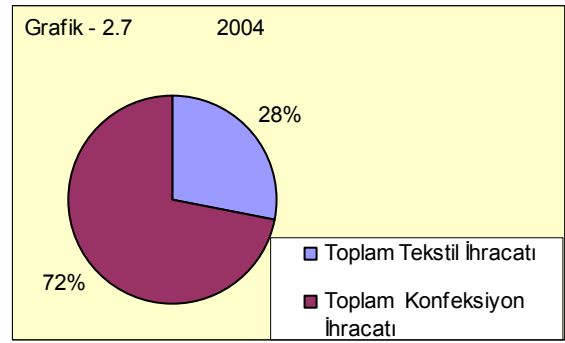
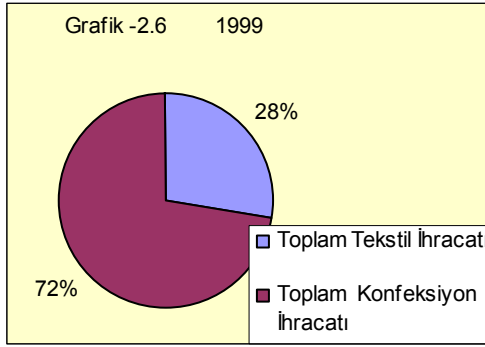
2.1.3.1. Tekstil ve Konfeksiyon İhracatının Gelişimi

Tekstil ve konfeksiyon sektörünün ihracat performansına bakıldığında, aşağıdaki tabloda görüldüğü gibi, ikisinin birbirine paralel gittiği görülmektedir. Sektör ihracatının %27 -28'lik bir oranı tekstil sektörü, %72 - 73'lük oranı ise hazır giyim ve konfeksiyon sektörü gerçekleştirmektedir. İki sektörün yıllık ortalama ihracat artışının da birbirine yakın olduğu tablonun incelenmesinden ortaya çıkmaktadır.

Tablo - 2.20

Türkiye Tekstil ve Konfeksiyon Mamulleri İhracatı							
Milyon \$							
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Ortalama Değişim
Toplam Tekstil İhracatı	2.733	2.845	3.060	3.204	3.943	4.950	
Yıllık Değişim		4,1	7,6	4,7	23,1	25,5	13,0
Toplam Konfeksiyon İhracatı	7.145	7.256	7.335	8.951	11.178	12.649	
Yıllık Değişim		1,6	1,1	22,0	24,9	13,2	12,5
Toplam Tekstil ve Konfeksiyon İhracatı	9.878	10.101	10.396	12.156	15.121	17.600	
Yıllık Değişim		2,3	2,9	16,9	24,4	16,4	12,6
Tekstil'in Payı	28	28	29	26	26	28	

Kaynak: İTKİB / İhracatçı Birlikleri kayıtları

2.1.3.2. Tekstil ve Konfeksiyon Sektörü'nün Ekonomiye Sağladığı Net Döviz Girdisi

Aşağıdaki tablo ve grafikten görüldüğü gibi sanayi sektörleri içerisinde Türk ekonomisine net döviz girdisi olan en önemli sektör tekstil ve konfeksiyon sektörüdür. Burada hesaplamaya toplam sanayi sektörlerinin ithalat ve ihracat dengesi ile tekstil ve konfeksiyon sektörünün ithalat ve ihracat dengesi yıllar itibariyle karşılaştırılarak bu sonuca varılmaktadır.

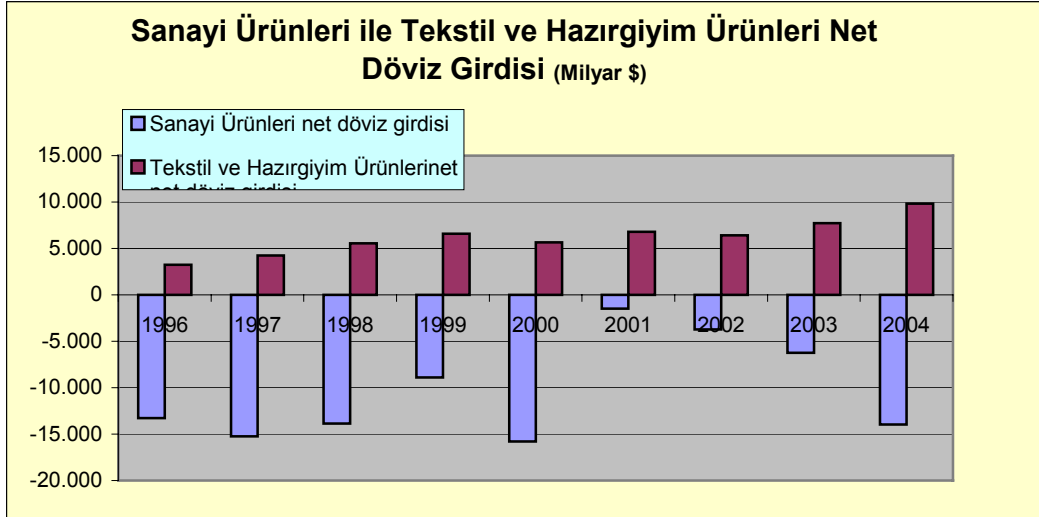
Tablo - 2.21

Sanayi Ürünleri ile Tekstil ve Hazırgiyim Ürünlerinin Sağladığı Net Döviz Girdisi (Milyon \$)						
	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Sanayi Ürünleri İhracatı	21.023	22.699	25.661	30.288	39.594	53.440
Sanayi ürünleri İthalatı	29.917	38.482	27.153	34.023	45.831	67.417
İhracatın İthalatı Karşılama Oranı (İhr/İth) %	70	59	95	89	86	79
net döviz girdisi	-8.894	-15.783	-1.492	-3.736	-6.237	-13.977
Tekstil ve Hazırgiyim İhracatı	9.879	10.013	10.397	12.155	15.122	17.600
Tekstil ve Hazırgiyim İthalatı	3.278	4.373	3.618	5.749	7.389	7.780
net döviz girdisi	6.601	5.640	6.779	6.406	7.733	9.820
Tekstil ve Hazırgiyim İhracatının İthalatı Karşılama Oranı (İhr/İth) %	301	229	287	211	205	226

Kaynak:DTM Bilgi Sistemi verileri ile İTKİB tarafından hesaplandı.

1999'dan 2004'e ele alınan bütün yıllar itibariyle toplam sanayinin (tekstil ve konfeksiyon dahil) ithalatı ihracatından çok yüksek olduğu halde, tekstil ve konfeksiyon sanayii müstakilen ele alındığında, yıllar itibariyle, sektör ihracatının ithalatından 2,5-3 kat fazla olduğu görülmektedir. Kaldı ki, tekstil ve konfeksiyon sektörünün özel faturalar yoluyla yaptığı ihracat ile turistik satışları bu hesaplama dahil değildir. Ayrıca sektör ithalatına, sektörün makina ve donanım ithalatı da dahil edilmiştir. Sektörün net döviz girdisini düşük gösteren bu hesaplama yöntemine göre bile, sektörün ihracatının ithalatını karşılama oranının ne kadar yüksek olduğu tablodan görülmektedir. Aynı durumu aşağıdaki bar grafikten de izlemek mümkündür. Turuncu barlar tekstil ve konfeksiyon sanayini ithalat ihracat dengesini göstermekte olup, yıllar itibariyle aradaki fark (sağlanan net döviz girdisi) artan bir şekilde pozitifdir. Mavi barlar ise toplam sanayinin (tekstil ve konfeksiyon dahil) ithalat ihracat dengesini göstermekte olup dalgalı bir seyir göstermekte ve bütün yıllar itibariyle negatifdir. Makro ekonomik açıdan, bunun değişik izahları yapılabilir. Örneğin, ödemler dengesi, borç ödemek için gerekli döviz akışı, yatırım malları ithalatının finansmanı, ihracata yönelik büyüme stratejisi açısından sektörlerin durumu gibi bir çok faktör açısından tekstil ve konfeksiyon sektörünün Türkiye açısından hayati önem taşıdığı görülmektedir.

Tablo - 2.22

2.1.3.3. Dış Ticaret İçindeki Payı

a. İhracat

Sektörün Türkiye'nin toplam ihracatı içerisindeki payı son yıllarda azalmaya başlamıştır. Örneğin, 1999 yılında hazır giyim ve konfeksiyon sektörünün Türkiye'nin toplam ihracatı içindeki payı %26,7 iken 2004'e gelinceye kadar tedrici bir azalış göstermiş, 2004'te %20,2 olarak gerçekleşmiştir. Bu durum ihracat performansındaki azalışla ilgilidir. Konfeksiyon sektörü ihracatının performansı bir miktar yavaşlarken, diğer bazı sanayi sektörlerinin performansı hızlanmış ve sektörün toplam ihracattan aldığı pay düşmeye başlamıştır.

Tablo - 2.23

Sektörel Bazda İhracat Kayıt Rakamları - 1000\$				
SEKTÖRLER	2003	2004	Değişim	Pay (%)
I. TARIM	6.087.433	7.591.806	24,7	11,9
A. BİTKİSEL ÜRÜNLER	4.633.463	5.765.334	24,4	9,0
Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar ve Mamulleri	1.521.817	1.699.455	11,7	2,7
Yaş Meyve ve Sebze	696.049	804.205	15,5	1,3
Meyve Sebze Mamulleri	643.448	784.481	21,9	1,2
Kuru Meyve ve Mamulleri	492.604	613.210	24,5	1,0
Fındık ve Mamulleri	659.113	1.222.494	85,5	1,9
Zeytin ve Zeytinyağı	169.880	135.725	-20,1	0,2
Tütün	420.273	470.537	12,0	0,7
Kesme Çiçek	30.279	35.227	16,3	0,1
ÜRÜNLER	337.132	357.778	6,1	0,6
Canlı Hayvan, Su Ürünleri ve Mamulleri	337.132	357.778	6,1	0,6
ÜRÜNLERİ	1.116.838	1.468.694	31,5	2,3
Ağaç Mamulleri ve Orman Ürünleri	1.116.838	1.468.694	31,5	2,3
II. SANAYİ	40.952.120	55.219.236	34,8	86,3
İŞLENMİŞ ÜRÜNLER	5.061.956	6.100.521	20,5	9,5
Tekstil ve Hammaddeleri	3.661.104	4.565.602	24,7	7,1
Deri ve Deri Mamulleri	1.016.419	1.014.551	-0,2	1,6
Halı	384.433	520.369	35,4	0,8
ÜRÜNLERİ	3.572.072	5.007.137	40,2	7,8
Kimyevi Maddeler ve Mamulleri	3.572.072	5.007.137	40,2	7,8
C. SANAYİ MAMULLERİ	32.318.092	44.111.578	36,5	68,9
Hazırgiyim ve Konfeksiyon	11.516.422	13.097.851	13,7	20,5
Taşıt Araçları ve Yan Sanayi	7.251.259	10.812.028	49,1	16,9
Elektrik - Elektronik	4.368.462	6.087.487	39,4	9,5
Makine ve Aksamları	1.475.493	2.093.399	41,9	3,3
Demir ve Demir Dışı Metaller	5.388.945	9.219.815	71,1	14,4
Çimento ve Toprak Ürünleri	1.393.998	1.712.956	22,9	2,7
Değerli Maden ve Mücevherat	787.836	929.170	17,9	1,5
Diğer Sanayi Ürünleri	135.677	158.873	17,1	0,2
III. MADENCİLİK	840.719	1.199.189	42,6	1,9
Maden ve Metaller	840.719	1.199.189	42,6	1,9
T O P L A M	47.880.277	64.010.231	33,7	100,0

Kaynak: TİM Kayıtları

Nitekim, 2003 yılında sektörün ihracat artışı %25.5 iken, 2004 yılında %13.7'ye ve 2005'in ilk altı ayında %8.7'e ve 2005'in ilk dokuz ayında ise %7.5'e gerilemiş durumdadır. Benzeri bir durum tekstil sektörü için de geçerlidir

Tekstil ve konfeksiyon sektörüne birlikte bakıldığında, yukarıdaki tablodan görüldüğü gibi 2004 yılı itibariyle tekstil sektörünün toplam ihracat içindeki payı %7.1 ve hazır giyim sektörünün payı ise %20.5 olup iki sektörün Türkiye toplam ihracatındaki toplam payı %27.6 düzeyindedir. 1990'lı yıllarda bu pay %35'lere ulaşmıştı.

b. İthalat

Sektörün ithalatı ise yıllar itibariyle sürekli bir artış göstermektedir. Tekstil ile hazır giyim ve konfeksiyon sektörleri birlikte değerlendirildiğinde 2004 yılı ithalatı 7.7 milyar dolayında olup bu miktarla toplam ithalatımızın yaklaşık %8'ine denk gelmektedir. Bu iki sektörün toplam ithalatı 1999 yılında 3.2 milyar dolardan 2004 yılında 7.7 milyar dolara çıkması oldukça büyük bir artışın olduğunu göstermektedir. İthalat artışı iki kattan fazla olmuşken, eş dönemde ihracatımız 9.8 milyar dolardan 17.6 milyar dolara çıkmıştır. Sadece hazır giyim ve konfeksiyon sektörüne baktığımızda ise paralel bir gelişmenin olduğunu görmekteyiz. 1999 yılından 2004 yılına sektörün ihracatı 7 milyar dolardan 12.6 milyar dolara çıkarken, ithalatı ise 200 milyon dolardan 622 milyon dolara çıkmış durumdadır. Bu ithalat rakamıyla konfeksiyon sektörü ithalatımızın yaklaşık %0.64 oranını gerçekleştirmektedir. (İstatistikler için bkz. İthalat ve ihracat bölümü tabloları)

2.1.3.4. Tekstil Dış Ticareti

Aşağıdaki tablolarda tekstil sektörünün ithalat ve ihracat rakamları, miktar ve değerler itibariyle, 2004-2005 yılları Ocak-Haziran dönemleri itibariyle karşılaştırmalı olarak verilmektedir. Buradan ithalatı, elyaf, iplik, mensucat, örme kumaş, halı şeklinde mal grupları bazında görmek mümkündür. Ayrıca konfeksiyon sektöründe daha detaylı ihracat ve ithalat rakamları verilmekle birlikte burada, aynı tabloda bir karşılaştırma yapabilmek için dokuma ve örme konfeksiyon ile ilgili rakamlara da yer verilmiştir.

Tablo - 2.24

MAL GRUPLARI BAZINDA GENEL TÜRKİYE İHRACATI										
(000 KG-M ² -Ad.-US\$)						Kaynak: DİE				
MAL GRUBU	2004(Ocak-Haziran)					2005(Ocak-Haziran)				
	KG	m ² /Ad	US\$	\$/KG	\$/m ² -Ad	KG	m ² /Ad	US\$	\$/KG	\$/m ² -Ad
ELYAF	149.017	0	208.288	1,40	0,00	132.337	0	198.343	1,50	0,00
İPLİK	172.471	0	496.636	2,88	0,00	174.845	0	536.791	3,07	0,00
MENSUCAT	165.742	494.788	1.217.139	7,34	2,46	175.411	565.969	1.344.603	7,67	2,38
ÖRME KUMAŞ	33.745	0	204.705	6,07	0,00	42.535	0	254.025	5,97	0,00
TOPLAM TEKSTİL	520.976	494.788	2.126.768	4,08	2,46	525.129	565.969	2.333.762	4,44	2,38
ÖRME KONFEKSİYON	162.867	1.366.485	3.060.843	18,79	2,24	162.281	1.397.777	3.233.636	19,93	2,31
DOKUMA KONFEKSİYON	89.075	234.989	2.104.397	23,62	8,96	94.696	227.493	2.381.621	25,15	10,47
DİĞER KONFEKSİYON	155.417	46.702	883.022	5,68	18,91	165.148	46.842	958.144	5,80	20,45
TOPLAM KONFEKSİYON	407.358	1.648.177	6.048.262	14,85	3,67	422.125	1.672.112	6.573.401	15,57	3,93
HALI	71.403	43.198	222.101	3,11	5,14	84.461	47.883	287.178	3,40	6,00
Genel Toplam	999.737	2.186.162	8.397.131			1.031.715	2.285.964	9.194.341		

Tablo - 2.25

MAL GRUPLARI BAZINDA GENEL TÜRKİYE İTHALATI										
MAL GRUBU	2004(Ocak-Haziran)					2005(Ocak-Haziran)				
	KG	m ² /Ad	US\$	\$/KG	\$/m ² -Ad	KG	m ² /Ad	US\$	\$/KG	\$/m ² -Ad
ELYAF	461.959	0	849.042	1,84	0,00	599.647	0	845.774	1,41	0,00
İPLİK	239.295	0	665.144	2,78	0,00	263.537	0	737.641	2,80	0,00
MENSUCAT	166.531	613.459	1.205.009	7,24	1,96	179.984	678.437	1.231.247	6,84	1,81
ÖRME KUMAŞ	8.768	0	77.404	8,83	0,00	8.877	0	78.400	8,83	0,00
TOPLAM TEKSTİL	876.553	613.459	2.796.599	3,19	1,96	1.052.045	678.437	2.893.062	2,75	1,81
ÖRME KONFEKSİYON	3.757	25.278	92.610	24,65	3,66	3.655	20.296	102.892	28,15	5,07
DOKUMA KONFEKSİYON	6.240	24.559	143.875	23,06	5,86	7.308	29.571	192.770	26,38	6,52
DİĞER KONFEKSİYON	6.390	795	21.301	3,33	26,81	8.260	479	29.202	3,54	60,96
TOPLAM KONFEKSİYON	16.387	50.631	257.785	15,73	5,09	19.223	50.346	324.863	16,90	6,45
HALI	10.648	6.002	46.137	4,33	7,69	12.137	6.565	65.983	5,44	10,05
Genel Toplam	903.588	670.093	3.100.521			1.083.404	735.348	3.283.909		
KAYNAK: DİE, PTSB										

Tablo - 2.26: Tekstil İhracatının Ünelere ve Bölgelere Göre Dağılımı

2002- 2003 - 2004 YILLIK TÜRKİYE TEKSTİL İHRACATI											
TEKSTİL	2002		2003		2003' TE	2003' TE	2004		2004' TE	2004' TE	
	YILLIK		YILLIK		2002' YE	2002' YE	YILLIK		2003' E	2003' E	
	MİKTAR (KG)	DEĞER (\$)	MİKTAR (KG)	DEĞER (\$)	GÖRE	GÖRE	MİKTAR (KG)	DEĞER (\$)	GÖRE	GÖRE	
				DEĞİŞ. %	DEĞİŞ. %			DEĞİŞ. %	DEĞİŞ. %		
				MİKTAR	DEĞER	MİKTAR	DEĞER	MİKTAR (KG)	DEĞER (\$)	MİKTAR	DEĞER
ALMANYA	50.960.814	239.649.943	59.061.918	289.222.423	15,9	20,7	62.205.351	316.837.763	5,3	9,5	
FRANSA	31.300.926	119.260.032	33.243.529	125.035.120	6,2	4,8	32.554.334	133.046.815	-2,1	6,4	
İTALYA	119.817.036	315.188.128	127.959.665	410.378.603	6,8	30,2	127.882.334	497.060.785	-0,1	21,1	
BELÇİKA	22.461.973	61.268.222	20.863.583	59.010.264	-7,1	-3,7	26.222.271	71.405.255	25,7	21,0	
LÜKSEMBURG	790.951	1.800.097	660.127	1.716.527	-16,5	-4,6	1.593.335	5.212.738	141,4	203,7	
HOLLANDA	9.815.089	42.456.603	10.607.813	56.321.967	8,1	32,7	12.012.494	69.995.336	13,2	24,3	
İNGİLTERE	60.502.428	199.980.018	50.856.695	196.414.402	-15,9	-1,8	51.700.677	214.021.940	1,7	9,0	
İRLANDA	4.006.110	6.950.495	2.636.004	5.502.467	-34,2	-20,8	2.412.662	6.327.919	-8,5	15,0	
DANİMARKA	3.380.032	17.661.181	2.933.791	18.108.889	-13,2	2,5	3.619.960	23.941.719	23,4	32,2	
YUNANİSTAN	24.500.713	72.015.222	28.109.285	99.987.810	14,7	38,8	31.435.933	127.857.255	11,8	27,9	
İSPANYA	45.133.868	98.514.889	51.170.640	122.890.625	13,4	24,7	59.767.266	158.694.644	16,8	29,1	
PORTEKİZ	18.524.763	39.817.104	23.638.952	51.830.994	27,6	30,2	27.351.415	78.279.445	15,7	51,0	
AVUSTURYA	2.716.189	15.908.949	2.622.686	16.719.043	-3,4	5,1	3.124.728	18.230.284	19,1	9,0	
FINLANDIYA	1.591.216	6.572.545	2.452.672	10.632.784	54,1	61,8	2.744.884	12.670.585	11,9	19,2	
İSVEÇ	2.043.484	8.298.206	2.751.486	12.090.770	34,6	45,7	3.367.379	15.694.254	22,4	29,8	
AB (15) TOPLAMI	397.545.592	1.245.341.634	419.568.846	1.475.662.688	5,5	18,5	447.995.023	1.749.276.737	6,8	18,5	
MALTA	2.193.183	11.703.907	1.243.372	7.676.711	-43,3	-34,4	1.406.628	10.580.778	13,1	37,8	
ESTONYA	337.253	2.175.043	304.322	2.729.384	-9,8	25,5	1.822.355	5.390.406	498,8	97,5	
LETONYA	109.570	1.079.299	143.845	1.420.020	31,3	31,6	384.395	2.630.651	167,2	85,3	
LİTVANYA	797.591	6.605.165	1.678.599	15.688.389	110,5	137,5	2.867.025	23.676.949	70,8	50,9	
POLONYA	20.469.983	89.471.353	27.307.656	110.182.522	33,4	23,1	40.662.959	173.935.812	48,9	57,9	
ÇEK CUMHURİYETİ	5.814.518	19.564.460	5.515.371	21.163.493	-5,1	8,2	4.789.026	23.251.738	-13,2	9,9	
SLOVAK CUMHURİYETİ	1.200.527	4.952.627	1.637.198	6.907.252	36,4	39,5	1.820.127	8.338.098	11,2	20,7	
MACARİSTAN	9.041.662	31.442.789	8.133.176	35.702.820	-10,0	13,5	9.423.003	48.472.720	15,9	35,8	
SLOVENYA	1.467.894	3.904.431	1.817.347	6.198.037	23,8	58,7	1.746.779	7.043.640	-3,9	13,6	
DIĞER BÖLGELER	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
YENİ AB TOPLAMI	41.432.181	170.899.074	47.780.886	207.668.628	15,3	21,5	64.922.297	303.320.792	35,9	46,1	
AB (25) TOPLAMI	438.977.773	1.416.240.708	467.349.732	1.683.331.316	6,5	18,9	512.917.320	2.052.597.529	9,8	21,9	
ABD	54.886.183	226.443.101	51.616.927	207.323.578	-6,0	-8,4	60.234.550	257.226.914	16,7	24,1	
KANADA	4.161.668	25.421.495	4.123.690	21.326.921	-0,9	-16,1	4.873.986	25.641.340	18,2	20,2	
RUSYA FEDERASYONU	27.850.097	119.885.414	39.371.947	192.352.302	41,4	60,4	52.502.174	270.250.050	33,3	40,5	
İSVİÇRE	1.381.708	7.678.386	1.337.999	7.677.294	-3,2	0,0	2.180.476	10.850.496	63,0	41,3	
NORVEÇ	427.626	2.079.505	356.305	2.176.242	-16,7	4,7	281.044	1.707.764	-21,1	-21,5	
İZLANDA	35.643	101.969	38.154	134.077	7,0	31,5	36.791	104.312	-3,6	-22,2	
EFTA TOPLAMI	1.844.977	9.869.860	1.732.458	9.987.613	-6,1	1,3	2.498.311	12.662.572	44,2	26,8	
TÜRKİYE TOPLAM TEKSTİL İHR.	949.706.076	3.204.383.448	1.086.213.589	3.943.498.522	14,4	23,1	1.237.299.500	4.950.081.052	13,9	25,5	
TÜRKİYE GENEL İHRACAT		36.059.089.000		47.252.836.000		31,0		62.773.654.000		32,8	
TEKS'İN GENEL İÇİNDEKİ PAYI %		8,9		8,3				7,9		-5,5	

Kaynak: Dış Ticaret Müsteğarklıj Bıkjı Sistemi / Nisan 2004

Tablo - 2.27 Ülke Grupları Bazında Pamuk İhracatı ve İthalatı

PAMUK		(000 KG - US\$)			Kaynak:DİE		
ITH-IHR	ÜLKE GRUBU	2004(Ocak-Haziran)			2005(Ocak-Haziran)		
		KG	US\$	\$/KG	KG	US\$	\$/KG
İHRACAT	AB ÜLKELERİ	15.913	27.217	1,71	9.250	14.222	1,54
	OECD ÜLKELERİ	412	639	1,55	107	190	1,79
	PAN-AVRUPA ÜLKELERİ	1.184	2.003	1,69	1.308	1.907	1,46
	ESKİ S.S.C.B. ÜLKELERİ	740	1.023	1,38	628	967	1,54
	ORTADOĞU ÜLKELERİ	140	289	2,06	54	80	1,47
	KUZEY AFRİKA ÜLKELERİ	679	1.019	1,50	76	123	1,61
	UZAKDOĞU ÜLKELERİ	4.593	6.933	1,51	1.401	1.727	1,23
	SERBEST BÖLGELER	8.622	13.039	1,51	6.019	7.357	1,22
	DİĞER ÜLKELER	91	171	1,88	421	382	0,91
Toplam İHRACAT		32.373	52.333	1,62	19.263	26.955	1,40
İTHALAT	AB ÜLKELERİ	36.938	60.086	1,63	68.259	78.651	1,15
	OECD ÜLKELERİ	177.970	278.014	1,56	287.211	319.623	1,11
	PAN-AVRUPA ÜLKELERİ			0,00	0	0	0,00
	ESKİ S.S.C.B. ÜLKELERİ	22.390	35.351	1,58	15.192	18.547	1,22
	ORTADOĞU ÜLKELERİ	22.502	37.669	1,67	42.717	49.632	1,16
	KUZEY AFRİKA ÜLKELERİ	2.697	8.101	3,00	4.578	9.062	1,98
	UZAKDOĞU ÜLKELERİ	202	260	1,29	1.356	1.515	1,12
	SERBEST BÖLGELER	11.690	18.740	1,60	2.894	3.659	1,26
	DİĞER ÜLKELER	4.066	6.431	1,58	7.521	9.027	1,20

2005 yılının ilk altı ayında 430 bin ton pamuk ithalatı yapılmış ve ortalama birim fiyat 1.14 \$/kg olarak gerçekleşmiştir.(2004 yılı ilk altı ayna göre fiyat düşüşü %40)

Tablo - 2.28 Ülke Grupları Bazında Pamuk İpliği İhracatı ve İthalatı

PAMUK İPLİĞİ		(000 KG - US\$)			Kaynak:DİE		
ITH-IHR	ÜLKE GRUBU	2004(Ocak-Haziran)			2005(Ocak-Haziran)		
		KG	US\$	\$/KG	KG	US\$	\$/KG
İHRACAT	AB ÜLKELERİ	30.365	87.480	2,88	30.756	78.639	2,56
	OECD ÜLKELERİ	1.149	3.639	3,17	969	2.466	2,54
	PAN-AVRUPA ÜLKELERİ	13.538	32.087	2,37	15.462	33.715	2,18
	ESKİ S.S.C.B. ÜLKELERİ	920	2.087	2,27	866	2.761	3,19
	ORTADOĞU ÜLKELERİ	2.195	5.662	2,58	2.056	4.513	2,20
	KUZEY AFRİKA ÜLKELERİ	563	1.993	3,54	1.037	2.711	2,61
	UZAKDOĞU ÜLKELERİ	570	1.137	2,00	634	1.434	2,26
	SERBEST BÖLGELER	1.278	3.470	2,71	1.340	3.383	2,53
	DİĞER ÜLKELER	394	1.164	2,95	1.614	3.228	2,00
Toplam İHRACAT		50.973	138.718	2,72	54.735	132.850	2,43
İTHALAT	AB ÜLKELERİ	1.603	13.269	8,28	1.299	9.951	7,66
	OECD ÜLKELERİ	168	903	5,37	16	96	5,97
	PAN-AVRUPA ÜLKELERİ	14	71	4,93	68	251	3,68
	ESKİ S.S.C.B. ÜLKELERİ	14.575	34.296	2,35	22.764	51.068	2,24
	ORTADOĞU ÜLKELERİ	2.327	5.178	2,23	187	700	3,75
	KUZEY AFRİKA ÜLKELERİ	1.409	6.898	4,90	1.780	7.444	4,18
	UZAKDOĞU ÜLKELERİ	20.182	60.556	3,00	15.411	42.647	2,77
	SERBEST BÖLGELER	5.713	15.354	2,69	5.381	11.423	2,12
	DİĞER ÜLKELER	162	331	2,04	12	82	6,99
Toplam İTHALAT		46.154	136.858	2,97	46.918	123.661	2,64

2005 yılının ilk yarısında yapılan 50 bin ton pamuk ipliği ithalatı en fazla eski S.S.C.B ve Uzakdoğu ülkelerinden yapılmış olup, ortalama birim fiyat 2,64 \$/kg olarak gerçekleşmiştir.

Tablo - 2.29

MENSUCAT İTHALATI										
(000 KG - M ² - US\$)										Kaynak: DİE
HAM/ MAMUL GRUBU	CİNSLERİNE GÖRE MAL GRUBU	2004(Ocak-Haziran)					2005(Ocak-Haziran)			
		KG	m ²	US\$	\$/KG	\$/m ²	KG	m ²	US\$	\$/KG
HAM MENSUCAT	EN AZ %85 PAMUKTAN H	31.929	153.802	196.953	6,17	1,28	34.805	164.638	216.837	6,23
	%85'den AZ PAMUKTAN H	2.819	17.165	21.454	7,61	1,25	930	3.686	12.901	13,88
	KETEN HAM MENSUCAT	2.558	10.162	24.637	9,63	2,42	2.855	11.495	27.288	9,56
	SUNİ FİL. DOK. HAM MENS	3.130	27.848	12.393	3,96	0,45	1.231	9.762	5.672	4,61
	SENT.DEV.SIZ LİF.DOK.HA	9.478	52.647	63.250	6,67	1,20	13.278	79.357	71.428	5,38
	SUNİ DEV.SIZ LİF.DOK.HAM	3.561	28.762	12.968	3,64	0,45	2.529	20.125	10.059	3,98
	SENT.FİL.DOK. HAM MENS	8.918	78.457	39.186	4,39	0,50	11.859	114.248	58.273	4,91
	ÖRME BUKLELİ HAM MENS	65	0	653	10,07	0,00	85	0	669	7,85
HAM MENSUCAT TOPLAM		62.458	368.843	371.494	5,95	1,01	67.572	403.311	403.127	5,97
MAMUL MENSUCAT	İPEK MENSUCAT	100	1.151	6.308	63,22	5,48	183	2.821	12.564	68,72
	YÜN ve YÜN KARIŞIMLI ME	2.861	9.544	80.808	28,25	8,47	3.141	10.819	97.548	31,05
	EN AZ %85 PAMUKTAN M	874	3.994	13.436	15,37	3,36	800	3.280	13.772	17,21
	%85'den AZ PAMUKTAN M	739	3.835	11.691	15,83	3,05	369	1.689	7.423	20,14
	DENİM	32.865	60.990	172.404	5,25	2,83	39.767	77.594	210.927	5,30
	KETEN MAMUL MENSUCAT	663	2.575	14.257	21,51	5,54	724	2.995	15.715	21,71
	RAMİDEN DOKUNMUŞ MEN	2.606	11.759	14.205	5,45	1,21	1.798	8.815	14.251	7,93
	SENT.FİL.DOK. MAMUL ME	13.785	62.526	90.270	6,55	1,44	11.733	54.814	83.917	7,15
	SUNİ FİL. DOK. MAMUL ME	1.780	14.856	21.721	12,20	1,46	1.906	16.612	22.529	11,82
	SENT.DEV.SIZ LİF.DOK.MA	1.324	8.556	9.889	7,47	1,16	1.390	10.461	11.337	8,16
	SUNİ DEV.SIZ LİF.DOK.MA	2.203	7.956	26.162	11,87	3,29	1.448	5.680	16.575	11,45
	KADİFE & TIRTI MENSUCA	3.581	9.740	30.257	8,45	3,11	4.852	12.776	37.067	7,64
	HAVLU KUMAŞ	60	71	234	3,93	3,32	117	233	395	3,38
	SIVANMIŞ & LAMİNE EDİLM	10.631	38.908	69.458	6,53	1,79	11.429	46.678	105.291	9,21
	KORDELA, ŞERİT, KEÇE, KA	4.148	2.965	174.758	42,13	58,93	3.299	1.530	44.447	13,47
	GAZ MENSUCAT	1	12	26	18,79	2,24	7	75	109	14,71
	TÜL ve AĞ MENSUCAT	126	0	2.467	19,63	0,00	200	0	4.196	21,01
	JÜT & DİĞER BİTKİSEL ELY	747	2.448	1.030	1,38	0,42	1.274	3.483	1.607	1,26
	OTO LASTİĞİ İÇİN MENSUC	1.474	2.730	5.085	3,45	1,86	2.036	3.935	8.659	4,25
	ÇÖZGÜ TİPİ ÖRME DİĞER M	4.069	0	36.969	9,09	0,00	3.885	0	36.427	9,38
ENİ 30 CM'yi GEÇEN ÖRME	2.879	0	27.496	9,55	0,00	3.485	0	29.266	8,40	
ENİ 30 CM'yi GEÇMEYEN Ö	114	0	2.171	19,10	0,00	225	0	5.123	22,79	
ÖRME BUKLELİ MAMUL ME	1.135	0	6.755	5,95	0,00				0,00	
ÖRME UZUN TÜYLÜ MENS	508	0	3.360	6,61	0,00	301	0	2.064	6,86	
MAMUL MENSUCAT TOPLAM		89.270	244.616	821.217	9,20	3,36	94.366	264.290	781.208	8,28
GENEL TOPLAM		151.728	613.459	1.192.711	7,86	1,94	161.938	667.601	1.184.335	7,31

Tablo - 2.30

MENSUCAT İHRACATI											
(000 KG - M ² - US\$)											
Kaynak: DİE											
HAM/MAMUL GRUBU	CİNSLERİNE GÖRE MAL GRUBU	2004(Ocak-Haziran)					2005(Ocak-Haziran)				
		KG	m ²	US\$	\$/KG	\$/m ²	KG	m ²	US\$	\$/KG	\$/m ²
HAM MENSUCAT	EN AZ %85 PAMUKTA	18.033	81.918	156.837	8,70	1,91	17.476	80.958	151.947	8,69	1,88
	%85'den AZ PAMUKTA	2.629	11.163	27.544	10,48	2,47	2.985	16.399	32.139	10,77	1,96
	KETEN HAM MENSUCAT	44	193	783	17,73	4,06	117	508	1.706	14,55	3,36
	SUNİ FİL. DOK. HAM MENSUCAT	1.447	8.083	8.741	6,04	1,08	2.285	12.662	11.405	4,99	0,90
	SENT.DEV.SIZ LİF.DOK. HAM MENSUCAT	15.640	47.633	136.544	8,73	2,87	14.081	46.304	138.347	9,82	2,99
	SUNİ DEV.SIZ LİF.DOK. HAM MENSUCAT	196	967	1.866	9,53	1,93	174	862	1.798	10,32	2,09
	SENT.FİL.DOK. HAM MENSUCAT	8.995	72.668	66.260	7,37	0,91	9.659	81.800	62.587	6,48	0,77
	ÖRME BUKLELİ HAM MENSUCAT	1.748	0	8.070	4,62	0,00	946	0	4.430	4,68	0,00
HAM MENSUCAT		48.733	222.624	406.645	8,34	1,83	47.724	239.492	404.360	8,47	1,69
MAMUL MENSUCAT	İPEK MENSUCAT	14	191	936	67,13	4,90	23	581	1.979	84,68	3,40
	YÜN ve YÜN KARIŞIMLI MENSUCAT	1.861	8.808	51.833	27,85	5,88	2.092	9.825	59.189	28,29	6,02
	EN AZ %85 PAMUKTA	5.955	27.161	46.401	7,79	1,71	6.160	30.732	51.485	8,36	1,68
	%85'den AZ PAMUKTA	2.828	19.755	20.662	7,31	1,05	992	5.570	9.567	9,64	1,72
	DENİM	19.633	39.696	130.781	6,66	3,29	22.679	52.939	162.672	7,17	3,07
	KETEN MAMUL MENSUCAT	390	2.019	7.202	18,49	3,57	633	3.074	10.217	16,15	3,32
	RAMİDEN DOKUNMUŞ MENSUCAT	17	99	248	14,77	2,51	72	538	1.211	16,73	2,25
	SENT.FİL.DOK. MAMUL MENSUCAT	13.359	58.304	112.944	8,45	1,94	15.825	101.975	152.300	9,62	1,49
	SUNİ FİL. DOK. MAMUL MENSUCAT	2.134	12.825	28.133	13,18	2,19	1.436	9.303	19.743	13,74	2,12
	SENT.DEV.SIZ LİF.DOK. MAMUL MENSUCAT	1.811	8.756	10.891	6,01	1,24	1.725	9.838	12.783	7,41	1,30
	SUNİ DEV.SIZ LİF.DOK. MAMUL MENSUCAT	5.230	22.197	56.296	10,76	2,54	2.865	13.197	36.669	12,80	2,78
	KADİFE & TIRTIL MENSUCAT	11.045	22.396	65.430	5,92	2,92	15.113	32.505	95.998	6,35	2,95
	HAVLU KUMAŞ	610	1.499	3.308	5,43	2,21	609	1.347	3.469	5,70	2,57
	SIVANMIŞ & LAMİNE E MENSUCAT	10.886	21.201	46.422	4,26	2,19	10.867	27.216	49.960	4,60	1,84
	KORDELA, ŞERİT, KEÇE MENSUCAT	3.180	1.597	36.644	11,52	22,95	3.667	1.121	49.210	13,42	43,90
	GAZ MENSUCAT	30	143	206	6,94	1,44	10	69	26	2,66	0,37
	TÜL ve AĞ MENSUCAT	8.071	0	106.545	13,20	0,00	7.266	0	103.398	14,23	0,00
	JÜT & DİĞER BİTKİSEL MENSUCAT	35	198	115	3,28	0,58	31	189	179	5,78	0,94
	OTO LASTİĞİ İÇİN MENSUCAT	14.548	25.319	66.803	4,59	2,64	15.962	20.999	79.538	4,98	3,79
	ÇÖZGÜ TİPİ ÖRME DİĞER MENSUCAT	22.577	0	138.126	6,12	0,00	28.887	0	162.253	5,62	0,00
ENİ 30 CM'yi GEÇEN ÖRME MENSUCAT	4.131	0	27.696	6,71	0,00	7.888	0	55.978	7,10	0,00	
ENİ 30 CM'yi GEÇMEYEN ÖRME MENSUCAT	1.773	0	8.907	5,02	0,00	727	0	5.284	7,27	0,00	
ÖRME BUKLELİ MAMUL MENSUCAT	3.420	0	21.256	6,21	0,00				0,00	0,00	
ÖRME UZUN TÜYLÜ MENSUCAT	95	0	650	6,84	0,00	464	0	2.841	6,12	0,00	
MAMUL MENSUCAT TOPLAM		133.632	272.164	988.436	7,40	3,63	145.996	321.019	1.125.946	7,71	3,51
GENEL TOPLAM		182.366	494.788	1.395.081	7,65	2,82	193.720	560.511	1.530.306	7,90	2,73

a.1. Tekstil İthalatı

Raporun muhtelif yerlerinde vurgulandığı gibi, tekstil dendiği zaman, elyaf, iplik ve kumaşlar akla gelmektedir. 1999 yılında 2004'a kadar Türkiye tekstil ithalatı, Türkiye'nin genel

ithalatına paralel bir şekilde arttığı görülmektedir. Artışlar hem dolar hem de miktar bazında kayda değer oranlarda gerçekleşmiştir. İstatistiklerin bulunabilene kolaylığı nedeniyle bu raporda ekseriyetle değer üzerinden olan istatistikler kullanılmıştır.

Dolar olarak ifade edilen değerler itibariyle Türkiye'nin tekstil ithalatı 1999'dan 2004'e kümülatif olarak yılda ortalama %18,6 artmıştır.

Türkiye'ye yapılan tekstil ithalatının bir kısmı elyaf şeklindedir. Bunlar yine tekstil sanayinin hammaddesi olarak kullanılmaktadır. İplik ithalatının önemli bir kısmı da tekstil sanayinin ara malı ihtiyacını karşılamak için yapılmaktadır. İplik ithalatının bir kısmı ile kumaş şeklinde yapılan ithalat ise daha çok konfeksiyon ve hazır eşya sektörünün ham madde ihtiyacını karşılamaya yöneliktir. Genel olarak bakıldığında, tekstil ithalatı konfeksiyon ve hazır eşya sanayinin ihtiyaçları doğrultusunda şekillenmektedir. Dolayısıyla, Türkiye'nin tekstil ithalatını gerek değer olarak ve gerek miktar olarak belirleyen faktörlerin başında, dünya ve Türkiye'deki konfeksiyon ve hazır eşya talebi ile Türkiye'nin içerdeki tekstil üretimi gelmektedir. Nitekim ele alınan dönemde, tekstil ithalatı yılda ortalama %18,6 artarken, konfeksiyon ihracatının yılda %12,5 ve tekstil ihracatının %13'lük artış gösterdiği görülmektedir(bkz. İhracat ile ilgili bölüm).

Fasıllar İtibariyle Tekstil İthalatı-Miktar bazında

Miktar bazında tekstil ithalatının 1999'dan 2004'e kayda değer artışlar gösterdiği görülmektedir. Yıllık ortalama kümülatif artış oranı ise %18.4 olarak hesaplanmaktadır.

Tablo - 2.31

TEKSTİL İTHALATI						
- ANA MAL GRUPLARI İTİBARIYLA -						
Birim : kg						
ÜRÜN GRUBU	1999	2000	2001	2002	2003	2004
50 İPEK (ELYAF,İPLİK,D.KUMAŞ)	306.846	434.620	342.823	347.412	345.381	493.442
51 YÜN (ELYAF,İPLİK,D.KUMAŞ)	54.837.059	49.070.234	34.821.520	46.296.597	52.750.145	54.987.950
52 PAMUK (ELYAF,İPLİK,D.KUMAŞ)	346.742.063	670.505.517	550.915.330	710.841.337	798.337.610	824.946.950
53 BİTKİSEL LİFLER (ELYAF,İPLİK,D.KUMAŞ)	53.119.871	57.017.341	45.254.525	70.896.687	80.122.207	117.138.366
54 SENT-SUNİ FİLA (ELYAF,İPLİK,D.KUMAŞ)	159.801.775	185.767.183	156.140.401	235.788.726	251.998.932	260.528.133
55 SENT-SUNİ STAP (ELYAF,İPLİK,D.KUMAŞ)	240.464.464	316.366.953	266.169.906	425.776.170	460.841.060	482.804.170
56 VATKA - KEÇE	19.560.900	23.264.970	22.553.688	31.871.228	41.864.175	52.542.995
57 HALI VE YER DÖŞEMELERİ	10.172.312	15.180.882	10.757.843	13.096.316	14.830.435	23.802.802
58 ÖZEL DOKUMA MENSUCAT	8.498.166	10.824.777	10.625.590	20.032.346	29.519.730	24.773.071
59 EMDİRİLMİŞ LAMİNE KUMAŞ	13.678.207	14.422.961	13.605.370	18.145.493	21.229.746	24.980.479
60 ÖRME MENSUCAT	8.284.474	11.232.977	8.298.513	14.014.725	20.610.819	22.379.943
TOPLAM TEKSTİL İTHALATI	915.466.137	1.354.088.415	1.119.485.509	1.587.107.037	1.772.450.240	1.889.378.301
Yıllık Değişim (%)		47,9	-17,3	41,8	11,7	6,6

Kaynak: İTKİB Genel Sekreterliği / DTM Bilgi Sistemi

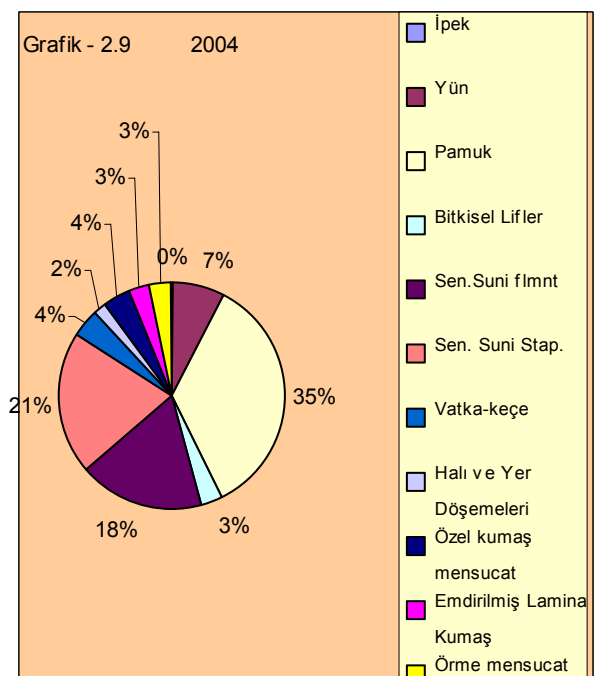
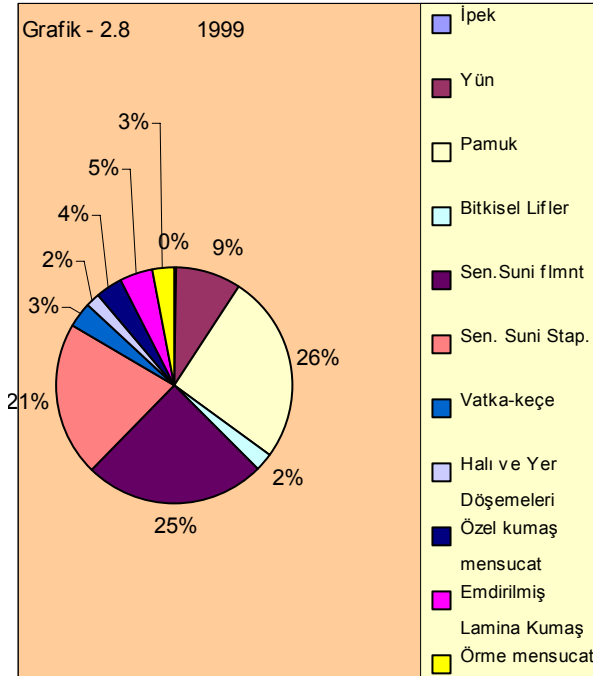
Fasıllar İtibariyle Tekstil İthalat-Değer Bazında

Miktar bazındaki tekstil ithalatı artışlarının değer bazına da yansıdığı görülmektedir. 1999'dan 2004'e burada görülen ortalama kümülatif artış oranı ise, miktar bazında olan artıştan (%18,4) kıl payı yüksektir: %18,6.

Tablo - 2.32

TEKSTİL İTHALATI						
- ANA MAL GRUPLARI İTİBARIYLA -						
Birim : ABD milyon \$						
	1999	2000	2001	2002	2003	2004
İpek	8,8	11	9	9	11	21
Yün	224	243	203	261	341	417
Pamuk	671	1.080	950	1.293	1.641	1.981
Bitkisel Lifler	57	62	59	83	110	165
Sen.Suni flmnt	640	695	567	751	861	1.008
Sen. Suni Stap.	553	665	550	858	952	1.174
Vatka-keçe	85	93	89	116	165	215
Halı ve Yer Döşemeleri	45	63	52	58	71	113
Özel kumaş mensucat	96	112	113	196	254	219
Emdirilmiş Lamina Kumaş	118	103	81	101	119	167
Örme mensucat	76	88	74	105	141	178
TOPLAM TEKSTİL İTHALATI	2.565	3.214	2.746	3.831	4.666	5.657
Yıllık Değişim		25,3	-14,6	39,5	21,8	21,3

Kaynak: İTKİB Genel Sekreterliği / DTM Bilgi Sistemi

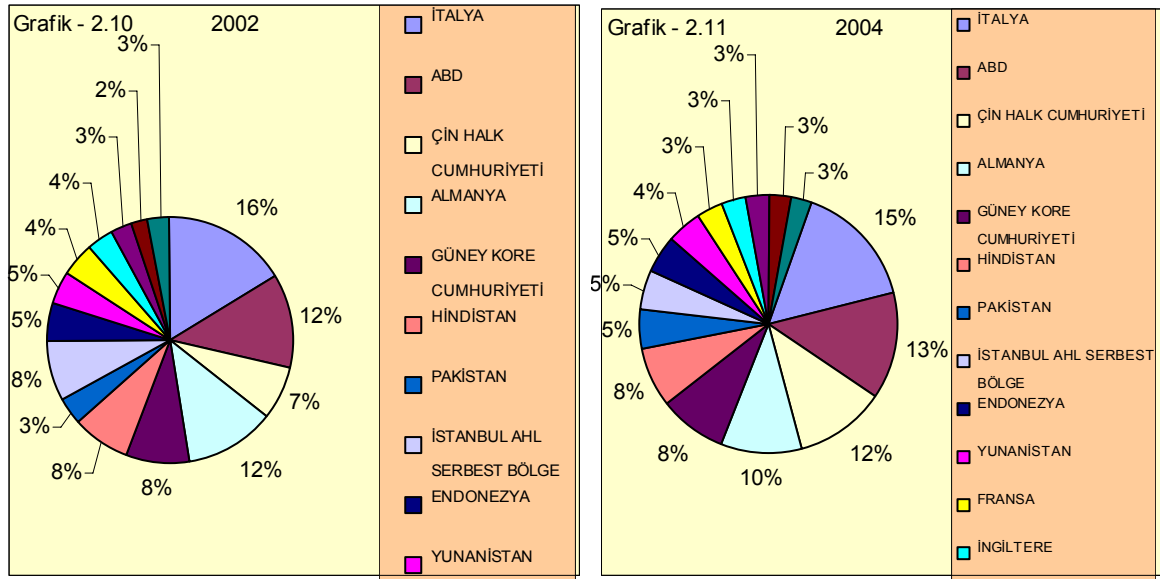

Tekstil İthalatı Yapılan Ülkeler

Tablo -2.33

EN FAZLA TEKSTİL İTHALATI YAPILAN ÜLKELER 2002 - 2003 - 2004 YILLIK DEĞER (\$)			
	2002	2003	2004
İTALYA	448.371.410	530.541.643	647.703.717
ABD	334.761.184	452.375.142	542.221.184
ÇİN HALK CUMHURİYETİ	191.328.829	336.913.100	477.482.725
ALMANYA	328.262.357	367.605.499	410.292.627
GÜNEY KORE CUMHURİYETİ	225.180.894	275.224.846	336.647.115
HİNDİSTAN	216.556.039	271.540.001	319.855.701
PAKİSTAN	92.740.365	164.320.733	205.807.931
İSTANBUL AHL SERBEST BÖLGE	219.049.032	174.442.386	204.465.882
ENDONEZYA	131.982.105	146.302.300	189.219.632
YUNANİSTAN	125.965.206	148.237.174	185.196.037
FRANSA	121.903.418	129.918.199	135.864.462
İNGİLTERE	100.137.089	124.044.546	134.588.828
TÜRKMENİSTAN	74.212.501	89.409.752	118.922.339
MALEZYA	60.113.322	79.101.041	114.749.707
AVUSTURYA	78.939.343	78.562.925	104.844.616
15 ÜLKE TOPLAMI	2.749.503.094	3.368.539.287	4.127.862.503
DİĞER ÜLKELER TOPLAMI	1.081.417.182	1.297.400.530	1.529.604.887
TÜRKİYE TEKSTİL İTHALATI	3.830.920.276	4.665.939.817	5.657.467.390
15 ÜLK'NİN TOPLAMDA PA YI %	71,8	72,2	73,0

Kaynak: Dış Ticaret Müsteşarlığı Bilgi Sistemi / Nisan 2004

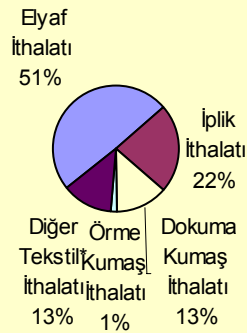
Tablo - 2.34

Hammadde Niteliği İtibariyle Tekstil İthalatı				
2004 Yıllık				
	Miktar (1000 ton)	Toplam Teks.'de Pav.%	DEĞER (Milyon \$)	Toplam Teks.'de Pav.%
Pamuk Lifleri	595	31	843	15
Sentetik-Suni Devamsız Lifler	313	17	560	10
Yün ve İnce-Kaba Hayvan Kılları	43	2	151	3
Elyaf İthalatı	951	50	1.554	27
Pamuk İpliği	86	5	255	5
Sentetik-Suni Filament İplikleri	195	10	640	11
Sentetik-Suni Devamsız Liflerden İplikler	134	7	373	7
Yün ve İnce-Kaba Hayvan Kıllarından İplikler	4	0,2	55	1
İplik İthalatı	419	22	1.323	23
Pamuklu Dokuma Kumaş	143	8	883	16
Sentetik-Suni Filament İpliklerinden Dokuma Kumaş	65	3	368	7
Sentetik-Suni Devamsız Lif. İpliklerden Dokuma Kumaş	35	2	241	4
Yün ve İnce-Kaba Hayvan Kıllarından Dokuma Kumaş	8	0,4	211	4
Dokuma Kumaş İthalatı	251	13	1.703	30
Örme Kumaş İthalatı	22	1	178	3
Diğer Tekstil* İthalatı	246	13	899	16
Toplam Tekstil İthalatı	1.889	100	5.657	100

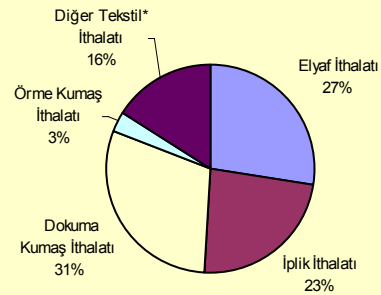
*İpekli ve diğer bitkisel liflerden tekstil mamülleri, özel iplikler, vatka, keçe gibi dokunmamış mensucat, emdirilmiş, sıvanmış, kaplanmış veya lamine edilmiş kumaşlar gibi diğer tekstil mamülleri

Kaynak : İTKİB / DTM Bilgi Sistemi

Grafik - 2.12 Miktar

Grafik - 2.13 Değer

Tablo - 2.35 Ülke Grupları Bazında Denim İhracatı ve İthalatı

DENİM	(000 m ² - US\$)	Kaynak:DİE					
İTH-IHR	ÜLKE GRUBU	2004(Ocak-Haziran)			2005(Ocak-Haziran)		
		m ²	US\$	\$/m ²	m ²	US\$	\$/m ²
İHRACAT	AB ÜLKELERİ	11.946	38.859	3,25	15.136	49.798	3,29
	OECD ÜLKELERİ	1.196	4.125	3,45	3.028	11.033	3,64
	PAN-AVRUPA ÜLKELERİ	5.736	18.734	3,27	7.223	24.603	3,41
	ESKİ S.S.C.B. ÜLKELERİ	202	703	3,49	57	182	3,19
	ORTADOĞU ÜLKELERİ	917	2.510	2,74	390	1.152	2,96
	KUZAY AFRIKA ÜLKELERİ	3.122	10.273	3,29	4.222	13.313	3,15
	UZAKDOĞU ÜLKELERİ	2.233	6.297	2,82	3.569	10.857	3,04
	SERBEST BÖLGELER	12.198	43.185	3,54	17.032	45.133	2,65
	DİĞER ÜLKELER	2.145	6.095	2,84	2.282	6.601	2,89
Toplam İHRACAT	39.696	130.781	3,29	52.939	162.672	3,07	
İTHALAT	AB ÜLKELERİ	5.402	25.590	4,74	5.750	29.871	5,20
	OECD ÜLKELERİ	275	1.544	5,60	986	4.608	4,67
	PAN-AVRUPA ÜLKELERİ	2.383	3.157	1,32	2.551	2.534	0,99
	ESKİ S.S.C.B. ÜLKELERİ	3.049	8.618	2,83	2.190	4.706	2,15
	ORTADOĞU ÜLKELERİ	3.691	8.129	2,20	1.546	3.847	2,49
	KUZAY AFRIKA ÜLKELERİ	304	2.038	6,71	177	1.119	6,33
	UZAKDOĞU ÜLKELERİ	35.145	80.852	2,30	50.789	110.041	2,17
	SERBEST BÖLGELER	8.307	35.683	4,30	9.434	42.044	4,46
	DİĞER ÜLKELER	2.435	6.792	2,79	4.170	12.158	2,92
Toplam İTHALAT	60.990	172.404	2,83	77.594	210.927	2,72	

2005 yılı ilk yarısında en fazla pamuklu mensucat ithalatı Uzakdoğu ülkelerinden 172,6 milyon m² olarak gerçekleşmiş olup, bu miktar toplam pamuklu mensucat ithalatının %66'sını oluşturmaktadır.

Tablo - 2.36 Ülke Grupları Bazında Kadife İhracatı ve İthalatı

KADİFE	(000 m ² - US\$)	Kaynak:DİE					
İTH-IHR	ÜLKE GRUBU	2004(Ocak-Haziran)			2005(Ocak-Haziran)		
		m ²	US\$	\$/m ²	m ²	US\$	\$/m ²
İHRACAT	AB ÜLKELERİ	3.589	15.593	4,34	5.308	22.532	4,24
	OECD ÜLKELERİ	787	2.697	3,43	912	4.092	4,49
	PAN-AVRUPA ÜLKELERİ	4.386	13.328	3,04	7.700	21.745	2,82
	ESKİ S.S.C.B. ÜLKELERİ	4.987	11.920	2,39	9.005	21.176	2,35
	ORTADOĞU ÜLKELERİ	4.187	11.227	2,68	5.175	14.040	2,71
	KUZAY AFRIKA ÜLKELERİ	1.265	2.939	2,32	1.181	3.560	3,01
	UZAKDOĞU ÜLKELERİ	747	1.711	2,29	495	1.212	2,45
	SERBEST BÖLGELER	949	3.071	3,24	1.076	3.552	3,30
	DİĞER ÜLKELER	1.499	2.944	1,96	1.653	4.090	2,47
Toplam İHRACAT	22.396	65.430	2,92	32.505	95.998	2,95	
İTHALAT	AB ÜLKELERİ	1.765	11.778	6,67	1.561	12.468	7,99
	OECD ÜLKELERİ	28	442	15,69	31	293	9,53
	PAN-AVRUPA ÜLKELERİ	435	1.918	4,41	381	1.879	4,93
	ESKİ S.S.C.B. ÜLKELERİ			0,00	0	0	0,00
	ORTADOĞU ÜLKELERİ	3	40	15,83	2	16	7,55
	KUZAY AFRIKA ÜLKELERİ			0,00	0	0	0,00
	UZAKDOĞU ÜLKELERİ	7.089	13.856	1,95	10.291	20.073	1,95
	SERBEST BÖLGELER	398	2.122	5,33	498	2.293	4,60
DİĞER ÜLKELER	22	101	4,58	12	46	3,77	
Toplam İTHALAT	9.740	30.257	3,11	12.776	37.067	2,90	

2005 yılının ilk yarısında kadife ithalatı özellikle Çin ve Uzakdoğu ülkelerinden 1,95 \$/M² birim fiyatla 10,3 milyon m² olarak gerçekleşmiştir.(2004 yılı ilk yarısına göre miktar artışı %45)

Tablo - 2.37 Ülke Grupları Bazında Genel Mensucat İhracatı ve İthalatı

GENEL DOK. MENSUCAT	(000 m ² - US\$)	Kaynak:DİE							
		İTH-İHR	ÜLKE GRUBU	2004(Ocak-Haziran)			2005(Ocak-Haziran)		
				m ²	US\$	\$/m ²	m ²	US\$	\$/m ²
İHRACAT	AB ÜLKELERİ	148.628	407.376	2,74	162.486	438.153	2,70		
	OECD ÜLKELERİ	52.152	82.707	1,59	64.779	77.501	1,20		
	PAN-AVRUPA ÜLKELERİ	76.016	204.766	2,69	96.502	231.951	2,40		
	ESKİ S.S.C.B. ÜLKELERİ	56.425	114.244	2,02	73.429	150.213	2,05		
	ORTADOĞU ÜLKELERİ	43.710	82.734	1,89	38.455	92.017	2,39		
	KUZAY AFRİKA ÜLKELERİ	17.016	52.280	3,07	23.247	63.230	2,72		
	UZAKDOĞU ÜLKELERİ	15.421	51.986	3,37	22.201	71.681	3,23		
	SERBEST BÖLGELER	56.280	168.727	3,00	58.360	162.362	2,78		
	DİĞER ÜLKELER	29.141	52.318	1,80	26.509	57.495	2,17		
Toplam İHRACAT	494.788	1.217.139	2,46	565.969	1.344.603	2,38			
İTHALAT	AB ÜLKELERİ	76.605	523.478	6,83	80.036	427.760	5,34		
	OECD ÜLKELERİ	2.591	14.945	5,77	3.574	19.652	5,50		
	PAN-AVRUPA ÜLKELERİ	33.862	32.923	0,97	31.894	41.484	1,30		
	ESKİ S.S.C.B. ÜLKELERİ	31.220	45.500	1,46	34.440	45.999	1,34		
	ORTADOĞU ÜLKELERİ	11.300	27.648	2,45	8.493	47.683	5,61		
	KUZAY AFRİKA ÜLKELERİ	1.045	4.240	4,06	2.091	4.155	1,99		
	UZAKDOĞU ÜLKELERİ	421.491	420.096	1,00	488.409	519.057	1,06		
	SERBEST BÖLGELER	27.860	124.535	4,47	23.891	109.752	4,59		
	DİĞER ÜLKELER	7.486	11.644	1,56	5.609	15.706	2,80		
Toplam İTHALAT	613.459	1.205.009	1,96	678.437	1.231.247	1,81			

2005 yılının ilk yarısında genel mensucat ithalatı özellikle Uzakdoğu ülkelerinden ortalama 1,06 \$/m² düşük birim fiyatla 488 milyon m² olarak gerçekleşmiştir.

Tablo - 2.38 Ülke Grupları Bazında Dokuma Konfeksiyon İhracatı ve İthalatı

DOKUMA KONFEKSİYON	(000 m ² - US\$)	Kaynak:DİE							
		İTH-İHR	ÜLKE GRUBU	2004(Ocak-Haziran)			2005(Ocak-Haziran)		
				Ad.	US\$	\$/Ad.	Ad.	US\$	\$/Ad.
İHRACAT	AB ÜLKELERİ	141.187	1.462.355	10,36	139.212	1.653.735	11,88		
	OECD ÜLKELERİ	31.858	289.750	9,09	26.031	302.600	11,62		
	PAN-AVRUPA ÜLKELERİ	3.976	29.578	7,44	4.746	45.760	9,64		
	ESKİ S.S.C.B. ÜLKELERİ	6.291	53.660	8,53	5.603	51.386	9,17		
	ORTADOĞU ÜLKELERİ	15.150	55.437	3,66	18.157	66.468	3,66		
	KUZAY AFRİKA ÜLKELERİ	19.712	84.668	4,30	15.831	76.555	4,84		
	UZAKDOĞU ÜLKELERİ	2.390	3.185	1,33	2.261	4.496	1,99		
	SERBEST BÖLGELER	11.245	112.878	10,04	12.893	164.514	12,76		
	DİĞER ÜLKELER	3.180	12.887	4,05	2.759	16.107	5,84		
Toplam İHRACAT	234.989	2.104.397	8,96	227.493	2.381.621	10,47			
İTHALAT	AB ÜLKELERİ	3.339	54.799	16,41	3.197	60.746	19,00		
	OECD ÜLKELERİ	2.126	2.813	1,32	85	3.522	41,25		
	PAN-AVRUPA ÜLKELERİ	2.272	15.787	6,95	1.727	16.646	9,64		
	ESKİ S.S.C.B. ÜLKELERİ	298	305	1,02	877	1.899	2,17		
	ORTADOĞU ÜLKELERİ	318	2.156	6,77	33	460	14,04		
	KUZAY AFRİKA ÜLKELERİ	431	7.936	18,40	410	10.554	25,73		
	UZAKDOĞU ÜLKELERİ	13.410	45.690	3,41	20.207	78.749	3,90		
	SERBEST BÖLGELER	2.082	11.712	5,63	2.061	14.793	7,18		
	DİĞER ÜLKELER	283	2.675	9,44	972	5.401	5,55		
Toplam İTHALAT	24.559	143.875	5,86	29.571	192.770	6,52			

2005 yılının ilk yarısında dokuma konfeksiyon ithalatı, 2004 yılına göre Uzakdoğu ülkelerinden %51 artış seyrini düşük 3,90 \$/Ad birim fiyattan;

Tablo - 2.39 Ülke Grupları Bazında Örme Kumaş İhracatı ve İthalatı

ÖRME KUMAŞ		(000 KG - US\$)			Kaynak: DİE		
İTH-IHR	ÜLKE GRUBU	2004(Ocak-Haziran)			2005(Ocak-Haziran)		
		KG	US\$	\$/KG	KG	US\$	\$/KG
İHRACAT	AB ÜLKELERİ	12.899	77.599	6,02	13.763	84.340	6,13
	OECD ÜLKELERİ	392	2.260	5,77	94	664	7,07
	PAN-AVRUPA ÜLKELERİ	7.598	47.143	6,20	11.068	67.103	6,06
	ESKİ S.S.C.B. ÜLKELERİ	5.476	34.277	6,26	8.608	51.099	5,94
	ORTADOĞU ÜLKELERİ	2.271	14.083	6,20	2.569	13.803	5,37
	KUZAY AFRİKA ÜLKELERİ	1.049	5.478	5,22	1.821	9.056	4,97
	UZAKDOĞU ÜLKELERİ	39	506	13,12	64	1.352	20,99
	SERBEST BÖLGELER	2.109	14.873	7,05	2.358	16.453	6,98
	DİĞER ÜLKELER	1.912	8.486	4,44	2.189	10.154	4,64
Toplam İHRACAT		33.745	204.705	6,07	42.535	254.025	5,97
İTHALAT	AB ÜLKELERİ	2.073	37.585	18,13	1.738	36.112	20,78
	OECD ÜLKELERİ	31	921	29,95	52	1.237	23,78
	PAN-AVRUPA ÜLKELERİ	113	838	7,45	95	678	7,16
	ESKİ S.S.C.B. ÜLKELERİ	982	3.270	3,33	1.667	5.980	3,59
	ORTADOĞU ÜLKELERİ	43	433	10,02	32	257	8,02
	KUZAY AFRİKA ÜLKELERİ	1	14	21,62	41	719	17,38
	UZAKDOĞU ÜLKELERİ	5.184	30.938	5,97	5.050	31.092	6,16
	SERBEST BÖLGELER	300	3.186	10,61	178	2.167	12,19
	DİĞER ÜLKELER	41	219	5,29	25	159	6,35
Toplam İTHALAT		8.768	77.404	8,83	8.877	78.400	8,83

2005 yılının ilk yarısında Uzakdoğu ülkelerinden yapılan örme kumaş ithalatı toplam ithalatın %75'ini oluşturmaktadır.

Tablo - 2.40 Genel ve Dahilde İşleme Rejimi Bazında Dokunmuş Kadife, Peluş ve Tırtıl İthalatı

5801		Dokunmuş kadife, peluş ve tırtıl mensucat (58.02 veya 58.06)					DiR'li İTHALAT'ın KATI İTHALAT'a ORANI	
Kaynak: DİE								
(000 m ² - US\$)	2005(Ocak-Haziran)							
ULKE	GENEL İTHALAT			DİR BAZINDA İTHALAT				
	m ²	US\$	\$/m ²	m ²	US\$	\$/m ²		
CIN	10.122	19.693	1,95	3.107	6.295	2,03	% 31	
FRANSA	557	3.974	7,13	447	3.059	6,85	% 80	
AHL SERBEST	390	1.892	4,85	373	1.804	4,83	% 96	
ITALYA	386	3.301	8,55	319	2.395	7,51	% 83	
ALMANYA	353	2.990	8,48	101	865	8,58	% 29	
CEK CUM.	349	1.735	4,98	342	1.659	4,85	% 98	
GUNEY KORE	161	350	2,17	2	10	5,47	% 1	
TOPLAM	12.317	33.933	2,76	4.690	16.086	3,43	% 38	

Tablo - 2.41 Genel ve Dahilde İşleme Rejimi Bazında Denim İthalatı

52.09-52.11	DENİM						DiR'li İTHALAT'ın KATI İTHALAT'a ORANI
Kaynak: DİE	2005(Ocak-Haziran)						
(000 m ² - US\$)	GENEL İTHALAT			DİR BAZINDA İTHALAT			
ULKE	m ²	US\$	\$/m ²	m ²	US\$	\$/m ²	
PAKİSTAN	26.970	51.537	1,91	5.843	11.697	2,00	% 22
HİNDİSTAN	11.493	31.642	2,75	2.572	6.644	2,58	% 22
ENDONEZYA	7.302	15.020	2,06	2.438	4.509	1,85	% 33
AHL SERBEST	7.297	32.369	4,44	5.530	25.547	4,62	% 76
İTALYA	3.919	21.528	5,49	2.627	15.243	5,80	% 67
CİN	3.394	7.147	2,11	1.142	2.511	2,20	% 34
TÜRKMENİSTAN	2.190	4.706	2,15			0,00	% 0
MAKEDONYA	2.118	1.348	0,64			0,00	% 0
BREZİLYA	1.897	5.524	2,91	653	1.871	2,87	% 34
MARİTUS	1.751	4.890	2,79	123	348	2,83	% 7
İST.DERİ SERBEST	1.633	7.323	4,48	1.571	7.005	4,46	% 96
B.A.E.	1.145	2.625	2,29			0,00	% 0
FİLİPİNLER	959	2.682	2,80	538	1.623	3,01	% 56
İSPANYA	676	3.837	5,68	477	2.758	5,78	% 71
A.B.D.	641	1.692	2,64	22	77	3,43	% 3
BELÇİKA-LUK	498	1.680	3,37	477	1.554	3,26	% 96
TOPLAM	73.886	195.550	2,65	24.014	81.386	3,39	% 33

Tablo - 2.42 Ülke Grupları Bazında Örme Konfeksiyon İhracatı ve İthalatı

ÖRME KONFEKSI	(000 m ² - US\$)	Kaynak: DİE					
İTH-IHR	ÜLKE GRUBU	2004(Ocak-Haziran)			2005(Ocak-Haziran)		
		Ad.	US\$	\$/Ad.	Ad.	US\$	\$/Ad.
İHRACAT	AB ÜLKELERİ	1.056.673	2.468.060	2,34	1.093.779	2.664.126	2,44
	OECD ÜLKELERİ	143.123	354.750	2,48	117.983	282.765	2,40
	PAN-AVRUPA ÜLKELERİ	43.091	47.596	1,10	63.563	57.449	0,90
	ESKİ S.S.C.B. ÜLKELERİ	8.302	15.669	1,89	18.464	25.130	1,36
	ORTADOĞU ÜLKELERİ	19.134	27.352	1,43	17.475	31.227	1,79
	KUZEY AFRIKA ÜLKELERİ	5.135	7.730	1,51	5.907	11.643	1,97
	UZAKDOĞU ÜLKELERİ	438	3.273	7,47	639	4.900	7,67
	SERBEST BÖLGELER	71.756	120.267	1,68	64.316	139.340	2,17
	DİĞER ÜLKELER	18.831	16.147	0,86	15.651	17.056	1,09
Toplam İHRACAT		1.366.485	3.060.843	2,24	1.397.777	3.233.636	2,31
İTHALAT	AB ÜLKELERİ	6.706	37.061	5,53	5.891	33.973	5,77
	OECD ÜLKELERİ	119	695	5,84	148	797	5,38
	PAN-AVRUPA ÜLKELERİ	2.109	4.873	2,31	1.516	3.875	2,56
	ESKİ S.S.C.B. ÜLKELERİ	1.623	864	0,53	1.227	1.755	1,43
	ORTADOĞU ÜLKELERİ	369	1.242	3,36	652	1.266	1,94
	KUZEY AFRIKA ÜLKELERİ	541	5.626	10,40	421	4.778	11,34
	UZAKDOĞU ÜLKELERİ	12.582	36.574	2,91	9.025	48.498	5,37
	SERBEST BÖLGELER	820	2.542	3,10	482	2.117	4,40
	DİĞER ÜLKELER	409	3.133	7,65	934	5.833	6,24
Toplam İTHALAT		25.278	92.610	3,66	20.296	102.892	5,07

2005 yılının ilk yarısında Uzakdoğu ülkelerinden yapılan örme konfeksiyon ithalatı 9 milyon adet olarak gerçekleşmiş olup, yılbaşında alınan gözetim ve kayıt altına alma tedbirleri sonucu birim fiyatlar 2004 yılına göre %84 artış göstermiştir.

Tablo - 2.43 Ülke Grupları Bazında Dokuma Konfeksiyon İhracatı ve İthalatı

İTH-İHR	ÜLKE GRUBU	(000 m ² - US\$)			Kaynak:DİE		
		2004(Ocak-Haziran)			2005(Ocak-Haziran)		
		Ad.	US\$	\$/Ad.	Ad.	US\$	\$/Ad.
İHRACAT	AB ÜLKELERİ	141.187	1.462.355	10,36	139.212	1.653.735	11,88
	OECD ÜLKELERİ	31.858	289.750	9,09	26.031	302.600	11,62
	PAN-AVRUPA ÜLKELERİ	3.976	29.578	7,44	4.746	45.760	9,64
	ESKİ S.S.C.B. ÜLKELERİ	6.291	53.660	8,53	5.603	51.386	9,17
	ORTADOĞU ÜLKELERİ	15.150	55.437	3,66	18.157	66.468	3,66
	KUZEY AFRIKA ÜLKELERİ	19.712	84.668	4,30	15.831	76.555	4,84
	UZAKDOĞU ÜLKELERİ	2.390	3.185	1,33	2.261	4.496	1,99
	SERBEST BÖLGELER	11.245	112.878	10,04	12.893	164.514	12,76
	DİĞER ÜLKELER	3.180	12.887	4,05	2.759	16.107	5,84
Toplam İHRACAT		234.989	2.104.397	8,96	227.493	2.381.621	10,47
İTHALAT	AB ÜLKELERİ	3.339	54.799	16,41	3.197	60.746	19,00
	OECD ÜLKELERİ	2.126	2.813	1,32	85	3.522	41,25
	PAN-AVRUPA ÜLKELERİ	2.272	15.787	6,95	1.727	16.646	9,64
	ESKİ S.S.C.B. ÜLKELERİ	298	305	1,02	877	1.899	2,17
	ORTADOĞU ÜLKELERİ	318	2.156	6,77	33	460	14,04
	KUZEY AFRIKA ÜLKELERİ	431	7.936	18,40	410	10.554	25,73
	UZAKDOĞU ÜLKELERİ	13.410	45.690	3,41	20.207	78.749	3,90
	SERBEST BÖLGELER	2.082	11.712	5,63	2.061	14.793	7,18
	DİĞER ÜLKELER	283	2.675	9,44	972	5.401	5,55
Toplam İTHALAT		24.559	143.875	5,86	29.571	192.770	6,52

2005 yılının ilk yarısında dokuma konfeksiyon ithalatı, 2004 yılına göre Uzakdoğu ülkelerinden %51 artış seyrini düşük 3,90 \$/Ad birim fiyattan;

Tablo - 2.44 Ülke Grupları Bazında Diğer Konfeksiyon İhracatı ve İthalatı

İTH-İHR	ÜLKE GRUBU	(000 KG - US\$)			Kaynak:DİE		
		2004(Ocak-Haziran)			2005(Ocak-Haziran)		
		KG	US\$	\$/KG	KG	US\$	\$/KG
İHRACAT	AB ÜLKELERİ	101.032	588.384	5,82	106.540	630.737	5,92
	OECD ÜLKELERİ	26.237	185.276	7,06	26.866	194.063	7,22
	PAN-AVRUPA ÜLKELERİ	4.489	14.739	3,28	5.005	19.684	3,93
	ESKİ S.S.C.B. ÜLKELERİ	5.024	25.811	5,14	6.116	37.469	6,13
	ORTADOĞU ÜLKELERİ	9.014	28.490	3,16	11.612	37.092	3,19
	KUZEY AFRIKA ÜLKELERİ	2.217	7.372	3,33	2.036	7.900	3,88
	UZAKDOĞU ÜLKELERİ	1.255	3.593	2,86	1.831	6.248	3,41
	SERBEST BÖLGELER	2.503	19.207	7,67	2.421	17.217	7,11
	DİĞER ÜLKELER	3.646	10.148	2,78	2.722	7.733	2,84
Toplam İHRACAT		155.417	883.022	5,68	165.148	958.144	5,80
İTHALAT	AB ÜLKELERİ	586	7.762	13,24	1.032	12.101	11,73
	OECD ÜLKELERİ	143	1.227	8,61	212	859	4,05
	PAN-AVRUPA ÜLKELERİ	262	988	3,77	766	1.859	2,43
	ESKİ S.S.C.B. ÜLKELERİ	1.252	738	0,59	1.012	566	0,56
	ORTADOĞU ÜLKELERİ	830	432	0,52	1.291	681	0,53
	KUZEY AFRIKA ÜLKELERİ	2	21	10,38	15	147	9,79
	UZAKDOĞU ÜLKELERİ	3.290	9.977	3,03	3.824	12.556	3,28
	SERBEST BÖLGELER	12	38	3,06	79	154	1,96
	DİĞER ÜLKELER	12	119	9,93	29	280	9,51
Toplam İTHALAT		6.390	21.301	3,33	8.260	29.202	3,54

2005 yılının ilk yarısında yapılan diğer konfeksiyon ithalatının %46'sı Uzakdoğu ülkelerinden gerçekleşmiştir.

Tablo - 2.45 Ülke Grupları Bazında Halı İhracatı ve İthalatı

HALI	(000 KG - US\$)	Kaynak: DİE					
		2004(Ocak-Haziran)			2005(Ocak-Haziran)		
İTH-İHR	ÜLKE GRUBU	KG	US\$	\$/KG	KG	US\$	\$/KG
İHRACAT	AB ÜLKELERİ	6.878	35.599	5,18	8.147	4.068	4,76
	OECD ÜLKELERİ	5.773	25.253	4,37	8.436	4.108	4,41
	PAN-AVRUPA ÜLKELERİ	9.282	18.987	2,05	10.932	5.882	2,45
	ESKİ S.S.C.B. ÜLKELERİ	21.511	45.318	2,11	26.090	15.429	2,42
	ORTADOĞU ÜLKELERİ	21.048	52.856	2,51	22.599	13.617	2,81
	KUZAY AFRİKA ÜLKELERİ	1.006	2.740	2,72	922	632	2,81
	UZAKDOĞU ÜLKELERİ	1.066	3.520	3,30	1.252	1.238	3,11
	SERBEST BÖLGELER	328	25.802	78,56	554	192	64,80
	DİĞER ÜLKELER	4.509	12.025	2,67	5.528	2.717	2,77
Toplam İHRACAT	71.403	222.101	3,11	84.461	47.883	3,40	
İTHALAT	AB ÜLKELERİ	5.776	19.913	3,45	6.372	4.073	4,40
	OECD ÜLKELERİ	358	1.890	5,27	612	232	5,27
	PAN-AVRUPA ÜLKELERİ	63	699	11,14	55	47	7,76
	ESKİ S.S.C.B. ÜLKELERİ	75	351	4,67	19	11	17,35
	ORTADOĞU ÜLKELERİ	460	1.606	3,49	392	303	5,10
	KUZAY AFRİKA ÜLKELERİ	699	2.211	3,16	576	448	2,73
	UZAKDOĞU ÜLKELERİ	2.825	17.525	6,20	3.497	1.281	8,08
	SERBEST BÖLGELER			0,00	488	120	2,66
	DİĞER ÜLKELER	392	1.942	4,96	126	50	7,01
Toplam İTHALAT	10.648	46.137	4,33	12.137	6.565	5,44	

2005 yılının ilk yarısında yapılan halı ithalatı 2004 yılına göre Uzakdoğu ülkelerinden %24'lük artış göstermiştir.

DTÖ Üyesi ülkelere karşı tekstil ve hazır giyim ürünlerinde uygulanmakta olan miktar kısıtlamalarının 1 Ocak 2005 tarihi itibarıyla kalkmasıyla ortaya çıkan yeni rekabet şartlarının yerli üreticilerimiz üzerindeki muhtemel etkileri Dış Ticaret Müsteşarlığı tarafından yakından takip edilmektedir.

Bu çerçevede, 23.12.2004 tarihli ve 25679 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Belirli Tekstil ve Konfeksiyon İthalatında Gözetim ve Korunma Önlemlerine İlişkin 2004/1 sayılı Tebliğ kapsamında ÇHC menşeli 42 kategoride yer alan tekstil ve hazır giyim ürünlerinin ithalatında korunma önlemi uygulamak üzere ÇHC ile danışma görüşmeleri başlatılmıştır. Söz konusu düzenleme ÇHC'nin DTÖ'ye Katılımına İlişkin Çalışma Grubu Raporunun tekstil ve hazır giyim ürünlerinin ithalatına ilişkin 242. paragrafı hükümleri dikkate alınarak uygulamaya konulmuştur. Yine 242. paragraf hükümleri uyarınca ülkemiz 31 Aralık 2008 tarihine kadar ÇHC karşı bu özel korunma önleminde yararlanabilecektir.

Bu bağlamda, bazı tekstil ve hazır giyim ürünlerinin ÇHC menşeli olanlarının ithalatında 2005 yılında uygulanacak kotaya ilişkin hususlar 9 Ocak 2005 tarihli ve 25695 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Belirli Tekstil ve Konfeksiyon Ürünleri İthalatında Gözetim ve Korunma Önlemlerine İlişkin 2005/5 sayılı Tebliğ ile belirlenmiştir. 2006 yılı uygulaması ise 17/12/2005

tarih ve 26026 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 2005/9 sayılı Tebliğ ile açıklanmış olup 44 adet kategoriye kapsamıştır.

Diğer taraftan, Dış Ticaret Müsteşarlığı tarafından 31.12.2004 tarihli ve 25687 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Tekstil ve Konfeksiyon İthalatının Kayda Alınmasına İlişkin 2004/23 sayılı Tebliğ çerçevesinde, 57 kategoride (daha sonra kategori 115 de ilave edilmiştir) yer alan tekstil ve hazır giyim ürünlerinin ithalatının kayda alınmasına karar verilmiştir. Anılan uygulama 1 Ocak 2005 tarihinde miktar kısıtlamalarının kalkmasıyla oluşan piyasa koşullarının yerli sanayimize muhtemel etkilerinin yakından izlenmesini teminen başlatılmıştır.

2004/23 sayılı Tebliğ ile 57 (ilave 115) kategoride yer alan tekstil ve hazır giyim ürünlerinin ithalatı ülke ayrımı gözetilmeksizin kayda alınmıştır. Tebliğ kapsamı ürünleri ithal etmek isteyen ithalatçıların gerçekleştirecekleri ithalata ilişkin bilgileri ithalattan önce Dış Ticaret Müsteşarlığı tarafından yetkilendirilen ve Tebliğ’de ilan edilen kayıt merkezlerine kayıt ettirmeleri gerekmektedir. Kayıt merkezlerince ithal işleminin kayda alındığına dair bir Kayıt Belgesi düzenlenmekte ve anılan belge gümrük beyannamelerinin tescili sırasında gümrük idarelerince aranmaktadır.

Bu mekanizma ile tekstil ve hazır giyim ürünlerinin ithalatı yakından takip edilebilmekte ve oluşan yeni rekabet koşullarına yerli sanayimizin uyumunu sağlamak üzere ulusal mevzuatımız ile uluslararası düzenlemelerin verdiği imkân çerçevesinde etkin politikalar oluşturma imkânı sağlanabilmektedir.

Ayrıca, yerli üretimin ithalattan menfi bir şekilde etkilenmemesini teminen ithalatta haksız rekabetin önlenmesine ilişkin mevzuatla gözetim ve korunma önlemlerine ilişkin mevzuatın etkin bir şekilde uygulanmasına devam edilmektedir.

En Fazla İplik İthalatı Yapılan Ülkeler (2005- ilk 6 ay)

Tablo - 2.46

5205 Kaynak: DİE (000 KG-US\$)	Pamuk ipliği (dikiş ipliği hariç) (ağırlık itibariyle % 85 veya daha fazla pamuk içeren ve perakende olarak satılacak hale getirilmemiş olanlar) :						DİR’li İTHALAT’ın KATI İTHALAT’a ORANI
	2005(Ocak-Haziran)			2005(Ocak-Haziran)			
	GENEL İTHALAT			DİR BAZINDA İTHALAT			
ULKE	KG	US\$	\$/KG	KG	US\$	\$/KG	
ÖZBEKİSTAN	11.411	28.080	2,46	5.116	11.024	2,15	% 45
TURKMENİSTAN	11.349	22.942	2,02	5.824	10.597	1,82	% 51
PAKİSTAN	7.960	19.128	2,40	7.047	16.630	2,36	% 89
HİNDİSTAN	6.344	20.729	3,27	4.992	15.709	3,15	% 79
KAYSERİ SERBEST	4.721	10.085	2,14	1.651	3.942	2,39	% 35
MİSİR	1.780	7.444	4,18	1.207	4.400	3,65	% 68
İTALYA	672	6.581	9,80	209	2.203	10,54	% 31
TOPLAM	44.238	114.989	2,60	26.045	64.505	2,48	% 59

Tablo - 2.47							DiR'li İTHALAT'ın KATİ İTHALAT'a ORANI
5206	Pamuk ipliği (dikiş ipliği hariç) (ağırlık itibariyle % 85 den az pamuk içerenler) (perakende satış için hazırlanmamış):						
Kaynak: DİE							
(000 KG-US\$)	2005(Ocak-Haziran)						
	GENEL İTHALAT			DİR BAZINDA İTHALAT			
ULKE	KG	US\$	\$/KG	KG	US\$	\$/KG	
PAKİSTAN	876	1.930	2,20	782	1.654	2,12	% 89
HİNDİSTAN	167	539	3,23	128	371	2,91	% 76
ALMANYA	48	436	9,12	18	311	17,32	% 37
TOPLAM	1.091	2.905	2,66	927	2.336	2,52	% 85

Tablo - 2.48							DiR'li İTHALAT'ın KATİ İTHALAT'a ORANI
5402	Sentetik filament iplikleri (dikiş ipliği hariç) (perakende olarak satılacak hale getirilmemiş) (67 desiteksten az olan sentetik mono filamentler dahil) :						
Kaynak: DİE							
(000 KG-US\$)	2005(Ocak-Haziran)						
	GENEL İTHALAT			DİR BAZINDA İTHALAT			
ULKE	KG	US\$	\$/KG	KG	US\$	\$/KG	
GÜNEY KORE	18.751	57.465	3,06	4.900	15.211	3,10	% 26
MALEZYA	16.619	30.929	1,86	1.899	3.956	2,08	% 11
İSVİCRE	8.419	20.883	2,48	806	2.396	2,97	% 10
TAYVAN	7.769	17.812	2,29	1.579	4.811	3,05	% 20
ENDONEZYA	7.332	13.728	1,87	733	1.519	2,07	% 10
CİN	7.151	16.763	2,34	1.677	3.109	1,85	% 23
İTALYA	6.352	32.094	5,05	1.028	6.927	6,74	% 16
TAYLAND	5.755	11.794	2,05	473	1.637	3,46	% 8
ALMANYA	5.471	22.780	4,16	1.254	6.149	4,90	% 23
HİNDİSTAN	4.040	7.984	1,98	2.198	4.537	2,06	% 54
İRAN	1.954	5.670	2,90	41	127	3,14	% 2
İNGİLTERE	1.707	18.908	11,08	220	3.099	14,10	% 13
TOPLAM	91.320	256.810	2,81	16.805	53.477	3,18	% 18

Tablo - 2.49							DiR'li İTHALAT'ın KATİ İTHALAT'a ORANI
5403	Suni filament iplikleri (dikiş ipliği hariç) (perakende olarak satılacak hale getirilmemiş) (67 desiteksten az olan suni monofilament dahil):						
Kaynak: DİE							
(000 KG-US\$)	2005(Ocak-Haziran)						
	GENEL İTHALAT			DİR BAZINDA İTHALAT			
ULKE	KG	US\$	\$/KG	KG	US\$	\$/KG	
UKRAYNA	2.605	7.865	3,02	235	768	3,26	% 9
HİNDİSTAN	775	3.028	3,91	13	64	4,86	% 2
CİN	593	2.164	3,65	84	301	3,58	% 14
İTALYA	515	3.989	7,74	227	1.569	6,92	% 44
BULGARİSTAN	409	1.485	3,63	63	350	5,52	% 15
CEK CUM.	405	2.068	5,10	4	25	5,59	% 1
BEYAZ RUSYA	311	927	2,98	18	65	3,62	% 6
ALMANYA	305	1.780	5,84	80	343	4,31	% 26
TOPLAM	5.918	23.307	3,94	725	3.485	4,81	% 12

Tablo - 2.50		Sentetik devamsız liflerden iplikler (dikiş ipliği hariç) (perakende olarak satılacak hale getirilmemiş):					DiR'li İTHALAT' ın KATI İTHALAT' a ORANI
5509		2005(Ocak-Haziran)					
Kaynak: DİE		GENEL İTHALAT					
(000 KG-US\$)		GENEL İTHALAT			DİR BAZINDA İTHALAT		
ULKE	KG	US\$	\$/KG	KG	US\$	\$/KG	
HINDİSTAN	16.713	43.549	2,61	2.972	7.328	2,47	% 18
ENDONEZYA	9.180	18.921	2,06	1.321	2.891	2,19	% 14
İTALYA	1.705	16.028	9,40	567	5.890	10,38	% 33
CİN	1.534	4.079	2,66	76	333	4,40	% 5
ROMANYA	1.496	5.594	3,74	188	625	3,33	% 13
BULGARİSTAN	529	2.265	4,28	53	464	8,79	% 10
FİLİPİNLER	497	1.253	2,52			0,00	% 0
ALMANYA	420	2.746	6,53	67	750	11,26	% 16
MALEZYA	410	1.165	2,84	75	307	4,09	% 18
VIETNAM	131	305	2,33			0,00	% 0
G.ANTEP SERBEST	118	378	3,19	20	59	2,97	% 17
İSPANYA	115	1.277	11,10	15	143	9,75	% 13
TOPLAM	32.850	97.560	2,97	5.353	18.790	3,51	% 16

Tablo - 2.51		Suni devamsız liflerden iplikler (dikiş ipliği hariç) (perakende olarak satılacak hale getirilmemiş):					DiR'li İTHALAT' ın KATI İTHALAT' a ORANI
5510		2005(Ocak-Haziran)					
Kaynak: DİE		GENEL İTHALAT					
(000 KG-US\$)		GENEL İTHALAT			DİR BAZINDA İTHALAT		
ULKE	KG	US\$	\$/KG	KG	US\$	\$/KG	
ENDONEZYA	6.930	17.508	2,53	371	1.022	2,76	% 5
TAYLAND	5.041	12.842	2,55	416	1.156	2,78	% 8
HINDİSTAN	2.348	6.071	2,59	783	2.081	2,66	% 33
AVUSTURYA	1.645	7.157	4,35	541	2.243	4,15	% 33
VIETNAM	998	2.589	2,59			0,00	% 0
İTALYA	579	4.039	6,97	347	2.260	6,52	% 60
ALMANYA	324	1.294	3,99	130	455	3,50	% 40
FİLİPİNLER	245	578	2,36	40	94	2,35	% 16
PAKİSTAN	223	821	3,69	128	477	3,72	% 58
CİN	218	379	1,74	6	24	3,94	% 3
TOPLAM	18.550	53.278	2,87	2.762	9.813	3,55	% 15

En Fazla Mensucat İthal Edilen Ülkeler (2005-ilk 6 ay)

Tablo - 2.52

5111		Karde edilmiş yün ve ince hayvan kıllarından dokunmuş mensucat :					DiR'li İTHALAT' ın KATI İTHALAT' a ORANI
Kaynak: DİE		2005(Ocak-Haziran)					
(000 m ² - US\$)		GENEL İTHALAT			DİR BAZINDA İTHALAT		
ULKE	m ²	US\$	\$/m ²	m ²	US\$	\$/m ²	
İTALYA	1.271	12.497	9,84	470	5.201	11,05	% 37
CİN	251	2.073	8,25	151	1.026	6,79	% 60
İNGİLTERE	191	742	3,89	189	709	3,76	% 99
TOPLAM	1.713	15.312	8,94	810	6.936	8,56	% 47

Tablo - 2.53

5112	Taranmış yünden veya ince hayvan kıllarından dokunmuş mensucat:						DİR'li İTHALAT'ın KATI İTHALAT'a ORANI
Kaynak: DİE	2005(Ocak-Haziran)						
(000 m ² - US\$)	GENEL İTHALAT			DİR BAZINDA İTHALAT			
ULKE	m ²	US\$	\$/m ²	m ²	US\$	\$/m ²	
CIN	4.009	22.490	5,61	184	1.172	6,35	% 5
İTALYA	2.075	28.480	13,72	1.129	14.521	12,86	% 54
AHL SERBEST	1.207	11.663	9,67	1.142	11.015	9,65	% 95
ALMANYA	687	8.947	13,02	627	8.113	12,93	% 91
İSRAIL	258	2.451	9,50	258	2.451	9,50	% 100
PORTEKİZ	253	1.983	7,85	252	1.981	7,85	% 100
İNGİLTERE	124	881	7,09	102	599	5,87	% 82
TOPLAM	8.613	76.895	8,93	3.696	39.852	10,78	% 43

Tablo - 2.54

5208	Pamuklu mensucat (ağırlık itibariyle % 85 veya daha fazla pamuk içerenler) (m ² . ağırlığı 200 gr. ı geçmeyenler):						DİR'li İTHALAT'ın KATI İTHALAT'a ORANI
Kaynak: DİE	2005(Ocak-Haziran)						
(000 m ² - US\$)	GENEL İTHALAT			DİR BAZINDA İTHALAT			
ULKE	m ²	US\$	\$/m ²	m ²	US\$	\$/m ²	
CIN	48.740	44.739	0,92	23.170	17.879	0,77	% 48
PAKİSTAN	35.927	25.765	0,72	29.791	19.804	0,66	% 83
BULGARİSTAN	12.634	13.430	1,06	737	705	0,96	% 6
ENDONEZYA	12.188	10.989	0,90	732	725	0,99	% 6
TURKMENİSTAN	9.819	8.266	0,84	9.240	7.973	0,86	% 94
OZBEKİSTAN	7.637	5.971	0,78	4.503	3.074	0,68	% 59
TAYLAND	6.788	7.240	1,07	419	985	2,35	% 6
B.A.E.	3.999	6.078	1,52	2.131	3.954	1,86	% 53
İTALYA	3.560	26.814	7,53	2.486	18.656	7,50	% 70
TACİKİSTAN	3.035	924	0,30	3.035	924	0,30	% 100
AHL SERBEST	2.744	14.242	5,19	2.054	10.304	5,02	% 75
HİNDİSTAN	1.322	1.550	1,17	358	536	1,50	% 27
ALMANYA	1.255	3.282	2,61	552	1.901	3,44	% 44
MİSİR	930	689	0,74	44	43	0,97	% 5
EGE SERBEST	924	3.292	3,56	905	3.198	3,53	% 98
MALEZYA	739	2.300	3,11	719	2.275	3,16	% 97
TOPLAM	152.241	175.570	1,15	80.877	92.935	1,15	% 53

Tablo - 2.55

5209	Pamuklu mensucat (ağırlık itibariyle % 85 veya daha fazla pamuk içeren ve m ² . ağırlığı 200 gr. ı geçenler):						DİR'li İTHALAT'ın KATI İTHALAT'a ORANI
Kaynak: DİE	2005(Ocak-Haziran)						
(000 m ² - US\$)	GENEL İTHALAT			DİR BAZINDA İTHALAT			
ULKE	m ²	US\$	\$/m ²	m ²	US\$	\$/m ²	
PAKİSTAN	28.223	52.191	1,85	6.282	11.835	1,88	% 22
HİNDİSTAN	11.499	31.566	2,75	2.570	6.557	2,55	% 22
AHL SERBEST	8.369	38.244	4,57	6.558	31.252	4,77	% 78
ENDONEZYA	7.250	14.728	2,03	2.398	4.433	1,85	% 33
İTALYA	5.439	31.480	5,79	3.808	23.044	6,05	% 70
CIN	5.266	9.695	1,84	1.752	3.463	1,98	% 33
TURKMENİSTAN	2.190	4.706	2,15			0,00	% 0
BREZİLYA	1.797	5.193	2,89	626	1.795	2,87	% 35
MARİTUS	1.714	4.793	2,80	123	348	2,83	% 7
İST.DERİ SERBEST	1.667	7.450	4,47	1.594	7.089	4,45	% 96
B.A.E.	1.618	3.414	2,11	160	375	2,35	% 10
İSPANYA	932	5.188	5,56	532	3.097	5,83	% 57
FİLİPİNLER	839	2.332	2,78	510	1.537	3,01	% 61
A.B.D.	660	1.679	2,54	22	77	3,43	% 3
BELÇİKA-LUK	633	2.510	3,97	599	2.310	3,86	% 95
MAKEDONYA	479	294	0,61			0,00	% 0
CEK CUM.	422	1.116	2,64	5	16	3,50	% 1
JAPONYA	415	3.672	8,84	402	3.569	8,87	% 97
TOPLAM	79.411	220.253	2,77	27.942	100.799	3,61	% 35

Tablo - 2.56

5210	Pamuklu mensucat (ağırlık itibariyle % 85'den az pamuk içeren sentetik veya suni liflerle karıştırılmış olup m2. ağırlığı 200 gr. ı geçmeyenler):						DiR'li İTHALAT'ın KATI İTHALAT'a ORANI
Kaynak: DİE	2005(Ocak-Haziran)						
(000 m ² - US\$)	GENEL İTHALAT			DİR BAZINDA İTHALAT			
ULKE	m ²	US\$	\$/m ²	m ²	US\$	\$/m ²	
PAKISTAN	4.121	2.115	0,51	2.845	1.286	0,45	% 69
CIN	2.916	1.792	0,61	242	248	1,02	% 8
MALEZYA	1.602	2.328	1,45	88	177	2,00	% 6
TAYLAND	1.489	2.247	1,51	424	741	1,75	% 28
AHL SERBEST	577	2.477	4,29	576	2.469	4,28	% 100
İTALYA	373	2.506	6,73	152	1.014	6,69	% 41
GÜNEY KORE	335	917	2,74	6	19	3,06	% 2
İSPANYA	311	1.363	4,38	285	1.220	4,28	% 92
ENDONEZYA	263	291	1,11	41	77	1,86	% 16
ALMANYA	254	994	3,92	123	578	4,71	% 48
TOPLAM	12.241	17.030	1,39	4.782	7.830	1,64	% 39

Tablo - 2.57

5211	Pamuklu mensucat (ağırlık itibariyle % 85'den az pamuk içeren sentetik veya suni liflerle karıştırılmış olup m2. ağırlığı 200 gr.ı geçenler):						DiR'li İTHALAT'ın KATI İTHALAT'a ORANI
Kaynak: DİE	2005(Ocak-Haziran)						
(000 m ² - US\$)	GENEL İTHALAT			DİR BAZINDA İTHALAT			
ULKE	m ²	US\$	\$/m ²	m ²	US\$	\$/m ²	
MAKEDONYA	1.639	1.054	0,64			0,00	% 0
PAKISTAN	980	2.279	2,32	335	664	1,98	% 34
CIN	923	2.015	2,18	360	767	2,13	% 39
İTALYA	628	4.315	6,87	456	3.213	7,05	% 73
HONG KONG	197	563	2,86			0,00	% 0
ENDONEZYA	186	491	2,64	53	101	1,90	% 28
İSRAİL	183	563	3,08	76	250	3,29	% 42
İSPANYA	177	952	5,38	53	300	5,69	% 30
BREZİLYA	143	467	3,26	34	93	2,77	% 23
AFGANİSTAN	136	484	3,56	136	484	3,56	% 100
TOPLAM	5.192	13.181	2,54	1.502	5.871	3,91	% 29

Tablo - 2.58

5309	Ketenden dokunmuş mensucat:						DiR'li İTHALAT'ın KATI İTHALAT'a ORANI
Kaynak: DİE	2005(Ocak-Haziran)						
(000 m ² - US\$)	GENEL İTHALAT			DİR BAZINDA İTHALAT			
ULKE	m ²	US\$	\$/m ²	m ²	US\$	\$/m ²	
RUSYA	7.493	17.915	2,39	704	1.994	2,83	% 9
CIN	2.021	3.474	1,72	1.583	2.527	1,60	% 78
BEYAZ RUSYA	1.552	3.846	2,48	319	763	2,39	% 21
İTALYA	801	7.124	8,90	405	2.520	6,22	% 51
UKRAYNA	529	1.179	2,23	67	190	2,83	% 13
İNGİLTERE	439	1.726	3,93	391	1.458	3,73	% 89
GÜNEY KORE	374	1.419	3,79	2	8	5,22	% 0
HOLLANDA	232	731	3,15	187	604	3,23	% 81
İSPANYA	167	948	5,66	4	37	9,72	% 2
TOPLAM	13.608	38.362	2,82	3.661	10.101	2,76	% 27

Tablo - 2.59

5407	Sentetik filament ipliklerinden dokunmuş mensucat (54. 04 pozisyonundaki maddelerden elde edilen dokunmuş mensucat dahil):						DİR'li İTHALAT'ın KATI İTHALAT'a ORANI
Kaynak: DİE	2005(Ocak-Haziran)						
(000 m ² - US\$)	GENEL İTHALAT			DİR BAZINDA İTHALAT			
ULKE	m ²	US\$	\$/m ²	m ²	US\$	\$/m ²	
MALEZYA	78.193	24.549	0,31	3.466	2.243	0,65	% 4
GUNEY KORE	34.451	49.709	1,44	6.784	10.901	1,61	% 20
CIN	13.812	20.684	1,50	8.785	13.942	1,59	% 64
CEK CUM.	13.008	6.965	0,54	5	9	2,08	% 0
ENDONEZYA	8.013	8.155	1,02	531	507	0,95	% 7
FILIPINLER	3.401	2.688	0,79			0,00	% 0
ITALYA	2.561	5.739	2,24	1.296	1.926	1,49	% 51
INGiltere	1.994	2.889	1,45	1.505	2.059	1,37	% 75
HINDISTAN	1.823	1.089	0,60	2	6	3,04	% 0
ALMANYA	1.625	4.202	2,59	450	1.777	3,95	% 28
BELCIKA-LUK	1.609	1.116	0,69	103	96	0,94	% 6
HOLLANDA	1.375	1.569	1,14	585	873	1,49	% 43
TAYVAN	1.110	1.561	1,41	317	722	2,28	% 29
A.B.D.	693	899	1,30	362	395	1,09	% 52
TOPLAM	163.669	131.811	0,81	24.191	35.457	1,47	% 15

Tablo - 2.60

5408	Suni filament ipliklerinden dokunmuş mensucat (54.05 Pozisyonundaki maddelerden elde edilen dokunmuş mensucat dahil):						DİR'li İTHALAT'ın KATI İTHALAT'a ORANI
Kaynak: DİE	2005(Ocak-Haziran)						
(000 m ² - US\$)	GENEL İTHALAT			DİR BAZINDA İTHALAT			
ULKE	m ²	US\$	\$/m ²	m ²	US\$	\$/m ²	
GUNEY KORE	12.140	11.153	0,92	1.131	1.643	1,45	% 9
CIN	8.132	4.829	0,59	1.739	1.552	0,89	% 21
ALMANYA	1.899	4.385	2,31	1.452	3.450	2,38	% 76
INGiltere	1.386	1.830	1,32	1.377	1.793	1,30	% 99
ITALYA	995	2.546	2,56	387	1.279	3,30	% 39
BANGLADES	442	161	0,36			0,00	% 0
ENDONEZYA	265	137	0,51	48	35	0,73	% 18
AHL SERBEST	183	796	4,34	84	346	4,12	% 46
MISIR	183	116	0,63	183	116	0,63	% 100
TOPLAM	25.625	25.953	1,01	6.401	10.214	1,60	% 25

Tablo - 2.61

5513	Sentetik devamsız liflerden dokunmuş mensucat (ağırlık itibariyle % 85'den az, m2 ağırlığı 170 gr.ı geçmeyen esas itibariyle veya sadece pamukla karışık sentetik devamsız lif içerenler):						DİR'li İTHALAT'ın KATI İTHALAT'a ORANI
Kaynak: DİE	2005(Ocak-Haziran)						
(000 m ² - US\$)	GENEL İTHALAT			DİR BAZINDA İTHALAT			
ULKE	m ²	US\$	\$/m ²	m ²	US\$	\$/m ²	
PAKISTAN	23.732	11.574	0,49	7.576	3.512	0,46	% 32
TAYLAND	18.460	10.343	0,56	55	105	1,89	% 0
ENDONEZYA	15.171	8.400	0,55	668	761	1,14	% 4
CIN	1.291	1.912	1,48	1.168	1.663	1,42	% 91
MALEZYA	929	1.042	1,12	65	149	2,29	% 7
HINDISTAN	120	44	0,37			0,00	% 0
TOPLAM	59.702	33.315	0,56	9.533	6.189	0,65	% 16

Tablo - 2.62

5514	Sentetik devamsız liflerden dokunmuş mensucat (ağırlık itibariyle %85 'den az, m2. ağırlığı 170 gr.ı geçen esas itibariyle veya sadece pamukla karışık sentetik devamsız lif içerenler):						DiR'li İTHALAT'ın KATİ İTHALAT'a ORANI
Kaynak: DİE	2005(Ocak-Haziran)						
(000 m ² - US\$)	GENEL İTHALAT			DİR BAZINDA İTHALAT			
ULKE	m ²	US\$	\$/m ²	m ²	US\$	\$/m ²	
İTALYA	538	1.276	2,37	16	103	6,32	% 3
ENDONEZYA	535	612	1,14	69	130	1,88	% 13
PAKİSTAN	532	498	0,94	292	186	0,64	% 55
CİN	78	160	2,05	73	151	2,07	% 93
TOPLAM	1.683	2.547	1,51	450	571	1,27	% 27

Tablo - 2.63

5515	Sentetik devamsız liflerden diğer dokunmuş mensucat:						DiR'li İTHALAT'ın KATİ İTHALAT'a ORANI
Kaynak: DİE	2005(Ocak-Haziran)						
(000 m ² - US\$)	GENEL İTHALAT			DİR BAZINDA İTHALAT			
ULKE	m ²	US\$	\$/m ²	m ²	US\$	\$/m ²	
CİN	2.259	5.060	2,24	1.753	3.979	2,27	% 78
AHL SERBEST	1.265	6.493	5,13	1.188	6.017	5,07	% 94
İTALYA	1.054	3.982	3,78	132	860	6,53	% 13
İST.DERİ SERBEST	1.038	910	0,88	1.038	910	0,88	% 100
FRANSA	638	4.821	7,56	565	4.300	7,62	% 88
ROMANYA	621	4.307	6,94	573	4.002	6,98	% 92
HİNDİSTAN	515	718	1,39	120	311	2,58	% 23
AVRUPA SERBEST	269	1.496	5,56	269	1.318	4,91	% 100
MALEZYA	265	443	1,67	170	375	2,20	% 64
İNGİLTERE	239	597	2,50	225	466	2,08	% 94
MERSİN SERBEST	188	798	4,24	188	798	4,24	% 100
EGE SERBEST	170	669	3,93	170	669	3,93	% 100
TOPLAM	8.521	30.295	3,56	6.390	24.005	3,76	% 75

Tablo - 2.64

5516	Suni devamsız liflerden dokunmuş mensucat:						DiR'li İTHALAT'ın KATİ İTHALAT'a ORANI
Kaynak: DİE	2005(Ocak-Haziran)						
(000 m ² - US\$)	GENEL İTHALAT			DİR BAZINDA İTHALAT			
ULKE	m ²	US\$	\$/m ²	m ²	US\$	\$/m ²	
ENDONEZYA	13.884	5.624	0,41	159	69	0,44	% 1
MALEZYA	2.210	924	0,42			0,00	% 0
CİN	2.178	1.810	0,83	2.177	1.807	0,83	% 100
GÜNEY KORE	1.853	2.702	1,46	101	136	1,34	% 5
İSPANYA	1.706	7.034	4,12	169	1.360	8,05	% 10
İNGİLTERE	798	1.576	1,97	789	1.366	1,73	% 99
ALMANYA	681	1.270	1,87	477	857	1,80	% 70
BANGLADES	664	152	0,23			0,00	% 0
İTALYA	496	2.251	4,54	357	1.312	3,67	% 72
BULGARİSTAN	399	137	0,34			0,00	% 0
TOPLAM	24.870	23.479	0,94	4.230	6.907	1,63	% 17

2.1.3.5. Hazırgiyim ve Konfeksiyon Dış Ticareti

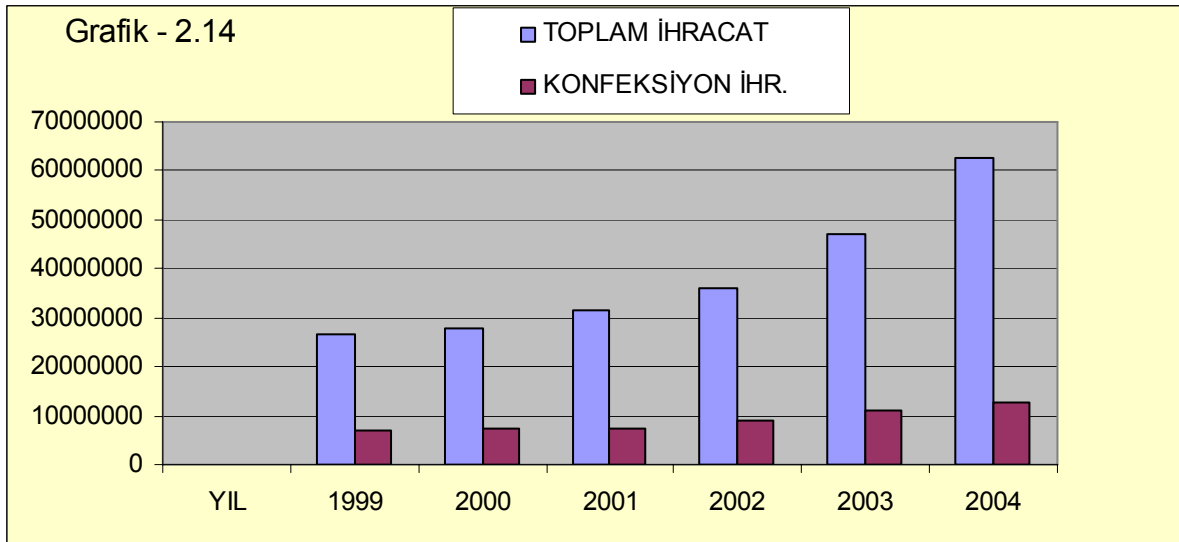
a. Hazırgiyim ve Konfeksiyon İhracatının Gelişimi

Hazırgiyim ve konfeksiyon sektörü 2000’li yıllarda da sanayi ve ihracatın lokomotif olma görevini sürdürmüştür. 1999 yılında 7,1 milyar dolar olan sektör ihracatı 2004 yılında 12,6 milyar dolara ulaşmıştır. Ancak Türkiye ekonomisinin mevcut büyüme ve ihracat performansı ile, 2000’li yıllarda sektörün maruz kaldığı döviz kuru - çarpık maliyet faktörleri nedeniyle sektör ihracatının Türkiye’nin toplam ihracatı içindeki payını 1999’dan 2004’e %26,9’dan %20,2’ye gerilediği görülmektedir.

Tablo -2.65

YILLAR İTİBARIYLA KONFEKSİYON İHRACATININ TÜRKİYE TOPLAM İHRACATINDAKİ PAYI			
YIL	TOPLAM İHRACAT (1000 \$)	KONFEKSİYON İHR. (1000 \$)	KONF.'UN PAYI %
1999	26.588.264	7.145.053	26,9
2000	27.774.906	7.194.609	25,9
2001	31.339.991	7.335.856	23,4
2002	36.059.089	8.951.802	24,8
2003	47.252.836	11.178.370	23,7
2004	62.773.654	12.649.982	20,2

Kaynak: DTM Bilgi sistemi / Mart 2005

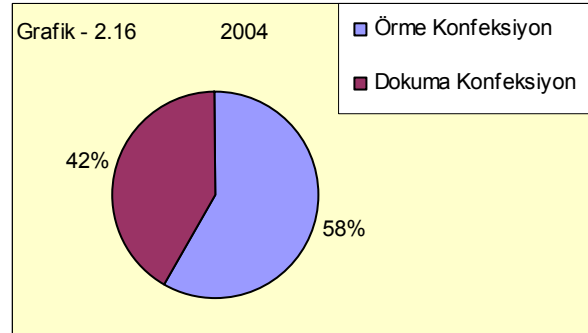
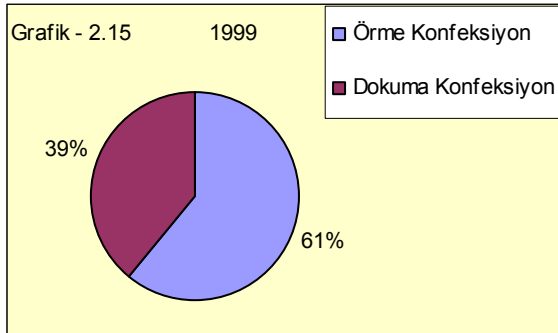
a.1. Dokuma ve Örme

Hazırgiyim ve konfeksiyon sektörü, örme ve dokuma olarak iki ana gruba ayrılmaktadır. Aşağıdaki tablolarda örme hazırgiyim ve konfeksiyon alt gruplarının 1999'dan 2004'e gösterdiği ihracat performansı hem ABD doları hem miktar cinsinden görülmektedir. Toplam hazırgiyim ve konfeksiyon ihracatının %60 - 61'lik oranını oluşturan örme hazırgiyim ihracatının 1999 – 2004 arasındaki dönemde gösterdiği yıllık kümülatif ihracat artışı %11,3'tür. Dokuma hazırgiyim ve konfeksiyon ürünlerinin gösterdiği ihracat performansı da hem ABD doları hem de miktar cinsinden hesaplanmıştır. 1999 – 2004 dönemi için değer bazında dokuma hazırgiyim kümülatif ihracat artışı %13,7 düzeyindedir.

Tablo -2.66

Türkiye Örme ve Dokuma Konfeksiyon İhracatı (Milyon \$)							
1999-2004							
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Ortalama Değişim
Örme Konfeksiyon	3.787	3.728	3.641	4.443	5.732	6.259	
Yıllık Değişim		-1,6	-2,3	22,0	29,0	9,2	11,3
Dokuma Konfeksiyon	2.413	2.505	2.639	3.254	3.813	4.536	
Yıllık Değişim		3,8	5,3	23,3	17,2	19,0	13,7
Örme Konfeksiyon Payı	61	60	58	58	60	58	

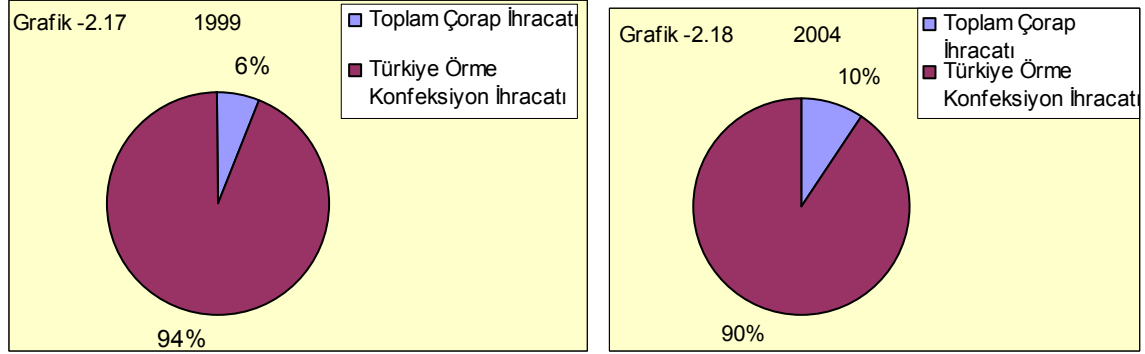
Kaynak: İTKİB / İhracatçı Birlikleri kayıtları

Çorap

Örme konfeksiyon içinde çorap grubuna dahil ürünlerin payı 1999'dan 2004'e %6'dan %10'a çıkarak örme hazır giyim ve konfeksiyon içindeki önemi giderek artmaktadır. Yıllık kümülatif artışı %24,6 gibi büyük bir oranda gerçekleşmiştir. Tablodan görüldüğü gibi bu oran, toplam örme hazır giyim ürünleri ihracat artış hızının (%11,3) iki katından fazladır.

Tablo - 2.69

ÇORAP İHRACATININ YILLAR İTİBARIYLA SEYRİ VE ÖRME KONFEKSİYON İHRACATINDAKİ PAYI							
		1999	2000	2001	2002	2003	2004
		TOPLAM DOLAR	TOPLAM DOLAR	TOPLAM DOLAR	TOPLAM DOLAR	TOPLAM DOLAR	TOPLAM DOLAR
61151100000	KÜLOTLU ÇORAPLAR-SENTETİK LİFLERDEN(TEK KATI=67 DTEX),ÖRME (T 70)	26.718.356	24.944.953	19.917.234	20.651.058	20.704.839	29.943.583
61151200000	KÜLOTLU ÇORAPLAR-SENTETİK LİFLERDEN(TEK KATI=67 DTEX),ÖRME (T.12)	795.023	238.767	157.518	89.178	157.099	173.052
61151900001	KÜLOTLU ÇORAPLAR-SUNİ LİFLERDEN,ÖRME (T 12)	205.063	17.196	290.847	1.423	98.584	460.196
61151900002	KÜLOTLU ÇORAPLAR-PAMUKTAN,ÖRME (T 12)	4.110.438	4.513.789	5.749.819	11.555.984	13.534.769	19.062.931
61151900003	KÜLOTLU ÇORAP-DOKUNABİLİR DİĞ.MAD.,YÜNİNCE HAYVAN KİL-ÖRME(T12)	28.004	76.623	97.248	470.457	401.190	109.068
61151900009	KÜLOTLU ÇORAPLAR-DOKUMAYA ELVERİŞLİ DİĞ.MAD.-ÖRME(T12)	876.360	630.293	712.035	1.666.388	812.987	1.436.012
611520110000	KADINLAR İÇİN DİZ ALTI ÇORAPLARI-SENTETİK LİFLERDEN (T 12)	2.250.412	2.058.406	3.027.990	3.077.882	4.992.007	7.421.121
611520190000	KADINLAR İÇİN UZUN ÇORAPLAR(TEKKATI=67DTEX)-SENTETİK LİFLERDEN (T.70)	1.826.788	1.126.229	689.413	1.274.014	1.824.375	3.702.940
611520900011	KADINLAR İÇİN DİZ ALTI ÇORAPLARI(TEKKATI=67DTEX)-DOKUNABİLİR DİĞ. MAD.(T12)	1.489.037	1.735.569	1.234.987	1.513.393	1.919.239	2.401.292
611520900019	KADINLAR İÇİN UZUN ÇORAPLAR(TEKKATI=67DTEX)-DOKUNABİLİR DİĞ.MADDE(T12)	3.578.677	2.083.491	2.754.091	5.903.534	10.732.546	6.870.471
611591000000	DiĞER ÇORAPLAR-YÜNENİNCE HAYVAN KİLLARINDAN (T 12)	2.324.677	2.136.062	3.000.622	3.545.659	6.897.406	12.081.138
611592000000	DiĞER ÇORAPLAR-PAMUKTAN(T 12)	190.260.000	228.540.957	271.556.163	324.875.235	435.045.290	530.773.524
611593100000	KADINLAR İÇİN VARİS ÇORAPLARI-SENTETİK LİFLERDEN (T 12)	203.028	226.160	396.934	238.996	51.897	30.515
611593300000	DİZ ALTI ÇORAPLARI(VARİS ÇORAPLARI HARİÇ)-SENTETİK LİFLERDEN(T 12)	1.450.211	1.616.608	2.027.744	1.201.807	2.323.061	4.750.254
611593910000	KADIN ÇORAPLARI-SENTETİK LİFLERDEN (T 70)	677.824	2.324.330	2.089.255	2.370.274	3.344.139	4.651.788
611593990000	DiĞER ÇORAPLAR-SENTETİK LİFLERDEN (T 12)	8.685.439	5.259.405	8.800.205	12.245.548	19.680.509	26.797.438
611599000000	DiĞER ÇORAPLAR-DOKUMAYA ELVERİŞLİ DiĞER MADDELERDEN (T 12)	2.118.668	3.553.227	1.860.696	2.606.969	4.968.970	6.429.763
	Toplam Çorap İhracatı	247.598.005	281.082.065	324.362.801	393.287.799	527.488.907	657.095.086
	Yıllık Değişim		13,5	15,4	21,2	34,1	24,6
	Türkiye Örme Konfeksiyon İhracatı	3.787.215.610	3.728.649.685	3.641.200.082	4.443.027.138	5.732.568.984	6.258.473.652
	ÇORAP İHR.İNİN ÖRME KONF. İHRACATINDAKİ PAYI %	6,5	7,5	8,9	8,9	9,2	10,5

Kaynak: İTKİB / DTM Bilgi Sistemi

Denim Pantolon

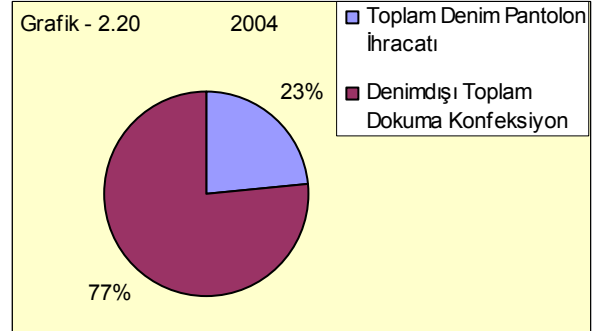
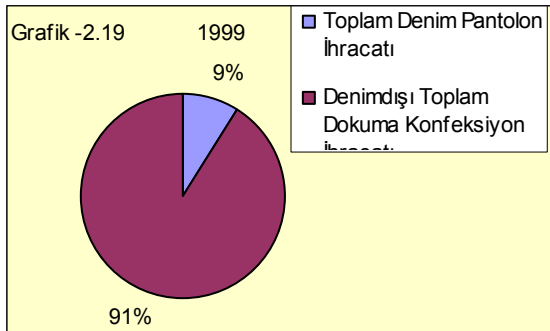
Dokuma hazır giyim ve konfeksiyon ihracatı içerisinde, denim pantolonlar gittikçe öne çıkmaktadır. Ele alınan 1999 – 2004 döneminde denim pantolonların dokuma konfeksiyon içindeki payı %9'dan %25'e çıkmıştır. Denim pantolonların gösterdiği yıllık ortalama ihracat artışı %38,4 düzeyinde iken denim pantolon dışı dokuma konfeksiyondaki ihracat artışı %9,8'de kalmıştır.

Tablo - 2.72

Türkiye Denim Pantolon İhracatı							
Milyon \$							
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Ortalama Değişim
Toplam Denim Pantolon İhracatı	213	265	361	535	671	1.059	
Yıllık Değişim		24,4	36,2	48,2	25,4	57,8	38,4
Denim dışı Toplam Dokuma Konfeksiyon İhracatı	2.200	2.241	2.278	2.719	3.142	3.476	
Yıllık Değişim		1,9	1,7	19,4	15,6	10,6	9,8
Toplam Dokuma Konfeksiyon İhracatı	2.413	2.506	2.639	3.254	3.813	4.535	
Yıllık Değişim		3,9	5,3	23,3	17,2	18,9	13,7
Denim Pantolon Payı	9	11	14	16	18	23,35	

Kaynak: İTKİB / İhracatçı Birlikleri kayıtları

Denim Pantolonların Payı Artmaktadır.

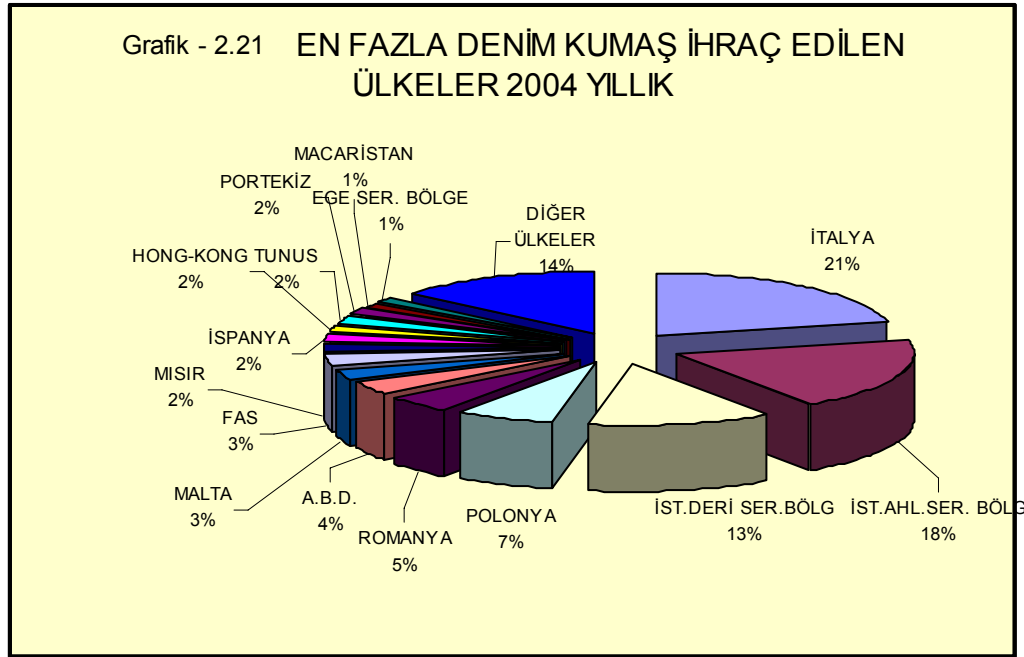
1997-2004 Arasında Denim Pantolon İhracatı

Tablo -2.73

YILLAR İTİBARIYLA TÜRKİYE'NİN DENİM PANTOLON İHRACATI				
1997 - 2004				
YILLAR	MİKTAR (ADET)	DEĞER (\$)	YILLIK DEĞİŞİM (%)	
			MİKTAR	DEĞER
1997	16.914.925	162.193.070		
1998	21.883.963	202.215.754	29	25
1999	24.472.222	213.110.309	12	5
2000	33.799.996	265.269.871	38	24
2001	40.438.446	361.048.589	20	36
2002	60.485.561	535.973.011	50	48
2003	65.682.242	671.676.607	9	25
2004	83.879.840	1.059.263.237	28	58

Kaynak: DTM Bilgi Sistemi / Nisan 2005

a.2. Hazır Eşya ve Ev Tekstili

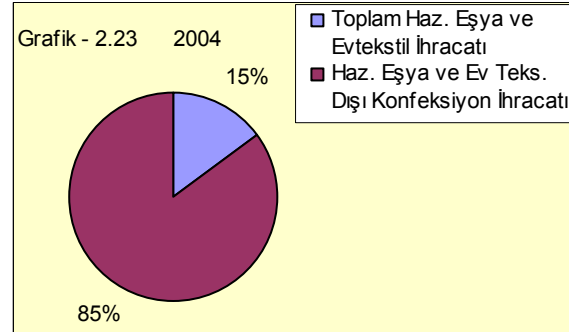
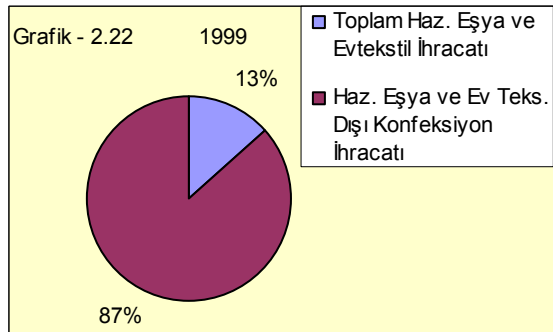
Toplam hazır giyim ve konfeksiyon ihracatı içinde dokuma ve örme hazır eşya ve ev tekstili önemli bir alt grubu oluşturmakta olup toplamdaki payı 1999'dan 2004'e %13'ten %15'e yükselmiştir. Bu ürün grubu ihracatının yıllık bazda ihracat artış oranı %14,8 olarak hesaplanmıştır.

Tablo -2.74

Türkiye Hazır Eşya ve Evtekstil İhracatı							
Milyon \$							
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Ortalama Değişim
Toplam Haz. Eşya ve Evtekstil İhracatı	944	1.021	1.055	1.254	1.631	1.856	
Yıllık Değişim		8,2	3,3	18,9	30,1	13,8	14,8
Haz. Eşya ve Ev Teks. Dışı Konfeksiyon İhracatı	6.201	6.235	6.280	7.697	9.547	10.793	
Yıllık Değişim		0,5	0,7	22,6	24,0	13,1	12,2
Toplam Konfeksiyon İhracatı	7.145	7.256	7.335	8.951	11.178	12.649	
Yıllık Değişim		1,6	1,1	22,0	24,9	13,2	12,5
Haz. Eşya ve Ev teks. Payı	13	14	14	14	15	15	

Kaynak: İTKİB / İhracatçı Birlikleri kayıtları

Hazır Eşya ve Ev Tekstil İhracatının Tekstil ve Konfeksiyon İhracatı İçindeki Payı Artıyor

a.3. Birim İhraç Fiyatları

Birim ihraç fiyatlarındaki gelişmeler önemli iktisadi göstergeler arasındadır. Bu itibarla İTKİB Genel Sekreterliği tarafından çeşitli mal grupları bazında birim ihraç fiyatları ile bunların ağırlıklı ortalamaları ve 2004'ten 2005 yılına değişimi hesaplanmıştır. Ağırlıklı ortalama fiyatın hesaplanmasında ağırlık faktörü olarak, her mal grubu için o mal grubunda yer alan ihraç kalemlerinin 2005 yılının ilk sekiz aylık dönemindeki ihracat değeri alınmıştır. Bu metoda göre hesaplanan ağırlıklı ortalama birim ihraç fiyatlarının çeşitli mal grupları itibariyle 2004'ten 2005'e değişimi Tablo 2.75'ten izlenebilir.

Tablo - 2.75

Temel mal grupları itibariyle Hazırgiyim ve Konfeksiyon mamullerinde Ağırlıklı Ortalama Birim İhraç Fiyatlarının Değişimi		
2004 - 2005 Ocak - Ağustos		
Fasıllar	Mal Grubu	Ağırlıklı Ortalama Birim Fiyat Değişimi %
61	Örme Giyim eşyası ve Aksesuarları	13
62	Dokuma Giyim Eşyası ve Aksesuarları	8
63	Hazır eşya (ev tekstili, torba, çuval v.s. Dahil)	10

Kaynak: İTKİB Kayıtları

Tablo, hazırgiyim ve konfeksiyon sektöründe birim ihraç fiyatlarının 2004 yılına göre 2005 yılında bir artış gösterdiğini ifade etmektedir. Artış oranı, örme grubundaki ürünlerde dolar bazında %13, dokuma grubu ürünlerinde %8 ve diğer hazır eşyalarda %10 olarak karşımıza çıkmaktadır.

Birim fiyatlarda görülen artışın %3-4'lük bir kısmı euro/dolar paritesinden kaynaklanmaktadır. Çünkü ele alınan dönemde euro Haziran 2005'ten itibaren bir miktar değer kaybetse de, ortalama olarak dolardan %4 oranında değerli olmuştur. Euro/dolar paritesinden kaynaklanan fiyat artışları çıktıktan sonra bile Türkiye hazırgiyim ve konfeksiyon ürünlerinin birim fiyatlarında net bir artış gözlenmektedir. Burada hazırgiyim ve konfeksiyon ihracatında görülen %7.5'lük düzeyindeki artışın neredeyse tamamının birim fiyatlardaki artışlardan kaynaklandığını ifade edebiliriz

Hatta, özellikle örme giysilerde, ihracat performansı dokumaya göre düşük(örme %6, dokuma %10 -) iken, birim ihraç fiyatlarının artması, bu ürünlerin miktar itibariyle ihracatının azaldığını göstermektedir.

Hazır eşyalarda da (ev tekstili vs) örme konfeksiyona benzer bir tablo sergilemektedir. Yani ihracatta miktar itibariyle küçük düşüşler yaşamaktadır. Piyasaya yansıyan sektörün işsizlik haberleri bundan kaynaklanmaktadır. Bu tablonun başka bir anlamı, uluslararası piyasalardaki rekabetin, düşük katma değerli mal segmentindeki üreticileri şiddetli bir şekilde vurduğu şeklindedir.

Tablo - 2.76

En Fazla İhraç Edilen Dokuma Konfeksiyon Mamüllerinin İhraç Birim Fiyatları					
2003 - 2004 - 2005 Ocak - Mayıs					
	2003 B.Fiyat (\$/adet)	2004 B.Fiyat (\$/adet)	2003/2004 B.Fiyat Değiş. %	2005 B.Fiyat (\$/adet)	2004/2005 B.Fiyat Değiş. %
Bayan denim pantolon	19,84	24,73	24,6	26,47	7,0
Erkek denim pantolon	14,94	19,15	28,2	22,16	15,7
Pamuklu bayan diğer pantolon	22,83	27,15	18,9	29,86	10,0
Pamuklu erkek gömlek	29,65	35,36	19,3	37,4	5,8
Pamuklu dokuma bayan etek	23,99	30,16	25,7	33,03	9,5
Pamuklu dokuma erkek pantolon	17,96	21,64	20,5	25,25	16,7
Pamuklu dokuma bayan ceket	27,08	36,82	36,0	41,87	13,7
Sentetik dokuma bayan pantolon	21,44	22,82	6,4	23	0,8
Sütyen	28,76	42,52	47,8	46,31	8,9
Sentetik-suni liflerden bayan bluz	23,40	26,39	12,8	23,5	- 11,0

Kaynak: İTKİB Kayıt Rakamları

Tablo - 2.77

En Fazla İhraç Edilen Hazır Eşyaların İhraç Birim Fiyatları					
2003 - 2004 - 2005 Ocak - Mayıs					
Mamül	2003 B.Fiyat (\$/kg)	2004 B.Fiyat (\$/kg)	2003/2004 B.Fiyat Değiş. %	2005 B.Fiyat (\$/kg)	2004/2005 B.Fiyat Değiş. %
Polietilen yada polipropilen şeritlerden dökme maddeler için esnek mahfazalar (m ² 'si>120 gr)	3,05	3,10	1,6	3,44	11,0
Sentetik liflerden perde	14,20	15,17	6,8	15,17	-
Pamuklu dokuma diğer yatak çarşafı (baskılı)	8,75	9,37	7,1	8,94	- 4,6
Pamuklu diğer yatak çarşafı	8,14	10,46	28,5	10,00	- 4,4
Pamuklu dokuma havludan tuvalet ve mutfak bezleri	6,45	7,34	13,8	6,88	- 6,3
Sentetik liflerden tül perdeler	9,12	7,78	- 14,7	17,15	120,4
Polietilen yada polipropilen şeritlerden dökme maddeler için esnek mahfazalar (m ² 'si<120 gr)	2,09	2,24	7,2	2,61	16,5
Pamuktan örülmemiş diğer mefruşat eşyası	7,90	11,90	50,6	12,39	4,1
Örme yatak çarşafı	6,77	7,91	16,8	7,75	- 2,0
Sentetik-suni liflerden masa örtüleri	8,05	7,52	- 6,6	8,47	12,6

Kaynak: İTKİB Kayıt Rakamları

Tablo - 2.78

En Fazla İhraç Edilen Örme Konfeksiyon Mamüllerinin İhraç Birim Fiyatları				
2003 - 2004 - 2005 Ocak - Mayıs				
	2003 B.Fiyat (\$/kg)	2004 B.Fiyat (\$/kg)	2003/2004 B.Fiyat Değiş. %	2005 B.Fiyat (\$/kg)
Pamuklu örme t-shirt	17,37	19,74	13,6	22,63
Pamuklu örme atlet	13,81	17,28	25,1	18,31
Suni liflerden örme t-shirt	23,72	25,69	8,3	28,10
Pamuklu bayan kazak, süveter benzeri	17,47	20,37	16,6	20,71
Pamuklu bay kazak, süveter benzeri	16,62	8,19	-50,7	21,24
Pamuklu bayan bluz	20,16	25,79	27,9	27,3
Sentetik liflerden örme t-shirt	21,82	23,50	7,7	23,60
Pamuklu bayan hırka	20,56	22,09	7,4	24,19
Pamuklu bayan külot	10,29	13,78	33,9	13,09
Pamuklu bayan ceket, blazer	20,57	20,89	1,6	23,06

Kaynak: İTKİB Kayıt Rakamları

Tablo - 2.79

EN FAZLA KONFEKSİYON İHRACATI YAPILAN ÜLKELER										
2001 - 2002 - 2003 YILLIK										
	2001		2002		DEĞİŞ. %		2003		DEĞİŞ. %	
	MİKTAR (KG)	DEĞER (\$)	MİKTAR (KG)	DEĞER (\$)	MİKTAR	DEĞER	MİKTAR (KG)	DEĞER (\$)	MİKTAR	DEĞER
ALMANYA	68.086.651	2.499.224.654	70.631.750	2.731.264.916	3,7	9,3	81.657.025	3.399.233.297	15,6	24,5
İNGİLTERE	29.973.472	1.012.471.261	33.358.421	1.399.503.501	11,3	38,2	35.119.173	1.639.498.456	5,3	17,1
ABD	48.601.583	1.210.990.560	63.237.625	1.471.537.359	30,1	21,5	61.858.412	1.542.453.475	-2,2	4,8
FRANSA	23.972.127	550.411.021	26.762.111	658.920.114	11,6	19,7	30.443.410	850.556.522	13,8	29,1
HOLLANDA	13.483.654	383.045.362	16.131.359	476.031.558	19,6	24,3	17.252.622	657.912.547	7,0	38,2
İTALYA	16.856.593	180.689.476	17.090.272	217.459.130	1,4	20,3	19.676.621	308.078.209	15,1	41,7
DANİMARKA	3.717.446	138.366.427	4.860.231	199.251.266	30,7	44,0	4.714.667	284.341.510	-3,0	42,7
İSPANYA	20.709.780	91.196.297	23.112.142	144.478.104	11,6	58,4	21.072.869	269.652.919	-8,8	86,6
BELÇİKA	6.648.722	205.709.228	7.376.774	221.958.364	11,0	7,9	9.579.065	255.738.666	29,9	15,2
İSVEÇ	5.116.135	116.254.132	5.338.807	147.807.284	4,4	27,1	5.819.125	200.033.226	9,0	35,3
İSTANBUL AHL SERBEST BÖLGE	219.626	79.731.346	512.651	110.490.093	133,4	38,6	483.536	160.884.243	-5,7	45,6
AVUSTURYA	2.334.312	83.207.544	2.329.861	101.511.212	-0,2	22,0	2.981.123	120.009.757	28,0	18,2
İSTANBUL TRAKYA SERB. BÖLGE	290.909	21.032.673	521.748	80.661.320	79,4	283,5	532.164	111.786.505	2,0	38,6
RUSYA FEDERASYONU	4.476.195	57.677.587	4.535.962	69.070.222	1,3	19,8	7.384.104	111.147.832	62,8	60,9
İSVİÇRE	2.130.988	69.564.261	2.217.870	81.831.176	4,1	17,6	2.600.201	97.326.490	17,2	18,9
15 ÜLKE TOPLAMI	246.618.193	6.699.571.829	278.017.584	8.111.775.619	12,7	21,1	301.174.117	10.008.653.654	8,3	23,4
DİĞER ÜLKELER TOPLAMI	62.198.930	636.284.400	73.495.126	840.026.577	18,2	32,0	79.388.004	1.141.501.517	8,0	35,9
TÜRKİYE KONFEK. İHRACATI	308.817.123	7.335.856.229	351.512.710	8.951.802.196	13,8	22,0	380.562.121	11.150.155.171	8,3	24,6
15 ÜLK'İN TOPLAMDA PAYI %		91,3		90,6		-0,8		89,8		-0,9

SIRALAMA 2003 YILLIK DEĞER SÜTUNUNA GÖRE YAPILMIŞTIR

Kaynak: Dış Ticaret Müsteşarlığı Bilgi Sistemi / Nisan 2004

Tablo - 2.80

EN FAZLA TEKSTİL ve KONFEKSİYON İHRACATI YAPILAN ÜLKELER											
2001 - 2002 - 2003 YILLIK											
	2001		2002				2003				
	YILLIK		YILLIK				YILLIK				
	MİKTAR (KG)	DEĞER (\$)	MİKTAR (KG)	DEĞER (\$)	DEĞİŞ. % MİKTAR	DEĞİŞ. % DEĞER	MİKTAR (KG)	DEĞER (\$)	DEĞİŞ. % MİKTAR	DEĞİŞ. % DEĞER	
ALMANYA	122.648.910	2.759.471.529	121.592.564	2.970.914.859	-0,9	7,7	140.615.432	3.687.910.545	15,6	24,1	
İNGİLTERE	95.195.939	1.235.822.797	93.860.849	1.599.483.519	-1,4	29,4	85.931.449	1.835.759.354	-8,4	14,8	
ABD	93.015.236	1.427.439.104	118.123.808	1.697.980.460	27,0	19,0	113.458.609	1.749.743.087	-3,9	3,0	
FRANSA	54.697.269	677.848.300	58.063.037	778.180.146	6,2	14,8	63.661.374	975.566.729	9,6	25,4	
İTALYA	157.345.778	584.144.735	136.907.308	532.647.258	-13,0	-5,6	147.132.147	716.228.944	7,5	34,5	
HOLLANDA	22.364.223	424.296.386	25.946.448	518.488.161	16,0	22,2	27.841.635	714.164.629	7,3	37,7	
İSPANYA	66.402.511	188.397.561	68.246.010	242.992.993	2,8	29,0	72.226.459	392.492.906	5,8	61,5	
İSTANBUL AHL SERBEST BÖLGE	15.831.924	217.582.410	17.889.073	291.440.973	13,0	33,9	17.445.782	346.284.893	-2,5	18,8	
BELÇİKA	27.496.054	267.974.599	29.838.747	283.226.586	8,5	5,7	30.426.608	314.673.041	2,0	11,1	
RUSYA FEDERASYONU	21.754.682	137.445.955	32.386.059	188.955.636	48,9	37,5	46.722.807	303.395.742	44,3	60,6	
DANİMARKA	8.023.176	159.928.973	8.240.263	216.912.447	2,7	35,6	7.648.458	302.450.399	-7,2	39,4	
ROMANYA	31.152.399	101.072.659	40.021.531	149.390.167	28,5	47,8	48.994.548	217.929.516	22,4	45,9	
İSVEÇ	6.813.662	123.605.741	7.382.291	158.105.490	8,3	26,3	8.570.611	212.123.996	16,1	35,9	
BULGARİSTAN	13.793.825	83.901.608	20.933.348	110.225.019	51,8	31,4	36.105.196	168.178.877	72,5	52,6	
YUNANİSTAN	27.044.088	98.516.438	29.041.437	113.897.286	7,4	15,6	31.688.384	156.453.577	9,1	39,1	
15 ÜLKE TOPLAMI	763.579.676	8.467.448.795	808.472.773	9.850.841.000	5,9	16,3	878.469.499	12.095.356.235	8,7	22,8	
DİĞER ÜLKELER TOPLAMI	467.186.194	1.929.354.574	492.746.013	2.305.344.844	5,5	19,5	590.897.898	2.981.267.081	19,9	29,3	
TÜRKİYE TEKS. ve KONF. İHRACA	1.230.765.870	10.396.803.369	1.301.218.786	12.156.185.644	5,7	16,9	1.469.367.397	15.076.623.316	12,9	24,0	
15 ÜLK'NİN TOPLAMDA PAYI %		81,4		81,0		-0,5		80,2		-1,0	
<i>SIRALAMA 2003 YILLIK DEĞER SÜTUNUNA GÖRE YAPILMIŞTIR</i>											

Kaynak: Dış Ticaret Müsteşarlığı Bilgi Sistemi / Nisan 2004

Tablo - 2.81

BÖLGELER BAZINDA HAZIRGIYIM VE KONFEKSİYON İHRACATI (1000\$)						
	2001	2002	2003	2004	DEĞİŞİM (%)	PAY %
İSTANBUL HAZIRGIYIM VE KONF. İHR. BİRL.	5.379.550	6.716.505	8.828.585	10.114.886	14,6	77,2
EGE HAZIRGIYIM VE KONFEKSİYON İHR. BİRL.	665.691	735.162	944.102	1.077.627	14,1	8,2
ULUDAĞ HAZIRGIYIM VE KONF. İHR. BİRL.	461.499	552.511	683.070	690.408	1,1	5,3
DENİZLİ HAZIRGIYIM VE KONF. İHR. BİRL.	479.895	647.864	758.523	861.084	13,5	6,6
AKDENİZ HAZIRGIYIM VE KONF. İHR. BİRL.	149.450	164.745	183.638	185.717	1,1	1,4
GÜNEYDOĞU ANADOLU İHR. BİRL.	41.086	42.397	72.196	99.742	38,2	0,8
DOĞU ANADOLU İHR. BİRL.	25.741	14.481	12.917	28.729	122,4	0,2
ANTALYA İHR. BİRL.	6.917	11.948	14.138	16.757	18,5	0,1
KARADENİZ İHR. BİRL.	5	9	1	22	2100,0	0,0
DİĞER BİRLİKLER (KOMBİNE İHRACAT)	273.342	297.818	19.252	22.879	18,8	0,2
TOPLAM	7.483.175	9.183.440	11.516.422	13.097.851	13,7	100,0

Kaynak: İTKİB/İhracatçı Birlikleri Kayıtları

b. Hazırgiyim ve Konfeksiyon İthalatının Gelişimi

Hazırgiyim ve konfeksiyon sektörünün ithalatına iki açıdan bakmak mümkündür; 1) Bitmiş ürün (dokuma ve örme konfeksiyon) ithalatı 2) Hammadde ve girdi anlamında tekstil ürünleri (iplik, kumaş, astar, tela, vb.) ürünler ithalatı. Birinci grupta yer alan bitmiş ürün ithalatı aslında hazır giyim ve konfeksiyon sektöründen ziyade “ticaret veya perakende” sektörünün ithalatı olarak ele alınabilir. İkinci grup ithalat yani tekstil ithalatının önemli bir kısmı ise doğrudan veya dolaylı şekilde hazır giyim ve konfeksiyon sektörünün ihtiyaçlarını karşılamak üzere gerçekleşmektedir.

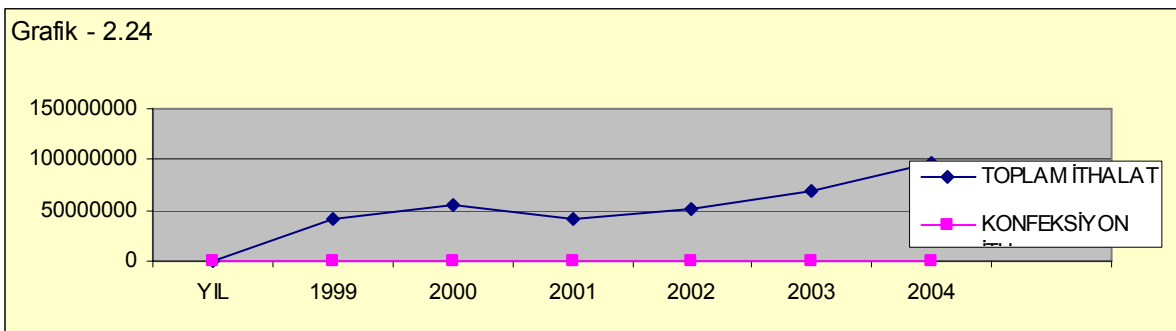
Aşağıdaki tablolarda sektörün toplam ithalatı, genel ithalat içindeki payı çeşitli yıllar itibarıyla verilmektedir. Tablodan görüldüğü gibi konfeksiyon ithalatı, Türkiye'nin dışa açılma politikaları, iç maliyet ve göreceli döviz kurları koşulları altında devamlı bir artış içerisindedir. 1999 yılında 200 milyon dolar civarında olan ithalat 2004'te 620 milyon doları aşmıştır. Buna paralel bir şekilde Türkiye'nin toplam ithalatı içindeki payı da binde 4,9'dan binde 6,4'e yükselmiştir.

Tablo - 2.82

YILLAR İTİBARIYLA KONFEKSİYON İTHALATI ve TÜRKİYE'NİN TOPLAM İTHALATINDAKİ PAYI			
YIL	TOPLAM İTHALAT (1000 \$)	KONFEKSİYON İTH. (1000 \$)	KONF.'UN PAYI %
1999	40.691.529	199.636	0,49
2000	54.502.821	256.327	0,47
2001	41.399.085	222.996	0,54
2002	51.553.797	263.340	0,51
2003	69.339.692	406.097	0,59
2004	97.161.268	622.562	0,64

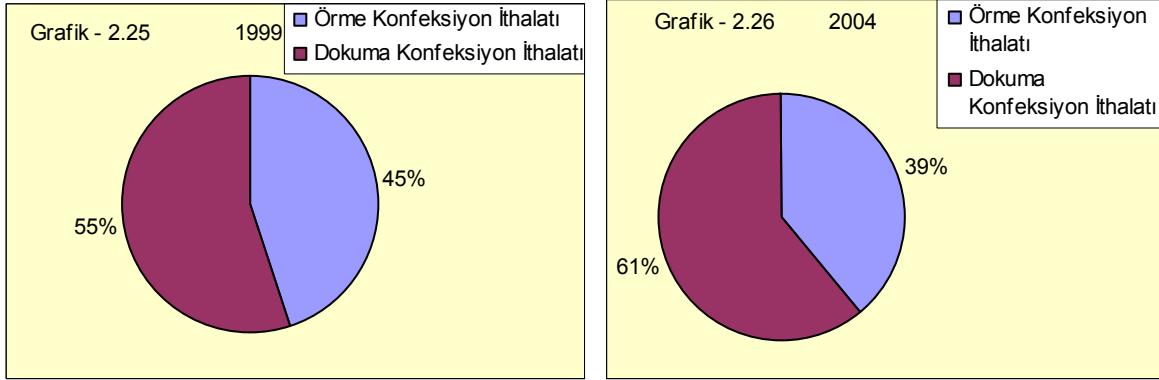
Kaynak: DTM Ekonomik Araştırmalar ve Değerlendirme Genel Müdürlüğü / Mart 2005

Tablodan hazır giyim ve konfeksiyon ithalatının toplam ithalattan aldığı pay sayısal olarak görülse bile grafikte bu rakamların 2004 yılı itibarıyla kayda değer bir büyüklüğe ulaşmadığı görülmektedir.

Örme ve Dokuma Konfeksiyon Ayrımı

Yıllar itibariyle toplam hazır giyim ve konfeksiyon ithalatı içinde dokuma konfeksiyon payının arttığı görülmektedir. Örneğin, 1999 yılında %55 olan dokuma konfeksiyon payı 2004 yılında %61'e ulaşmış, örme konfeksiyonun payı ise buna paralel bir şekilde %45'ten %39'a gerilemiştir.

Başlıca Kalemler İtibariyle Konfeksiyon İthalatı

Aşağıdaki tablolarda örme ve dokuma konfeksiyon ithalatlarının yıllar itibariyle gösterdiği seyir, başlıca kalemler itibariyle, hem değer, hem de miktar olarak görülmektedir. Değer itibariyle örme konfeksiyon ithalatının 1999 – 2004 yılları arasında yıllık ortalama ve kümülatif olarak % 27,5 artış gösterdiği gözlemlenmektedir. Benzer şekilde dokuma konfeksiyon ithalatımız ise ele alınan dönemde yıllık ortalama ve kümülatif olarak % 31,5 artmıştır.

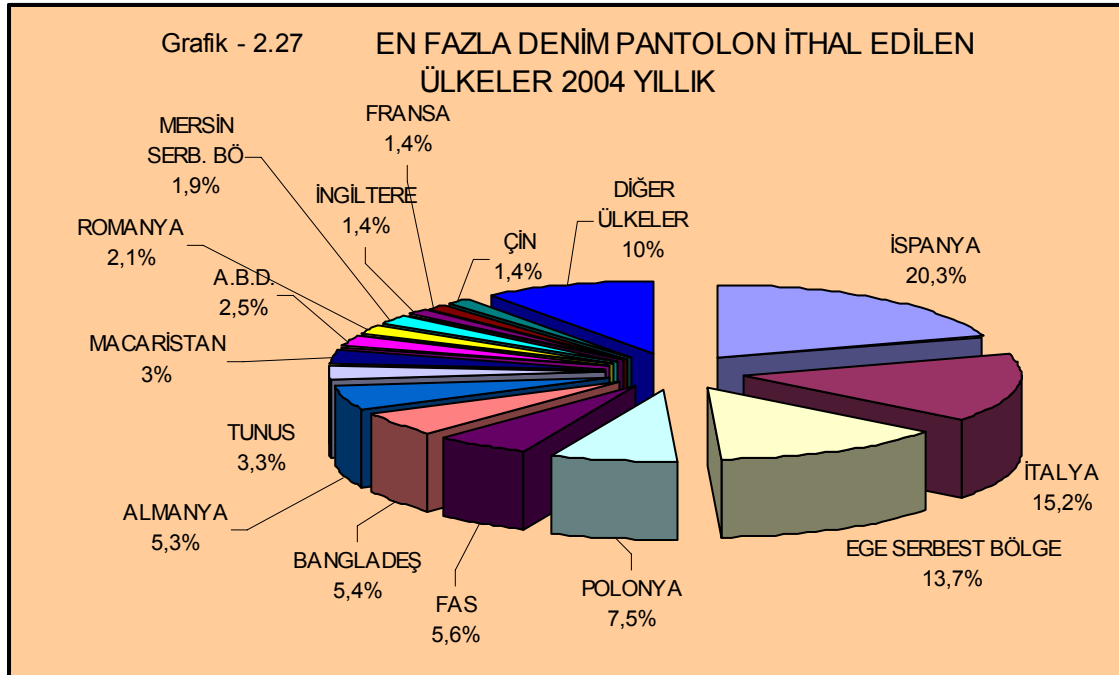
Spesifik Ürünler İtibariyle İthalat-Denim Pantolon

Tablo - 2.87

YILLAR İTİBARIYLA TÜRKİYE'NİN DENİM PANTOLON İTHALATI 1997 - 2004				
YILLAR	MİKTAR (ADET)	DEĞER (\$)	YILLIK DEĞİŞİM (%)	
			MİKTAR	DEĞER
1997	339.198	4.963.147		
1998	198.434	4.077.962	- 41	- 18
1999	151.685	2.319.858	- 24	- 43
2000	439.757	5.035.654	190	117
2001	764.268	6.142.339	74	22
2002	1.316.931	14.050.869	72	129
2003	2.153.870	22.359.207	64	59
2004	3.323.879	40.881.278	54	83

Kaynak: DTM Bilgi Sistemi / Nisan 2005

Denim Pantolon İthal Edilen Ülkeler

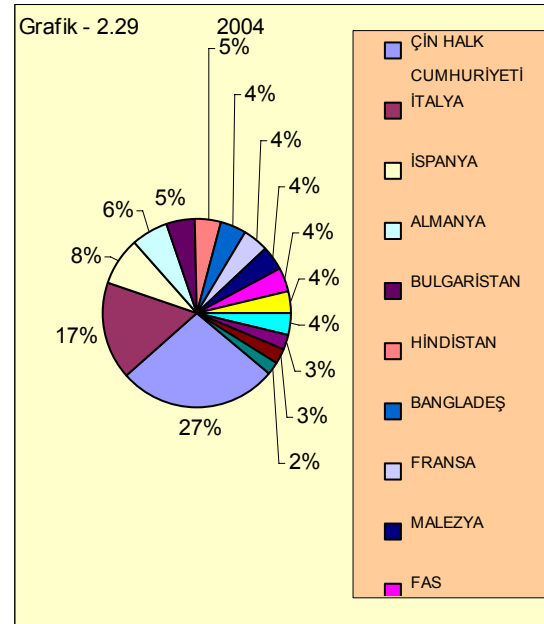
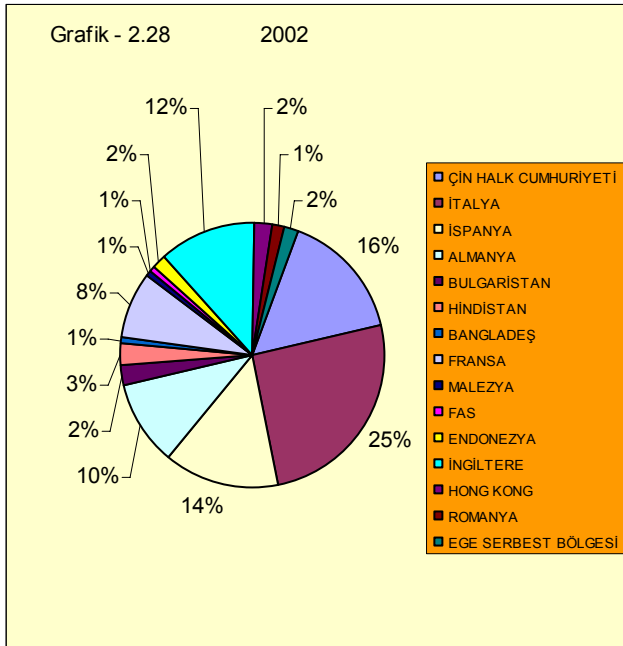
Konfeksiyon İthalatı Hangi Ülkelerden Yapılıyor

Tablodan görüldüğü gibi, Türkiye'nin konfeksiyon ithalatındaki artışlar, ağırlıklı olarak Çin halk Cumhuriyetinden gelmektedir.

Tablo - 2.88

EN FAZLA KONFEKSİYON İTHALATI YAPILAN ÜLKELER			
2002 - 2003 - 2004 YILLIK DEĞER (\$)			
	2002	2003	2004
ÇİN HALK CUMHURİYETİ	32.337.593	62.027.765	131.367.758
İTALYA	52.126.465	70.747.912	80.625.036
İSPANYA	28.942.452	40.032.580	40.260.080
ALMANYA	21.256.763	28.138.155	29.903.846
BULGARİSTAN	4.625.453	12.759.583	23.041.543
HİNDİSTAN	5.462.378	9.660.321	21.691.231
BANGLADEŞ	1.828.872	7.142.759	21.372.061
FRANSA	15.981.178	20.350.732	20.926.399
MALEZYA	1.111.881	5.684.876	20.892.877
FAS	1.956.862	4.074.280	18.796.557
ENDONEZYA	3.545.336	8.800.096	18.024.348
İNGİLTERE	23.963.260	29.884.174	17.405.970
HONG KONG	4.714.125	6.856.206	13.463.670
ROMANYA	2.756.364	4.582.616	12.356.201
EGE SERBEST BÖLGESİ	3.582.910	5.534.093	10.419.720
15 ÜLKE TOPLAMI	204.191.892	316.276.148	480.547.297
Yıllık Değişim (%)		55	52
DİĞER ÜLKELER TOPLAMI	59.148.211	89.821.230	142.014.642
Yıllık Değişim (%)		52	58
TÜRKİYE KONFEK. İTHALATI	263.340.103	406.097.378	622.561.939
Yıllık Değişim (%)		54	53
15 ÜLKE'NİN TOPLAMDA PAY	77,5	77,9	77,2

Kaynak: Dış Ticaret Müsteşarlığı Bilgi Sistemi / Nisan 2004

Konfeksiyon İthalatındaki Artışın Gerisindeki Faktörler

Türkiye'nin dokuma ve örme konfeksiyon ithalatı birçok faktörün bir sonucu olarak artmaktadır. Bu faktörlerin başında pazarlama ve dağıtım kanalları ile ilgili gelişmeler gelmektedir. Genç bir nüfusa sahip olan ve gittikçe dışa açılan Türkiye, dünya markalarının iştahını kabartmaktadır. Çok sayıda perakende zinciri Türkiye'de yatırım yapmaktadır. Ayrıca Türk girişimciler de mağazalaşma ve markalaşma çabası içindedir. Bütün bu eğilimleri ucuz Çin üretimi ve Türk girişimcilerinin yurt dışında yaptığı yatırımların ürünlerini Türkiye'ye ithal etme çabaları da desteklemektedir. Ayrıca, GSYİH'daki artışlar, şehirleşme, iletişim teknolojisindeki gelişmeler de ithalat artışını açıklayan faktörler arasındadır.

2.1.4. Yurtiçi Tüketim

Türkiye İstatistik Kurumu tarafından Hane Halkı Tüketim harcamaları Anketi sonuçlarına göre, 2004 yılı itibariyle, Türkiye'de kişi başına yıllık ortalama giyim harcaması tutarı 213 dolardır. 2004 yılı itibariyle Türkiye'nin nüfusu 71,2 milyon kişi olarak tahmin edildiğine göre, hazır giyim ve konfeksiyon harcamalarının toplam tutarı 15,166 milyon dolar civarında olmaktadır. Bu toplama, KDV dahil olup perakende fiyatları ifade etmektedir. Üretici fiyatları ile hesaplırsak toplam üretim değerinin KDV oranı + brüt kar marjı oranının da düşürülmesi icap eder. Brüt kar marjı sektörde TCMB verilerine göre %17, KDV oranı %18 olduğuna göre toplam %35 etmektedir. Demek ki üretici fiyatları ile konfeksiyon iç üretimin üretim değeri 11.234 milyar dolardır. Ayrıca yurtiçinde 2 milyar doların üzerinde perakende kumaş, halı ve teknik tekstil ürünleri tüketildiği tahmin edilmektedir.

2.1.5. Fiyatlar

Tablo - 2.89

Tekstil ve Hazır giyim Fiyat Endeksi				
2003 = 100				
Yıl	İplik	Kumaş	Konfeksiyon	Diğer Hazır Eşya
2003	100	100	100	100
2004	119,2	110,5	97,0	102,3
2005	117,3	107,8	93,6	109,4

Kaynak: TÜİK/İTKİB

Tekstil ve hazır giyim Endeksi hesaplanırken Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)'nin 2003 bazlı ÜFE madde fiyatları dikkate alınmıştır. Tekstil ve hazır giyim sektörlerinde son yıllarda fiyatlar bir istikrar yakalamış durumda. Tablodan görüldüğü gibi, iplik ve kumaş fiyatları 2004 yılında kazandığı ivmeyi sürdürememiş ve 2005 yılında düşmüştür. Diğer hazır eşya fiyatları ise düşük fakat istikrarlı bir artış sergilerken konfeksiyon ürünleri fiyatları iki yılda da düşmüştür. Bu düşüşün en önemli nedeni, iç piyasada ucuz Uzakdoğu konfeksiyon

ürünleri (hazır olarak ithal edilmiş veya ucuz ithal kumaşla Türkiye’de dikilmiş) satışların hızlı bir şekilde artmasıdır.

2.1.6. İstihdam

Türk Tekstil ve Konfeksiyon Sanayii KOBİ ağırlıklı bir sektör olup, özellikle hazır giyim sanayiindeki kayıt dışılığın % 50’nin üzerinde olması nedeniyle, işletme sayısı hakkındaki tahminler bile, çok büyük farklılıklar göstermektedir. 35.000 ile 70.000 arasında değişen işletme sayısı tahminlerinden hangisi doğru olursa olsun, tekstil ve konfeksiyon sanayiinin Türkiye’nin en büyük ve en yaygın sanayi dalı olduğu gerçeği çok açıktır.

Türkiye genelinde ihracata yönelik üretim yapan %90’ını KOBİ mahiyetinde olup toplam 18.500’ün üzerinde imalatçı/ihracatçı firma bulunmaktadır. Bunların 11.000’i hazır giyim ve 7.500’ü de tekstil imalatı/ihracatı alanında faaliyet göstermektedir. Bunun yanında DİE’nin istatistiklerine göre, Türkiye genelinde 10’un üzerinde işçi çalıştıran hazır giyim, tekstil ve deri sektörü imalatında yaklaşık 45.000 firma faaliyet göstermektedir.

Bu işletmelerin sadece 3000 kadarı orta ve büyük işletmeler olup, % 90’ından fazlası küçük işletmeler, yani küçük veya büyük atelyelerdir.

Konfeksiyon yan sanayii ve nakış (bkz. 3.7) hariç, tekstil ve konfeksiyon sanayiinde, 450.000 kadarı tekstil sanayiinde, 1.500.000 kadarı da konfeksiyon sanayiinde olmak üzere, 2.000.000 civarında kişinin çalıştığı hesaplanmaktadır. TÜİK (DİE) tarafından bildirilen rakamlar, özellikle konfeksiyon sanayii için çok daha düşük rakamlardır. TOBB tarafından konfeksiyon sanayii için bildirilen rakamlar da, gerçek rakamların 1/3’ü seviyesindedir:

Tablo - 2.90

İstihdam						
	Mühendis	Teknisyen	Usta	İşçi	İdari Kadro	Toplam
Tekstil	8.459	11.040	35.002	472.101	50.203	576.805
Örme Konfeksiyon	1.205	1.723	9.547	166.029	17.845	196.349
Dokuma Konfeksiyon	1.729	2.781	14.668	265.793	23.492	308.463
Toplam	11.393	15.544	59.217	903.923	91.540	1.081.617

Kaynak: TOBB

TÜİK’in 2002 Yılı Genel Sanayii ve İşyerleri Sayımı 1.Aşama Geçici Sonuçları’na göre, tekstil sanayiinde çalışanların sayısı 400.026, konfeksiyon sanayiinde çalışanların sayısı da 300.448’dir. Buna göre konfeksiyon sanayiinde çalışanların % 80’ine yakın bir kısmı kayıtdışı çalışmaktadır.

Tekstil sanayiinde çalışanlardan:

70.000	kişinin	iplik
70.000	kişinin	dokuma
100.000	kişinin	örme (yuvarlak, düz, raşel, çorap)
50.000	kişinin	non-woven, makine halısı, battaniye
100.000	kişinin	tekstil terbiyesi (yıkama, parça baskı-boya dahil)
50.000	kişinin	çır çır; tekstüre, özel ürünler gibi diğer tekstille ilgili işyerlerinde
+		
440.000	TOPLAM	çalıştıkları hesaplanmaktadır.

Önemli bir kısmını entegre tekstil, terbiye ve iplik işletmelerinin oluşturduğu 3000 orta ve büyük işletmede, ortalama 200 kişinin çalıştığı kabul edilirse, tekstil ve konfeksiyon sanayiinde çalışanların 600.000 kadarı orta ve büyük işletmelerde, 1.400.000 kadarı da küçük işletmelerde (küçük ve büyük atelyelerde) çalışmaktadırlar. Bu 1.400.000 kişinin 45.000 civarındaki küçük işletmede çalıştığı kabul edildiğinde, küçük işletmelerdeki çalışan sayısının ortalama 30 olduğu anlaşılmaktadır.

Yapılan tahminlere göre, Türkiye’de bütün sektörler itibariyle, kayıt dışı istihdam %40 civarındadır. Tekstil ve hazır giyim sektöründe, ise, iki milyon civarında fiili çalışana karşılık Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı’nın 2003 yılı verilerine göre, 765 bin kayıtlı çalışan bulunmaktadır. (Kayıtlı çalışanın tamamının istihdam vergilerinin tamamını ödemediği kesin). **Burada, tekstil ve hazır giyim sektöründe kayıtdışı istihdam oranının %62 olduğu görülmektedir.** Bu yüksek kayıt dışı istihdamın temel nedenlerinden biri, SSK’ya ödenen işçi-işveren primleri, gelir vergisi ve işsizlik sigortası gibi istihdam vergilerinin oldukça yüksek olmasıdır. **Tablo**’da görüldüğü gibi, 1996-2002 ortalaması dikkate alındığında, Türkiye’de işçilik maliyetinin % 41’i istihdam vergilerine ayrılırken, bu oran OECD ülkelerinde %18.1, ABD’de %21.2 , Almanya’da %23.7 ve İtalya’da %32.6’dır.

Tablo – 2.91

Çalışanın İşverene Maliyeti İçindeki İstihdam Vergilerinin Oranı (%)	
Ülke	Ortalama 1996-2002
Türkiye	41,0*
Brezilya	33,1
İtalya	32,6
Fransa	30,6
Belçika	29,9
İsveç	28,1
Avusturya	27,6
Güney Kore	25,2
Almanya	23,7
Hollanda	22,5
ABD	21,2

Portekiz	20,0
OECD	18,1
İsviçre	17,2
İngiltere	16,4
Japonya	16,2
Meksika	11,1

Kaynak: U.S. Department of Labor, Bureau of Labor Statistics, Mayıs 2004.

Tablodaki ortalamalar ABD Çalışma Bakanlığı, İstatistik Bürosu, Mayıs 2004 istatistiklerinden yararlanılarak derlenmiştir.

ABD Çalışma Bakanlığı'nın Türkiye ile ilgili verisi (%41) olup, Türkiye'deki fiili rakamlara da uygundur. Nitekim, 01.07.2004 tarihinde belirlenen asgari ücret baz alındığında bir işçinin işverene maliyeti, 539 milyon TL'dir. Net asgari ücret ise, 318 milyon TL'dir. Aradaki 221 milyon TL, sosyal güvenlik primi ve işçilik üzerinden alınan istihdam vergileri olup, devlet payını teşkil etmektedir. Bu da, asgari ücretin %41'ine denk gelmektedir. SSK primlerine esas teşkil eden matrah, 2002-2003 yıllarında, asgari ücretten daha yüksek olduğundan, söz konusu oran %45 idi.

Tablo'ya göre, Türkiye'de sosyal güvenlik primi ve işçiliğe bağlı diğer istihdam vergilerin ücrete oranı, OECD ülkeleri ortalamasından %126, Almanya'nın %68 ve Brezilya'nın %25 daha fazladır.

Tablo - 2.92: Tekstil Sektöründe Seçilmiş Ülkelerin İşgücü Maliyetleri, 2004

ÜLKELER	MALİYET \$/SAAT
BANGLADEŞ	0,28
VIETNAM	0,28
PAKİSTAN	0,37
SRİLANKA	0,46
ÇİN	0,48
ENDONEZYA	0,55
HİNDİSTAN	0,67
MISIR	0,88
MALEZYA	1,18
TAYLAND	1,29
BULGARİSTAN	1,5
TUNUS	2,05
MEKSİKA	2,19
FAS	2,56
TÜRKİYE	2,88
ESTONYA	3
SLOVKYA	3,43
POLONYA	3,8
ÇEK CUM.	3,94
TAYVAN	7,58
İSRAİL	9,35
MALTA	9,53
ABD	15,78
İTALYA	19,76
İNGİLTERE	20,17
FRANSA	21,03
İSVİÇRE	35,33
Kaynak: Werner International	

2.1.7. Tekstil ve Hazırgiyim Sektörleri Açısından Mevcut Teşvik Tedbirlerinin Değerlendirilmesi

İhracata yönelik devlet yardımlarının temel amacı, KOBİ niteliğindeki firmalarımız başta olmak üzere, ihracatçı firmalarımızın ihracata yönelik faaliyetlerini gerek üretim, gerekse pazarlama aşamalarında destekleyerek, uluslararası pazarlarda karşılaştıkları sorunların giderilmesine yardımcı olmak ve rekabet gücü kazanmalarına olanak sağlamaktır. Halen, "İhracata Yönelik Devlet Yardımları Kararı" kapsamında 11 adet destek programı uygulanmakta olup, tüm devlet yardımlarının uygulanmasında nihai onay mercii DTM-Dış Ticaret Müsteşarlığı'dır.

2.1.7.1. İhracatta Devlet Yardımları

Halihazırda yürürlükte bulunan devlet yardımlarının isimleri şunlardır:

- ✓ Araştırma-Geliştirme (AR-GE) Yardımı
- ✓ Çevre Maliyetlerinin Desteklenmesi
- ✓ Pazar Araştırması Desteği
- ✓ Eğitim Yardımı
- ✓ İstihdam Yardımı
- ✓ Yurtdışı Ofis-Mağaza Yardımı
- ✓ Patent, Faydalı Model Yardımı
- ✓ Uluslararası Nitelikteki Yurt İçi Fuarların Desteklenmesi
- ✓ Yurtdışında Düzenlenen Fuar ve Sergilere Milli Düzeyde veya Bireysel

Katılımın Desteklenmesi

- ✓ Türk Ürünlerinin Yurtdışında Markalaşması Ve Türk Malı İmajının

Yerleştirilmesine Yönelik Faaliyetlerin Desteklenmesi

2.1.7.2. Yatırım Teşviklerine Genel Bir Bakış

Dünyanın her tarafında, iktisadi kalkınmayı sağlamak ve devam ettirmek, istihdam ve geliri arttırmak, gelir dağılımındaki bozuklukları gidermek ve doğrudan yabancı sermaye girişini arttırmak amacıyla yatırım yapan firmalara (yerli veya yabancı) değişik ayrıcalıklar ve kolaylıklar sağlamaktadır. Bunların bir kısmı vergi mevzuatında yapılan çeşitli ayrıcalıklarla bir kısmı da kurusal düzenlemelerle ve yatırım için uygun koşulların sunulması yolu ile yapılmaktadır. Türkiye'de de bu anlamda çeşitli yatırım destekleri mevcut bulunmaktadır.

Türkiye’de **vergi sistemi içinde yer alan yatırım desteklerini** dört ana bölümde ele almak gerekir. Bunlar,

- 193 Nolu Gelir Vergisi Kanunu ile Düzenlenen Gelir ve Kurumlar Vergisinde Yatırım İndirimi,
  - 2002/4367 Sayılı Karar Kapsamındaki Teşvikler: Yatırım Teşvik Belgesi,
  - KOBİ Teşvik Mevzuatı
  - 5084 Sayılı Yasa Kapsamında Sağlanan Teşvikler,
- şeklinde ele alınabilir.

Türkiye’de, **kurumsal düzenlemeler ve uygun yatırım alt yapısının** oluşturulması yoluyla yatırımın desteklenmesi anlamında ise

- Serbest Bölgeler,
- Organize Sanayi Bölgeleri iki önemli örnek olarak karşımıza çıkmaktadır.

Türkiye’de yatırımların teşviki ve yönlendirilmesi ile ilgili mevzuat bir karmaşa oluşturuyor. İlgili mevzuat; Yabancı Sermaye Mevzuatı, Serbest Bölge Mevzuatı, Gelir ve Kurumlar Vergisi Mevzuatı, Organize Sanayi Bölgeleri Mevzuatı, Teknoparklarla İlgili Mevzuat, Tapu Kadastro Mevzuatı, Yerel Yönetimler Mevzuatı ve Yatırımlarla ilgili Bakanlar Kurulu Kararları arasında öyle serpiştirilmiş ki, hatasız bir yatırım için bir danışmanlar ordusu ile çalışıyor olmak gerekmektedir.

2.1.8. Tekstil ve Hazırgiyim Sektörünün Rekabet Gücü Açısından Uluslararası Bir Karşılaştırma

IFM ile birkaç kuruluşun ortaklaşa hazırladıkları “Tekstil ve Hazırgiyim Sektöründe 2005 Ticaret Serbestisinin Etkileri” başlıklı rapor, dünyanın önde gelen tekstil ve hazırgiyim üretici/ihracatçı ülkelerini rekabet gücü yönünden değerlendirdi. İş gücü, hammadde, ekipman ve pazarlama gibi faktörleri detaylı bir şekilde tablolara dayalı bir şekilde analiz eden raporun genel değerlendirmesine göre, Çin, Türkiye ve Güney Kore en rekabetçi ülke konumunda olan ülkelerdir.

Aşağıdaki tablolarda, rekabet gücü değerlendirmesi 0-5 arasında değişen bir puanlama sistemi ile yapılmıştır. Bir rekabet gücü göstergesi açısından bir ülke zayıf ise, 0’a yakın bir puan alırken, rekabet gücü yüksek olduğu alanlarda ise 5 ya da 5’e yakın bir değer almaktadır. Örneğin, işçilik ile ilgili faktörleri değerlendiren aşağıdaki tablodan Türkiye ve Hindistan’ı ele alırsak, işçi ücretinin Hindistan’da düşük olması Hindistan açısından bir avantaj sağlamaktadır ve Hindistan’ın bu faktör açısından rekabetçi olduğunu gösteren değer olarak 5 puan verilirken, Türkiye’de işçi ücretlerinin yüksek olması, Hindistan’a kıyasla Türkiye için bir dezavantaj olup

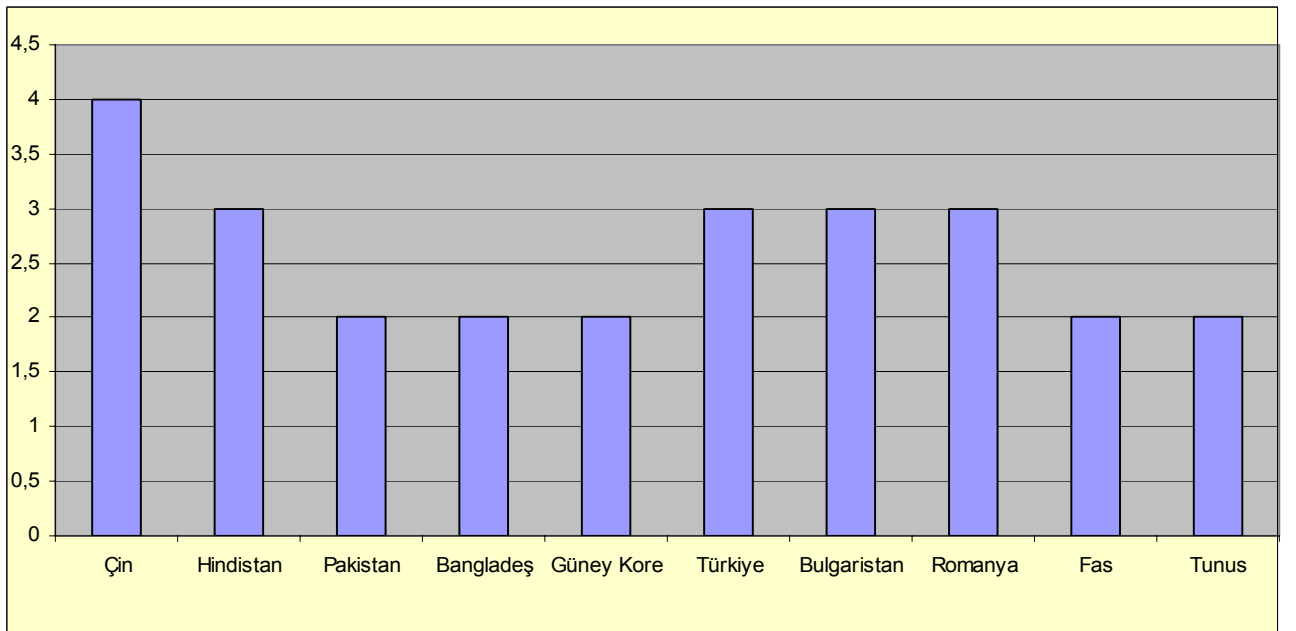
Türkiye'nin rekabet gücünü olumsuz etkilemektedir. Bu alanda Türkiye'nin az rekabetçi olduğunu gösteren 2 puan verilmiştir.

Tablo - 2.93

İşçilik ile ilgili faktörler: Ülkelerin Avantaj durumları									
Avantajlar 0(rekabet gücü zayıf), 5(rekabetçi)									
İşçilik ve know how	İşçilik Ücreti	Birim Maliyet	İşçi Sağlama	Operasyon becerisi	Yönetim Becerisi	Örme/doku ma Bilgisi	Terbiye/ Boyama Bilgisi	Konfeksiyon/ örme bilgisi	Genel Ortalama
Çin	4	5	5	5	4	4	3	5	4
Hindistan	4	4	5	4	3	4	2	4	3
Pakistan	5	3	5	4	3	3	1	2	2
Bangladeş	5	3	5	4	3	2	1	4	2
Güney Kore	0	1	1	5	5	5	5	5	2
Türkiye	2	3	4	4	4	5	4	5	3
Bulgaristan	3	4	3	5	3	4	3	5	3
Romanya	3	4	4	5	3	3	3	5	3
Fas	2	3	4	4	3	2	2	4	2
Tunus	2	3	3	4	3	2	2	4	2

Kaynak: Consolidated Report- "2005 T/C Liberalization" IFM and partners-February 2004.

Grafik - 2.30

Yukarıdaki tablo ve grafik, ilgili ülkelerde işçiliğe dayalı rekabet gücünü göstermektedir. Görüldüğü gibi, bazı ülkeler bu alanda açık bir üstünlüğe sahipler. Fakat diğer ülkelerin bazıları, aşağıda verilen kalite, verimlilik ve pazarlama gibi rekabet alanlarında daha başarılı bir grafik çizmektedir.

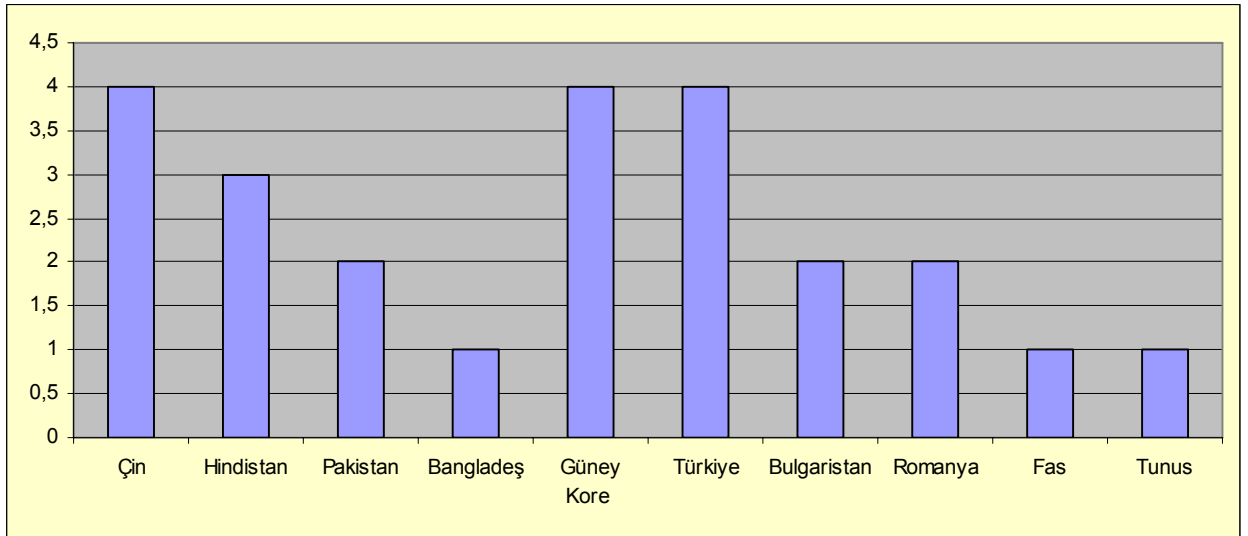
Yukarıdaki tablo ve grafikte görüldüğü gibi sadece işçiliğe dayalı rekabet dikkate alındığında Çin en rekabetçi ülke konumunda iken, onu Hindistan, Türkiye, Bulgaristan ve Romanya takip etmektedir.

Tablo - 2.94

Hammadde ve Makinalar ile ilgili faktörler: Ülkelerin Avantaj durumları									
Avantajlar 0(rekabet gücü zayıf), 5(rekabetçi)									
Hammadde ve makinalar	Pamuk Tedariki	Yün Tedariki	Suni Sent. Lifler Tedariki	Eğirme Makinaları	Dokuma Makinaları	Örme Makinaları	Terbiye/ Boyama Makinaları	Konfeksiyon Makinaları	Genel Ortalama
Çin	5	2	4	5	5	5	3	3	4
Hindistan	5	1	3	4	3	2	2	3	3
Pakistan	4	1	3	3	3	2	1	2	2
Bangladeş	2	1	1	2	1	1	2	2	1
Güney Kore	1	1	4	4	5	4	5	5	4
Türkiye	5	1	3	4	5	5	4	4	4
Bulgaristan	3	1	2	1	2	2	2	3	2
Romanya	1	1	1	2	2	3	3	3	2
Fas	1	1	1	1	1	2	2	3	1
Tunus	2	1	1	1	1	1	2	3	1

Kaynak: Consolidated Report- "2005 T/C Liberalization" IFM and partners-February 2004.

Grafik - 2.31

Esneklik ve fiyata dayalı rekabet gücünü arttıran faktörlerin başında hammadde gelmektedir. Hammadde ve üretim araçları dikkate alındığında, üstünlük sağlayan faktörler farklı, olsa da Türkiye ve Güney Kore, Çin ile rekabet edecek güce sahipler.

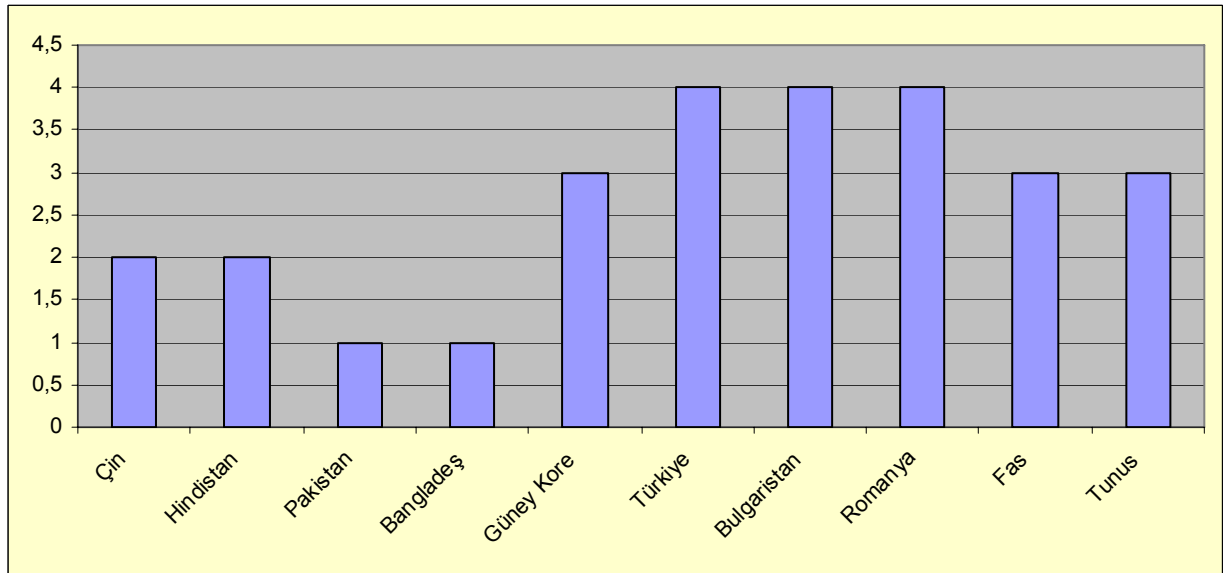
Sadece hammadde dikkate alındığında, Euro-Akdeniz bölgesinde de Bulgaristan diğer rakiplerine göre (Türkiye hariç) daha güçlü bir konumda bulunmaktadır.

Tablo - 2.95

Pazarlama ile ilgili faktörler: Ülkelerin Avantaj durumları									
Avantajlar 0(rekabet gücü zayıf), 5(rekabetçi)									
Pazarlama	Güvenli Teslim	Kalite Düzeyi	Uygunluk	Esneklik	Tasarım ve Moda Kapasitesi	AB'ye Coğrafi Yakınlık	Dil ve Kültür	Genel Ortalama	
Çin	4	4	4	2	2	0	2	2	2
Hindistan	2	3	3	4	2	1	2	2	2
Pakistan	2	2	2	1	1	1	1	1	1
Bangladeş	2	3	3	1	1	1	1	1	1
Güney Kore	4	5	4	4	4	0	3	3	3
Türkiye	4	4	4	5	4	5	4	4	4
Bulgaristan	4	4	4	4	2	5	4	4	4
Romanya	4	4	4	3	2	5	4	4	4
Fas	3	4	3	4	2	5	4	4	3
Tunus	3	4	3	4	2	5	4	4	3

Kaynak: Consolidated Report- "2005 T/C Liberalization" IFM and partners-February 2004.

Grafik - 2.32

Bu tablo ve grafikten açıkça görüldüğü gibi, Euro-Akdeniz ülkeleri Asya ülkelerinden çok daha rekabetçi görülmektedirler. Türkiye, neredeyse bütün alanlarda üstün durumdadır. En önemlisi, AB ülkelerine en hızlı teslimatı yapabilen ve esneklik konusunda en başarılı olan ülke konumunda olmasındır.

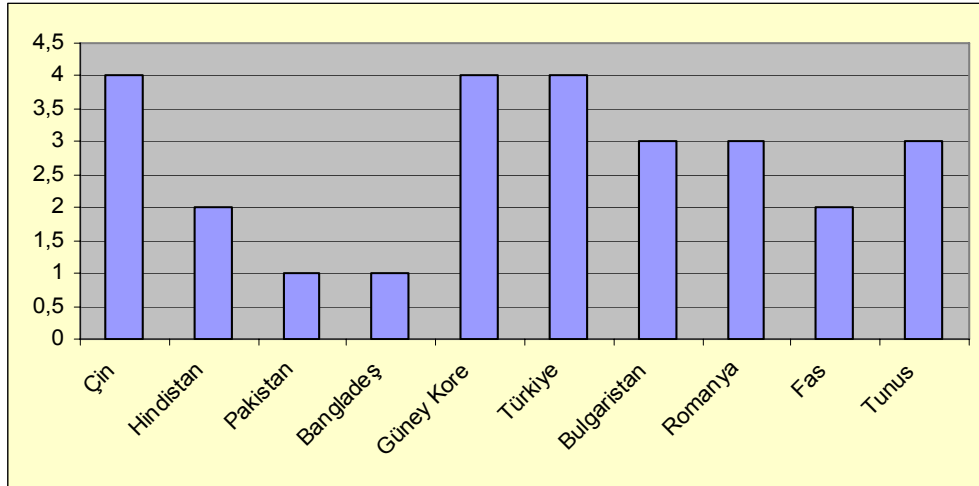
Günümüz şartlarında rekabetin en önemli unsurlarını barındıran bu tabloya baktığımızda Türkiye, Bulgaristan ve Romanya en avantajlı konumda bulunmaktadırlar. Pakistan ve Bangladeş en zayıf halkayı oluştururken, Asya ülkeleri arasında en avantajlı konumda bulunan ülke ise Güney Kore'dir.

Tablo - 2.96

Genel Faktörler: Ülkelerin Avantaj Durumları						
Avantajlar 0(rekabet gücü zayıf), 5(rekabetçi)						
Genel faktörler	Finasman Sağlama	Enerji Maliyeti	İşletme maliyeti	Taşımacılık	Altyapı	Genel Ortalama
Çin	5	4	3	4	3	4
Hindistan	3	2	1	3	2	2
Pakistan	3	3	1	2	1	1
Bangladeş	2	2	1	2	1	1
Güney Kore	4	3	4	4	5	4
Türkiye	2	3	5	5	5	4
Bulgaristan	1	3	4	4	2	3
Romanya	2	3	4	4	3	3
Fas	2	2	2	4	2	2
Tunus	2	3	3	4	3	3

Kaynak: Consolidated Report- "2005 T/C Liberalization" IFM and partners-February 2004.

Grafik 2.33

Bir ülkenin verimlilik konusundaki rekabetçiliği başarının anahtarıdır. Bu çerçevede yukarıdaki konsolide sonuçlar değerlendirildiğinde, Hindistan, Pakistan, Bangladeş ve bir ölçüde Fas verimlilik konusunda başarısız olurken, Çin ve Türkiye oldukça başarılı bir görüntü sergilemektedir.

Güney Kore bu anlamda gelişmiş bir ekonomi ve sağlam altyapısı nedeniyle iyi bir pozisyonda iken, gelişmişlikten de kaynaklanan nedenlerden ötürü fiyat rekabeti açısından negatif bir görüntü çizmektedir.

Pamuklu Konfeksiyonda Maliyet Artışları Kur Artışlarından Hızlı

Pamuk iplikleri indeksi, ihracata yönelik üretim yapan pamuklu hazır giyim sektörü maliyetleri için bir gösterge durumundadır. Döviz kurlarındaki gelişmeler ise, ihracat gelirleri açısından bir göstergedir. Aşağıdaki tablo ve grafikte görüldüğü gibi, euro indeksi son yıllarda

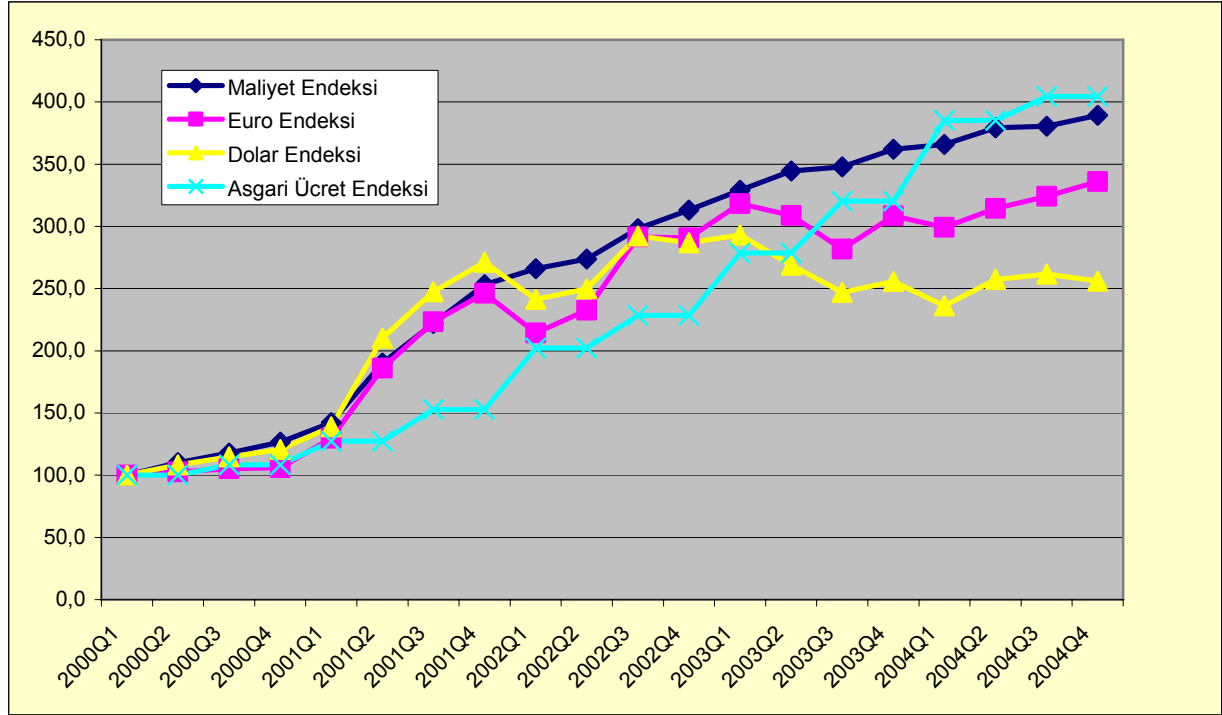
pamuk ipliği indeksinin bir miktar altında seyretmektedir. Dolayısıyla, Euro bölgesine ihracat yapan pamuklu hazır giyim firmalarının az miktarda rekabet gücü kaybıyla devam ettiği görülmektedir. Ancak ABD'ye ve dolar ile ihracat yapan pamuklu hazır giyim firmalarının önemli ölçüde rekabet gücü kaybettikleri görülmektedir.

Tablo - 2.97

Tekstil ve Hazır giyim Sektörünün Rekabet Koşullarındaki Gelişmeler				
(Maliyet, kur ve asgari ücret endekslerine göre)				
Dönemler	İplik Endeksi	Euro Endeksi	Dolar Endeksi	Asgari Ücret Endeksi
2000Q1	100,0	100,0	100,0	100,0
2000Q2	110,2	102,6	108,3	100,0
2000Q3	117,7	105,3	114,7	108,2
2000Q4	126,7	106,0	120,8	108,2
2001Q1	142,2	129,8	139,1	127,5
2001Q2	190,1	186,0	210,1	127,5
2001Q3	222,0	223,3	247,5	152,9
2001Q4	253,2	246,1	271,1	152,9
2002Q1	266,1	214,4	241,2	202,2
2002Q2	273,7	232,6	249,9	202,2
2002Q3	298,1	291,4	292,2	228,5
2002Q4	313,0	290,6	286,8	228,5
2003Q1	329,2	318,3	292,9	278,7
2003Q2	344,6	308,8	269,0	278,7
2003Q3	347,8	281,6	247,1	320,3
2003Q4	362,0	308,5	255,8	320,3
2004Q1	366,0	299,3	236,1	385,2
2004Q2	379,3	314,5	257,4	385,2
2004Q3	380,6	324,2	261,7	404,5
2004Q4	389,4	335,9	256,0	404,5

Notlar: 1- Grafikte kullanılan bütün endekslerin hesaplanmasında, 2000 yılı ilk çeyreği ortalaması baz alınmıştır.
 2- Asgari Ücret endeksi, çalışma Bakanlığı tarafından açıklanan asgari ücret baz alınarak hesaplanmıştır
 3- İplik endeksleri için, DİE tarafından verilen çeşitli ipliklerin (karde pamuk ipliği, penye pamuk ipliği, oe pamuk ipliği, devamlı sentetik iplikler, devamsız selulojik iplikler, pamuk suni ve sentetik iplikler, sentetik elyafı karışık pamuk ipliği, saf trikotaj pamuk ipliği ve karışık trikotaj ipliği) üçer aylık ortalama toptan eşya fiyatları baz alınarak hesaplandı.
 4- Euro ve dolar endeksleri TCMB tarafından yayımlanan döviz alış kurlarının üçer aylık ortalaması alınarak hesaplanmıştır.

Grafik – 2.34

b) İşgücü Ücretleri ve Rekabet Gücü

Hazırgiyim ve konfeksiyon üretiminde işgücü maliyetinin payı %30 civarındadır. Bu yüzden işgücü ücretinde bir artış , ihracatta rekabet gücünü doğrudan etkilemektedir. Son yıllarda asgari ücrete yüksek oranlarda zamlar yapılmaya başlanmıştır. Özellikle 2004 yılı başında yapılan %34'lük zam ve ardından yapılan %5'lik zamlarla, yıllık bazda %40'a yaklaşmıştır. Ayrıca sosyal güvenlik katkı payları da oldukça yüksektir. Asgari ücret ile ilgili 2001 yılından itibaren görülen gelişmeler aşağıdaki tablodan izlenmektedir.

c) Kredi Faizleri

2004 yılında, 2003 yılının karşılık gelen dönemine göre vuku bulan en önemli gelişme, kredi faizlerindeki düşüş olarak ifade edilebilir. Her ne kadar, sektör nakit kredi pastasından sadece %2,1 düzeyinde bir pay alıyorsa da, kredi faizlerindeki düşüş, bütün vadeli işlemleri etkilediğinden, kredi maliyetleri yönüyle az da olsa bir rahatlama yaşanıyor.

Ülke kalkınmasının temel unsuru olan KOBİ'lerin finansal sorunlarının başında kaynak bulamamaları veya kullanamamaları gelmektedir. Yine de bu alanda özellikle ilk KOBİ yatırımlarının finansmanında kullanılan Hazine kaynaklı krediler mevcuttur. Bu kredilerden de KOBİ'ler imkanları oranında yararlanmaktadırlar. Ancak KOBİ'ler için Halk Bankası aracılığıyla kullanılan bütçe kaynaklı bu kredilerin faiz oranları günümüz koşullarına göre aşırı yüksek kalmış durumdadır.

Halbuki Türkiye de normal kredi faiz oranları % 150 lerde iken hazine kaynaklı bu kredilerin faiz oranları % 10 idi. Günümüz Türkiye'sinde ise normal faiz oranları yaklaşık % 17 ler civarına inmiş olmasına rağmen Bütçe kaynaklı bu KOBİ kredilerinin faiz oranları hala % 10 uygulanmaktadır.

Enflasyonun tek rakamlara indiği bu süreçte söz konusu krediyi kullanmış olan kobiler, aşırı bir finansman maliyetiyle karşı karşıya kalmış durumdadırlar.

Amacı yeni kobi yatırımlarını finanse ederek istihdamın artırılmasını sağlamak olan bu kredilerin faiz oranları en fazla % 4 civarında olmalıdır. İlk Çıktığı faiz oranıyla piyasa faiz oranı arasındaki farka bakıldığında ise oran % 1 ler civarına denk gelmektedir.

Tablo - 2.98

Yıllar İtibariyle Asgari Ücret					
YIL	Giydirilmiş Asg. Ücret (işverene maliyeti) (TL)	Net Asgari Ücret (TL)	İstihdam Vergilerinin Payı (%)	Giydirilmiş Asg. Ücret (\$)	Net Asgari Ücret (\$)
2001	204.046.000	122.186.520	40,12	165,71	99,23
2002	304.813.125	184.251.937	39,55	201,45	121,77
2003	371.790.000	225.999.000	39,21	247,82	150,64
2004	539.642.250	318.233.475	41,03	377,58	245,00
2005	593.770.500	350.153.000	41,03	442,22	260,78

Notlar:1 –2001, 2002 ve 2004 yıllarında asgari ücret tutarları 1 Ocak ve 1 Temmuzda iki kere artırılmış olup, sözkonusu tutarlar 1 Temmuz-31 Aralık için belirlenen tutarlardır.

2 – TCMB verilerine göre; 2001 yılı ortalama dolar kuru:1\$= 1.231.322 TL, 2002 yılı ortalama dolar kuru 1.513.102 TL, 2003 yılı ortalama dolar kuru 1.500.269 TL, 2004 yılı dolar kuru ise 1.429.201 TL olarak alınmıştır. 2005 yılı için ise, 04.01.2005 tarihli TCMB günlük döviz alış kuru esas alınmış olup, 1 Dolar 1,3427 YTL (=1.342.700 TL) dir.

3 – İstihdam vergileri; %14 SSK primi, %15 gelir vergisi, %1 işsizlik sigortası fonu, %0,6 damga vergisi, %19,5 SSK işveren payı ve %2 işveren işsizlik sigorta fonu kesintilerinin toplamından oluşmaktadır.

4 – İstihdam vergilerinin payı= 100 - (net asgari ücret / giydirilmiş asgari ücret X 100) formülü ile hesaplanmıştır.

Sektörün uluslararası piyasalarda rekabet gücünü belirleyen en önemli faktörler kuşkusuz hammadde fiyatları ve işçilik ücretlerinde görülen gelişmeler ile döviz kurlarının gösterdiği seyirdir. Hammadde fiyatlarındaki artışlar ve ücret artışları maliyetleri arttırmak suretiyle bir baskı oluşturmaktadır. Döviz kurlarının yükselmemesi bu baskıyı şiddetlendirmektedir.

Maliyet artışları ve döviz kurları açısından Türkiye hazır giyim ve konfeksiyon sektörü en şanssız olduğu dönemlerden birini yaşamaktadır. Bunu 2003 yılı ilk çeyreği baz alınarak oluşturulan maliyet endeksleri ve döviz kuru endekslerinden izlemek ve bu endekslere dayanarak hazırlanan grafikten izlemek mümkündür.

2.1.9. Diğer Sektörler ve Yan Sanayi İle İlişkileri

Konfeksiyon Yan Sanayi başlıca Deri, Kumaş, İç Giyim ve Ev Tekstili sektörleri için üretilen, hazır giyim ürünlerine işlevsellik kazandıran yada bu ürünlerde süsleme amacıyla kullanılan ürünler bütünüdür. Hazır giyimin olmazsa olmazı yan sanayi ürünlerini ismen

saymak gerekirse; askı (plastik,metal,ahşap), dikiş ipliği, kurdela, lastik, şerit, kordon, düğme, çit çit, perçin, toka, metal ve plastik aksesuarlar, etiket(karton, deri, dokuma), fermuar, kapitone, tela, elyaf, votka gibi günlük hayatta kullandığımız ürünlerdir.

Konfeksiyon Yan Sanayi hazır giyim yanında sağlık, mobilya, otomotiv, askeriye, ambalaj gibi diğer sektörlerle de üretim yapmaktadır.

Konfeksiyon Yan sanayicileri hammadde temini, moda ve teknolojinin takibi, doğrudan ihracat gibi konularda başarılı olabilmek için dünya ticaretine entegre çalışmaktadırlar. Ana sanayiindeki tüm gelişmelerden olumlu veya olumsuz etkilenen, fiyat yönünden en önemli rakibi Çin olan sanayicilerimiz hacimli ve/veya butik üretim yetenekleri, kalite, konma-konaklama, iletişim ve lojistik avantajlarını kullanarak pazar paylarını geliştirmeye çalışmaktadırlar.

Başlıca İstanbul olmak üzere İzmir, Bursa, Denizli, Gaziantep, Düzce illerimizde üretim yapılmaktadır.

Sektörümüzde Askı 10, Düğme- Toka- Metal ve Plastik aksesaur 200, Dar Dokuma ve Örme 600, Etiket 700(matbaalar dahil), Fermuar 100, kapitone 200, Tela-Elyaf-votka 20 olmak üzere tahminen 1830 küçük ve orta ölçekli işletme faaliyet göstermektedir. Bu işletmelerin en küçüğünde 15 ve büyüklerinde 250 olmak üzere tahminen toplam 100.000 kişi istihdam edilmekte olup, bu sayı; bayiler ve hammadde tedarikçileri dikkate alınırca yaklaşık 250.000 olmaktadır. Ayrıca bu sayıya 2000 nakış firması ile bunların yaklaşık 50.000 çalışanını da ilave etmek doğru olacaktır.

Yan sanayinin doğrudan ihracat, ihracatçı firmalara yapılan satışlar (dolaylı ihracat) ve iç piyasaya yapılan satışlar olarak gruplandırılmaktadır. Hazır Giyim sektöründe Yan Sanayinin toplam maliyeti ortalama % 5 olarak hesap edilmektedir.

Son üç sene dikkate alındığında kapasite kullanım oranları ekim-mart ayları aralığında ortalama %70 olmakta olup, yılın diğer sürecinde bu ortalama %40'a düşmektedir. Talebin azalması ve arz fazlalığı nedeniyle oluşan yoğun rekabet nedeniyle karlar da düşmekte, bu da, AR-GE çalışmalarının, tanıtım harcamalarının ve tevsii yatırımlarının önünü kesmektedir.

Sektörümüzde kayıt dışı üretim, Çin'den ithal edilen ucuz ve kalitesiz ürünlerin yarattığı haksız rekabet başlıca sorunlar olarak ortaya çıkmaktadır. Bunun yanında çalışma ve vergi müfettişlerinin kayıt altında çalışan işletmelerimize uyguladığı anlam verilemeyen denetim ve cezaları ise sanayicilerimizi bezdirmektedir.

Ayrıca; ağır vergiler, enerji, istihdam gibi girdilerin getirdiği yükler nedeniyle bazı hazır giyim firmalarının yurt dışında fason üretim yaptırılmaları yerli konfeksiyon yan sanayicilerinin kapasitelerinde azalmalara neden olmaktadır.

Yeni yatırımlara bölgedeki yatırımlar ve genel arz durumu gibi konular dikkate alınarak kontrollü izin verilmesi, gerek AR-GE yatırımlarında, gerek AB yolunda teknoloji ve iyileştirme yatırımlarında kullanılmak üzere, hazır giyim ihracatının mesela %10'u oranında bir miktarın EXİMBANK kaynaklarına aktarılması ve bu fonun sektör mensuplarımıza uzun vadeli kullandırılması yararlı sonuçlar verecektir. Aksi takdirde, yabancı sermayeyi davet ederken yerli sanayinin kaçması önlenemeyecektir.

Döviz kurlarının ithalatı cazip kılmasından dolayı artan ithalat ve bu ithalatın gümrüklerimizde yeterince denetlenememesi yerli sanayi için haksız rekabet yaratmaktadır. Gümrüklerce sektör derneklerinden talep edilecek bilirkişiler böylesi sorunların çözümünde yetkililere yardımcı olacaklardır.

Fuar, marka teşviklerinin arttırılması ile dünya piyasası ile daha iyi entegre olmamızı teminen yurt dışında pazarlama ofisi, mağazalar açmak üzere bir araya gelecek firmaları destekleyici cazip finansal kaynakların kati suretle oluşturulması şarttır. Bu konudaki gecikme pazarların kısa sürede rakip(Çin, Hindistan gibi) ülkelere kaymasına neden olacaktır.

2.1.10. Mevcut Durumun Değerlendirilmesi

Sekizinci Plan Döneminde ülke ekonomisinde meydana gelen en önemli olay muhakkak ki 2001 yılında yaşanan ekonomik kriz olmuştur. Ancak 1999 yılı krizinden farklı olarak, 2001 yılındaki krizin esasını TL'nin çok kısa bir zamanda aşırı değer kaybetmesi oluşturduğundan ve milli paranın değerinin düşük olması, ihracatı olumlu etkilediğinden, üretiminin yarısından fazlasını ihraç eden Türk Tekstil ve Konfeksiyon Sanayii 2001 Krizinden, 1999 Krizi'ne nazaran daha az etkilenmiştir.

1996 yılında 2.362 milyon Dolar'la rekor kıran tekstil makineleri ithalatı, 1999 yılında 532 milyon Dolar'a düşerken, 2001 yılında 686 milyon Dolar'a düşmüştür.

Türkiye'nin 1990'lı yılların ikinci yarısında Onmilyar Dolar civarında sabit kalan tekstil ve konfeksiyon mamulleri ihracatı: 2000 yılında 10.101 Milyon Dolar iken, kriz yılı 2001'de düşmeyip hafif bir artışla 10.396 milyon Dolar'a çıktıktan sonra, yıllardır görülmemiş bir şekilde artarak 2002 yılında 12.156 milyon ve 2003 yılında da 15.121 milyon Dolar'a çıkmıştır.

Milli paranın değerinin düşmesi ihracatı olumlu etkilerken, ithalatı da olumsuz olarak etkilemektedir. Gerçekten de Türkiye'nin 2000 yılında 3.214 milyon Dolar olan tekstil ürünleri (elyaf, iplik ve kumaş) ithalatı, 2001 yılında 2.746 milyon Dolar'a düşmüştür.

-Sekizinci Plan Döneminde ülke ekonomisinde meydana gelen ikinci önemli olay da, 2001 yılında aşırı değer kaybeden TL'nin bir miktar toparlandıktan sonra, paritesinin 2002 yılından beri özellikle Dolar karşısında hemen hemen sabit kalmasıdır. Bu esnada, enflasyon

tedricen hız keserek % 10'un altına düşmüş ise de, 4 yıl içerisinde % 100'e yaklaşan toplam bir enflasyon yaşanmış ve dolayısıyla TL her yıl artarak aşırı değerli hale gelmiştir.

Bu arada Euro/Dolar paritesi 0,85'lerden 1,35'lere kadar yükseldiğinden, Dolar'a karşı paritesi değişmeyen TL, Euro karşısında Dolar'la yaklaşık aynı oranda değer kaybetmiştir. Türk tekstil ve konfeksiyon ürünleri ihracatının % 70'inden fazlası AB ülkelerine yapıldığından da, tekstil ve konfeksiyon ürünleri ihracatımız, TL'nin değerinin Dolar karşısında sabit kalmasından başlangıçta nispeten daha az etkilenmiştir. Ancak 2005 yılının 2. yarısında Euro/Dolar paritesinin 1,20 civarına düşmesi ve TL'nin Euro karşısında da değer kazanmaya başlamasıyla, durum değişmeye başlamış ve 2003 yılında % 24,4 olan tekstil ve konfeksiyon ürünleri ihracat artışı, 2004 yılında % 16,4'e, 2005 yılında da % 5,1'e düştükten sonra, 2005 yılı sonu itibariyle artış tamamen durmuş, hatta inişe geçmiştir.

Sekizinci Plan Döneminde Türkiye'nin toplam ihracatı, tekstil ve konfeksiyon ihracatından daha hızlı arttığı için, tekstil ve konfeksiyon ihracatının toplam ihracat içerisindeki payı, Dönem başında % 34 civarında iken, 2005 yılında % 25,3'e düşmüştür.

-2002 yılından sonra TL'nin gittikçe artan bir şekilde değer kazanarak aşırı değerli hale gelmesinin tekstil ve konfeksiyon sanayiine en olumsuz etkisi, tekstil ve konfeksiyon ürünleri ithalatını cazip hale getirmesi olmuştur.

2001 krizinden sonraki 4 yıllık dönemde konfeksiyon ürünleri ithalatı yılda ortalama % 37,8 artmıştır. Ancak başlangıç rakamı düşük olduğu için, bu yüksek oranlı artışlara rağmen 2005 yılında 751 milyon Dolar olan konfeksiyon ürünleri ithalatı, daha tehlikeli bir boyuta ulaşmamıştır.

Tekstil ürünleri (elyaf, iplik, kumaş) ithalatı ise, 2001 krizinden sonraki 4 yıllık dönemde yılda ortalama % 21,3 artarak 2,7 milyar Dolar'dan 5,9 milyar Dolar'a çıkarak, tehlikeli boyutlara ulaşmıştır. **Türk Hazırgiyim ve Konfeksiyon Sanayii gittikçe artan oranda ithal girdi ile çalışan bir sanayi haline gelmeye başlamıştır.** Komisyonumuzca yapılan hesaplara göre, 2004 yılında Türk Hazır Giyim ve Konfeksiyon Sanayiinin 28 milyar Dolar civarındaki üretiminde kullanılan tekstil ürünlerinin parasal değeri 15 milyar Dolar civarındadır ve bunun 5,6 milyar'lık kısmı ithalatla, 9,4 milyar Dolar'lık kısmı da Türk tekstil sanayiinin ürünleriyle karşılanmıştır. 2005 yılında ise, hazır giyim ve konfeksiyon ürünleri ihracatındaki hafif artışa karşılık, iç tüketimde ve bavul ticaretinde meydana gelen ciddi küçülmeler ve konfeksiyon ürünleri ithalatındaki ciddi artış nedeniyle konfeksiyon sanayiinin cirosu 26 milyar Dolar, kullandığı tekstil ürünlerinin parasal değeri de 14 milyar Dolar civarına düşmüştür. Buna karşılık tekstil ürünleri ithalatı az da olsa artarak 5,9 milyar Dolar'a çıkmış ve dolayısıyla Türk Hazır Giyim ve Konfeksiyon Sanayii'nin toplam üretiminde

kullandığı tekstil malzemelerinin % 42'si, ihraç ürünlerinde kullandığı tekstil malzemelerinin de % 67'si ithalatla karşılanır hale gelmiştir.

Komisyonumuzun yaptığı hesaplara göre 2001 krizinden sonraki 4 yılda dış ticarete yaşanan gelişmelerin, yani hem tekstil, hem de konfeksiyon ürünleri ithalatının, bunların ihracatından daha hızlı artması durumunun, Dokuzuncu Plan Döneminde de devam etmesi halinde 2013 yılında Türk Tekstil Sanayii tamamen ölmüş olacaktır (bkz. 3.4.1.). Ancak teorik olarak mümkün olan bu durum, fiilen mümkün değildir. Yani hem tekstil, hem de konfeksiyon ürünleri ithalatı % 20'nin üzerinde artarken, bunların ihracatlarının da uzun süre % 10'un üzerinde artmaya devam etmesi mümkün değildir. Zamanla hazır giyim ve konfeksiyon ihracatındaki artış iyice yavaşlar (2005 yılında olduğu gibi) ve daha sonra da ihracat bırakınız artışı, azalmaya başlar (2005 yılı sonundan itibaren şu anda olduğu gibi). Buna paralel olarak tekstil ürünleri ithalatındaki artış da yavaşlar (2005 yılında olduğu gibi).

Buna göre hazır giyim ve konfeksiyon ürünleri ithalatı yüksek oranlarda, tekstil ürünleri ithalatı da biraz daha düşük oranlarda artmaya devam ederse, 10 yıl içerisinde Türkiye, Kuzey Avrupa ülkelerinde olduğu gibi, tekstil ve hazır giyim üretim ve ihracatının iyice gerilediği, tekstil ithalatının en aza indiği, hazır giyim ve konfeksiyon ithalatının zirveye çıktığı, bir kısım Türk konfeksiyon sanayicisinin yurtdışında iç pazar ve 3. ülkelere ihracat için üretim yaptırtarak kendini kurtardığı bir ülke haline gelecektir.

Sonuç olarak, 2001 krizinden sonraki dönemde yaşandığı gibi, tekstil ve konfeksiyon ürünlerinin ithalatlarının, ihracatlarından daha hızlı artması, uzun süre sürdürülebilir bir durum değildir.

-Sekizinci Plan Döneminde yaşanan diğer önemli bir olay da, 1 Ocak 2002'de bazı, 1 Ocak 2005'te de tüm kategorilerde kota uygulamalarına son verilmesi ve Çin'in kotası kalkan ürünlerde % 75'lere varan oranlarda fiyat düşürerek ihracatını % 400'lere varan oranlarda artırmasıdır.

Türk iç pazarı Çin'in bu haksız rekabetine karşı "Belirli Tekstil ve Konfeksiyon Ürünleri İthalatında Gözetim ve Korunma Önlemlerine İlişkin 2005/5 ve 2005/9 Sayılı Tebliğler" ile korunmuştur. AB'de ve özellikle ABD'de de İTKİB'in önderliğinde başlatılan İstanbul İnsiyatifi sayesinde, çok daha az kategoride olsa da, Çin'in haksız rekabet uygulamalarına karşı belirli bir sınırlama getirilebilmiştir. Ancak 31.12.2007'den sonra bu sınırlamaları sürdürebilmek iyice zorlaşacaktır.

-Tekstil sanayiinin 2001 yılında 472 milyon Dolar'a düşen makine ithalatı, 2002 yılından itibaren tekrar artmaya başlayarak, 2003 yılında 2.145 milyon Dolar'a çıkarak, 1996 yılındaki rekoruna iyice yaklaşmıştır. 2002-2004 yıllarında Türkiye tekrar Çin'in arkasından dünyanın en büyük tekstil yatırımcısı olmuştur. **Yatırımlar içerisinde yine iplik ve örme**

yatırımları en yüksek payı almış olup, Sekizinci B.Y.K.P. Özel İhtisas Komisyonu Raporu'ndaki tüm uyarılara rağmen, yapılan yatırımlar içerisinde kapasite artırıcı yatırımların payı, modernizasyon ve yenileme yatırımlarına göre çok daha yüksek olmuştur. Dolayısıyla Türk Tekstil Sanayii'nin Sekizinci Plan Dönemi başında 3 milyon ton civarında olan kapasitesi, 2004 yılı sonunda 4 milyon ton'a yaklaşmış ve **Türk Tekstil Sanayii'nde zaten var olan aşırı kapasite daha da artmıştır.** Sonuç olarak da 2005 yılında K.K.O.'ları iplik ve dokumada % 70'in altına, yuvarlak örmede ise % 50'ye düşmüştür.

Konfeksiyon sanayiinin 2001 yılında 54 milyon Dolar'a düşen konfeksiyon makineleri ithalatı da, 2002 yılından itibaren tekrar artmaya başlayarak, 2003 yılında 195 milyon Dolar ile tarihindeki en yüksek rakama ulaşmıştır.

Türk Tekstil ve Konfeksiyon Sanayii, halen Avrupa'daki, hatta Avro-Akdeniz ve Avrasya Bölgesindeki en büyük üretim kapasitesine sahip tekstil ve konfeksiyon sanayiidir.

-Kota uygulamalarına son verilmesinin de etkisiyle, son yıllarda başta 2,4 milyar nüfuslu Çin ve Hindistan olmak üzere, el emeğinin ucuz olduğu ülkelere gelen aşırı düşük fiyatlı ve genellikle sübvansiyonlu tekstil ve konfeksiyon ürünlerinin Dünya pazarlarını istila etmeye başlamasıyla, Dünya'da tekstil ve konfeksiyon ürünleri fiyatları düşmüştür. Buna karşılık TL'nin aşırı değerlenmesi; üzerindeki vergilerin yüksek olması nedeniyle enerjinin pahalı olması; üzerindeki istihdam vergilerinin yüksek olması nedeniyle el emeğinin pahalı olması; reel faizlerin halâ yüksek olması nedeniyle finansman giderlerinin yüksek olması ve sanayinin kullandığı ara malların (iplik, kumaş, aksesuar) KDV oranlarının yüksek olması... gibi sebeplerden ötürü Türkiye'deki maliyetler ise, verimlilikte sağlanan artışlara rağmen, bırakınız düşmeyi artmıştır. **Türk Tekstil ve Konfeksiyon Sanayii'nin şu anda yaşadığı en önemli güncel sorun, fiyat tutturamamasıdır.**

Türkiye'de üretim yaptığı takdirde maliyetlerin yüksekliği nedeniyle rekabet gücü kalmayacağı için, son yıllarda üretimini tamamen veya kısmen yurtdışına (başta Özbekistan, Türkmenistan, Romanya, Bulgaristan, Mısır, Ürdün, Çin olmak üzere) kaydıran tekstil ve konfeksiyon firması sayısı 100'ü bulmuştur.

- Sekizinci B.Y.K.P. Tekstil, Hazırgiyim ve Konfeksiyon Özel İhtisas Komisyonu Raporunda önemle tavsiye edilmesine rağmen, sektörün kendi içinde ve konuyla ilişkilerinde koordinasyonu sağlayacak organizasyon oluşturulmadığı ve sektör için kısa, orta ve uzun vadeli hedeflerin yer aldığı dinamik bir gelişme stratejisi belirlenmediği için, sektör Sekizinci Kalkınma Planı döneminde de plansız, programsız bir şekilde, sonuçta da sağlıksız bir büyüme göstermiştir.

Sektörün güncel sorunlarına acilen çözüm bulunmadığı takdirde, sektörün, arkasından tüm ekonomiyi de sürükleyerekten hızlı bir çöküntü içerisine girme tehlikesi vardır. Ancak

önemli olan husus, alınacak acil önlemlerle mevcut sıkıntıyı atlattıktan sonra bu lider sektörün, uzun vadede de rekabet gücünü kaybetmemesini sağlamaktır.

Sektörün standart hazır giyim ve ev tekstillerinin üretiminde ve tedarikçi ülke olarak kalmada ısrar ederek, uzun vadede rekabet gücünü, hatta varlığını sürdürmesi mümkün değildir. Dolayısıyla sektörün elyaf üretiminden nihai mamul üretimine, tasarımdan kaliteye, satın almadan pazarlamaya, işçi eğitiminden yönetici eğitimine, Ar-Ge'den organizasyona, ürün tiplerinden üretim yerlerine, şirketlerarası ilişkilerden sektör kamu ilişkilerine kadar, kısacası A'dan Z'ye kadar akla gelen tüm konularda **yeniden yapılanma** gerçekleştirilmesi kaçınılmaz bir zorunluluk haline gelmiştir.

Dokuzuncu Plan Dönemi, Türk Tekstil ve Konfeksiyon Sanayii için hayati önem taşıyan bir dönemdir. Sektör ya şimdiye kadar olduğu gibi plansız, programsız, başı boş bir şekilde yoluna devam edecek ve gün geçtikçe rekabet gücünü kaybederek kontrolsüz bir şekilde küçülecektir; veyahut bilinçli bir şekilde gerçekleştirilecek yeniden yapılanma sayesinde, yüksek kalitede üst sınıf moda marka ve özel çok fonksiyonlu hazır giyim ve ev tekstili ürünleriyle yüksek performanslı teknik tekstil ürünlerinin araştırıldığı, geliştirildiği, üretildiği ve satıldığı piyasa yapıcı bir konum kazanarak, daha da güçlenmiş bir şekilde lider pozisyonunu sürdürmeye devam edecektir.

Türk Tekstil ve Konfeksiyon Sanayii için hayati önem taşıyan bu yeniden yapılanmanın, Dokuzuncu Kalkınma Planı Döneminde gerçekleştirilebilmesi için gerekli strateji, politika, öncelik ve tedbirler hakkındaki Komisyonumuz görüş ve önerileri Rapor'un 5. Bölümünde sunulacaktır.

2.2. Dış Ticaret Yönüyle Tekstil ve Hazır giyim Sektörünün Dünya ve OECD Ülkelerindeki Durumu

1980'li yıllarda ihracat atağına kalkan ve 1990 yılında 2,89 milyar dolar değerinde hazır giyim ve konfeksiyon mamulü ihraç edilen Türkiye'de, 2004 yıl sonu itibariyle 12,64 milyar dolar değerinde ihracat yapılmıştır. Son on beş yılda hazır giyim ve konfeksiyon ihracatı 4 misli büyümüştür.

2003 yılına ilişkin WTO istatistiklerine göre Türkiye %4,4 pay ile dünyanın dördüncü, %8,2 pay ile AB ülkelerinin ikinci büyük hazır giyim ve konfeksiyon tedarikçisidir.

Türkiye'nin hazır giyim ve konfeksiyon ihracatının %75'den fazlası AB ülkelerine yapılmaktadır. Coğrafi yakınlık, kalifiye işgücü, kalite, moda ve marka yaratmaya verilen önem AB ülkelerini Türkiye'nin geleneksel ve en büyük pazarı haline getirmiştir.

Ülkeler bazında değerlendirildiğinde sırasıyla Almanya, İngiltere, ABD, Fransa ve Hollanda en fazla hazır giyim ve konfeksiyon ihraç edilen ülkelerdir. En fazla ihracat yapılan

ilk on ülkenin toplamı ise Türkiye genelinde toplam hazır giyim ve konfeksiyon ihracatının %80 gibi büyük bir bölümüne karşılık gelmektedir. İhracatın büyük bölümü yüksek gelirli OECD ülkelerine yapılmaktadır.

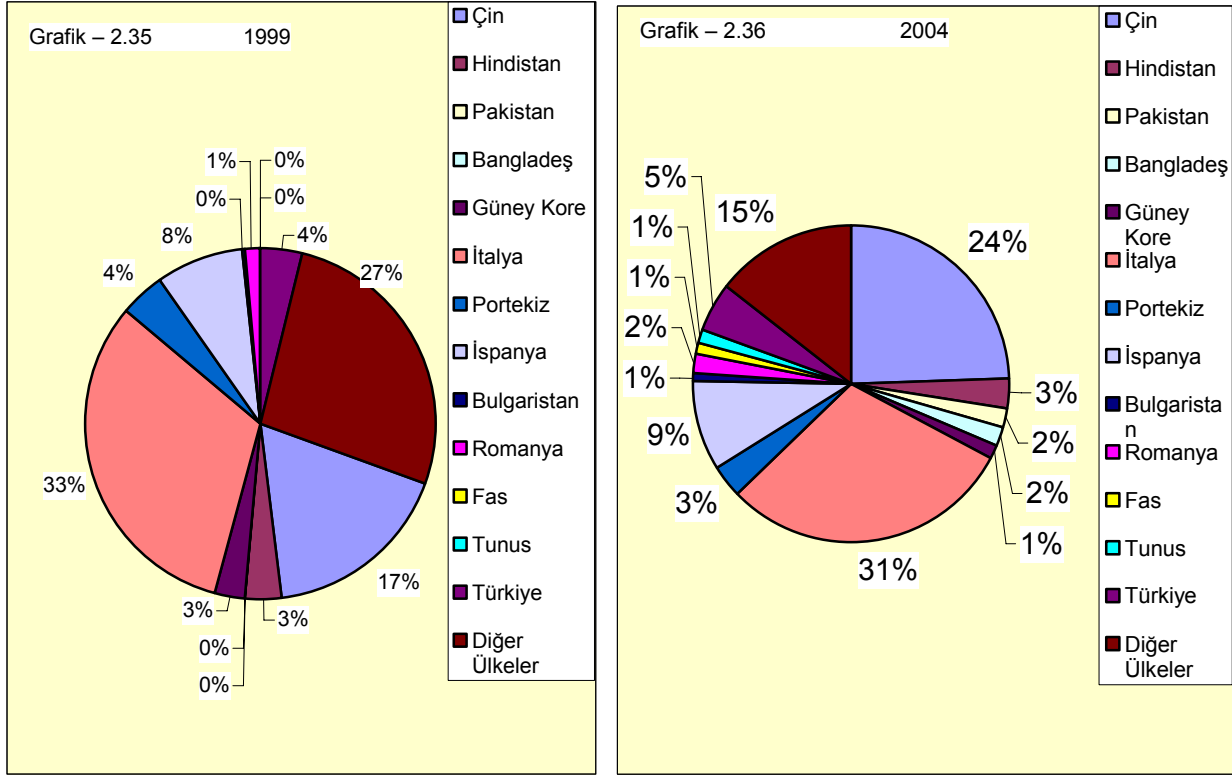
Tablo - 2.99

Belli Başlı Rakip Ülkelerin İhracatı (Milyon \$)							
1999 - 2004							
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Ortalama Değişim
Çin	30.210	35.742	36.108	40.961	51.926	62.567	
Yıllık Değişim		18,3	1,0	13,4	26,8	20,5	16,0
Hindistan	5.709	6.832	6.172	6.975	7.772	7.975	
Yıllık Değişim		19,7	-9,7	13,0	11,4	2,6	7,4
Pakistan					4.791	4.951	
Yıllık Değişim						3,3	3,3
Bangladeş					4.712	4.560	
Yıllık Değişim						-3,2	-3,2
Güney Kore	4.933	5.037	4.367	4.157	3.875	3.619	
Yıllık Değişim		2,1	-13,3	-4,8	-6,8	-6,6	-5,9
İtalya	55.193	56.346	58.305	61.867	69.506	77.074	
Yıllık Değişim		2,1	3,5	6,1	12,3	10,9	7,0
Portekiz	7.293	6.665	6.564	6.732	7.834	8.229	
Yıllık Değişim		-8,6	-1,5	2,6	16,4	5,0	2,8
İspanya	14.107	14.122	15.379	18.238	21.753	23.668	
Yıllık Değişim		0,1	8,9	18,6	19,3	8,8	11,1
Bulgaristan	597	735	945	1.122	1.536	1.800	
Yıllık Değişim		23,1	28,6	18,7	36,9	17,2	24,9
Romanya	2.071	2.364	3.811	3.307	4.166	4.870	
Yıllık Değişim		14,1	61,2	-13,2	26,0	16,9	21,0
Fas				2.434	2.839	3.023	
Yıllık Değişim					16,6	6,5	11,6
Tunus		2.260	2.656	2.785	2.842	3.427	
Yıllık Değişim			17,5	4,9	2,0	20,6	11,3
Türkiye	7.139	7.194	7.336	8.909	11.178	12.653	
Yıllık Değişim		0,8	2,0	21,4	25,5	13,2	12,6
Türkiye'nin Dünya İhracatındaki payı(%)	4,1	3,8	3,9	4,5	4,7	5,0	4,4
Diğer Ülkeler	46.037	51.471	46.895	39.072	41.609	37.096	
Yıllık Değişim		11,8	-8,9	-16,7	6,5	-10,8	-3,6
Dünya Toplam İhracatı	173.289	188.768	188.538	196.559	236.339	255.512	
Yıllık Değişim		8,9	-0,1	4,3	20,2	8,1	8,3

Kaynak: United Nations, Statistics Division'den İTKİB tarafından derlendi

1999 – 2004 dönemi için Türkiye'nin hazır giyim ve konfeksiyon ihracatının performansı, belli başlı rakip ülkelerle birlikte yukarıdaki tabloda verilmektedir. Görüldüğü gibi, Türkiye iyi performans gösteren ülkeler arasındadır. Aynı durumu aşağıdaki grafikten de izlemek mümkündür. Görüldüğü gibi, 1999'dan 2004'e pazar kazananlar ve pazar kaybedenler söz konusudur. Pazar kazananların başında Çin Halk Cumhuriyeti, İspanya ve Türkiye gelmektedir.. Ayrıca, Bulgaristan ve Romanya da pazar payını arttıran ülkeler arasındaki yerlerini almışlardır. Ele alınan dönemde Çin'in dünya pazarlarından aldığı pay

%17'den %24'e İspanya'nın payı %8'den %9'a çıkmıştır. Türkiye'nin payı ise %4'ten %5'e çıkmıştır. Pazar kaybı ile karşılaşan ülkeler ise İtalya ve Portekiz başta olmak üzere bu tabloda yer almayan çok sayıda ülke olmuştur.

2.2.1. Konfeksiyon İthalatında Başlıca Ülkeler ve Türkiye'nin Durumu

Dünyanın başlıca hazır giyim ve konfeksiyon pazarları dikkate alındığında Avrupa Birliği ülkeleri, ABD ve Japonya'nın başı çektiği görülmektedir. 2004 yılında Türkiye ihracatının yaklaşık %75'ini çeken AB ülkelerinden Almanya %32, İngiltere %15,5, Fransa %7,4 ve Hollanda %6 payla başlıca pazarları oluşturmaktadır.

Türkiye açısından Amerika kıtasında en önemli pazar ABD olup, 1999-2004 yılları arasında konfeksiyon ihracatının ortalama %14'ü bu pazara yönelmiştir. 2004 yılında ise bu oran %12'ye gerilemiştir.

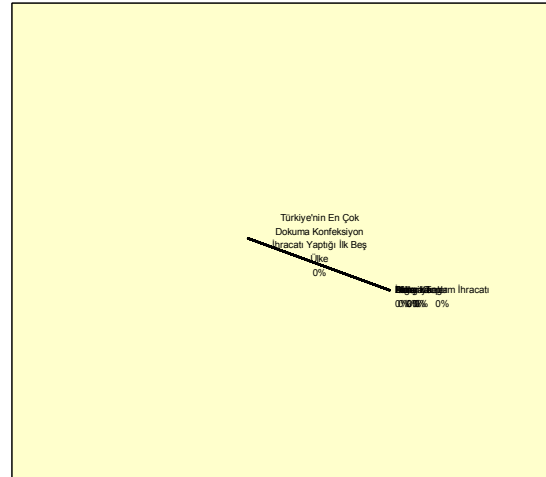
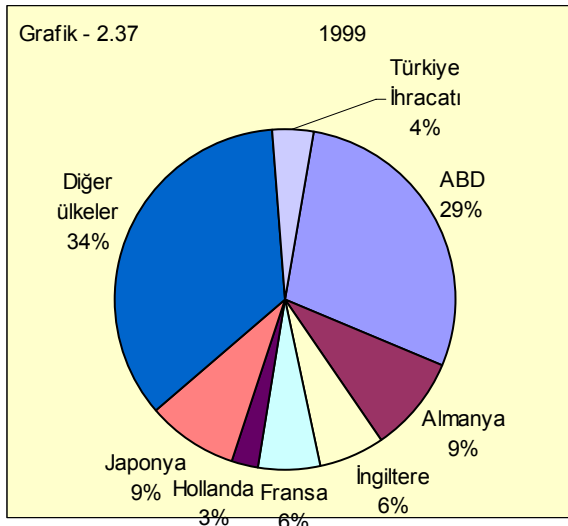
Dünyanın en büyük ithal pazarları arasında yer alan ülkelerden biri olan Japonya, 2004 yılı itibarıyla 22 milyar dolarlık bir ithalata sahip olup, bu ihtiyacını büyük oranda ABD ve Avrupa Birliği ülkelerinin markalı ürünlerinin yanı sıra Çin, Vietnam ve G.Kore'den tedarik etmektedir.

Tablo – 2.100

Hazırgiyim ve Konfeksiyonun Belli Başlı İthalatçı Pazarları							
1999-2004							
Toplam Değer (Milyar \$)							
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Ortalama Değişim
ABD	58,8	66,6	66,1	67,4	72,8	78,4	
değişim %		13,3	-0,8	2,0	8,0	7,7	6,0
Almanya	19,2	19,8	19,8	19,4	23,1	23,2	
değişim %		3,1	0,0	-2,0	19,1	0,4	4,1
İngiltere	12,3	13,4	13,8	15,5	17	20,9	
değişim %		8,9	3,0	12,3	9,7	22,9	11,4
Fransa	11,8	11,6	12	12,8	15,4	17,4	
değişim %		-1,7	3,4	6,7	20,3	13,0	8,3
Hollanda	5,2	5,0	4,9	5,0	6,1	6,5	
değişim %		-3,8	-2,0	2,0	22,0	6,6	5,0
Japonya	17,9	20,3	19,7	18,2	20,2	22,5	
değişim %		13,4	-3,0	-7,6	11,0	11,4	5,0
Toplam Dünya Ticareti	198	211	213	218	247	272	
değişim %		6,6	0,9	2,3	13,3	10,1	6,7
Diğer ülkeler	73	74	77	80	92	103	
değişim %		2,1	3,2	3,9	15,9	11,6	7,3
Türkiye İhracatı	7,8	8,0	8,0	9,8	12,2	13,9	
değişim %		2,8	0,0	21,9	24,7	13,5	12,6
Dünya Ticaretindeki Payı	3,9	3,8	3,8	4,5	4,9	5,1	

Kaynak: İTKİB /United Nations, Statistics Division

2.2.2. Tekstil İthalatında Başlıca Ülkeler ve Türkiye'nin Durumu

Birleşmiş Milletlerin 2004 yılı verileri çerçevesinde, başlıca tekstil ithalatçı pazarlar incelendiğinde, Çin, Hong Kong, ABD, Almanya, İtalya, İngiltere, Fransa, Japonya ve İspanya'nın dünya tekstil pazarlarının %54'ünü teşkil ettiği görülmektedir. Çin, Hong Kong ve Japonya hariç diğer pazarlar Türkiye ihracatının geleneksel ve en önemli pazarlarıdır. Çin,

Hong Kong ve Japonya, 21 milyar dolar ,14 milyar dolar ve 4 milyar dolarlık ithalat değeriyle ile önemli pazarlar olmalarına karşın, bu ülkelerin ihtiyaçlarını coğrafi yakınlık ve tercihli anlaşmalardan kaynaklanan avantajlar nedeniyle, Asya ülkelerinden tedarik etmeleri, Türk ihracatçıları tarafından fazla girilemeyen pazarlar olmuştur.

Türkiye'nin 1999-2004 yılları toplam tekstil ihracatı içinde İtalya %10, Almanya %7,6, ABD %6,6, ve İngiltere %6,3 payla başlıca pazarlar durumundadır. Sadece 2004 yılı baz alındığında ise, İtalya %10 ve Almanya 6,4 ile sıralamadaki yerlerini korurken ABD ve İngiltere yerlerini Rusya (%5,5) ve Romanya'ya (%5,3) bırakmıştır.

Tablo – 2.101

Dünyanın Belli Başlı Tekstil İthalatçısı Ülkeleri (Milyon \$)							
1999 - 2004							
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Ortalama Değişim
Çin	12.832	15.397	15.013	15.661	17.887	21.484	
Değişim%		20,0	-2,5	4,3	14,2	20,1	11,2
Hong Kong	12.552	13.669	12.051	11.935	12.918	14.023	
Değişim%		8,9	-11,8	-1,0	8,2	8,6	2,6
ABD	10.637	11.552	10.609	11.331	11.549	12.716	
Değişim%		8,6	-8,2	6,8	1,9	10,1	3,9
Almanya	9.355	8.303	8.466	7.805	8.772	9.508	
Değişim%		-11,2	2,0	-7,8	12,4	8,4	0,7
İtalya	7.502	7.922	7.619	7.383	8.181	9.142	
Değişim %		5,6	-3,8	-3,1	10,8	11,7	4,2
İngiltere	6.825	6.325	5.776	5.655	6.003	6.481	
Değişim%		-7,3	-8,7	-2,1	6,2	8,0	-0,8
Fransa	6.332	5.975	5.621	5.525	6.087	6.375	
Değişim%		-5,6	-5,9	-1,7	10,2	4,7	0,3
Japonya	4.061	4.069	3.715	3.455	3.834	4.187	
Değişim%		0,2	-8,7	-7,0	11,0	9,2	0,9
İspanya	3.415	3.304	3.246	3.361	3.816	4.108	
		-3,3	-1,8	3,5	13,5	7,7	3,9
Türkiye İhracatı	2.734	2.819	3.061	3.163	3.943	4.952	
Değişim%		3,1	8,6	3,3	24,7	25,6	13,1
Türkiye'nin Dünya İhracatındaki payı(%)	2,0	1,9	2,2	2,3	2,5	2,9	
Diğer Ülkeler	58.992	67.371	66.258	64.972	74.162	76.666	
Değişim%		14,2	-1,7	-1,9	14,1	3,4	5,6
Dünya İthalatı	135.237	146.706	141.435	140.246	157.152	169.642	
Değişim%		8,5	-3,6	-0,8	12,1	7,9	4,8

Kaynak: İTKİB / United Nations, Statistics Division

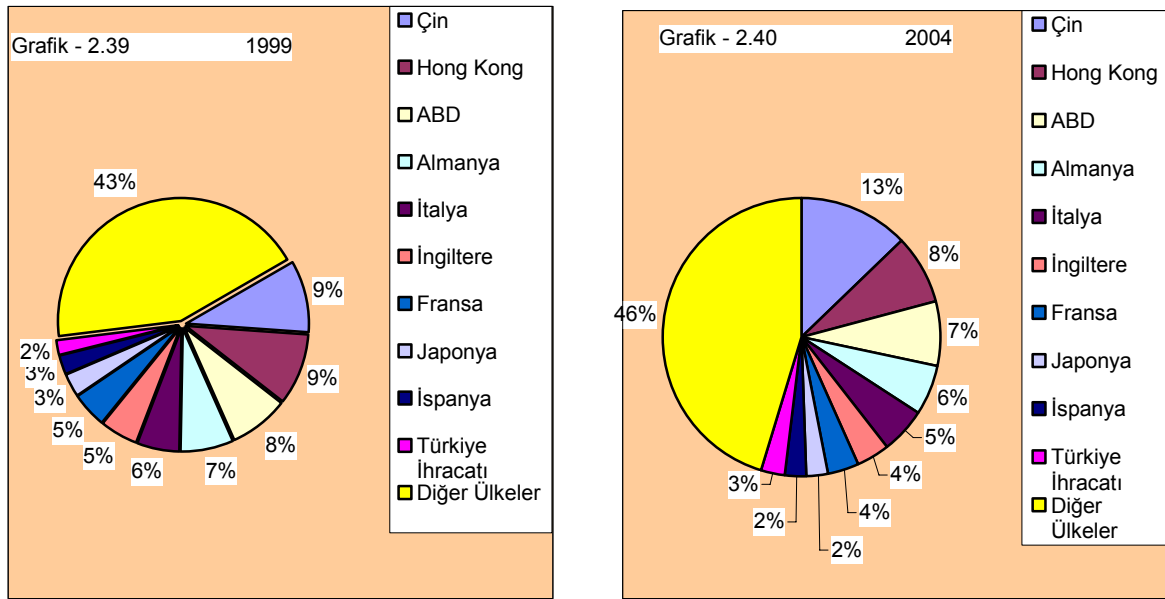
Raporun değişik yerlerinde vurgulandığı gibi tekstil elyaf, iplik kumaş gibi ürünleri kapsamaktadır. Kumaş ve iplikler tekstil terbiye sektörünün kattığı değerleri de içermektedir.

Dünya tekstil arz ve talebinin miktarı, değeri ve yönü çeşitli faktörlere bağlıdır. Başta döviz kurları, salt parasal bir faktör olarak dolar cinsinden ifade edilen ithalat veya ihracat

rakamları üzerinden etkilidir. Bu yüzden dolar bazındaki tekstil ithalat ve ihracat rakamlarını irdelerken bu hususu göz önünde bulundurmakta yarar vardır.

Tekstil ürünleri ağırlıklı olarak konfeksiyon sektörünün hammaddesi ve ara malı olarak kullanılmaktadır. Ayrıca, hazır eşyalar ile, yeni gelişmekte olan “teknik tekstiller” sektörü de tekstil sanayisinin çıktılarını kullanmaktadır. Bu nedenle, dünya tekstil ticareti konfeksiyon, ev tekstili ve teknik tekstiller üretiminin ülkeler arasında dağılımı ile yakından ilgilidir. Özellikle, konfeksiyon üretimi hangi ülkede ağırlık kazanırsa, tekstil ticareti de o yöne kayma göstermektedir.

Dünyanın belli başlı tekstil ithalatçı ülkeleriyle ilgili tablodan, 1999-2004 arsında, gelişmekte olan ülkelerde ithalatın daha yüksek oranlarda artış gösterdiği(Çin %11,2 artış), gelişmiş ülkelerinin ithalatı ise daha küçük düzeylerde artış (ABD %3,9 ve Almanya %0,7 artış) gösterdiği yönünde bir eğilimin olduğu ortaya çıkmaktadır. Hatta İngiltere (%-0,8), Almanya(%0,7), Fransa(%0,3) ve Japonya (%0,9) gibi ülkelerde ortalama ithalat artışı son derece düşük düzeydedir.

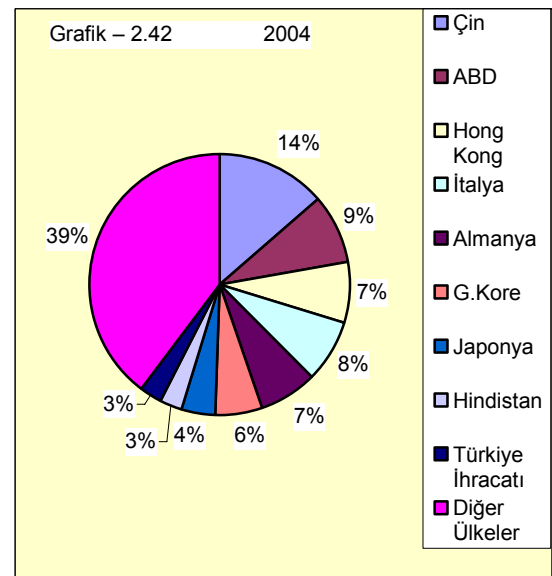
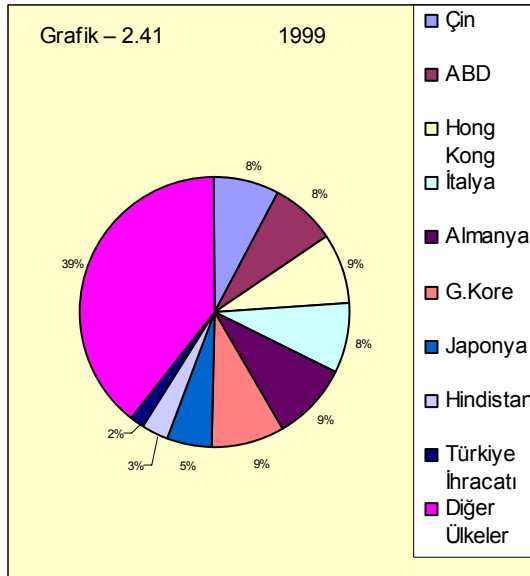

Dünyanın belli başlı ülkelerinin ihracatı ile ilgili tablo incelendiğinde ise gelişmiş ülkelerin önemli ölçüde ihracat yaptıkları gözlenmektedir. 1999-2004 arasındaki beş yıllık dönemde ortalama ihracat artışının ithalatta gerçekleşen artışın hayli üzerinde olduğu görülmektedir. Başta Çin ve Hindistan olmak üzere gelişmekte olan ülkelerin tekstil ihracatının gelişmiş ülkeler ve dünya genelinin üzerinde bir hızla artış gözlenmektedir. Bu ticaret, doğal olarak, gelişmekte olan ülkeler arasında olmaktadır.

Tablo – 2.102

Dünyanın Belli Başlı Tekstil İhracatçı Ülkeleri (Milyon \$)							
1999 - 2004							
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Ortalama Değişim
Çin	11.062	13.637	13.721	16.888	21.420	26.200	
Değişim%		23,3	0,6	23,1	26,8	22,3	19,2
ABD	10.420	12.761	12.551	12.769	14.339	16.327	
Değişim%		22,5	-1,6	1,7	12,3	13,9	9,7
Hong Kong	12.063	13.090	11.877	12.171	12.938	14.072	
Değişim%		8,5	-9,3	2,5	6,3	8,8	3,4
İtalya	11.652	11.727	11.817	11.792	13.445	14.951	
Değişim%		0,6	0,8	-0,2	14,0	11,2	5,3
Almanya	12.506	11.386	11.393	11.266	12.873	13.869	
Değişim %		-9,0	0,1	-1,1	14,3	7,7	2,4
G.Kore	11.940	13.119	11.222	11.163	11.086	11.286	
Değişim%		9,9	-14,5	-0,5	-0,7	1,8	-0,8
Japonya	7.172	7.646	6.818	6.628	7.009	7.686	
Değişim%		6,6	-10,8	-2,8	5,7	9,7	1,7
Hindistan	4.275	4.921	4.294	4.826	5.542	5.411	
Değişim%		15,1	-12,7	12,4	14,8	-2,4	5,4
Türkiye İhracatı	2.734	2.819	3.061	3.163	3.943	4.952	
Değişim%		3,1	8,6	3,3	24,7	25,6	13,1
Türkiye'nin Dünya İhracatındaki payı (%)	2,0	1,8	2,0	2,1	2,2	2,6	
Diğer Ülkeler	54.698	69.010	63.891	62.030	73.383	76.045	
Değişim%		26,2	-7,4	-2,9	18,3	3,6	7,6
Dünya ihracatı	138.522	160.116	150.645	152.696	175.978	190.799	
Değişim%		15,6	-5,9	1,4	15,2	8,4	6,9

Kaynak: İTKİB / United Nations, Statistics Division

2.3. GZFT Analizi

Güçlü Yönler

1. Coğrafi konum

- » AB'ye yakınlık, uzun dönemli ayrıcalıklı ilişki
- » Uçak ile 2 saatlik uzaklıkta 20 ülke, 600 milyonluk bir pazar ve bu pazarların hızlı bir şekilde büyümesi; ülkemizin bu çevrede saygın /özlenen konumu (demokrasi/laiklik/ekonomik büyüklük)

2. Teknik, sosyal, idari know-how

- » Tekstil ve konfeksiyon bilgi birikimi ve kültürünün mevcudiyeti
- » Güncel teknolojinin mevcudiyeti
- » Çevre standartlarına uyum
- » Sosyal Standartlara (Code Of Conduct vb.) uyum

3. Baskı ve katkı grubu

- » Çok adetli ve yaygın şirket yapısı
- » Üretim, istihdam, dışsatım, katma değer, vergi'de önemli pay sahibi olma,
- » Ülke tanıtımına katkı
- » Sivil toplum örgütlenmesi ve etkili iletişim
- » Ülke/AB tekstil konfeksiyon politikalarını etkilemesi

4. Tam entegrasyon, üretim zinciri/paket servisi (full package)

- a. Esneklik / beceri
- b. Organizasyon becerisi
- c. Paket servis olarak, ürün geliştirme/tasarım/elyaf/iplik/kumaş/boya terbiye/baskı/konfeksiyon/yan sanayi/lojistik/taşıma/finansman/toptan ağı/perakende
- d. Genç nüfus/nitelikli iş gücü

Zayıf Yönler ve Sorunlar

1. Bürokrasi, siyasi, özel sektör arasındaki sürdürülebilir işbirliğinin, koordinasyonun kurumsallaştırılamaması ve tekstil sektörünün envanterinin ve yol haritasının çıkarılamamış olması
2. Sektör içerisinde alt sektörler arasında koordinasyonun ve işbirliğinin yeterli şekilde sağlanamaması
3. Üretim sürecinin maliyetlerinin yüksekliği, rekabetsizliği (enerji, SSK primleri, finansman maliyetleri, istihdam vergileri, KDV)
4. Türkiye'ye haksız ithalat yoluyla gelen malların maliyetlere etkisi ve KKO'nun düşmesi, sabit giderlerin artması
5. Teknoloji + Arge + eğitim politikasının eksikliği ve kalitesinin yetersizliği

Fırsatlar - A

1. Sektörel konsolidasyon, stratejik işbirlikleri, birlikte hareket etme ve kümeleşmelerin artırılması
2. Moda, marka ve perakendeyi içerecek şekilde ürün ve hizmetlerde farklılaşan yüksek rekabet avantajı sağlayacak tedarik zinciri yönetimi modellerinin geliştirilmesi
3. Coğrafi ve lojistik avantaj, tecrübe ve know-how'ımızı kullanarak Pan-Avrupa, Akdeniz ülkeleri ve Türki Cumhuriyetler ve Ortadoğu ülkelerinin bölgesel organizatör liderliğine soyunmak

Fırsatlar - B

1. Farklılaşma bilincinin gelişmesi (moda-marka, katma değer yaratma, farklılaşma yetkinliği)
2. Tedarik zinciri yönetim etkinliği (sektörel konsolidasyon, hızlı teslimat, kargo ticareti) Global perakende sektörü değişim ve trendlerine uyum kabiliyeti
3. Kısa vadede oluşacak ekonomik/siyasi istikrarın avantajı ile, komşu ve çevre ülkelerle (komşu ülkeler, İslam ülkeleri, Türki cumhuriyetleri...) ticaretin artırılma potansiyeli

Tehditler – A

1. DTÖ + Çin ve Uzakdoğu
  - a. 2005 kotaların kaldırılması, 2008 koruma önlemlerinin kalkacak olması
  - b. Pazara giriş süreci
  - c. Çin'in her türlü agresif politikaları kullanarak her ne pahasına olursa olsun pazar payını genişletme politikası sonucunda Türk tekstilinin hem uluslararası pazarlarda hem de kendi pazarında kayba yol açması
2. AB ve ABD kaynaklı tehditler
  - a. AB karar mekanizmasında yer almama ve politikaların belirlenmesinde söz sahibi olamama

- b. AB'nin konvansiyonel tekstili gözden çıkarması
- c. ABD'nin tercihli rejimlere yönelmesi
- d. ABD'ye ihracat için yakın çevremizde (Ürdün ve Mısır'da) QIZ oluşturulması

Tehditler – B

1. 2005 yılında kotaların kalkması ile Çin, Hindistan gibi ülkelerin yıkıcı rekabeti ve gizli desteklemeler karşısında Türkiye'nin uluslararası pazarlarda ve kendi iç pazarında pazar kaybına uğramaya başlaması
2. ABD'nin Türkiye'nin halihazırda dahil olmadığı ikili ve bölgesel entegrasyonlara yönelmesi
3. AB ile Gümrük Birliği
  - a. AB'nin kendi hassas sektörlerine pazar açılımı yaratmak amacıyla AB ve Türkiye tekstil ve hazır giyim pazarını tek taraflı olarak üçüncü ülkelere açıyor olması
  - b. Türkiye'nin AB'den bağımsız tercihli ticaret anlaşması yapamaması ve STA'ları tamamlayamaması
4. Türkiye'nin üretim ve finansman maliyetlerinin rakiplerimize oranla çok yüksek olması ve sektörün satacağı malları yaratmak yerine müşterilerin fasonculuğunu yapması
5. İthal ara malı (iplik, kumaş) kullanılarak yapılan üretimin artması.

3. DOKUZUNCU PLAN DÖNEMİNDE (2007-2013) SEKTÖRDE BEKLENEN GELİŞMELER

3.1. Yurtiçi Talep Projeksiyonu

3.1.1. Tekstil Sektörü Yurtiçi Talep Projeksiyonu

Tekstil sanayiinin manifaturacılara sattığı az miktardaki kumaş ile piyasaya doğrudan sattığı halı ve teknik tekstil ürünlerinin dışında, ürünlerinin en büyük müşterisi konfeksiyon (hazır giyim ve hazır eşya – ev tekstilleri) sanayiidir.

TÜİK'e göre, 2004 yılı itibariyle yurtiçi tekstil, hazır giyim ve konfeksiyon harcamalarının toplam tutarı 15.166 milyon USD'dır. Türkiye'nin plan dönemi için ön görülen ortalama yıllık büyüme oranı % 5, nüfus artışı % 1,2'dir. Bu şartlar altında yurtiçi tekstil, hazır giyim ve konfeksiyon harcamalarının yılda % 4 büyümesini öngörmek gerçekçi bir yaklaşımdır. Buna göre yurtiçi tekstil, hazır giyim ve konfeksiyon harcamalarının toplam tutarı plan döneminde şu şekilde değişebilecektir:

Tablo - 3.1

Birim: Milyon USD

Yıllar	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Toplam Tutar	15.166	15.771	16.404	17.060	17.742	18.451	19.190	19.957	20.756	21.586

Hazır giyim ve hazır eşya birlikte mütalaa edildiklerinde, tekstil esaslı aksesuarlar da dahil maliyetlerin kabaca % 55'ini tekstil malzemeleri oluşturmaktadır. Buna göre tekstil, hazır giyim ve konfeksiyon harcamalarının 1 milyar USD'lık kısmının direkt tekstil harcaması olduğunu kabul ederek, geri kalan hazır giyim ve hazır eşya içerisindeki tekstil malzemesi tutarı 2004 yılında 8,5 milyar USD'dır ve plan döneminde şu şekilde değişebilecektir :

Tablo - 3.2

Birim: Milyon USD

Yıllar	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Toplam Tutar	8.500	8.840	9.194	9.561	9.943	10.342	10.755	11.185	11.633	12.098

Burada önemli olan, başta kumaş ve astarlar olmak üzere bu tekstil malzemelerinin ne kadarının yerli üretimle, ne kadarının ithalatla karşılanacağıdır.

Türk Tekstil Sanayii'nin 2004 yılı cirosu 17,6 Milyar USD olup, bunun 10,4 Milyar USD'lık kısmını Türk Konfeksiyon Sanayii için üretim oluşturmaktadır. Türk Konfeksiyon Sanayii'nin bu yerli kumaşların yarısını yurtiçi, diğer yarısını da ihracat için yaptığı üretimlerde kullandığı kabul edilirse, 2004 yılında Türk Konfeksiyon Sanayii'nin yurtiçi pazarlar için ürettiği 14,0 Milyar USD'lık hazır giyim ve ev tekstili (hazır eşya) ürününde

kullandığı 8,5 Milyar USD’lık tekstil malzemesinin 5,2 Milyar USD’lık kısmını, yani % 60’ından biraz fazlasını Türk Tekstil Sanayii üretmiştir.

2004 yılında Türkiye 4,9 Milyar USD’lık tekstil ihracatına karşılık, 5,7 Milyar USD’lık tekstil (iplik, doğal elyaf ve kumaş) ithalatıyla, net tekstil ithalatçısı bir ülke olmuştur.

Eğer Dokuzuncu Kalkınma Planı döneminde de, tekstil ithalatımız son 4 yılda olduğu gibi, yüksek oranlarda (% 23) artmaya devam ederse, iç pazarda satılan hazır giyim ve ev tekstili ürünlerinde kullanılan Türk tekstil malzemelerinin miktar ve oranı sifıra yaklaşacaktır. **Tekstil (iplik, ham bez, kumaş vb.) ithalatının % 10** gibi, son yıllardakine nazaran çok daha mütevazı bir oranda **artması** durumunda, yurtiçinde satılan hazır giyim ve hazır eşya içerisindeki Türk tekstil malzemelerinin miktarının nasıl değişeceği aşağıdaki Tablo’da görülmektedir.

Tablo - 3.3

Birim: Milyar USD										
YILLAR										
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Yurt içinde satılan hazır giyim/eşya	14,2	14,7	15,3	16,0	16,6	17,3	18,0	18,7	19,5	20,3
İthal edilen hazır giyim/eşya	0,5	0,7	1,0	1,4	1,9	2,6	3,6	4,9	6,8	9,4
Yerli üretim hazır giyim/eşya	13,7	14,0	14,3	14,6	14,7	14,7	14,4	13,8	12,7	10,9
Bu hazır giyim/eşyadaki tekstil malzemesi	8,2	8,4	8,6	8,8	8,8	8,8	8,6	8,3	7,6	6,5

Yukarıdaki Tablo’da açık bir şekilde görüldüğü gibi, eğer tekstil ithalatı önümüzdeki dönemde, son yıllardakinin (% 23) yarısından daha düşük bir hızla (% 10) artmaya devam ederse, Türk Tekstil Sanayii’nin yurt içi dolaylı (hazır giyim ve ev tekstili ürünlerinin içerisinde) satışları bırakınız artmayı azalacaktır.

Türkiye’nin hazır giyim ithalatı yok denilecek kadar az iken, son 4 yılda (2001-2005), ortalama **% 38,4** artarak 0,7 Milyar USD’a çıkmıştır. **Bu artışın Dokuzuncu Kalkınma Planı döneminde de devam etmesi durumunda**, Türk Tekstil ve Konfeksiyon Sanayii’nin yurt içi satışları aşağıdaki Tablo’da belirtildiği şekilde olacaktır:

Tablo – 3.4

Birim: Milyar USD										
	<u>YILLAR</u>									
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Yurt içinde satılan hazır giyim/eşya	14,2	14,7	15,3	16,0	16,6	17,3	18,0	18,7	19,5	20,3
Bu hazır giyim/eşyadaki tekstil malzemesi	8,5	8,8	9,2	9,6	9,9	10,3	10,8	11,2	11,6	12,1
Bu tekstil malzemesinin ithalatla karşılanan kısmı	3,3	3,6	4,0	4,4	4,8	5,3	5,8	6,4	7,1	7,8
Bu tekstil malzemesinin yerli üretimle karşılanan kısmı	5,2	5,2	5,2	5,2	5,1	5,0	5,0	4,8	4,5	4,3
Yerli tekstil malzemesinin payı	% 61	% 59	% 57	% 54	% 51	% 49	% 46	% 43	% 39	% 36

Yukarıdaki Tablo’da görüldüğü gibi, yurtiçi pazar büyür, fakat bu arada hazır giyim ve ev tekstili ürünleri ithalatı son yıllarda olduğu gibi artmaya devam ederse, 2010 yılından itibaren Türkiye’de satılan hazır giyim ve ev tekstili ürünleri içerisindeki yerli kumaş vb. miktarı gittikçe hızlanan bir şekilde azalacaktır.

Hazır giyim ve ev tekstili ürünleri ithalatı artarken, bir de tekstil (iplik, ham bez, kumaş) ithalatı artarsa (bu artış son 4 yıldakinin yarısından daha az olsa bile), 2013 yılına gelindiğinde, her iki tablonun bu yıla ait sütunlarına bakıldığında görüleceği gibi, yurtiçinde satılan Türk malı hazır giyim ve ev tekstili ürünlerinde kullanılan tekstil malzemelerinin miktarı 6,5 Milyar USD olacak, fakat bu amaçla yurtdışından ithal edilen kumaş ve aksesuarların tutarı bunun üstünde (7,8 Milyar USD) olacaktır. Yani böyle giderse, 2013 yılında yurtiçinde Türk kumaşıyla imal edilmiş hazır giyim ve ev tekstili ürünü kalmayacaktır. Yurtiçinde satılan hazır giyim ve ev tekstili ürünlerinin tamamı ya dikilmiş olarak ya da kumaş olarak ithal edilen ürünler olacaktır.

SONUÇ: 2001 krizi sonrasında yaşanan tekstil ve konfeksiyon ithalatının yüksek oranlarda artması, uzun süre sürdürülebilecek bir durum değildir. Önlenmezse, bu gidiş, önce iç pazarın, sonra dış pazarın büyük ölçüde kaybı; önce tekstil sanayiinin, sonra konfeksiyon sanayiinin çökmesi ile sonuçlanır (bkz. 3.4.1; 3.5.1 ve 3.3).

3.1.2. Konfeksiyon Sektörü Yurtiçi Talep Projeksiyonu

Türkiye İstatistik Kurumu tarafından Hane Halkı Tüketim harcamaları Anketi sonuçlarına göre, 2004 yılı itibariyle, Türkiye’de kişi başına yıllık ortalama giyim harcaması tutarı 213 dolardır. 2004 yılı itibariyle Türkiye’nin nüfusu 71,2 milyon kişi olarak tahmin

edildiğine göre, hazır giyim ve konfeksiyon harcamalarının toplam tutarı 15,166 milyon dolar civarında olmaktadır. Bu toplama, KDV dahil olup perakende fiyatları ifade etmektedir. Üretici fiyatları ile hesaplırsak toplam üretim değerinin KDV oranı + brüt kar marjı oranının da düşürülmesi icap eder. Brüt kar marjı sektörde TCMB verilerine göre %17, KDV oranı %18 olduğuna göre toplam %35 etmektedir. Demek ki üretici fiyatları ile konfeksiyon iç üretimin üretim değeri 11.234 milyar dolardır.

Tüketim harcamaları nüfusun, nüfus artış hızının, nüfus hareketlerinin, gelirdeki değişimin, istihdam imkanlarının, reklam ve iletişim imkanlarının bir fonksiyonudur. Yani bu parametrelerdeki değişim her türlü harcamayı değiştirdiği gibi, hazır giyim ve konfeksiyon harcamalarını da değiştirebilir.

Türkiye İstatistik Kurumu, yıllık net nüfus artış hızını %1,2 olarak vermektedir. Bu yüzden giyim harcamalarının otomatik olarak yılda ortalama %1,2 artacağını ifade edebiliriz. ortalama büyüme oranını %5 olarak tahmin etmektedir. Bunun harcanabilir gelire de aynı yansıtacağını farz etmekte bir mahsur bulunmamaktadır. Yüzde 5'lik reel gelir artışının %1,2'si artan nüfus tarafından massedilse geriye %3,8'lik net bir harcanabilir gelir artışı kalmaktadır. Bu artıştan hazır giyim ve konfeksiyon harcamaları da nasibini alacaktır. Aslında, hazır giyim ve konfeksiyon harcamalarındaki artışın nüfus ve gelir artışının üzerinde olması beklenmektedir. Çünkü, Türkiye belli açılardan hala bir geçiş ekonomisidir; Çünkü şehirleşme devam etmektedir; Kadının çalışma hayatına girmesi süreci devam etmektedir; Lise ve üstü eğitim alanların nüfus içindeki oranı artmaktadır; İletişim ve pazarlama, pazarlama kanalları gittikçe gelişerek tüketim artmaktadır.

Bütün bunlar yan yana konulduğunda, uzun vadede Türkiye'de kişi başına hazır giyim ve konfeksiyon harcamalarının artışının nüfus ve gelir artışının altında olacağı tahmin edilebilir. Gelir artışı %5 olarak alındığına göre, hazır giyim ve konfeksiyon için tüketim harcaması artışının yıllık ortalama %4 oranlarında kabul edilmesi realiteyle uyumlu görünmektedir. Bunlardan hareketle, bir hesaplama yapıldığında 2005 - 2013 döneminde hazır giyim ve konfeksiyon harcamalarının aşağıdaki tablodaki seyri göstereceği tahmini yapılabilir.

Tablo -3.5

2007-2013 Dönemi Yurtiçi Hazırgiyim ve Konfeksiyon Tüketimi İçin Projeksiyonlar										
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Nüfus (Milyon Kişi)	71,2	72,1	72,9	73,8	74,7	75,6	76,5	77,4	78,3	79,3
Türkiye Tüketimi (Milyar \$)	10.266	10.390	10.514	10.640	10.768	10.897	10.897	11.028	11.160	11.294

Kaynak: İTKİB / DİE

3.2. İhracat Projeksiyonu

3.2.1. Tekstil Sektörü İhracat Projeksiyonu

Dünya tekstil ticaretinin gelecekte göstereceği seyrin bilinmesinde döviz kuru gibi parasal faktörlerin yanında, hazır giyim ve konfeksiyon üretiminin ülkeler arasında dağılımı önemli belirleyiciler arasında olacaktır. Hazır giyim ve konfeksiyon talebi ise, nüfus artışı, iktisadi büyüme, harcanabilir gelirdeki artış, eski sosyalist ülkelerin kapitalist bir sisteme geçişi, şehirleşme ve yenilenme (şehirlilerin yeniden inşası) ve modadan etkilenmektedir. İçinde bulunduğumuz dönemde ise, en önemli belirleyici, kotaların olmadığı “yeni rekabet ortamı” olacaktır. Her ne kadar AB 2007 sonuna kadar ve ABD 2008 sonuna kadar önemli bazı kategorilerde kotaların devamı yönünde uygulamalar başlatmışsa da yeni rekabet ortamı geri dönülmez bir şekilde başlamıştır.

Bütün bu değişkenlerin, dünya hazır giyim ticaretinde oldukça yüksek oranda bir büyümeyi meydana getireceği raporun hazır giyim ve konfeksiyon sektörü ile ilgili bölümünde vurgulanmıştı. Bunun bir yansımasının tekstil sektörü üzerinde de görülebileceği söylenebilir. Nitekim, Birleşmiş Milletlerin dünya ihracatı ile ilgili verilerine dayanan aşağıdaki tabloda yer alan istatistikleri, 1999-2004 yılları arasında dünya tekstil ticaretinin yıllık kümülatif bazda ortalama olarak %6,9 oranında büyüdüğünü göstermektedir.

Tablo – 3.6

Dünya Tekstil Ticaretinin Gelişimi ve Türkiye'nin Payı							
1999-2004							
(FOB, Milyar \$)							
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Ortalama Değişim
Toplam Dünya Ticareti	138	160	150	152	175	190	
yıllık Değişim		15,9	-6,3	1,3	15,1	8,6	6,9
Türkiye İhracatı (milyon \$)	2.734	2.819	3.061	3.163	3.943	4.952	
yıllık Değişim		3,1	8,6	3,3	24,7	25,6	13,1
Türkiye'nin Dünya Ticaretindeki Payı	2,0	1,8	2,0	2,1	2,3	2,6	2,0

Kaynak: İTKİB / United Nations, Statistics Division

2005 – 2013 veya 9.Kalkınma Planı dönemi olan 2007-2013 arasında %6,9 oranında bir ticaret hacmi büyümesine imkan sağlayan koşulları taşımaktadır. Hatta %6,9'luk bir büyüme oranı bir minimum olarak alınabilir.

Dünya ticaretinin Yıllık ortalama %6,9'luk kümülatif bir büyüme oranı ile 2013'e kadar bir projeksiyon yapılabilir. Aşağıdaki tablodan görüldüğü gibi böyle bir projeksiyona göre, 2013'te dünya tekstil ticareti 350 milyar dolara ulaşabilmektedir.

Tablo – 3.7

Dünya Tekstil İhracatı Projeksiyon 2005 - 2013										
(Milyar \$)										
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Dünya Tekstil İhracatı	190	203,1	217,1	232,1	248,1	265,2	283,5	303,1	324,0	346,4
Yıllık Değişim		6,9	6,9	6,9	6,9	6,9	6,9	6,9	6,9	6,9

Kaynak: İTKİB / United Nations, Statistics Division

3.2.1.1. Dünya Tekstil Ticaretinde Türkiye'nin Payı

Dünya tekstil ticaretinin bu şekilde artış göstereceği tahminine karşılık, Türkiye'nin tekstil ihracatı konusunda ne yönde bir projeksiyon yapılabilir?

Aslında Türkiye'nin durumunu analiz etmek dünyanın durumunu analiz etmekten daha zor. Çünkü yeni rekabet ortamında kritik ülkelere birisi de Türkiye olacaktır. Ancak bu raporun rekabet gücü açısından uluslararası bir karşılaştırma bölümünde görüldüğü gibi, uluslararası araştırmacılar, Türkiye'nin yeni rekabet ortamında da rekabetçi bir ülke olacağını vurgulamaktadır. Ancak, sektörün geçmiş yıllardaki gibi dünya ortalamasının oldukça üzerinde bir ihracat artışı gerçekleştirmesi imkansız görünmektedir.

Mevcut rekabet gücü göstergelerine göre, Türkiye'nin dünya tekstil ticaretinden son beş yılda ortalama olarak %2 oranında bir pay almıştır. Bu payı önümüzdeki 10 yıllık dönemde de sürdürmesi imkan dahilindedir. Dünya tekstil ticaretinin 2005-2013 dönemindeki tahmini değerleri ve Türkiye'nin bundan alabileceği pay dikkate alındığında, 2013 yılında Türkiye'nin tekstil ihracatının 6,9 milyar dolara ulaşabileceği projeksiyonu yapılabilir.

Tablo – 3.8

Dünya Tekstil Ticaretinde Türkiye'nin Payı										
2005 - 2013(FOB, Milyar \$)										
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
Dünya Tekstil İhracatı	203,1	217,1	232,1	248,1	265,2	283,5	303,1	324,0	346,4	
Türkiye'nin İhracatı (FOB)	4,1	4,3	4,6	5,0	5,3	5,7	6,1	6,5	6,9	

Kaynak: İTKİB / United Nations, Statistics Division

Eğer Türk tekstil sektörünün 1999-2004 dönemindeki ortalama ihracat artışı olan %13,1'den dünya tekstil ticareti hacmindeki ortalama artışı olanı %6,9 yaklaşacağı varsayılırsa. Ve Türkiye'nin ihracat artışının da dünya ticareti gibi %6,9 olacağı farz edilirse, bu defa Türkiye ihracatının dünya ticaretinden daha yüksek bir pay alacağı varsayılmış olur. Bu senaryoya göre, 2013'e kadar olan dönemde Türkiye'nin gösterebileceği tekstil ihracatı performansı aşağıdaki tabloda tahmini olarak gösterilmektedir.

Tablo – 3.9

Dünya Tekstil Ticaretinde Türkiye'nin Payı										
2005 - 2013(FOB, Milyar \$)										
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Dünya Tekstil İhracatı	190	203,1	217,1	232,1	248,1	265,2	283,5	303,1	324,0	346,4
Türkiye'nin İhracatı (FOB)	4,9	5,2	5,6	6,0	6,4	6,8	7,3	7,8	8,4	8,9

Kaynak: İTKİB / United Nations, Statistics Division

Birleşmiş Milletler İstatistik Bölümü Comtrade verilerine dayanılarak tekstil ve hazır giyim sektörü için hazırlanan projeksiyonlar yukarıda özetle açıklanmıştır. Fakat BM istatistiklerinin baz alındığı dönemin kısılalığı(1999-2004) ve bu dönemi ciddi boyutlarda etkileyen krizler ve kurlardaki büyük dalgalanmalar gibi faktörler nedeniyle bu tahminlerin sağlıklı sonuç verip vermediği konusunda kuşku oluşturabilir. Bu nedenle, Dünya Ticaret Örgütü'nden alınan ve aşağıdaki tabloda yer alan 15 yıllık veriler baz alınarak Türkiye'nin ve dünyanın tekstil ve konfeksiyon sektörü için projeksiyonları yapmak mümkündür.

Tablo – 3.10

Dünya Tekstil ve Konfeksiyon Ticareti												
(Milyar \$)												
	1990	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Ortalama Değişim
Dünya Tekstil Ticareti	104	152	151	158	151	148	155	147	154	172	195	
Değişim %		46,0	-0,8	4,4	-4,1	-2,2	1,5	-5,0	5,1	11,8	12,9	5,0
Dünya Konfeksiyon Ticareti	108	158	164	182	183	186	197	194	203	232	258	
Değişim %		46,4	3,7	11,1	0,6	1,5	24,7	-1,5	4,4	14,5	11,0	8,3

Kaynak: WTO International Trade Statistics 2005

Tablodan görüldüğü gibi, dünya tekstil sektörü ticaret hacmi son 15 yılda ortalama %5 (dolar bazında) oranında bir büyüme gösterirken, eş dönemde hazır giyim ve konfeksiyon sektörü %8 oranında büyümüştür. Mezkur büyüme oranları dikkate alınarak önümüzdeki dönemde dünya ticaretinin asgari bu oranlarda büyümesini sürdüreceği ve Türkiye ihracatının da uzun dönemde dünya ortalamalarına yaklaşacağı senaryosu kurulabilir. Buna göre bir projeksiyon yapıldığında, 2013 yılında dünya tekstil ticareti 301 milyar dolar ve konfeksiyon ticareti 412 milyar dolar olurken, Türkiye tekstil ihracatı 8 milyar dolar ve konfeksiyon ihracatı ise 25 milyar dolar olacaktır.

Tablo - 3.11

Dünya Tekstil ve Hazırgiyim Ticaretinde Türkiye'nin Payı									
	2005 - 2013(Milyar \$)								
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Dünya Tekstil Ticareti	204	214	225	236	248	260	273	287	301
Dünya Konfeksiyon Ticareti	279	293	307	323	339	356	373	392	412
Türkiye Tekstil İhracatı (CIF)	5,1	5,4	5,7	6,0	6,3	6,6	6,9	7,2	7,6
Türkiye Konf. İhracatı (CIF)	13,6	14,7	15,9	17,1	18,5	20,0	21,6	23,3	25,2

Kaynak: İTKİB / WTO International Trade Statistics

3.2.2. Hazırgiyim ve Konfeksiyon Sektörü İhracat Projeksiyonu

3.2.2.1 Dünya Konfeksiyon Ticareti

1999'dan 2004'e kadar olan dönemde dünya hazır giyim ve konfeksiyon ticareti ABD doları bazında yılda ortalama %6,7 oranında artış göstermiştir. Bu artışın gerisinde, dünya nüfusundaki artış, ekonomik büyüme, pazarlama ve dağıtım kanallarındaki değişim, tüketici davranışlarındaki değişim ve en önemlisi de mukayeseli üstünlüklerdeki değişim (göreceli döviz kurları bunun bir parçası) gibi faktörler yer almaktadır. 2005 ve sonrasında sonuncu faktör, yani mukayeseli üstünlüklerdeki değişimin etkisi daha baskın hissedilecektir. Çünkü, başta Çin Halk Cumhuriyeti olmak üzere, 2005 başından itibaren, gelişmekte olan birçok ülkeden yapılan hazır giyim ve konfeksiyon ürünleri ithalatı üzerinden miktar kısıtlamalarının kaldırılması, ülkelerin mukayeseli üstünlüklerine göre üretim ve ticareti yeniden şekillendirecektir. Her ne kadar AB Çin'den yapılan 11 kategori malda 2007 sonuna kadar yeniden kota uygulamaya başlamış ve ABD de önemli sayıda ürün kategorisinde 2008 sonuna kadar kota uygulamasına devam ediyor olsa da, 2005 başı itibariyle kotaların kaldırılması yeni rekabet ortamını geri dönülmez şekilde tetiklemiştir. Binaenaleyh, dünya hazır giyim ve konfeksiyon ticareti 2005 – 2013 döneminde yılda ortalama olarak kümülatif %6,7'nin üzerinde bir artış potansiyeli taşımaktadır.

Tablo - 3.12

Dünya Konfeksiyon İthalatı Projeksiyon 2005 - 2013										
	(CIF, Milyar \$)									
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Dünya Konfeksiyon İthalatı	272	290,2	309,7	330,4	352,6	376,2	401,4	428,3	457,0	487,6
Yıllık Değişim		6,7	6,7	6,7	6,7	6,7	6,7	6,7	6,7	6,7

Kaynak: İTKİB / United Nations, Statistics Division

Ancak, göreceli döviz kurlarının, hammadde ve enerji fiyatlarının nasıl bir seyir göstereceğinin tahmini güç olduğundan, bu artışın ne kadar veya yüzde kaç olacağını kestirmek zordur. O yüzden bu rapordaki dış ticaret projeksiyonları dünya hazır giyim ve konfeksiyon ticaretinin yılda en az %6,7 kümülatif artış göstereceği varsayımıyla yapılmaktadır.

Bu durumda 2005 – 2013 arasındaki dönemde dünya hazır giyim ve konfeksiyon ithalatı ile ilgili yukarıdaki projeksiyon yapılabilir.

3.2.2.2. Dünya Ticaretinde Türkiye'nin Payı

Acaba Türkiye bu pazardan ne kadar pay alabilir? Bu soruya cevap bulmak oldukça zor görünüyor. Fakat yine de, 1999'dan 2004 yılına kadar olan mevcut parametrelerden hareketle bir tahmin yapılabilir. Her şeyden önce 8. Plan döneminde Türkiye'nin dünya hazır giyim ve konfeksiyon ticaretinden nasıl bir pay aldığına bakmak gerekmektedir. Türkiye'nin dünya ticaretindeki payını sağlıklı bir şekilde hesaplayabilmek için FOB olarak hesaplanan ihracatımızı CIF değerlere çevirmeliyiz. 1999 - 2004 yılları arasında dünya ithalatı dünya ihracatından ortalama %10 civarında daha yüksek olduğu hesaplanmıştır. Bu fark FOB, CIF farkından kaynaklanmaktadır. Çünkü, ithalat istatistikleri CIF olarak tutulurken, ihracat istatistikleri ise FOB olarak tutulmaktadır.

Bu nedenle, Türkiye'nin hazır giyim ve konfeksiyon ihracatının dünya ithalatı içindeki payını ve gelişimini görebilmek için ihracat rakamlarına %10'luk bir ilave yapmak gerekmektedir. Aşağıdaki tablo bu şekilde oluşturulmuştur.

Tablo - 3.13

Dünya Hazır giyim ve Konfeksiyon Ticaretinde Türkiye'nin Payı							
1999-2004							
(CIF, Milyar \$)							
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Ortalama Değişim
Toplam Dünya Ticareti	198	211	213	218	247	272	
Değişim %		6,6	0,9	2,3	13,3	10,1	6,7
Türkiye İhracatı	7,8	8,0	8,0	9,8	12,2	13,9	
Değişim %		2,8	0,0	21,9	24,7	13,5	12,6
Türkiye'nin Dünya Ticaretindeki Payı	3,9	3,8	3,8	4,5	4,9	5,1	4,3

Kaynak: İTKİB /United Nations, Statistics Division

Tablodan da görüldüğü gibi, 1999 – 2004 döneminde Türkiye'nin dünya hazır giyim ve konfeksiyon ticaretindeki payı devamlı artmış olup, 1999'da %3,9 olan pay 2004'te %5,1'e ulaşmıştır. Altı yılın ortalaması % 4,3'tür.

Acaba 2005 – 2013 döneminde, Türkiye dünya hazır giyim ve konfeksiyon pazarından yılda ortalama %4,3'lük payı yine alabilir mi? Mukayeseli üstünlükler, Türkiye hazır giyim ve konfeksiyon sektörünü nerede konumlandırarak? Bu sorunun cevabını bulmak güç. Çin ve ucuz ülkelerden gelen rekabet, büyük perakendecilerin alım kararları, Türkiye'de üretimin yeniden yerleşimin, görelî döviz kurları gibi birçok faktördeki değişim bu süreçte etkili olacağı bilinmektedir. Hakim görüş, Türkiye'nin, gelişmiş ülkeler kadar olmasa da, rekabette zorlanacağı yönündedir.

2013'e kadar olan dönemde, Türkiye'nin dünya ithalatından aldığı 2004'teki %5,1'lik payı sürdürmesi pek ihtimal dâhilinde görülmemektedir. Ancak, İtalya, Portekiz ve İspanya gibi gelişmiş ülkelerin kaybettiği pazarları değerlendirebilirse, ucuz ülkelere kaptırdığı pazarlardaki kayıplarını telafi edebilir. Binaenaleyh, Türkiye'nin 2005–2013 döneminde dünya ticaretinden yılda ortalama maksimum %4,3 pay alabileceğini kabul etmekte bir engel bulunmamaktadır. Bu durumda, Türkiye hazır giyim ve konfeksiyon sektörünün dünya ticaretinden alacağı pay aşağıdaki tabloda görülen şekilde tahmin edilebilir.

Tablo - 3.14

Dünya Konfeksiyon Ticaretinde Türkiye'nin Payı									
2005 - 2013(Milyar \$)									
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Dünya Konfeksiyon İthalatı	290,2	309,7	330,4	352,6	376,2	401,4	428,3	457,0	487,6
Türkiye'nin İhracatı	12,5	13,3	14,2	15,2	16,2	17,3	18,4	19,6	21,0

Kaynak: İTKİB / United Nations, Statistics Division

2013'e kadar olan dönemde, yukarıdaki tabloda gösterildiği üzere Türkiye dünya ithalatından %4,3'lük payını devam ettirebileceği gibi, Türkiye ihracatı dünya ticaretindeki %6,7'lik artışa paralel bir artış da sergileyebilir. Bu durumda, Türkiye hazır giyim ve konfeksiyon sektörünün dünya ticaretinden alacağı pay aşağıdaki tabloda görülen şekilde tahmin edilebilir.

Tablo - 3.15

Dünya Konfeksiyon Ticaretinde Türkiye'nin Payı									
2005 - 2013(CIF, Milyar \$)									
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Dünya Konfeksiyon İthalatı	290,2	309,7	330,4	352,6	376,2	401,4	428,3	457,0	487,6
Türkiye'nin İhracatı (CIF)	14,8	15,8	16,8	18,0	19,2	20,5	21,8	23,3	24,8

Kaynak: İTKİB / United Nations, Statistics Division

3.3. Üretim Projeksiyonu

3.3.1. Tekstil Sektörü Üretim Projeksiyonları

Dokuzuncu Kalkınma Planı dönemi için üretim tahminleri, yatırım tahminlerinden (bkz. 3.5.1.) farklı olarak 3 değil, gerçekleşmesi muhtemel 2 senaryo için yapılacaktır :

1. SENARYO

Tekstil ve Konfeksiyon İthalatının Artmaya Devam Etmesi ve Yatırımların Azalması

Bu senaryoda, Dokuzuncu Kalkınma Planı döneminde tekstil ve konfeksiyon sanayiinin yapısında ve ürünlerinde ciddi değişiklikler meydana gelmeyeceğinden, sektörün rekabet gücünde düşme olacak ve sonuç olarak hem ara mal olarak iplik, ham bez ve mamul kumaş, hem de konfeksiyon ürünleri ithalatı artarken, yatırımlar, ihracat ve sonuçta da yerli üretim, tekstil sanayiinde daha belirgin olmak üzere düşecektir.

Tablo 3.16 Tekstil Sektörü Üretim Tahminleri (Miktar Olarak)										
2005 – 2013										
Birim: Bin ton										
Çorapta: Milyon çift										
Ana Mallar	YILLAR									Ortalama Yıllık Değişim %
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
İplik *	1.890	1.796	1.706	1.620	1.539	1.462	1.389	1.320	1.254	- % 5
Dokuma Kumaş	900	855	812	772	733	697	662	629	597	- % 5
Yuvarlak Örmeye Kumaş	1.125	1.069	1.015	965	917	870	827	786	746	- % 5
Çorap	1.312	1.200	1.150	1.100	1.050	1.000	950	900	850	- % 4,5
Halı ve Dokusuz Yüzey	300	285	271	257	244	232	220	210	199	- % 5
Terbiye	2.000	1.900	1.805	1.715	1.629	1.548	1.470	1.397	1.327	- % 5

*Sentetik Filament İplikler Hariç

Tablo 3.17 Tekstil Sektörü Üretim Tahminleri (Değer Olarak)										
(2005 Fiyatlarıyla – Milyar YTL)										
Ana Mallar	YILLAR									Ortalama Yıllık Değişim %
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
İplik ^{1,2}	8,8	8,4	8,0	7,7	7,3	7,0	6,7	6,4	6,1	- % 4,5
Dokuma Kumaş ³	3,1	3,0	2,8	2,7	2,6	2,4	2,3	2,2	2,1	- % 4,5
Yuvarlak Örmeye Kumaş ³	3,0	2,9	2,7	2,6	2,5	2,4	2,3	2,2	2,1	- % 4,5
Çorap	0,8	0,8	0,7	0,7	0,7	0,7	0,6	0,6	0,6	- % 4,0
Halı ve Dokusuz Yüzey ²	2,7	2,6	2,5	2,4	2,3	2,2	2,1	2,0	1,9	- % 4,5
Terbiye ⁴	5,4	5,2	5,0	4,8	4,6	4,4	4,2	4,0	3,8	- % 4,5

1. Sentetik Filament İplikler hariç, 2. Elyaf dahil, 3. İplik hariç, 4. Elyaf, İplik, Hambez hariç

Bu Plan döneminde Komisyonumuz öngörülerine ve önerilerine kulak asılmaz ve şimdiye kadar olduğu gibi, sadece günü kurtarmaya çalışılırsa, Plan döneminin son yılı olan 2013 yılında tekstil sanayiinin üretimi en azıyla % 34, cirosu da en azıyla % 30 azalacaktır.

2. SENARYO

Bu Raporda Belirtilen Önlemler Alınarak Sektörün Yeniden Yapılanmasının ve Bilgi Bazlı Ürünlere Yönelmesinin Gerçekleşmesi Durumu :

Bu senaryoda, yatırımlar ve tüm gayretler, yeniden yapılanma sayesinde tekstil ve konfeksiyon sektöründe Türkiye'nin tedarikçi ülke pozisyonundan orta-üst sınıf ürünler üreten piyasa yapıcı bir ülkeye dönüşmesini ve diğer taraftan da fonksiyonel (veya çok fonksiyonlu) hazır giyim ve ev tekstilleriyle, yüksek performanslı teknik tekstillerin geliştirilip üretilmesinde söz sahibi olunmasını sağlamaya yönelecektir (bkz. 3.1.)

Dolayısıyla teknik tekstiller, dokusuz yüzeyler ve özel ürünler (diğer) için yatırımlar artırılacak (her yıl bir önceki yıla göre % 10); konfeksiyon yatırımları yeniden yapılanmayı sağlama amaçlı olarak, boya-apre yatırımları da fonksiyonel (veya çok fonksiyonlu) özel ve yüksek katma değerli ürünlerin geliştirilip üretilmesini sağlama amaçlı olarak aynı seviyede devam edecek; iplik, dokuma, örme yatırımları ise her yıl bir önceki yıla göre % 10 azalacak ve yapılan yatırımlar tamamen modernizasyon ve yenileme yatırımları olacaktır.

Bu senaryoda teknik tekstiller, dokusuz yüzeyler ve özel ürünler için yatırımların % 10 artmasına, boya-apre ve konfeksiyon için aynı kalmasına karşılık; iplik, dokuma ve örme yatırımları her yıl bir öncekine göre % 10 azalacağından, toplam yatırım miktarı da plan döneminin son yıllarında % 16 kadar azalmış olacaktır.

Tablo 3.18 Tekstil Sektörü Üretim Tahminleri (Miktar Olarak)										
2005 – 2013										
Birim: Bin ton										
Çorapta: Milyon çift										
Ana Mallar	YILLAR									Ortalama Yıllık Değişim %
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
İplik *	1.890	1.850	1.813	1.777	1.741	1.706	1.655	1.605	1.557	- % 2,5
Dokuma Kumaş	900	880	862	845	828	811	787	763	740	- % 2,5
Yuvarlak Örme Kumaş	1.125	1.100	1.078	1.056	1.005	985	955	927	899	- % 2,5
Çorap	1.312	1.200	1.150	1.100	1.050	1.000	950	900	850	- % 4,5
Halı ve Dokusuz Yüzey	300	336	376	421	472	529	592	663	743	+ % 12
Terbiye	2.000	2.060	2.122	2.186	2.252	2.320	2.366	2.413	2.485	+ % 2,5

*Sentetik Filament İplikler Hariç

Bu senaryoda: iplik, dokuma, örme yatırımlarının her yıl bir önceki yıla göre % 10 azalmasına rağmen, yapılan yatırımlar kapasite artırıcı yatırımlar olmayıp modernizasyon ve yenileme yatırımları olduğundan, bir yandan kalite artarken, diğer yandan da üretim hızları, randımanlar, işçi verimlilikleri ve hatta K.K.O.'ları artmaktadır. Dolayısıyla yatırımların her yıl bir önceki yıla göre % 10 azalmasına rağmen, üretim sadece % 2,5 azalmaktadır.

Terbiye'de yatırımlar ve kapasite sabit kalırken, K.K.O.'larının artması nedeniyle, üretim her yıl bir önceki yıla göre % 2,5 artmaktadır.

Teknik tekstiller, dokusuz yüzeyler, özel ürünler ve halılarda hem yatırımlar, hem de K.K.O.'ları arttığı için üretim her yıl bir önceki yıla göre % 12 artmaktadır.

Tablo 3.19 Tekstil Sektörü Üretim Tahminleri (Değer Olarak)										
(2005 Fiyatlarıyla – Milyar YTL)										
Ana Mallar	YILLAR									Ortalama Yıllık Değişim %
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
İplik ^{1,2}	8,8	9,5	10,2	11,0	11,9	12,8	13,7	14,6	15,6	+ % 7,4
Dokuma Kumaş ³	3,1	3,2	3,4	3,5	3,7	3,9	4,0	4,2	4,4	+ % 4,5
Yuvarlak Örme Kumaş ³	3,0	3,1	3,3	3,4	3,6	3,8	3,9	4,1	4,3	+ % 4,6
Çorap	0,8	0,8	0,7	0,7	0,7	0,7	0,6	0,6	0,6	- % 4,0
Halı ve Dokusuz Yüzey ²	2,7	3,3	4,1	5,3	6,2	7,7	9,4	11,6	14,3	+ % 23,1
Terbiye ⁴	5,4	6,1	6,9	7,9	8,9	10,1	11,3	12,7	14,4	+ % 13,0
Toplam	23,8	26	28,6	31,5	35	39	42,9	47,8	53,6	+ % 10,7

1. Sentetik Filament İplikler hariç, 2. Elyaf dahil, 3. İplik hariç, 4. Elyaf, İplik, Hambez hariç

Bu senaryoda katma değeri daha yüksek moda-marka, fonksiyonel, yüksek performanslı ve olağanüstü tekstil ürünlerinin üretimine kayılacağı için, birim fiyatların her yıl bir önceki yıla göre % 10 artacağı varsayılmaktadır. Bu takdirde yatırımların ve üretimin miktar olarak bir miktar azalacak olmasına rağmen, değer olarak % 125 artacağı görülmektedir.

Bu senaryoda konfeksiyon sanayiinin cirosunun da aynı oranlarda olmasa da, % 50'den daha az olmamak üzere artması beklenmektedir. Dolayısıyla bu senaryo tekstil ve konfeksiyon sanayii için en cazip senaryodur ve bu nedenle Komisyonumuz bu raporda, bu senaryonun gerçekleşmesi için neler yapılması gerektiği hususunu ön plana çıkarmıştır.

3.3.2. Üretim Projeksiyonu

Türkiye hazır giyim ve konfeksiyon sektörünün 2005-2013 dönemine ait üretim projeksiyonu hesaplanırken, Tablo 3.20 ve 3.21'den görüldüğü gibi, söz konusu yıllara ait

ithalat, ihracat ve tüketim projeksiyonlarına ait verilerden yararlanılmıştır. Teorik olarak, bir ülkenin toplam üretimi iç talep ve dış taleplerin toplamından ithalatın çıkartılması ile bulunur. Tablo 3.5’de toplam iç talep(tüketim) projeksiyonu, Tablo 3.15’da toplam dış talep(ihracat) projeksiyonu ve Tablo 3.28 ve 3.29’da ithalat projeksiyonları bulunmaktadır. Tablo 3.20 ve 3.21’de bu formülasyona göre toplam iç üretim projeksiyonu hesaplanmıştır.

Tablo - 3.20

Türkiye Konfeksiyon Üretim Projeksiyonu (2005-2013)									
(Milyar \$)									
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Türkiye Konfeksiyon İthalatı	0,8	0,9	1,3	1,6	2,1	2,8	3,6	4,7	6,1
Türkiye Konf. İhracatı (CIF)	13,6	14,7	15,9	17,1	18,5	20,0	21,6	23,3	25,2
Türkiye Konfeksiyon Tüketimi	10,3	10,4	10,5	10,6	10,8	11,0	11,0	11,2	11,3
Türkiye Konfeksiyon Üretimi	23,1	24,2	25,1	26,1	27,2	28,2	29,0	29,8	30,4

Kaynak: İTKİB / İhracatçı Birlikleri kayıtları, United Nations, Statistics Division

2005-2013 dönemi üretim projeksiyonu için iki farklı senaryo dikkate alınmış olup, ithalat rakamları değişken olarak kullanılmıştır. Tablo 3.20’de görülen birinci senaryoya göre, yıllık ortalama ithalat artış oranı %30 (Türkiye hazır giyim sektörü 1999-2004 dönemi yıllık ortalama ithalat artışı, Tablo 3.28) ve ikinci senaryoya göre ise %8,3 (Türkiye hazır giyim sektörü 1990-2004 dönemi yıllık ortalama ithalat artışı, Tablo 3.29) olarak alınmıştır.

Tablo - 3.21

Türkiye Konfeksiyon Üretim Projeksiyonu (2005-2013)									
(Milyar \$)									
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Türkiye Konfeksiyon İthalatı	0,6	0,7	0,7	0,8	0,9	0,9	1	1	1,1
Türkiye Konf. İhracatı (CIF)	13,6	14,7	15,9	17,1	18,5	20,0	21,6	23,3	25,2
Türkiye Konfeksiyon Tüketimi	10,3	10,4	10,5	10,6	10,8	11,0	11,0	11,2	11,3
Türkiye Konfeksiyon	23,3	24,4	25,7	26,9	28,4	30,1	31,6	33,5	35,4

Kaynak: İTKİB / İhracatçı Birlikleri kayıtları, United Nations, Statistics Division

Sonuç olarak, Tablo 3.20’de yer alan birinci senaryoya göre, konfeksiyon üretimi yıllık ortalama %3,5 artışla 2013 yılında 30,4 milyar dolar olurken, Tablo 3.21’de yer alan ikinci senaryoya göre ise, yıllık ortalama artış %5,4 olup, 2013 yılında üretim 35,4 milyar dolar olmaktadır. Gerçekçi bir projeksiyon bu iki senaryonun ortalamasına denk gelir.

3.4. İthalat Projeksiyonu

3.4.1. Tekstil Sektörü İthalat Projeksiyonu

Türkiye’nin tekstil ithalatı çeşitli parametrelerin etkisindedir. İktisadi terminoloji ile tekstil talebi türetilmiş (derived) bir taleptir. Yani, nihai ürün talebine bağlı olarak değişmektedir. Binaenaleyh, Türkiye’de tekstil ithalatı üzerinde aşağıdaki faktörler etkilidir ve bunların gelecekte gelişimi ise tekstil ithalatımızın gelecekteki seyri üzerinde etkili olacaktır:

- 1- Dünya konfeksiyon ticaretindeki gelişme ve Türkiye'nin bundan alacağı pay,
- 2- İç piyasadaki konfeksiyon talebi ve bunun yerli üretimle karşılanan/karşılanacak kısmı,
- 3- Dünya hazır eşya talebi ve bunun gelecekteki seyri,
- 4- Türkiye'nin iç piyasada hazır eşya tüketimi ve bunun seyri,
- 5- Dünya ve Türkiye teknik tekstiller arz ve talebi.

Bu faktörlerin mevcut durumu ve Türkiye'nin pozisyonu karşısında elde olan veriler bu raporun ithalat ve ihracatla ilgili bölümlerinde verilmiştir. Ancak geleceğe dönük tahminleri sadece belli varsayımlar altında yapabiliriz. Buradaki varsayımlarımız şunlardır:

- 1- Dünya konfeksiyon ticareti, geçmiş yıllara oranla ortalama olarak daha fazla artacaktır.
- 2- Dünya tekstil ticareti de geçmiş yıllara kıyasla daha büyük artışlar gösterecektir.
- 3- Türkiye'de konfeksiyon iç tüketimi geçmiş yılların ortalamasının üzerinde bir hızla artacaktır.

Bütün bunlar, son beş yılda olduğu gibi, Türkiye'nin tekstil ithalatının geçmiş yıllar ortalamasına yakın bir düzeyde artacağını göstermektedir. Türkiye'nin tekstil ithalatı ile ilgili bölümde son beş yıllık dönem üzerinden yapılan hesaplama göre, yıllık ortalama ithalat artışının dolar bazında %17,7 olduğu aşağıdaki tablodan görülmektedir. Dünya Ticaretindeki değişim ise %5,9 oranındadır.

Tablo – 3.22

Dünya Tekstil Ticaretinde Türkiye'nin Payı							
1999-2004							
(CIF, Milyar \$)							
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Ortalama Değişim
Toplam Dünya Ticareti	148	155	147	154	172	195	
yıllık Değişim		4,5	-5,0	5,1	11,8	12,9	5,9
Türkiye İthalatı	2,7	3,2	2,7	3,8	4,7	5,7	
yıllık Değişim		18,5	-15,6	40,7	23,7	21,3	17,7
Türkiye'nin Dünya Ticaretindeki Payı	1,8	2,1	1,8	2,5	2,7	2,9	2,4

Kaynak: WTO International Trade Statistics 2005

WTO verilerine göre son 15 yıllık dönemde dünya tekstil ticareti ortalama %5 oranında artış kaydetmiştir. Buradan 2013 yılına kadar olan dönemde, Türkiye'nin tekstil ithalatını iki senaryoya göre hesaplayabiliriz.

Tablo 3.23

Dünya Tekstil ve Konfeksiyon Ticareti												
(Milyar \$)												
	1990	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Ortalama Değişim
Dünya Tekstil Ticareti	104	152	151	158	151	148	155	147	154	172	195	
Değişim %		46,0	-0,8	4,4	-4,1	-2,2	1,5	-5,0	5,1	11,8	12,9	5,0
Dünya Konfeksiyon Ticareti	108	158	164	182	183	186	197	194	203	232	258	
Değişim %		46,4	3,7	11,1	0,6	1,5	24,7	-1,5	4,4	14,5	11,0	8,3

Kaynak: WTO International Trade Statistics 2005

Türkiye ithalatı dünya tekstil ticaretine paralel bir şekilde %5'lik bir oranda büyüme gösterirse ithalatın yıllık seyri aşağıdaki tablodaki olması tahmin edilebilir.

Tablo 3.24

Dünya Tekstil Ticaretinde Türkiye'nin Payı											
2005 - 2013 (Milyar \$)											
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
Dünya Tekstil Ticareti	195	205	215	226	237	249	261	274	288	303	
Türkiye İthalatı	5,7	6,0	6,3	6,6	6,9	7,3	7,6	8,0	8,4	8,8	

Kaynak: İTKİB / United Nations, Statistics Division

Türkiye'nin tekstil ithalatının uzun vadeli dünya ticaret hacmi arştı oranında değil de (%5), son 5 yıllık dönemdeki yüksek oranda (%17) artıştan uzun döneli dünya ortalamasına doğru bir eğilim içinde olacağı var sayılır ve bunun önümüzdeki 10 yıllık dönemde ortalaması %11 olarak kabul edilirse, bu senaryoya göre 2013'e kadar oluşacak tablo aşağıdaki gibidir.

Tablo 3.25

Dünya Tekstil Ticaretinde Türkiye'nin Payı											
2005 - 2013(CIF, Milyar \$)											
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
Dünya Tekstil Ticareti	195	205	215	226	237	249	261	274	288	303	
Türkiye'nin İthalatı	5,7	6,3	7,0	7,6	8,2	8,8	9,3	9,9	10,3	10,9	

Kaynak: İTKİB / United Nations, Statistics Division

İthalatın elyaf kompozisyonunda aşırı bir düşüşün olmayacağı ancak ithalatın kaynağından bir süre Uzak Doğu ülkelerinin önem kazanacağı buna karşın zamanla gelişmiş ülkelerden yapılan ithalatın tekrar önem kazanacağı tahmin edilmektedir.

Tekstil ve konfeksiyon sektörünün, şu anda en ciddi sorunu 2001 krizinden sonra, ithalatta meydana gelen hızlı artıştır. 2002-2004 döneminde sırasıyla % 37,5, % 21,8, % 21,3 artan tekstil ithalatı, 2005 yılında da geçici rakamlara göre % 4,7 artmıştır.

Buna göre Türkiye'nin tekstil ithalatı son 4 yılda ortalama % 21,3 artarak 2,7 milyar Dolar'dan 5,9 milyar Dolar'a çıkmıştır. Önlem alınmayıp, ithalat önümüzdeki 7 yıllık plan döneminde de aynı hızla (% 21,3) artmaya devam ederse, 2013 yılına kadar oluşacak tablo aşağıdaki gibidir :

Tablo – 3.26

Dünya Tekstil Ticaretinde Türkiye'nin Payı										
2005 – 2013 (CIF, Milyar \$)										
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Dünya Tekstil Ticareti	195	205	215	226	237	249	261	274	288	303
Türkiye'nin İthalatı	5,7	5,9	7,2	8,7	10,5	12,8	15,5	18,8	22,8	27,7

Kaynak: DTM İthalat Genel Müdürlüğü / United Nations, Statistics Division

3.4.2. Konfeksiyon Sektörü İthalat Projeksiyonu

Konfeksiyon ithalatında 1999-2004 döneminde görülen artışın 2005-2013 döneminde de görülmesi muhtemeldir.

Tablo – 3.27

Türkiye Hazırgiyim ve Konfeksiyonun Ticaretinin Gelişimi							
1999-2004							
(Milyon \$)							
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Ortalama Değişim
Türkiye Örme Konfeksiyon İthalatı	79	112	84	91	141	224	
Yıllık Değişim		41,0	-25,2	8,4	54,9	59,7	27,7
Türkiye Dokuma Konfeksiyon İthalatı	97	119	113	147	230	353	
Yıllık Değişim		22,5	-4,8	30,3	56,2	53,3	31,5
Türkiye'nin Toplam Konfeksiyon İthalatı	176	231	197	238	371	577	
Yıllık Değişim		31,3	-14,7	20,8	55,9	55,5	29,8

Kaynak: İTKİB / İhracatçı Birlikleri Kayıtları

Türkiye dokuma ve örme konfeksiyon ithalatı birçok faktörün bir sonucu olarak artmaktadır. Bu faktörlerin başında pazarlama ve dağıtım kanalları ile ilgili gelişmeler gelmektedir. Genç bir nüfusa sahip olan ve gittikçe dışa açılan Türkiye, dünya markalarının iştahını kabartmaktadır. Çok sayıda perakende zinciri Türkiye'de yatırım yapmaktadır. Ayrıca Türk girişimciler de mağazalaşma ve markalaşma çabası içindedir. Bütün bu eğilimleri ucuz Çin üretimi ve Türk girişimcilerinin yurt dışında yaptığı yatırımları da desteklemektedir.

Ayrıca, GSYİH'daki artışlar, şehirleşme, iletişim teknolojisindeki gelişmeler de ithalat artışını açıklayan faktörler arasındadır.

Eğer, Türkiye'nin konfeksiyon ithalatının uzun vadeli dünya konfeksiyon ticaret hacmi artışı olan ortalama %8,3 oranına yaklaşacağı var sayılırsa bu defa tablomuz aşağıdaki şekilde olacaktır.

Tablo 3.28

Türkiye Konfeksiyon İthalatı										
(Milyon \$)										
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Türkiye Konfeksiyon İthalatı	577	625	677	733	794	860	931	1.008	1.092	1.183
Yıllık Değişim		8,3	8,3	8,3	8,3	8,3	8,3	8,3	8,3	8,3

Kaynak: İTKİB / İhracatçı Birlikleri kayıtları/United Nations, Statistics Division

Tekstil ve konfeksiyon sektörünün, şu anda en ciddi sorunu, 2001 krizinden sonra ithalatta meydana gelen yüksek oranlı artıştır. 2002-2004 döneminde sırasıyla: % 23,1, %54,2, % 53,3 artan konfeksiyon ithalatı, 2005 yılında da % 20,6 artmıştır. Buna göre Türkiye'nin konfeksiyon ithalatı son 4 yılda ortalama % 37,8 artarak 220 milyon Dolar'dan, geçici rakamlara göre 751 milyon Dolar'a çıkmıştır. Önlem alınmayıp, ithalat önümüzdeki 7 yıllık plan döneminde de aynı hızla (% 37,8) artmaya devam ederse, 2013 yılına kadar oluşacak tablo aşağıdaki gibidir:

Tablo 3.29

Türkiye Konfeksiyon İthalatı										
2005 – 2013 (Milyon \$)										
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Türkiye Konfeksiyon İthalatı	622	751	1.035	1.426	1.965	2.708	3.732	5.142	7.086	9.764
Yıllık Değişim		37,8	37,8	37,8	37,8	37,8	37,8	37,8	37,8	37,8

Kaynak: DTM İthalat Genel Müdürlüğü / United Nations, Statistics Division

Buna göre, önlem alınmaz ve tekstil ve konfeksiyon ithalatı, 2001 krizinden sonraki hızla artmaya devam ederse, 2013 yılında Türkiye'nin tekstil ve konfeksiyon toplam ithalatı $27,7 + 9,8 = 37,5$ milyar Dolar'a çıkacaktır.

İyimser senaryolara göre, Türkiye'nin 2005 yılında 18,5 milyar Dolar olan toplam tekstil (4,8 milyar Dolar) ve konfeksiyon (13,7 milyar Dolar) ihracat 2013 yılında 33,7 milyar Dolar'a çıkacaktır (8,9 milyar Dolar tekstil; 24,8 milyar Dolar konfeksiyon). **Buna göre 2013 yılında, Türkiye tekstil ve konfeksiyon ürünleri dış ticaretinde net ithalatçı ülke durumuna gelecek ve dış ticaret 3,8 milyar Dolar açık verecektir.**

Türkiye'nin 2005 yılında 14 milyar Dolar civarındaki tekstil ürünleri iç tüketiminin, yılda % 7 artarak 2013 yılında 24 milyar Dolar'a çıkacağı varsayılırsa, Türk tekstil ve konfeksiyon sektörünün ihracat dahil, cirosu $24 + 33,7 = 57,7$ milyar Dolar olacaktır. Bunun 37,5 milyar Dolar'lık kısmı ithalatla karşılanacağına göre, Türk tekstil ve konfeksiyon sanayininin yurtiçi üretimi $57,7 - 37,5 = 20,2$ milyar Dolar olacaktır. **Yani şu anda 30 milyar Dolar civarında olan ciro, 2013 yılında artmayı bırakın, 20,2 milyar Dolar'a düşecektir.**

Fakat daha korkunç olan husus şudur: 57,7 milyar Dolar'lık cironun 8,9 milyar Dolar'lık kısmı tekstil ihracatıdır, buna göre $57,7 - 8,9 = 48,8$ milyar Dolar'lık kısmı da, yurtiçinde tüketilen veya ihraç edilen konfeksiyon ürünüdür. Hazır giyim ve hazır eşya maliyetinin ortalama %60'ını kumaş ve aksesuar, %40'ının da konfeksiyon üretimine ait olduğunu kabul edersek: **konfeksiyon sanayiinin kumaş ve aksesuar hariç cirosunun $48,8 \times 0,4 = 19,5$ milyar Dolar olduğunu görürüz. Buna göre de tekstil sanayiinin cirosunun 0,7 milyar dolar olması gerekir. Yani tekstil ve konfeksiyon ithalatı son 4 yılda olduğu gibi artmaya devam ederse, 2013 yılında Türkiye'de (biraz reeksport yapan bir tekstil sektörü hariç) tekstil sanayii yok olacak, sadece 3. ülkelerden gelen kumaşları ucuz el emeği ile diken bir konfeksiyon sanayii kalacaktır.**

Sonuç olarak, ithalattaki mevcut yüksek oranlı artışlar durdurulmadığı takdirde, Türk tekstil sanayiinin mevcudiyetini sürdürebilmesi mümkün değildir.

Yukarıdaki projeksiyonlarda bilinçli olarak bir mantık hatası yapılmıştır. Dokuzuncu Kalkınma Planı Döneminde de, 2001 krizi sonrasındaki dönemde olduğu gibi, hem ihracatın, hem de ithalatın yüksek oranlarda artacağı ve ithalat artışı oranlarının ihracat artışı oranlarından daha yüksek olmaya devam edeceği varsayılmıştır. Esasında bu sürdürülmesi mümkün olmayan bir durumdur. Eşyanın tabiatına aykırıdır.

Türkiye çok daha fakirleşip, el emeği, Çin, Hindistan başta olmak üzere, Uzak ve Yakın Doğu, Kafkaslar, Güney ve Orta Amerika ve Afrika ülkelerindekinden daha aşağıya düşmediği takdirde, 3. ülkelerin kumaşlarını el emeğinin nispeten pahalı olduğu Türkiye'ye getirip diktirmenin, bir esprisi kalmayacağından, tekstil ithalatı artıp yerli üretim azalmaya, başladıktan bir süre sonra, hazır giyim ihracatındaki artış önce yavaşlayacak (şu anda olduğu gibi), sonra da ihracat düşmeye başlayacaktır. Türkiye'de 3. ülke kumaşlarıyla ihracat için konfeksiyon üretimi azaldıkça, bu kumaşlarla iç piyasa için üretim ve buna paralel olarak Türk konfeksiyoncularının yurtdışında 3. ülke kumaşlarıyla iç pazar veya ihracat için fason üretim yaptirtmaları yaygınlaşacaktır. Dolayısıyla zamanla tekstil ithalatındaki artış önce yavaşlayacak, sonra azalmaya başlayacak ve buna paralel olarak da konfeksiyon ithalatı daha da artacaktır.

Sonuçta da Türkiye, Kuzey Avrupa ülkelerinde olduğu gibi, tekstil ve hazır giyim üretim ve ihracatının iyice gerilediği, tekstil ithalatının en aza indiği, konfeksiyon ithalatının zirveye çıktığı, bir kısım konfeksiyon sanayicisinin yurtdışında, iç pazar ve 3. ülkelere ihracat için üretim yaptirtarak kendini kurtardığı bir ülke haline gelecektir.

Sonuç: 2001 krizinden sonraki dönemde olduğu gibi, tekstil ve konfeksiyon ithalatının, ihracatından daha hızlı artması, uzun süre sürdürülebilir bir durum değildir.

İthalata dayalı konfeksiyon ihracatı artışının sürdürülebilir olması, ancak el emeğinin en ucuz olduğu en fakir ülkelerde mümkündür.

3.5. Yatırım Tahminleri

3.5.1. Eklenecek Yeni Kapasiteler

3.5.1.1. Tekstil Sanayii'nde Eklenecek Yeni Kapasiteler

Tekstil sanayii için yatırım teşvik belgesi alımında 1995 yılı Aralık ayında sadece bir ay içerisinde 16,2 Milyar USD'lık teşvik belgesi alınmıştır. 1996, 1997 yıllarında ise toplam 5,2 Milyar USD'lık yatırım yapılmıştır. Yani tekstil sektöründe alınan yatırım teşvik belgesi tutarlarıyla, gerçekleştirilen yatırım tutarları arasında daima büyük farklılık vardır. Hele kriz yıllarında bu farklılık daha da artmaktadır. Örneğin 1996, 1997 yıllarında 5,2 Milyar USD olan 2 yıllık yatırım miktarı; 1998, 1999 yıllarında sadece 2,2 Milyar; 2000, 2001 yıllarında da 2,0 Milyar USD olmuştur.

Dolayısıyla tekstil ve hazır giyim sektöründe, gerek bu farklılık, gerekse sektörün KOBİ ağırlıklı yapısı ve teşvik belgesi sayısının çok fazla olması nedeniyle, eklenecek yeni kapasitelerin “Özel İhtisas Komisyonları Rapor Formatı” kitapçığı Tablo 29'a uygun şekilde verilmesi mümkün değildir. Bu nedenle yapılacak yeni yatırımlar, eklenecek kapasiteler ve yaratılacak istihdam gücü ile ilgili olarak aşağıda yapılacak tahminler, 3 senaryoya göre oluşturulacaktır:

- 1. Senaryo:** Yıllık yatırımların son 10 yıllık yatırım ortalaması miktarında sabit kalarak devam etmesi
- 2. Senaryo:** Artan ithalat ve düşen ihracat nedeniyle, yatırımların her yıl bir önceki yıla göre % 10 azalması (en kötümser senaryo)
- 3. Senaryo:** Bu raporda belirtilen önlemler çerçevesinde sektörün yeniden yapılanmasının ve bilgi bazlı ürünlere yönelmesinin gerçekleşmesi (en iyimser senaryo)

Türkiye'de son 10 yılda ne kadar tekstil yatırımı yapıldığı tam olarak bilinmemekle beraber, tekstil makineleri ithalat rakamları bilinmektedir ve tekstil terbiyesi (boya-apre) makineleri dışında, diğer alt sektörlerde makinelerin tamamına yakını ithal edildiğinden, makine ithalat rakamlarından hareketle yatırım miktarlarını $\pm$ % 10 yanılma payıyla hesaplayabilmek mümkündür.

Yatırım miktarlarını hesaplamak için: iplik, dokuma ve diğer (dokusuz yüzeyler, teknik tekstiller, özel ürünler vs.) alt sektörlerinde genellikle klimalı orta ve büyük işletmelerde üretim yapıldığından, bunlarda alt yapı ve yerli donanım için, ithal makine

tutarına % 20; örme ve konfeksiyon alt sektörlerinde daha ziyade küçük işletmelerde (atölyelerde) üretim yapıldığında, bunlarda alt yapı ve yerli donanım için ithal makine tutarına % 15; ve tekstil terbiyesi alt sektöründe gerek yerli makine kullanım oranı daha yüksek olduğundan, gerekse de buhar, yumuşak su, su arıtma gibi ek altyapı yatırımları yüksek olduğundan, bunlarda da alt yapı ve yerli donanım için ithal makine tutarına % 25 ilave edilmesi doğru olacaktır.

Aşağıdaki Tabloda 1995-2004 dönemi için bu şekilde hesaplanan yatırım miktarları görülmektedir:

Tablo - 3.30

Tekstil ve Konfeksiyon Yatırımları							
1995 – 2004							
Birim: Milyon USD							
<u>Yıl</u>	<u>İplik</u>	<u>Dokuma</u>	<u>Örme</u>	<u>Boya-Apre</u>	<u>Konfeksiyon</u>	<u>Diğer</u>	<u>Toplam</u>
1995	642	308	267	236	171	218	1.842
1996	973	421	466	505	197	264	2.826
1997	836	258	354	445	175	313	2.381
1998	460	161	301	291	114	281	1.608
1999	144	56	71	121	69	175	636
2000	300	154	193	196	94	251	1.188
2001	234	97	130	121	62	176	820
2002	478	246	428	318	160	319	1.949
2003	658	448	628	374	224	454	2.786
2004	578	367	449	340	156	422	2.312
Ortalama	531	253	330	296	143	288	1.841

1. SENARYO

Yıllık Yatırımların Dokuzuncu Plan Döneminde, Son 10 Yıllık Yatırım Ortalaması Miktarında Sabit Kalarak Devam Etmesi Durumu :

Tablo 3.31

Tekstil ve Konfeksiyon Yatırımları							
2005 - 2013							
Birim: Milyon USD							
<u>Yıl</u>	<u>İplik</u>	<u>Dokuma</u>	<u>Örme</u>	<u>Boya-Apre</u>	<u>Konfeksiyon</u>	<u>Diğer</u>	<u>Toplam</u>
2005	531	253	330	296	143	288	1.841
2006	531	253	330	296	143	288	1.841
2007	531	253	330	296	143	288	1.841
2008	531	253	330	296	143	288	1.841
2009	531	253	330	296	143	288	1.841

2010	531	253	330	296	143	288	1.841
2011	531	253	330	296	143	288	1.841
2012	531	253	330	296	143	288	1.841
2013	531	253	330	296	143	288	1.841
Toplam	4.779	2.277	2.970	2.664	1.287	2.592	16.569

Türkiye’de makinelerin kullanım ömrü 10 yılın üzerindedir. Dolayısıyla son 10 yılın ortalaması kadar bir yatırım yapıldığında, o yıl devre dışı bırakılacak olandan daha fazla bir iğ, rotor, tezgah, makine devreye alınmış olacaktır. Fakat bundan daha önemlisi, yeni devreye girecek makineler devre dışı bırakılan makinelerden daha hızlı olduklarından ve/veya daha gelişmiş otomatik kontrol donanımları sayesinde daha yüksek randımanla çalışacak olduklarından, kapasite artacaktır. Sabit yatırım durumunda konfeksiyon dışında kalan tekstil sanayiinde kapasitenin her yıl bir önceki yıla göre % 5 artacağını tahmin etmek çok abartılı bir tahmin değildir.

Sabit yatırım durumunda üretim kapasitesi yılda % 5 artarken, yeni makinelerin otomasyon derecesi daha yüksek olduğundan ve bu makineler daha yüksek işçi verimliliği ile çalıştırılabileceklerinden, konfeksiyon dışında kalan tekstil sanayiinde çalışan işçi sayısında ise ciddi bir artış meydana gelmesi beklenmemektedir.

Tablo 3.32

Tekstil Sanayii Üretim Kapasitesi						
2005 - 2013						
Birim: Bin ton						
Yıl	İplik*	Dokuma	Örme	Halı ve Dokusuz Yüzey	Terbiye	Toplam
2004	2.700	1.350	2.250	400	2.900	4.000
2005	2.835	1.418	2.363	420	3.045	4.201
2006	2.976	1.488	2.481	441	3.197	4.410
2007	3.126	1.563	2.605	463	3.357	4.631
2008	3.281	1.641	2.735	486	3.525	4.862
2009	3.446	1.723	2.872	511	3.701	5.106
2010	3.618	1.809	3.015	536	3.886	5.360
2011	3.799	1.900	3.166	563	4.081	5.629
2012	3.989	1.995	3.324	591	4.285	5.910
2013	4.188	2.094	3.490	621	4.499	6.205

*Sentetik filament iplikler hariç

2004 yılında 4.000.000 ton'a yakın kurulu toplam kapasite % 70'ten daha düşük bir kapasite kullanma oranıyla çalıştırılabilirken ve Dünya'da artmaya devam eden bir arz (kapasite) fazlalığı var iken, Türk tekstil sanayiinin 9 yıl içerisinde **kapasitesini % 50 daha artırması çok gerçekçi olmayan bir senaryodur.**

2. SENARYO:

Artan İthalat ve Düşen İhracat Nedeniyle, Yatırımların Her Yıl Bir Önceki Yıla Göre % 10 Azalması Durumu:

Bu senaryoya göre 2005-2013 döneminde yatırımların gelişimi aşağıdaki tabloda görüldüğü gibi olacaktır:

Tablo 3.33

Tekstil ve Konfeksiyon Yatırımları							
2005 - 2013							
Birim: Milyon USD							
Yıl	plik	Dokuma	Örme	Boya-Apre	Konfeksiyon	Diğer	Toplam
Son 10 yıl Ortalaması	531	253	330	296	143	288	1.841
2005	478	228	297	266	129	259	1.657
2006	430	205	267	240	116	233	1.491
2007	387	184	241	216	104	210	1.342
2008	348	166	217	194	94	189	1.208
2009	314	150	195	175	84	170	1.088
2010	282	135	175	157	76	153	978
2011	254	121	158	142	68	138	881
2012	229	109	142	127	61	124	792
2013	206	98	128	115	55	111	713
Toplam	3.459	1.649	2.150	1.928	930	1.875	11.991

Bu senaryoda, yatırımlar her yıl bir öncekine göre % 10 azala azala sonuçta 2013 yılına gelindiğinde 2004 yılına göre % 61 azalmış olacaktır. Bir taraftan yatırımlar sürekli olarak azalacağından, diğer taraftan da eskiyen makineler devreden çıkarılacağından üretim kapasitesi düşecektir. Ancak azalarak yapılırsa da, yeni yapılan yatırımlardaki iğler, rotorlar, tezgahlar, makineler daha hızlı ve daha yüksek randımanlı çalıştıkları için, bu düşüş ilk yıl % 10 değil, belki % 5 olacaktır. Ondan sonra da bu kapasite düşüş oranı her yıl bir önceki yıldan % 10 daha fazla olacaktır (% 5,5, % 6,05, % 6,65, % 7,3 vb.).

Tablo – 3.34

Tekstil Sanayi Üretim Kapasitesi						
2005 - 2013						
Birim: Bin ton						
Yıl	İplik*	Dokuma	Örme	Halı ve Dokusuz Yüzey	Terbiye	Toplam
2004	2.700	1.350	2.250	400	2.900	4.000
2005	2.565	1.283	2.138	380	2.755	3.801
2006	2.424	1.212	2.020	359	2.603	3.591
2007	2.277	1.139	1.898	337	2.446	3.374
2008	2.126	1.056	1.759	312	2.267	3.127
2009	1.970	963	1.603	284	2.066	2.850
2010	1.812	869	1.447	256	1.865	2.572
2011	1.652	776	1.292	228	1.665	2.296
2012	1.491	689	1.147	202	1.478	2.038
2013	1.331	604	1.005	177	1.295	1.786

*Sentetik filament iplikler hariç

Yukarıdaki Tablo'dan bu tekstil yatırımlarının her yıl bir öncekine göre % 10 azalması senaryosunda, Dokuzuncu Kalkınma Planı Dönemi'nin son yılı olan 2013 yılına gelindiğinde tekstil sanayiinin üretim kapasitesinde % 55'ten fazla bir azalma meydana geleceği anlaşılmaktadır. Bu senaryoda ürün paletinde önemli bir değişiklik öngörülmediğinden, biraz daha kaliteli mal gruplarına kayılacağı için sabit fiyatlarla % 10'luk bir birim fiyat artışı düşünülebilir. Bu durumda 2004 yılında 17,6 Milyar USD olan tekstil sanayiinin cirosu, K.K.O.'ları sabit kaldığında üretiminin % 55,3 azalması nedeniyle 7,9 Milyar USD'a düşecek, fakat kalite artışı nedeniyle ürünlerin birim fiyatı % 10 artacağı için 8,7 Milyar USD olacaktır. Eğer bu arada K.K.O.'ları da % 15 kadar artarsa, ciro 10,0 Milyar USD olabilecektir.

Konfeksiyon sanayiinde ise, Türk kumaşı yerine ithal kumaş kullanılarak üretime devam edilmeye çalışılacağından, düşüş daha düşük oranda olacak, 2004 yılında 30,0 Milyar USD olan ciro, 2013 yılında 20 Milyar USD civarına düşecektir.

Bu senaryoda çalışan sayısı ise, kapasitenin düşmesine ilaveten otomasyonun ve işçi üretim verimliliğinin artması nedeniyle baştan itibaren daha yüksek oranda düşecektir. Burada da çalışan sayısının ilk yıl % 7,5, ondan sonra da her yıl bir önceki yıldan % 10 daha yüksek bir düşüş oranında (% 8,25, % 9,07, % 9,98, % 10,98 vb.) düşeceği kabul edilebilir.

Tablo – 3.35

Tekstil Sanayinde Çalışanların Sayısı							
2005 – 2013							
Birim: Bin Kişi							
Yıl	İplik	Dokuma	Örme	Halı ve Dokusuz Yüzey	Terbiye	Diğer	Toplam
2004	70	70	100	50	100	50	440
2005	65	65	93	46	93	46	408
2006	60	60	85	42	85	42	374
2007	55	55	77	38	77	38	340
2008	50	50	69	34	69	34	306
2009	45	45	61	30	61	30	272
2010	40	40	54	26	54	26	240
2011	35	35	47	23	47	23	210
2012	30	30	40	20	40	20	180
2013	25	25	34	17	34	17	152

Bu, yatırımların her sene bir önceki yıla göre % 10 düşmesi senaryosunda, 2005 yılından Dokuzuncu Kalkınma Planının son yılı olan 2013 yılına kadar toplam 12,0 Milyar USD'lık yatırım yapılacak olmasına rağmen, konfeksiyon hariç tekstil sanayiinin üretim kapasitesi % 55'ten fazla, cirosu % 51'den fazla ve çalışan sayısı da % 65'ten fazla düşecektir. Eğer kapasite düşürülünce K.K.O.'ları % 15 kadar artarsa, bu takdirde ciro % 43, çalışan sayısı da % 55 azalacaktır.

Ne yazık ki **yeniden yapılanma ve bilgi bazlı ürünlere yönelme gerçekleştirilemez ve tekstil ve konfeksiyon ürünleri ithalatı son yıllarda olduğu gibi artmaya devam ederse, gerçekleşme ihtimali yüksek olan senaryo budur.**

3. SENARYO

Bu raporda Belirtilen Önlemler Çerçevesinde Sektörün Yeniden Yapılanmasının ve Bilgi Bazlı Ürünlere Yönelmesinin Gerçekleşmesi Durumu :

Bu senaryoda, yatırımlar ve tüm gayretler, yeniden yapılanma sayesinde tekstil ve konfeksiyon sektöründe Türkiye'nin tedarikçi ülke pozisyonundan orta-üst sınıf özellikli ve pahalı ürünler üreten , pazarlayan ve gittikçe artan oranlarda markalaşarak satan piyasa yapıcı bir ülkeye dönüşmesini ve diğer taraftan da fonksiyonel (veya çok fonksiyonlu) hazır giyim ve ev tekstilleriyle, yüksek performanslı teknik tekstillerin geliştirilip üretilmesinde söz sahibi olunmasını sağlamaya yönelecektir (bkz. 3.1.).

Dolayısıyla teknik tekstiller, dokusuz yüzeyler ve özel ürünler (diğer) için yatırımlar artırılacak (her yıl bir önceki yıla göre % 10); konfeksiyon yatırımları yeniden yapılanmayı

sağlama amaçlı olarak, boya-apre yatırımları da fonksiyonel (veya çok fonksiyonlu) özel ve yüksek katma değerli ürünlerin geliştirilip üretilmesini sağlama amaçlı olarak aynı seviyede devam edecek; iplik, dokuma, örme yatırımları ise her yıl bir önceki yıla göre % 10 azalacak ve yapılan yatırımlar tamamen modernizasyon ve yenileme yatırımları olacaktır.

Buna göre 2005-2013 döneminde yapılacak yeni yatırımların miktarları aşağıdaki tabloda görülmektedir:

Tablo – 3.36

Tekstil ve Konfeksiyon Yatırımları							
2005 - 2013							
Birim: Milyon USD							
Yıl	İplik	Dokuma	Örme	Boya-Apre	Konfeksiyon	Diğer	Toplam
Son 10 yıl Ortalaması	531	253	330	296	143	288	1.841
2005	478	228	297	296	143	317	1.759
2006	430	205	267	296	143	348	1.689
2007	387	184	241	296	143	383	1.634
2008	348	166	217	296	143	422	1.592
2009	314	150	195	296	143	464	1.562
2010	282	135	175	296	143	510	1.541
2011	254	121	158	296	143	561	1.533
2012	229	109	142	296	143	617	1.536
2013	206	98	128	296	143	679	1.550
Toplam	2.928	1.369	1.820	2.664	1.287	4.301	14.396

Bu senaryoda, yatırımların teknik tekstiller, non-wovenlar ve özel ürünler için % 10 artmasına, boya-apre ve konfeksiyon için aynı kalmasına karşılık; iplik, dokuma ve örme yatırımları her yıl bir öncekine göre % 10 azalacağından, toplam yatırım miktarı da plan döneminin son yıllarında % 16 kadar azalmış olacaktır.

İplik, dokuma, örmeye bir taraftan yatırımlar her yıl bir önceki yıla göre % 10 azalırken diğer taraftan da eskiyen makineler devreden çıkarılacağından, üretim kapasiteleri de düşecektir. Ancak azalarak yapılırsa da, yeni yapılan modernizasyon ve yenileme yatırımlarındaki iğler, rotorlar, dokuma tezgahları ve örme makineleri daha hızlı ve daha yüksek randımanlı olarak çalışacakları için, bu düşüş ilk yıl % 10 değil, belki % 5 olacaktır. Ondan sonra da, bu kapasite düşüş oranı, her yıl bir önceki yıldan % 10 daha fazla (% 5,5, % 6,05, % 6,65, % 7,3 vb.) olacaktır.

Boya-apre ve hazır giyimde yapılan yatırımlarda ana amaç kapasiteyi artırmadan ziyade kaliteyi artırma, yeni ürünler üretme, yeniden yapılanmayı sağlama olacağından ve bu

arada eskiyen makineler de devre dışı bırakılacağından, üretim kapasitelerinin değişmeyeceği kabul edilecektir.

Teknik tekstiller, nonwovenler ve özel ürünler için yapılan yatırımlardaki artışa paralel olarak üretim kapasitesinin de, her yıl bir önceki yıla göre % 10 artacağı kabul edilecektir. Buna göre 2005-2013 döneminde tekstil sanayinin üretim kapasitesi aşağıdaki Tabloda belirtildiği şekilde değişecektir:

Tablo – 3.37

Tekstil Sanayii Üretim Kapasitesi						
2005 - 2013						
Birim: Bin ton						
Yıl	İplik*	Dokuma	Örme	Teknik Tekstil ve Dokusuz Yüzey	Terbiye	Toplam
2004	2.700	1.350	2.250	400	2.900	4.000
2005	2.565	1.283	2.138	440	2.900	3.861
2006	2.424	1.212	2.020	484	2.900	3.716
2007	2.277	1.139	1.898	532	2.900	3.569
2008	2.126	1.056	1.759	586	2.900	3.401
2009	1.970	963	1.603	644	2.900	3.210
2010	1.812	869	1.447	709	2.900	3.025
2011	1.652	776	1.292	779	2.900	2.847
2012	1.491	689	1.147	857	2.900	2.693
2013	1.331	604	1.005	943	2.900	2.552

*Sentetik filament iplikler hariç

Bu senaryoya göre 2013 yılında üretim kapasitesi 2004 yılına göre % 36 azalacaktır, ama 2004 yılında % 70 civarında olan K.K.O.'ları % 85'in üstüne çıkacağı için, üretim azalması % 17 kadar olacaktır. Bu arada 500.000 ton'dan fazla ham bez Türkiye'de terbiye edilerek kıymetli mamul kumaşa döndürülerek ve her şeyden önemlisi katma değeri daha yüksek ürünler üretileceği için hem tekstil, hem de konfeksiyon alt sektörlerinin cirosu artacaktır:

Tablo – 3.38

Tekstil Sanayiinin Üretim ve Cirosu					
2005 – 2013					
Yıl	Kapasite (Bin ton)	K.K.O(%)	Üretim (Bin Ton)	Birim Fiyat (USD/Kg)	Ciro(Milyon USD)
2004	4.000	65	2.600	6,77	17.600
2005	3.861	65	2.509	7,44	18.671
2006	3.716	68	2.527	8,19	20.695
2007	3.569	71	2.534	9,01	22.831
2008	3.401	74	2.516	9,91	24.941
2009	3.210	77	2.471	10,90	26.941
2010	3.025	80	2.420	11,99	29.016
2011	2.847	82	2.335	13,19	30.793
2012	2.693	84	2.262	14,51	32.823
2013	2.552	86	2.195	15,96	35.028

Yukarıdaki Tablo’da görüldüğü gibi, bu senaryoda üretim kapasitesinin % 36 azalmasına rağmen, artacak K.K.O.’ları, ama ondan çok daha önemlisi katma değeri daha yüksek ürünler üretilen olması nedeniyle, tekstil sanayiinin cirosu % 100 kadar, hatta ithal edilip Türkiye’de terbiye edilecek 500.000 ton’un üstündeki kumaşın terbiyesinden gelecek 3 Milyar civarındaki USD da ilave edildiğinde % 115 artacaktır.

Bu senaryoda konfeksiyon üretim kapasitesinde bir artış olmasa da, daha kaliteli kumaşlarla daha pahalı orta-üst sınıf ürünler üretileceğinden, konfeksiyon sanayiinin cirosu da % 50 civarında artarak 45 milyar USD’a çıkacaktır.

Bu arada iplik, dokuma, örmeye çalışanların sayısı 240.000’den 70.000’e düşerken; terbiyede çalışanların sayısı 100.000 olarak sabit kalacak; teknik tekstiller, dokusuz yüzeyler ve özel ürünler üretiminde çalışanların sayısı 100.000’den 200.000’e çıkacak ve sonuç olarak tekstil sanayiinde çalışanların sayısı 440.000’den 370.000’e düşecektir.

Konfeksiyon sanayiinde üretim miktarında bir düşme beklenmiyorsa da, otomasyonun artması ve daha iyi organizasyon sayesinde birim üretim süreleri kısıllacağından ve işçi üretim verimliliği artacağından, işçi sayısının 2005-2013 döneminde % 20 kadar (yılda % 2,5 kadar) azalarak 1.200.000’e düşmesi beklenmektedir.

Üretim ve işçi sayısındaki makul düşümlere karşılık, ciroda çok büyük artışlar sağlayacak olan bu senaryo, Türk tekstil ve konfeksiyon sanayii için en cazip senaryodur. O nedenle komisyonumuz amaç olarak bu senaryonun gerçekleşmesini seçmiştir.

3.5.1.2. Konfeksiyon Sanayii'nde Eklenecek Yeni Kapasiteler

3.3. bölümünde üretim projeksiyonu yapılmış olup, 3.20 ve 3.21 numaralı tablolara dayalı olarak iki farklı senaryo geliştirilmiştir. Tablo 3.20'de görülen birinci senaryoya göre, yıllık ortalama üretim artış oranı %3,5 ve 3.21'de verilen ikinci senaryoya göre ise % 5,4 olarak hesaplanmıştır. Sektörün yıllık ortalama net yatırım artışının (yenileme yatırımları hariç) bu iki senaryodan hangisi gerçekleşirse o doğrultuda bir yatırım artışının olması beklenir.

3.5.2. Muhtemel Yatırım Alanları ve Yerleri

3.5.2.1. Muhtemel Yatırım Alanları

Türkiye, şu anda Avrupa'daki, hatta Avro-Akdeniz (Euro-Med) veya Avr-Asya (Euro-Asien) bölgesindeki en büyük tekstil ve hazır giyim üretim kapasitesine sahip ülkedir. 1970'li yılların başından itibaren ihracata yönelik olarak gelişmeye başlayan Türk Tekstil Sanayii'nde 1970'li yıllarda önce pamuk ipliği ve ardından daha küçük ölçekte olmak üzere pamuklu dokuma yatırımlarına ağırlık verildikten sonra, sektör 1980'li yıllarda yuvarlak örme ve hazır giyim sanayiinde yaptığı yatırımlarla ve atılımlarla altın çağını yaşamıştır.

Bu büyük ve olumlu gelişme döneminde, Türkiye'nin tekstil ve konfeksiyon makineleri ithalatı genelde 0,5 milyar U.S.D. civarında kalmış, 1,0 milyar U.S.D.'ı hiçbir zaman bulmamıştır (Türkiye tekstil teknolojisinin geliştirilip üretilmesinde söz sahibi olamadığından, sektördeki yatırımlarının tamamına yakını az miktardaki boya yatırımları dışında kalan kısmını ithal teknoloji ile gerçekleştirmiştir). 1990'lı yıllarda ise, Türkiye'nin tekstil ve konfeksiyon makineleri ithalatı önce 1,0 ve 1,5 milyar U.S.D. sınırlarını aştıktan sonra, 1996 yılında 2,36 milyar U.S.D.'lık tekstil ve konfeksiyon makineleri ithalatıyla, Türkiye Dünya tekstil yatırımları şampiyonu olmuştur.

Tablo - 3.39

Tekstil ve Konfeksiyon Makinaları İthalatı														
1989 -2004														
Birim: Milyon \$														
Yıl	İplik	Değişim %	Dokuma	Değişim %	örme	Değişim %	Boya-Apre	Değişim %	Konfeksiyon	Değişim %	Diğer	Değişim %	Toplam	Değişim
1989	124		92		41		52		49		50		408	
1990	266	115	161	75	114	178	125	140	95	94	116	132	1.479	262
1991	202	-24	55	-66	105	-8	104	-17	67	-29	102	-12	491	-67
1992	281	39	80	45	166	58	119	14	68	1	120	18	993	102
1993	400	42	120	50	182	10	168	41	98	44	153	28	1.308	32
1994	199	-50	59	-51	114	-37	109	-35	58	-41	151	-1	690	-47
1995	535	169	257	336	232	104	189	73	149	157	182	21	2.382	245
1996	811	52	351	37	405	75	404	114	171	15	220	21	2.653	11
1997	697	-14	215	-39	308	-24	356	-12	152	-11	261	19	1.889	-29
1998	383	-45	134	-38	262	-15	233	-35	99	-35	234	-10	1.178	-38
1999	120	-69	47	-65	62	-76	97	-58	60	-39	146	-38	538	-54
2000	250	108	128	172	168	171	157	62	82	37	209	43	1.544	187
2001	195	-22	81	-37	113	-33	97	-38	54	-34	147	-30	523	-66
2002	398	104	205	153	372	229	254	162	139	157	266	81	2.440	366
2003	548	38	373	82	546	47	299	18	195	40	378	42	2.563	5
2004	482	-12	306	-18	390	-29	272	-9	136	-30	352	-7	1.840	-28
Ortalama	368	27	167	40	224	41	190	26	105	20	193	19	1.432	

Ancak bu dönemde, başta OE-iplikçilik alanında olmak üzere kapasite artırıcı yatırımlara ağırlık verilmiş ve bu yanlış ve aşırı yatırımların sonucu olarak da Türk Tekstil Sanayii'nin rekabet gücü artacağına azalmıştır. Sonuçta da tekstil sanayii 1998 yılında, ardından da tüm Türk ekonomisi 1999 yılında hayatının en ciddi krizlerinden birini yaşamıştır. Bu nedenle 2000 yılı başında hazırlanan VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planı, Tekstil ve Hazır Giyim Özel İhtisas Komisyonu Raporunda (Sahife 4, 1.3 ÖNERİLER, Madde 3'de) açık bir şekilde:

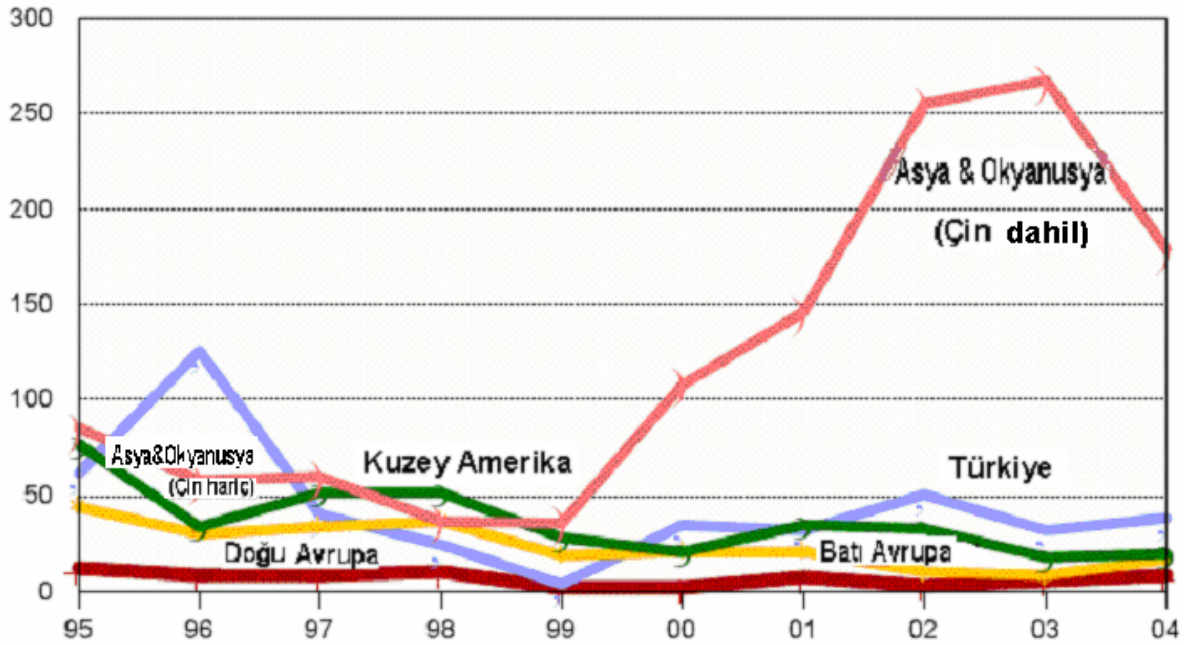
3. Kısa dönemde, modernizasyon ve yenileme dışında, mevcut kapasitelerin artırılmasına yönelik yatırımlar teşvik edilmemelidir. Sektördeki üretim gamını genişletecek veya daha iyi servis verecek yatırımlar ve yapılanmalar teşvik edilmelidir. (Bilgi sağlanması veya danışmanlık giderlerinin karşılanmasında destek verilmesi vs.).

- Yeni ürünlerin üretimine yönelik (teknik tekstil, tıbbi ve mekanik alanlarda kullanılan tekstil ürünleri vs.) yatırımlar teşvik edilmelidir.
- Mevcut durumdaki fazla kapasite, değişik tipte ürünlerde uzmanlaşmaya yönelik desteklenmelidir. Örneğin yüzlerce aynı cins ipliği üreten pamuk ipliği firmalarının bir kısmı, moda yönelik karışımı ve ince iplik üretiminde uzmanlaşmaya yönlendirilmelidir.

- *Boya-baskı-aprede hız kazandıran, kaliteyi arttıran, maliyet tasarrufu sağlayan (özellikle kojenerasyon) ve çevreyi korumak için yapılan yatırımlar teşvik edilmelidir.* denilmiştir.

Ancak tüm bu uyarı ve taleplere rağmen, 1999 krizinin ardından 2000 yılından itibaren yatırımlar tekrar aynı şekilde artmaya başlamış ve 2001 ekonomik krizindeki bir gerilemeden sonra da, artmaya devam ederek 2003 yılında 2,34 Milyar U.S.D.'lık makine ithalatı ile 1996 yılındaki tarihi rekora iyice yaklaşmıştır. 2004 yılında, yatırımlar azalmıştır. (makine ithalatı % 17,2 azalarak 1.938 milyon U.S.D. olmuştur). Fakat Türkiye için en az uygun olan OE iplikçilik yatırımları 2004 yılında da artmaya devam etmiştir (bkz. Grafik 3.1).

Grafik 3. 1 1995-2004 döneminde bazı kıtalarda ve Türkiye’de yapılan OE-iplikçilik yatırımları (x 1000 rotor)

Son yıllarda dünyadaki tekstil yatırımlarının yaklaşık yarısını, hatta dokuma gibi bazı alt sektörlerde % 70’inden fazlasını tek başına Çin H.C. gerçekleştirmektedir. Çin’in arkasından dünyanın 2. büyük yatırımcısı ise Türkiye’dir. Dünya pazarlarında tekstil ürünleri arz fazlalığı vardır. Dünya pazarlarındaki hazır giyim ve ev tekstili ürünlerinin miktar olarak 2/3’ünden fazlasını ucuz, basit standart (commodity) tekstil ürünleri oluşturmaktadır ve söz konusu arz fazlalığı da en fazla bu segmanda (bu tip ürünlerde) görülmektedir. ATC’nin sona ermesinin ve Çin’in inanılmaz haksız rekabet uygulamalarının da etkisiyle bu pazarda fiyatlar sürekli olarak düşmektedir ve Türkiye’nin başta Çin olmak üzere, diğer Asya, Afrika ve G.Amerika ülkeleriyle bu tip ürünlerde rekabet edebilmesi neredeyse imkansız hale gelmektedir.

Bu gerçeklerin ışığı altında Türkiye'nin önümüzdeki kısa, orta ve uzun vadede:

- Başta sıradan iplik ve kumaş üretimi için olmak üzere, kapasite artırıcı yatırımlardan
- Ucuz fiyatı nedeniyle pazar bulabilen basit standart (commodity) malların üretimine ağırlık vererek, bu pazar segmanında başta Çin ve Hindistan olmak üzere Asya, Afrika ve G.Amerika ülkeleriyle rekabet etmeye çalışmaktan **sakinması** gerekmektedir.

Türkiye'nin hazır giyim ve ev tekstilleri pazarında, "tedarikçi ülke" konumundan "piyasa yapıcı ülke" konumuna geçmesi gerekmektedir. Türkiye'deki kapasite fazlalığı da göz önüne alınarak, sektör yatırımlarının "**yeniden yapılanma**" konularına odaklanması gerekmektedir. İşletmelerin "**üretim**" hususunda:

- Kalitelerinin artması
- Verimliliklerinin artması
- Ar-Ge ve Ür-Ge faaliyetlerinin artması
- Teknoloji kullanımlarının gelişmesi
- Yenilikçilik, özgün tasarım ve yaratıcılık yeteneklerinin gelişmesi
- Küçük ve esnek parti üretimi yeteneklerinin gelişmesi
- Müşteriye özel üretim yeteneği kazanmaları
- Hızlı üretim (kısa teslimat süresi) yeteneklerinin gelişmesi

gerekmekte olup, konvansiyonel hazır giyim ve ev tekstilleri üretiminde yatırımların, bu gelişmelerin sağlanması için gerekli yapısal ve teknolojik değişimlere yönelik alanlarda odaklanmasında yarar görülmektedir.

Hazır giyim ve ev tekstilleri konusunda önümüzdeki yıllarda büyük önem kazanacak bir ürün grubu "**çok fonksiyonlu tekstillerdir**".

Eskiden insanların giysi satın alırken birinci derecede önem verdikleri hususlar, görünüm (model, desen) ve kalite iken, şimdi konfor ve sağlık ön plana çıkmaktadır. Hatta bundan da daha önemli bir gelişme söz konusudur. Tarih boyunca insanlar sadece örtünmek (doğal atmosfer şartlarından korunmak) ve süslenmek için giyinmişlerdir. Şimdi ise insanlar gittikçe belirginleşen, artan bir şekilde, giysilerinin kendilerine doğal atmosfer şartlarından korumanın ve süslemenin yanında, başta sağlık, güvenlik ve bilişim alanlarında olmak üzere, fakat bugün hayal bile edemediğimiz her türlü alanda ek hizmetler de vermesini, ek fonksiyonlar da sağlamasını istemektedirler. Geleceğin dokuma ve örme kumaşlarını bu beklentileri gerçekleştiren çok fonksiyonlu tekstiller oluşturacaktır.

Elektromanyetik dalgaları filtre eden kumaşlar, bacakları nemlendirici ve besleyici (E vitamini ile) bayan çorapları, selülit önleyici bayan çorapları veya pantolonları, şifalı aloe vera bitki özünü sağlayan yatak takımları vs. çok fonksiyonlu tekstil ürünlerinin bugün piyasada bulunan örneklerinden sadece bir kaçıdır.

Dolayısıyla giyenleri rahat ettiren (terletmeyen, üşütmeyen, sıkmayan, bunaltmayan) tekstil ürünleriyle çok fonksiyonlu tekstil ürünlerinin araştırılıp geliştirilmesi ve üretimi de yatırım yapılabilecek alanlar arasında sayılabilmektedir.

Daha az önemli olmakla beraber, hazır giyim ve ev tekstilleri konusunda geliştirilmesi gereken bir alan da, niş ürünleridir. Niş ürünleri arasında, el emeği ve beceri yoğun: işlemeli, pullu, özel parça baskılı, parça boyamalı, yıkamalı giysiler belirli bir pazara sahiptirler. Fakat bu pazarda rekabet gücünü sürdürebilmek için, üretim yöntemlerinde ve sağlanan efektlerde sürekli olarak yenilik yaratmak gerekmektedir. Önemi artacak, küçük boyutlu bir üretim yöntemi de, ink-jet baskıdır.

Türkiye için önemi artırılabilir niş ürünlerinin diğer bir grubunu da, Türkiye’de yetişen özel liflerden imal edilen ürünler oluşturmaktadır. Bunların başında **organik pamuktan** üretilen sertifikalı **organik tekstil ürünleri** gelmektedir. Şu anda çok küçük olan bu pazarın ciddi bir büyüme göstermesi beklenmektedir. 2004 yılında Dünya’da üretilen 26.000 ton civarındaki organik pamuğun yarısı Türkiye’de üretilmektedir. Türkiye bir taraftan bu büyüyen pazardaki payını, pozisyonunu korumaya çalışırken, diğer taraftan da bu pamuğun Türkiye’de işlenmesinin gerçekleştirilmesine çalışılmalıdır. Dolayısıyla organik pamuktan hareket ederek sertifikalı organik bitmiş ürün üretebilecek işletmelerin kurulması veya bundan daha önemlisi mevcut bazı işletmelerin böyle bir yapı ve beceri kazanması da muhtemel yatırım alanları arasında sayılabilir.

Anavatanı Anadolu (Ankara) olan **Angora** (Ankara tavşanı) ve **tiftik (moher, Ankara Keçisi)** liflerinden mamul özel ürünlerin araştırılıp, geliştirilmesi ve üretilmesi de muhtemel yatırım alanları olarak cazip olabilecektir.

Şu anda Dünya’da tüketilen liflerin % 26’sından fazlası, teknik tekstillerin üretiminde kullanılmaktadır. Türkiye için bu oran bilinmemekte olup, yurtdışı kaynaklardan temin edilen bazı bilgilere göre Türkiye’de halen 250.000 ton civarında teknik tekstil üretilmektedir. Bu da toplam tekstil üretiminin yaklaşık % 10’unu oluşturmaktadır ki, bu da Dünya ve AB ortalamalarının çok altında kalan bir orandır. Dolayısıyla önümüzdeki dönem için önemli yatırım alanlarından birisi de **teknik tekstillerin** araştırılıp, geliştirilmesi ve üretimidir.

Türkiye’de yapılan önemli bir hata, teknik tekstiller ile nonwoven’ların birbirleriyle özdeşleştirilmesidir. Nonwoven’lar bir çeşit dokusuz (dokunmamış-örülmemiş) tekstil yüzeyleridir. Şu anda Dünya’da teknik tekstillerin % 35 kadarı nonwoven teknolojisiyle elde edilmiş tekstil yüzeylerinden üretilmektedirler ve bu oran artış trendi göstermektedir (bu oranın 2010 yılında % 39’a çıkması beklenmektedir). Ama 2010 yılında bile teknik

tekstillerin halâ % 61'i dokuma veya örme teknolojiyle oluşturulmuş tekstil yüzeylerinden üretileceklerdir.

Dünya'daki en pahalı tekstil ürünleri de, en ucuz tekstil ürünleri de teknik tekstillerdir. Mesela, Dünya'da tüketilen teknik tekstillerin ağırlık olarak % 15 kadarını (üç milyon ton'unu) oluşturan paketleme ürünlerinin (başta çuval bezi olmak üzere), değer olarak 100 milyar Dolar'a yaklaşan teknik tekstiller pazarındaki payı sadece % 5 kadardır. Diğer taraftan ağırlık olarak en küçük paya (% 1,4) sahip olan koruyucu teknik tekstil ürünlerinin (280.000 ton) değer olarak payı ise % 5'in üzerindedir.

Dünya'da tüketilen teknik tekstillerin miktar olarak % 10 kadarını (iki milyar ton'dan biraz azını) oluşturan tıbbi tekstillerin, miktar olarak % 90'ını oluşturan bayan hijyen ürünleri ve özellikle çocuk bezleri bir kere kullanılıp atılan ucuz ürünleri oluştururken, gazlı bez, sargı bezi, yara bandı, ameliyathane giysi ve örtüleri... gibi ürünler daha kıymetli ürünlerdir. Fakat bu grupta, ameliyat ipliği, yapay damar, yapay diyafram, kalp çorabı... gibi 1 gramı 1 gram altından da daha kıymetli ürünler de bulunmaktadır.

Ucuz teknik tekstil ürünlerinin büyük bir kısmı hacimli nonwoven ürünler olup, yüksek nakliye giderleri nedeniyle bunların yakın komşu ülkeler dışındaki ülkelere ihraç edilme şansı da fazla değildir. Türkiye'de nonwoven üretiminin ne kadar olduğu da tam olarak bilinmemektedir. Yabancı bir kaynağa göre Türkiye'de 1990 yılında 10.000 ton olan nonwoven üretimi, 2003 yılında 80.000 ton'a çıkmıştır. Yerli bir kaynağa göre ise, Türkiye'deki tek başına polipropilen spunbond nonwoven üretim kapasitesi 90.000 ton'un üzerindedir. Dolayısıyla Türkiye'deki nonwoven kapasitesi tam olarak bilinmiyorsa da, Türkiye'de son 10-15 yıl içerisinde büyük miktarda nonwoven yatırımı yapıldığı ve yapılmaya devam edildiği iki bilinen bir husustur. Dolayısıyla Türkiye'deki nonwoven yatırım kapasitesinin doyum noktasına yaklaştığını tam söylemek yanlış olmaz. Sonuç olarak, ciddi pazar araştırması yapılmadan gerçekleştirilecek yeni nonwoven yatırımlarının, kapasite (arz) fazlası yaratarak kapasite kullanma oranlarının düşmesine yol açma tehlikesi söz konusudur.

Türkiye'de önümüzdeki dönemde tüm teknik tekstillerin değil, özellikle endüstri (indutech), koruma (protech), taşıt araçları (mobiltech), spor (sportech), giysi-ayakkabı (clothtech), inşaat (buildtech) ve özel tıp tekstilleri (medtech)... gibi **yüksek performanslı teknik tekstillerin** araştırılıp geliştirilmesi ve üretilmesi konularında yatırım yapılmasında yarar görülmektedir.

İlk nesil (normal) sentetik liflere nazaran çok geliştirilmiş özelliklere sahip olan 2. ve 3. nesil sentetik lifler sayesinde, bugün normal tekstil ürünlerine ve diğer mühendislik malzemelerine nazaran çok daha mukavemetli, daha hafif, daha fleksibil, daha güvenli ve

hatta daha akıllı tekstil ürünleri üretilmektedir. **Akıllı tekstil ürünleri** normal tekstil ürünlerinin doğal atmosfer şartlarından koruma ve süsleme özelliklerine ilaveten, herhangi bir etkiyi veya etki değişikliğini algılama ve buna bir tepki verme özelliğine sahip tekstil ürünleridir. Bir de **“çok (tam) akıllı tekstiller”** vardır ki, bunlar bir dış etki değişikliğini algıladıktan sonra değerlendirip ona göre farklı tepkiler gösteren tekstil ürünleridir. Yani bunlarda değerlendirmeyi yapacak bir bilgi işlemci de tekstil ürününe entegre edilmektedir.

Başlangıçta daha ziyade, tıp alanı ve bebekler, yaşlılar ve özürülüler... gibi bakıma muhtaç kişiler ile askeriye ve uzay yolcuları için önem taşıyacak olan çok akıllı giysilerin, zaman içerisinde insanların normal giysileri haline geleceği öngörüsünde kesin olarak söylenemeyen tek husus, bunun ne zaman gerçekleşeceğidir. 50 yıl sonra mı? 30 yıl sonra mı? Yoksa daha yakın bir zamanda mı?

Yukarıdaki bilgilerden de anlaşılacağı gibi “akıllı” ve özellikle “çok (tam) akıllı” giysilerin ve tekstil ürünlerinin üretimlerinin önem kazanması (pazar paylarının artması) 10 senenin üzerinde bir vadede gerçekleşecektir. Ancak bu geleceğin tekstil ürünleri son derece bilgi yoğunurlar ve uzun süreli multi disiplinler Ar-Ge çalışmaları sonucu geliştirilebilmektedir. Dolayısıyla Türk tekstil sanayii ileride de rekabet gücünü sürdürmek istiyorsa, “akıllı” ve özellikle “çok (tam) akıllı” tekstil ürünlerinin araştırılmasına şimdiden başlanması gerekmektedir. Bunun için de bir an önce başta Ar-Ge uzmanlarının yetiştirilmesi olmak üzere, yeterli Ar-Ge altyapısının oluşturulması şarttır.

3.5.2.2. Muhtemel Yatırım Yerleri

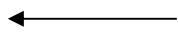
Elyaftan bitmiş ürüne kadar tekstil üretimi birçok safhadan geçerek gerçekleşmektedir. Sentetik lif çekimi ile tekstil yüzeyi elde edilmesinin birleştirildiği spun-bond, spun-lace gibi nonwoven teknolojilerini bir tarafa bırakırsak, tekstil üretimi:

Elyaf → İplik → Ham tekstil yüzeyi → Mamul tekstil yüzeyi → Dikilmiş ürün

şeklinde yapılmaktadır. Bu üretim adımları (tekstilin alt sektörleri) kendi aralarında, sermaye-yoğun veya emek-yoğun oluş bakımından çok büyük farklılıklar göstermektedirler. Kimyasal (insan yapısı, sentetik ve sun’i) elyaf ve iplik çekimi dünyanın en sermaye-yoğun sanayi sektörü olan petro kimya sanayii içinde yer alırken; iplik, dokuma, örme ve tekstil terbiye işletmeleri 4. sermaye-yoğun sanayi sektörünü oluşturmaktadırlar. Konfeksiyon ise halâ emek-yoğun bir sanayi sektörüdür. Tekstilin alt sektörleri sermaye-yoğundan emek-yoğuna doğru aşağıdaki şekilde sıralanabilmektedirler:

Sermaye-Yoğun

Emek-Yoğun

Sentetik elyaf ve iplik; OE-iplik; Ring-iplik; Terbiye; Dokuma; Örme; Konfeksiyon

Emek-yoğun yapısını koruduğu için konfeksiyon sanayiinin, metropollerden el emeğinin daha ucuz olduğu Anadolu şehirlerine (özellikle kalkınmakta öncelikli fakir illere) kaydırılmasında yarar vardır ve konfeksiyon sanayiinde büyük sabit yatırımlar söz konusu olmadığından, mevcut tesislerin taşınması da kolaydır.

3.5.2.1.'de ayrıntılı bir şekilde belirtildiği gibi, Türkiye’de konvansiyonel hazır giyim ve ev tekstilleri üretimi için elyaftan konfeksiyona kadar tüm tekstil sektöründe kapasite fazlalığı vardır. Anadolu’da yeni konfeksiyon fabrikalarının kurulması bu fazlalığı artıracığından mevcutların taşınmasının teşvik edilmesi daha doğru olacaktır.

Burada dikkat edilmesi gereken bir husus da, konfeksiyon (özellikle hazır giyim) üretimini ve satışını :

- Dikim öncesi işlemler (tasarım, satın alma, kalıp çıkarma, serileme, kesim resmi hazırlama kesim ve benzeri işlemler)
- Dikim
- Dikim sonrası işlemler (kalite kontrol, ütüleme, paketleme ve benzeri işlemler)
- Pazarlama, satış ve müşteri hizmetleri

şeklinde 4 adıma ayırırsak, bu adımların emek-yoğun oluşlarının da kendi aralarında büyük farklılıklar göstermesidir. Bunlar arasında en emek-yoğun olanı (en fazla işçinin çalıştığı adım) dikim ve biraz da dikim sonrası işlemlerdir. Dikim öncesi işlemler artık büyük ölçüde CAD (bilgisayar destekli tasarım) ve hatta CAM (bilgisayar destekli üretim) şeklinde yapılmaktadırlar. Dolayısıyla bunlar için az sayıda çok iyi yetişmiş modelist (tasarımcı), stilist, kalıpcı, kesimci... gibi özel elemana ihtiyaç vardır. Pazarlama, satış ve müşteri hizmetleri için de az sayıda çok iyi yetişmiş, dünya modasını ve pazarlarını çok iyi bilen ve yakından takip eden elemana ihtiyaç vardır. Bu az sayıdaki özel elemanın Anadolu’da bulunması veya kısa sürede (belki de uzun sürede bile) yetiştirilmesi mümkün değildir. Zira bu elemanlar ancak moda merkezlerinde yetişmekte ve gelişmektedirler. Dolayısıyla konfeksiyon sanayiinin emek-yoğun kısmını oluşturan, dikim (kesim dahil) ve dikim sonrası işlemler (gövde) Anadolu’ya kaydırılırken, satın alma ve dikim öncesi işlemlerle (baş), pazarlama, satış ve müşteri hizmetleri (kuyruk) metropollerde kalmalı ve İstanbul’un dünyanın önemli 5-6 moda merkezinden biri olması için büyük çaba gösterilmelidir.

“Baş ve kuyruk” modeli olarak nitelendirilen bu modelde, eğer birgün hayat seviyesinin yükselmesi nedeniyle ücretlerin Anadolu’da da çok yükselmesi söz konusu olursa, baş ve kuyruk metropolde, (örneğin İstanbul’da) kalmaya devam ederken, gövde (dikim ve

dikim sonrası işlemler) el emeğinin halâ ucuz olduğu Asya veya Afrika ülkelerine kaydırılarak, rekabet gücünün sürdürülmesi sağlanabilecektir.

Yukarıda da belirtildiği gibi, sentetik elyaf ve iplik üretimi diğer petro-kimya sanayii alt sektörleri ile birlikte dünyanın en sermaye-yoğun, konfeksiyon dışında kalan tekstil sanayii de 4. sermaye-yoğun sanayi dalıdır. Bunların Anadolu'ya (geri kalmış illere) taşınması, konfeksiyon sanayiinin dikim işlemlerinin taşınmasından farklı olarak, bu illerde fazla bir iş imkanı sağlamayacağı gibi, esasında çok zordur ve hatta birçok durumda fiziksel ve ekonomik nedenlerle imkansızdır. Diğer taraftan, mevcut kapasite fazlalığı ve sanayinin üretiminin miktar olarak azalacak olması nedenleriyle, ister geri kalmış (fakir) illerde, ister bilinen tekstil üretim merkezlerinde olsun, yeni tekstil fabrikalarının kurulmasından ve salt kapasite artırıcı yatırımlardan kaçınmak gerektiğini bir kere daha vurgulamakta yarar görülmektedir.

Türk tekstil sanayiinde modernizasyon ve yeniden yapılanma yatırımlarına ağırlık verilmesi gerekmektedir. Bu yapılırken de şimdiye kadar olduğu gibi, tekstil sanayiinin kontrolsüz şekilde tüm Türkiye'ye yayılmasını teşvik etmek büyük bir hata olacaktır ve zaten dünya konjüktüründeki değişiklikler nedeniyle her geçen gün daha fazla zorlanacak olan tekstil sanayiinin rekabet gücünü olumsuz olarak etkileyecektir.

İşletmeler için günümüzde makbul olan yerleşim dağılım modeli: **“kümeleşme”** modelidir. Bu modelde birbirleriyle ilişkili (aynı alanda çalışan veya birbirinin tedarikçisi-müşterisi) olan kuruluşlar aynı bölgelerde toplanmaktadır. Aynı şekilde kümeye hizmet veren ve eleman yetiştiren kuruluşlar da (kalite-kontrol ve Ar-Ge laboratuvarları; eğitim merkezleri, meslek liseleri, meslek yüksekokulları, fakülteler ve enstitülerin ilgili programları; enerji, hammadde, yardımcı madde, kimyasal madde, yedek parça ve makine satış ve servis üniteleri; ilgili ihtisas gümrükleri, ihracatçı birlikleri, odalar, dernekler... gibi kamu ve sivil toplum örgütleri; danışmanlık ve gözetim şirketleri; nakliye ve iletişim, bilişim kuruluşları, vs.) bu bölgelerde toplanmakta ve böylece ilişkilerin (eleman, mal, hizmet ve bilgi temininin, üretiminin, satışının, naklinin) çok daha kolay ve verimli bir şekilde yürütülebilmesi sağlanmaktadır.

Kümeleşme modelinin en iyi uygulandığı İtalya'da, bazı şehir ve bölgelerde belirli ürün gruplarında ihtisaslaşmış kümeler (örneğin Biella'da yünlü, Como'da ipekli... gibi) oluşturulmuştur. Türkiye'de de biraz tarihten gelen, biraz da içgüdüsel olarak ortaya çıkan benzer kümeleşme eğilimleri mevcuttur. Mesela, eskiden ipekli merkezi olan Bursa'da, ipeğe benzerliği nedeniyle floş ve sentetik filament iplik ve kumaş; Denizli'de havlu, bornoz ve ev tekstili; Uşak'ta ştaryhgarn iplik ve battaniye; Çorlu ve Çerkezköy'de terbiye ve özellikle yuvarlak örgü mal terbiyesi; Adana'da pamuklu dokuma ve terbiyesi; K.Maraş'ta pamuk

ipliği ve özellikle OE-iplik; Gaziantep’te polipropilen, nonwoven ve küçük makine halıcılığı; İstanbul’da örme (yuvarlak örme, triko, çorap) ve konfeksiyon kümeleri oluşmuştur.

Şimdi yapılması gereken konfeksiyon hariç tekstil sanayiini tüm Anadolu’ya yaymaya çalışma yanı sıra vazgeçerek, mevcut tekstil üretim merkezlerinin, bilinçli bir şekilde kümelere dönüştürülmesinin teşvik edilmesidir. Bu hususta en önemli teşvik, bu kümelerin bulunduğu illerdeki tekstil işletmelerine (ve özellikle de kümenin ihtisası konusunda üretim yapan işletmelere) fakir (geri kalmış) illerdekine benzer avantajların (enerji, vergi, sigorta vs.) sağlanmasıdır.

3.6. Teknolojide, Ar-Ge Faaliyetlerinde, İstihdam, Piyasasında, Girdi Piyasalarında, Çevre Uygulamalarında v.b. Muhtemel gelişmeler ve Sektörün Rekabet Gücüne Etkileri

3.6.1. Teknolojide Muhtemel Gelişmeler ve Etkileri

Klasik tekstil sanayiinin oldukça emek-yoğun yapısı nedeniyle, el emeğinin pahalı olduğu o günkü sanayileşmiş ülkeler, 1960’lı yılların sonlarına doğru el emeğinin ucuz olduğu ülkelerde ihracata yönelik olarak kurulmaya başlayan tekstil ve konfeksiyon sanayileriyle rekabette zorlanmaya başlayınca, buldukları çözüm yollarının başında, tekstil teknolojisini sermaye-yoğun bir teknolojiye dönüştürmek gelmiştir. Gerçekten de 1970’li ve 1980’li yıllarda otomasyonda ve üretim hızlarında sağlanan büyük artışlar sayesinde, konfeksiyon dışında kalan tekstil sanayii dünyanın 4. sermaye-yoğun sanayi dalı haline dönüşmüştür. Daha sonra ise, 1990’lı yıllardan itibaren tekstil teknolojisindeki gelişmeler yavaşlamıştır ve önümüzdeki dönemde de büyük, çığır açıcı yeni teknolojilerin icadı ve geliştirilmesi beklenmemekte olup, daha ziyade bilinen mevcut teknolojilerin iyileştirilmesi ve bazı bilinen yeni teknolojilerin kullanımının yaygınlaşması beklenmektedir.

“**Vizyon 2023**” çalışmaları sonucunda, iplik, dokuma, örme, nonwoven, tekstil terbiyesi ve konfeksiyon teknolojilerinde önümüzdeki 15-20 yıl içerisinde meydana gelebilecek gelişmelerin ışığı altında, Türk tekstil sanayiinin, rekabet gücünü kaybetmemek için hangi teknolojilere ağırlık vermesi ve neler yapması gerektiği hususunda yapılan tespitler ve tavsiyeler aşağıda belirtilmektedir:

a) İplik

Türkiye’de, genç sayılabilecek ve Avrupa’nın en büyük pamuk ipliği üretim kapasitesi mevcuttur ve Dünya’da pamuk iplikçiliğinde büyük bir kapasite fazlalığı bulunmaktadır. Bu nedenle salt kapasite artırıcı yatırımlardan kaçınılması ve yenileme ve modernizasyon yatırımlarında, **kompakt eğirme** dahil olmak üzere **ince ring** ipliği üretimine öncelik tanınması gerekmektedir.

Yüksek değerli **penye ipliklerin** ve yeni kimyasal (yapay) lifleri de içine alacak şekilde yüksek değerli **karışım ipliklerin** üretimine yönelmeyi sağlayacak yatırım ve faaliyetlere öncelik tanınmalıdır. **Fantezi iplik** üreten teknolojiler yüksek katma değer yaratan tekstil ürünlerinin üretilmesinde her zaman belirli bir öneme sahip olacaktır.

Önümüzdeki yıllarda başta **air-jet** teknolojisi olmak üzere, uzun vadede **friksiyon ve elektrostatik** gibi yeni eğirme teknolojileri daha yaygın olarak kullanılacaktır.

b) Dokuma

Türkiye’de genç sayılabilecek ve yeterli kapasitede bir dokuma parkı mevcuttur. Dolayısıyla salt kapasite artırıcı yatırımlar yerine, mevcut dokuma parkının etkin ve verimli bir şekilde kullanılmasına ve gereken noktalarda yenilenmesine ve modernizasyonuna öncelik tanınmalıdır. Ucuz, sıradan, basit ve bunun doğal sonucu olarak düşük katma değerli dokumaların üretilmesi, başta Çin, Hindistan olmak üzere gelişmekte olan ülkelere bırakılmalıdır. Mevcut kapasitenin daha etkin kullanımını sağlayan **tezgah veri toplama sistem ve yazılımlarının (“loom monitoring”)** yaygın olarak kullanılması gerekmektedir.

Türkiye’nin yüksek katma değerli dış giyimlik dokumaların ve özel karmaşık dokumaların üretimine yönelmesi ve bunun için **elektronik armürlü veya jakarlı ve ileri otomasyona** uyarlanmış yüksek hızlı dokuma makinelerine öncelik tanınması gerekmektedir.

İmalat, otomotiv, inşaat, havacılık, sağlık, elektronik ve benzeri sektörlerle silahlı kuvvetlerin gereksinimi olan **teknik dokumaların** ve çok fonksiyonlu akıllı dokumaların, **üç boyutlu dokuma yapıları ve kompozit** dokuma yapılarını da içerecek kapsamda, araştırılmasına, geliştirilmesine, tasarımına ve imalatına öncelik tanınmalıdır.

Hava-jetli dokuma makinelerinin esneklikleri son derece hızlı şekilde artmaktadır. Önümüzdeki yıllarda bu teknolojinin özellikle **“rapier”** teknolojisinin önüne geçmesi beklenebilir.

Dokuma makinelerinde robotlaşma hızla artmaktadır. Yeni makinelerde, gelişmiş bir bilgisayar denetimi, **ileri duyarga (sensör)** teknolojileri ile gözlemlenen ve geri beslenen çalışma koşulları ve makinenin ayarlarının insan müdahalesi olmadan yapılabilmesi mümkün olacaktır.

Üretimin yeni teknolojiler kullanılarak yapılması küresel rekabette avantaj getirecektir.

c) Örne

Örne sanayiine, ucuz ve sıradan mallar üretmek yerine, modaaya yönelik, yüksek kaliteli ve yüksek performanslı özel ürünler üretebilecek bir yapı kazandırılması gereklidir. Kapasite artırıcı yatırımlar yerine, mevcut atkı ve çözgü örme makine parkının etkin ve

verimli bir şekilde kullanılması için esneklik kazandırılmalı ve gereken noktalarda yenilenmesi ve modernizasyonu sağlanmalıdır.

Halen bilgi toplumu ülkelerde yoğun bir şekilde araştırılmakta olan **3 boyutlu örme mamuller, çok fonksiyonlu, akıllı tekstiller ve özel teknik tekstiller** konularındaki Ar-Ge çalışmalarına bir an önce katılarak, söz konusu mamullerin geliştirilip üretilmesine bilgi toplumu ülkelerle aynı anda başlanmasına öncelik verilmelidir. Bu konularda son sistem atkı ve çözümlü makinelerinde gerçekleştirilecek ve diğer mühendislik (bilgisayar, elektronik, makine, kimya, bio teknoloji vb.) ve tıp dallarının da dahil olduğu ortak Ar-Ge çalışmalarına katılabilecek bilgi ve yetenek sahibi uzmanların yetiştirilmesi önceliklidir. Özellikle yuvarlak örme makinelerinde tip, model, iğne ve platin değiştirme tamamen otomatik hale gelecektir. **Örme tasarım ve üretimine yönelik programlar** çok basit ve kolay kullanılabilir hale gelecektir. Programlar “on-line” olarak makinelere yüklenerek hatasız üretim sağlayacağından, bu teknolojilerin öncelikli olarak edinilmesi gerekmektedir.

Dikişsiz kazak teknolojisi yakın gelecekte çok yaygınlaşacağından bu teknolojinin süratli bir şekilde edinilmesinin rekabet avantajı yaratması kaçınılmazdır.

Ayrıca, kişiye **özel, butik örme** ürünlerin üretilmesini sağlayacak örme teknolojilerinin geliştirilmesi ve uygulanması çalışma ve yatırımlarına öncelik verilmelidir.

d) Nonwoven

Türkiye’de yeterli üretim kapasitesi mevcut olduğundan, kısa vadede ucuz tülbent yüzey üretim kapasitesi gereksizdir. **Geri kazanılabilir polimerlerden** üretilecek nonwoven tekstiller uzun vadede tüketimi çok artacak olan “**kullan at**” tarzı ürünlerin üretiminde en fazla kullanılacak tekstil yüzeyleri olacaklardır. Ancak bu hafif ve hacimli nonwoven yüzeylerinin nakliye giderlerinin özenle dikkate alınması gerekecektir.

Su jeti ile tülbent yüzey üretimi gibi özel üretim teknikleri, tülbent yüzeye dokuma kumaşa benzer bir tutum (tuşe) ve özellikler kazandırdığından, bu ve benzeri **ultrasonik birleştirme, hava jeti ile fiksaj, çeşitli gazlar ile fiksaj** gibi yeni teknolojilere öncelik tanınacaktır.

“**Spunbond**”, “**meltblown**” gibi üretim teknikleri ile polimer eriyiğinden veya çözümlisinden doğrudan tekstil yüzeyi üretmek mümkündür. Bu ve benzeri teknolojilerin daha da gelişmesiyle, gelecekte birçok üründe, klasik tekstil üretim sürecinin yerini alacak bu teknolojilerin kullanımının yaygınlaşması devam edecektir.

Nonwoven tekstil yüzeyi üretiminde yüksek performanslı **özel lifler ve/veya özel polimerler** ve özel katkı maddeleri kullanılarak çok fonksiyonlu akıllı giysiler, ev tekstilleri ve teknik tekstillerin üretiminde kullanılacak çok özel malzemeler elde edileceğinden bu

alandaki imkanların araştırılıp geliştirilmesi ve uygulanması çalışmaları ve yatırımları önemlidir.

e) Tekstil Terbiyesi

Avrupa'nın en büyük tekstil terbiyesi kapasitesine sahip olan Türk Tekstil Terbiye Sanayii'nde salt kapasite artırıcı yatırımlar ve faaliyetler öncelik taşımamaktadır. Tekstil terbiye sanayinin ucuz sıradan malların terbiyesinden ziyade, modaaya yönelik, yüksek kaliteli ve yüksek performanslı özel ürünlerin yenilik ve know-how yoğun terbiye işlemlerini gerçekleştirebilecek bir yapı kazanmasına öncelik tanınmalıdır.

Bilgi toplumu ülkelerde kullanılacak tekstil ürünleri için **çevre dostu tekstil üretimi** zorunlu olacağından, çevre dostu üretim teknolojilerine öncelik verilmelidir. Türkiye'de su kıt olduğu, enerji ise hem pahalı, hem de dışarıdan temin edildiği için, **enerji ve suyu tasarruflu kullanan** ve bunların **geri kazanımını** sağlayan üretim teknolojileri kullanılmalıdır.

Kıymetli modaaya yönelik ürünlerde çok küçük partilerin, hatta müşteriye özel bir elbiselik, bir takımlik kupon kumaşın terbiye edilebileceği üretim teknolojilerinin (örneğin **ink-jet baskı** yöntemlerinin) önemi artacağından bu teknolojilere öncelik tanınmalıdır.

Teslimat sürelerini kısaltmak için **renk numunesi gönderme, renk ölçümü, renk kontrolleri ve teyitlerini tamamen sanal elektronik ortamda** gerçekleştirecek teknolojilere öncelik verilmelidir.

Çevre dostu olmaları nedeniyle tekstil terbiyesinde başta **enzimler** olmak üzere **biyolojik yöntemlerin** kullanımına öncelik tanınmalıdır.

Parti büyüklüğüne bağlı olmadan aynen tekrarlanabilir kalitede (renk, tutum, görünüm, mukavemet, çekme vs. bakımından) ürün üretilebilmesini sağlayacak teknolojilere öncelik verilmelidir.

Şu anda bilgi toplumu ülkelerde yoğun bir şekilde araştırılmakta olan **plazma, laser, iyon implantasyonu, ultrason, yüksek frekans (HF, RF)**... gibi yeni teknolojilerin tekstil terbiyesinde kullanımı çalışmalarına öncelik verilmeli ve bu teknolojilerin uygulanmasına bilgi toplumu ülkelerle aynı anda başlanılmasını sağlamaya gayret gösterilmelidir.

Çok fonksiyonlu tekstil mamullerinin terbiyesi konusunda tekstil mühendislerinin yanında biyoloji-sağlık ve elektronik-informatik uzmanlarının da dahil olduğu ekipler oluşturularak ve yurtdışındaki benzer ekiplerle işbirliği yaparak gerçekleştirilecek Ar-Ge çalışmalarına öncelik verilmelidir.

f) Konfeksiyon

Avrupa'nın en büyük konfeksiyon üretim kapasitesine sahip olan Türk Konfeksiyon Sanayii'nde salt kapasite artırıcı yatırımlar ve faaliyetler sektör için ihtiyaç olarak

gözükmemektedir. Ucuz sıradan malların üretiminde Dünya’da mevcut ve daha da artacak olan kapasite fazlalığı ve rekabet büyüklüğü göz önüne alındığında, bu malların üretimine yönelik yatırımlar ve faaliyetlere girilmemelidir.

Orta vadede üst sınıf modaaya yönelik ürünler ve **moda-marka** ürünlerin üretimine yönelik olarak **özgün tasarım, kalite, verimlilik, pazarlama ve dağıtım kanalları** oluşturma yeteneklerini artıracak yatırımlar ve faaliyetlere öncelik verilmelidir.

İstanbul’un uluslararası düzeyde bir **moda merkezi** haline getirilmesi için faaliyetler ve girişimler sürdürülmelidir.

Yönetim, tasarım, satın alma ve pazarlama İstanbul’da kalmak üzere **emek yoğun üretim adımlarının Anadolu’ya** ve uzun vadede komşu ülkelere **kaydırılmasını** sağlayabilecek yönetim modellerinin yaygınlaştırılması faaliyetleri önceliklidir.

KOBİ’lerin kendilerine has avantajlarını kaybetmeden, **ortak koleksiyon hazırlamalarını, satın almalarını, pazarlamalarını ve hatta dağıtım kanallarına** sahip olmalarını sağlayabilecek organizasyon modellerinin yaygınlaştırılması faaliyetleri desteklenmelidir.

Kişiyeye özel üretimin önem kazanmasıyla gündeme gelecek **tekno-terziliğin** uygulanabileceği, **CAD, CAM teknolojilerinin** kullanıldığı **bilgisayar tümleşikli üretim sistemlerinin** geliştirilmesi ve kullanımı için yapılacak yatırım ve faaliyetler önceliklidir.

Akıllı giysiler, ev tekstil ürünleri ve teknik tekstillerin geliştirilmesini ve özel üretimlerini sağlamaya yönelik olarak, başta Ar-Ge ve eğitim çalışmaları olmak üzere, her türlü yatırım ve çalışmalara öncelik verilmelidir.

3.6.2. Ar-Ge Faaliyetlerinde Muhtemel Gelişmeler ve Etkileri

Avrupa’nın en büyük tekstil sanayii olan Türk tekstil sanayiinin temelde yatan en önemli zaafı, Ar-Ge ve Ür-Ge fakirliğidir.

Türkiye’de birçok kişinin öldü zannettiği AB ülkeleri tekstil sanayilerinin en büyük gücü ise: Ar-Ge, Ür-Ge, yenilikçilik ve teknolojiye kaynaklanmaktadır. Sonuç olarak 2004 yılında AB 15 tekstil sanayiinde ve Türk tekstil sanayiinde yaklaşık olarak aynı sayıda insan (1,9’ar milyon) çalışarak, AB 15’te 197 milyar, Türkiye’de de sadece 26 milyar Euro’luk bir ciro sağlamışlardır.

AB, ABD, Japonya... gibi bilgi toplumu ülkeler son 30-35 yılda, önce MFA ve daha sonra ATC’nin koruyucu şemsiyesi altında, üstün Ar-Ge, Ür-Ge, teknoloji ve yenilikçilik yeteneklerini kullanarak tekstil sanayilerini yeniden yapılandırmışlar ve işin hamallığı olan standard sıradan malların üretimini ve (OPT= outwards processing trade=dışarıda işleme tabi tutturma ticareti=pasif fason üretim yaptırma sayesinde de) emek-yoğun dikim işlemlerini aralarında Türkiye’nin de bulunduğu el emeğinin ucuz olduğu Asya ve Kuzey Afrika ülkeleri

ile Orta ve Güney Amerika ülkelerine bırakmışlardır. Sonuçta da kendi tekstil sanayilerinde çalışanların sayısı % 70-75 azalırken, ciroları önemli miktarda artmıştır.

2005 yılı başından itibaren ATC'nin de sona ermesi (kotaların, korumacılığın sona ermesi) ve özellikle bu arada 2001 yılı sonunda Dünya Ticaret Örgütü'ne üye olan Çin'in insafsız bir şekilde tatbik ettiği haksız ticaret uygulamaları nedeniyle, Genişlemiş Avrupa Birliği (AB 25) mevcut stratejisinin yetersiz kaldığını görmüş ve yeni bir stratejiyi tespit etmek üzere 2004 yılında **Yüksek Seviye Grubu**'nu (High Level Group) oluşturmuştur. Bu Grup da AB'de tekstil teknolojisi, Ar-Ge, Ür-Ge, yenilikçilik-faaliyetlerinin 2020 yılına kadarki ayrıntılı yol haritasını çizmek üzere **Tekstil Teknolojisi Platformu**'nun kurulmasını önermiştir.

17 Aralık 2004'te resmen kurulan Tekstil Teknolojisi Platformu'nda Türkiye de yer almaktadır (Yönetim Konsülü'nde Hassan Group'tan Ahmet Şişman, Tematik Uzman Gruplarında da TÜBİTAK Tekstil Araştırma Merkezi Müdürü Prof.Dr. Işık Tarakçıoğlu). İlk çalışmalara göre 2020 yılı hedeflerine ulaşmak için 3 anayol ve her bir anayolda da 3'er tal'i yol belirlenmiş ve yapılması gereken Ar-Ge, Ür-Ge çalışmalarının önceliklerini ve işbirliği imkanlarını tespit etmek üzere bu yollar için 9 tematik Uzman Grubu oluşturulmuştur:

1. Standard (sıradan) Ürünlerden Özel Ürünlere

- 1.1. Yenilikçi tekstil ürünleri için yeni özel lifler & lif kompozitleri
- 1.2. Tekstil materyallerinin fonksiyonalizasyonu & ilgili prosesler
- 1.3. Bio-materyaller & bio-teknolojiler, çevre dostu işlemler

2. Yeni Tekstil Uygulamaları

- 2.1. İnsan performansı için yeni tekstil ürünleri (tıbbi, koruyucu, spor)
- 2.2. Teknik uygulamalar için yeni tekstil ürünleri (ulaşım, inşaat, jeotekstiller vs.)
- 2.3. Akıllı tekstiller & giysiler

3. Kitle Üretiminden Kişiyeye Özel Üretime

- 3.1. Giyside/Modada kişiyeye özel kitlesel üretim-mass customisation-(üretim teknolojileri, tedarik zinciri yönetimi, akıllı lojistik vs.)
- 3.2. Yeni tasarım konseptleri & teknolojileri
- 3.3. Tam ömür döngüsü & toplam kalite yönetimi konseptleri

Türk tekstil sanayii için tek çıkar yolun, bir taraftan AB tekstil sanayilerinin XX. Yüzyılın son çeyreğinde gerçekleştirdiği yapısal değişiklikleri gerçekleştirip, konvansiyonel hazır giyim ve ev tekstilleri üretiminde ve pazarlamasında “tedarikçi ülke” konumundan “piyasa yapıcı ülke” konumuna geçerken; diğer yandan da AB tekstil sanayileriyle birlikte Teknoloji Platformunda belirlenen alanlarda yoğun Ar-Ge çalışmaları yaparak çok fonksiyonlu, interaktif giysiler ve ev tekstilleri ile yüksek performanslı teknik tekstillerin

üretimi konusunda söz sahibi olmak olduğu göz önüne alındığında, **Ar-Ge, Ür-Ge ve yenilikçiliğin** Türk tekstil sanayii için taşıdığı **hayati önem** daha iyi anlaşılmaktadır.

Başka bir anlatımla, Türk tekstil sanayiinin, Ar-Ge, Ür-Ge ve yenilikçilik alanlarındaki mevcut yetersizlikleri giderilmeden, rekabet gücünü sürdürebilmesi ve bugün erişmiş olduğu pozisyonunu koruyabilmesi mümkün değildir.

- AB’de konvansiyonel tekstil işletmeleri cirolarının % 2-3’ünü, yüksek performanslı teknik tekstiller ve özel yenilikçi tekstil ürünleri üreten tekstil işletmeleri de % 8-10’unu Ar-Ge ve Ür-Ge’ye ayırmaktadırlar. Türkiye’de bu oranın % 1’in altında olduğu kesindir, hatta büyük bir ihtimalle % 0,5’in da altındadır. Para olmadan Ar-Ge olmaz.

- Kaynak bulunduğu takdirde, bu kaynak ile Ar-Ge alt yapısı oluşturulması gerekir. Türkiye’de çok sayıda ticari amaçlı kalite kontrol laboratuvarı vardır, ama 400.000 USD bütçeli TÜBİTAK Tekstil Araştırma Merkezi dışında, tekstil araştırma merkezi yoktur. Az sayıdaki tekstil işletmesinde Ar-Ge departmanları kurulmaya başlanmış ise de, gelişmeler son derece yetersizdir. Türkiye’deki mevcut bu alt yapı ile yeterli Ar-Ge ve Ür-Ge çalışması yapmak mümkün değildir.

- Kaynağın bulunması ile en kısa zamanda Dünyanın en iyi donatılmış Ar-Ge laboratuvarlarını araştırma merkezlerini kurabilmek mümkündür, ama bu laboratuvarlarda, araştırma merkezlerinde çalışacak yeterli nitelikte ve sayıda bilim adamları, Ar-Ge uzmanları yoksa, o alt yapı hiçbir işe yaramaz. Türkiye’de çoğunun alt yapısı ve hatta öğretim üyesi (mesela 10 küsur senelik Pamukkale Tekstil Mühendisliği Bölümü’nde halâ bir tane bile tekstil doçenti veya profesörü yoktur) bulunmayan 12 tane Tekstil Mühendisliği Bölümü vardır. Bu Tekstil Mühendisliği Bölümleri’nin hepsi lisans öğreniminin yanında üniversitelerinin Fen Bilimleri Enstitüleri kanalıyla yüksek lisans eğitimi de yürütmektedirler, hatta bu bölümlerin 4 veya 5 tanesi aynı kanalla doktora eğitimi de vermektedir. Fakat ne yazık ki mevcut Bölümlerin tekstil ve Fen Bilimleri Enstitülerinin alt yapı ve öğretim üyesi eksiklikleri nedeniyle, lisansüstü öğreniminde yeterli başarı sağlanamamaktadır. Bu yetersizliği azaltmak için yurtdışına yüksek lisans ve doktora öğrencisi göndermek de ideal bir çözüm yolu olmayıp, birçok sakıncayı da beraberinde getirmektedir.

Sonuç olarak:

a) Ar-Ge ve Ür-Ge’nin hayati önemine inanarak, Ar-Ge ve Ür-Ge için gerek kamunun, gerekse işletmelerin AB ülkelerindekine benzer oranlarda kaynak ayırması şarttır. Ar-Ge ve Ür-Ge faaliyetleri öncelikli olarak ve mümkün olabilecek en yüksek oranlarda teşvik edilmelidir.

b) Acilen, yeterli sayıda ve kalitede Ar-Ge ve Ür-Ge uzmanı yetiştirilmelidir. Bunun için Ege ve İstanbul Teknik Üniversitesi'nde: çok fonksiyonlu, interaktif, akıllı tekstiller; yüksek performanslı teknik tekstiller; kişiye özel kitlesel üretim... gibi geleceğin ürün ve yöntemlerinin en ileri düzeyde öğretilip araştırıldığı lisansüstü programlarının da yürütüleceği **Tekstil Enstitü'leri** kurulmalıdır.

c) Türkiye'de birçok alanda olduğu gibi, Ar-Ge, Ür-Ge faaliyetlerinde de asıl sorun, sadece kaynakların kıt olması değil, aynı zamanda ilgili kurumlar arasında işbirliği ve işbölümü yapılamaması nedeniyle bu kıt kaynakların verimli bir şekilde değerlendirilememesidir. Türkiye'de 12 ayrı yerde, hepsi de tekstilin bütün konularında uzman yetiştiren ve faaliyet gösteren enstitüler ile Ar-Ge, Ür-Ge merkezleri kurulmaya kalkılırsa, sonuçta bu enstitülerin, merkezlerin hiçbirisi hiçbir alanda uluslararası düzeyde söz sahibi olabilecek, saygın kurumlar haline gelemez. O nedenle daha az sayıda ve her biri farklı bir konuda ihtisaslaşmış enstitü ve Ar-Ge merkezlerinin kurulması ve bu kurumlar arasında sıkı bir işbirliğinin sağlanması hedeflenmelidir.

Bu kapsamda TÜBİTAK Tekstil Araştırma Merkezi'nin, tekstil kümelerinin bulunduğu il merkezlerinde (bkz. 3.5.2.2.) Ar-Ge laboratuvarları kurması ve bu laboratuvarların özellikle o ildeki tekstil kümesinin ağırlıklı faaliyet alanında (mesela, Bursa'da sentetik elyaf, iplik ve kumaş; Denizli'de havlu, bornoz, ev tekstili; Uşak'ta ştrayhgarn ve battaniye; Çorlu-Tekirdağ'da tekstil terbiyesi; Adana'da pamuklu dokuma ve terbiyesi; K.Maraş'ta iplikçilik; G.Antep'te nonwoven ve makine halıcılığı... gibi) ihtisaslaşması sağlanmalıdır. İzmir'deki mevcut Araştırma Merkezi'nde Ege Üniversitesi'nde açılacak olan Tekstil Enstitüsü ile sıkı bir işbirliği içerisinde daha ziyade çok fonksiyonlu, interaktif ve akıllı tekstiller ile yüksek performanslı teknik tekstillerin, İstanbul'da açılacak Araştırma Merkezinde de İ.T.Ü. bünyesinde kurulacak Tekstil Enstitüsü ile sıkı bir işbirliği içerisinde daha ziyade kişiye özel kitlesel üretim ile ilgili konularda ihtisaslaşma teşvik edilmelidir

d) Esasında Ar-Ge Faaliyetlerinde ve özellikle Ar-Ge uzmanı yetiştirme konusunda AB'deki Tekstil Üniversite ve Ar-Ge merkezleriyle işbirliği için şartlar uygun olup, AB'den destek alma imkanı bile vardır.

Yeni üye ülkeler de dahil AB ülkelerinde tecrübeli ve kaliteli Tekstil Üniversite ve Araştırma Merkezleri mevcuttur. Ancak AB ülkelerinde genç nüfusun azalması, tekstil sanayiinin imajının pek iyi olmaması ve tekstil sanayiinin hacımsal olarak küçülmesi nedenleriyle, Üniversitelerdeki yüksek lisans ve doktora öğrencisi ve araştırma merkezlerindeki uzman yardımcısı sayısı azalmıştır. Dolayısıyla bu üniversite ve araştırma merkezlerindeki uzmanlar, gerek misafir öğretim üyesi olarak gelip ders vermek, gerekse yüksek lisans ve doktora öğrencilerinin konusu ortak olarak tespit edilecek tez çalışmalarının

bir kısmını misafir öğrenci olarak kendi üniversitelerinde veya araştırma merkezlerinde yapmasına imkan sağlamak konularında isteklidirler.

AB de, Marie Curie Mobility ve Erasmus-Sokrates...gibi programlarla bu işbirliklerini desteklemektedir.

3.6.3. Girdi Piyasalarında Muhtemel Gelişmeler ve Etkileri

Hem tekstil sektöründe hem hazır giyim ve konfeksiyon sektöründe maliyetlerin çok önemli bir oranını ham maddeler ara malları ve ambalaj malzemeleri oluşturmaktadır. Bu yüzden sektörün bir bütün olarak rekabet gücünü sürdürebilmesi için, ham madde piyasalarında rekabetçiliğe büyük bir önem verilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda iç piyasadaki girdi sağlama ve ithal girdi sağlama konusunda yapılmış olan düzenlemelerin DTÖ kurallarına uygun olmasına dikkat etmek gerekir.

Çağdaş uluslararası ticaret düzenini benimsemiş olan tüm ülkelerde, temel ilke, ihraç edilecek ürünlerin üretimindeki dolaylı vergi yükünün kaldırılması şeklindedir. Bu ilkeye teşvik politikası terminolojisinde nötrleştirme (neutrality) denmektedir. Nötrleştirme, ya ihracattan sonra yüklenen dolaylı vergilerin iadesi (KDV-ÖTV, gümrük vergisi iadesi gibi) ya da ihracat için üretim yapanları hiç dolaylı vergi altına sokulmaması şeklinde sağlanabilmektedir. Dünyada bir çok ülkede olduğu gibi Türkiye'de de iki sistemin karması bir uygulama mevcuttur. Yani ihraç edilen bir mal bünyesinde KDV, ÖTV hatta belli koşullarda gümrük vergisi yükü bulunuyorsa ihracattan sonra bu yük iade suretiyle ihracatçı veya imalatçı firmaların üzerinden alınmaktadır; ya da Dahilde İşleme Rejimi kapsamında firmalar dolaylı vergilerden (ithalde alınan gümrük vergisi, KDV, ÖTV, belli koşullar altında KKDF ve yerli ham madde alımlarında KDV) istisna tutulmaktadır.

Türkiye'de sistemin zayıf noktaları şunlardır:

1-İhracatta vergi iade ve mahsup sistemi çok “etkin” işlemediğinden, firmalar kendilerini vergi yükünden kurtarmak için dahilde işleme kapsamında girdi ithalat yolu ile girdi teminine yönelmektedir. Hatta yerli girdileri “ithalat yapıyormuş” gibi serbest bölgeler üzerinden almak daha cazip hale gelmiştir. Gerçi, Dahilde İşleme Rejiminde son yıllarda yapılan düzenlemelerle, doğrudan iç piyasadaki da DİİB’ler kapsamında ham madde almak mümkündür. Ancak, bürokrasi ve buna bağlı olarak ortaya çıkan maliyetler nedeniyle ithal girdi kullanımını cazibesini korumaktadır. Ayrıca, bu sistem Türkiye’de yeterince tanınmamaktadır. Bazı ham madde üreticisi firmalar bu şekilde satışa yanaşmamaktadır. Sistem firmaları bu şekilde satış yapmaya zorlayamamaktadır. Özetle Türk uygulaması, ithal girdi kullanımını özendirir bir mahiyettedir.

2-Dahilde işleme izin belgelerinin kullanımında bazı suiistimaller olabilmektedir.

3.6.4. Çevre Uygulamalarında Muhtemel Gelişmeler ve Etkileri

Konfeksiyon sanayiinin normal evsel atıklarının dışında, havaya, suya veya toprağa herhangi bir zararlı emisyonu söz konusu değildir. Nispeten düşük elektrik enerjisi tüketen, ütüler için tükettiği çok az buhar dışında ısı enerjisi tüketmeyen, gürültüsü fazla olmayan, kısacası meskun mahallerde bile kurulabilecek bacasız bir sanayi dalıdır.

Örme makineleri (yuvarlak, düz, çorap) çok fazla elektrik tüketmeyen, fazla gürültü yapmayan, klimasız ortamlarda da (fazla kuru ve sıcak ortamlarda basit bir nemlendirmeye) çalışabilen, dolayısıyla meskun mahallerdeki küçük atelyelerde bile çalışabilen makinelerdir.

İplik fabrikaları nispeten yüksek elektrik enerjisi tüketen, klimalar için tükettiğinin dışında pek ısı enerjisi tüketmeyen, nispeten gürültülü fabrikalardır.

Dokuma fabrikaları nispeten yüksek elektrik enerjisi tüketen, klimaların yanında haşılama için de ısı enerjisi tüketen, çok gürültülü işletmelerdir (Buldan, Babadağ, Karahallı... gibi kasabalardaki evlerde bulunan dokuma tezgahlarının, gürültü nedeniyle, gece 23.00 – 7.00 arasında çalıştırılması yasaklanmıştır).

Terbiye fabrikaları ise, iplik ve dokumaya nazaran oldukça daha az elektrik enerjisi, fakat çok daha fazla miktarda ısı enerjisi tüketen, aynı zamanda suya ve havaya yüksek miktarda emisyonun söz konusu olduğu işletmelerdir. Dolayısıyla Tekstil Terbiye işletmeleri dikkat edilmediği, önlem alınmadığı takdirde çevreye zarar verebilme tehlikesinin yüksek olduğu işletmelerdir.

Son yıllarda Dünyada ve AB’de çevreyle (daha doğrusu çevre korumayla) ilgili olarak meydana gelen gelişmeler şu anabашlıklar altında toplanabilir.

- **İklim değişikliği:** Başta sera gazlarının etkisiyle dünyanın ısınması ve ozon deliği olmak üzere, insanların doğa dengesini bozucu türlü davranışları sonucu iklim beklenenden daha hızlı ve daha zararlı bir şekilde değişmektedir. Bunun sonucu olarak artan doğal felaketlerin sebep olduğu maddi zararlar da büyümektedir. Avrupa’da 1984-1993 yılları arasındaki 10 yıllık dönemde “hava ve iklim değişikliği nedeniyle oluşan felaketlerin sebep olduğu ekonomik zararlar” sadece 1990 yılında 10 milyar \$’ın üstüne çıkarken, 1994-2003 yılları arasındaki 10 yıllık dönemin ise 7 yılında 10 milyar \$’ın üzerinde (hatta 1999 ve 2002 yıllarında 25 milyar \$’ın üzerinde) zarar meydana gelmiştir.

- **Petrol fiyatları** anormal yükselmiştir. Sürdürülebilir bir refah toplumu yaşamı için, başta petrol olmak üzere doğada sınırlı miktarda bulunan enerji kaynaklarına bağımlılık oranının azaltılarak, **yenilenebilir enerji** kaynaklarının (hidroelektrik, rüzgar, güneş, jeo-termal, bio-kütle, vs.) daha etkin bir şekilde değerlendirilmesinin, kullanımının önemi artmıştır.

- İklim değişikliklerinin ve özellikle gerek tarımdaki, gerekse sanayideki bilinçsiz kullanmanın sonucu olarak birçok bölgede **yer altı su kaynakları** tehlikeli şekilde azalmaya başlamıştır. İtalya’da derin kuyu suyu kullanımı yasağı önümüzdeki yıllardan itibaren yürürlüğe girecektir.

- Esasında artan nüfusa rağmen dünyadaki refah artışının sürdürülebilir olması için, yalnız su ve enerjinin değil, tüm hammaddelerin tasarruflu kullanılması artık tek başına yeterli olmayıp, bunların kullanımdan sonra temizlenip, geri kazanılıp **tekrar kullanımının (recycling)** önemi çok artmaktadır.

- AB ülkelerinden gelen büyük alıcılar, artık sadece Exotex 100 gibi, ürünlerin insan sağlığına zarar vermeyen ürünler olduğunu belirten etiketlerin mevcudiyeti ile yetinmemekte, ürünlerin AB normlarına uygun olarak çevreye zarar vermeden üretilmiş olmasını da talep etmektedirler. AB’de çevre ile ilgili mevzuatı oluşturan ve kontrol eden IPPC (Entegre Kirlilik Önleme ve Kontrol) Bürosu 600 sahifelik bir “**Tekstil Sanayii için En Uygun Teknikler (BAT) Referans Dökümanı**”nı yayınlamıştır. AB ülkelerinde yeni işletmeler kurulurken veya yeni makineler devreye sokulurken bu dökümanda uygun görülmeyen kimyasal maddelerin, boyarmaddelerin, yöntemlerin ve makinelerin kullanımı için ruhsat verilmediği gibi, bu uygulama 2007 yılından itibaren üretim kapasitesi 10 t/gün’ün üzerinde olan eski işletmeler için de bağlayıcı olacaktır.

Dünyadaki ve özellikle AB’deki bu gelişmelerin ışığı altında, Türk tekstil terbiye sanayiinin rekabet gücünü kaybetmemesi için:

a) Terbiye işletmelerinin, Avrupa IPPC Bürosu’nun, Türkiye Tekstil Terbiye Sanayicileri Derneği tarafından Türkçe’ye tercüme edilip bastırılan “Tekstil Sanayii İçin En Uygun Teknikler (BAT) Referans Dökümanı”nda yasaklanan kimyasal madde, boyarmadde, yöntem ve makinelerin kullanım ve uygulanmasından kaçınması;

b) Tüm tekstil işletmelerinin, doğalgaz, fuel-oil, LPG ve elektriği rakip ülkelerdekiyle aynı fiyattan alabilmesinin sağlanması;

c) Başta terbiye işletmeleri olmak üzere tüm tekstil işletmelerinde enerji tasarrufu uygulamalarına ve terbiye işletmelerinde buna ilaveten enerji geri kazanımına (recycling’ine) önem verilmesi;

d) Terbiye işletmelerinin :

- Su tasarrufu sağlayıcı önlemler almaları
- Suları daha az kirlenici kimyevi madde ve yöntemleri tercih etmeleri
- Atık suları daha iyi arıtmaları
- Arıtılmış suların mümkün derece büyük kısmını tekrar kullanmaları (recycling)

e) Üniversite ve araştırma merkezlerinin çevre dostu biyo-teknolojik yöntemler ve ürünlerle, ultrason, plazma, laser, UV... gibi teknolojilerin kullanımı konusunda araştırma geliştirme çalışmaları yaparak bu geleceğin yöntem ve teknolojilerinden en verimli ve en ekonomik şekilde nasıl faydalanılabileceğini, terbiye sanayicilerine öğretmeleri;

f) Türk boyarmadde, yardımcı madde ve tekstil makinesi imalatçılarının, yenilikçi çevre dostu (Avrupa IPPC Bürosu'nun BAT Referans Dökümanı'na uygun) ürün ve makineler geliştirip sanayiinin hizmetine sunmaları gerekmektedir.

3.7. Konfeksiyon Yan Sanayii'nin Durumu ve Muhtemel Gelişmeler

Konfeksiyon Yan Sanayii başlıca Deri, Kumaş, İç Giyim ve Ev Tekstili sektörleri için üretilen, hazır giyim ürünlerine işlevsellik kazandıran yada bu ürünlerde süsleme amacıyla kullanılan ürünler bütünüdür. Hazır giyimin olmazsa olmazı yan sanayi ürünlerini ismen saymak gerekirse; askı (plastik,metal,ahşap), dikiş ipliği, kurdela, lastik, şerit, kordon, düğme, çit çit, perçin, toka, metal ve plastik aksesuarlar, etiket(karton, deri, dokuma), fermuar, kapitone, tela, elyaf, votka gibi günlük hayatta kullandığımız ürünlerdir.

Konfeksiyon Yan Sanayi hazır giyim yanında sağlık, mobilya, otomotiv, askeriye, ambalaj gibi diğer sektörlerle de üretim yapmaktadır.

Konfeksiyon Yan sanayicileri hammadde temini, moda ve teknolojinin takibi, doğrudan ihracat gibi konularda başarılı olabilmek için dünya ticaretine entegre çalışmaktadırlar. Ana sanayiindeki tüm gelişmelerden olumlu veya olumsuz etkilenen, fiyat yönünden en önemli rakibi Çin olan sanayicilerimiz hacimli ve/veya butik üretim yetenekleri, kalite, konma-konaklama, iletişim ve lojistik avantajlarını kullanarak pazar paylarını geliştirmeye çalışmaktadırlar.

Başlıca İstanbul olmak üzere İzmir, Bursa, Denizli, Gaziantep, Düzce illerimizde üretim yapılmaktadır.

Sektörümüzde Askı 10, Düğme- Toka- Metal ve Plastik aksesuar 200, Dar Dokuma ve Örme 600, Etiket 700(matbaalar dahil), Fermuar 100, kapitone 200, Tela-Elyaf-votka 20 olmak üzere tahminen 1830 küçük ve orta ölçekli işletme faaliyet göstermektedir. Bu işletmelerin en küçüğünde 15 ve büyüklerinde 250 olmak üzere tahminen toplam 100.000 kişiye yakın çalışan bulunmaktadır. Ayrıca bu sayıya 3000 nakış firması ile bunların yaklaşık 50.000 çalışanını da ilave etmek doğru olacaktır.

Konfeksiyon yan sanayiinin satışları doğrudan ihracat, ihracatçı firmalara yapılan satışlar (dolaylı ihracat) ve iç piyasaya yapılan satışlar olarak gruplandırılmaktadır. Hazır Giyim sektöründe Yan Sanayinin toplam maliyeti ortalama % 5 olarak hesap edilmektedir.

Son üç sene dikkate alındığında kapasite kullanım oranları Ekim-Mart ayları aralığında ortalama %70 olmakta olup, yılın diğer sürecinde bu ortalama %40'a düşmektedir. Talebin azalması ve arz fazlalığı nedeniyle oluşan yoğun rekabet nedeniyle karlar da düşmekte, bu da, AR-GE çalışmalarının, tanıtım harcamalarının ve tevsi yatırımlarının önünü kesmektedir.

Konfeksiyon yan sanayiinde kayıt dışı üretim, Çin'den ithal edilen ucuz ve kalitesiz ürünlerin yarattığı haksız rekabet başlıca sorunlar olarak ortaya çıkmaktadır. Bunun yanında çalışma ve vergi müfettişlerinin kayıt altında çalışan işletmelerimize uyguladığı anlam verilemeyen denetim ve cezaları ise sanayicilerimizi bezdirmektedir.

Ayrıca; ağır vergiler, enerji, istihdam gibi girdilerin getirdiği yükler nedeniyle bazı hazır giyim firmalarının yurt dışında fason üretim yaptırılmaları yerli konfeksiyon yan sanayicilerinin kapasitelerinde azalmalara neden olmaktadır.

Yeni yatırımlara bölgedeki yatırımlar ve genel arz durumu gibi konular dikkate alınarak kontrollü izin verilmesi, gerek AR-GE yatırımlarında, gerek AB yolunda teknoloji ve iyileştirme yatırımlarında kullanılmak üzere, hazır giyim ihracatının mesela %10'u oranında bir miktarın EXİMBANK kaynaklarına aktarılması ve bu fonun sektör mensuplarımıza uzun vadeli kullandırılması yararlı sonuçlar verecektir. Aksi takdirde, yabancı sermayeyi davet ederken yerli sanayinin kaçması önlenemeyecektir.

Döviz kurlarının ithalatı cazip kılmasından dolayı artan ithalat ve bu ithalatın gümrüklerimizde yeterince denetlenememesi yerli sanayi için haksız rekabet yaratmaktadır. Gümrüklerce sektör derneklerinden talep edilecek bilirkişiler böylesi sorunların çözümünde yetkililere yardımcı olacaklardır.

Konfeksiyon yan sanayiinin dünya piyasaları ile daha iyi entegre olmasını teminen, fuar, marka teşviklerinin arttırılması ve yurt dışında pazarlama ofisi, mağazalar açmak üzere bir araya gelecek firmaları destekleyici cazip finansal kaynakların oluşturulması şarttır. Bu konudaki gecikme pazarların kısa sürede rakip (Çin, Hindistan gibi) ülkelere kaymasına neden olacaktır.

3.8. Sektörde Kamunun Rolü, Özelleştirme Faaliyetleri ve Muhtemel Etkileri

Türkiye'de tekstil ve hazır giyim sektörünün gelişiminde kamunun büyük bir katkısı olmuştur. Sektör, birçok bakımdan Sümerbank'ın kurulmasına borçludur. Ancak tekstil sektöründe kamu işletmeciliği devrini tamamlamıştır. Nitekim, Sektördeki çok sayıda kamu işletmesinin özelleştirme süreci 1990-2004 yılları arasında tamamlanmıştır. Sadece Sümer Halı ünvanlı işletme faaliyetlerini sürdürmektedir. Böylece, özelleştirme ve kamu işletmeciliği yönüyle sektörün kamuyla doğrudan ilişkisi asgari noktaya gelmiştir. Fakat

Kamu tarafından yapılan düzenlemeler tekstil ve hazır giyim sektörünü çok değişik yönlerden etkilemektedir. Bunların başında yatırımların teşviki ve yönlendirilmesi ile ihracatın teşviki ve yönlendirilmesi gelmektedir. Bu alanlarda yapılan düzenlemeler, diğer sektörlerde olduğu gibi, bu sektöre olan yatırım talebi ve sektörün uluslararası ticaretteki rekabet gücünü doğrudan etkilemektedir. Ayrıca, dış ve iç ticaret politikaları, standardizasyon uygulamaları, eğitim ve bilim politikaları sektörü dolaylı yollarla etkilemektedir. Raporun muhtelif bölümlerinde kamunun sektör üzerindeki doğrudan ve dolaylı etkileri ele alınmış olduğundan burada tekrar edilmeyecektir.

Sektörün en büyük rahatsızlıklarından biri, sektörün, gayri safi yurtiçi hasıladaki, sanayi üretimindeki ve ihracattaki yüksek pay ekonomiyeye sağladığı net döviz giridisi, istihdam, yatırımlar, dışa açıklık ve makro-ekonomik büyüklükler açısından Türkiye'nin birinci sektörü olmasına rağmen, devlet nezdinde gördüğü üvey evlat muamelesidir.

Sektör devlet nezdinde sahipsizdir. Bırakınız bir Tekstil Bakanlığı'nı, bir Müsteşarlık veya Genel Müdürlüğü bile yoktur. Sektör, çeşitli Bakanlık, Müsteşarlık ve Genel Müdürlükler içerisinde, birbiriyle koordinasyonu son derece zayıf Şube Müdürlükleri veya Şeflikleri şeklinde temsil edilmektedir.

Sektörle ilgili olarak, Hükümetler değişikçe değişmeyecek uzun vadeli bir Devlet Politikası olmadığından ve teşvik uygulamalarının sektörel değil, bölgesel bazlı olması nedeniyle, Türkiye'nin bu en büyük sanayi sektörü sağlıksız bir şekilde büyümüştür. Global gelişmeleri göz önüne almadan yapılan yanlış yatırımlar sonucu, sektörün rekabet gücü artacağına, azalmaya başlamıştır.

Bu kötüye gidişi durdurmak için, Dokuzuncu Kalkınma Planı döneminin sektör için bir YENİDEN YAPILANMA dönemi olması gerekmektedir. Bu rapor, yeniden yapılanmanın en hızlı ve en verimli bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için gerekli strateji, politika, öncelik ve tedbirleri belirtmektedir. Bunların hayata geçirilmesini sağlamak birinci derecede Kamunun görevidir.

4. AB'YE KATILIM SÜRECİNİN SEKTÖRE ETKİLERİ

4.1 Avrupa Birliği Tekstil ve Konfeksiyon Ürünleri Müktesebatı ve Türkiye'nin Söz Konusu Müktesebata Uyumu

Türkiye ve Avrupa Birliği (AB) arasında 1973 yılında imzalanan Katma Protokol'de öngörülen 22 yıllık geçiş döneminin tamamlanması ile 1996 yılında taraflar arasında Gümrük Birliği kurulmuştur. Gümrük Birliği, AB'nin diğer ülkelerle kurduğu ortaklık ilişkilerine göre daha kapsamlı olan ve halihazırda sanayi ve işlenmiş tarım ürünlerini kapsayan bir entegrasyon modeli niteliğindedir. Avrupa'da ulaşılan bölgesel entegrasyon düzeyi Türkiye-AB Gümrük Birliği'nin çerçevesinin belirlenmesinde etkili olmuş ve gerek ikili ticarete gerek üçüncü ülkelerle ticarete tarafların aynı ticaret ve rekabet kurallarına tabi olmasını gerektirmiştir. Bu doğrultuda, 1/95 sayılı OKK Gümrük Birliği'nin düzgün işlemesi ve taraflar arasında ticaret sapmasının önüne geçilebilmesini teminen Türkiye'nin, AB'nin Ortak Ticaret ve Rekabet Politikalarına uyumunu öngörmekte olup, Türkiye, Topluluk Ortak Ticaret Politikasına büyük ölçüde uyum sağlamış ve AB mevzuatına paralel düzenlemeler gerçekleştirmiştir.

AB ile gerçekleştirilen Gümrük Birliği'nin akabinde ülkemiz bir taraftan, AB tekstil ve giyim pazarına kısıtlamaya tabi olmadan giriş olanağı kazanırken, diğer taraftan, AB tarafından 51 ülkeye karşı belirli tekstil ve konfeksiyon ürünleri ithalatında uygulanan miktar kısıtlaması ve gözetim önlemleri Türkiye tarafından da uygulanmaya başlanmıştır. Türkiye, Gümrük Birliği'nin yürürlüğe girmesiyle birlikte AB'nin tekstil ve konfeksiyon sektörüne ilişkin mevzuatına Ortak Ticaret Politikası'na uyum kapsamında tam olarak uyum sağlayarak hem AB tarafından uygulanan önlemlerin ticaret sapması yoluyla aşılmasını önlemiş, hem de uygulanmaya başlanan düşük koruma oranlarına karşı yerli pazarını koruma imkanı elde etmiştir.

Tekstil ve konfeksiyon sektörü, uygulanan yüksek vergiler ve miktar kısıtlamaları nedeniyle AB'de hassas kabul edilen sektörlerden birisidir. AB, "Çok Elyaflılar Anlaşması (Multifiber Agreement -MFA)" ismi verilen geçici süreli bu uluslararası düzenleme çerçevesinde çok sayıda ülke ile ikili miktar kısıtlaması veya gözetim anlaşması yapmıştır. MFA çerçevesinde, Anlaşma'nın 4. maddesine istinaden, kısıtlama anlaşmaları yapan Topluluğun, halen kısıtlama uyguladığı ülkelerin toplam sayısı 7'dir. Kısıtlamaya tabi ürünlerin serbest dolaşımı, ulusal yetkililerce verilen ithalat lisansları ile sağlanmakta, lisans sistemi de SIGL (*Integrated System of Licence Management*) adı verilen bir bilgisayar sistemi ile Komisyon tarafından kontrol altında tutulmaktadır.

Bu kapsamda, tekstil ürünleri ithalatının büyük kısmını denetim altında tutan Topluluk, iç hukuku bakımından anlaşma imzaladığı ülkelerle yaptığı düzenlemeleri, diğer ülkelere yönelik mevzuatı dışında ayrı bir Yönetmelik altında ele almıştır.

Topluluğun gerek MFA kapsamında gerekse bunun dışında imzaladığı ikili kısıtlama anlaşmaları, protokolleri veya diğer düzenlemeleri kapsayan 3030/93 sayılı Yönetmelik, kısıtlamaya veya gözetime tabi tutulan ülkelere yapılacak ithalatı düzenlemektedir. Esas olarak, tekstil ürünleri ithalatının kısıtlama veya eş etkili diğer bir tedbire konu olmayacağını vurgulayan Yönetmelik, anlaşma imzalanan ülkelere kısıtlama kapsamındaki ürünlerin ithalini bu genel kuraldan hariç tutmaktadır.

Yönetmelik, anlaşma imzalanmış ülkelere yapılan kısıtlama kapsamı dışındaki tekstil ve konfeksiyon ürünleri ithalatında gerektiği takdirde alınabilecek koruma önlemlerinin (genel ve bölgesel) uygulanma şartlarını belirlemede, kısıtlamaya tabi ülkelerin anlaşma hükümlerini ihlal ettiklerinin anlaşılması halinde alınacak tedbirleri açıklamaktadır.

2005 yılı itibariyle 3030/93 sayılı Yönetmelik kapsamında Beyaz Rusya, Sırbistan, Vietnam ve Çin olmak üzere toplam 4 ülkeye karşı kota uygulanmaktadır. Öte yandan, Vietnam ve Sırbistan ile yapılan ikili Anlaşmalarla bu ülkelere karşı uygulanan kotalar askıya alınmıştır. Çin menşeli tekstil ve konfeksiyon ürünlerinin ithalatında uygulanmakta olan kotalar ise iki taraf arasında 12 Temmuz 2005 tarihinde imzalanan bir Mutabakat Zaptı'na dayanmakta olup söz konusu tarih itibariyle yürürlüğe girmiştir.

Tekstil ve konfeksiyon ürünlerinde ikili anlaşmalar, protokoller veya diğer düzenlemelere tabi olmayan bazı ülkelere ve bazı ürünlere (ipek gibi) ilişkin olarak alınacak otonom tedbirleri belirleyen 517/94 sayılı Yönetmelik, 3030/93 sayılı Yönetmelik kapsamı dışında kalan ürünler ve ülkeler bakımından geçerlidir.

517/94 sayılı Komisyon Yönetmeliği kapsamında Kuzey Kore, Karadağ ve Kosova olmak üzere toplam üç ülkeye karşı miktar kısıtlaması önlemi uygulanmaktadır. Karadağ ve Kosova için ortak kota miktarları belirlenmekte olup, söz konusu miktarlar nüfus oranlarına göre paylaştırılmaktadır.

Öte yandan, ABD ve Kanada'ya yönelik ihracatında kotalara maruz kalan Türkiye, Gümrük Birliği nedeniyle bu kez kota uygulayan ülkeler arasına katılmak zorunda kalmıştır. Topluluğun üçüncü ülkelere karşı düzenlemelerine uyum amacıyla hazırlanan mevzuat iki bölümden oluşmaktadır:

- Tekstil Ürünleri İthalatında Gözetim ve Korunma Önlemleri Hakkında 95/6815 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ve Yönetmelik

- İkili Anlaşmalar ve Protokoller veya Diğer Düzenlemeler Kapsamı Dışında, Belirli Ülkeler Menşeli Tekstil Ürünleri İthalatında Gözetim ve Korunma Önlemleri Hakkında 95/6816 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ve Yönetmelik

95/6816 sayılı Karar'ın 12. maddesinin 2. paragrafında, Türkiye'nin GATT'ın gümrük birliklerine ilişkin XXIV. maddesi uyarınca, Topluluğun üçüncü ülkelerle yaptığı anlaşmalar ve düzenlemeler de dahil olmak üzere tekstil sektöründe benzer politikalar uygulaması ve bu amaca ulaşılmasında da Topluluğun gereken işbirliğini sağlaması öngörülmektedir. Söz konusu kısıtlama anlaşmalarının Türkiye tarafından üstlenilmesi, Gümrük Birliği'nin gerçekleşmesi ile birlikte ortaya çıkacak koruma kaybına bağlı olarak ülkemiz ithalatında muhtemel bir patlamanın önlenmesi açısından büyük önem arz etmiştir.

Diğer taraftan, Gümrük Birliği'nin mantığı gereği söz konusu anlaşmalar Türkiye tarafından birebir üstlenilmez ise, AB'nin kısıtlama uyguladığı ülkelerin, Türkiye üzerinden kota miktarlarını aşan ölçüde ihracat yapma olasılığı bulunması nedeniyle muhtemel bir trafik sapmasının önüne geçilmesi de hedeflenmiştir.

Toplulukta miktar kısıtlamaları kategori bazında yapılmaktadır. Bu çerçevede, belirli CN kodları gruplar halinde 1'den başlayan sayılarla ifade edilen kategoriler altında yer almakta ve kota miktarları da kategorilere göre belirlenmektedir.

AB Komisyonu ile sürdürülen temaslar neticesinde dayanak ve kota miktarlarının hesaplanmasında kullanılan yöntem açıklık kazandırılmasını müteakiben, ilgili ülkelere kısıtlama konulacağına dair bildirimler 31 Temmuz 1995 tarihinden itibaren yapılmaya başlanmıştır.

GATT üyesi ülkelere yapılan bildirimlerimizde, GATT'ın gümrük birliklerine ilişkin XXIV. maddesine; Merkezi ve Doğu Avrupa ülkelerine yapılan bildirimlerde ise, AB'nin bu ülkelerle mevcut anlaşmalarının yanı sıra Türkiye'nin de anılan ülkelerle akdetmeyi öngördüğü serbest ticaret anlaşmalarına atıfta bulunulmuştur.

Aralarında Bağımsız Devletler Topluluğu'na mensup ülkeler (Türk Cumhuriyetleri) ile Bangladeş'in de yer aldığı bir grup ülkeye ise, AB'nin bu ülkeler kaynaklı ithalatta uygulamakta olduğu sistem esas alınarak, kota değil, yalnızca gözetim (ikili kontrol) uygulanması öngörülmüştür.

Kısıtlama uygulanacak kotalar, AB'nin çeşitli gümrük tarife istatistik pozisyonlarını belirli bir mantık çerçevesinde bir arada toplayan kategori sistemi baz alınarak hesaplanmıştır.

İlgili ülkelere yapılan bildirimlerde kotaların tespitinde uygulanan yöntem ve hesaplama usulleri açıklıkla anlatılmış ve AB'nin tekstil ve konfeksiyon sektörüne ilişkin ticaret politikalarına uyumun, Türkiye-AB Gümrük Birliği'nin gerçekleşmesi bakımından kaçınılmaz bir ön koşul olduğu vurgulanmıştır.

Topluluğun Ortak Ticaret Politikası kapsamında üçüncü ülkelere karşı tekstil ve konfeksiyon ürünleri ithalatında uyguladığı miktar kısıtlamalarının üstlenilmesi gereğinden hareketle, AB'nin kota ve/veya gözetim önlemi uyguladığı 51 ülkeye karşı aynı ürünler bakımından benzer önlemler üstlenilmiştir.

Bu çerçevede, AB'nin ikili anlaşma kapsamında önlem uyguladığı ülkelerle anlaşma sağlanması amacıyla yürütülen çalışmalar neticesinde aralarında Çin Halk Cumhuriyeti, Pakistan, Malezya, Güney Kore ve Endonezya gibi önemli tedarikçileri bulunduğu 26 ülke ile söz konusu önlemlerin çift taraflı kontrol sistemi kapsamında yürütülebilmesi amacıyla Mutabakat Zabıtları imzalanmıştır.

Söz konusu ülkelerle imzalanan Mutabakat Zabıtları, menşe kuralları, malların sınıflandırılması, idari kontrol sistemi, danışma mekanizmaları ve esneklik hükümleri bakımından AB ile ilgili ülkeler arasındaki anlaşmalara paralel hükümler içermektedir.

Anlaşma sağlanamayan ülkelere karşı ise tek taraflı denetim sistemi çerçevesinde miktar kısıtlaması ve gözetim önlemi uygulanmasına devam edilmektedir. Anlaşmalar imzalandıkça yayımlanacak Tebliğlerle, ülkeler tek taraflı kontrol sisteminden çift taraflı kontrol sistemine alınmaktadır.

Kota ve gözetim önlemlerine ilişkin olarak AB tarafından yapılan politika değişiklikleri bilahare mevzuatımıza yansıtılmaktadır. Nitekim, Gümrük Birliği'nden sonraki dönemde AB'nin belirli ülkelere uyguladığı önlemleri kaldırması üzerine ülkemizce de paralel düzenlemeler yapılmış ve kota ve/veya gözetim önlemi uygulamasına son verilmiştir. Bu kapsamda, AB tarafından, Merkezi ve Doğu Avrupa ülkelerine ve bazı Akdeniz ülkelerine uygulanmakta olan miktar kısıtlamalarının 1.1.1998 tarihinden itibaren kaldırılması nedeniyle bu ülkelere karşı Türkiye tarafından uygulanan kısıtlamalar da aynı tarihte sona erdirilmiştir. Ayrıca, daha sonraki dönemlerde AB'nin pazara giriş düzenlemeleri çerçevesinde belirli ülkelere karşı kotaları kaldırması nedeniyle ülkemizce de aynı yol izlenmiştir.

Diğer taraftan, Dünya Ticaret Örgütü Tekstil ve Konfeksiyon Anlaşması'nın (ATC) 2. maddesi uyarınca Anlaşma kapsamında yer alan ürünler aşamalı olarak 2005 yılına kadar GATT 1994 kural ve disiplini altına alınmıştır. Bu bağlamda, DTÖ üyesi ülkeler, söz konusu tekstil ve konfeksiyon ürünlerindeki 1990 yılı ithalatlarının kg bazında %16 ve %17'lik kısımlarını sırasıyla 1.1.1995 ve 1.1.1998 tarihlerinde birinci ve ikinci aşamada GATT'a entegre etmişlerdir. 1990 ithalatının %18'ine tekabül eden kısmı ise 1.1.2002 tarihi itibarıyla GATT kurallarına tabi tutulmuştur.

Bu çerçevede, 1998 ve 2002 yıllarında gerçekleştirilen 2. ve 3. Aşama Entegrasyonlar kapsamında AB ile ortak entegrasyon listeleri belirlenmiş ve DTÖ'ye entegre edilen kategorilerde kota uygulamasına son verilmiştir. Gümrük Birliği çerçevesinde Türkiye ve

AB'nin aynı tekstil ve konfeksiyon ürünleri ve ülke gruplarına kota ve gözetim önlemleri uygulamaları nedeniyle, her iki tarafın 2. ve 3. aşama entegrasyon listeleri koordinasyon içinde hazırlanmıştır.

DTÖ Tekstil ve Konfeksiyon Anlaşması'nın 1 Ocak 2005 tarihinde son bulması ile birlikte son aşama entegrasyon gerçekleştirilmiş ve 1990 yılı ithalatının miktar bazında %49'una tekabül eden kısmı da GATT kurallarına entegre edilmiştir. Kotaların DTÖ üyesi ülkeler için tamamen kaldırılmış olması neticesinde kota uygulanan ülkelerin sayısı oldukça azalmıştır. 2005 yılı itibariyle Türkiye 3'ü anlaşma kapsamında, 1'i tek taraflı ve 2'si otonom rejim kapsamında olmak üzere toplam 6 ülkeye kota; 1'i anlaşma kapsamında olmak üzere 3 ülkeye gözetim önlemleri uygulanmaktadır.

Öte yandan, ülkemiz ekonomisi içerisinde çok önemli bir yer işgal eden tekstil ve konfeksiyon sektöründe 2005 yılından itibaren kotaların kaldırılmasının ardından ÇHC menşeli bazı tekstil ve konfeksiyon ürünleri ithalatındaki artışın pazar bozulması ve zarar tehdidine yol açması durumu ortaya çıkmış ve bu kapsamda, AB mevzuatına uyum gözetim önlemleri bulundurulmaksızın 09/01/2005 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 2005/5 sayılı Belirli Tekstil Ürünleri İthalatında Gözetim ve Korunma Önlemlerine İlişkin Tebliğ ile anılan ülke menşeli 42 kategorideki tekstil ve konfeksiyon ürünlerinin ithalatında kota uygulamasına başlanmıştır.

Ülkemiz tarafından başlatılan bu uygulama ÇHC açısından DTÖ yükümlülüklerinin ayrılmaz bir parçasını teşkil eden Çalışma Grubu Raporu'nun 242. maddesinde dayanmaktadır. Bahse konu maddede DTÖ Tekstil ve Giyim Anlaşması (ATC) kapsamındaki ÇHC menşeli ürünlerin pazar bozulmasına yol açması veya ticaretin düzenli gelişimini tehdit etmesi durumunda üye ülkeler tarafından danışma sürecinin başlatılmasının talep edilebileceğini ve bu çerçevede bir yılı aşmayacak şekilde ithalata sınırlama getirilebileceği açıkça dile getirilmektedir.

Sonuç olarak, diğer sanayi sektörlerinde de olduğu gibi Gümrük Birliği'nin yürürlüğe girdiği 1 Ocak 1996 tarihi itibariyle Ortak Ticaret Politikası'na uyum yükümlülüğü kapsamında AB mevzuatına uyum sağlanmış bulunmaktadır. Bu bağlamda, AB'nin 3030/93 ve 517/94 sayılı Yönetmelikleri 95/6815 ve 95/6816 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ve ilgili Yönetmelikler ile ulusal mevzuatımıza aktarılmıştır. Bu kapsamda, Türkiye'nin tam üyelik müzakereleri ve tarama sürecinde Ortak Ticaret Politikasına uyum kapsamında, AB'nin tekstil ve konfeksiyon ürünlerinde kota uygulama ve lisans sistemi olan SIGL'a dahil edilmesinden kaynaklanacak teknik gereksinimler dışında herhangi bir hukuki veya kurumsal düzenleme gereksinimi ile karşılaşılmayacağı düşünülmektedir.

4.2 Avrupa Birliği Tarafından Kota Uygulanan Ülkeler Ve Kategoriler (2005)

ÜLKE	SAYI	KATEGORİLER
Beyaz Rusya*	34	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 12, 13, 15, 16, 20, 21, 22, 23, 24, 26/27, 29, 33, 36, 37, 39, 50, 67, 73, 74, 83, 90, 115, 117, 118
Çin H. C.*	10	2, 4, 5, 6, 7, 20, 26, 31, 39, 115
Sırbistan*	12	1, 2, 2A, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 15, 16, 67
Vietnam*	29	4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 14, 15, 18, 20, 21, 26, 28, 29, 31, 35, 39, 41, 68, 73, 76, 78, 83, 97, 118, 161
Kuzey Kore**	48	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 24, 26, 27, 28, 29, 31, 36, 37, 39, 59, 61, 68, 69, 70, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 83, 87, 109, 117, 118, 142, 151A, 151B, 161
Karadağ ve Kosova**	12	1, 2, 2A, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 15, 16, 67

* 3030/93 sayılı Konsey Yönetmeliği kapsamında kota uygulanan ülkeler.

** 517/94 sayılı Konsey Yönetmeliği kapsamında kota uygulanan ülkeler.

4.3 Türkiye Tarafından Kota Uygulanan Ülkeler Ve Kategoriler (2005)

ÇİFT TARAFLI KONTROL SİSTEMİ KAPSAMINDA KOTA UYGULANAN ÜLKELER		
ÜLKE	SAYI	KATEGORİLER
Beyaz Rusya	34	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 12, 13, 15, 16, 20, 21, 22, 23, 24, 26/27, 29, 33, 36, 37, 39, 50, 67, 73, 74, 83, 90, 115, 117, 118
Çin Halk Cumh.*	42	2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 20, 21, 24, 26, 27, 28, 29, 31, 36, 39, 50, 68, 72, 73, 74, 75, 76, 78, 83, 84, 85, 96, 100, 117, 156, 157, 159
Vietnam	29	4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 14, 15, 18, 20, 21, 26, 28, 29, 31, 35, 39, 41, 68, 73, 76, 78, 83, 97, 118, 161

ÇİFT TARAFLI KONTROL SİSTEMİ KAPSAMINDA GÖZETİM UYGULANAN ÜLKELER		
ÜLKE	SAYI	KATEGORİLER
Vietnam	22	1, 2, 3, 16, 17, 19, 22, 23, 24, 27, 32, 33, 36, 37, 90, 115, 117, 136, 156, 157, 159, 160
TEK TARAFLI KONTROL SİSTEMİ KAPSAMINDA KOTA UYGULANAN ÜLKELER		
ÜLKE	SAYI	KATEGORİLER
Özbekistan	1	2, 2A
TEK TARAFLI KONTROL SİSTEMİ KAPSAMINDA GÖZETİM UYGULANAN ÜLKELER		
ÜLKE	SAYI	KATEGORİLER
Özbekistan	8	1,3,4,5,6,7,8,26
Türkmenistan	1	1
OTONOM REJİM KAPSAMINDA KOTA UYGULANAN ÜLKELER		
ÜLKE	SAYI	KATEGORİLER
Kuzey Kore	48	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 24, 26, 27, 28, 29, 31, 36, 37, 39, 59, 61, 68, 69, 70, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 83, 87, 109,117, 118, 142, 151A, 151B, 161
Sırbistan ve Karadağ	11	1, 2, 2A, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 15, 16, 67

(*) AB uygulamasından farklı olarak Türkiye tarafından önlem uygulanmaktadır.

5. DOKUZUNCU PLAN DÖNEMİ İÇİN ÖNERİLEN STRATEJİ, AMAÇ, POLİTİKA, ÖNCELİK VE TEDBİRLER

5.1. Temel Sektörel Vizyon ve Strateji

İnsanların “Beslenme”, “Barınma” ve “Örtünme” şeklindeki 3 temel ihtiyacından birini sağlayan tekstil sanayii insanlık var oldukça var olacaktır. Fakat tekstil ürünlerinin fonksiyonunda (insanlara sağladığı hizmette, kullanılma nedenlerinde) gittikçe hızlanan bir şekilde önemli değişiklikler meydana gelecektir :

a) Tarih boyunca sadece örtünmek (doğal atmosfer şartlarından korunmak) ve süslenmek için giyinen **insanlar, artık giysilerinin kendilerine başta sağlık, güvenlik ve bilişim alanlarında olmak üzere**, fakat bugün hayal bile edemediğimiz her türlü alanda ek hizmetler de vermesini, **ek fonksiyonlar da sağlamasını istemeye başlamışlardır**. Bu trendin ağırlığı, önemi gittikçe artacaktır.

b) Primer tekstil ürünleri (elyaf, iplik ve tekstil yüzeyleri-dokunmuş, örülmüş veya dokunmamış, örülmemiş kumaşlar-) tarih boyunca birinci derecede giysilerin ve ev tekstillerinin hammaddesini oluşturmuş, bunun dışındaki kullanım alanları, yani teknik tekstiller olarak kullanım alanları, çadır, tente, yelken, çuval, halat, urgan... gibi az sayıdaki ürünle kısıtlı kalmıştır. Ancak özellikle sentetik liflerin bulunmasından sonra teknik tekstillerin kullanım alanlarında ve miktarlarında çok büyük bir artış meydana gelmiştir. Halen Dünya’da tüketilen liflerin ¼’ünden fazlası teknik tekstil ürünlerinin üretiminde kullanılmaktadır. Önümüzdeki yıllarda sıradan teknik tekstil ürünlerinin üretimi artmaya devam ederken, **asıl çığır açıcı gelişme, normal tekstillerden ve hatta metalik, seramik, plastik malzemelerden daha sağlam, daha hafif, daha hızlı ve daha akıllı olan “olağanüstü tekstillerin, “yüksek performanslı teknik tekstil”lerin öneminde meydana gelecek artıştır**. Hatta tam olarak bir tekstil ürünü sayılmasa da, içinde elyaf bulunması nedeniyle tekstille ilişkili olan “elyaf takviyeli kompozitler”, gelecekte çeliğin yerini alarak en önemli mühendislik malzemesi olmaya adaydır.

Primer tekstil sanayii, artık yalnız yüksek teknolojik (high-tech) makinelerle, sistemlerle çalışan değil, aynı zamanda kendisi de ileri teknoloji ürünleri üreten bir sanayi dalı haline dönüşmektedir. CAD ve CAM’in yaygın bir şekilde kullanıldığı konfeksiyon sanayii ise, özellikle giysilerde teknolojiyle sanatı buluşturmaktadır. Sonuç olarak, tekstil sanayiinin, basit ürünler üreten bir sanayi olarak sanayileşmiş ve bilgi toplumu ülkelerin terk ettiği, daha ziyade fakir sanayileşmekte olan ülkelere uygun bir sanayi dalı olduğunu iddia etmek yanlıştır.

Doğru olan sektörün hamallığı olan standart basit ürünlerin (commodity) üretiminin fakir sanayileşmekte olan ülkelere bırakıldığı, fakat sektörün kaymağını oluşturan yüksek katma değerli moda-marka ürünlerle, “olağan üstü tekstil”lerin araştırılıp, geliştirilip üretilmesinde sanayileşmiş ve bilgi toplumu ülkelerin söz sahibi olmaya devam etmekte oldukları ve etmeye devam edecekleri gerçeğidir. AB’nin bu amaçla oluşturduğu “2020 Yılı Vizyonu İçin Tekstil Teknolojisi Platformu” hakkında bilgi Bölüm 3.1.2.’de verilmiştir.

Türk Tekstil Sanayii’nin vizyonuna gelince:

1. Türkiye’de ilk kurulan ve ülkenin gerek sanayileşmede, gerekse dışa açılma politikalarında lokomotif sanayi olan Türk Tekstil Sanayii halâ ülkemizin sağladığı ciro, istihdam ve ihracat bakımından en önemli sanayi sektörüdür. Türk Tekstil Sanayii, üretim kapasitesi bakımından Avrupa’nın da, hatta tüm Avro-Akdeniz bölgesinin de en büyüğüdür. Dolayısıyla **Türkiye Cumhuriyeti’nin tekstil sanayiini gözden çıkarması mümkün değildir.** Tekstil sanayiinde meydana gelecek büyük boyutlu bir kriz ve ani bir çökme, küçülme, Türkiye’de çok tehlikeli ekonomik ve sosyal çalkantılara neden olabilecektir.

2. AB 15 ülkeleri tekstil sanayilerinin, 1970’li yıllarda gerçekleştirdikleri büyük yapısal değişimlerin bile son gelişmeler karşısında yetersiz kalmaya başladığını görüp, 2020 yılına kadar ki yeni vizyonlarını belirleyip yol haritalarını çizdikleri bir dönemde; **Türk Tekstil Sanayii’nin**, AB 15 ülkeleri ve A.B.D.’nin 1970’li yıllarda terk etmeye başladığı katma değeri düşük, **standart hazır giyim ve ev tekstillerinin üretiminde ve tedarikçi ülke olarak kalmada ısrar ederek uzun vadede rekabet gücünü, hatta varlığını sürdürmesi mümkün değildir.**

3. Türk Tekstil Sanayii’nin acilen, AB 15 ülkelerinin 1970’li yıllarda gerçekleştirdiğine benzer yapısal değişikliklerle, şu anda gerçekleştirmeyi planladıkları yapısal değişiklikleri birlikte uygulamaya başlaması gerekmektedir. 2007-2013 Döneminin Türk Tekstil Sanayii için **yapısal değişim (yeniden yapılanma) dönemi** olması şarttır.

4. Türk Tekstil Sanayii’nin **en güçlü yönünü** oluşturan husus, **Türkiye’de elyaftan dikilmiş nihai ürüne kadar tam entegre bir tekstil sanayiinin mevcudiyetidir.** Elyaf, primer tekstil ve konfeksiyon alt sektörlerinden birinin lehine (birini kurtarmak için), diğerlerinin aleyhine olan (diğerlerine zarar verecek) her türlü gelişme, uzun vadede tüm sektörün zarar görmesine, güç kaybetmesine neden olacaktır. Bu nedenle, **elyaf, primer tekstil ve konfeksiyon alt sektörlerinde gerçekleştirilecek yapısal değişimlerin birbirleriyle uyumlu, birbirlerini destekleyici ve tamamlayıcı bir bütünlük içerisinde gerçekleştirilmesi gerekmektedir.**

Yapısal değişimlerin eş zamanlı olarak iki ayrı hatta yürütülmesi planlanmalıdır:

A. Tedarikçi Ülkeden Piyasa Yapıcı Ülkeye Dönüşüm

Türk Tekstil Sanayii şu anda, maliyet-fiyat rekabetinin belirleyici olduğu, daha ziyade orta ve orta üst sınıf kalitede seri ve parti üretim yapılan ve Avrupa'nın en büyük üretim kapasitesine sahip olunan bir yapıya sahiptir. Amaçlanan, bu yapıyı, kalite rekabetinin belirleyici olduğu, üst sınıf yüksek kalitede moda, marka ürünlerin üretildiği ve satıldığı bir yapıya dönüştürmektir.

Burada önemli olan husus, “kalite” kavramının kapsamında meydana gelen değişimdir. Artık kalite terimi: kusursuzluk, mükemmellik, sağlamlık, haslık yanında, ürünün özelliklerinde (kir tutmama, kolay bakım, vs.) ve fonksiyonlarında (konfor, sağlıklı oluş, ekolojik oluş, çeşitli dış etkenlerden koruyuculuk, vs.) rakiplerine karşı olan üstünlüklerini de kapsamaktadır. Dolayısıyla eksik anlamaya neden olmamak için, kalite yerine “farklılık” kavramının ve “kalitesi nedeniyle rekabet gücüne sahip ürünler” yerine “kalitesindeki, görünümündeki, tuşesindeki, kullanım özellikleri ve fonksiyonlarındaki farklılıklar (üstünlükler) nedeniyle rekabet gücüne sahip ürünler” tanımlamasının kullanılması da önerilmektedir.

B. Bilgi Bazlı Ürünlerin Üretimine Yöneliş

Konvansiyonel kumaşlarla, kullanım özellikleri ve fonksiyonlarındaki farklılıkları (üstünlükleri) nedeniyle rekabet üstünlüğüne sahip giysiler ve ev tekstil ürünleri üretebilmek mümkün değildir. Bunun için özel lifler veya karışımlarından, özel iplik ve kumaş konstrüksiyonlarıyla üretilen özel tekstil yüzeylerine, özel bitim işlemleri uygulayarak elde edilecek fonksiyonel veya çok fonksiyonlu kumaşlara ihtiyaç vardır. Elyaf üretiminden başlayarak tekstil terbiyesine kadar olan tekstil sanayiinin, biran önce bu özel elyaf, iplik, kumaş ve bitim işlemlerini araştırıp, geliştirip üretebilecek yeteneklere kavuşması gerekmektedir.

Bu fonksiyonel veya çok fonksiyonlu tekstil ürünlerinin bir adım ilerisi, interaktif ve akıllı tekstillerdir. Uzun vadede önemi artacak olan bu ürünlerin geliştirilmesi uzun süreli multidisipliner araştırma çalışmalarını gerektirmekte olup, gerekli Ar-Ge çalışmalarına bu plan döneminde başlanılmadığı takdirde, geç kalınacak ve uzun vadede ciddi rekabet gücü kayıplarına uğranılacaktır.

Türk Tekstil Sanayii harcıâlem teknik tekstiller konusunda son yıllarda ciddi bir atılım yapmış ise de, burada da asıl olan, cazip olan: yüksek performanslı teknik tekstillerin üretiminde söz sahibi olabilmektir.

Tüm bu bilgi yoğun ürünlerin üretiminde söz sahibi olabilmek için, yapılacak ilk iş ise, Türkiye’de bu ürünlerin araştırılıp geliştirilmesini sağlayabilecek altyapının oluşturulması ve Ar-Ge uzmanlarının yetiştirilmesidir.

İyi eğitilmiş insan gücü, üstün Ar-Ge ve Ür-Ge yetenekleri ve yenilikçiliğin, Türk Tekstil Sanayii'nin zayıf yönleri içerisinde değil, güçlü yönleri arasında yer alması sağlanamadığı takdirde, uzun vadede Türk Tekstil Sanayii'nin rekabet gücünü sürdürebilmesi neredeyse imkansızdır.

5.2. Temel Amaç ve Politikalar

Türk Tekstil Sanayii'nin temel amacı, Dünya tekstil piyasalarında (üretimde, dış ticarete) ve tekstil ürünlerinden beklentilerde meydana gelen ve gittikçe belirginleşen büyük değişimlere rağmen, uluslararası rekabet gücünü sürdürebilmek ve pazar payını korumak, hatta arttırmaktır.

Gerçekleştirilecek yapısal değişim sayesinde üretimde ve ürünlerde sağlanacak gelişmelerin sonucu olarak, Türk Tekstil Sanayii hacimsel olarak büyümez, hatta biraz küçülürken, cirosu artacaktır. Yani Türk Tekstil Sanayii daha az üretimle, ürünle daha yüksek katma değer sağlayacaktır.

5.2.1. AB'ye Katılım Sürecine Yönelik Amaç ve Politikalar

Tekstil ve konfeksiyon sanayi üretiminin değer olarak yarısından fazlasını ihraç eden ve ihracatının da % 60'ından fazlasını AB ülkelerine yapan sektördür. Türk Tekstil Sanayii, Çin hücumu geçmeden önce uzun yıllar AB'nin birinci büyük tedarikçisi olmuştur, halen de Çin'in arkasından ikinci büyük tedarikçidir. Türk Tekstil Sanayii'nin en iyi tanıdığı, en başarılı olduğu pazar AB pazarıdır.

Türk tekstilcileri, EURATEX (Avrupa Hazır Giyim ve Tekstil Birliği), EURO COTTON (Avrupa Pamuklu Tekstil Sanayii Komitesi), CRIET (Avrupa Tekstil Terbiye Sanayii Müşterek Komitesi), CIRFS (Avrupa Sentetik ve Sun'î Elyaf Üreticileri Birliği), AUTEK (Avrupa Tekstil Üniversiteleri Birliği), TEXTRANET (Avrupa Tekstil Araştırma Merkezleri Ağı)... gibi AB'nin tekstil üretim, eğitim ve Ar-Ge'siyle ilgili üst kuruluşlarında üye veya assosiyé üye olarak yer almaktadırlar. AB, Türk Tekstil Sanayii'nin artık rakip değil, ortak olduğunu kabul etmeye başlamıştır.

AB ülkeleri, özellikle de eski AB ülkeleri (AB 15) tekstil sanayileri ile Türk Tekstil Sanayii'nin mukayeseli üstünlükleri arasında ciddi farklılıklar vardır :

AB 15 tekstil sanayileri, az sayıda işçiyle yüksek ciro sağlayabilen; en kuvvetli yanlarının: tasarım, yaratıcılık (moda-marka), yenilikçilik, Ar-Ge, Ür-Ge; en zayıf yanlarının da: pahalı el emeği olduğu bir sanayidir. Primer tekstil ürünleri dış ticareti 6 milyar Euro fazlalık verirken, hazır giyim dış ticareti 40 milyar Euro'ya yaklaşan bir açık vermektedir.

Türk Tekstil Sanayii, AB 15 ülkeleri tekstil sanayilerinde çalışanlarla yaklaşık aynı sayıda işçiyle, onların sağladığı cironun yaklaşık 1/8'ini sağlayabilen; en önemli mukayeseli

üstünlükleri elyaftan bitmiş ürüne kadar tam entegre bir sanayi oluş, tecrübe, AB pazarına yakınlık, el emeğinin nispeten ucuz (verimlilik de dahil edildiğinde işçiliğin ucuz) olması; en zayıf yanlarının da: yaratıcılık (moda-marka), yenilikçilik, Ar-Ge ve Ür-Ge yetersizlikleri olduğu bir sanayidir. Primer tekstil ürünleri (iplik, kumaş) dış ticareti gittikçe artan bir şekilde açık vermeye başlamış olup, konfeksiyon dış ticareti ise 10 milyar Euro'nun üzerinde bir fazlalık vermektedir.

AB 15 ülkelerinde konfeksiyon sanayii, emek-yoğun dikim işlemlerini ve dikim sonrası işlemleri (gövdeyi) üçüncü ülkelere kaydırmıştır. Kendi tasarımlarıyla ve hatta mümkün olan durumlarda kendi kumaşlarıyla (OPT) üçüncü ülkelerde diktirttikleri ürünleri kendi markalarıyla, kendi ülkelerinde ve diğer AB ülkelerinde veya üçüncü ülkelerde pazarlamaktadırlar.

Türkiye'de tekstil sanayiinde çalışan yaklaşık 1,9 milyon işçinin $\frac{3}{4}$ kadarı konfeksiyon sanayiinde çalışmaktadır. Türk Konfeksiyon Sanayii'nin kendi tasarımlarıyla ve markasıyla yaptığı üretim artış trendinde ise de, Türk Konfeksiyon Sanayii'nin üretiminin halâ büyük bir kısmını başta AB'den gelenler olmak üzere, yabancı tedarikçilerin siparişleri oluşturmaktadır. Türk Konfeksiyon Sanayii'nin üretiminde Türk iplik ve kumaşları yerine, D.İ.R. kapsamında yurtdışından gelen iplik ve kumaşları kullanma eğilimi de artmaktadır.

Bu bilginin ışığı altında, AB'ye katılım sürecine yönelik amaç ve politikalar şu şekilde özetlenebilir :

- Gümrük Birliği nedeniyle Türk Tekstil Sanayii'nin 3. ülkelere AB tekstil sanayileri ile aynı uygulamaları yapmaya mecbur olmasına karşılık, AB bu uygulamaları belirlerken ve özellikle Serbest Ticaret Anlaşmaları yaparken Türkiye karar mekanizmasında yer almadığından, Türkiye'nin özel durumu göz önüne alınmamakta, bu da uygulamada Türk Tekstil Sanayii'ni mağdur etmektedir. Bu mağduriyete son verecek politikalar üretilmelidir.
- Türk ve AB 15 ülkeleri tekstil sanayileri, yapılarında, üretimlerinde, ürünlerinde, rekabet üstünlüklerinde ciddi farklılıklar gösteren ortaklardır. Bu farklılıklar, ortak hareketi ve ortak olmayı zorlaştırıcı unsurlar olma yerine, birbirlerinin eksikliklerini giderici, işbirliği ve iş bölümü yönünde değerlendirilebilirse, bu işbirliğinden, iş bölümünden sinerjetik etki doğacaktır. **Türk ve AB tekstil sanayileri basit ortaklar değil, birbirlerini tamamlayıcı ortaklardır.**
- Türk Tekstil Sanayii, AB Tekstil Sanayilerinin 2020 yılı ortak vizyonunun oluşturulduğu, yol haritasının çizildiği AB Tekstil Teknolojisi Platformu çalışmalarına aktif olarak katılmalı ve çizilecek yol haritasında AB tekstil sanayileriyle birlikte hareket etmelidir.

- Türk Tekstil Sanayii'nin zayıf yanları olan yaratıcılık, yenilikçilik, Ar-Ge ve Ür-Ge eksikliklerinin giderilmesinde AB tekstil araştırma merkezleri, moda enstitüleri ve üniversitelerin ilgili birimlerinden destek alınmalıdır.

5.2.2. Diğer Amaç ve Politikalar

Türk Tekstil Sanayii'nin temel amaçlarına ulaşabilmesi için uygulanacak politikalar aşağıda 10 alt başlık altında özetlenmektedir:

5.2.2.1. Yatırım Alanları

Türk Tekstil Sanayii'nde kapasite fazlalığı vardır. Kapasitenin daha da artırılması sektörün rekabet gücünün düşmesine neden olacaktır. Dolayısıyla IX. B.Y.K.P. döneminde **yeni işletmelerin kurulması ve salt kapasite artırıcı yatırımlar teşvik edilmemeli**, hatta zorlaştırılmalı ve **bunun yerine:**

- Yeni ürün tipleri ve kalitelerinin geliştirilip üretimini sağlayıcı
- Kaliteyi artırıcı
- Üretim verimliliğini artırıcı
- Dar boğaz giderici
- Esneklik kazandırıcı, küçük partilerin işlenmesini sağlayıcı
- Özel niş ürünlerin üretimini sağlayıcı
- Başta yüksek performanslı teknik tekstiller olmak üzere özel bilgi yoğun ürünlerin üretimini sağlayıcı
  - Enerji, su, kimyasal madde ve hammadde kullanımında tasarruf, geri kazanım ve tekrar kullanım (recycling) sağlayıcı
  - Çevre dostu üretimi destekleyici
  - Ar-Ge, Ür-Ge ve yenilikçilik yeteneklerini geliştirici
  - Yeniden yapılanma ve yerleşim, yurtiçi ve yurtdışı şirket evlilikleri sonucu gerekli olacak

modernizasyon ve yenileme yatırımları en üst düzeyde teşvik edilmelidir.

5.2.2.2. Yatırım Yerleri

Primer tekstil sanayii ile konfeksiyon sanayii, sabit altyapı, yatırım büyüklüğü ve emek-yoğun oluş bakımından ciddi farklılıklar gösterdiği için, bu iki alt grup için farklı yatırım yeri politikaları izlenmelidir.

Konfeksiyon Sanayii

Emek-yoğun yapısı nedeniyle konfeksiyon sanayiinin şu anda en yoğun olarak bulunduğu ve Türkiye'de işçiliğin en pahalı olduğu İstanbul'da mevcudiyetini sürdürebilmesi çok zordur. Bu nedenle **konfeksiyon sanayiinde emek-yoğun dikim ve dikim sonrası işlemlerin fert başına G.S.Y.İ.H. tutarı 1500 ABD Doları veya daha az olan (5084 sayılı Kanun kapsamında teşvik alan) illere kaydırılmasında fayda vardır.** Bu yapılırken:

- Konfeksiyon işletmelerinin büyük ölçüde CAD şeklinde yapılan ve az sayıda fakat çok iyi yetişmiş modist (tasarımcı), stilist, kalıpcı... gibi özel elemana ihtiyaç duyan

dikim öncesi işlemler departmanları ile yine az sayıda fakat çok iyi yetişmiş, dünya modasını ve pazarlarını çok iyi bilen ve yakından takip eden elemana ihtiyaç duyan **pazarlama, satış ve müşteri hizmetleri departmanları ve üst yönetim merkezleri** başta **İstanbul** olmak üzere **metropollerde kalmaya devam etmelidirler** (Baş ve kuyruk İstanbul'da, metropollerde; gövde fakir illerde).

- **İstanbul**'un Dünya'nın önde gelen 5-6 en önemli **moda merkezinden** biri olması sağlanmalıdır.

- Türkiye'de konfeksiyon sanayiinde de kapasite fazlalığı vardır. Dolayısıyla teşvik alan illerde ne kadar çok yeni konfeksiyon işletmesi kurulursa, İstanbul'da, İzmir'de o kadar çok konfeksiyon işletmesi kapanacak ve bu kapanan işletmelerle birlikte bunların makine parkı ve her şeyden önemlisi tasarımdan, üretime ve pazarlamaya kadar olan her türlü tecrübeleri, birikimleri heder olacaktır. Diğer taraftan tamamı (baş ve kuyruk kısımları da) Anadolu'da olan konfeksiyon işletmelerinin, global pazarlarda rekabet edebilmeleri zordur. Bu nedenle asıl olan, **teşvik edilmesi gereken husus, teşvik alan illerde yeni konfeksiyon işletmelerinin kurulması değil, İstanbul'da, İzmir'de mevcut olan işletmelerin üretimlerini** (kesim, dikim ve dikim sonrası işlemlerini) **teşvik alan illere kaydırmalarıdır**. Bu arada, üretimin taşındığı ildeki iş adamları ile işbirliği yapılması, ortaklık oluşturulması ayrıca teşvik edilmesi gereken bir husustur.

- Konfeksiyon sanayii, primer tekstil sanayiinden farklı olarak, daha küçük sermaye ve daha basit altyapı yatırımlarıyla yüksek istihdam sağladığından, yatırımların ve istihdamın teşvik edildiği fakir illerdeki iş adamlarının ve mahalli yöneticilerin kendi başlarına veya dışarıdan gelecek yatırımcılarla birlikte kurmayı düşündükleri veya dışarıdan gelecek yatırımcıların kurmasını destekledikleri, teşvik ettikleri yatırımların başında konfeksiyon işletmelerinin kurulması gelmektedir. Konfeksiyon sanayiinin tüm Anadolu'ya yayılması ilk bakışta cazip ve sevindirici bir gelişme gibi görünüyorsa da, esasında rasyonel olmayan ve sektörün rekabet gücünü azaltıcı bir husustur. **Yapılması gereken, her il ve ilçe merkezinde birer, ikişer, bölük, pörçük konfeksiyon işletmesinin kurulması değil, seçilecek 10 kadar, 5084 Sayılı Kanun kapsamındaki teşvik alan illerde konfeksiyon üretim kümelerinin oluşturulmasıdır**.

Konfeksiyon kümelerinin oluşturulduğu bu illerde, yalnız konfeksiyon işletmeleri toplanmakla kalmayacak, konfeksiyonla ilişkili, konfeksiyona hizmet veren ve eleman yetiştiren kuruluşlar da (kalite-kontrol laboratuvarları; danışmanlık ve gözetim şirketleri; kumaş, aksesuar, yedek parça ve makine satış ve servis üniteleri; nakış, parça baskı ve yıkamacılar; nakliye ve iletişim kuruluşları; eğitim merkezleri, meslek liseleri, meslek yüksekokulları, fakülteler ve enstitülerin ilgili programları vs.) bu illerde kümelenecektir.

Tekstil Sanayii

Sentetik elyaf ve iplik üretimi diğer petrokimya sanayii alt sektörleri ile birlikte dünyanın en sermaye-yoğun, primer tekstil sanayii de 4. sermaye-yoğun sanayi dalıdır. Bunların Anadolu'ya (5084 Sayılı Kanun kapsamındaki illere) taşınması, konfeksiyon sanayiinin üretim kısmının (gövdesinin) taşınmasından farklı olarak, taşındıkları illerde fazla bir iş imkanı sağlamayacağı gibi, esasında çok zordur ve hatta birçok durumda fiziksel ve ekonomik nedenlerle imkansızdır.

İşletmeler için günümüzde makbul olan yerleşim modeli, “**kümeleşme**” modelidir. Türkiye’de biraz tarihten gelen, biraz da içgüdüsel olarak ortaya çıkan kümeleşme eğilimleri mevcuttur. Mesela, eskiden ipekli merkezi olan Bursa’da, ipeğe benzerliği nedeniyle floş ve sentetik filament iplik ve kumaş; Denizli’de havlu, bornoz ve ev tekstili; Uşak’ta şaryhgarn iplik ve battaniye; Çorlu ve Çerkezköy’de terbiye ve özellikle yuvarlak örgü mal terbiyesi; Adana’da pamuklu dokuma ve terbiyesi; K.Maraş’ta pamuk ipliği ve özellikle OE-iplik; Gaziantep’te polipropilen, nonwoven ve küçük makine halıcılığı; İstanbul’da örme (yuvarlak örme, triko, çorap) ve konfeksiyon kümeleri oluşmuştur.

Uygulanması gereken politika, **primer tekstil sanayiini tüm Anadolu’ya yaymaya çalışmak yerine, İstanbul dışındaki mevcut tekstil üretim merkezlerinin, bilinçli bir şekilde kümelere dönüştürülmesinin teşvik edilmesidir. Bu hususta en önemli teşvik, bu kümelerin bulunduğu illerdeki tekstil işletmelerine (ve özellikle de kümenin ihtisası konusunda üretim yapan işletmelere), 5084 Sayılı Kanunda fert başına G.S.Y.İ.H. tutarı 1500 ABD Doları veya daha az olan illerdeki işletmelere sağlanan avantajlara (vergi ve sigorta primi teşvikleri ve enerji desteği) benzer avantajların sağlanmasıdır.**

5.2.2.3. Üretim

İplikten bitmiş ürüne kadar olan üretim safhaları için izlenebilecek üretim politikaları, aşağıda belirtilmektedir :

İplik

Dünya’da ve Türkiye’de eğirilmiş iplik üretimi için kapasite fazlası vardır. Bir taraftan sentetik filament iplik üretimi, kesikli elyaftan eğirilmiş iplik üretimine nazaran daha hızlı artmaya devam edeceği için; diğer taraftan da başta Çin, Hindistan, Türkiye ve Pakistan olmak üzere Dünya’nın ABD dışında kalan büyük pamuk üreticisi ülkeleri halâ bilinçsiz bir şekilde büyük ölçüde (2004 yılında yeni olarak 8.370.000 iğ, 277.500 OE-rotoru sevkiyatı yapılmıştır) pamuk iplikçiliği yatırımları yapmaya devam ettikleri için, Dünya’daki eğirilmiş iplik üretim kapasitesi fazlalığı da azalacağına artmaya devam etmektedir.

Türkiye’de yeni iplik fabrikalarının kurulmasından ve mevcutların salt kapasite artırıcı yatırım yapmalarından kaçınılmalıdır. Modernizasyon ve yenileme yatırımları yapılırken,

işletmelerin daha ince, daha tüysüz (kompakt iplik) ve karışım iplikler üretebilme yeteneği kazanmalarını sağlayacak yatırımlara öncelik tanınmalıdır.

Ring ve OE-iplik teknolojisine rakip olarak air-jet teknolojisi gelişme şansına sahiptir. Daha uzun vadede de friksiyon ve elektrostatik eğirme teknolojilerinin yaygınlaşması söz konusudur. Dolayısıyla bu modern teknolojilere yatırımlar kısıtlanmamalıdır.

Dokuma

Türkiye’de genç sayılabilecek ve yeterli kapasitede bir dokuma parkı mevcuttur. Dolayısıyla mevcut dokuma parkının modernizasyonu ve yenilenmesi sırasında, mevcut kapasitenin daha etkin kullanımını ve daha özel ve karmaşık dokumaları üretebilme yeteneği kazanılmasını sağlayıcı yatırımlara öncelik tanınmalıdır. Bu tip yatırımlara örnek olarak, tezgah veri toplama sistem ve yazılımları (loom monitoring) ile elektronik armürlü veya jakarlı ve ileri otomasyon uyarlanmış yüksek hızlı dokuma makineleri verilebilir. Dokuma makinelerinde gelişmiş bilgisayar denetimi ve ileri duyarga (sensör) teknolojileri ile gözlemlenen ve geri beslenen çalışma koşulları... gibi uygulamalar da yaygınlaşacaktır.

Daha 1990’lı yılların başında, Türkiye’de evlerde ve küçük atölyelerde, tamamına yakını basit mekikli tezgahlar olmak üzere 100.000 dokuma tezgahı bulunmaktaydı. Başta bunlar için yerli ucuz mekiksiz (esnek kancalı) dokuma tezgahı imalatı projesinin gerçekleştirilmesi olmak üzere, hiçbir destek sağlanmadığından, bugün için evlerde ve küçük atölyelerdeki dokuma tezgahı sayısı (çoğu basit mekiksiz tezgah olmak üzere) 20.000’in altına düşmüştür ve düşmeye devam etmektedir.

Kendi kaderine bırakılmaya devam edildiği takdirde, yakında ev dokumacılığı tamamen ölecektir. Buldan, Babadağ, Karahallı, Kızılcabölük, Kula, Karacasu... gibi küçük yerleşim merkezlerindeki bu dokumacılar, nesillerdir başka bir iş de yapmadıklarından, öğrenmediklerinden işsiz kalacaklar ve büyük şehirlere göç ederek oradaki işsizler ordusuna katılacaklardır.

Bu yerleşim merkezlerinde her evde mahalle aralarında 1-2 tezgah çalıştırılması ekonomik olmamaktadır (saat 22.00-07.00 arasında çalıştırılmayan) ortak çözüğü ve haşıl atölyesine sahip “küçük dokuma sanayicileri siteleri” kurulmalı ve 2-3 ailenin dokuma tezgahlarını birleştirip bu sitelerde 5-6 tezgahlık atölyeler halinde yılda 350 gün, günde 24 saat çalışabilecekleri bir ortam oluşturulmalıdır. İplik alımında ve dokunan malların birlikte terbiye ettirilmesinde ve/veya pazarlanmasında yardımcı olacak organizasyonlar (mesela kooperatifler) oluşturulmalıdır. Bu sitelerin kurulmasında, yeniden yapılanmada, dokuma tezgahlarının modernizasyonunda veya yenilenmesinde, kooperatif veya benzer organizasyonların oluşumunda KOSGEB yardımcı olmalıdır.

Örme

Örme sanayiine, ucuz ve sıradan mallar yerine, modaaya yönelik, yüksek kaliteli ve yüksek performanslı özel ürünler üretebilecek bir yapı kazandırılması gereklidir. Kapasite artırıcı yatırımlar yerine, mevcut atkı ve çözgü örme makine parkının etkin ve verimli bir şekilde kullanılması için esneklik kazandırılmalı ve gereken noktalarda yenilenmesi ve modernizasyonu sağlanmalıdır.

Türkiye’de yuvarlak örmeye büyük bir kapasite fazlalığı vardır ve şu anda K.K.O. % 50 civarındadır. Örme sanayiinde üretimin küçük atölyelerde yapılması uygulaması yaygındır. Ancak ağırlaşan rekabet şartları en fazla bu küçük işletmeleri vurmakta ve kapanan atölye ve satılık makine sayısının her geçen gün artmasına sebep olmaktadır.

Türkiye’nin hazır giyim ürünleri ihracatının % 60’ından fazlasını örme kumaştan mamul giysiler oluşturmaktadır ve dokuma kumaşlardan farklı olarak, Türkiye’nin örme kumaş ithalatı çok fazla değildir.

Türkiye’nin hazır giyim ürünlerinde “tedarikçi ülke” konumundan “piyasa yapıcı ülke” konumuna geçebilmesi için örme sanayiinde de ciddi bir yeniden yapılanmaya gitmesi gerekmektedir. Konfeksiyon sanayiindeki yeniden yapılanmaya uyumlu olması gereken bu yeniden yapılanmada, nelerin nasıl yapılacağını ortaya koyacak bir çalışmaya gerek vardır. Türkiye Giyim Sanayicileri Derneği’nden farklı olarak, Örme Sanayicileri Derneği böyle bir çalışmayı yaptırabilecek güç ve anlayışa sahip görünmemektedir. Acilen yapılması gereken bu çalışmayı, KOSGEB’in yaptırması uygun olacaktır.

Türkiye’de son yıllarda büyük triko (düz örme) yatırımları yapılmıştır (2003 yılında Dünya’daki elektronik düz örme makinesi sevkiyatlarının yaklaşık olarak % 75’i, yine yaklaşık olarak eşit miktarlarda – yani her birine % 25’şer - Türkiye, Çin ve Hong-Kong’a gönderilmiştir. 2004 yılında Türkiye’ye yapılan sevkiyatlar ciddi oranda düşmüştür (2003 yılında 2334 olan elektronik düz örme makinesi ithalatı sayısı, 2004 yılında 924’e düşmüştür). Ancak TRİSAD (Triko Sanayicileri Derneği) Başkanı Sayın Oktay Eryılmaz meslek dergilerinde çıkan beyanatlarında “Şu anda (Kasım 2005) triko firmaları ihracatta sipariş yetiştiremez durumda. Makine bulamaz haldeyiz” demektedir. Özel İhtisas Komisyonu Toplantılarına katılmadıkları ve Komisyon Başkanlığına veya DPT sektör uzmanlarına herhangi başka bir bilgi göndermedikleri için, triko üretimi hakkında politika önerilememektedir.

Türkiye’de çorap sanayii 1990’lı yıllardan itibaren büyük bir gelişme göstermiş ve Türkiye İtalya’nın ardından AB’nin ikinci büyük tedarikçisi olmuştur. Ancak 2005 yılbaşından itibaren Çin’in AB ve ABD pazarlarına Türkiye’deki maliyetlerin % 50 altında fiyatlarla mal satmaya başlamasıyla, sektör çok zorlanmaya başlamıştır. Dolayısıyla sektörde

yeni kapasite artırıcı yatırımlardan kaçınılmalı ve modernizasyon-yenileme yatırımları sırasında da, mekanik çorap makinelerinin yerini elektronik (bilgisayarlı) çorap makinelerine bırakmaları amaçlanmalıdır.

Örmede modernizasyon ve yenileme yatırımları yapılırken, dikişsiz kazak teknolojisine gereken önem verilmeli, basit ve kolay örme tasarım ve üretimine yönelik programların makinelere on-line olarak yüklenebildiği hatasız üretim sağlayan teknolojiler tercih edilmelidir. Yuvarlak örgü makinelerinde tip, model, iğne ve platin değiştirmede otomasyona geçilmelidir.

Nonwoven

Ucuz teknik tekstil ürünlerinin büyük bir kısmını hacimli nonwoven ürünler oluşturmakta olup, yüksek nakliye giderleri nedeniyle bunların yakın komşu ülkeler dışındaki ülkelere ihraç edilme şansı fazla değildir. Fakat diğer taraftan bu ürünlerde aynı nedenlerle, iç ve komşu ülkeler pazarlarında, başta Çin olmak üzere Uzakdoğu ülkeleri rekabeti de söz konusu değildir.

Türkiye’de son 10 yılda büyük miktarda nonwoven yatırımı yapılmıştır sağlamlılığını teyid edilemeyen bir kaynağa göre Türkiye’deki tek başına polipropilen spunbond nonwoven üretim kapasitesi 90.000 ton’un üzerinde ve daha güvenilir bir kaynağa göre de 60.000 ton civarındadır) ve yapılmaya devam edilmektedir. Acilen talep (iç pazar + komşu ülkelere ihracat imkanları ve bunların gelişme projeksiyonları) ve mevcut kapasite saptanmadan yatırımlara devam edilirse, nonwoven alt sektöründe de kapasite fazlası yaratılma tehlikesi oldukça yüksektir.

“Spunbond”, “spunlace”, “meltblown”... gibi nonwoven üretim teknikleri ile polimer eriyiğinden doğrudan tekstil yüzeyi üretmek mümkündür (klasik tekstil üretim teknolojisinde, önce polimer eriyik veya çözeltisinden lif çekilmekte, sonra liflerden iplik eğirilmekte, daha sonra da bu iplikleri dokuyarak veya örerek tekstil yüzeyi elde edilmektedir). Dolayısıyla en kolay ve en ucuz tekstil yüzeyi üretim teknolojisi olan bu teknolojilerin, modern yaşam tarzında gün geçtikçe önemi artmakta olan “kullan at” tarzı ürünlerle birlikte önemi daha da artacaktır. Tüm nonwovenlarda, ama özellikle spunbond, spunlace, meltblown teknolojisiyle üretilen kısa ömürlü (kullan at) ürünlerde geri kazanılabilir polimerler kullanılmalıdır.

Kaliteli nonwoven tekstil yüzeylerinin üretiminde, tülbent yüzeye dokuma kumaşa benzer tutum (tuşe) ve özellikler kazandırdığından su jeti ile tülbent yüzey üretimi ön plana çıkmaktadır.

Yüksek performanslı özel lifler ve/veya özel polimerler ve özel katkı maddeleri kullanarak çok fonksiyonlu giysi ve ev tekstilleri ile yüksek performanslı teknik tekstiller için uygun nonwoven tekstil yüzeyi üretimi olanakları araştırılıp geliştirilmelidir.

Tekstil Terbiyesi

Avrupa'nın en büyük tekstil terbiyesi kapasitesine sahip olan Türk Tekstil Terbiye Sanayii'nde salt kapasite artırıcı yatırımlar ve faaliyetler öncelik taşımamaktadır. Tekstil terbiye sanayiinin ucuz sıradan malların terbiyesinden ziyade, modaaya yönelik, yüksek kaliteli ve yüksek performanslı özel ürünlerin yenilik ve know-how yoğun terbiye işlemlerini gerçekleştirebilecek bir yapı kazanmasına öncelik tanınmalıdır.

Bilgi toplumu ülkelerde kullanılacak tekstil ürünleri için **çevre dostu tekstil üretimi** zorunlu olacağından, çevre dostu üretim teknolojilerine öncelik verilmelidir. Türkiye'de su kıt olduğu, enerji ise hem pahalı olduğu, hem de dışarıdan temin edildiği için, **enerji ve suyu tasarruflu kullanan** ve bunların **geri kazanımını** sağlayan üretim teknolojileri kullanılmalıdır.

Çevre dostu olmaları nedeniyle tekstil terbiyesinde başta **enzimler** olmak üzere **biyolojik yöntemlerin** kullanımına öncelik tanınmalıdır.

Zirai ilaç ve yapay gübre kullanılmadan, yetiştirilen pamuğun, terbiyesinin de mümkün derece kimyasal maddeler kullanılmadan az su ve enerji tüketerek yapılacağı **organik tekstil terbiye işlemlerinin** araştırılması, geliştirilmesi ve uygulanması teşvik edilmelidir.

Kıymetli modaaya yönelik ürünlerde çok küçük partilerin, hatta müşteriye özel bir elbiselik, bir takımlık kupon kumaşın terbiye edilebileceği üretim teknolojilerinin (örneğin **ink-jet baskı laser aşındırma** yöntemlerinin) önemi artacağından bu teknolojilere öncelik tanınmalıdır.

Teslimat sürelerini kısaltmak için **renk numunesi gönderme, renk ölçümü, renk kontrolleri ve teyitlerini tamamen sanal elektronik ortamda** gerçekleştirecek teknolojilere öncelik verilmelidir.

Parti büyüklüğüne bağlı olmadan aynen tekrarlanabilir kalitede (renk, tutum, görünüm, mukavemet, çekme vs. bakımından) ürün üretilebilmesini sağlayacak teknolojilere öncelik verilmelidir.

Şu anda bilgi toplumu ülkelerde yoğun bir şekilde araştırılmakta olan **plazma, laser, iyon implantasyonu, ultrason, yüksek frekans (HF, RF)...** gibi yeni teknolojilerin tekstil terbiyesinde kullanımı çalışmalarına öncelik verilmeli ve bu teknolojilerin uygulanmasına bilgi toplumu ülkelerle aynı anda başlanılmasını sağlamaya gayret gösterilmelidir.

Çok fonksiyonlu tekstil mamullerinin terbiyesi konusunda tekstil mühendislerinin yanında biyoloji-sağlık ve elektronik-informatik uzmanlarının da dahil olduğu ekipler oluşturularak ve yurtdışındaki benzer ekiplerle işbirliği yapılarak gerçekleştirilecek Ar-Ge çalışmalarına öncelik verilmelidir.

Konfeksiyon

Avrupa'nın en büyük konfeksiyon üretim kapasitesine sahip olan Türk Konfeksiyon Sanayii'nde salt kapasite artırıcı yatırımlar ve faaliyetler sektör için ihtiyaç olarak gözükmemektedir. Ucuz sıradan malların üretiminde Dünya'da mevcut ve daha da artacak olan kapasite fazlalığı ve rekabet büyüklüğü göz önüne alındığında, bu malların üretimine yönelik yatırımlar ve faaliyetlere girilmemelidir.

Orta vadede üst sınıf modaaya yönelik ürünler ve **moda-marka** ürünlerin üretimine yönelik olarak **özgün tasarım, kalite, verimlilik, markalaşma, pazarlama ve dağıtım kanalları** oluşturma yeteneklerini artıracak yatırımlar ve faaliyetlere öncelik verilmelidir.

İstanbul'un uluslararası düzeyde bir **moda merkezi** haline getirilmesi için faaliyetler ve girişimler sürdürülmelidir.

Yönetim, tasarım, satın alma ve pazarlama İstanbul'da kalmak üzere **emek yoğun üretim adımlarının Anadolu'ya** ve uzun vadede komşu ülkelere **kaydırılmasını** sağlayabilecek yönetim modellerinin yaygınlaştırılması faaliyetlerine öncelik verilmelidir.

KOBİ'lerin kendilerine has avantajlarını kaybetmeden, **ortak koleksiyon hazırlamalarını, satın almalarını, pazarlamalarını ve hatta dağıtım kanallarına** sahip olmalarını sağlayabilecek organizasyon modellerinin yaygınlaştırılması faaliyetleri desteklenmelidir.

Kişiyeye özel üretimin önem kazanmasıyla gündeme gelecek **tekno-terziliğin** uygulanabileceği, **CAD, CAM teknolojilerinin** kullanıldığı **bilgisayar tümleşikli üretim sistemlerinin** geliştirilmesi ve kullanımı için yapılacak yatırım ve faaliyetlere öncelik verilmelidir.

Akıllı giysiler, ev tekstil ürünleri ve teknik tekstillerin geliştirilmesini ve özel üretimlerini sağlamaya yönelik olarak, başta Ar-Ge ve eğitim çalışmaları olmak üzere, her türlü yatırım ve çalışmalar en üst düzeyde desteklenmelidir.

5.2.2.4. Ürünler

Elyaf

a) Doğal Elyaf

Türk Tekstil Sanayii'nin en önemli hammaddesi olan pamuğun yetiştirilmesi sırasında, çevreye büyük zarar verilmektedir. Bu nedenle, hiçbir sentetik zirai ilaç ve sun'i

gübre kullanılmadan yetiştirilen **organik pamuğa** olan ilgi hızla büyümektedir. Şu anda 30.000 ton ile çok küçük olan Dünya organik pamuk tüketiminin yarısı Türkiye tarafından karşılanmaktadır. Pazar büyürken de bu pozisyonun korunmasına çalışılmalıdır.

Yetiştirilmesi sırasında az zirai ilaç kullanılan pamuğa “beter cotton (daha iyi pamuk)” denilmektedir ve bu pamuğun önemi artmaktadır. Dünyanın en büyük pamuk ihracatçısı olan A.B.D.’de ilaçlamalar uçaktan yapılmakta ve kullanılan ilacın sadece % 1’i gitmesi gereken yere ulaşırken, % 99’ı havaya, toprağa veya suya karışmaktadır. Haşerelere karşı kullanılan insektisidler ve hastalıklara karşı kullanılan pestisidlere ilaveten, yabancı otlar ile mücadele için herbisidler ve hasat öncesi yaprakları dökmek ve eşit olgunlaşmayı sağlamak için defolyanlar kullanılmaktadır.

Türkiye’de ise ilaçlama yerden az miktarda insektisid ve pestisid kullanılarak yapılmaktadır. Yabancı otlarla mücadele çapalayarak yapıldığından herbisidler, hasat elle yapıldığı için de defolyanlar kullanılmamaktadır. Dolayısıyla Türk pamuğu esasında çevre dostu “beter cotton (daha iyi pamuk)”tur. Özellikle kıymetli Ege pamuğunda ve seçilmiş iyi kalite Güneydoğu Anadolu pamuklarında bu üretim tarzı kontrollü ve bilinçli bir şekilde sürdürülmelidir. Bu kıymetli pamukların makine ile hasadından kaçınılmalıdır (Hem defolyan kullanılacağı, hem de çırçırılama sırasında “cleaner”larda (temizleyicilerde)” elyaf kırılması sonucu kısa elyaf oranı artacağı için). Elle pamuk toplama sırasında kontaminasyonu önleyecek ve rollergin çırçırılamanın bilinçli bir şekilde yapılmasını sağlayacak önlemler alınmalıdır.

Kaliteli ince pamuk ipliği üretiminin Türk Tekstil Sanayii için öneminin artmasıyla, uzun şapelli pamuk elyafına talep de artacaktır. Tamamına yakını, Mısır ve A.B.D. başta olmak üzere, yurtdışından ithal edilen uzun şapelli pamuk elyafı üretiminin Türkiye’de ekonomik bir şekilde (çiftçiyi mağdur etmeyecek, tam tersine çiftçiye cazip gelecek şekilde) üretilebilmesi için gayret gösterilmelidir.

Renkli pamuktan dokunduktan veya örüldükten sonra hiçbir kimyasal madde kullanılmadan hidrofilleştirilen renkli pamuklu ürünler, çevre dostları tarafından ideal kabul edilebilecek ürünler olacaktır. Türkiye’de bunu gerçekleştirebilecek bilgi (renkli pamuk yetiştirmek, renkli pamuklu ürünleri kimyasal madde kullanmadan hidrofilleştirmek) mevcuttur. Bu bilgiyi değerlendirmek ve avantajlı olabileceğimiz bir niş ürün üretimini gerçekleştirebilmek için renkli pamuk üretiminin desteklenmesi faydalı olacaktır.

Anavatani Türkiye olan Angora (Ankara tavşanı kılı) ve Moher’in (tiftik, Ankara keçisi kılı) üretiminin ve işlenmesinin geliştirilmesini sağlayacak önlemler alınmalıdır. Bu kıymetli liflerin olumlu Türkiye imajı ile özdeşleştirilmesi ve tüketimlerinin, dolayısıyla da üretimlerinin artırılması için gayret gösterilmelidir.

b) Sun'ı ve Sentetik Elyaf

Türkiye, 75.000 ton civarındaki viskon elyafı tüketimiyle, Avrupa'nın en büyük viskon tüketicileri arasında yer alırken, Türkiye'de hiç sun'ı (rejenere selüloz veya protein) elyaf üretimi yoktur. Petrole bağımlı olmayan, yenilenebilir hammaddeden üretilen ve pamuğa benzer özelliklere sahip rejenere selüloz liflerinin önemi bir gerileme döneminden sonra, tekrar artmaya başlamıştır. Türkiye'de viskon veya bunun daha gelişmiş tipleri olan modal, lyocell tiplerinde rejenere selüloz lifi üretecek bir fabrikanın kurulması yararlı olacaktır.

Türkiye Avrupa'nın en büyük poliester ve poliakrilnitril üreticileri listesinin başında yer almaktadır, ama Doğu, Güneydoğu ve Güney Asya ülkelerinde (başta Çin, G.Kore, Tayvan, Hindistan, Endonezya, Tayland) aşırı artan üretim kapasitesi ve bu ülkelerin haksız rekabet uygulamaları sonucu, Türk sentetik lif sanayiinde atıl kapasite dururken (K.K.O.'ları düşerken), Türkiye ihraç ettiğiinden daha fazla sentetik elyaf ve iplik ithal eden bir ülke haline gelmektedir. Bu çelişkinin giderileceği ve düşük kaliteli, genellikle dampingli Uzakdoğu menşeli sentetik elyaf ve iplik ithalatının kontrol altına alınacağı mekanizmalar geliştirilmelidir.

Önümüzdeki dönemde Türkiye'de mevcut sentetik elyaf ve iplik üretim kapasitesinin artırılması hiçbir şekilde öncelikli olmayıp, **modernizasyon ve yenileme yatırımlarının yanında yapılması gereken en önemli husus, özel performans özelliklerine sahip (2. ve 3. nesil) sentetik elyaf ve iplik tiplerin araştırılıp, geliştirilmesi ve üretilmesidir.**

Gerek fonksiyonel (veya çok fonksiyonlu) tekstil ürünlerinin, gerekse yüksek performanslı teknik tekstillerin ve olağanüstü tekstillerin (kısacası bilgi yoğun tekstil ürünlerinin) sıradan doğal veya sentetik elyaf veya ipliklerle üretilebilmesi mümkün değildir. Dolayısıyla özel performans yeteneklerine sahip 2. ve 3. nesil sentetik liflerin üretilmesi, Türk Tekstil Sanayii'nin amaçlarına ulaşabilmesi için de büyük bir destek olacaktır.

Özel performans özelliklerine sahip 2. ve 3. nesil sentetik liflerin geliştirilmesi çok ciddi Ar-Ge çalışmaları gerektirmektedir. Avrupa ve ABD kimyasal (insan yapısı) elyaf sanayii cirosunun % 2,4'ünü, hatta Japon kimyasal elyaf sanayii % 2,7'sini Ar-Ge çalışmalarına ayırmaktadır. 12 tane tekstil mühendisliği bölümü ve bunun 4-5 katı kadar kimya ve kimya mühendisliği bölümüne sahip ülkemizde kimyasal lifler veya daha genel olarak tekstil kimyası alanında ihtisaslaşmış, öğretim veren ve Ar-Ge çalışmaları yapan bir tane bile bölüm, enstitü veya araştırma merkezi yoktur.

Bu eksiklik acilen giderilmediği takdirde, Türk Sentetik Elyaf ve İplik Sanayii'nin bırakınız yeni 2., 3. nesil sentetik elyaf ve iplik geliştirmesini, üretmesini, varlığını

sürdürmesi bile her geçen yıl biraz daha zorlaşacaktır. Dolayısıyla IX. Kalkınma Planı Döneminde bu eksikliğin acilen giderilmesi hayati bir öneme sahiptir.

İplik

Dünyada sıradan (Standard) iplik üretiminde kapasite fazlası vardır, dolayısıyla maliyetinin altına fiyatlarla satılan bu ipliklerde Türkiye'nin rekabet şansı yoktur. Türk iplik sanayiinde mümkün derece tüysüz ve ince iplik üretimine yönelmekte fayda vardır. Penye ipliklerin ve özel doğal (organik pamuk, renkli pamuk, angora, moher) lifler ile yeni kimyasal (yapay, insan yapısı) lifleri de içine alacak şekilde yüksek değerli karışım ipliklerin üretiminin geliştirilmesi desteklenmelidir. Fantezi iplik üreten teknolojiler yüksek katma değer sağlayan tekstil ürünlerinin üretilmesinde her zaman belirli bir öneme sahip olacaktır.

Tekstil Yüzeyi (Kumaş)

Türk Tekstil Sanayii'nin son birkaç yılda ihracatı en fazla artan ürünlerinden birisi de denim kumaştan mamul giysiler olmuştur. Ancak Türkiye bu arada ihraç ettiğinden daha fazla denim kumaş ithal eder hale de gelmiştir. Bu çarpıklığı önleyecek tedbirler alınmalı ve Türkiye'nin denim giysiler alanındaki lider pozisyonu geliştirilerek sürdürülmelidir.

Yüksek katma değerli dış giyimlik kumaşların ve karmaşık dokumaların üretimi artırılmalıdır. Özel lifler ve karışımlarından mamul özel iplikler kullanılarak tek ve çok katlı fonksiyonel ve hatta çok fonksiyonlu özel kumaşların araştırılıp, geliştirileceği ve üretileceği bir ortam oluşturulmalıdır.

Fonksiyonel ve çok fonksiyonlu özel kumaşların üretiminde, özel elyaf ve ipliklerle özel tek veya çok katlı dokuma, örme ve nonwoven konstrüksiyonlarının oluşturulması kadar önemli olan bir husus da, uygulanacak olan bitim işlemleridir. Dolayısıyla özel bitim işlemleri (finişler) uygulanarak üstün özelliklere ve/veya özel fonksiyonlara sahip kumaşları üretebilecek bilgi birikimi, teknoloji ve yeteneklerin kazanımını destekleyecek politikalar oluşturulmalıdır.

Tekstil ürünlerinin yalnız üretimleri sırasında çevre dostu olmaları yeterli değildir. Kullanımları sırasında insan sağlığına olumsuz etkilerinin olmaması da şart olup, kullanım ömürleri bittiğinde çevreye zarar vermeden yok edilebilmeleri konusundaki talepler de artmaktadır. Dolayısıyla recycling'i (geri kazanılıp tekrar kullanımı) mümkün polimerlerden üretilen kumaşların önemi artacaktır.

Yaşam tarzındaki değişimler, el emeği ve enerjinin pahalılaşması nedenleriyle, kullan-at (one-way) ürünlerin kullanımı yaygınlaşacaktır (mesela, hastanelerde, bakım evlerinde ve hatta zamanla kışlalarda, yatılı okullarda, otellerde bu şekildeki kullan-at yatak takımları kullanılmaya başlanacaktır). Özellikle bu tip ürünler için, spunbond, spunlace, meltblown... gibi nonwoven üretim yöntemleriyle geri kazanılabilir polimerlerden tek adımda üretilen ucuz

tekstil yüzeylerinin önemi artacaktır. Nakliye giderleri nedeniyle, uzak ülkelere ihraç edilmelerinin zor olduğu da göz önünde bulundurularak, bu tip ürünlerin üretimi de belirli ölçüde desteklenmelidir.

Normal tekstil yüzeylerine nazaran daha sağlam ve/veya daha hafif ve/veya daha akıllı olan olağanüstü tekstillerin (yüksek performanslı teknik tekstillerin) dünyadaki önemi ve kullanımı artacaktır. Türkiye'nin bu büyüyen cazip pazardan daha büyük bir pay almasını sağlayacak politikalar geliştirilmelidir.

Kıymetli, moda yönelik giysiler ve ev tekstilleri için çok küçük kumaş partilerinin, hatta müşteriye özel bir elbiselik, bir takımlık kupon kumaşların önemi artacaktır.

Dikişsiz kazak teknolojisiyle üretilmiş ürünlerin kullanımı yaygınlaşacağından, bunların üretimine de önem verilmelidir.

Organik pamuktan kontrollü bir şekilde üretilen (iplik haline getirilip, dokunan, örülen ve terbiye edilen) sertifikalı organik ürünlerin önemi artacaktır. Türkiye bu pazarda muhakkak piyasa oluşturucu lider ülke olmalıdır.

Konfeksiyon

Ana hedef olan, ucuz standard (commodity) ürünlerden çekilip katma değeri yüksek ve daha pahalı ürünlere yönelmek için stratejiler doğru belirlenmelidir. Dünyada hazır giyim ve ev tekstilleri ürünlerinin tüketiminde meydana gelen ve gelmekte olan değişimler de göz önüne alınarak çok hatlı bir yol izlenmelidir :

- Moda içeren ve marka ürünlerin üretiminin artırılması, izlenecek yolların en önemlilerinden birisi olup, bunun için gerekli alt yapı oluşturulmalı ve bu yöndeki girişimler desteklenmelidir.
- Görünüm ve tuşesindeki (moda oluşundaki) üstünlüklere ilaveten veya daha ziyade kullanım özellikleri ve fonksiyonlarındaki üstünlükler (farklılıklar) nedeniyle rekabet gücüne sahip konfeksiyon ürünlerinin üretiminde söz sahibi olunmasını sağlayacak önlemler alınmalıdır.
- Müşteriye özel ürünler üretiminin öneminin artacağı göz önüne alınarak, bu yöndeki girişimler desteklenmelidir.
- “Zara Modeli” olarak da isimlendirilen “hızlı moda (fast fashion)” konusunda ihtisaslaşma da izlenecek yollardan biri olarak düşünülmelidir.
- Türkiye'nin, değerli (özel) elyaftan (organik pamuk, çevre dostu pamuk – beter cotton, renkli pamuk, angora, moher) başlayıp, bitmiş nihai ürüne kadar tüm üretim aşamalarını en kaliteli, en çevre dostu olarak gerçekleştirebilecek tam entegre bir tekstil sanayiine sahip olma avantajını ön plana çıkaracak ürünlerin üretimini destekleyecek politikalar izlenmelidir.

- Daha emek-yoğun, fakat belirli bilgi ve tecrübe birikimi gerektiren: yıkamalı, nakışlı, inci-boncuk-pul işlemeli, parça baskılı, akar boyalı, parça boyamalı ürünlerin üretimindeki avantajlı durumun sürdürülmesi ve hatta geliştirilmesi için önlemler alınmalı, gerekli destekler sağlanmalıdır.
- Mevcut yaygın giyim ürünlerine ilaveten yünlü takım elbise ve diğer dış giyim ürünleri üretiminde de pazar payımız artırılmaya çalışmalıdır.
- AB tekstil sanayii ile birbirlerini tamamlayıcı ortaklar olduğumuz veya olmamız gerektiği gerçeği de göz önüne alınarak, AB tekstil (konfeksiyon dahil) sanayileri ile ortak üretimin geliştirilmesi de ihmal edilmemelidir. Özellikle geçiş döneminde, gerektiğinde fason üretim de yapılmalı, fakat fason üretimde de kaliteli orta üst sınıf ürünlere yönelme teşvik edilmelidir.
- Markalaşan hazır giyim firmalarının, müşterilerinin hayat tarzı (life style) konseptlerine uygun olarak, her türlü giysinin yanında ayakkabı ve ev tekstillerinden başlayarak, her türlü aksesuar ve mobilyaya kadar uzanabilecek ürünleri de kendi markalarıyla üretip veya ürettirip pazarlamaları teşvik edilmelidir.
- Normal giysi ve ev tekstillerinin üretimi konusunda faaliyet gösteren konfeksiyon firmalarının bir kısmının, özel (teknik tekstiller grubuna dahil) giysi ve tekstil ürünlerini dikebilecek, nihai ürün haline getirebilecek altyapı, yetenek ve bilgiyi kazanmaları ve bu alanda ihtisaslaşmaları teşvik edilmelidir.

5.2.2.5. Pazarlama

Hazır giyim başta olmak üzere Türk tekstil sektörü tedarikçi ülke konumundan piyasa yapıcı ülke konumuna geçme stratejisine bağlı olarak pazarlama alanında da farkı bir politika uygulamalıdır. Pazarlama politikalarında pasif pazarlamadan aktif pazarlamaya geçilmelidir. Aktif pazarlama üç alt unsurdan oluşmaktadır.

A. Global Pazarlarda Pazarlama ve Dağıtım Kanalı Tercihleri

Türk Tekstil Sanayii'nin ihracatının % 70'inden fazlasını hazır giyim ve ev tekstili ürünleri oluşturduğundan, pazarlama konusu bu ürünler için daha büyük bir önem taşımaktadır. Konfeksiyon sektöründe pazarlara dönük olarak ürün gamında yapılacak olan değişim doğrudan pazarlardaki pazarlama ve dağıtım kanallarındaki değişimi zorunlu kılmaktadır.

Sektör, ürün gamındaki değişim ile birlikte pasif pazarlamadan aktif pazarlamaya geçmektedir. Bu durumda aktif pazarlamanın gerektirdiği yeni pazarlama ve dağıtım kanallarının kullanılması zorunlu olmaktadır. Pazarlama ve dağıtım kanalları tercihi her bir pazarın kendi özelliklerine, o pazar için öngörülen ürün gamına göre değişiklik

göstermektedir. Aşağıda her bir pazar için öngörülen hedefler ve ürün gamı tercihleri göz önünde bulundurularak kullanılacak pazarlama ve dağıtım kanalları önerileri yapılmaktadır.

Pazarlarda Pazarlama ve Dağıtım Kanalı Tercihleri

<p>AVRUPA BİRLİĞİ</p> <p>Toptancı bağımlılığının azaltılması Toptancı çeşitliliği sağlanması Perakendeci alıcılar ve perakendeci alıcıların Türkiye’de büro açmaları Perakende zincirleri ile işbirliği Mağazacılık ve mağaza zincirleri oluşturulması Pahalı ve lüks mağazalar ile stand ve köşe anlaşmaları</p>
<p>ABD</p> <p>Toptancı ilişkilerinin güçlendirilmesi Toptancı ve perakendecilerin Türkiye’de büro açmaları Orta boy (30-50 arasında) alıcı perakendeci ile anlaşmalar Mağaza zincirleri ile anlaşmalar Alışveriş merkezlerinde ve department store’larda mağazacılık Pahalı ve lüks mağazalarda stand ve köşe anlaşmaları</p>
<p>JAPONYA</p> <p>Büyük toptancılar ile ilişkiler Perakende zincirleri ile ilişkiler</p>
<p>DİĞER</p> <p>Perakende zincirleri ile işbirliği Perakende zincirleri ile ortaklıklar Mağazacılık ve mağaza zincirleri kurulması Department store ve alışveriş merkezleri kurulması</p>

B. Aktif Pazarlamada Örgütlenme Modelleri

Pasif pazarlamadan aktif pazarlamaya geçişte öngörülen sektörde işletmelerin pazarlama politikaları ile birlikte pazarlama organizasyonlarında da değişim gerekmektedir. Aktif pazarlama özellikle yurtdışında yeni pazarlama kanallarının oluşturulmasını zorunlu kılmaktadır. İşletmeler için yurt dışında çok çeşitli örgütlenme modelleri bulunmaktadır. Aşağıdaki Tablo bu amaçla işletmeler için öncelikli uygulanabilir modelleri sunmaktadır.

Örgütlenme Modelleri

Model.1

Pahalı lüks butiklerde ve mağazalarda köşe satışları
Mağaza ve mağaza zincirlerine ürünlerin dağıtımı
Franchising sistemi ile yurtdışı mağazaların açılması

Model.2 (Fason üretim markası ile)

Fason üretim / lisan anlaşması
Fason ürünlerin satışı için yurtdışında mağazalar açılması/ pazar lisans anlaşması

Model.3

Önemli alışveriş caddelerinde mağazalar açılması
Mağaza + showroom + depo zincirinin kurulması
Mağaza zincirinin kurulması
Franchising ile mağaza zincirini genişletme (diğer illere ve bölgelere)

Model.4

Önemli moda merkezi şehirlerde önemli mağazalarda satış (köşe-stand) anlaşmaları
Dağıtım kanallarının genişletilmesi ve çeşitlendirilmesi
Aynı şehirlerde mağaza açılması
Aynı şehirde showroom-depo açılması ve diğer şehirlerde bayilik ile mal satışı
Diğer şehirlerde mağaza açılması

Model.5 (kendi markası ile diğer yerli markalar)

Mağaza zincirlerinde marka ve alt marka ile köşe satışları
Büyük alışveriş merkezlerinde ünlü markalar ile bir arada satış
Konsept mağazası açılması ve diğer yerli markalara stand ve köşe verilmesi
Konsept mağazalarının (2-3) yaygınlaştırılması (marka çeşitliliği)
Konsept mağazaları yanında satış mağazaları ile genişleme (marka çeşitliliği)

Model.6

Perakende/acentelik/dağıtım anlaşmaları yapılması
Ürün ve markaların genişletilmesi ve çeşitlendirilmesi
Perakendeci ve dağıtıcılar ile ortaklıklar kurulması
Ortaklıklar ile mağazalar açılması
O ülkenin ürünleri ile mağazalarda satışlar

C. E-Ticaret

Global tekstil ve konfeksiyon ticaretindeki en önemli gelişmelerden biri, pazar ve ürün farklılığı gözetmeksizin ticaretin global genişlikte e-ortama taşınmasıdır. Örneğin, 2010 yılına kadar hazır giyim ticaretinin yüzde 25'i e-ortamda yapılır hale gelecektir. Bu nedenle Türkiye, başta hazır tekstil ve konfeksiyon ihracatındaki mevcut konumunu korumak üzere, global hedeflerine bağlı olarak e-ticaret altyapısını oluşturmaktadır. Alt yapının oluşturulması üç tarafı ilgilendirmektedir. Kamu'nun alt yapı hizmetleri, sektörel işbirliği ile oluşturulacak ortaklıklar ve sektör politikaları ile işletmelerin e-ortam uygulamalarıdır. Aşağıda e-ortam uygulamalarına dönük öneriler sunulmaktadır.

Hazır Giyim Ticaretinde E-Ortam Uygulamaları

FİRMALAR ARASI TİCARET B2B; TOPTAN VE PERAKENDECİLERE DÖNÜK E - TİCARET

Global toptancı ve perakendecilerin tedarik zincirlerinde yer alınması,

Şirketlerin e-ticaret altyapısının kurulması, alıcılar ile aynı altyapı ve standartlarda tedarik zincirlerine katılım. Gerekli bilgi donanımının varlığı,

E-ticaret ile tedarik zincirlerinde hız kazanılması, maliyet tasarrufu ve pazarlama avantajları elde edilmesi,

Global pazar bilgilerine ve sipariş taleplerine doğrudan erişim,

Gerektiğinde işletmeler arası işbirliği ile pazarlamaya dönük ortak portalların kurulması,

ELEKTRONİK SATIŞ PAZARI

Global toptancı ve perakendecilerin oluşturdukları satış pazarlarına katılım

Gerekli e – ticaret altyapısının kurulması

Alıcıların eş zamanlı, teklif toplama, açık artırma, satış, barter süreçlerine katılım

PERAKENDE SATIŞLAR

Tüketicilere dönük e – ticaret

Yurtdışı mağazalarda / zincirlerde müşteriye dönük e – ticaret ortamlarının kurulması (özellikle AB pazarında)

FİRMALAR ARASI TİCARET B2B DİĞER ÜLKELER

Bölge/yakın ülkelere dönük pazarlama, tanıtım, satış amaçlı e- ticaret ortamlarının yerli firmalar tarafından kurulması

Pazarlama/satışların e- ticaret ortamında yapılması

5.2.2.6. Şirketlerin Yeniden Yapılandırılması ve Şirketler Arası İlişkiler

A. İşletmeler İçin Yeni Rekabet Çevresi

Sektör, yeni dönemde yeni bir rekabet çevresi içinde olacaktır. yeni rekabet çevresinin koşulları ve öncelikleri değişmektedir.

İşletmeler için dört ana rekabet unsuru bulunmaktadır; Şekil 5.1’de işletmelerin eski ve yeni rekabet çevresi dört temel rekabet unsurunda (üretim, pazarlama, kurumsal yapı, katma değer) karşılıklı olarak sunulmaktadır. Yeni rekabet çevresinde üretimde; verimlilik yönetimi, teknoloji kullanımı, Ar-Ge, Ür-Ge, yenilikçilik-yaratıcılık kapasitesi, küçük ve esnek parti üretimi, ürün kalitesi, hızlı üretim, iç tedarikte etkinlik, pazarlamada; pazar bilgilerine ulaşım, pazarlama zincirlerinde yer alma, perakendecilik kanalının kullanılması dağıtım kanallarının karşılıklı kullanımı ve müşteri memnuniyeti, kurumsal yapıda; ortaklıklar işbirlikleri, bilgi paylaşımı, kalite rekabeti ve son olarak katma değerde; yaratıcılık ve kalite ile değer ihracı, müşteriye yönlendirme ile müşteride kalite ve zevk tatmini yer almaktadır.

Şekil 5.1 Yeni Global Konumlanma ve Yurtiçinde Yeniden Yapılanma Karşısında İşletmeler İçin Yeni Rekabet Çevresi

Rekabet Unsurları	Eski Çevre	Yeni Çevre
Üretim	Kapasite Yönetimi Ucuz İşçilik Termin İçinde Üretim Maliyetlere Göre Fiyat Parti Üretimi	Verimlilik Yönetimi Teknoloji Kullanımı Ar-ge ve Ür-ge Yenilikçilik, Yaratıcılık Kapasitesi Küçük ve Esnek Parti Üretimi Ürün Kalitesi Hızlı Üretim İç Tedarikte Etkinlik
Pazarlama	Toptancılara Ulaşım Toptancı ve Acentalar Kanalı Katalog ve Magaza Zincirleri Araç Memnuniyeti	Pazar Bilgilerine Ulaşım Pazarlama Zincirlerinde Yer Alma Perakendecilik Kanalı Dağıtım Kanallarının Karşılıklı Kullanımı Müşteri Memnuniyeti
Rekabet	Tek Başına Bilgiyi Sakla Fiyat Rekabeti	Ortaklar - İşbirlikleri Bilgiyi Paylaş Kalite Rekabeti
Katma Değer	Ucuz Emek İle Mal İhracı Müşteride Fiyat Memnuniyeti	Yaratıcılık ve Kalite İle Değer İhracı Müşteriye Yönlendirme Müşteride Kalite ve Zevk Tatmini

B. İşletmeler İçin Politikalar

Türk tekstil sektörü için önerilen global yeniden konumlanmanın temel aktörleri “işletmelerdir”. Sektörün global alanda yeni konumuna taşınması işletmelerde de önemli değişimleri gerekli kılmaktadır. İşletmeler için hem yeni global konum, hem de yurt içindeki yeni yapı bugünkü konum ve yapıya göre farklılıklar arz etmektedir.

İşletmeler öncelikle yeni yapının koşullarına uyum sağlamak ve böylece kendilerini yeni konuma taşımak zorundadırlar.

Bu zorunluluk işletmeler üzerinde rekabet baskısı yaratmaktadır. Nitekim eski konumda ve yapıda rekabet etme olasılığı giderek azalmaktadır. Sektörde yeni konum ve yapı ile uyumlu “akıllı işletmelere” ihtiyaç duyulmaktadır. Akıllı işletmelerin temel unsurları Şekil 5.2’de sunulmaktadır.

Buna göre işletmeler altı alanda belirtilen unsurlara sahip olmaları halinde “akıllı” yani rekabetçi ve varolan işletmeler olacaktır. Bilgi unsuru ilk kez işletmelerin gündemine girmektedir. Yenilikçilik ve yaratıcılık temel unsurlar haline gelmektedir. Her türlü işbirliği, ortaklık ve birliktelikler kurulmalıdır. Rekabetçi ölçeği her işletme kendi ürün, pazar ve müşterisine göre belirlemelidir. Rekabet maliyetler değil, kalite (görünüm, tuşe, kullanım özellikleri ve fonksiyonlarındaki üstünlükler dahil) ve verimliliğe dayandırılmalıdır. Tüm aktif pazarlama araçları azami kullanılmalıdır.

Şekil 5.2 Sektörde Akıllı İşletmeler

Bilgiye Değer Veren, Bilgi Paylaşımına Açık ve Bilgilerini Kullandıran	Ar-Ge, Ür-Ge, Yenilikçilik, Yaratıcılık, Koleksiyon, Marka, Moda Kapasitesi ve Alt Yapısına Sahip
Yurtiçinde ve Yurtdışında Her Türlü İşbirliği, Ortaklık, Stratejik Birliktelik Yapmaya Açık ve Oluşturan	Ürün, Pazar ve Müşterisine Bağlı Olarak Stratejik Ölçek Büyüklüğüne Sahip
Rekabeti Maliyet Unsurlarına Değil, Kalite, Verimlilik ve Katma Değer Unsurlarına Dayandıran	Global Tedarik Zincirleri İçinde veya İlişki İçinde Olan ve Aktif Pazarlama Araçlarını Etkin Şekilde Kullanan

Yeni dönem işletmeler arasında farklılaşmaları da gerekli kılmaktadır. İşletmeler kendi uzmanlık alanlarında, know-how’a ve rekabetçi unsurlara sahip oldukları alanlarda ihtisaslaşmalıdır. Bu alanlar: organizasyon; üretim; Ar-Ge, Ür-Ge, yenilikçilik; yaratıcılık, marka, moda; pazarlama alanlarıdır. İşletmelerin tamamının bu yukarıdaki tüm unsurlara sahip olmaları beklenmemelidir. Yukarıdaki tüm unsurlara sahip olan işletmeler de olabilecektir. Ancak bu tip işletmelere ulaşmak önemli bir sermaye ihtiyacı doğurmaktadır. Bu nedenle işletmelerin kendi uzmanlık ve rekabet alanlarında ihtisaslaşmaları, kaynakların etkin kullanımı, verimlilik ve kârlılık açısından tercih edilmelidir.

Sektördeki işletmeler için böyle bir yaklaşım, sektörde 4 ana işletme tipinin oluşmasına yol açmaktadır. Sektörde ihtiyaç duyulan ve önerilen işletme tipleri Şekil 5.3'de görülmektedir.

Şekil 5.3 Konfeksiyon İşletme Tipleri

<p>1. Bölgesel Marka / Markalar Üreticisi</p> <ul style="list-style-type: none"> •Yurt Dışı Pazarlama Bağlantıları ve / veya Organizasyonlarına Sahip •Organizatör / Üretici Firma •Yurt İçinde / Yurt Dışında Üretim Yapıyor / Yaptırıyor •Marka / Tasarım / Koleksiyon Yeteneği •Orta-Büyük Ölçekli 	<p>2. Global Marka / Markalar Üreticisi</p> <ul style="list-style-type: none"> •Yurt Dışı Pazarlama Organizasyonlarına Sahip •Kalite / Fiyat Rekabeti •Organizatör / Üretici Firma •Yurt İçi / Yurt Dışında Üretim Yapıyor / Yaptırıyor •Marka / Tasarım / Koleksiyon / Ar-ge Yeteneği •Yurt İçi - Yurt Dışında Stratejik İşbirlikleri Kurulu •Orta-büyük Ölçekli
<p>3. Global Markaların Tedarikçisi</p> <ul style="list-style-type: none"> •Üretici Organizatör •Yurtiçi Ve Yurtdışında Üretim •Ölçek / Maliyet / Fiyat / Kalite Rekabeti •Koleksiyon Hazırlama Yeteneği ve Kapasitesi •Teslim Avantajı •Üretimde Esneklik: Parti ve Sezon Üretimi 	<p>4. Rekabetçi Fason Üretici</p> <ul style="list-style-type: none"> •Üretici: Yerli ve Yabancı Firmalara Üretim •Yurt İçinde Üretim •Üretimde Know-how Sahibi •Ölçek, Maliyet, Kalite Rekabeti •Esnek Üretim Yeteneği

Bu 4 işletme tipi ihtisaslaşma alanları en geniş alandan başlamak üzere; global marka-markalar üreticisi, bölgesel marka-markalar üreticisi, global markaların tedarikçisi ve rekabetçi fason üretici işletmelerdir. Bu işletmelerin temel öncelikleri ve uzmanlaşma alanları şekilde ayrıntılı olarak sunulmaktadır.

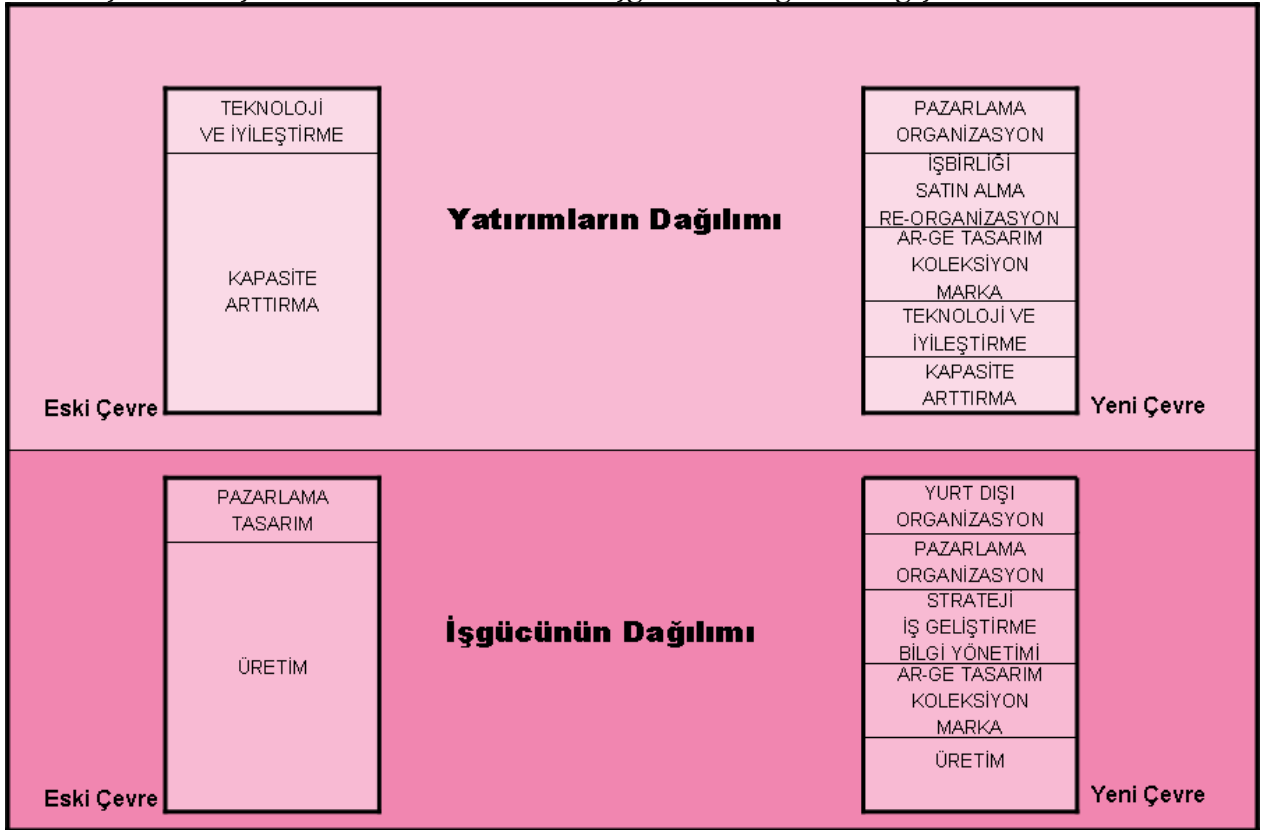
Konfeksiyon işletmelerinin kendi alanlarında ihtisaslaşabilmeleri ve sektörde farklı tipte işletmelerin yer alması işletmeler arası işbirliklerini de zorunlu kılmaktadır. İşletmeler üretim, ar-ge, ür-ge, tasarım, koleksiyon-marka, pazarlama kanalları, pazar-müşteri gibi ihtisas alanlarını birleştiren işbirlikleri ve ortaklıklara gitmelidir. Üretim know-how ve üstünlüğü ile pazarlama know-how'u ve üstünlüğüne sahip iki işletme kendileri için zayıf kalan pazarlama ve üretim alanları için yoğunlaşmaktansa bu zayıf alanlarını tasfiye ederek güçlü yanları arasında işbirliği kurmaları daha rasyonel, verimli, kârlı ve rekabetçi olacaktır. İşletmeler arasında buna benzer işbirliği alanlarının sayısı birden fazladır.

İşletmelerin global yeniden konumlanma sürecinde yatırımları ve işgücü profilinde de önemli değişimler yaşanacaktır. Yatırımlar ve işgücü profilindeki bu değişim, Şekil 5.4’de görülmektedir.

Buna göre öncelikle yatırımlarda kapasite artırmaya yönelik yatırımların yerini teknoloji ve iyileştirme, Ar-Ge, tasarım-koleksiyon-markalaşma, işbirliği-satın alma re organizasyon ile pazarlama-organizasyon yatırımları alacaktır. İşletmeler açısından ihtiyaç kapasite artırarak daha çok üretmek değil, aynı üretim kapasitesinde daha kaliteli ve pahalı ürünler üretmek olacaktır.

Bu önemli değişim işgücü profilinde de önemli değişimi getirmektedir. Buna göre üretim alanında yoğunlaşan çalışan sayısı diğer alanlarda artacaktır. Yurtdışı organizasyon, pazarlama-organizasyon, strateji-iş geliştirme, bilgi yönetimi, ar-ge, tasarım-koleksiyon-marka alanlarındaki işgücü sayısı artacaktır.

Şekil 5.4 İşletmelerde Yatırımlar İle İşgücü Niteliğinde Değişim

Elyaftan bitmiş konfeksiyon ürününe kadar olan tekstil üretimi normal olarak 4 (nakışlı; parça baskı, boya veya yıkamalı ürünlerde bu sayı artmaktadır) ayrı ünite (iplik ünitesi; dokuma, örme veya dokusuz yüzey ünitesi; terbiye ünitesi; konfeksiyon ünitesi) gerçekleştirilmektedir.

Bu üniteler ayrı müstakil işletmeler olabileceği gibi, tam veya yarı entegre büyük işletmelerde bu ünitelerin birkaçı veya tamamı bir arada bulunabilmektedir. Büyük tam entegre işletmelerin güçlü olma avantajlarına karşılık, daha hantal olma, yeni esnek ve küçük parti üretimi uygulamalarına ayak uyduramama dezavantajları vardır. Bu nedenle aynı alt sektördeki işletmelerin büyümek için birleşmeleri veya farklı alt sektörlerdeki işletmelerin entegrasyon için birleşmeleri, her işletmenin kendi özel şartlarına göre değerlendirmesi gereken bir olaydır.

Türk Tekstil Sanayii'nin bilgi bazlı ürünlerin üretimine yönelmesi ve Türkiye'nin "tedarikçi ülke"likten "piyasa yapıcı ülke"ye dönüşümü sırasında, yukarıda konfeksiyon işletmeleri için belirtilenlere ilaveten, farklı alt sektörlerdeki **işletmeler arasında stratejik Ar-Ge, Ür-Ge, üretim ve pazarlama işbirliklerinin, hatta küçük "kümelerin", oluşturulması ve geliştirilmesi için politikalar belirlenmelidir.**

Bu işbirliklerinde, katma değeri yüksek moda-marka ürünler için Ür-Ge ve pazarlama, bilgi bazlı ürünler için de Ar-Ge itici güç olmalıdır.

5.2.2.7 Eğitim, Öğretim, Ar-ge, Ür-ge Yüksek Öğretim

Türkiye'de her yıl 12 Üniversitedeki "tekstil mühendisliği" bölümlerinde 700 civarında; 3 Üniversitedeki "tekstil veya hazır giyim öğretmenliği" bölümlerinde 700 civarında; 11 Üniversitedeki "tekstil veya moda tasarımı" bölümlerinde 400'e yakın ve 44 Üniversitenin 100 kusun Meslek Yüksek Okulunda da 9000'e yakın "tekstil teknikerliği" öğrencisi öğrenime başlamakta ve mevcut yönetmelikler ve özellikle de 4-5 yılda bir çıkarılan öğrenci affı yasaları sayesinde, bunların tamamına yakını da mezun olmaktadır.

Türkiye'de :

45.000 tane ortalama 1 tekniker çalıştıran küçük

5.000 tane ortalama 3 tekniker çalıştıran orta

2.000 tane ortalama 10 tekniker çalıştıran büyük

tekstil işletmesinin bulunduğunu varsayılırsa, Türkiye'nin toplam tekstil teknikeri ihtiyacı 80.000 civarındadır. Bir teknikerin 30-35 yıl aktif olarak çalıştığı kabul edilirse, Türkiye'nin yıllık tekstil teknikeri ihtiyacı 2.500 civarındadır. Mezun olan tekstil teknikeri sayısı ise 7.500'ün üstündedir. Sonuç olarak mezun olan her 3 teknikerden 2'sinin mesleğinde

iş bulması mümkün değildir. Durum tekstil tasarımcıları ve mühendisleri için biraz daha iyi olsa da, bu alanlarda da ihtiyaçtan fazla eleman yetiştirilmesi söz konusudur.

Türkiye’de Meslek Yüksek Okullarında ve Fakültelerde tekstil okuyan öğrenci sayısı, tüm AB ülkelerinde tekstil okuyan öğrenci sayısından daha fazladır.

Sonuç olarak, **Türkiye’de tekstil ile ilgili yüksek öğretimde miktar (hem bölüm, program; hem de öğrenci sayısı) fazlalığı vardır. Sorun eğitim-öğretimin kalitesindedir.** Dolayısıyla IX. Kalkınma Planı Döneminde tekstil yüksek öğretiminde de, yeni bölüm veya program açılmasından veya mevcutlardaki öğrenci sayısının artırılmasından kaçınılarak, tüm gayretler, kaliteyi artırmak ve sanayinin ihtiyaçlarına cevap verebilecek ve sanayide meydana gelen ve gelmekte olan son gelişmelere uygun elemanlar yetiştirilmesini sağlayacak yapısal değişimin gerçekleştirilmesine yöneltilmelidir.

Eğer Türk Tekstil Sanayii’nin rekabet gücünü kaybetmemesi için, önümüzdeki yılların bir yapısal değişim (yeniden yapılanma) dönemi olmasının şart olduğuna inanılıyorsa, **tekstil yüksek öğretiminde de acilen yapısal bir değişimin (yeniden yapılanmanın) gerçekleştirilmesinin şart olduğuna da inanılmalıdır. Burada sihirli kelime “üniversite-sanayi işbirliği”dir.**

Sanayi temsilcileri ile YÖK temsilcileri biran önce bir araya gelerek, sanayinin bugünkü ve gelecekteki ihtiyaçlarına ve bu plan döneminde gerçekleştirilmeye çalışılacak “küme” modeline uygun yapısal değişimleri tespit etmelidirler (Komisyonumuzun bu husustaki önerileri, Raporun 5.3. Amaç ve Politikaları Gerçekleştirmeye Yönelik Öncelikler, Tedbirler ve Hukuki-Kurumsal Düzenlemeler bölümünde yer almaktadır).

Tekstil veya hazır giyim öğretmenliği konusunda ise, sanayi, YÖK ve MEB temsilcilerinin bir an önce bir araya gelerek, bu Raporun bu maddesinin “Mesleki Teknik Eğitim” alt başlığında belirtilen hususları da göz önüne alarak, tekstil ve hazır giyim öğretmenlerinin daha iyi ve daha amaca yönelik bir şekilde yetiştirilmesi için gerekli iyileştirme önlemlerini tespit etmeleri gerekmektedir.

Mesleki Teknik Eğitim

Ülkemizde, mesleki teknik eğitimde arzulanan %65-35 dengesi halen sağlanamamış, mesleki teknik eğitimin çıktıları, piyasanın istediği, işin gerektirdiği niteliklere kavuşamamıştır. Mesleki ve teknik eğitim sisteminin sektörün ihtiyaç duyduğu yüksek nitelikli ara kademe insan gücü yetiştirmesi ve uluslar arası rekabet gücümüzü arttırmak ve ekonomik kalkınmayı hızlandırma görevini etkin bir şekilde yerine getirememektedir.

İlköğretimde etkin bir şekilde mesleki rehberlik ve danışmanlık hizmeti verilerek orta öğretime sağlıklı bir yönlendirme yapılması konusunda henüz olumlu çalışmalar yapılamamıştır.

Sektör için ara teknik eleman yetiştirmekte olan meslek okullarının kalitesinin iyileştirilmesi, meslek okulu ile sektörde istihdam ilişkisinin etkin şekilde kurulması sağlanamamış, mezunların iş hayatına atılmasının destekleyen çalışmalar yapılamamıştır. Üniversitelerden sektör için üst kademe meslek elemanı yetiştirmekte olan bölümlere girmek isteyen meslek lisesi mezunlarının öncelikle mezun oldukları alanda devam etmeye yönlendirilmesi konusunda yapılan Meslek Yüksek Okulu çözümü ise amaca hizmet etmekten uzaktır. Mesleki ve teknik eğitim sisteminin orta öğretiminden mezun olanların kendi alanındaki üniversite programlarına yerleştirilmesini teşvik edecek düzenlemeler yapılmalıdır.

Mesleki teknik eğitim, aşırı merkeziyetçi yapılanması, merkezden hazırlanmış programları, örgün ve yaygın eğitim arasında ve mesleki teknik eğitim ile genel eğitim arasında geçişlere izin vermeyen yapısıyla, sorunlar taşımaya devam etmektedir. Üstelik meslek eğitimi ve programlar arası geçişler konusu ülke kalkınmasının temeli sayılacağına politik meseleler olarak ele alınması yanlına devam edilmemelidir.

Tekstil ve hazır giyim sektöründe mesleki teknik eğitimin arzulan düzeyi yakalanması için, öncelikle mesleklerin tanımlanmış olması gerekmektedir. Meslekler hem geçmişten günümüze, hem de geleceği dikkate alarak tespit edilme, teknolojik yeniliklere bağlı olarak ortaya çıkacak yeni mesleklerin meslek listesine eklenmesi süreci kurumsal olarak işleyişini devam ettirmelidir. Tespit edilmiş olan mesleklerde istenen nitelikler belirlenmeli ve meslek standardizasyonu çalışmaları bir an önce tamamlanmalıdır.

Meslek standartlarında insan yetiştirmeyi hedefleyen, modüler eğitim programları hazırlanmalı ve hem örgün eğitimde hem de yaygın eğitimde modüler eğitim sistemine geçilmelidir. Modüllerden yatay ve dikey geçişlere imkan tanınmalı, mesleki eğitimde farklı programlar arasında ve mesleki eğitim ile genel eğitim arasında geçişlere imkan verilmelidir. Mesleki eğitimin örgün ve yaygın kısmı içinde bu imkan tanınmalıdır.

İş hayatı hızlı değişiklikler yaşamakta mesleki teknik eğitimdeki merkezi yapı bu hıza ayak uyduramamakta, yerel olarak ihtiyaç duyulan programların başlatılması için uzun yazışmalar hele yeni programların yazılması daha da uzun prosedürleri zorunlu kılmaktadır. İşleyişte yanlışlıklar görülse bile alışkanlıklar değiştirilmemektedir. Sonuçta, sektör ihtiyaç duyduğu insan kaynağını genellikle usta-çırak ilişkisiyle ve iş içerisinde yetiştirme yoluna gitmektedir. Bu durum meslek eğitimini sadece bir el becerisi işine indirgemekte, toplumsal değişime katkısı göz ardı edilmektedir. Gelecekte başka meslek dalları için alt yapı oluşturma, doğuştan gelen gizil güçlere bakmak ve diğer meslekleri de tanıtarak yönlendirme çalışmaları yapılamamaktadır. Üstelik iş içinde öğretilen kişinin ürün kalitesine verdiği zarar daha büyük bir maliyet olarak ortaya çıkabilmekte hem o ürünün imajını hem de genel olarak ülkemizin ürünlerinin imajını olumsuz yönde etkileyebilmektedir.

Tekstil konfeksiyon sektöründe, mesleki teknik eğitim ve öğretime ilgi göstermekte olan işçi ve işveren örgütlerinin sayısı az değildir. Sektördeki sosyal tarafların bu derecede işin içerisinde bulunuyor olması önemli bir avantajdır. Sektör eğitim ve öğretiminin yeniden planlanması ve uygulanması çalışmalarında sadece danışma düzeyinde değil, bilgi verme-danışma ve uygulamaya katma düzeylerinde ortak çalışma yöntemine geçilmelidir. Meslekler, meslek standartları ve mesleki teknik eğitim-öğretim çalışmalarına katılmak, sektörün sosyal taraflarının kapasitesini geliştirmesine de imkan sağlayacaktır.

Eğitim programlarının hazırlanması, modüllerin yazılması aşamalarında da yerleşmeye gidilmeli, illerdeki mesleki danışma kurulları icra kurulları olarak yeniden yapılandırılmalıdır. Bu kurullarda sektör temsilcisi sosyal taraflar olarak dengeli katılımı sağlanmalıdır. Ülkemizde işbirliği ve birlikte iş yapma kültürünün oluşturulması sağlanmalıdır.

Sektörün sosyal taraflarının eğitim çalışmalarının niteliğinin artırılması için eğitim bütçeleri desteklenmeli, sosyal tarafların temsilcisi örgütler tarafından verilmiş olan eğitimlerin örgün eğitimde geçerliliği için gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

Ar-Ge ve Ür-Ge

“5.1. Temel Sektörel Vizyon ve Strateji bölümünde ayrıntılı bir şekilde açıklandığı gibi, Türk Tekstil Sanayii'nin AB 15 ülkeleri ve ABD'nin 1970'li yıllarda terk etmeye başladığı, katma değeri düşük, standart hazır giyim ve ev tekstillerinin üretiminde ve tedarikçi ülke olarak kalmakta ısrar ederek, uzun vadede rekabet gücünü, hatta varlığını sürdürmesi mümkün değildir. Bu nedenle 2007-2013 Döneminin Türk Tekstil Sanayii için yapısal değişim (yeniden yapılanma) dönemi olması şarttır.

Bunun için **Türk Tekstil Sanayii'nin, bir taraftan AB tekstil sanayilerinin XX. Yüzyılın son çeyreğinde teknolojiye, üretimde ve ürünlerde gerçekleştirdiği yapısal değişiklikleri gerçekleştirip, konvansiyonel hazır giyim ve ev tekstilleri üretiminde ve pazarlamasında “tedarikçi ülke” konumundan “piyasa yapıcı ülke” konumuna geçerken; diğer taraftan da AB tekstil sanayileri ile birlikte Teknoloji Platformu'nda belirlenen alanlarda yoğun Ar-Ge çalışmaları yaparak fonksiyonel, çok fonksiyonlu, interaktif giysiler ve ev tekstilleri ile yüksek performanslı teknik tekstillerin (kısacası bilgi bazlı tekstil ürünlerinin) geliştirilip üretilmesi konusunda söz sahibi olması gerekmektedir. Bunların gerçekleştirilebilmesi için ise, olmazsa olmaz şart yoğun Ar-Ge ve Ür-Ge çalışmalarıdır.**

Türk Tekstil Sanayii'nin temel vizyonunu gerçekleştirebilmesi için birinci şart üstün Ar-Ge, Ür-Ge yeteneklerine sahip olmaktır. Bunu sağlamak için izlenecek politikaların temel unsurları şöyle sıralanabilir:

- Ar-Ge ve Ür-Ge'nin hayati önemi konusunda sektör bilinçlendirilmeli ve **gerek kamunun, gerekse işletmelerin Ar-Ge, Ür-Ge için daha fazla kaynak ayırmalarını sağlayacak stratejiler geliştirilmelidir.**

- Tekstil sanayiinin ülke ekonomisi için taşıdığı büyük önem göz önüne alınarak, bu sanayinin, uluslararası yükümlülüklerimize ters düşmeden, **Ar-Ge teşviklerinden büyüklüğü ve önemiyle mütenasip bir pay alabilmesini sağlayacak politikalar oluşturulmalıdır.**

- Üniversitelerde acilen, yeterli sayıda ve kalitede **tekstil Ar-Ge ve Ür-Ge uzmanı yetiştirilmesini sağlayacak organizasyon ve altyapı oluşturulmalıdır.**

- Üniversite-Sanayi-TÜBİTAK işbirliği geliştirilmeli ve bu arada şu anda olduğu gibi, tekstil mühendisliği eğitimi veren üniversitelerin (12 tane) hepsinde de tekstilin bütün konularında uzman yetiştirmeye ve bilimsel çalışma yapmaya çalışmak yanı sıra, vazgeçerek, Üniversite-Sanayi-TÜBİTAK işbirliği ile **daha az sayıda ve her biri farklı bir konuda (öncelikle buldukları ildeki tekstil kümesinin konusunda) ihtisaslaşan Enstitüler ile Ar-Ge ve Ür-Ge Merkezlerinin kurulacağı ve bunlar arasında sıkı bir işbirliğinin, koordinasyonun sağlanacağı bir altyapı oluşturulmalıdır.**

- **Bu altyapının oluşturulması (özellikle Tekstil Enstitülerinin kurulması) ve uzman yetiştirilmesi projesi için, AB üniversiteleri ve tekstil araştırma merkezleri ile işbirliği yapma ve AB'den proje desteği alma imkanları araştırılmalıdır.**

5.2.2.8 Sektörel Koordinasyon

Türkiye'nin uzun vadeli bir Tekstil Politikası'nın, tekstil için bir master planının olmaması ve Sektörün büyüklüğüne ve ekonomimiz için taşıdığı öneme rağmen, Devlet nezdinde çeşitli Bakanlıklar ve Müsteşarlıklar bünyesindeki en fazla birer Daire Başkanlığı seviyesinde temsil edilmesi ve gerek bu Daire Başkanlıkları, gerekse Tekstilin çeşitli alt sektörleri arasındaki koordinasyonsuzluklar nedenleriyle, Türk Tekstil Sektörünün son 30-35 yıl içerisinde gösterdiği muazzam büyüme: plansız, programsız ve sonuç itibarıyla sağlıklı bir büyüme olmuştur.

Avrupa'nın, hatta tüm Avro-Akdeniz ve Avrasya bölgesinin en büyük üretim kapasitesine ve tek başına AB-15 ülkeleri tekstil sanayilerinin toplamındaki kadar çalışana sahip olan Türk Tekstil Sanayii, ölüm kalım mücadelesi verir hale gelmiştir. Bu Raporun "5.1. Temel Sektörel Vizyon ve Strateji" bölümünde de açık bir şekilde belirtildiği gibi, sektörün halen olduğu gibi "Standard hazır giyim ve ev tekstillerinin üretiminde ve tedarikçi ülke olarak kalmada ısrar ederek uzun vadede rekabet gücünü, hatta varlığını sürdürmesi mümkün değildir. 2007-2013 Döneminin Türk Tekstil Sanayii için bir topyekun (üründe;

üretimde; organizasyonda; pazarlamada; sektör içi ve dışı ilişkilerde; işbirliklerinde; eğitimde-öğretimde, Ar-Ge’de) yeniden yapılanma dönemi olması şarttır.

Dolayısıyla yapılması gereken en önemli husus, bu sahipsizliğe, başı boşluğa, koordinasyonsuzluğa son vererek hemen, Özel İhtisas Komisyonumuzca önerilen strateji, amaç, politika, öncelik ve tedbirlerin ışığı altında Türk Tekstil Sanayii için uzun vadeli bir Tekstil Politikasının tespitidir.

a) İşe, Türk Tekstil Konseyi ve Kamu Kurumları Tekstil Koordinasyon Kurulu’nun oluşturulmasıyla başlanılmalıdır.

Türk Tekstil Sanayii, tekstilci-konfeksiyoncu, İstanbul-Anadolu, üretici-ihracatçı çekişmelerinden çok büyük zarar görmüştür. Oluşturulacak olan Türk Tekstil Konseyinin birinci görevi, bu kesimler arasındaki çıkar farklılıklarının etkisini en aza indirecek konsensüsleri sağlayarak, sektörün, ortak çıkarlar doğrultusunda bir bütün olarak hareketine imkan tanımaktır. Bunun için Konsey İcra Kurulu’nda tüm bu kesimlerin dengeli ve gerçekçi bir şekilde temsil edilmesi büyük bir önem taşımaktadır. Komisyonumuzun Birleşmiş Milletler organizasyonu model olarak hazırladığı “Türk Tekstil Konseyi” ile “Kamu Kurumları Tekstil Koordinasyon Kurulu” oluşturulması önerisi “5.3.3. Diğer Öncelikler, Tedbirler ve Hukuki-Kurumsal Düzenlemeler” bölümünde yer almaktadır.

b) “Türk Tekstil Konseyi (ve İcra Kurulu)” ile “Kamu Kurumları Tekstil Koordinasyon Kurulu”nun mümkünse 2006 yılında oluşturulmasından sonra da bu kuruluşlar ilk iş olarak, **Komisyonumuzca önerilen strateji, amaç, politika, öncelik ve tedbirlerden yararlanarak, Türk Tekstil Sanayii için: kısa, orta ve uzun vadeli hedef ve önceliklerin belirtildiği uzun vadeli bir Tekstil Politikası oluşturmalıdırlar.** Bununla ilgili öneri Bölüm 5.3.3.’de yer almaktadır.

5.3. Amaç ve Politikaları Gerçekleştirmeye Yönelik Öncelikler, Tedbirler ve Hukuki – Kurumsal Düzenlemeler

5.3.1. AB’ye Katılım Sürecine Yönelik Öncelikler, Tedbirler ve Hukuki – Kurumsal Düzenlemeler

Sorun 1. Tekstil Sanayiinin Türk ekonomisi için taşıdığı büyük önem ve Avrupa’nın en büyük tekstil ve hazır giyim üretim kapasitesine sahip Türk Tekstil Sanayii ile AB tekstil sanayilerinin birbirlerini tamamlayıcı ortaklar olarak daha sıkı bir işbirliği içerisinde ortak hareket etmelerinin yaratacağı sinerjetik etki göz önüne alınarak, başta AB’nin 3. ülkelerle yaptığı Serbest Ticaret Anlaşmaları olmak üzere, AB’nin tekstil sektörü ile ilgili politikalarının oluşturulması aşamalarına Türkiye’nin Adaylık Süreci

sırasında da daha etkin bir şekilde katılımını sağlayacak özel uygulamaların acilen hayata geçirilmesi.

Tedbir 1: İlgili kurumlar vasıtasıyla, Avrupa Komisyonu yetkililerine, Avrupa Birliği'nin üçüncü ülkelerle yürüteceği STA müzakerelerini, Türkiye'nin de eş zamanlı olarak yürütmesini sağlamak ve ayrıca, AB Komisyonu'nun yürütmekte olduğu STA görüşmeleri ile ilgili bilgi alış verişinin, tam ve hızlı bir şekilde gerçekleşmesini sağlamak.

Sorumlu Kuruluş: Dış Ticaret Müsteşarlığı, Avrupa Birliği Genel Sekreterliği ve Türkiye Avrupa Birliği Gümrük Birliği Ortaklık Komitesi

İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar: Özellikle Avrupa Birliği nezdinde sektörü temsil eden dernek ve kuruluşlar (TÜTSİS, İTKİB, TGSD) ile beraber diğer tüm sektör dernek ve kuruluşları.

Başlama yılı: Hemen

Bitiş yılı: Avrupa Birliği'ne tam üyelik gerçekleşmesi ile beraber.

Performans Göstergesi:

Mevcut: Türkiye-Avrupa Birliği Gümrük Birliği Ortak Komitesinde, Avrupa Birliği Komisyonu yetkililerine, üçüncü ülkelerin Türkiye ile STA akdetmesine yönelik Komisyon girişimlerinin önemi çeşitli kereler ifade edilmiştir.

Hedef: Söz konusu talebin AB tarafından kabul edilip uygulanması.

Sorun 2. AB nezdinde Türk Tekstil Sanayii'nin çıkarlarının daha iyi bir şekilde korunması ve daha etkin lobi faaliyetleri için, Brüksel'de bir temsilcilik bürosunun bulunmaması.

Tedbir 1: Açılması düşünülen yurt dışı temsilcilik bürosunun organizasyonu, finansmanı ve yetki sınırlarının çizilmesi amacıyla Türk Tekstil Konseyinin veya bunun kurulması geciktiği takdirde ilgili tüm kurum ve kuruluşların ve kamu yetkililerinin bir araya gelerek bir plan oluşturması.

Sorumlu Kuruluş: Devlet Planlama Teşkilatı, Tekstil ve Hazır Giyim Özel İhtisas Komisyonu

İş Birliği Yapılacak Kuruluşlar: DTM Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü, yurt dışında temsilcilikleri bulunan Türk kuruluşlar, Avrupa Birliği Genel Sekreterliği ile tüm sektörel dernek ve kuruluşlar vb.

Başlama Yılı: 2006

Bitiş Yılı: 2007

Performans Göstergesi:

Mevcut: Henüz bu konuda, DPT Özel İhtisas Komisyonu'nun teklifinden öte hiçbir girişim bulunmamaktadır.

Hedef: Brüksel'de tüm Türk tekstil sanayiini temsil eden bir temsilcilik bürosunun açılması

Sorun 3. Tekstil sanayinin, AB'nin uyum proje desteklerinden, bu sanayinin Türkiye için taşıdığı öneme mütenasip bir pay alamaması; Proje destekleri için çeşitli dernek, oda, birlik, vakıf, sendika vs.'nin birbirinden kopuk, bölük pörçük proje önerileri sunmaları.

Tedbir 1: Proje önerilerinin Komisyonumuzca kurulması önerilen Türk Tekstil Konseyi bünyesinde oluşturulacak bir "Proje Koordinasyon Ekibi" kanalıyla programlı, planlı ve koordineli şekilde hazırlanıp, sunulmasının sağlanması. Türk Tekstil Konseyi'nin kurulması geciktiği takdirde, Avrupa Birliği çerçeve programlarını yakında takip eden üniversite, sivil toplum kuruluşları ve tarafları bir araya getirecek ve sürekli çalışabilecek bir proje koordinasyon ekibinin oluşturulması amacıyla, DPT Tekstil ve Hazır Giyim Özel İhtisas Komisyonu'nun görevlendirilmesi.

Tedbir 2: Söz konusu proje koordinasyon ekibinin çalışma usulü ve finansmanının belirlenmesi amacıyla sektörel kuruluşlar ve üniversiteler arasında işbirliği yapılması.

Sorumlu Kuruluş: Devlet Planlama Teşkilatı, Tekstil ve Hazır Giyim Özel İhtisas Komisyonu

İş Birliği Yapılacak Kuruluşlar: Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, özellikle AB projelerine taraf olmuş sivil toplum kuruluşları ve üniversiteler.

Başlama Yılı: 2006

Bitiş Yılı: 2007

Performans Göstergesi:

Mevcut: İlgili her kurum, kendi imkanları çerçevesinde projelerden haberdar olmakta ve bilgilenmektedir.

Hedef: Kurulacak "Proje Koordinasyon Kurulu" sayesinde, tekstil sanayiinin AB fonlarından daha fazla pay alması ve bu fonların daha verimli bir şekilde kullanımı

Sorun 4. Tekstil yüksek öğretimi ile Ar-Ge ve Ür-Ge çalışmalarında AB ülkelerindeki mevcut birikimden yeterince faydalanılamaması

Tedbir 1 : AB Tekstil Üniversiteleri Birliği (AUTEX) ve AB Tekstil Araştırma Merkezleri Ağı (TEXTRANET) ile işbirliği imkanlarını geliştirmek için öncelikli olarak 5 yıllık bir projenin hazırlanması ve bu projenin AB fonlarından desteklenmesi için girişimlerde bulunulması;

Tedbir 2: Bölüm 10.3.3 : 6. Sorun, Tedbir 3’de belirtilen : “Özellikle sektörün yeniden yapılanma faaliyetleri için gerekli Ar-Ge ve Ür-Ge uzmanlarını yetiştirmek için İ.T.Ü.; bilgi yoğun ürünlerin üretimine yönelme faaliyetleri için gerekli Ar-Ge ve Ür-Ge uzmanlarını yetiştirmek için de Ege Üniversitesi bünyesinde birer TEKSTİL ENSTİTÜSÜ’nün kurulması” önerisi kapsamında, gerek bu enstitülerin kurulması, gerekse daha sonra faaliyet göstermesi sırasında AUTEK ve TEXTRANET ile işbirliği yapılması ve bunun için AB destek programlarından öncelikle yararlanılmasının sağlanması.

Sorumlu Kuruluşlar: YÖK ve TÜBİTAK Tekstil Araştırma Merkezi (TAM)

İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar: Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, Dış Ticaret Müsteşarlığı

Başlama Yılı: 2007

Bitiş Yılı: 2008

Performans Göstergeleri:

Mevcut: Ege Üniversitesi AUTEK’e, TÜBİTAK-TAM TEXTRANET’e assosiyeye üye; ortak projeler yok denecek kadar az; Üniversiteler Socrates/Erasmus programı çerçevesinde karşılıklı öğrenci gönderiyor.

Hedef: E.Ü. ve İ.T.Ü.’de İngilizce lisansüstü öğretimi yapan AB destekli birer Tekstil Enstitüsü’nün kurulması; AUTEK ve TEXTRANET ile 5 yıllık İşbirliği Projesinin başlatılması

Sorun 5. AB ile gerçekleştirilen Gümrük Birliği Anlaşmasındaki kimi uygulamaların Türkiye aleyhine devam etmesi, AB ile olan ticari ilişkilerimizde ciddi olumsuzluklara yol açacaktır. Bir yandan Türkiye aleyhine süren AB dış ticaret hadleri, diğer yandan da haksız ithalatın AB üzerinden de Türkiye’ye artarak gelmesine yol açmaktadır.

Tedbir: Türkiye’nin tam üyelik müzakere sürecinde sivil toplum kuruluşlarının ve sosyal tarafların tam katılımının sağlanması yönünde bir konsey kurulması (Bu konsey müzakere heyeti içerisinde de yer alabilir veya müzakere heyetinin kendi bünyesinde tüm konuları danışabileceği bir heyet olarak da görevlendirilebilir.)

Sorumlu Kuruluş: DPT, Avrupa Birliği Genel Sekreterliği veya Dış İşleri Bakanlığı

İş Birliği Yapılacak Kuruluşlar: Müzakere fasıllarında işçi ve işveren kesimlerini, ilgili tüm sektörel görüşleri yansıtabilecek kurum ve kuruluşlar, üniversiteler.

Başlama Yılı: Hemen

Bitiş Yılı: Müzakerelerin sona ermesi ile.

Performans Göstergesi:

Mevcut: Devam eden tarama süreci göz önünde bulundurulduğunda, müzakere heyetinin, bilgilendirme ve detaylı tarama görüşmelerini takiben, çeşitli fasıl başlıklarında, tüm sivil toplum örgütlerini bir araya getirerek bir bilgilendirme toplantısı yapmaktadır. Gerek katılımın çeşitliliği, gerek sürenin azlığı, gerekse konuların çok iyi takip edilememesinden; mevcut durum sadece sonradan bilgilendirmeyi yansıtmaktadır.

Hedef: Müzakere heyetinin, ilgili tüm sivil ve sosyal tarafların ortak temsil edileceği bir konsey ile beraber ortak çalışması.

5.3.2. Teşvik Sistemine İlişkin Tedbirler

Sorun 1. Türk Tekstil Sanayii'nin en büyük sorunlarından birisinin, Dünya'da ve Türkiye'de ciddi kapasite fazlalığının bulunması olmasına rağmen, özellikle kalkınmakta öncelikli (5084 Sayılı Kanun kapsamındaki) illerde yeni tekstil işletmelerinin kurulmasının ve salt kapasite artırıcı yatırımların "Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Kararın Uygulanmasına İlişkin Tebliğler" kapsamında halâ teşvik edilmesi.

Tedbir: Bölge farkına bakılmadan tekstil işletmelerinin kurulması ve salt kapasite artırıcı yatırımlar teşvik edilmemeli, hatta zorlaştırılmalı ve bunun yerine:

- Yeni ürün tipleri ve kalitelerinin geliştirilip üretimini sağlayıcı
- Kaliteyi artırıcı
- Üretim verimliliğini artırıcı
- Dar boğaz giderici
- Esneklik kazandırıcı, küçük partilerin işlenmesini sağlayıcı
- Özel niş ürünlerin üretimini sağlayıcı
- Başta yüksek performanslı teknik tekstiller olmak üzere özel bilgi yoğun ürünlerin üretimini sağlayıcı
- Enerji, su, kimyasal madde ve hammadde kullanımında tasarruf, geri kazanım ve tekrar kullanım (recycling) sağlayıcı
- Çevre dostu üretimi destekleyici
- Ar-Ge, Ür-Ge ve yenilikçilik yeteneklerini geliştirici
- Yeniden yapılanma ve yerleşim, yurtiçi ve yurtdışı şirket evlilikleri sonucu gerekli olacak

modernizasyon ve yenileme yatırımları en üst düzeyde teşvik edilmelidir.

Sorumlu Kuruluş: Hazine Müsteşarlığı

İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar: Türk Tekstil Konseyi

Performans Göstergesi

Mevcut: Tekstil sanayiinde yeni işletmelerin kurulmasının ve salt kapasite artırıcı yatırımların da teşvik ediliyor olması

Hedef: Tekstil sanayiinde bölge farkına bakılmadan sadece belirlenmiş hedeflere yönelik modernizasyon ve yenileme yatırımlarının en üst düzeyde teşvik ediliyor hale gelmesi

Başlama ve Bitiş Yılı : 2007

Sorun 2. Konfeksiyon sanayiinin, emek-yoğun üretim faaliyetlerini Türkiye’de el emeğinin en pahalı olduğu İstanbul ve diğer büyük şehirlerde sürdürülebilmesinin zorlaşması

Tedbir 1: Mevcut konfeksiyon işletmelerinin: yönetim, tasarım ve pazarlama faaliyetleri İstanbul ve diğer büyük şehirlerdeki merkez ofislerinde kalmak üzere, emek-yoğun dikim işlemlerini 5084 sayılı Kanun kapsamındaki iller arasından seçilecek olan **konfeksiyon üretim kümesi** illere taşımalarını teşvik edecek, destekleyecek önlemlerin alınması

Tedbir 2: 5084 Sayılı Kanun kapsamındaki tüm illerde bölük, pörçük konfeksiyon işletmelerinin kurulup verimli şekilde çalıştırılabilmesi mümkün olmadığından, bu iller arasından 10 tane konfeksiyon üretim kümesi ilinin seçilmesi ve bu illerde konfeksiyon sanayii için gerekli eleman, malzeme, hizmet ve bilginin temininin, üretiminin, satışının, naklinin kolay ve verimli bir şekilde sağlanabilmesi için gerekli altyapının oluşturulması.

Sorumlu Kuruluş: Hazine Müsteşarlığı

İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar: Maliye Bakanlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Dış Ticaret Müsteşarlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, KOSGEB, Türk Tekstil Konseyi

Performans Göstergesi:

Mevcut: İstanbul ve büyük şehirlerde rekabet gücünü kaybeden ve küçülmeye başlamış konfeksiyon işletmeleri ile Anadolu’da kontrolsüz bir şekilde kurulmaya başlamış rekabet gücü düşük konfeksiyon işletmeleri

Hedef: İstanbul’un moda merkezi olduğu; yeniden yapılanmasını gerçekleştiren konfeksiyon işletmelerinin yönetim, tasarım ve pazarlama üniteleri İstanbul’da ve diğer büyük şehirlerde kalırken, üretim ünitelerinin Anadolu’da yeni oluşturulmuş konfeksiyon üretim kümesi illere kaydırıldığı bir yapı

Başlama Yılı: 2007

Bitiş Yılı: 2011

Sorun 3. Türkiye’de D.T.Ö. kurallarına göre sektörel teşvik uygulanamayıp, sadece bölgesel teşvik uygulanması sonucu, sabit altyapı yatırımlarının büyüklüğü nedeniyle 5084 Sayılı Kanun kapsamındaki illere taşınması da zor olan primer tekstil sanayiinin bulunduğu merkezlerde global rekabet gücünü sürdürmekte zorlanması ve şu anda tüm dünyada tavsiye edilen sanayileşme modeli olan “kümeleşme modeli”ne benzer şekilde Türkiye’de doğal olarak oluşmuş bulunan tekstil sanayii kümeleri bozulup, işletmeler 5084 Sayılı Kanun kapsamındaki illere dağılırsa, sanayinin verimli bir şekilde çalıştırılmasının daha da zorlaşacak olması.

Tedbir 1: 5084 Sayılı Kanun kapsamına giren illerdeki işletmelere sağlanan avantajların (vergi ve sigorta primi teşvikleri ve enerji desteği) tüm primer tekstil sanayii işletmelerine de sağlanması (bkz. 5.3.3. 10.Sorun)

Tedbir 2: 1. Tedbirin uygulanmasının mümkün olmaması durumunda, primer tekstil sanayiinin rekabet gücünü daha fazla kaybetmesini önlemek ve “kümeleşme modeli”ni teşvik etmek için, tekstil yatırımlarının yoğun olarak bulunduğu İstanbul dışındaki illerden (Bursa, Denizli, Tekirdağ, Uşak, Adana, K.Maraş Gaziantep) 5084 Sayılı Kanun kapsamına girmeyen illerdeki primer tekstil işletmelerine de 5084 Sayılı Kanun kapsamına giren illerdeki işletmelere sağlanan avantajlara (vergi ve sigorta primi teşvikleri ve enerji desteği) benzer avantajların sağlanması.

Tedbir 3: Tedbir 2’de sayılan tekstil kümesi illerinin belirli konularda (mesela, Bursa’da sun’i ve sentetik iplik ve kumaş; Denizli’de havlu, bornoz ve ev tekstili; Uşak’ta ştrayhgarn iplik ve battaniye; Tekirdağ’da terbiye ve fonksiyonel tekstiller; Adana’da pamuklu dokuma ve terbiyesi; K.Maraş’ta pamuk ipliği; Gaziantep’te polipropilen iplik, nonwoven ve makine halıcılığı; İstanbul’da örme (yuvarlak örme, triko, çorap) konularında) ihtisaslaşmalarını teşvik etmek için, bu illerde kümeye hizmet veren ve eleman yetiştiren kuruluşların da (kalite-kontrol ve Ar-Ge laboratuvarları; eğitim merkezleri; meslek liseleri, meslek yüksekokulları, fakülteler ve enstitülerin ilgili programları; enerji, hammadde, yardımcı madde, kimyasal madde, yedek parça ve makine satış ve servis üniteleri; ilgili ihtisas gümrükleri, ihracatçı birlikleri, odalar, dernekler... gibi kamu ve sivil toplum örgütleri; danışmanlık ve gözetim şirketleri; nakliye, iletişim ve bilişim kuruluşları vs.) yer almasını sağlayacak bir altyapının oluşturulması.

Sorumlu Kuruluş: Hazine Müsteşarlığı

İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar: Maliye Bakanlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Dış Ticaret Müsteşarlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, YÖK, TÜBİTAK, KOSGEB, Türk Tekstil Konseyi, Küme İllerin Sanayi (ve Ticaret) Odaları

Başlama Yılı : 2007

Bitiş Yılı: 2011

Sorun 4. 5084 Sayılı Kanun'da, 5350 Sayılı Yatırımların ve İstihdamın Teşviki ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunla yapılan yeni düzenlemede kapsam genişletilmiş olmakla beraber, bu Kanun'da da kapsama yeni alınan işletmeler ile daha önce kapsama alınan işletmeler arasında ayırım gözetilmesi.

Tedbir: Daha önce kapsama alınan işletmelerin koşulları ile yeni kapsama alınan işletmelerin koşullarının eşit tutulması; % 20 kapasite artışı veya en az 30 işçi çalıştırma gibi farklı şartların uygulanmamasını sağlayacak yasal düzenlemelerin yapılması.

Sorumlu Kuruluş: Hazine Müsteşarlığı

İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Türk Tekstil Konseyi

Başlama ve Bitiş Yılı: 2007

Sorun 5. G.S.Y.İ.H.'mızın % 10 kadarını sağlayan Türk Tekstil Sanayii'nin, TÜBİTAK TİDEB kanalıyla verilen Ar-Ge yardımlarından aldığı payın % 0,8 gibi çok düşük bir oranda olması.

Tedbir: Söz konusu payın tekstil sanayiinin ekonomimiz için taşıdığı öneme mütenasip bir orana çıkarılması için, sektörün bilinçlendirilmesinde ve proje başvurularının hazırlanmasında ücretsiz danışmanlık hizmeti verecek bir ofisin oluşturulması (TÜBİTAK Tekstil Araştırma Merkezi bünyesinde olabilir), tekstil sektöründen gelen Ar-Ge projesi önerilerine öncelik tanınması, primer tekstil sanayii ile ilgili Ar-Ge projelerinin "ileri malzeme teknolojileri" alanına giren projeler olarak değerlendirilip sağlanan temel destek oranının % 20 oranında artırılması.

Sorumlu Kuruluş: Dış Ticaret Müsteşarlığı

İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar: TÜBİTAK

Performans Göstergesi:

Mevcut: Tekstil Sanayiinin Ar-Ge Yardımlarından aldığı pay değer olarak % 0,8

Hedef: Tekstil Sanayiinin Ar-Ge Yardımlarından alacağı pay, değer olarak % 5

Başlama Yılı: 2007

Bitiş Yılı: 2013

Sorun 6. Tekstil ve hazır giyim üreticilerinin özellikle AB çevre standartları ile uyum sağlamaları için gerçekleştirmeleri gereken yatırımlar ve işletme giderleri göz önünde bulundurulduğunda, karşılaştıkları maliyetin çok yüksek olması.

Tedbir: Çevre ile ilgili yatırım ve işletme maliyetlerinin desteklenmesi için Devlet Yardımının kapsamının genişletilmesi, uygulanmasının yaygınlaştırılması.

Sorumlu Kuruluş: Dış Ticaret Müsteşarlığı

İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar: Çevre ve Orman Bakanlığı, Türkiye Tekstil Terbiye Sanayicileri Derneği.

Başlama Yılı: 2007

Bitiş Yılı: 2009

Sorun 7. Tekstil ve Hazır Giyim sektörü'nde uluslararası nitelikteki yurtiçi fuar enflasyonu,

Tedbir: Her yıl Devlet yardımlarına konu olacak fuarların yılbaşından en az 6 ay önce belirlenmesi ve özellikle "Uluslararası nitelikte yurtiçi fuarların desteklenmesi" için Devlet Yardımlarının verilmesinde seçici olunması, aynı konuda (alanda) 6 aydan daha kısa sürede birden fazla fuarın desteklenmemesi.

Sorumlu Kuruluş: Dış Ticaret Müsteşarlığı

İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar: Türk Tekstil Konseyi

Başlama ve Bitiş Yılı: 2007

Sorun 8. Aracı kurumlar nedeniyle, "Yurtdışında Düzenlenen Fuar ve Sergilere Milli Düzeyde veya Bireysel Katılımın Desteklenmesi" Devlet Yardımından faydalanmak isteyen bireysel katılımcıların, kendi başına katılan bireysel katılımcılara nazaran çok daha yüksek ücret ödemek durumunda kalmaları.

Tedbir: Aracı kurumların seçiminde ve anlaşma şartlarında daha titiz davranılması ve herhangi bir bireysel katılımcı söz konusu fuara, aracı kurumun talep ettiği fiyatlardan belirlenecek bir orandan daha yüksek orandaki daha düşük fiyatlarla katılımın mümkün olduğunu belgelediği takdirde, aracı kurum hakkında işlem yapılması.

Sorumlu Kuruluş: Dış Ticaret Müsteşarlığı

İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar: Türk Tekstil Konseyi

Başlama ve Bitiş Yılı: 2007

Sorun 9. İhracatta Devlet Yardımları kapsamında verilen "Eğitim Yardımı"nın kapsamının yetersiz olması.

Tedbir: Özellikle KOBİ'lerin devlet yardımı kapsamında verilen eğitim yardımına erişimlerinin prosedür ve imkan anlamından kolaylaştırılması ve genişletilmesi; DTM,

KOSGEB ve MEB'nin işbirliği ile tekstil veya konfeksiyon kümesi il merkezlerinde "Tekstil veya Konfeksiyon Eğitim ve Danışmanlık Merkezleri"nin kurulması.

Sorumlu Kuruluş: Dış Ticaret Müsteşarlığı

İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar: Milli Eğitim Bakanlığı, KOSGEB, Türk Tekstil Konseyi

Başlama Yılı: 2007

Bitiş Yılı: 2010

Sorun 10. Tekstil ve Hazır Giyim sektörünün KOSGEB desteklerinden, sektörün ülke ekonomisi için taşıdığı öneme eş değer oranda faydalanamaması.

Tedbir: KOSGEB ve Türk Tekstil Konseyi'nin, söz konusu destek ve ticareti geliştirme konusunda ortak stratejiler geliştirmesi.

Sorumlu Kuruluş: KOSGEB

İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar: Türk Tekstil Konseyi

Başlama Yılı: 2007

Bitiş Yılı: 2009

5.3.3. Diğer Öncelikler, Tedbirler ve Hukuki-Kurumsal Düzenlemeler

Öneriler :

1. Sorun: Sektör içinde ve sektörle kamu kuruluşları arasındaki ilişkilerde koordinasyon eksikliği (bkz. 5.2.2.9)

Tedbir 1 : "Türk Tekstil Konseyi"nin oluşturulması

Komisyonumuz tarafından önerilen Konsey oluşumunda, Birleşmiş Milletler organizasyonu model olarak alınmıştır.

TÜRK TEKSTİL KONSEYİ (Birleşmiş Milletler Genel Kurulu muadili)

Tüm ilgili özel (dernekler, sendikalar, vakıflar), yarı resmi (ihracatçı birlikleri, sanayi ve meslek odaları, işçi ve işveren sendikaları, borsalar vs.) ve resmi (bakanlıklar, müsteşarlıklar, başkanlıklar – YÖK, TÜBİTAK, İGEME, TÜİK, TSE vs -, üniversiteler vs.) kuruluşlardan gelecek birer temsilciden oluşacak "TEKSTİL KONSEYİ" yılda en az bir kere toplanacak ve geçmiş yılın değerlendirmesini yaparak, gelecek yıl için genel politikaları belirleyecektir.

TÜRK TEKSTİL KONSEYİ İCRA KURULU (Güvenlik Konseyi muadili)

Her ay en az bir kere toplanacak olan 10 kişilik T.T.K. İcra Kurulu, iki tür üyeden oluşacaktır:

a) Daimi Üyeler:

İTHİB (İstanbul Tekstil ve Hammaddeleri İhracatçı Birliği)

İHKİB (İstanbul Hazır Giyim ve Konfeksiyon İhracatçı Birliği)

TÜTSİS (Türkiye Tekstil Sanayii İşverenleri Sendikası)

TGSD (Türkiye Giyim Sanayicileri Derneği)

TOBB Tekstil Meslek Komitesi

TOBB Konfeksiyon Meslek Komitesi

Başkanları veya vekilleri.

b) Geçici Üyeler:

Geçici üyeler, Tekstil Konseyi'ne katılan :

İhracatçı Birlikleri

Tekstil Dernekleri

Hazır Giyim Dernekleri

İşçi Sendikaları

temsilcileri gruplarının her birinin kendi arasından 2 yıl için seçeceği birer üyedir.

İcra Kurulunun yurtiçinde ve yurtdışında sektör ortak görüşü olarak sunacağı kararların üye sayısının 2/3 çoğunluğu (en az 7 üyenin oyuyla) alınmış olması gerekecektir.

Konseyin ve İcra Kurulu'nun Başkanı olmayacaktır. Toplantıların düzenlenmesi, kararların takibi, her türlü organizasyon ve KONSEY'İN temsili (TMK) TEKSTİL KONSEYİ GENEL SEKRETERİ (Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri muadili) tarafından gerçekleştirilecektir.

Tedbir 2: “Kamu Kurumları Tekstil Koordinasyon Kurulu”nun oluşturulması

KAMU KURUMLARI TEKSTİL KOORDİNASYON KURULU

Kamu Kurumları Tekstil Koordinasyon Kurulu, tekstil ile yakından ilgili Bakanlık, Müsteşarlık ve Başkanlıkların Müsteşar ve Başkanları veya vekillerinden oluşacaktır. Tekstil sektörü ile yakından ilgili kamu kurumları şunlardır:

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı

Maliye Bakanlığı

Milli Eğitim Bakanlığı

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı

Çevre ve Orman Bakanlığı

Dış Ticaret Müsteşarlığı

Gümrük Müsteşarlığı

Hazine Müsteşarlığı

DPT

YÖK

TÜBİTAK

Kamu Kurumları Tekstil Koordinasyon Kurulu, Türk Tekstil Konseyi İcra Kurulu ile birlikte yılda en az iki toplantı yapacaktır. Bu toplantıların organizasyonu ve sekreteryahizmetleri Türk Tekstil Konseyi Genel Sekreterliği'nce yürütülecektir.

Uygulama Planı

“Türk Tekstil Konseyi” birçok durumda bu Rapor’da önerilen öncelik ve tedbirler için sorumlu kuruluş, “Kamu Kurumları Tekstil Koordinasyon Kurulu” işbirliği yapılacak ve hukuki-kurumsal düzenlemelerin yapılmasında yön verici kuruluş olacaklarından, mümkünse söz konusu Konsey ve Kurulun oluşturulmasının 2007 yılından önce gerçekleştirilmesinde büyük yarar vardır. Bunun için :

- Türk Tekstil Konseyi Genel Sekreterlik görevleri, Konsey oluşup Genel Sekreterini seçinceye kadar DPT tarafından yürütülecek ve IX. Kalkınma Planı’nın T.B.M.M.’de kabulünden sonra DPT, Türk Tekstil Konseyi İcra Kurulu daimi üyesi olan kuruluşlar ile Kamu Kurumları Tekstil Koordinasyon Kurulu üyesi olan kurumların Müsteşar veya Başkanlarını bilgilendirerek ortak toplantıya çağıracaktır.

- Bu ortak toplantıda Türk Tekstil Konseyi’nin faaliyet giderlerinin nasıl karşılanacağı ve Türk Tekstil Konseyi’nin toplantı tarihi tespit edilecektir.

- Türk Tekstil Konseyi Toplantısında katılımcıların, Türk Tekstil Konseyi ve Kamu Kurumları Tekstil Koordinasyon Kurullarının oluşumu ve IX. Kalkınma Planı “Tekstil, Deri ve Hazır Giyim Özel İhtisas Komisyonu” raporunda belirtilen amaç ve politikalar ile bunları gerçekleştirmeye yönelik öncelikler, tedbirler ve hukuki-kurumsal düzenlemeler hakkındaki görüş ve önerileri alınacak ve “İhracatçı Birlikleri”, “Tekstil Dernekleri”, “Hazır Giyim Dernekleri”, “İşçi Sendikaları” temsilcilerinin her birinin İcra Kurulu için kendi aralarından birer geçici üye seçmeleri sağlanacaktır.

- İcra Kurulu yapacağı ilk toplantısında Tekstil Konseyi Genel Sekreterini seçerek rutin çalışmalarına başlayacaktır.

2. Sorun: Türk Tekstil Sanayii’nin plansız, programsız gelişmesi ve sektörün geleceğinden endişe duyması (bkz. 5.2.2.9)

Tedbir 1: Türk Tekstil Sanayii için hükümetler değişikçe değişmeyecek uzun vadeli bir Devlet Politikasının oluşturulması ve kısa, orta ve uzun vadeli hedef ve önceliklerin belirtildiği yol haritasının tespiti

Sorumlu Kuruluş: Türk Tekstil Konseyi

İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar: Kamu Kurumları Tekstil Koordinasyon Kurulu ve IX. Kalkınma Planı “Tekstil, Deri ve Hazır Giyim Özel İhtisas Komisyonu”

Performans Göstergesi :

Mevcut: Taraflarca kabul görmüş bir devlet politikası yok

Hedef: Taraflarca kabul görmüş bir devlet politikası ve yol haritasının hazırlanması

Başlama Bitiş Yılı: 2007 yılında devlet politikası ve yol haritasının hazırlanması bitirildikten sonra, her yıl gelişmelerin yol haritasını hazırlayan kuruluşların

temsilcilerinden oluşan bir komisyon tarafından değerlendirilecek ve değerlendirme raporu Türk Tekstil Konseyinin yıllık toplantısına sunulacaktır.

3. Sorun: Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) ve MEB'dan onaylı özel eğitim kurumları dışında, İşkur, KOSGEB, Belediyeler, Sendikalar, Meslek Kuruluşları, İhracatçı Birlikleri ve Sivil Toplum Örgütleri tarafından yürütülen birbirinden habersiz, koordinasyonsuz yaygın eğitim faaliyetlerinin ve AB'den mali destek almak için sunulan eğitim projelerinin yarattığı kaos ve kaynak israfı

Tedbir: Türk Tekstil Konseyi tarafından uygun sayıda MEB temsilcisinin de yer alacağı bir **Türk Tekstil Eğitimi Kurulu**'nun oluşturulması ve bu Kurulun gerek örgün ve yaygın tekstil ve hazır giyim teknik eğitiminin kalitesinin artırılması ve sektörün ihtiyaçlarına uygun hale getirilmesi, gerekse MEB dışındaki: resmi, yarı resmi ve özel (sivil toplum) kuruluşların yaygın eğitim faaliyetlerinin ve projelerinin koordinasyonu konularında MEB'nin resmi Danışma Kurulu olarak görev yapması sağlanmalıdır. Buna paralel olarak tekstil ve hazır giyim küme merkezlerinde de yöre sektör temsilcileri ile MEB ve KOSGEB, İŞKUR...gibi ilgili kamu kuruluşları temsilcilerinden oluşan "**Mahalli Tekstil Eğitimi Kurulları**" oluşturulmalıdır.

Sorumlu Kuruluş: Türk Tekstil Konseyi ve Milli Eğitim Bakanlığı müştereken

İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar: Kamu Kurumları Tekstil Koordinasyon Kurulu, Türk Tekstil Vakfı, TARGEV, İTKİB, TGSD, TRİSAD, Sendikalar

Başlama Yılı: 2007

Bitiş Yılı: 2007 (Türk Tekstil Eğitimi Kurulu'nun kuruluşu 2007 yılında tamamlanmalı ve Kurul daimi olmalıdır)

4. Sorun: Örgün ve yaygın tekstil teknik eğitimi yoluyla yetiştirilen kalifiye elemanların ve ara kademe elemanların niteliklerinin, sektörün ihtiyaçlarına tam olarak uygun olmaması

Aşağıda Özel İhtisas Komisyonumuzun, 4. Sorunun giderilmesi çalışmalarını sırasında Türk Tekstil Eğitimi Kurulu'na ışık tutacak tedbir önerileri yer almaktadır:

Tedbir 1: Teknik ve Mesleki Eğitim Fakültelerindeki tekstil ve hazır giyim öğretmenliği programları: YÖK ve MEB ile Sektör temsilcilerinin ortak çalışmasıyla sektörün güncel ve gelişen ihtiyaçlarına cevap verebilecek, sektörü tanıyan ve pratik bilgiye de sahip (gerekirse öğrenimi sırasında veya mezun olduktan sonra 1 yıl sanayi stajı yapmış olan) öğretmenler yetiştirecek şekilde yeniden düzenlenmelidir. Atölye uygulamalarının yaptırılmasında sanayiden gelen ve sözleşmeli olarak çalıştırılacak tecrübeli atölye eğiticilerinin görev almaları sağlanmalıdır.

Tedbir 2. Tekstil ile ilgili mesleklerde istenen nitelikler belirlenmeli ve **meslek standardizasyonu** çalışmaları bir an önce tamamlanmalıdır. Meslek standartlarında insan yetiştirmeyi hedefleyen, modüler eğitim programları hazırlanmalı ve hem örgün eğitimde, hem de yaygın eğitimde modüler eğitim sistemine geçilmelidir.

Tedbir 3. Sektör, MEB ve YÖK işbirliği ile acilen Sektörün her seviyedeki kalifiye eleman ihtiyacı (orta ve uzun vadeli olarak) tespit edilmeli ve mevcut yaygın ve örgün mesleki eğitim ile yüksek öğretim programları buna göre reorganize (kapatma, birleştirme, yer değiştirme, program değiştirme vs. şeklinde) edilmeli ve yeni tekstil ve hazır giyim programlarının açılmasında da eleman ihtiyacı master planı belirleyici olmalıdır.

Tedbir 4. Mevcut yaygın ve örgün mesleki eğitim ile yüksek öğretim programlarının reorganizasyonu ve yeni programların açılması, Türk tekstil sanayiinin geleceği için büyük önem taşıyan **“kümelerin oluşturulması”** (bkz. 3.5.2.2. ve 5.2.2.2.) ile uyumlu ve küme oluşumlarını destekler şekilde yapılmalıdır.

Tedbir 5. Sektör İşverenleri kalifiye eleman istihdamında **eğitim belgesi (sertifikası) olmayanları işe almamalı** ve mevcut elemanlarından eğitim belgesi olmayanların 3 yıl içerisinde eğitim belgesi almasını sağlamalıdır.

Tedbir 6. Tekstil sanayiinde gerçekleşmesi hedeflenen yeniden yapılanma çerçevesinde tekstil ve hazır giyim işkollarındaki bir meslek dalında eğitim belgesine sahip olup, aynı işkolundaki başka bir meslek dalında çalışmak isteyenler için **değişim modülleri** hazırlanmalıdır.

Tedbir 7. Sektörün milli ekonomimiz için taşıdığı ve istihdam yaratmada oynadığı büyük önem göz önüne alınarak, AB'nin eğitimi destekleme fonlarının kullanımı sırasında örgün ve yaygın tekstil ve hazır giyim teknik eğitiminin kalitesinin artırılması ve sektörün ihtiyaçlarına uygun hale getirilmesi projelerine öncelik tanınmalıdır.

Tedbir 8. KOSGEB'in **AB MEDA Hazır Giyim Sektöründe Mesleki Eğitim Projesi** kapsamında Hazır Giyim Eğitim Merkezi/laboratuvarları kurmasına benzer şekilde, **Tekstil Eğitim Merkezi/laboratuvarları** kurulması için proje hazırlanmalıdır.

Tedbir 9. Tekstil Kümesi merkezlerinde (Bursa, Denizli, Çorlu, İstanbul, Adana, Uşak, Gaziantep), Sektör (kurulursa Türk Tekstil Konseyi), KOSGEB, MEB ve TÜBİTAK Tekstil Araştırma Merkezi'nin işbirliği ile daha ziyade bulunduğu tekstil kümesinin konusunda ihtisaslaşmış **Tekstil Eğitim ve Danışmanlık (İhtisas) Merkezleri** kurulmalıdır.

Tedbir 10. Tekstil ve Hazır Giyim İhtisas Merkezleri'nin kurulması çalışmalarını için, AB Fon kaynaklarından öncelikli olarak pay ayrılması sağlanmalıdır.

Tedbir 11. Türk Tekstil Vakfı tarafından Alman Meslek Örgütü BİBB'in danışmanlığında Almanya'dakilere benzer şekilde, hem örgün eğitimin pratik uygulamalarının, hem de modüler yaygın eğitimin teorik ve pratik uygulamalarının yapılması için Adana, Çerkezköy-Tekirdağ ve Kayseri'de kurulmakta olan **İşletmeler Üstü Meslek Eğitim Merkezleri** modeli yakından izlenmeli ve başarılı oldukları takdirde, model tüm tekstil kümesi il merkezlerinde uygulanmalıdır.

Tedbir 12. EBSO ve TARGEV'in işbirliği ile AB fonlarından yararlanarak başlatılmış bulunan **Konfeksiyonda Yalın Üretim Kursları Projesi** gibi yerel veya bölgesel olarak başlatılmış başarılı projelerin, Sektör (kurulursa Türk Tekstil Konseyi), MEB, KOSGEB ve Üniversitelerin işbirliği ile tüm tekstil ve hazır giyim kümesi merkezlerinde de uygulanmasını sağlayacak organizasyon ve altyapı oluşturulmalıdır.

Bunlara ilaveten Sektöre has olmayıp, tüm Türk mesleki eğitimini ilgilendiren bazı tedbirler de şunlardır :

- Mesleki eğitimin asıl amacı, öğrencileri yeteneklerine dayalı iş bulabilecekleri dallarda eğitmek olmalıdır. Üniversite hedefli mesleki eğitim önyargısından vazgeçilmelidir.
- Fakat bu arada yetenekleri ve çalışkanlıkları ile temayüz eden öğrencilerin kendi mesleklerinde üniversiteye geçişlerinin önü kesilmemeli ve hatta bu şekildeki öğrencilerin kendi alanındaki üniversite programlarına yerleştirilmesini teşvik edecek düzenlemeler yapılmalıdır.
- Ulusal Mesleki Eğitim Strateji Planlaması yapılmalıdır (Orta Öğretim-Yüksek Öğretim birlikte planlanmalıdır).
- İlköğretim okullarında rehberlik sistemi güçlendirilmeli ve ilköğretim okulundan mezun olan öğrencilerin meslek seçimlerini daha sağlıklı ve bilinçli bir şekilde yapmaları sağlanmalıdır.

5. Sorun: Türk tekstil yüksek öğretiminin, Türk tekstil sanayiinin gösterdiği gelişmelere ayak uyduramaması ve sektörün gerçekleştirilmesi gereken yeniden yapılanma için gerekli eğitim programlarına sahip olmaması (bkz. 5.2.2.8)

Tedbir 1: IX. Kalkınma Planı Döneminde yeni tekstil bölüm veya programları açılmasından veya mevcuttaki öğrenci sayısının artırılmasından kaçınarak, tüm gayretleri, kaliteyi artırmak ve sanayiinin ihtiyaçlarını cevap verebilecek ve sanayide

meydana gelen ve gelmekte olan son gelişmelere uygun elemanlar yetiştirilmesini sağlayacak yapısal değişimin gerçekleştirilmesine yönelmek;

Tedbir 2: Ege Üniversitesi ve Uludağ Üniversitesindeki Tekstil Mühendisliği Bölümlerinin, tekstil teknolojisi, tekstil terbiyesi ve konfeksiyon mühendisliği Bölümlerinin yanında, tekstil kimyası, tekstil makineleri, tekstil işletmeciliği Bölümlerine de sahip TEKSTİL FAKÜLTELERİNE dönüştürülmesi

Tedbir 3: Tüm tekstil mühendisliği bölümlerinde tek tip tekstil mühendisi yetiştirilmesi yerine, tekstil mühendisliği bölümleri ve tekstil fakülteleri arasında sağlanacak bir koordinasyonla, fakülte ve bölümlerin buldukları tekstil kümesinin ihtisas konusunda (bkz. 3.5.2.2 ve 5.2.2.2) ihtisaslaşmaları

Tedbir 4: Ege Üniversitesi ve İ.T.Ü.'de kurulacak olan Tekstil Enstitülerinin tekstil lisansüstü öğretimiyle ilgili faaliyetlerinde AUTEK (Avrupa Tekstil Üniversiteleri Birliği) ve TEXTRANET (Avrupa Tekstil Araştırma Merkezleri Ağı) ile işbirliğinin geliştirilmesi ve bunun için AB destek programlarından yararlanılması

Tedbir 5: Teknik ve Mesleki Eğitim Fakültelerindeki tekstil ve hazır giyim eğitimi bölümlerinin programlarının ve her türlü faaliyetlerinin, tekstil sanayiinin mevcut ve gelecekteki ihtiyaçlarına cevap verebilecek teknisyenleri yetiştirecek öğretmenleri yetiştirecek şekilde yeniden düzenlenmesi ve M.E.B ile Y.Ö.K. arasındaki koordinasyonsuzluğa son verilmesi.

Tedbir 6: Meslek Yüksekokullarında gerekli fiziksel altyapı ve öğretim elemanı sağlanmadan yeni tekstil veya hazır giyim programlarının açılmasına izin verilmemesi ve asgari altyapıdan yoksun, zorluklar içerisinde yürütülmeye çalışılan meslek yüksekokulu programlarının, ilgili üniversitelerin ve meslek kuruluşlarının müşterek talepleri durumunda kapatılmaları.

Tedbir 7: Sınavsız geçiş sisteminde, meslek liselerindeki daha az başarılı öğrencilerin de meslek yüksek okullarına sınavsız olarak geçişi önlemek için, bir eliminasyon sisteminin uygulanması (mesela, meslek liselerinde sadece ilk % 20'ye giren öğrencilere sınavsız geçiş hakkı sağlanması)

Tedbir 8: Meslek Yüksek Okullarının sektörle işbirliğini artırmak ve M.Y.O.'ları arasındaki koordinasyon ve işbirliğini sağlamak için: sektör, Y.Ö.K., tekstil fakülteleri ve ilgili M.Y.O. temsilcilerinden oluşacak bir "M.Y.O.ları Tekstil ve Hazır Giyim Programları Planlama ve Koordinasyon Kurulu"nun oluşturulması.

Sorumlu Kuruluş: Türk Tekstil Konseyi ve Yüksek Öğretim Kurumu müştereken

İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar: Tedbir 2 için, Ege ve Uludağ Üniversitesi Rektörlükleri ve T.B.M.M., Tedbir 4 için, Milli Eğitim Bakanlığı

Başlama Yılı: 2007

Bitiş Yılı: Tedbir 2, 7 ve 8 için 2008, Tedbir 1,3,4,5,6 için 2010

6. Sorun: Sektörün topyekün yeniden yapılanma ve bilgi bazlı ürünlerin üretimine yönelme vizyonunun (bkz. 5.1) gerçekleştirilebilmesi için şart olan Ar-Ge ve Ür-Ge faaliyetlerindeki yetersizlikler (bkz. 5.2.2.8)

Tedbir 1: Ar-Ge ve Ür-Ge'nin hayati önemi konusunda sektörün bilinçlendirilmesi ve gerek kamunun, gerekse işletmelerin Ar-Ge ve Ür-Ge faaliyetleri için daha fazla kaynak ayırmalarını sağlayacak stratejilerin geliştirilmesi.

Tedbir 2: Tekstil sanayiinin ülke ekonomisi için taşıdığı önem göz önüne alınarak, bu sanayinin, uluslar arası yükümlülüklerimize ters düşmeden, Ar-Ge teşviklerinden büyüklüğü ve önemiyle mütenasip bir pay alabilmesini sağlayacak politikalar oluşturulması; mesela tekstil sanayiinin TÜBİTAK TİDEB kanalıyla verilen Ar-Ge yardımlarından aldığı payın arttırılmasını sağlamak için, sektörün bilinçlendirilmesinde ve proje başvurularının hazırlanmasında ücretsiz danışmanlık hizmeti verecek bir ofisin oluşturulması (TÜBİTAK Tekstil Araştırma Merkezi bünyesinde olabilir), tekstil sektöründen gelen Ar-Ge projesi önerilerine öncelik tanınması, primer tekstil sanayii ile ilgili Ar-Ge projelerinin “ileri malzeme teknolojileri” alanına giren projeler olarak değerlendirilmesi ve sağlanan temel destek oranının % 20 oranında artırılması... gibi uygulamaların gerçekleştirilmesi

Tedbir 3: Özellikle sektörün yeniden yapılanma faaliyetleri için gerekli Ar-Ge ve Ür-Ge uzmanlarını yetiştirmek için İ.T.Ü., bilgi bazlı ürünlerin üretimine yönelme faaliyetleri için gerekli Ar-Ge ve Ür-Ge uzmanlarını yetiştirmek için de Ege Üniversitesi bünyesinde birer TEKSTİL ENSTİTÜSÜ'nün kurulması ve bu enstitülerin kurulması ve faaliyetleri için AUTEK (Avrupa Tekstil Üniversiteleri Birliği) ve TEXTRANET (Avrupa Tekstil Araştırma Merkezleri Ağı) ile işbirliği yapılması ve bunun için AB destek programlarından yararlanılması

Tedbir 4: Üniversite-Sanayi-TÜBİTAK işbirliğinin geliştirilmesi ve bu işbirliğiyle tekstil kümesi merkezlerinde daha ziyade kümelerin ihtisas konusunda (bkz. 3.5.2.2 ve 5.2.2.2) ihtisaslaşan Ar-Ge ve Ür-Ge Merkezlerinin kurulacağı ve bunlar arasında sıkı bir işbirliğinin, koordinasyonun sağlanacağı bir altyapının oluşturulması.

Sorumlu Kuruluş: Türk Tekstil Konseyi

İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar: Tedbir 1 için, Kamu Kurumları Tekstil Koordinasyon Kurulu

Tedbir 2 için, Dış Ticaret Müsteşarlığı ve TÜBİTAK

Tedbir 3 için, Y.Ö.K., İstanbul Teknik ve Ege Üniversiteleri Rektörlükleri

Tedbir 4 için, Y.Ö.K. ve TÜBİTAK

Başlama Yılı: 2007

Bitiş Yılı: Tedbir 1 ve 3 için 2008, Tedbir 2 ve 4 için 2010

Performans Göstergeleri :

Mevcut: Sektörün Ar-Ge yardımlarından aldığı pay, değer olarak % 0,8

Hedef: Sektörün Ar-Ge yardımlarından aldığı payın değer olarak % 5'e çıkması

Mevcut: Üniversitelerde Tekstil Enstitüsü yok

Hedef: İ.T.Ü ve Ege Üniversitesinde 2 Tekstil Enstitüsü

Mevcut: Yalnız İzmir'de bir TÜBİTAK Tekstil Araştırma Merkezi

Hedef: İzmir, İstanbul, Bursa, Çorlu, Denizli, Uşak, Adana, Gaziantep'te 8 adet Tekstil Araştırma Merkezi

7. Sorun: Tekstil ve hazır giyim ithalatının ihracatına nazaran daha hızlı artması; Avrupa'nın en büyük üretim kapasitesine sahip Türk tekstil sanayiinin net ithalatçı konumuna düşmesi; Türk konfeksiyon sanayiinin gittikçe artan bir şekilde ithalata dayalı ihracat yapan bir yapı kazanması

Tedbir 1. Türk Lirası'nın aşırı değer kazanması, ihracatı pahalandırdığı için, ürettiğinin yarısından fazlasını (yaklaşık % 60'ını) ihraç eden Türk tekstil ve konfeksiyon sanayiinin ihracatını olumsuz etkilerken, ithalatı ucuzlattığı için tekstil ve hatta hazır giyim ithalatının artmasına yol açarak sektöre çifte darbe vurmaktadır. Dolayısıyla TL'nin aşırı değerlenmesinin önlenmesi, başta tekstil sanayii olmak üzere, tüm ihracata yönelik sanayilerin rekabet güçlerini sürdürebilmeleri için çok önemli bir şarttır.

Tedbir 2. Dünyada tekstil sektöründe ciddi bir arz fazlalığının bulunması nedeniyle, her türlü yol denenerek maliyetinin altında satılmak istenen tekstil ürünlerinin fazlalığı vardır. Türkiye iç pazarının bu haksız rekabete karşı korunması gerekmektedir.

Tedbir 3. Türkiye'de uyulan sosyal sorumluluk ve çevre sorumluluğu kurallarına uymadan üretilen, başta Uzakdoğu ülkeleri olmak üzere üçüncü ülke tekstil ürünlerinin Türkiye'ye girmesi engellenmelidir.

Tedbir 4. Gümrüklerin daha şeffaf ve yolsuzluğa izin vermeyen bir yapı kazanması için başlatılan çalışmalara yoğunlaştırılarak devam edilmelidir.

Tedbir 5. Çin'in haksız rekabetine karşılık Dış Ticaret Müsteşarlığının kararlılıkla almış olduğu önlemler ciddi bir şekilde takip edilmeli ve sürdürülmelidir.

Tedbir 6. Menşe (trafik) saptırılmasını önleyecek sistem daha da geliştirilmeli, denetimler sıklaştırılmalı ve trafik sapmalı veya yanlış beyanlı ithalata verilen cezalar artırılmalıdır.

Tedbir 7. Gümrüklerimizde uygulanmakta olan referans fiyat uygulamasının eksiksiz ve denetimlerin daha sık yapılması sağlanmalıdır.

Sorumlu Kuruluş: Dış Ticaret Müsteşarlığı

İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar: Gümrük Müsteşarlığı, Maliye Bakanlığı

Performans Göstergesi:

Mevcut: YTL aşırı değerli; haksız dış rekabete karşı korumak için başlatılmış olumlu girişimler var, fakat yetersiz

Hedef: YTL'nin normal değerinde olması; haksız dış rekabete karşı etkili koruma

Başlama Yılı: 2007

Bitiş Yılı: 2008

8. Sorun: Elektrik enerjisi fiyatlarının rakiplerimize göre yüksek olmasının, sektörün rekabet gücünü olumsuz etkilemesi

Tedbir: Tekstil sanayiinin elektrik enerjisini AB ortalaması fiyatlarla temin edebilmesinin sağlanması

Sorumlu Kuruluş: Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı

İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar: DTM, Türk Tekstil Konseyi

Performans göstergesi:

Mevcut: İtalya dışındaki AB ülkelerindekinden daha yüksek elektrik enerjisi fiyatları

Hedef: AB ülkeleri ortalamasına yakın elektrik enerjisi fiyatları

Başlama ve Bitiş Yılı: 2007, hatta mümkünse 2006 yılında gerçekleştirilmelidir

Tekstil ve hazır giyim sektörümüz uluslararası pazarlarda rekabet içinde olduğu ülkeler içinde en pahalı enerji maliyetlerine maruz kalmıştır. Ülkemizin en fazla ihracatını ve istihdamını sağlayan bu sektörün hedef pazarlarda rekabetçi olabilmesi, enerji girdilerinin hassas sektörlerde hiç olmaz ise AB ortalaması olan 4–5 cent/kws seviyesine indirilmesi ve ihracat için yapılan üretimlerde kullanılan enerji girdileri (elektrik, fuel-oil, doğal gaz, vb) üzerindeki tüm vergi ve fonların, DTM ve ilgili bakanlık yetkilileri ile belirlenecek kullanım ve muafiyet kriterlerine göre, kaldırılması ile sağlanabilecektir.

- Rekabet içinde olduğumuz ülkelerdeki elektrik fiyatları 3-5 cent/kws, AB ortalaması 4-5 cent/kws iken ülkemizde 8-9 cent/kws olması sektörün önündeki en büyük engellerden biridir.
- Emek yoğun ve ihracat ağırlıklı sanayi sektörü elektrik fiyatları için belirlenecek tavan bir döviz fiyatı (5 cent/kwh) Enerji Bakanlığı tarafından sağlanmalıdır.

- Tüm ihracat girdilerinin her türlü vergi ve fondan muaf olması gerekmektedir. Bu amaçla DTM'nin belirleyeceği hassas sektörler ve ihraç ürün kategorileri bazında, enerji girdi (elektrik, fuel oil, doğal gaz, vb.) kullanım oranlarına göre, DİR kapsamında vergi ve fondan muaf enerji girdilerinin temin edilmesi sağlanmalıdır.

Tablo – 5.1

Vergi Dahil Elektrik Fiyatları

2002 Yılı Fiyatları	(Cent/Kwsaat)
Çek Cum.	5,3
Yunanistan	3,8
Macaristan	6,8
İtalya	9,3
Japonya	12,0
G.Kore	5,0
Polonya	5,2
Portekiz	5,6
İspanya	4,0
Türkiye	8,7
İngiltere	5,6
ABD	4,8

Kaynak : Energy Prices and Taxes, OECD, 2004 Edition

9. Sorun: Sektörde kayıtdışı faaliyetlerin hızla artması**Tedbir:** Kayıtdışı faaliyetlerin önlenmesi**Sorumlu Kuruluş:** Maliye Bakanlığı**İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar:** DTM, Türk Tekstil Konseyi

Tekstil ve Hazır giyim sektöründe yaşanan en büyük sorun kayıt dışı ekonominin bu sektörde % 75'lere ulaşmış olmasıdır.

Bu sektörde hızla artan kayıt dışılık,

- Kayıt dışı istihdamı,
- Kaçak enerji kullanımını,
- Kaçak/Yanlış beyanlı ithalatı,
- Faturasız ve/veya düşük faturalı ticareti,
- Naylon fatura ticaretini,
- Hayali ihracatı,
- Kayıtdışı üretimi,
- Büyük vergi kayıplarını, inanılmaz boyutlara çıkarmıştır.

10. Sorun: İstihdam vergilerinin yüksek olması nedeniyle, çalışanların işverenlere maliyetinin yüksek olması ve sonuçta Türk Tekstil ve Hazır Giyim sanayinin global pazarlarda maliyet tutturamayarak rekabet gücünü kaybetmeye başlaması

Tedbir: AB ülkelerinde uygulananın çok üstünde olan istihdam vergilerinin, acilen AB ülkeleri oranlarına yaklaştırılması

Sorumlu Kuruluş: Maliye Bakanlığı ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Müstereken

İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar: İşçi ve İşveren Sendikaları

Performans Göstergesi:

Mevcut: İstihdam üzerindeki vergilerin oranı % 45

Hedef: İstihdam üzerindeki vergilerin % 20'lere çekilmesi

Başlama ve Bitiş Yılı: 2007, hatta 2006 yılında gerçekleştirilmelidir

Türkiye'de yeni yatırımların yapılması ve yeni istihdamın yaratılması yönünde en büyük engel olan, kayıt dışı ekonominin de genelde %50'lerin, emek yoğun sektörlerde ise %80'lerin üzerine çıkmasının en önemli sebebini oluşturan ve OECD'nin en yüksek oranı olan, (OECD'nin verilerine göre, Türkiye'de bu oran %45 iken, İrlanda'da %9, Lüksembourg'da %9, İngiltere'de %18,2, Portekiz'de ise %23,4'tür) istihdam üzerindeki vergilerin (SSK, Gelir, Stopaj Vergileri) düşük seviyede olan AB ülke oranlarına acilen yaklaştırılması gerekmektedir.

Bu bağlamda, ülkemizin üretim, ihracat ve istihdamında en hassas sektör olan Tekstil ve Hazır giyim sektörünün ülke genelinde desteklenmesi, bu amaçla;

I. Geliri 1.500 \$'ın altında kalan illerde uygulanan İstihdam ve Enerji desteklerinden, ülke genelinde %75 oranında yararlanması veya çalışan şirketlerin ödeyeceği vergilere mahsup sistemi ile yararlandırılması sağlanmalıdır.

II. İstihdam üzerindeki vergilerde, 5 yıl süre ile sınırlı kalmak kaydı ile, indirim yapılması ve AB ülkeleri arasında en yüksek seviyede olan istihdam vergi oranlarımızın, düşük seviyede olan AB ülke oranlarına yaklaştırılması; **SSK Primi, Gelir Vergisi ve Stopaj Vergilerinde 2005 yılı başında bu indirim oranının % 20, sonunda % 10 ve takip eden diğer yıllar için ise % 10 olarak belirlenmesi** (Bu indirim oranına göre; % 45 toplam istihdam vergi oranı 2005 başında % 36, 2005 sonunda % 32.4, 2006'da % 28.8, 2007'de % 25.2, 2008'de % 22.8, 2009'da % 20.6 olacak, bu oran OECD ortalaması olup en düşük istihdam vergi oranını (% 9) uygulayan ve AB üyesi olan İrlanda'nın bile iki kati olacaktır).

III. Bir işyerinde asgari 30 kişi istihdam etmek kaydı ile, yeni işyeri olsa dahi, 30 kişinin üzerinde istihdam edilen personelin **toplam istihdam vergilerinin kayıt dışılığı özendirilmeyecek bir seviye olan % 20 olarak** derhal uygulanması. 2005 yılı başında işyeri

bazında belirlenecek çalışan sayısı ve yeni bir işyerindeki asgari 30 kişi için ise yukarıdaki indirim kriterlerinin uygulanmasının, uygun olacağı düşünülmektedir.

Tablo – 5.2

ÜLKELER İTİBARIYLA KURUMLAR VERGİSİ ORANLARI

Ülke	Vergi oranı (%)	Ekonomik Özgürlük Endeksi (Sıra no)
İngiltere	30	7
İsviçre	23	12
ABD	35	12
İsveç	28	14
Almanya	25	18
Çek Cum.	28	33
Macaristan	16	35
Japonya	30	39
Polonya	19	41
G.Kore	29,7	45
Bulgaristan	19,5	52
Yunanistan	35	59
Meksika	33	63
Malezya	28	70
Tayland	30	71
Brezilya	25	90
Türkiye*	30	112
ÇHC	30	112
Arjantin	35	114
Hindistan	36,8	118
Endonezya	30	121
Rusya	24	124
Romanya	25	125
Pakistan	41	133
Bangladeş	30	141

Kaynak:

<http://www.heritage.org/research/features/index/country.cfm>

* 2006 yılında %20'ye inmiştir.

GEREKÇE

- Bu uygulamalar sonucu, istihdam ve enerji teşvikleri ile bölgeler arası yaratılan haksız rekabet kısmen ortadan kaldırılacak,
- Tekstil ve Hazır giyim ürünlerinde kotaların kalkması ile Çin, Hindistan ve benzeri ülkelerin artan haksız rekabetine karşı dünya pazarlarında Türk

Tekstil ve Hazır giyim sektörü rekabet gücünü koruyacak, ihracatını arttıracaktır,

- Emek yoğun sektörlerde asgari 5 yıl süre ile mevcut istihdam korunacağı gibi, kayıtlı istihdamın artması, dolayısı ile kaçak olarak çalıştırılan vatandaşlarımızın da sosyal güvence altına alınması teşvik edilecektir.

Sonuçta, **ilerleme raporunda altı çizilen kayıt dışı ekonomi ve bölgeler arası farklılıkları gidermede somut** bir adım atılmış olacaktır.

11. Sorun: DİR'nin suistimal edilmesi nedeniyle, Türk tekstil sanayinde K.K.O.'ları tehlikeli boyutlarda düşerken, iplik, ham bez ve mamul kumaş ithalatının tehlikeli boyutlarda artması

Tekstil ve hazır giyim üretiminin tüm aşamalarının ülkemizde gerçekleştirilebilmesi önümüzdeki dönemde ülkemizin bu sektörde rekabet gücünü sürdürülebilmesini sağlayabilecek en önemli unsurlardan biridir. Pazara yakınlık ve hızlı teslimin bu sektörün rekabet gücünde artan önemine paralel olarak yurt içinde üretim bazının geliştirilerek sürdürülmesi önem arz etmektedir. 2005 yılı başında kotaların kaldırılması sonrası dünya ticaretinde en olumsuz etkilenen ülkeler yeterli tekstil altyapısı olmayan ithalata bağımlı ülkelerdir.

Diğer yandan Çin ve Hindistan gibi ucuz emek gücü avantajına sahip ülkelerin dünya ticaretine entegrasyonu artırarak tekstil ve hazır giyim ticaretinde paylarını artırmaları ile standart ürünlerde rekabet gücü bu ülkelere geçmekte bu da ülkemiz sanayiini katma değeri daha yüksek ürünler üretimine ve ihracatına zorlamaktadır. Katma değeri yüksek ürün ihracatı ise ancak daha kaliteli girdi sağlanması ile mümkün olabilmekte bu da yurt içinden temin edilmeyen bazı ürünlerin ithalatını gerektirmektedir. Ayrıca, ithalat (haksız ithalatın önlenmesi şartıyla) yurt içinde rekabeti ve dolayısıyla daha ucuz, yenilikçi ve kaliteli üretimi de geliştirmektedir.

Türkiye'de sektörde kayıtdışılığın yüksek olması nedeniyle dahilde işleme rejimini kötüye kullananlar olduğu gibi, buna ihtiyaç duyan işletmeler de vardır. Sonuç olarak, sektörde kayıtdışılık önlenerek Dahilde İşleme Rejiminin yerli tekstil üretimine zarar vermeden katma değeri yüksek girdi ithalatını da engellemeden sürdürülmesi gerekmektedir. Bu hususta sektörle işbirliği ve diyalogun sürdürülerek uygulamanın uzun dönemli ortak çıkarlar paralelinde şekillendirilmeye devam edilmesi önem arz etmektedir.

12. Sorun: Sektörde yer alan Şirketler arasında yatay ve dikey bilgi akışı ve paylaşımı ile iş bölümü ve işbirliği eksikliği

Tedbir 1. Tekstil ve Konfeksiyon Şirketleri Arası Kurumsal İşbirlikleri Oluşturulması

Tekstil ve konfeksiyon sektörlerinde yer alan şirketler bir üretim zincirinin halkası şeklinde beş ana grupta üretim yapmaktadır. Bunlar iplik, dokuma-örme (kumaş), terbiye, yan sanayi ve konfeksiyondur.

Türkiye'nin tekstil ve konfeksiyon sektöründeki temel rekabet gücü, bu zincirin tüm halkalarında ve bu zinciri tamamlayan pamukta önemli bir üretici ülke olmasıdır. Bununla birlikte bu alt gruplar arasındaki ilişkilerde dönemler itibari ile dalgalanmalar yaşanmaktadır.

Önümüzdeki süreçte bu alt gruplar arasında öncelikle kuvvetli bir diyalog oluşturulması ardından işbirliklerine ve stratejik ortaklıklara gidilmesi zorunludur.

Öncelikle her bir alt grupta yer alan şirketlerin, diğer gruplardaki gelişmeleri yakından izleyeceği ve öğreneceği bir diyalog süreci için tüm alt grupların temsilcilerinin katılımı ile bir istişare kurumu oluşturulmalı ve sürekli bilgi akışı oluşturulmalıdır. Özellikle konfeksiyon ayağından başlayarak yurt dışı ve yurt içi moda, renk, kumaş, tasarım, kalite, fiyat talepleri ve özelliklerine bağlı ihtiyaçlar, aşağıya doğru terbiye, yan sanayi, kumaş ve iplik halkalarına iletilerek yeterli, doğru ve zamanında üretim sağlanmalıdır. Bu bilgi akışının sürekliliği korunmalıdır.

Tedbir 2. Şirketler Arasında Ticari İşbirlikleri ve Ortaklıklar Oluşturulması

Konfeksiyon firmaları ile dokuma-örme kumaş, terbiye ve yan sanayi şirketleri arasında, terbiye ile kumaş şirketleri arasında, dokuma-örme kumaş ile iplik şirketleri arasında etkin, kaliteli ve katma değeri daha yüksek üretim için işbirlikleri ve ortaklıklar kurulmalıdır. Bunlar üretim odaklı işbirlikleri olup, hukuki ortaklıklar gerektirmemektedirler. İşbirlikleri olmalıdır. Yine yukarıdaki grup şirketler arasında satın alma ve birleşmeler gibi işbirlikleri ile yarı veya tam entegrasyonlar da sağlanabilmelidir. Ancak önümüzdeki rekabet sürecinde ölçek yerine esneklik daha gerekli olacağından geniş entegrasyonlar yerine esnek işbirlikleri daha yararlı olacaktır.

Tedbir 3. Tekstilde Birleşmelerin Gerçekleştirilmesi

Tekstil sektöründe iplik ve dokuma alt sektörlerinde ölçek ekonomisine ulaşmak, yatırımlarda finansman sıkıntısını aşmak, sermaye yapılarını güçlendirmek, teknoloji değişimini sağlamak ve böylece rekabet güçlerini arttırmak için şirketler arası birleşmeler, stratejik üretim işbirlikleri sağlanmalıdır.

Tedbir 4. Üretim Pazarlama İşbirliklerinin Gerçekleştirilmesi

Şirketler arasında üretim ve pazarlamada ihtisaslaşmış olanların, bu ayrı ihtisas niteliklerini koruyarak bir araya gelmeleri ve kurumsal ortaklıkların stratejik işbirliklerine kadar uzanan birlikteliklerin oluşturulmasıdır.

Pazarlama şirketleri; ağırlıklı olarak tasarım, moda, marka, aktif pazarlama, ar-ge işlevlerini üstlenmeli ,bu konuda know-how ve tecrübe oluşturulmalı, ortaklığa girecek

işletmelerin bu konulardaki alt yapıları bu işletmelere devredilmelidir.(Ürünler, koleksiyon, model patent dahil)

Üretici şirketler; küçük ve orta ölçekli 4-6-8 arasındaki üretici firma pazarlama şirketi ile oluşturulan işbirliği içinde (ortaklık-üretim anlaşması vb.) sadece kaliteli verimli zamanında ve rekabetçi üretim işlemlerinde faaliyet göstermelidir.

Bu model ile sağlanacak ortaklık ve işbirlikleri ile pazarda çok sayıda küçük ve orta ölçekli işletmenin rekabet gücü olacak ve pazarlarda önemli sinerji yaratılacaktır.

Tedbir 5. Hazır Giyimde Birleşmelerin Gerçekleştirilmesi

Şirketler arası birleşmelerde;

Şirketlerin üstün-etkin-rekabetçi-esnek yapılarının Ar-Ge, tasarım, marka, üretim, pazarlama alanlarına taşınması ile oluşturulacak birliktelikler (şirket birleşmeleri) verimli ve rekabetçi yeni şirketler yaratacaktır.

Tedbir 6. Ürün Pazar Değişim İşbirliklerinin Gerçekleştirilmesi

Farklı ürün ve farklı pazarlara dönük olarak çalışan işletmelerin, birbirlerinin ürün, model ve koleksiyonlarını, etkin oldukları kendi pazarlarında satma ve pazarlamaları sayesinde, ürün çeşitliliği sağlanmış, müşteriye sunulan hizmet ve ürün yelpazesi genişletilmiş, pazar payında genişleme sağlanmış olacağı gibi, üretim ve pazarlama maliyetlerinde de çok önemli tasarruflar sağlanmış olacaktır.

Tedbir 7. Perakende ve Mağaza Zincirleri Arasında Ürün Değişimi

Yurtdışında perakende zincirleri ve mağaza zincirleri oluşturan firmaların kendi ürünlerinin tamamlayıcısı ve destekleyen ürünler, modeller ve koleksiyonlar için stand veya köşe tesis etmeleri ve böylece ürün ve marka çeşitliliği yaratılması. Bu model ile pazarlama ve üretim maliyetlerinde tasarruf sağlanmaktadır.

Tedbir 8. Gerçek Sektörel Dış Ticaret Şirketlerinin Oluşturulması

Üretimde esnek ve etkin, pazarlamada tek başına yetkin olamayan şirketler için uygun bir modeldir. Pazarlama ağırlıklı işbirliği sağlanmaktadır. Pazarlama, satış, müşteri ve pazar bulma tek elden, merkezi ve profesyonel olarak yönetilmekte ve üretici firmalar arasında dağıtılmaktadır. Küçük ölçekli işletmeler için rekabette kaçınılmaz modellerden biridir (ancak bu model Türkiye'deki mevcut: pazarlama, satış, müşteri ve pazar bulma hizmetleri vermeyen, dolayısıyla amacından uzaklaşmış KDV'ci sektörel dış ticaret şirketleriyle karıştırılmamalıdır).

Tedbir 9. Pazarlama Ortaklıklarının Oluşturulması

Pazarlama ortaklıkları ile yurtdışı pazarlarda perakende zinciri kurmak, oluşturmak, satın almak, ortak olmak

Ortaklıklar ile yurt dışı pazarlarda mağaza zinciri kurmak

Ortaklıklar ile yurt dışında alışveriş merkezleri kurmak

Tedbir 10. Yabancılar ile Ortak Tekstil Üretimini Gerçekleştirilmesi

Global anlamda iplik ve kumaş girdi teknolojisini üreten ve geliştiren yabancı üretici şirketler ile Türkiye’de iplik ve kumaş üreticileri arasında ortaklıklar ve stratejik işbirlikleri kurulmalıdır. Böylece hazır giyim sektörüne dönük girdilerde kalite artacak, dışa bağımlılık azalacak, hız artacak ve üretim maliyetleri daha düşük olacağı için ithalata kıyasla içerden daha ucuza girdi sağlanacaktır.

Türkiye’de üretilmeyen özellikli iplik ve kumaşların yabancılar ile ortak üretimi öncelikle tercih edilmelidir. Tekstil girdisini oluşturan boyarmaddeler, kimyasallar, çevre ürünleri için de yabancı üreticiler ile ortaklıklara ve ortak yatırımlara gidilmelidir.

Tedbir 11. E-Ticarette Ortak Portalların Kurulması

Global toptancı ve perakendecilerin oluşturdukları e-ticaret tedarik zincirlerine katılım için işletmeler arası işbirlikleri ile ortak tanıtım portalları kurulması. Tanıtım ve portal kurulum ile yönetim giderlerinin paylaşımı.

Tedbir 12. Yabancılar İle Ortak Pazarlama Faaliyetlerinin Gerçekleştirilmesi

Fason üretimde bölgesel satış olanakları; yabancı markalar için Türk kumaşları ile yapılan fason üretimde aynı veya benzer ürünler için bölgesel/ farklı/ diğer pazarlar için üretim ve satış pazarlama hakkının alınması.

Türk kumaşları ile fason üretimi yapılan orta üst sınıf ürünler için de yeni bölgesel markalar yaratılması, üretimi olmayan alanlarda üretim ile farklı ürünlerin farklı pazarlara satışı.

Türk kumaşları ile gerçekleştirilmiş fason üretimin yurt içinde satışı; fason üretim yapılan üreticiler ile Türkiye’ye özgü marka üretimi anlaşmaları yapılarak, Türkiye’de üretim yapılması ve iç pazarda satışı. Koleksiyon, know-how, moda, tasarım, finansman desteğinin sağlanması. Bu işbirlikleri ile özellikle ileride kullanılabilecek tasarım, kalite, teknoloji alt yapılarının elde edilmesi.

Tedbir 13. Konfeksiyon Şirketleri Arasındaki İşbirliklerinin Öncelikli Olarak Teşvik Edilmesini ve Desteklenmesini Sağlayacak Sistem ve Organizasyonların Oluşturulması

Konfeksiyon şirketleri arasında önümüzdeki süreçte işbirliği ihtiyacı yüksek olacaktır. Bu ihtiyaç konfeksiyon sektöründeki dönüşümden ve yeniden yapılanmadan kaynaklanmaktadır.

Konfeksiyon sektöründeki şirketlerin rekabet gücü için: üretim, moda-marka-tasarım, aktif pazarlama (doğrudan satış, mağazacılık vb) alanlarının tamamında etkin olmaları gerekmektedir.

Ancak sektörde tüm şirketlerin teknik ve mali kapasitesi bu etkinliğe ulaşmayı sınırlandırmaktadır. Bu nedenle yeni dönemde konfeksiyon sektöründe şirketler arası işbirlikleri konusunda yol gösterecek, maddi ve idari-hukuksal destek sağlayacak bir sistem ve organizasyon oluşturulmalı ve geliştirilmelidir.

Tedbir 14. KOBİ'ler için moda yapımcıları ve moda alıcılarının desteğinin sağlanması

Sorumlu Kuruluş: Dış Ticaret Müsteşarlığı

İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar: Kurulursa Türk Tekstil Konseyi; Maliye Bakanlığı ile Sanayi ve Ticaret Bakanlığı

Başlama Yılı: 2007

Bitiş Yılı: 2013

Performans Göstergeleri

Mevcut: Alt sektörler arasında veya içinde birbirinden kopuk tasarım, Ar-Ge, Ür-Ge, pazarlama ve satış faaliyetleri

Hedef: Şirketlerarası işbirlikleri konusunda maddi ve idari-hukuksal destek sağlamak amacıyla oluşturulan sistem ve organizasyon sayesinde, elyaftan konfeksiyon ürünü satışına kadar sektörün tüm faaliyetlerinin gerçekleştirilmesinde, yatay (aynı alt sektörde faaliyet gösteren firmalar arasında) ve dikey (iplik, kumaş, terbiye, konfeksiyon, yan sanayi kuruluşları arasında) dahili ve harici işbirliklerinin ve iş bölümlerinin geliştiği bir yeniden yapılanmanın olduğu tekstil ve konfeksiyon sektörünün mevcudiyeti.

13. Sorun: ABD'nin bölge ülkelerinde QIZ'ler (Kalifiye Sanayi Bölgeleri) kurarak, ABD pazarı için fırsat eşitliğini bozması, Türkiye'yi cezalandırması

Tedbir: Ürdün ve Mısır'daki QIZ'ler kapatılmayacağına göre, Türkiye'de de Tekstil ve konfeksiyon sanayiinin de yer alacağı bir QIZ kurulması.

Sorumlu Kuruluş: Dış İşleri Bakanlığı

İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar: Dış Ticaret Müsteşarlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı

Başlama Yılı : 2007

Bitiş Yılı : 2007

Performans Göstergeleri:

Mevcut: Ürdün ve Mısır'dan farklı olarak Türkiye'de hiç QIZ yok

Hedef: Türkiye'de tekstil ve konfeksiyon sanayiinin de yer aldığı bir tane QIZ var.

14. Sorun: Yurtdışında Türkiye'nin ve Türk mallarının imajının arzu edilen derecede iyi olmaması

Tedbir: Dünya pazarlarında “Turquality” etiketinin “Türkiye’de üretilmiş kaliteli mamul” kavramıyla özdeşleştirilmesi için başlatılmış bulunan çalışmaların genişletilerek ve yoğunlaştırılarak sürdürülmesi

Sorumlu Kuruluş: Dış Ticaret Müsteşarlığı

İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar: Kültür ve Turizm Bakanlığı; TİM

Performans Göstergesi:

Mevcut: Turquality etiketinin yurtdışındaki tanınırlığı düşük ve kullananlara sağladığı fayda kısıtlı

Hedef: Turquality etiketinin tanınırlığının ve dolayısıyla cazibesinin artması

Başlama Yılı: Başlamış durumda

Bitiş Yılı: 2010

15. Sorun: Pamuk ziraatının çevreye verdiği zarar nedeniyle, Türk Tekstil Sanayinin ihracatının en önemli kısmını oluşturan pamuklu tekstil ürünlerinin imajında meydana gelmeye başlayan bozulma (bkz. 5.2.2.4)

Tedbir 1: Kıymetli Ege ve seçilmiş iyi kalite Güneydoğu Anadolu pamuklarının herbisid ve defolyan kullanılmadan (elle toplandığı için) ve az miktarda insektisid ve pestisid kullanılarak yetiştirilmesinin ve kontaminasyona yol açılmadan elle toplanmasının, roller-gin çırçırılmasının teşvik edilmesi (mesela bu şekilde yetiştirilip, toplanan ve çırçırılan **çevre dostu pamuklara (better cotton)** daha yüksek prim verilmesi)

Tedbir 2: Çevre dostu pamuğun (better cotton’ın) iyi imajı ile Türk pamuklu tekstil ürünlerinin imajının bütünleştirilmesi (mesela “Çevre dostu olarak yetiştirilmiş, elle itinayla toplanmış üstün kaliteli Ege pamuğundan imal edilmiştir” etiketlerinin kullanılması)

Tedbir 3: Şu anda pazarı çok küçük olan, fakat hızla büyüyen **Organik Pamuğun** yetiştirilmesinde ve işlenmesinde Türkiye’nin mevcut lider ülke pozisyonunun korunmasını ve geliştirilmesini sağlayacak teşvik sisteminin oluşturulması

Tedbir 4: Renkli pamuk üretiminin teşvik edilmesi

Tedbir 5: Başta Organik pamuktan ve renkli pamuktan olmak üzere çevre dostu pamuktan üretilmiş iplik ve kumaşların terbiyesinin de çevre dostu olarak gerçekleştirilmesinin, Ar-Ge faaliyetleri dahil teşvik edilmesi

Sorumlu Kuruluş: Tekstil Konseyi ile Tarım ve Köyişleri Bakanlığı müştereken

İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar : Ziraat Odaları, ilgili Ticaret Borsaları, Tedbir 2 için: Dış Ticaret Müsteşarlığı; Tedbir 5 için: TÜBİTAK Tekstil Araştırma Merkezi, Dış Ticaret Müsteşarlığı ve Türkiye Tekstil Terbiye Sanayicileri Derneği

Başlama Yılı: 2007

Bitiş Yılı: 2013

16. Sorun: Katma değeri yüksek özel mamuller üretiminin öneminin arttığı bir dönemde, Türk Tekstil Sanayii'nin pamuk ve yün dışında kalan diğer özel doğal liflerden katma değeri yüksek özel mamullerin üretiminde yetersiz kalması.

Tedbir: Anavatanı Türkiye olan Angora (Ankara tavşanı kılı) ve Moher (tiftik, Ankara keçisi kılı) üretiminin ve bu liflerle ve/veya bunların diğer liflerle karışımlarıyla katma değeri yüksek özel mamullerin imalatının geliştirilmesi

Sorumlu Kuruluş: Türk Tekstil Konseyi

İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar: Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Dış Ticaret Müsteşarlığı, TÜBİTAK Tekstil Araştırma Merkezi

Başlama Yılı: 2007

Bitiş Yılı: 2010

Performans Göstergesi: Türkiye'nin Angora ve Moher liflerinden mamul katma değeri yüksek özel mamuller ihracatının belirgin şekilde artması.

17. Sorun: Piyasada, gerek yurtiçinde üretilmiş, gerekse ithal edilmiş çok düşük kaliteli tekstil mamullerinin yaygınlaşması

Tedbir: Daha fazla tekstil mamulu için, "uyulması zorunlu standart" hazırlanması

Sorumlu Kuruluş: Türk Standartları Enstitüsü

İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar: Türk Tekstil Konseyi, TÜBİTAK Tekstil Araştırma Merkezi

Başlama Yılı: 2007

Bitiş Yılı: 2009

Performans Göstergesi: Mevcutlara ilaveten en az 10 tekstil mamulü için daha "uyulması zorunlu standart"ın hazırlanması ve yürürlüğe konulması.

6.1. Temel Amaç ve Politikalar ile Öncelik ve Tedbirlerin Gelişme Eksenleri Bazında Tasnifi

	İstikrarlı Bir Ortamda Sürdürülebilir Büyümenin Sağlanması	Ekonomide Rekabet Gücünün Artırılması	İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi	Sosyal İçermenin güçlendirilmesi	Bölgesel Gelişmişlik Farklılıklarının Azaltılması	Kamuda İyi Yönetişim Yaygınlaştırılması	Fiziki Altyapının İyileştirilmesi
Sektörde kayıtdışılığın önlenmesi gerekmektedir.	Sektörde yüksek orandaki kayıt-dışılık nedeniyle oluşan haksız rekabete önlenerek, kurumsallaşma ve sektörel politikaların etkinliğini geliştirilecektir.						
Haksız rekabete karşı önlemler sürdürülmelidir.	Çin başta olmak üzere haksız rekabet yaratan ülkelere karşı alınan önlemler sürdürülmelidir.						
Ar-Ge ve yenilikçilik özendirilmelidir.		Sıradan tekstillerde maliyetlere dayalı bir rekabetin sürdürülmesi güç görülmektedir. Başta yüksek performanslı teknik tekstiller ve çok fonksiyonlu ürünler olmak üzere Ar-Ge çalışmaları ile rekabet gücünün korunması sağlanabilecektir.					

İnsangücü altyapısı geliştirilmelidir.		Çalışan verimliliği geliştirilerek sektörde rekabet gücünün korunması sağlanabilecektir.	Üniversite-sanayi işbirliği geliştirilerek yeterli sayıda ve kalitede Ar-Ge personeli ve ara kademe çalışan yetiştirilmelidir.				
Sektörel koordinasyon, işbirlikleri, ortaklıklar ve bilgi paylaşımı geliştirilmelidir.	Sektörel koordinasyon sağlanarak (sektörel koordinasyon kurulu gibi bir yapılanma ile) uzun vadede sektöre yol gösterecek çalışmalar yapılmalıdır.	Sektörün KOBİ yapısı verimsizliğe neden olmaktadır. Uluslararası ticaret şartlarının sektörel konsolidasyona zorlayacak olması nedeniyle firma birleşmeleri ve işbirlikleri geliştirilmelidir.					
Moda-marka ürünlerin üretimine yönelik özgün tasarım, kalite, verimlilik, pazarlama ve dağıtım kanalları oluşturulmalı, markalaşma özendirilmelidir.		Hızlı değişen modanın yakın takibi ve modayı etkileyebilme sektöre rekabet gücü kazandıracaktır. Markalaşma yolu ile daha yüksek katma değer elde edilirken pazarda daha kalıcı olunabilecektir.					

Organik pamuk tarımı geliştirilmelidir.		Organik pamuk kullanılarak üretilen ürünlere büyük pazarlarda talep artmaktadır.					
Teknik tekstiller alanında araştırmalar desteklenmeli, Ar-Ge altyapısı geliştirilmelidir.		Teknik tekstiller sektörün önümüzdeki dönemde gelişme göstermesi beklenen bir alanıdır. Bu alanda Ar-Ge çalışmalarına öncelik verilmesi sektöre rekabet gücü kazandıracaktır.					
Emek yoğun üretim süreçleri önce Anadolu'ya zamanla diğer ülkelere kaydırılmalıdır.		Emek maliyetinin düşürülmesi sektöre rekabet gücü kazandıracaktır.		Özellikle hazır giyim sektörü kadın işgücü istihdamının yoğun olduğu, nispeten daha vasıfsız işgücünün istihdam edilebildiği bir sektördür. Emek maliyetlerinin düşürülmesi ile öncelikle yurt içinde bu istihdamın korunması sağlanabilecektir.	Kümeleme modeline uygun olarak yatırımların fakir illere taşınması sağlanarak bu illerin ekonomik gelişmesine katkı sağlanabilecektir.		

İstanbul'un bir moda merkezi olması sağlanmalıdır.		Modanın hızlı değişimi sürecine sektörün katılım sağlanarak pazar beklentileri yönlendirilebilecek, pazarda kalıcı olunabilecektir.					
AB ticaret politikasının Türkiye'nin öncelikleri de dikkate alınarak belirlenmesi sağlanmalıdır.	Gümrük Birliği nedeniyle AB ticaret politikası ülkemiz tarafından aynen kabul edilmektedir. AB'nin Türkiye'nin önceliklerini de dikkate alarak bu politikasını belirlemesi sağlanmalıdır.						
Türk Lirasının aşırı değerlenmesi önlenmelidir.	İhracatın özendirilmesi, dış ticaret dengesinin sağlanması açısından TL'nin aşırı değerli olması olumsuz sonuçlar doğurmaktadır.	Yüksek oranda yerli girdi kullanan sektörde TL'nin aşırı değerli olması rekabet gücünü olumsuz etkilemektedir.					

Başta vergisel yükler olmak üzere maliyetler dünya fiyatlarına indirilmelidir.		Maliyetlerin rakip ülkelere göre yüksekliği (SSK primleri, enerji fiyatları vs) sektörde rekabet gücünü olumsuz etkilemektedir. Bu maliyetlerin uluslararası düzeye indirilmesi gerekmektedir.					
Kapasite artırımı yerine, modernizasyon ve yeniden yapılanma yatırımlarına ağırlık verilmelidir.		Bazı alt sektörlerde fazla kapasite olması rekabet gücünü olumsuz etkilemektedir.					

6.2. Dokuzuncu Kalkınma Planı Açısından Temel Yansımalar

Türk Tekstil Sanayii'nin temel amacı, Dünya tekstil piyasalarında (üretimde, dış ticarete) ve tekstil ürünlerinden beklentilerde meydana gelen ve gittikçe belirginleşen büyük değişimlere rağmen, uluslararası rekabet gücünü sürdürebilmek ve pazar payını korumak, hatta artırmaktır.

Türk tekstil ve hazır giyim sektörü tedarikçi ülkeden piyasa yapıcı ülkeye geçiş ve bilgi bazlı ürünlerin üretimine yönelik temel eksenlerinde dönüşüm geçirerek uluslararası ticaretin değşen koşullarına uyum sağlamak durumundadır. Gerçekleştirilecek yapısal değişim sayesinde üretimde ve ürünlerde sağlanacak gelişmelerin sonucu olarak, Türk Tekstil Sanayii hacimsel olarak büyümez, hatta biraz küçülürken, cirosu artacaktır. Yani Türk Tekstil Sanayii daha az üretimle, ürünle daha yüksek katma değer sağlayacaktır.

DEVLET PLANLAMA TEŞKİLATI MÜSTEŞARLIĞI

DOKUZUNCU KALKINMA PLANI

(2007-2013)

TEKSTİL, DERİ VE GİYİM SANAYİİ

ÖZEL İHTİSAS KOMİSYONU

DERİ VE DERİ ÜRÜNLERİ ALT KOMİSYONU

RAPORU

MART – 2007

DERİ VE DERİ ÜRÜNLERİ ÖZEL İHTİSAS ALT KOMİSYONU ÜYELERİ

Başkan :

Turgut KOŞAR..... TOBB - Deri Sektör Kurulu Başkanı
Türkiye Deri Sanayicileri Derneği Başkanı

Koordinatör:

Mustafa ÖZÇÖREKÇİ.....DPT - Uzman
Emrah ÖNGÜT.....DPT - Uzman Yard.

Raportör:

Dr. Volkan ÇANDAR.....DETEK - Deri Kimyacıları Teknisyenleri ve
Teknologları Derneği Başkanı

Üyeler (Alfabetik) :

Ahmet KAYALI.....Ayakkabı Yan Sanayicileri Derneği
Ahmet TOSUN.....Celal Baya Üni. Salihli Meslek Yüksek Ok.
Beste COŞKUNER.....Türkiye Ayakkabı Sanayicileri Derneği
Hakan ÖZKAN.....Gümrük Müsteşarlığı - Uzman
Hakkı MATRAŞ.....Saraciyeye Sanayicileri Derneği Başkanı
Himmet GERİŞ.....DTM - Uzman
İsmail BOY.....TİM – İDMİB Başkan Vekili
Mehmet Musa EVİN.....Türkiye Deri Konfeksiyoncuları Dern.II. Başkan
Meral KABUKÇUOĞLU.....San.ve Tic.Bak-Tekstil, Deri, Haz.Giy.Şb.Müd.
Muhsin ÖZYENİCE.....Bursa Deri Sanayicileri Derneği Başkanı
Murat AL.....Niğde Üni. Bor Meslek Yüksek Okulu
Necla MUTLU.....Milli Eğt.Bak-Kız Teknik Öğretim Gn. Md.lüğü
Onur GÖRGÜN.....Türkiye Deri Sanayicileri Derneği.
Selma TEZYETİŞ.....KOSGEB – Süreç Danışmanı
Şinasi GÜNEŞ.....Çorlu Deri Organize Sanayi Bölğ.Yön.Kur.Bşk
Yrd. Doç. Dr. Bahri BAŞARAN.....Ege Üni. Mühendislik Fak. Deri Müh. Bölümü
Zafer GÜL.....İTKİB- Yönetim Kurulu Üyesi
Zeki MAR.....Saraciyeye Sanayicileri Derneği Genel Sekreteri
Zeynep Pınar ERBÜTÜN.....Ege Bölgesi Deri Sanayicileri Derneği

İçindekiler

1.GİRİŞ.....	271
2. MEVCUT DURUM VE SORUNLAR.....	279
2.1. Mevcut Durum.....	279
2.1.1.Kuruluş Sayısı, Mevcut Kapasite ve Kullanımı.....	279
2.1.1.0. Ham Deri.....	279
2.1.1.1. Deri Üreticileri.....	279
2.1.1.2. Saraciye Alt Sektöründe Kuruluş Sayısı, Mevcut Kapasite ve Kullanımı.....	280
2.1.1.3. Ayakkabı Alt Sektöründe Kuruluş Sayısı, Mevcut Kapasite ve Kullanımı.....	283
2.1.1.4. Ayakkabı Yan Sanayii Alt Sektöründe Kuruluş Sayısı, Mevcut Kapasite ve Kullanımı.....	284
2.1.1.5. Deri Konfeksiyon Alt Sektöründe Kuruluş Sayısı, Mevcut Kapasite ve Kullanımı.....	287
2.1.1.6. Deri Kimyasalları Alt Sektöründe Kuruluş Sayısı, Mevcut Kapasite ve Kullanımı.....	288
2.1.1.7. Deri İşleme ve Ayakkabı Makineleri Sanayi.....	290
2.1.1.8. Deri Atıklarının Değerlendirilmesi ve Çevre.....	290
2.1.1.9. Deri Sektöründe Eğitime Yönelik Kuruluş Sayısı, Kapasitesi ve Nitelikleri.....	291
2.1.1.10. Sektörel Örgütlenmeler, Fuarlar ve Yayınlar.....	297
2.1.2.Üretim.....	299
2.1.2.0. Ham Deri.....	299
2.1.2.1. Deri Üreticileri.....	300
2.1.2.2. Deri Eşya (Saraciye) Üretim Verileri.....	302
2.1.2.3. Ayakkabı Üretim Verileri.....	307
2.1.2.4. Ayakkabı Yan Sanayii Üretim Verileri.....	308
2.1.2.5. Deri ve Kürk Konfeksiyon Üretim Rakamları.....	309
2.1.2.6. Deri Kimyasalları Üretim Verileri.....	311
2.1.3.Dış Ticaret.....	311
2.1.3.0.İthalat.....	312
1- Ham Deri İthalatı.....	315
2- İşlenmiş ve Yarı İşlenmiş Deri İthalatı.....	323
3- Deri Eşya (Saraciye) İthalatı.....	330
4- Ayakkabı İthalatı.....	333
5- Ayakkabı Yan Sanayi İthalatı.....	341
6- Deri ve Kürk Giyim, İşlenmiş Kürk İthalatı.....	342
7- Deri Kimyasalları İthalatı.....	347
8- Deri ve Ayakkabı Makineleri İthalatı.....	347
2.1.3.1.İhracat.....	351
1- Ham Deri İhracatı.....	351
2- İşlenmiş ve Yarı İşlenmiş Deri İhracatı.....	355
3- Deri Eşya (Saraciye) İhracatı.....	360
4- Ayakkabı İhracatı.....	363
5- Ayakkabı Yan Sanayi İhracatı.....	371
6- Deri ve Kürk Giyim, İşlenmiş Kürk İhracatı.....	373
7- Deri Kimyasalları İhracatı.....	379

8- Deri ve Ayakkabı Makineleri İhracatı.....	379
2.1.3.Fiyatlar.....	383
2.1.4.Sorunlar ve Çözüm Önerileri.....	383
2.2. Sektörün Dünyada (OECD, DTÖ Ülkeleri) ve AB Ülkelerindeki Durumu.....	390
2.3. GZFT (Güçlü Yanlar - Zayıf Yanlar ve Sorunlar – Fırsatlar - Tehditler) Analizi..	391
3. DOKUZUNCU PLAN DÖNEMİNDE (2007-2013) SEKTÖRDE BEKLENEN GELİŞMELER.....	393
3.1. Yurtiçi Talep Projeksiyonu.....	393
3.2. İhracat Projeksiyonu.....	394
3.3. Üretim Projeksiyonu.....	395
3.4. İthalat Projeksiyonu.....	396
3.5. Muhtemel Yatırım Alanları.....	396
3.6. Teknolojide, Ar-Ge Faaliyetlerinde, İstihdam Piyasasında, Girdi Piyasalarında, Çevre Uygulamalarında vb. Muhtemel Gelişmeler ve Sektörün Rekabet Gücüne Etkileri.....	397
3.7. Deri Kimyasalları ve Deri ve Ayakkabı Makineleri ile Ayakkabı ve Yan Sanayilerinde Muhtemel Gelişmeler.....	399
4. AB'YE KATILIM SÜRECİNİN SEKTÖRE ETKİLERİ.....	400
5. DOKUZUNCU PLAN DÖNEMİ İÇİN ÖNERİLEN STRATEJİ, AMAÇ, POLİTİKA, ÖNCELİK VE TEDBİRLER.....	401
5.1. Temel Sektörel Vizyon ve Strateji.....	401
5.2. Temel Amaç ve Politikalar.....	401
5.2.1. AB'ye Katılım Sürecine Yönelik Amaç ve Politikalar.....	401
5.2.2. Diğer Amaç ve Politikalar.....	401
5.3. Amaç ve Politikaları Gerçekleştirmeye Yönelik Öncelikler, Tedbirler ve Hukuki-Kurumsal Düzenlemeler.....	404
5.3.1. AB'ye Katılım Sürecine Yönelik Öncelikler, Tedbirler ve Hukuki-Kurumsal Düzenlemeler.....	408
6. SONUÇ VE GENEL DEĞERLENDİRMELER.....	409
6.1. Temel Amaç ve Politikalar ile Öncelik ve Tedbirlerin Gelişme Eksenleri Bazında Tasnifi (Matris Şeklinde).....	409
6.2. Dokuzuncu Kalkınma Planı Açısından Temel Yansımalar.....	416
EK: 1.....	422

Tablo Listesi

Tablo 2.1: Bölgelere Göre 2005 Yılı İşletme Sayısı, Kurulu ve Kullanılan Kapasite, Tahmini İstihdam Durumu.....	280
Tablo 2.2: Deri Kimyasalları Sektörü İstihdam Durumu.....	288
Tablo 2.3: Deri Kimyasalları Sektöründe Önemli Kuruluşlar.....	289
Tablo 2.4: Deri Kimyasalları Sanayiinde Kapasite Kullanımı.....	289
Tablo 2.5: Sınai ve Ticari Maliyetler - Deri Kimyasalları.....	290
Tablo 2.6: Türkiye’de Deri ve Deri Ürünlerinde Eğitim Kurumları.....	292
Tablo 2.7: AB Ülkelerinde Deri ve Deri Ürünlerinde Başlıca Eğitim Kurumları.....	295
Tablo 2.8: Türkiye’de Tür ve Irklarına Göre Hayvan Sayısı (Bin Baş).....	299
Tablo 2.9: Türkiye’de Tür ve Irklarına Göre Ham Deri Üretimi (Bin Adet).....	300
Tablo 2.10: Toplam İşlenen Deri Miktarları.....	301
Tablo 2.11: İşlenmiş Deri Üretimi (Miktar Olarak).....	301
Tablo 2.12: Sınai Maliyet Dağılımı – Kösele.....	302
Tablo 2.13: Sınai Maliyet Dağılımı – Vidala.....	302
Tablo 2.14: Sınai Maliyet Dağılımı – Zig.....	302
Tablo 2.15: Saraciye Sanayi Üretim Rakamları.....	304
Tablo 2.16: Saraciye Sınai Maliyet Dağılımı (%).....	305
Tablo 2.17: Çeşitli Saraciye Eşyalarında Maliyet Dağılımı.....	306
Tablo 2.18: Ayakkabı ile İlgili Temel Göstergeler.....	308
Tablo 2.19: Ayakkabı Yan Sanayii İthalat, İhracat ve Üretimi (Milyon \$).....	309
Tablo 2.20: Sınai ve Ticari Maliyetler – Deri Erkek Ceket.....	310
Tablo 2.21: Sınai ve Ticari Maliyetler – Bayan Kürk Ceket (Kuzu Kürkü).....	310
Tablo 2.22: Sınai Maliyetler - Kuzu Kürkü.....	311
Tablo 2.23: Deri ve Deri Ürünleri İthalatı ve AB ile Diğer Ülkelere Göre Dağılımı (Miktar Olarak) (Ton).....	313
Tablo 2.24: AB ve Diğer Ülkelerden Deri ve Deri Ürünleri Sanayii İthalatı - (CIF, Cari Fiyatlarla, Bin \$).....	314
Tablo 2.25: Ham Deri İthalatı (Miktar Olarak).....	316
Tablo 2.26: Ham Deri İthalatı - (CIF, Cari Fiyatlarla, Bin \$).....	316
Tablo 2.27: Ham Deri İthalatı Ortalama Birim Fiyatları – (CIF, \$).....	317
Tablo 2.28: AB ve Önemli Diğer Ülkelerden Ham Deri İthalatı (Miktar Olarak).....	319
Tablo 2.29: AB ve Önemli Diğer Ülkelerden Ham Deri İthalatı – (CIF, Cari Fiyatlarla, Bin \$).....	321
Tablo 2.30: İşlenmiş ve Yarı İşlenmiş Deri İthalatı (Miktar Olarak) (Ton).....	324
Tablo 2.31: İşlenmiş ve Yarı İşlenmiş Deri İthalatı - (CIF, Cari Fiyatlarla, Bin \$).....	325
Tablo 2.32: İşlenmiş ve Yarı İşlenmiş Deri İthalatı Ortalama Birim Fiyatları -(CIF, \$).....	325
Tablo 2.33: AB ve Önemli Diğer Ülkelerden İşlenmiş ve Yarı İşlenmiş Deri İthalatı (Miktar Olarak) (Ton).....	326
Tablo 2.34: AB ve Önemli Diğer Ülkelerden İşlenmiş ve Yarı İşlenmiş Deri İthalatı - (CIF, Cari Fiyatlarla, Bin \$).....	328
Tablo 2.35: Deri Eşya (Saraciye) İthalatı (Miktar Olarak) (Ton).....	331
Tablo 2.36: Deri Eşya (Saraciye) İthalatı - (CIF, Cari Fiyatlarla, Bin \$).....	331
Tablo 2.37: Deri Eşya (Saraciye) Ortalama İthalat Fiyatları - (CIF, \$).....	331
Tablo 2.38: AB ve Önemli Diğer Ülkelerden Deri Eşya (Saraciye) İthalatı (Miktar Olarak) (Ton).....	332
Tablo 2.39: AB ve Önemli Diğer Ülkelerden Deri Eşya (Saraciye) İthalatı - (CIF, Cari Fiyatlarla, Bin \$).....	332

Tablo 2.40: Ayakkabı ve Aksam İthalatı (Miktar Olarak) (Bin Çift).....	334
Tablo 2.41: Ayakkabı ve Aksam İthalatı – (CIF, Cari Fiyatlarla, Bin \$).....	335
Tablo 2.42: Ayakkabı ve Aksam Ortalama İthalat Fiyatları – (CIF, \$).....	336
Tablo 2.43: AB ve Önemli Diğer Ülkelerden Ayakkabı ve Aksam İthalatı (Miktar Olarak) (Bin Çift).....	337
Tablo 2.44: AB ve Önemli Diğer Ülkelerden Ayakkabı ve Aksam İthalatı – (CIF, Cari Fiyatlarla, Bin \$).....	339
Tablo 2.45: Ayakkabı Yan Ürünleri İthalatı – (CIF, Cari Fiyatlarla, Bin \$).....	341
Tablo 2.46: Deri ve Kürk Giyim (Hazır Giyim) ve İşlenmiş Kürkler İthalatı (Miktar Olarak) (Ton).....	344
Tablo 2.47: Deri ve Kürk Giyim (Hazır Giyim) ve İşlenmiş Kürkler Sektörü Ürün İthalatı – (CIF, Cari Fiyatlarla, Bin \$).....	344
Tablo 2.48: Deri ve Kürk Giyim (Hazır Giyim) ve İşlenmiş Kürkler Ortalama İthalat Fiyatları – (CIF, \$).....	344
Tablo 2.49: AB ve Önemli Diğer Ülkelerden Deri ve Kürk Giyim (Hazır Giyim) İthalatı (Miktar Olarak) (Ton).....	345
Tablo 2.50: AB ve Önemli Diğer Ülkelerden Deri ve Kürk Giyim (Hazır Giyim) İthalatı – (CIF, Cari Fiyatlarla, Bin \$).....	346
Tablo 2.51: Deri Kimyasalları İthalatı (Miktar Olarak) (Ton).....	348
Tablo 2.52: Deri Kimyasalları İthalatı – (CIF, Cari Fiyatlarla, Bin \$).....	348
Tablo 2.53: Deri ve Ayakkabı Makineleri İthalatı (Miktar Olarak) (Ton).....	350
Tablo 2.54: Deri ve Ayakkabı Makineleri İthalatı - (CIF, Cari Fiyatlarla, Bin \$).....	350
Tablo 2.55: AB ve Diğer Ülkelere Deri ve Deri Ürünleri Sanayii İhracatı (Miktar Olarak) (Ton).....	352
Tablo 2.56: AB ve Diğer Ülkelere Deri ve Deri Ürünleri Sanayii İhracatı – (FOB, Cari Fiyatlarla, Bin \$).....	353
Tablo 2.57: Ham Deri İhracatı (Miktar Olarak).....	354
Tablo 2.58: Ham Deri İhracatı – (FOB, Cari Fiyatlarla, Bin \$).....	354
Tablo 2.59: Deri İşleme Sanayii İhracatı (Miktar Olarak) (Ton).....	356
Tablo 2.60: Deri İşleme Sanayii İhracatı – (FOB, Cari Fiyatlarla, Bin \$).....	357
Tablo 2.61: İşlenmiş ve Yarı İşlenmiş Deri Ortalama İhracat Fiyatları – (FOB, \$).....	357
Tablo 2.62: AB ve Önemli Diğer Ülkelere Deri İşleme Sanayii İhracatı (Miktar Olarak) (Ton).....	358
Tablo 2.63: AB ve Önemli Diğer Ülkelere Deri İşleme Sanayii İhracatı – (FOB, Cari Fiyatlarla, Bin \$).....	359
Tablo 2.64: Deri Eşya (Saraciye) Sanayii İhracatı (Miktar Olarak) (Ton).....	361
Tablo 2.65: Deri Eşya (Saraciye) Sanayii İhracatı – (FOB, Cari Fiyatlarla, Bin \$).....	361
Tablo 2.66: Saraciye Eşyaları Ortalama İhracat Fiyatları – (FOB, \$).....	361
Tablo 2.67: AB ve Önemli Diğer Ülkelere Saraciye Sanayii İhracatı (Miktar Olarak) (Ton).....	362
Tablo 2.68: AB ve Önemli Diğer Ülkelere Saraciye Sanayii İhracatı – (FOB, Cari Fiyatlarla, Bin \$).....	362
Tablo 2.69: Ayakkabı Sanayii İhracatı (Miktar Olarak) (Bin Çift).....	364
Tablo 2.70: Ayakkabı Sanayii İhracatı - (FOB, Cari Fiyatlarla, Bin \$).....	365
Tablo 2.71: Ayakkabı Ortalama İhracat Fiyatları - (FOB, \$).....	366
Tablo 2.72: AB ve Önemli Diğer Ülkelere Ayakkabı Sanayii İhracatı (Miktar Olarak) (Bin Çift).....	367

Tablo 2.73: AB ve Önemli Diğer Ülkelere Ayakkabı Sanayii İhracatı - (FOB, Cari Fiyatlarla, Bin \$).....	369
Tablo 2.74: Ayakkabı Yan Ürünleri Sanayii İhracatı - (CIF, Cari Fiyatlarla, Bin \$).....	371
Tablo 2.75: Deri ve Kürk Giyim (Hazır Giyim) Sektörü İhracatı (Miktar Olarak) (Ton).	374
Tablo 2.76: Deri ve Kürk Giyim (Hazır Giyim) Sektörü İhracatı - (FOB, Cari Fiyatlarla, Bin \$).....	374
Tablo 2.77: Deri ve Kürk Giyim (Hazır Giyim) Ortalama İhracat Fiyatları - (FOB, \$)...	374
Tablo 2.78: AB ve Önemli Diğer Ülkelere Deri ve Kürk Giyim (Hazır Giyim) Sanayii İhracatı (Miktar Olarak) (Ton).....	375
Tablo 2.79: AB ve Önemli Diğer Ülkelere Deri ve Kürk Giyim (Hazır Giyim) Sektörü İhracatı - (FOB, Cari Fiyatlarla, Bin \$).....	377
Tablo 2.80: Deri Kimyasalları İhracatı (Miktar Olarak) (Ton).....	380
Tablo 2.81: Deri Kimyasalları İhracatı - (FOB, Cari Fiyatlarla, Bin \$).....	381
Tablo 2.82: Deri ve Ayakkabı Makineleri İhracatı (Miktar Olarak) (Ton).....	382
Tablo 2.83: Deri ve Ayakkabı Makineleri İhracatı - (CIF, Cari Fiyatlarla, Bin \$).....	382
Tablo 3.1: Ham Deri Yurtiçi Tüketim Projeksiyonu (Miktar Olarak).....	393
Tablo 3.2: İşlenmiş Deri Yurtiçi Tüketim Projeksiyonu (Miktar Olarak) (Milyon dm ²).....	393
Tablo 3.3: Deri ve Kürk Giyim Yurtiçi Tüketimi Projeksiyonu (Bin \$).....	393
Tablo 3.4: Ham Deri İhracat Projeksiyonu (Miktar Olarak).....	394
Tablo 3.5: Saraciye Sanayii İhracat Projeksiyonu.....	394
Tablo 3.6: İşlenmiş Deri Üretimi Projeksiyonu (Miktar Olarak).....	395
Tablo 3.7: Saraciye Sanayii Üretim Projeksiyonu.....	395
Tablo 3.8: Saraciye İthalatı Projeksiyonu.....	396

1. GİRİŞ

Sektörün Tanımı ve Sınırlandırılması

Deri ve deri ürünleri sektörü bir çok disiplini alt sektör olarak kapsamakta ve bu sektörlerin içsel uyumuyla birlikte uzun yıllar boyunca ülke ihracatında sürükleyici bir rol oynamıştır. Sektör, tarihimizin en eski ve yerleşik sektörlerinden biri olma özelliğini de korumaktadır.

Bu raporda incelenecek *alt sektörler* ve *diğer alanlar* aşağıda belirtilmiştir:

Alt sektörlerin ürettikleri ana ürünler kabaca sayılarak Birleşmiş Milletler ISIC Rev.3 sınıflandırmasına göre dış ticarete ilişkin Gümrük Tarife Cetvelindeki (GTC) fasıl numaraları (detaylı tanım EK: 1’de yer almaktadır) ve üretim sınıflandırılmasına ilişkin Sektörel Kod (SK) numaraları aşağıda verilmiştir.

A) Deri ve Deri Ürünleri (SK: 19) Sektörünün Kapsamına Giren Sanayiler:

1- *Deri İşleme Sanayii*: İşlenmiş ve yarı işlenmiş hayvan derileri ile terkip deriler, (GTC: 4104-4115 arası), (SK: 1911)

2- *Deri Eşya (Saraciye) Sanayii*: Her türlü çanta, valiz, cüzdan, kılıf, evrak çantası vb. ürünler, (GTC: 4201, 4202, 4204, 4205, 9113, 9605), (SK: 1912)

3- *Ayakkabı Sanayii*: Lastik, plastik, tekstil ve deriden her türlü ayakkabı ve terlikler ile ayakkabı yan sanayii kapsamında her tip malzemeden iç ve dış tabanlar, ökçe, saya, ve diğer ayakkabı aksamaları, (GTC: 64), (SK: 1920)

B) Deri İle İlgili Olan, Ancak Hazır Giyim (SK: 18) Sektöründe Yer Sanayiler:

1- *Deri Giyim Eşyası Sanayii*: Tabii veya terkip deriden giyim eşyaları, eldiven, kemer, başlıklar ile giyim eşyasının deriden aksesuarları, (GTC: 4203), (SK: 1810)

2- *Kürk İşleme Sanayii*: Kuzu ve tavşan, vizon, tilki gibi diğer kürk hayvanlarının işlenmiş ve birleştirilmiş kürkleri, (GTC: 4302), (SK: 1820)

3- *Kürk Giyim Eşyası Sanayii*: Kuzu ve diğer hayvan kürklerinden giyim eşyaları, kürkten aksesuar ile taklit kürk ve taklit kürkten ürünler, (GTC: 4303), (SK: 1820)

C) Sektörle İlişkili Olan ve İncelenmesi Gereken Diğer Sanayiler ve Alanlar:

Diğer Sanayiler:

1- *Ham Deri*: Hayvanların ileri derecede işlem görmemiş haldeki ham derileri, (GTC: 4101-4103 arası), (SK: 1511)

2- *Ham Kürkler*: Kuzu ve diğer kürk hayvanlarından elde edilen işlem görmemiş ham postlar ve kürkler, (GTC: 4301), (SK: 0122, 1511)

3- *Deri Kimyasalları Sanayii*: Ham deri, ham post ve ham kürklerin debagatlanması ve bitirme işlemlerinde kullanılan bitkisel tanen ve sentetik kimyasallar, (GTC: 3201-3206 arası, 3405, 3809), (SK: 2411)

4- *Deri İşleme ve Ayakkabı Makineleri Sanayii*: Deri işleme ve ayakkabı makineleri, diğer makine ve cihazları, aksam ve parçalar, (GTC: 8453), (SK: 2926)

5- *Ayakkabı Yan Sanayii*: Tabanlar, topuklar, sayalar, astar, gibi 64 no.lu fasılda ayakkabı sanayii içinde yer alan aksam ve parçaların yanı sıra bağ, toka, fermuar, vardola, yapıştırıcı, ökçe, çivi, kesici aletler, kalıplar gibi çok sayıda ayakkabı sanayiine girdi sağlayan diğer sanayilerin ürünleri,

6- *Konfeksiyon Yan Ürünleri*: Astar, askı, fermuar, etiket, toka, çıtçıt, düğme gibi metal, plastik, deri ve tekstil aksesuar ve yardımcı malzemeler gibi deri giyim eşyası sanayiine girdi veren sanayiler,

Diğer Başlıca Alanlar:

1- *Deri Atıklarının Değerlendirilmesi ve Çevre*

2- *Sektörde Eğitim ve Araştırma*

3- *Sektörel Örgütlenmeler, Fuarlar ve Yayınlar*

Sektöre İlişkin Genel Tespitler

IX. Kalkınma Plan döneminin (2007-2013) AB ile tam üyelik müzakerelerinin başladığı bir döneme rastlaması Plan dönemindeki kestirimlerin ve üretilecek politikaların bu temelde oluşturulması ve önceki Plan dönemlerinden farklı bir vizyonla yapılandırılması açısından da önem taşımaktadır. Ayrıca, sektörün içinde bulunduğu duruma ait gerçek verilerin değerlendirilmesi, dünya deri sektöründeki genel durgunluğun ve çalkantıların yarattığı ortamın soğukkanlılıkla ele alınması ve fakat olabildiğince objektif yaklaşımları gerektirmektedir.

Alt sektörlerden ham derinin kaynağı olan hayvancılık, ülkemizde önemli iktisadi fonksiyonlar yüklenmiştir. Son yıllarda canlı hayvan üretiminde bir düşüş yaşanması ve yan ürün olarak elde edilen ham derinin standart bir şekilde elde edilememesi, kesim ve yüzüm hatalarının yanı sıra konservasyon ve toplama hataları, ham derilerin uygun olmayan ulaşım vasıtalarıyla taşınması deri sektöründe kaliteye ve standart mamul üretimine yönelik sıkıntılar yaratmıştır. Özellikle nokralı deriler deri sanayiini kalite ve standardizasyon anlamında olumsuz etkilemektedir. Deri sanayiinin temel girdisi olan ham derinin önemli bir bölümü

ithal edilmek zorunda kalınmış ve sanayinin maliyet ayağında yarattığı artışla da rekabet olanaklarını kısıtlamıştır. Ayrıca hayvancılık, çeşitli sanayii kollarının hammadde ihtiyacını sağlayan önemli bir üretim dalı olması açısından da kalkındırılması gerekli bir dal olarak göze çarpmaktadır. Özellikle AB ekonomisinde hayvancılık tarım sektörü içinde önemli bir paya sahip olup kırsal kalkınmanın lokomotifi bir sektördür.

Deri sektörü de üretim için gerekli hammaddesini hayvancılık sektöründen tedarik etmektedir. Deri işleme sanayiinin ana maddesini teşkil eden ham deri, mezbahalarda ve diğer kesim kaynaklarından elde edilen derilerin kullanma şekillerine ve mahalli koruma geleneklerine göre yüzülmesi, yağ ve diğer yabancı maddelerden temizlenerek sınıflandırmalarının yapılarak muhafaza edilebilir hale getirilmektedir. Ham deri, et üretiminin yan ürünleri arasında, değer bakımından et üretim maliyetini düşüren birinci derecede önemi olan yan üründür.

Deri işleme alt sektörü ise büyükbaş ve küçükbaş ham derilerini insan gücü, makine ve kimyasal içerikli prosesler yardımıyla işleyerek güzel görünümlü uzun süre dayanabilen mamul deri haline getirilmesini kapsayan bir sektördür. Deri işleme alt sektörünün ham maddeleri içine Gümrük Tarife Pozisyonları 4101-4103 fasıllarında yer alan ham postlar ve ham deriler girmektedir. Fasılın 4104'den 4115'a kadar olan kısmı ise deri işleme alt sektörünün mamul maddelerini oluşturur. Bunlar ayakkabılık yüzlük ve tabanlıklar deriler (kösele), giysilik deriler, saraciyelik deriler ve kürklerdir. Tabii derinin yerine kullanılan, ancak tabii derinin tüm özelliklerini taşımayan yapay veya suni deriler ile suni tabanlıklar materyal bu sektörün faaliyet alanına girmez. Ayrıca, bu sektörün ürettiği derilerin işlenmesiyle mamul haline gelen ayakkabı, giysi ve saraciyelik eşya ile kürk mamulleri bu sektörün faaliyet alanı içine girmez.

Sektörümüzde deri konfeksiyon üretimi yapan irili ufaklı yaklaşık 1500 adet firma bulunmaktadır. Bu firmaların ne kadarının hangi ilde olduğu hakkında kesin bir bilgi bulunmamasıyla birlikte, büyük bir kısmı İstanbul ve İzmir'de, diğerleri ise Çorlu-Tekirdağ, Uşak, Manisa, Antalya, Denizli ve Bursa-Kemal Paşa'da deri konfeksiyon üreticisi firmalar vardır. Bu firmaların bazıları yılın 12 ayında çalışmakta, bazıları sezonluk, bazıları ise aylık olarak kayıt dışı açılıp kapanmaktadır.

Konfeksiyon yan sanayii ise başlıca deri, kumaş, iç giyim ve ev tekstili sektörleri için üretilen, hazır giyim ürünlerine işlevsellik kazandıran ya da bu ürünlerde süsleme amacıyla kullanılan ürünler bütünüdür. Hazır giyim olmazsa olmazı yan sanayi ürünlerini ismen

saymak gerekirse; askı (plastik,metal,ahşap), dikiş ipliği, kurdela, lastik, şerit, kordon, düğme, çit çit, perçin, toka, metal ve plastik aksesuarlar, etiket (karton, deri, dokuma), fermuar, kapitone, tela, elyaf, vaska gibi günlük hayatta kullandığımız ürünlerdir.

Konfeksiyon yan sanayii hazır giyim yanında sağlık, mobilya, otomotiv, askeriye, ambalaj gibi diğer sektörlere de üretim yapmaktadır.

Konfeksiyon yan sanayicileri hammadde temini, moda ve teknolojinin takibi, doğrudan ihracat gibi konularda başarılı olabilmek için dünya ticaretine entegre çalışmaktadırlar. Ana sanayideki tüm gelişmelerden olumlu veya olumsuz etkilenen, fiyat yönünden en önemli rakibi Çin olan sanayicilerimiz hacimli ve/veya butik üretim yetenekleri, kalite, konma-konaklama, iletişim ve lojistik avantajlarını kullanarak pazar paylarını geliştirmeye çalışmaktadırlar.

Başta İstanbul olmak üzere İzmir, Bursa, Denizli, Gaziantep, Düzce illerimizde üretim yapılmaktadır.

Talebin azalması ve arz fazlalığı nedeniyle oluşan yoğun rekabet nedeniyle karlar da düşmekte, bu da AR-GE çalışmalarının, tanıtım harcamalarının ve tevsiî yatırımlarının önünü kesmektedir.

Sektörde kayıt dışı üretim, Çin'den ithal edilen ucuz ve kalitesiz ürünlerin yarattığı haksız rekabet başlıca sorunlar olarak ortaya çıkmaktadır. Bunun yanında çalışma ve vergi müfettişlerinin kayıt altında çalışan işletmelerimize uyguladığı anlam verilemeyen denetim ve cezaları ise sanayicilerimizi bezdirmektedir.

Ayrıca ağır vergiler, enerji, istihdam gibi girdilerin getirdiği yükler nedeniyle bazı hazır giyim firmalarının yurt dışında fason üretim yapturmaları yerli konfeksiyon yan sanayicilerinin kapasitelerinde azalmalara neden olmaktadır.

Yeni yatırımlara bölgedeki yatırımlar ve genel arz durumu gibi konular dikkate alınarak kontrollü izin verilmesi, gerek AR-GE yatırımlarında, gerek AB yolunda teknoloji ve iyileştirme yatırımlarında kullanılmak üzere, hazır giyim ihracatının mesela %10'u oranında bir miktarın EXİMBANK kaynaklarına aktarılması ve bu fonun sektör mensuplarımıza uzun vadeli kullandırılması yararlı sonuçlar verecektir. Aksi takdirde, yabancı sermayeyi davet ederken yerli sanayinin kaçması önlenemeyecektir.

Döviz kurlarının ithalatı cazip kılmasından dolayı artan ithalat ve bu ithalatın gümrüklerimizde yeterince denetlenememesi yerli sanayi için haksız rekabet yaratmaktadır.

Gümrüklerce sektör derneklerinden talep edilecek bilirkişiler böylesi sorunların çözümünde yetkililere yardımcı olacaklardır.

Dünya piyasası ile daha iyi entegre olmamızı teminen fuar, marka teşviklerinin artırılması ile yurt dışında pazarlama ofisleri, mağazalar açmak üzere bir araya gelecek firmaları destekleyici cazip finansal kaynakların kati suretle oluşturulması şarttır. Bu konudaki gecikme pazarların kısa sürede rakip (Çin, Hindistan gibi) ülkelere kaymasına neden olacaktır.

Tabii deriden imal edilen saraciye ürünlerin ihracatı ise, birçok ülke yanında, bu sanayi dalında ağırlığı olan ülkelere de yapılabilmektedir. Yurt içi ihtiyacını karşılamamanın dışında giderek artan ve daha da artacağına inanılan ihracatın gelişmesinde, saraçların çabaları yanında, sektöre kaliteli ham deri ve yardımcı malzeme sağlanması, deri sanayiinin yetersiz kaldığı alanlarda ithal bitmiş kaliteli derilerin temini gerekmektedir. İthal ürünlerin azalması ve iç dinamiklerin kullanılması için standart kaliteli ham deri ve deri işlentisi için bilgi ve teknoloji desteğinin önemi vurgulanmalıdır.

Diğer bir alt sektör, sektörde üretim büyüklüğü, istihdam ve işletme sayısı açısından en önde gelen ayakkabı sanayiidir. Bu sanayide çok çeşitli sayıda ve nitelikte ürün üretilmektedir. Öyle ki terlikten, ayak bileğini örten fakat dizi sarmayan bot ve çizmelere, günlük ihtiyaca yönelik olandan spor ve diğer özel amaçlı –ortopedik, askeri, yanmaz, metal burunlu olan vb- ayakkabılara, deriden, dokumadan, plastikten ve kauçuktan çok farklı nitelikten malzemelerden yapılmış ayakkabılar gibi yüzlerce değişik ürün sayılabilir. Bu sanayiye çoğu ülke önem vermektedir.

Deri, ardışık bir dizi işlemler sonunda ortaya çıkan nihai bir mamul üründür. Her bir proses, derinin ayrı bir özellik kazanmasını ve buna paralel olarak daha kullanışlı bir hale gelmesini sağlar. Deri işlentisinde amaçlanan mamul tipine ve kullanılan teknolojiye bağlı olarak değişik miktarda katı ve sıvı atıklar oluşmaktadır. Atıkların özellikleri ve kirlilik yükleri kullanılan kimyasal maddelerin nitelik ve niceliklerine göre değişiklik göstermektedir.

Katı atıklar; budama, etleme, yarma, tıraş, zımpara ve kenar alma gibi işlemler sırasında ortaya çıkan tabaklanmış ya da tabaklanmamış deri parçaları ve tozları ile diğer atıklardan oluşmaktadır. Miktar olarak bu atıkların %3-5'inin tabaklanmış, %30'nun tabaklanmamış halde bulunduğunu, bunların dışında %20 oranında kelle, kuyruk, bacak gibi kıllı ham deri atıkları ile birlikte toplam olarak bu değer %50-55'e ulaştığı bildirilmektedir.

Sıvı atıklar ise; işlenti sırasında kullanılan kimyasalların deri tarafından alınmayan kısımlarından, su ve çözülmüş protein ürünlerinden oluşmaktadır. Üretim proseslerinde oldukça fazla su kullanılması, bir taraftan artırılması oldukça zor ve pahalı olan önemli miktarda sıvı atık oluşturmakta, öte yandan da değerlendirmesi ve imha edilmesi çok değişik yöntemleri gerektiren farklı karakterde katı atıklar ortaya çıkmaktadır.

Deri sanayiinin atık sularının arıtılmadan alıcı ortama boşaltılması, boşaltım noktasının hemen yakınındaki yerlerde dipte çamur birikmesine neden olur. Bu çamur birikintilerinin ayrışması sonucu kötü koku ve gazlar açığa çıkmaktadır. Atık sudaki organik maddeler, krom ve sülfür bileşikleri, çözeltide ve çamurda kimyasal oksidasyon sonucu büyük bir oksijen tüketimine sebep olduğu gibi, alıcı suyun çözülmüş oksijen konsantrasyonunu da azaltır. Sudaki ve çamurdaki kirleticilerin ayrılması sonucu suda istenmeyen tat, koku olduğu ve su kalitesinin kötüleştiği görülür.

Atıklardaki toksik krom bileşikleri balıkların ve diğer akuatik canlıların yaşamına ters etki yapar. Yine bazı bileşiklerin yüksek konsantrasyonları canlılarda toksik etki yaparak ölümlere neden olabilir. Bu sebeple işlenti sırasında ortaya çıkan atık suların çevreye ve arıtmaya getirdiği yükü azaltmak ve bunları değerlendirerek ekonomik katkı sağlamak büyük bir önem taşımaktadır. Bunun yanı sıra, AB giriş ve uyum süreciyle birlikte, toplam kirlilik parametrelerinin bilincine varılması ve üretimlerin bu parametreler dikkate alınarak yapılması da büyük önem arz etmektedir. Yasaklanmış maddeler listesindeki maddelerin üretilen deri ve mamullerinde bulunmaması, mamul derilerin analizlerinin yetkili akredite laboratuvarlarca yapılarak değerlendirilmesi de çevre bilincinin sektörel olarak yerleşmesi açısından da önümüzdeki yedi yıllık dönemde dikkate alınması gerekli bir kavramı oluşturmaktadır.

Deri ve deri mamulleri sanayiinin ana girdisi ham deri olmakla birlikte, yukarıda adı geçen alt komisyonların ilgi sahaları dışında kalan, ancak eğitimi çok yakından ilgilendiren fizik, kimya, matematik, ekonomi, işletme ve bilgisayar gibi pek çok temel bilim dalları yanında bir çok yakın ve uzak bilim dalları da eğitim araştırma kapsamına girdiğinden eğitim sektörünün faaliyet alanı fevkalade geniştir. Bu itibarla aşağıda deri ve deri Mamulleri Sanayiine yönelik eğitim ve öğretim programlarının ilgi alanları, yakın geçmişteki gelişmeler ve mevcut durum da incelenmiştir.

Günümüzde ulaşılan teknolojik birikime bağlı olarak insanın kullanım eşyalarından beklediği performans kriterleri de değişmiştir. Bununla bağlantılı şekilde; kimya ve makine sanayilerindeki gelişmelere paralel olarak, deri üretim proseslerinde geleneksel üretim

yöntemlerinin modern üretim yöntemleriyle ikame edilmesi sonucu bir çok kullanım eşyasının üretiminde deri ve deri mamullerinden faydalanılma olanağı ortaya çıkmış ve derinin kullanım alanında belirli bir artış meydana gelmiştir.

21. yüzyılın getirdiği çok hızlı ve global ticaret ve rekabet koşullarına deri sektörünün ayak uydurarak varlığını sürdürebilmesi için bilgi ve teknolojiye dayalı bilimsel altyapı oluşturmalıdır. Bu altyapının ciddi bir birikimi olmalı, sınai Ar-Ge çalışmalarına temel teşkil etmelidir. Mevcut şartlarda Türk deri sanayiinde bir üretim birikimi mevcut olmakla birlikte; 21. yüzyıl teknoloji toplumlarının her türlü eşyalardan farklı beklentilerin içine girmesi, farklı karakteristiklere sahip yeni ürünlerin üretimini gerekli kılmış ve doğal ürünlerin taşıdığı bazı dezavantajları ortadan kaldıran yeni modifiye ürünlerin üretilme ihtiyacı, bir çok sektörde; özellikle de tekstil sektöründe altyapının bu isteklere yönelik olarak şekillendirilmesini gerektirmiştir. Tekstil sektöründe özellikle akıllı tekstiller, teknik tekstiller ve çok fonksiyonlu ürünlerin pazara sunulmasıyla üretim yeni bir boyut kazanmıştır. Bu deri sektörünün de ileri ki yıllarda yaşayabileceği muhtemel bir gelişmedir.

Bu sebeplerle; yukarıda belirtilen muhtemel gelişmelerin yaşanacağı günlere hazırlık Türk deri sanayii açısından elzem bir durumdur. Bu yöndeki araştırma ve geliştirme faaliyetlerinin acilen başlatılması için teknik altyapının oluşturulması ve sektörel eğitim faaliyetlerinin güncel şartlara uydurulması öncelikli konular arasında değerlendirilmelidir. Türk deri sanayiinin yarınlardaki rekabet gücünü ve şansını temel ürünlerde arama yanlışı içinde olmayarak; teknik deriler ve multi-fonksiyonel ürünler yanında high-tech ürünlerin ve modifiye ürünlerin araştırılarak deri materyali açısından realize edilebilirliği üzerindeki çalışmaların ve araştırmaların eğitim altyapısını oluşturulması gerekmektedir.

Deri kimyasalları üreten sektörün temel özelliği Türkiye'nin genel ihracatı içinde önemli bir yer tutan deri sanayiine kimyevi madde temin etmesidir. Bitmiş deri mamullerinin ihracatındaki gerilemelere, moda yöneltik ve ucuz olarak ve bilinçsizce ithal edilen deri mamullerinin yarattığı sektörel durgunluğa ve finansal zorluklara paralel olarak, deri kimyasalları sektöründe de önemli gerilemeler kaydedilmiştir. Bunun sonucu ortaya çıkan kapasite fazlası ihracata yönelinerek kısmen doldurulmaya çalışılmaktadır. Ancak yoğun teknik servis isteyen bir sektör olması nedeniyle gelişimi zamana ihtiyaç göstermektedir. Mevcut kapasiteler sektörün şu anki ihtiyacının çok üzerindedir. Deri sektörünün gelişmesi, yapacağı bitmiş ürün ihracatına birebir bağımlı olduğundan, deri kimyasallarının belirli bir kalite, standart ve teknolojik gelişmeleri içermesi gelişimin sürekliliği için ön koşuldur.

İhracata bağımlılık nedeniyle kimya sektörü gelişmiş ülkelerin öngördüğü çevre standartlarına uygun üretim yapmak zorunluluğundadır.

Türkiye’de ana kimyasallarda, özellikle temel sentez ürünlerinde önemli bir üretim eksikliği söz konusudur. Spesiyal ürünler üretmekte olan firmalar için miktar bazında ithal girdiler toplam girdilerin %40’ını oluştururken, değer bazında bu toplamın %70’ini teşkil etmektedir.

2. MEVCUT DURUM VE SORUNLAR

2.1. Mevcut Durum

2.1.1. Kuruluş sayısı, Mevcut Kapasite ve Kullanımı

Deri sektöründe alt sektörler itibariyle kuruluş sayıları, mevcut kapasiteleri ve kullanımları aşağıda çıkarılmıştır:

2.1.1.0 Ham Deri

Yerli ham deri üretimi, doğal olarak et ve ürünleri sanayiinin bir yan ürünü olarak sektöre girdi olarak dahil olmakta ve sektörün temel ham maddesinin yerli kalemini oluşturmaktadır. Burada zikredilebilecek özel kesim izni almış Maret, Pınar, Aytaç, Vanet gibi büyük mezbahalar ve çeşitli belediye ve özel sektöre ait kesim hanelerdir. Yerli ham deri temini bu kaynaklardan sağlanmakla beraber, kurban derilerinin toplandığı Türk Hava Kurumu ve ham derileri toplayan diğer gruplardan da sağlanmaktadır. İzinsiz ve kaçak kesimlerin de önemli bir payı olduğu da vurgulanmalıdır.

Toplam tüketilen büyükbaş ham derilerin büyük bölümü bu mezbahalardan sağlanmaktadır. Buna karşın kullanılan küçükbaş ham deriler de ise, koyun derilerinin bir bölümü bu kaynaklardan sağlanırken, kuzu derilerinin yalnızca %10'undan daha azı bu kaynaklardan temin edilmekte olduğu gözlenmektedir. Keçi ve oğlak derilerinin tümüne yakını mezbaha ve diğer yerli kaynaklardan sağlanmaktadır.

Kaçak kesimleri denetim altına alınması için yapılacak girişimler ve alınacak tedbirlerle bu rakamlar sağlıklı bir şekilde tahmin edilebilecektir. Bugünkü verilerle tam rakamları belirlemek oldukça güçtür. Alınacak önlemler ve kurumsallaşmayla önemli bir istihdam alanı da yaratılabilecektir.

2.1.1.1. Deri Üreticileri

2005 yılı itibariyle bölgelere göre deri üreticisi işletme sayısı, kapasiteleri ve kullanımları ve yaklaşık istihdam edilen kişi sayıları Tablo 2.1. de verilmiştir:

Tablodan da görüldüğü üzere deri işleme sanayii, İstanbul-Tuzla, İzmir-Menemen, Tekirdağ-Çorlu, Uşak, Bursa, Balıkesir-Gönen, Bolu-Gerede, Isparta, Hatay, Manisa-Kula'da yoğunlaşmış bulunmaktadır.

Tablo 2.1: Bölgelere Göre 2005 Yılı İşletme Sayısı, Kurulu ve Kullanılan Kapasite, Tahmini İstihdam Durumu

Bölgeler	İşletme Sayısı	Aktif İşletme	Üretim Oranları			Kullanılan Kapasite (%)	İstihdam (Kişi)
			Sığır (%)	Keçi (%)	K.Baş (%)		
Tuzla	127	70	40	3,5	10,5	40	1.320
Menemen	100	20	2,6	24,6	20,9	30	2.500
Gerede	125	110	18,1	-	-	50	1.500
Bursa	80	50	8,6	-	-	66	1.500
Uşak	300	200	-	-	15,5	25	6.000
Çorlu	110	90	11,3	-	25,3	55	5.200
Denizli	102	59	1,5	6,2	0,6	30	200
Salihli	12	12	-	-	1,3	50	150
Kula	70	15	-	-	3,8	30	350
Isparta	65	40	-	2,7	-	30	600
Yalvaç	24	24	0,1	-	-		300
İzmir	5	5	4,2	25,2	0,8	40	220
Gönen	58	40	0,6	12,5	8,1	30	1.200
Manisa	35	35	-	16,8	5,7	25	400
Biga+Ezine	35	20	-	-	4,3	25	120
M.K.Paşa	20	6	-	-	3,2		80
Develi	1	1	0,8	-	-	40	50
Bor	85	17	7,8	-	-	25	146
Konya	1	1	0,6	-	-		60
Gaziantep	40	18	1,4	8,5	-	55	220
Hatay	67	62	2,4	-	-	60	500
Toplam	1.462	895	100,0	100,0	100,0		22.616

Kaynak: Deri sanayii mülakat taramaları

2.1.1.2. Saraciye Alt Sektöründe Kuruluş Sayısı, Mevcut Kapasite ve Kullanımı

Bu sektörün varlığı, ehlileştirilmiş hayvanların, insanların yararları için kullanılması ve bu amaçla hayvanların gücü ile süratinden en iyi şekilde faydalanabilmek için koşum ve eğer takımları imali ile başlamıştır. Ancak zamanla toplum ihtiyaçlarının artması ve çeşitlenmesi, insan yaşantısında moda fikrinin hakim rol oynaması, diğer taraftan teknoloji ile değişik yapılarda ham ve yardımcı maddelerin, benzer ikame maddelerinin bulunmasıyla bu sanayi tarafından kullanılması, bugün saraciye üretim zinciri içinde yer alan mamul türlerini çok çeşitlendirmiştir. Saraciye; “Tabi ve suni deriden, ayakkabı ve giysi dışında çeşitli kullanım ve süs eşyası üreten bir sanayi dalı” olarak tanımlanabilir.

Saraciye eşyası olarak kabul edilen malları, aşağıdaki gruplandırmak mümkündür.

1. Seyahat çantaları, spor çantaları ve bavullar; kasalı-kasasız,
2. Kasalı-kasasız okul evrak çantaları,
3. Kadın çantaları, el portföyleri,
4. Para çantaları; cüzdanlar, portmonoler,
5. Askılı, askısız erkek el çantaları,
6. Kasalı- kasasız müzik alet kutuları, mücevher ve kıymetli cihaz kutuları,
7. Bel kemeri, saat kayışları,
8. Koşum ve eğer takımları, tasmalar,
9. Avcılık ve spor malzemeleri,
10. Büro malzemeleri, sumen takımları dosyalıklar, kalemlikler, bloknotlar, ajanda vs.,
11. Hediyeelik eşya, süs eşyaları, anahtarlıklar, ve diğer benzeri eşyalar.

Saraciye eşyası addedilen mallar incelendiğinde, genelde kıymetli kabul edilen malların muhafaza etmek veya taşımak için üretilen eşyaların çoğunluğu teşkil ettiği görülmektedir. Saraciye eşyasında aranan nitelik taşıma ve muhafaza etme olduğuna göre imal edilen ana maddenin de bu özelliklere uygun olması gerekir. Bu bakımdan hafif ve sağlam olması insanlar tarafından kullanılması nedeniyle görüntüsünün de iyi olması şarttır. Bu özelliklere en uygun girdi tabii deridir. Ancak zamanla tabii deri yerine ikame maddeleri geliştirilmiş ve suni deri türleri, plastikler, tekstil ürünleri ve alüminyum malzemelerde saraciye sanayiinde girdi olarak kullanılmaya başlanmıştır. Fakat bunların tabii derinin yerini tam olarak tutabildiğini ifade edebilmek güçtür.

Bilindiği üzere, saraciye üretiminin kökeni binek hayvanları için koşum takımı üretimine dayanmaktadır. Bununla birlikte, hayvancılığın gündelik yaşamdaki yerinin gittikçe azalmasıyla saraciye zanaatinin bu alanı yok olmaya mahkum olmuştur. Ayrıca, doğrudan deriden üretilmeyen, fakat büyük ölçüde deriden faydalanılan eşyalar da mevcuttur. Müzik aletleri, mobilyalar, lambalar, deri kitap ciltleri bunlardan birkaçıdır.

Saraciye sektörünün çoğunluğunu, KOBİ'lerin oluşturduğu bilinmektedir. Saraciye imalatçılarının %10'u büyük ölçekli firmalar, %90'ı KOBİ ve şahıs işletmeleridir. Bunların üye oldukları kuruluşlara göre dağılımı ise şöyledir: İstanbul Ticaret Odası Saraçlar Odasına kayıtlı 750, Saraciye Sanayicileri Derneğine ise kayıtlı 2.400 üye vardır.

En önemli üretim merkezi İstanbul'un Eminönü ilçesinde bulunan Mercan, Gedikpaşa, ve Laleli'dir. Bu bölgeler aynı zamanda önemli toptan satış merkezleridir. Üretim

merkezleri arasında Bayrampaşa, Küçükçekmece, İkitelli, G. Osman Paşa ilk sıralarda gelmektedir. Deri eşya ve çanta sektörünün toptan ve perakende satış merkezi olarak kimlik kazanan Mercan'da ve Laleli-Beyazıt'da cadde boyunca sıralanan çok sayıda fabrika outletleri ve küçük mağazalar bulunmaktadır.

Saraciye sektörü iç pazar talebini önemli ölçüde karşılamakta, dış pazarlarda payını belli düzeylere getirmiş; kalite ve kapasite açısından da el işçiliğinden otomasyona geçiş dönemini yaşamaktadır.

Bu sanayi dalında, üretilen mamullerin çok çeşitli oluşu, kullanılan ham ve yardımcı maddelerin değişik yapılara sahip bulunması ve üretim metotlarının mamul çeşitlerine ve kullanılan maddelere göre değişik şekillerde uygulanması, sabit ve tutarlı bir kapasite kriter tespitine olanak vermemektedir. Ancak, bugünkü uygulamada kapasite hesaplamaları, planlanan üretim çeşitleri ve miktarı üzerinden, mevcut makine parkı ve işçi adedi nazara alınarak yapılmaktadır.

Kapasite raporlarında belirtilmiş olan değerler yıl içinde iç ve dış talepler doğrultusunda değişebilmektedir. Dolayısıyla fiili üretim rakamları birbirleri ile mukayese etmek imkanı yoktur. Üretim zincirinde yer alan ve binlerce tip imalat içinde, talep doğrultusunda bir üretim türünden diğerine olan kaymalar bu mukayese imkanını ortadan kaldırmaktadır.

Bu bakımdan herhangi bir saraciye çeşidi ve grubu için Türkiye çapında verilecek üretim kapasite değeri bizi yanılmaya sevk edecektir.

Ayrıca bu değeri, fiili üretime karşılaştırıp kapasite kullanım oranlarını ortaya koymak yine aldatıcı olmaktan başka bir işe yaramayacaktır.

Örneğin; Bir tesisin, planladığı üretim çeşitleri üzerinden, makine parkı ve mevcut işçi adedi nazara alınarak;

20.000 adet/yıl kadın çantası

8.000 adet/yıl portmone çantası

5.000 adet/yıl bel kemeri üretim kapasitesi tespit edilmiştir.

Ancak, yıl içinde vaki taleplerle fiili üretim 40.000 adet cüzdan, 8.000 adet bel kemeri, 13.000 adet kadın çantası olarak gerçekleşmiştir. Veya çok kaliteli ve işçiliği ağır olan bir kadın çantası siparişi nedeniyle yılda ancak 11.500 adet çanta üretimi yapılabilmektedir. Çünkü kapasite, normal standartta, orta boy bir mamul göz önüne alınarak hesaplanmaktadır. Üretimi daha basit olan modellerle daha güç olan modellerin üretim değerleri tabiatıyla değişmektedir.

Bu bakımlardan saraciye sektörü, diğer üretim gruplarına benzememekte kendine özgü bir karakter taşımaktadır.

Ülkemizde yüzyıllar boyu faaliyetini sürdüren ve 70 milyonu aşan nüfusumuzun tüm saraciye eşyası ihtiyacını karşılayan ve bugüne kadar ithal ihtiyacı hissettirmeyen ve son yıllarda ise gittikçe artan miktarlarda ihracat gayreti içinde bulunan sektör için şu hususları vurgulamakta yarar bulunmaktadır.

Üretici firmaların %90'ı ortalama 6 işçi çalıştıran küçük şahıs işletmeleri olup, genel olarak tekstil ve suni deri karışımı malzeme kullanmakta ve harcı alem saraciye eşyası üretmektedirler. Çoğunluğu teşkil eden küçük işletmelerde yeterli sermayenin bulunmayışı ve ürettikleri mal türlerinde iç pazarda mevcut rekabet nedeni ile bu kesim, üretebileceklerinin (kapasitelerinin) %60'ı ile çalışmak durumunda kalmaktadırlar.

Saraciye sektöründe istihdam ise 2004 yılı rakamlarıyla aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

Saraciye Sanayicileri Derneği:	110 kişi
Ticaret ve Sanayi Odalarına kayıtlı:	15.000 kişi
İstanbul Umum Saraçlar Derneğine:	<u>2.208 kişi</u>
Toplam:	17.318 kişi

2.1.1.3. Ayakkabı Alt Sektöründe Kuruluş Sayısı, Mevcut Kapasite ve Kullanımı

Ayakkabı üretiminde halihazırda iki üretim metodu kullanılmaktadır: Geleneksel yöntem ve direkt enjeksiyon yöntemi. Direkt enjeksiyon yöntemi sentetik ayakkabılarda kullanılmaktadır. Burada ağırlıklı olarak geleneksel üretim yöntemi üzerinde durulacaktır.

Geleneksel üretim yönteminde aşağıdaki aşamalar bulunmaktadır.

- Kesim: Kesim küçük ve makineleşmemiş atölyelerde elle gerçekleştirilirken makine ile üretim yapılan atölyelerde kesim için hidrolik presler kullanılır.
- Sayanın dikime hazırlanması: Saya parçası ve astarı yarma, tıraş, kıvrırma gibi işlemlere tabi tutularak dikime hazırlanır.
- Saya ve saraç dikimi: Saya parçaları usulüne uygun bir şekilde elle birleştirilir ya da saya makinelerinde dikilir.
- Taban montajı: Sayanın tabanla birleştirilmesinde çeşitli yöntemler vardır. Dikim, yapıştırma, vidalama, direkt enjeksiyon vb. gibi.
- Finisaj: Bu aşamada hazır taban olmayan ayakkabıların freze işlemleri (ayakkabı tabanının yüzeyi ve kenarları ile ökçenin çevresi zımparalar vasıtasıyla düzeltilir, boyanır, parlatılır) yapılır. Mostrası yapıştırılır ve varsa aksesuarları takılır.

- Kalite kontrol ve ambalajlama: Üretim aşamaları tamamlanan ayakkabılar kalite kontrol işlemlerinden geçirilir ve ambalajlanır.

Ayakkabı üretiminde genel olarak bu aşamalar yer almakla beraber, ürünün kalitesi ve tüketici sağlığı açısından standartlara uygunluğu ancak ilgili üretim aşamalarında kullanılan malzeme ve işçilik kalitesi ile belirlenmektedir.

Ülkemiz ayakkabı sektöründe TSE belgesine sahip halihazırda 40'ı aşkın firma bulunmakla beraber, yasal olarak ayakkabı üretiminde belirli standartların kullanılması zorunluluğu bulunmamaktadır. Sadece, tüketici sağlığı açısından, üretim aşamasında kullanılması yasak olan maddeler (azo boyarlar vs.) bulunmaktadır.

2.1.1.4. Ayakkabı Yan Sanayii Alt Sektöründe Kuruluş Sayısı, Mevcut Kapasite ve Kullanımı

Ayakkabı yan sanayii, ayakkabıya malzeme veren tüm üreticileri ve satıcıları, ayakkabı tasarımcılarını, aynı konudaki ithalat ve ihracatçıları ile yabancı firma mümessillerini içermektedir.

BM ISIC Rev.3 sınıflandırmasına göre Gümrük Tarife Cetvelindeki (GTC) tabanlar, topuklar, sayalar gibi 6406 faslında yer alan aksam ve parçalar ayakkabı sanayii içinde yer almaktadır. Bu aksam ve parçalar dışında yer alan bağ, toka, fermuar, vardola, yapıştırıcı, ökçe, çivi, kesici aletler, kalıplar gibi ayakkabı üretiminde kullanılan çok sayıda ürün ise tekstil, ağaç, metal, kimya, makine vb. diğer sanayiler içinde yer almaktadır. Bu husus, ayakkabı yan sanayii ile ilgili yapılan değerlendirmelerde göz önünde tutulmalıdır.

Sektördeki ana mallar şunlardır (Kaynak: AYSAD):

1 Hazır Taban

- A) Thermo PVC -640620900011
- B) Poliüretan, Thermopoliüretan – 640620900011
- C) Kauçuk, Ahşap ve Diğerleri 6406201012

2 Kösele

- A) Hakiki Kösele - 410441590000
- B) Neolit – 400821900
- C) EVA ve Diğerleri 390201040

3 Yüzlük ve Astarlıklar Sıya (Suni ve Doğal) 6406101100

4 Ayakkabı Bağları - 5607900019

5 Aksesuarlar

- A) Fermuar - 960719000011
- B) Toka ve Diğerleri- 83089000901
- C) Vardola 640699809000
- 6 İç Taban
  - A) Deri Artığından Üretilenler Salpa – 411510
  - B) Selüloz Olanlar – 481190000000
  - C) Nonwovendan Üretilenler – 560210
  - D) Çıkartılabilen İç Tabanlar – 64069950
- 7 Ayakkabı Yapıştırıcıları
  - A) Hot Meltler – 391690130000
  - B) Taban ve Saya Yapıştırıcıları – 3506910090
- 8 Bitim Malzemeleri (Boya ve Finisaj Malzemeleri) – 321000900019
- 9 Etiket ve Ambalaj Malzemeleri – 4819209000
- 10 Fort Bombe
  - Hot Melt ve Plastik Bazlı Yapıştırıcılarla Kaplanmış Olanlar – 392190600019
  - Dokunmamış Mensucattan Kaplanmış Veya Emdirilmiş Olanlar – 5603941000
  - Plastik Emdirilmiş Sıvanmış Kaplanmış Mensucat ve Diğerleri – 5903901000
- 11 Çivi ve Vidalar – 731700400000
- 12 Ökçe
  - A) Plastik – 640620900012
  - B) Ahşap – 6406910000
  - C) Diğerleri – 6406908000
- 13 Dokunmuş ve Dokunmamış Mensucattan Sayalık - 560394100000
- 14 Dikiş Saraç İplikleri - 550820100000
- 15 Ayakkabı İmalatında Kullanılan Makineler – 84532000
- 16 Bıçaklar ve Kesici Aletler – 82089000
- 17 Takviyelik Malzemeler
  - A) Lateks Sünger ve Diğerleri – 40081100
  - B) Takviyelik Bantlar ve Şeritler – 59061010
  - C) Tela - 581100000000
- 18 Emniyet Ayakkabıları İçin Metal ve Plastik Kompozitten Bombeler ve Tabanlar – 640699801000

19 Kalıplar

- A) Ahşap - 442190989000
- B) Plastik – 392690999019
- C) Metal – (Diğerleri) 73269098

Ayakkabı yan sanayiinin mevcut durumu aşağıda başlıklar halinde özetlenmiştir:

Üretimde Payı: Ayakkabı yan sanayii üretiminin toplam üretim içindeki payı %1 dolayındadır. Üretimde belli kalemlerde boşluklar söz konusudur ve hatta üretimi hiç yapılmayan malzemeler mevcuttur. Ayakkabı monte sistemleriyle ilgili makineler tamamen ithalat ile karşılanmaktadır. Üretilen termo ve plastik, poliüretan enjeksiyon makineleri, Türkiye'nin ihtiyacını karşılayacak kapasitede ve teknoloji seviyesindedir. Geleceği olan EVA enjeksiyon makineleri için de bu gelişme sağlanmalıdır. Türkiye'de yatırım yapmak için ayakkabı yan sanayii uygundur. Emek yoğun bir sektör olduğu için teknolojik yatırımlar mutlaka teşvik edilmelidir. Bu ayakkabının geleceği açısından da çok önemlidir.

Dış Ticarete Payı: Ayakkabı yan sanayii, dış ticaret hareketleri içinde %1'lik bir paya sahiptir. Ancak yan sanayinin ayakkabıya malzeme verdiği düşünülürse, ayakkabı ihracatı içinde yan sanayinin dolaylı bir paya da sahip olduğu dikkate alınmalıdır. Çevre ülkeler Rusya, Ukrayna ve Orta Doğu ülkelerindeki ayakkabı imalatındaki artış bu payı artıracaktır.

Katma Değerdeki Payı: Ayakkabı yan sanayii, saya imalatı ilave edilince, toplam katma değer içinde %5'lik paya sahiptir.

İstihdam: Ayakkabı yan sanayiinde olması gereken toplam istihdamın %60-70'i kadar istihdam vardır. Son yıllarda istihdam düşmüştür. Vasıflı işçi oranı düşüktür ve açık vardır. Sektör 3 kişilik atölyelerden 350 kişilik fabrikalara kadar geniş bir yelpazede faaliyet göstermektedir. TASEV vakfının katkılarıyla eğitilmiş işgücü sayısı artırılmaya başlanmıştır. Ayakkabı yan sanayii, toplam istihdamın binde 6-7'lik bir bölümünü oluşturmaktadır. Ücretler giydirilmiş ücretlerden dolayı düşük değildir. Enerji maliyetleri yüksektir.

İşyeri Büyüklüğü: Ayakkabı yan sanayii işyerleri, toplam işyerlerinin %1'lik bir kısmını kapsamaktadır.

Mevcut Kapasite ve Kullanımı: Ayakkabı sektörünün içinde bulunduğu genel durgunluk nedeniyle üretim kapasiteleri tüm üreticilerde tam olarak kullanılmamaktadır.

Fiyatlar: Avrupa fiyatlarından düşük, rekabet edilebilecek düzeydedir. Makine fiyatları, Avrupa fiyatlarına göre daha ucuzdur.

Sektörün Rekabet Gücü: İtalya, İspanya ve Portekiz, dış pazarlardaki rakiplerimizdir. Türkiye bu rekabette, kalite standardını artırmak şartıyla daha avantajlı durumdadır. Uzak Doğu ile fiyat tutturulamadığı için, dış pazarlarda rekabet çok zordur. Sektörün rekabet sorunu, fiyatlardan ve kaliteden kaynaklanmaktadır. İthalat karşısında rekabet gücü vardır. Uzak Doğu hariç, ithalat asgari düzeydedir.

Diğer Sektörler ve Yan Sanayi İle İlişkiler: Diğer sektörlerden ayakkabı sanayiine tamamen bağımlıdır. Kimya, metal, ahşap ve deri sanayilerinden mamul ve yarı mamul şeklinde ürün alımı söz konusudur. Sektörde makineleşme yeterlidir. El imalatı çok düşüktür.

Mevcut Durumun Değerlendirilmesi: Sektörün teşvik edilmesi gereklidir. Bugünkü halde, yatırım yapılmaya en uygun sektörlerden birisidir. Çünkü talebin önemli bir bölümü ithalatla karşılanmaktadır.

Dünyadaki Durum ve AB, Diğer Önemli Ülkeler İtibariyle Mukayese: Büyük ölçüde İtalya, İspanya, Portekiz, az miktarda İngiltere ve Almanya pazarda önemlidir. Uzak Doğu da son dönemde çok etkili olmaya başlamıştır. Sektör 2001 krizinden çok etkilenmiştir. Uzak Doğuda ayakkabı üretiminde bir artış olmuş ve yan sanayii de bundan etkilenmiştir. Türkiye'nin maruz kalacağı etkilenmenin gelecek dönemde daha çok olması beklenebilir.

Sektörün Sorunları: Sektörde eğitim sorunu ve finansman güçlükleri ve pazarlama sorunları vardır. İmalatçı yeterli desteği alamamaktadır. İnsana yatırım yapılması ihtiyacı bulunmaktadır. Fuarlara katılma ve internet kullanımının yaygınlaştırılması gerekmektedir.

2.1.1.5. Deri Konfeksiyon Alt Sektöründe Kuruluş Sayısı, Mevcut Kapasite ve Kullanımı

Deri konfeksiyon alt sektöründe 10.000 ve 10.000 adet üzerinde üretim yapan firma sayısı 100, 5.000-10.000 adet arası üretim yapan firma sayısı 300, 2000-5000 adet arası üretim yapan firma sayısı 700, 2000 adet altında üretim yapan firma sayısı ise 400'dür. Bu firmaların toplam istihdam hacmi 100.000-150.000 kişidir. (Kaynak: Türkiye Deri Konfeksiyoncuları Derneği-TDKD)

Konfeksiyon Yan Sanayii: Hazır giyim ve deri giyim sektörlerine malzeme girdisi sağlayan bu sanayide askı üreten 10 adet, düğme-toka-metal ve lastik aksesuar üreten 200 adet, dar dokuma ve örme üreten 600 adet, etiket üreten 700 adet (matbaalar dahil), fermuar üreten 100 adet, kapitone üreten 200 adet, tela-elyaf-vatka üreten 20 adet olmak üzere tahminen 1.830 adet küçük ve orta ölçekli işletme faaliyet göstermektedir. Bu işletmelerin en küçüğünde 15 kişi ve büyüklerinde 250 kişi olmak üzere tahminen toplam 200.000 kişi

istihdam edilmekte olup, bu sayı bayiler ve hammadde tedarikçileri dikkate alınırsa yaklaşık 250.000 olmaktadır. Ayrıca bu sayıya 3.000 nakış firması ile bunların yaklaşık 50.000 çalışanını da ilave etmek doğru olacaktır.

2.1.1.6. Deri Kimyasalları Alt Sektöründe Kuruluş Sayısı, Mevcut Kapasite ve Kullanımı

Üretim (2005 Yılı):

Bu alanda faaliyet göstermekte olan kuruluşlar modern ve dünya standartlarına uygun teknolojilerle üretim yapmaktadırlar. Kalite açısından üst düzeyde ürünler üreten kuruluşların kendi alanında rakip teknolojiler ile ileri düzeyde rekabet gücünün de bulunduğu ve İtalya ve İspanya gibi ülkeler de dahil olmak üzere dünyanın çeşitli bölgelerinde rekabet edebildikleri saptanmıştır. Firmaların çoğunluğu ISO sertifikasyonuna sahip olup yabancı sermayeyle kurulu olan firmalarda ISO 9001 sertifikası bulunmakta ve AR-GE yatırımlarına ve faaliyetine de sahip bulunmaktadır. Sürekli verimlilik, modernizasyon ve uygulama geliştirme çabaları ile bu rekabet gücünün artırılmasına çalışılmaktadır.

İstihdam (2005 Yılı):

Verilere baz alınan firmalar başka sektörlerde de hizmet vermektedir. Bu nedenle istihdam toplam olarak verilmiştir. Farklı sektörlerde özel ürünler sunan bu firmalarda çalışmakta olan teknik kadronun %10 ile 15'i deri sanayiine yönelik faaliyet göstermektedir. Yine bu firmalarda üretim kadrosunun yaklaşık %5'i deriye yönelik faaliyet göstermektedir.

Tablo2.2.'de birinci sütun bu firmalardaki toplam istihdamı, ikinci sütun ise sadece deri sektörüne yönelik toplam istihdamı vermektedir.

	İşçi		Memur		
	Genel	Deri		Genel	Deri
Kalifiye	255	25	Teknik	353	39
Düz İşçi	230	39	İdari	216	40

Kaynak: Türkiye'de kurulu deri kimyasalları üreticisi firmalarla görüşmeler

Kapasite :

Deri kimyasalları üretimine yönelik kurulu tesis kapasiteleri, bu tesislerin yapısal olarak sektörün talebinin üzerinde bir minimum kapasiteye sahip olacak şekilde dizayn edilme zorunlulukları nedeniyle talebin maksimum olduğu dönemlerde bile kurulu kapasitenin %40-60'ı doldurulabilmektedir. Bu olgu bütün dünya ölçeğinde de geçerlidir. 2003 yılından

itibaren krize bağlı talep düşüşü de kullanılan kapasite oranların daha da düşürmüştür. Kullanılan çağdaş üretim teknikleri esnek bir adaptasyonla, talepteki değişimlere ayak uyduracak şekilde planlanabilmekte ve hızla gerçekleştirilebilmektedir. Deri kimyasalları sektöründe yeterli kapasite bulunmaktadır.

Tablo 2.3: Deri Kimyasalları Sektöründe Önemli Kuruluşlar				
Sıra No:	Kuruluş Adı	Yeri	Üretim Konusu	Varsa Yabancı Sermaye Payı (%)
	Kamu Kuruluşları			
	Bulunmamaktadır			
	Özel Sektör Kuruluşları			
1	BASF	Kocaeli	Deri Kimyasalları	%100 Dış
2	BURBOYA	Bursa	Deri Boyaları	%100 Yerli
3	DEBAĞ KİMYA	İstanbul	Enzim	%100 Yerli
4	DETEKS	İstanbul	Deri Kimyasalları	%100Yerli
5	GEMSAN	İstanbul	Deri Kimyasalları	%100 Yerli
6	ORGANİK KİMYA	İstanbul	Polimerizasyon/finisaj	%100 Yerli
7	SARCHEM	İstanbul	Polimerizasyon/finisaj	%100 Yerli
8	SODA SANAYİİ (CAMSAR)	Mersin	Krom Tabaklama Maddesi	%100 Yerli
9	COGNIS Kim. Tic San. A.Ş.	Kocaeli	Deri Kimyasalları	%100 Dış
10	VERBO	İzmir	Finisaj	%100 Yerli
11	SOSAN	İstanbul	Deri Yağlama Maddeleri	%100 Yerli
12	BEMAY KİMYA	İstanbul	Muhtelif	%100Yerli

İç piyasaya yönelik kapasite kullanımındaki azalma nedeniyle oluşan kapasite fazlasının ihracat ile değerlendirilmesine çalışılması gerekmektedir.

Tahmini kapasite kullanım oranları deri sektöründeki değişimlerle örtüşmektedir. Bu oranlar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 2.4: Deri Kimyasalları Sanayiinde Kapasite Kullanımı					
Yıllar	2000	2001	2002	2003	2004
Kapasite Kullanımı (%)	50	56	57	48	48

Maliyetler:

Özel ürünlerde mukayese yapabilmek çok zor olduğu gibi rekabetin üst düzeyde olduğu genel kimyasallar üretiminde de rakip maliyet bilgilerine erişmek mümkün olmamaktadır.

Avrupa Birliği ülkelerine oranla enerji, hammadde vs. gibi maliyetlerde önemli ölçüde dezavantaj gözlenmektedir. Özellikle enerji giderleri yüksektir. Türkiye’de temel kimyasal sentez ürünlerinin üretilmiyor olması ve deri kimyasalları üreten firmaların hammadde

girdilerinin %70 oranında ithale dayalı olması, YTL'nin aşırı değerli yapısının getirdiği personel giderlerindeki yüksek seviye, üreticileri zor durumda bırakmaktadır. İç piyasada üretimi yapılmayan ana hammaddelerde AB fiyatları ile ithalat yapılmakla birlikte KKDF, fon, harç vesaire ve navlun ücreti sebebi ile maliyetler sürekli artmakta ve rekabet gücünü düşürmektedir. Örnek bir tablo aşağıdaki gibi verilebilir:

Tablo 2.5: Sınai ve Ticari Maliyetler	
Ana Mal Birimi: Deri Kimyasalları	
	2005 Yılı
	Pay (%)
<u>Sınai Maliyet</u>	
- Hammadde-Malzemeler	60,2
- Enerji	0,4
- Diğer	7,5
<u>Ticari Maliyet</u>	32,1
TOPLAM MALİYET	100,0
Kaynak: Muhtelif görüşmeler	

2.1.1.7. Deri İşleme ve Ayakkabı Makineleri Sanayii

Deri işleme sanayiinde son 20 yılda gözlenen gelişmeler sektöre girdi sağlayan diğer branşlarda da önemli gelişmelere neden olmuştur. Bu bağlamda deri işleme makinelerinde önemli bir atılım yaşanmış ve bir çok tabakhane yerli üretim makinelere yatırım yaparken, oldukça kalifiye ve son teknolojinin kullanımıyla devamlı mükemmelleşen makineler dış pazarlara da pazarlanmaya başlanmıştır. Özellikle Rusya, eski Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliğinin dağılmasından sonra bağımsızlığını ilan eden başta Türk Cumhuriyetleri, deri sanayinin bulunduğu bütün ülkeler, Mısır, Suriye, Çin, Kuzey Afrika ülkeleri, Balkan ülkeleri Türk makine sanayi için önemli pazarlar haline gelmiştir.

Öte yandan, 1980'lerin sonundan başlayarak ayakkabı makinelerinde önemli yatırımlar göze çarpmaktadır. Türkiye'de ayakkabı sanayinin gelişmesiyle bu makinelerde de önemli atılımlar gerçekleştirmeleri beklenmelidir.

2.1.1.8. Deri Atıklarının Değerlendirilmesi ve Çevre

Çevre sorununun dünyanın en önemli sorunlarının başında geldiği kuşkusuzdur. Özellikle sanayileşme, çevre sorununu da beraberinde getirmekle birlikte, ironik ve çelişik bir biçimde sorunun çözüm yöntemleri de sanayi ve teknolojinin gelişmesinde gizlenmektedir. Bununla birlikte, deri sanayiinin sınai gelişmeyi diğer sektörler kadar gerçekleştirememiş olmasına karşın, en kirletici sektörler arasında sayıldığı bilinmektedir. Oysa ki bu sanayi dalı

bir yan ürünün değerlendirilmesini gerçekleştirmesi ve kendi atıklarının da- leşlerden jelatin, tutkal ve protein eldesi, tıraş artıklarının SALPA olarak adlandırılan taban astarı sanayiinde değerlendirilmesi gibi- bir şekilde sınai girdi oluşturması açısından karakteristiktir. Atıklarının çevreyi kirletmemesi için araştırma yatırımlarına sahne olan bir sanayi dalı olduğunu da tespit etmek gerekir.

Ülkemizde de son 20 yıl içinde deri organize sanayi bölgelerinin kurulması ve buna dayalı yer değiştirmeler dikkate değerdir. İlk olarak tarihi Kazlıçeşme, Tuzla'daki İstanbul Organize Deri Sanayi Bölgesine taşınmış ve bölgedeki arıtma tesisi hassas olarak çalıştırılmaya devam etmektedir. Buna, Menemen-İzmir, Bursa, Çorlu, yapımı devam etmekte olan Uşak, Bor-Niğde, Gerede-Bolu, Isparta, Yalvaç, Gönen-Balıkesir, Denizli gibi örnekler de eklenmiştir. Bunun yanında Torbalı'daki Sepiciler Deri Sanayii gibi münferit üretim yapan bazı firmalar da kendi özel arıtma tesislerini özenle çalıştırmaktadır. Henüz tam faaliyette bulunan İstanbul ve Menemen bölgeleri olmakla birlikte yakın zamanda Bursa ve Çorlu da devreye girecektir. Ne var ki bu bölgelere taşınması da dericilere önemli bir yük oluşturmaktadır. Arıtma giderlerinin maliyette %2-3 bir pay alması, arıtma tesisine sahip bölgelerdeki tabakhanelerle diğerleri arasında dengesiz bir rekabete sahne olmaktadır.

Önemli bir nokta da arıtma giderlerinin henüz kullanılan su miktarına baze edilmesidir. Oysa ki kirletici parametrelerin belirlenip, giderlerin bu parametrelere göre belirlenmesi daha rasyonel olacaktır.

Ülkemizde yapılan çevre yatırımlarına Sepiciler Deri Sanayiinde gerçekleştirilen, leşleme atıklarının özel bir yatırımla protein, yağ ve katı atığa çevrilmesini de ilave etmek gerekir. Bu yatırım, Tuzla Deri Organize Sanayi Bölgesinde de 2006 yılında kullanılmaya başlanacaktır. Bunu Menemen Deri Serbest Bölgesinin de takip etmesi beklenmektedir.

Türkiye bu tür yatırımları yaparken, Çin, Pakistan gibi ülkelerle rekabette sıkıntılara düşmektedir. Global bir haksız rekabetin doğmuş olduğu gerçeğini de göz ardı etmemek gerekir.

2.1.1.9. Deri Sektöründe Eğitime Yönelik Kuruluş Sayısı, Kapasitesi ve Nitelikleri

Deri ve deri ürünleri sanayiinin varlığını sürdürmesinde ve gelişmesinde her düzeyde vasıflı elemanın bulunabilirliğinin büyük önemi vardır. Ülkemizde bu elemanları yetiştiren her düzeydeki eğitim kurumlarının sayısı ve nitelikleri hakkında bilgiler Tablo 2.6'da verilmiştir. Ayrıca üye olmamız hedeflenen AB'ye üye ülkelerindeki eğitim kurumları ise Tablo 2.7'de verilmiş; bunlardan başlıcaları hakkında açıklamalarda bulunulmuştur.

Tablo 2.6: Türkiye’de Deri ve Deri Ürünlerinde Eğitim Kurumları					
Kurum Adı	Yeri	Eğitim Dalı	Öğrenim Süresi	Alınan Öğrenci Sayısı	Açıklama
A-Üniversite Düzeyi					
1- Ege Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Deri Mühendisliği Bölümü Yüksek Lisans Eğitimi	İzmir	Deri Teknolojisi ve Mühendisliğin İlgili Alanları.	5	Yıllık Kontenjane Bağlı.	Deri Teknolojisi ve Mühendisliği alanında ileri düzeyde eğitim yeni teknik ve teknoloji geliştirme yönünde analitik çalışmaları ve pratik uygulamaları yapabilmeyi gerektirir. Mezunlar daha ziyade ilgili alanın araştırma alt birimlerinde çalışma yapacak düzeydedir. Halihazırda Lisansüstü eğitim almış mezunların büyük çoğunluğu Üniversitelerimize bağlı birimlerde ve bir kısmı da sanayinin çeşitli birimlerinde çalışmaktadır. Lisansüstü eğitim mezunlarından sektörün ilgili alanlarının dışında çalışan bulunmamaktadır. Lisansüstü eğitimde gerek Sokrates- Erasmus kapsamında gerekse sanayi desteğiyle Yurtdışı eğitim imkanlarının artırılması ile ileri ki yıllarda daha çağdaş normlarda eğitim olanaklarının elde edilmesi planlanmaktadır. Beklentiler doğrultusunda eğitim kalitesinde iyileşme için acilen Bölüm laboratuvar ve fiziki imkanlarının iyileştirilmesi gerekmektedir.
2. Ege Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Deri Mühendisliği Bölümü Lisans	İzmir	Deri Teknolojisi ve Mühendisliği	1+4	Yaklaşık her yıl 50 öğrenci	Deri Teknolojisi ve ilgili alt sektörel alanları kapsayan multidisipliner eğitim, deri ve deri mamulleri üretim prosesleri ile nihai ürüne yönelik uygulamalarda mühendislik birikimine sahip olmayı gerektirir. Halihazırda mezunların büyük çoğunluğu ilgili sektörel alanlarda çalışmakla birlikte, diğer sektörlerde de çalışan mezunlar bulunmaktadır. Lisans eğitiminde Yurtdışı eğitim kurumları ile sağlanacak işbirliği ile ve sektörel üst kuruluşların da katkısıyla nitelikli teknik elemanların yetiştirilmesi yönünde iyileşme beklenmektedir. Eğitim kalitesinde iyileşme üretimin teknik sorunlarına analitik yaklaşım ve enstrümental uygulamalı çözümler için Bölüm laboratuvar ve fiziki imkanlarının iyileştirilmesi gerekmektedir.

B- Meslek Yüksek Okulları					
1. İstanbul Üniversitesi Teknik Bilimler Meslek Yüksek Okulu Dericilik Programı	İstanbul	Deri Teknolojisi	2		Deri sanayi için ara insan gücü yetiştirmek olan kuruluş amacı doğrultusunda eğitime devam edilmektedir. Teknik altyapıdaki eksiklikler eğitim kalitesinde yetersizliklere neden olmaktadır. Kalitenin artırılması için diğer mesleki eğitim veren kuruluşlar ile koordinasyon sağlanmalıdır.
2. Trakya Üniversitesi Çorlu Meslek Yüksek Okulu Dericilik Programı	Çorlu	Deri teknolojisi	2		Tekniker düzeyinde eleman eğitimi verilen Programda teknik eksiklikler bulunduğundan sanayinin ihtiyacı olan niteliklerde eleman yetiştirilememektedir. Programda ayrıca öğretim elemanı eksikliği bulunmaktadır.
3. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Biga Meslek Yüksek Okulu Dericilik programı	Biga	Deri Teknolojisi	2		Deri endüstrisine tekniker düzeyinde eleman yetiştirmek üzere kurulmuş olan okulun eğitim kadrosu, altyapısı ve verilen eğitim diğer Meslek Yüksek Okulları arasında daha iyi durumdadır. Yakın mesafede bulunan deri işletmelerinde öğrenciler için pratik yapma imkanı bulunmaktadır.
4. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Gerede Meslek yüksek Okulu Dericilik programı	Gerede	Deri Teknolojisi	2		Deri sektörü için tekniker düzeyinde eğitimin verildiği Gerede M.Y.O.'da Öğretim Elemanı ve altyapıda eksikliklerin olmasında rağmen normal eğitimin yanında ikinci öğretim de gerçekleştirilmesi kalitenin düşmesine sebep olmaktadır.
5. Afyon Kocatepe Üniversitesi Uşak Meslek Yüksek Okulu Dericilik ve Deri Konfeksiyon Programları	Uşak	Deri Teknolojisi ve Deri Konfeksiyon	2		Tekniker eğitimi verilen Meslek Yüksek Okulunun Uşakta yer alması ve kurulu bulunan yerleşik köklü bir sanayi ile koordineli eğitim verilmesi gerekmektedir. Okulun altyapı eksikliği bulunmaktadır. Ancak; hem Deri Teknolojisi ve Deri Konfeksiyon alanlarında eğitim birlikte yürütülmektedir.
6. Süleyman Demirel Üniversitesi Yalvaç Meslek Yüksek Okulu Dericilik Programı	Yalvaç	Deri Teknolojisi	2		Bir Meslek Yüksek Okulu için oldukça büyük sayılabilecek bir deri işletmesine sahip olan okulun öğretim kadrosu yetersizdir. Bu doğrultuda ihtiyaçtan fazla ve atıl kabul edilebilecek bir yatırım olduğundan söz edilebilir.
7. Niğde Üniversitesi Halil Zöhre Ataman Meslek Yüksek Okulu Dericilik ve Deri Konfeksiyon Programları	Bor	Deri Teknolojisi ve Deri Konfeksiyon	2		Kaliteli teknik ara elemanlar yetiştirmek amacıyla kurulmuş olan okulun Meslek Yüksek Okulu eğitimi için büyük sayılabilecek bir işletmesi bulunmaktadır. Eğitim öğretim altyapısının yetersizliğine rağmen Dericilik ve Deri Konfeksiyon olmak üzere iki eğitim programı yürütülmektedir.

8. Celal Bayar Üniversitesi Salihli Meslek Yüksek Okulu Deri Konfeksiyon Programı	Salihli	Deri Konfeksiyon	2		Deri konfeksiyonu, işletme ve organizasyon konularında teorik ve uygulama ağırlıklı eğitim verilen okul kendi alanında açılan ilk olma özelliğindedir. Eğitim kadrosunun yetersizliğine rağmen ikili öğretim yürütülmektedir.
9. Celal Bayar Üniversitesi Kula Meslek Yüksek Okulu Deri İşleme Teknolojisi Programı	Kula	Deri Teknolojisi	2		Deri sanayi için ara eleman yetiştirme amacı doğrultusunda eğitimini devam ettiren okulda teknik donanım ve altyapı yetersizdir. Teknik olanakların aynı üniversiteye bağlı Salihli Meslek Yüksek Okulu ile birleştirilmesi gerekmektedir.
10. Adnan Menderes Üniversitesi Karacasu Meslek Yüksek Okulu Dericilik programı	Karacasu	Deri Teknolojisi	2		Tekniker düzeyinde mezun veren okulun eğitim kadrosunun yetersizliği yanında teknik donanımında da eksiklik ve yetersizlikler bulunmaktadır.
11. Dumlupınar Üniversitesi Gediz Meslek Yüksek Okulu Deri Konfeksiyon Programı	Kütahya	Deri Konfeksiyon	2		Deri Konfeksiyonu alanında tekniker yetiştirmek amacıyla kurulmuş olan okulun kadro ve altyapı yanında teknik yetersizlikleri mevcut olmasına rağmen hem normal hem de ikinci öğretim yürütülmektedir.
C- Meslek Liseleri					
1. TASEV Anadolu Ayakkabıcılık Meslek Lisesi	İstanbul	Ayakkabı Teknolojisi	4		Okul Milli Eğitim Bakanlığı müfredatı içinde Ayakkabı Sanayinde istihdam edilmek üzere teknik eleman yetiştirmektedir.
2. İMKB Zeytinburnu Meslek Lisesi	İstanbul	Deri Konfeksiyon	4	50	Okul Milli Eğitim Bakanlığı müfredatı içinde Deri Konfeksiyonda istihdam edilmek üzere ara eleman yetiştirmektedir.
D- Diğer Kurumlar (Çıraklık, Ustalık vb.)					
1. AB KOSGEB Ayakkabıcılık Enstitüsü	İstanbul	Ayakkabı Teknolojisi	1 ve 2		Enstitü 1 yıllık sertifika ve 2 yıllık diploma programları uygulamaktadır. Ayakkabı sanayine teknisyen ve teknik eleman yetiştirilmektedir.

Tablo 2.7: AB Ülkelerinde Deri ve Deri Ürünlerinde Başlıca Eğitim Kurumları

Kurum Adı	Ülkesi	Eğitim Dalı	Öğrenim Süresi	Açıklama
1. The University of Northampton	İngiltere	Deri İşleme British School of Leather Technology	4 Yıl	Dünyanın önde gelen eğitim kuruluşlarından. Bu okuldaki tüm dersler öğrenci merkezlidir ve deri üretim pratiğine dayanmaktadır. Her hafta sabit bir deri işleme programı yoktur. Fakat her öğrenci kendi projesini belirler ve bu proje için ham deriyi mamul deri haline getirir. Bunun amacı problem çözmede ve proses dizaynında kritik ve analitik olan bakış açısını kazandırmaktır.
2. Universitat Politècnica de Catalunya (UPC)	İspanya-Barcelona	Igualada Tanning School	3 yıl	Her öğrenci kendi çalışmak istediği alanda proje üretmektedirler. Deri üretim pratiğine önem verilmektedir.
3. University of West Hungary Faculty of Wood Science	Macaristan		4 yıl	
4. Thomas Bata University in Zlin Department of Footwear Engineering and Hygiene	Çek Cumhuriyeti Zlin	Ayakkabı Mühendisliği	4 yıl	Şehirdeki en eski en köklü üniversitedir. Lisans, lisansüstü ve doktora derecesinde eğitim verir.
5. "Gh. Asachi" Technical University of Iasi, Faculty of Textiles and Leather Engineering	Romanya	Deri Mühendisliği	4 yıl	
6. University of Oradea Faculty of Textiles and Leatherworks	Romanya	Mühendislik	5 yıl	Üniversite 1996 yılında kurulmuştur. Araştırmalar interdisipliner çalışmalar şeklinde yürütülmektedir. Finisaj teknikleri üzerinde önemle durulmaktadır.
7. The Faculty of Mechanical Engineering Technical University of Lodz, Polymer Technology and Processing of Rubber and Leather	Polonya Lodz			Polonya'daki en büyük üniversitelerden biridir. Lisans, lisansüstü ve doktora seviyelerinde eğitim vermektedir.

Tablo 2.7: AB Ülkelerinde Deri ve Deri Ürünlerinde Başlıca Eğitim Kurumları (Devamı)		
Kurum Adı	Ülkesi	Eğitim Dalı
8-CLO/CLR Ctre de Rech. techn.des Ies Tannerie, Chaussure, Pantoufles	Brüksel-Belçika	Ayakkabıcılık ve Deri teknolojisi
9-Dansk Teknologisk Institut	Taastrup-Danimarka	Deri teknolojisi
10-Technique du Cuir, Chaussure, Maroquinerie (CTC)	Lyon-Fransa	Deri teknolojisi
11-Lycée d'Alembert GRETA de la mode	Paris-Fransa	Moda
12-Forschungsinstitut für Leder und Kunststoffbahnen (FILK)	Freiberg-Almanya	Deri teknolojisi
13-Lederinstitut Gerberschule Reutlingen	Reutlingen-Almanya	Deri teknolojisi
14-Prüf-und-forschungsinstitut für die Schuhherstellung e v.	Pirmassens-Almanya	Ayakkabıcılık
15-ELKEDE Technology and Design Centre SA	Atina-Yunanistan	Deri teknolojisi
16-BIMEO Testing & Research Ltd. Co.	Ujpest-Macaristan	Deri teknolojisi
17-Instituto Tecnico Industriale di Stato per la Chimica Conciaria	Arzignano-İtalya	Deri Kimyası
18-Politecnico Intern. per lo Sviluppo Industriale ed Economico PISIE	Floransa-İtalya	Deri teknolojisi
19-Stazione Sperimentale Industria del le Pelli e delle Materie Concianti	Napoli-İtalya	Deri teknolojisi
20-CLPO Centralne Laboratorium Obuwniczego w Krakowie	Krakov-Polonya	Ayakkabıcılık
21-Centro Tecnológico do Calçado (CTC)	Madeira-Portekiz	Ayakkabıcılık
22-Centro Tecnológico dos Industrias do Couros	Alcana-Portekiz	Deri teknolojisi
23-Zavod IRCUO - Technological Center for Leather and Shoe Industry	Kranj-Slovenya	Ayakkabıcılık ve Deri teknolojisi
24-Asociación de Investigación de las Indus. del Curtido y Anexas (AIICA)	Igualada-İspanya	Deri teknolojisi
25-Escuela de Tenería de Igualada	Igualada-İspanya	Deri teknolojisi
26-Instituto Tecnológico del Calzado y Conexas (INESCOP)	Elda-İspanya	Ayakkabıcılık
27-British Leather Confederation Leather Technology Center	Northampton-İngiltere	Deri teknolojisi
28-British School of Leather Technology	Northampton-İngiltere	Deri teknolojisi
29-Cordwainers College London College of Fashion	Londra-İngiltere	Moda
30-Footwear Training Centre The Wellingborough College	Northamptonshire-İngiltere	Ayakkabıcılık
31-SATRA Footwear Technology Centre	Northamptonshire-İngiltere	Ayakkabıcılık

2.1.1.10. Sektörel Örgütlenmeler, Fuarlar ve Yayınlar

Örgütlenmeler: Sektörde çeşitli sivil toplum örgütleri faaliyet göstermektedir. Bu örgütler aşağıda sıralanmıştır:

- Türkiye Deri Vakfı (TÜRDEV)
- Türkiye Deri Sanayicileri Derneği (TDSD)
- Ege Deri Sanayicileri Derneği
- Çorlu Deri Sanayicileri Derneği
- Bursa Deri Sanayicileri Derneği
- Denizli Deri Sanayicileri Derneği
- Uşak Deri Sanayicileri Derneği
- Gerede Deri Organize Sanayicileri Derneği
- Gönen Deri Sanayicileri Derneği
- Gaziantep Tabaklar Odası
- Biga Tabaklar Odası
- Salihli Deri Sanayicileri Derneği
- Hatay Dericiler Odası
- Yalvaç Deri Sanayicileri Derneği
- Manisa Deri Sanayicileri Derneği
- Isparta Deri Sanayicileri Derneği
- Niğde-Bor Deri Sanayicileri Derneği
- Deri Kimyacıları Teknisyenleri ve Teknologları Derneği (DETEK)
- Türkiye Deri Konfeksiyoncular Derneği (TDKD)
- Türkiye Umum Saraçlar Derneği
- Türkiye Ayakkabı Sanayicileri Derneği
- Ayakkabı Yan Sanayicileri Derneği
- Saraciye Sanayicileri Derneği
- İstanbul Deri ve Deri Mamulleri İhracatçılar Birliği
- İstanbul Tekstil ve Konfeksiyon İhracatçılar Birliği (İTKİB)
- Ege Deri ve Deri Mamulleri İhracatçılar Birliği
- İstanbul Deri ve Endüstri Serbest Bölgesi A.Ş.
- Deri Sektörel Dış Ticaret A.Ş.
- Ayakkabı Sektörel Dış Ticaret A.Ş.

Örgütlenmeler dağınık ve oldukça alt sektörel düzeyde yapılmıştır. Sektörel toplantılarda federal ve aşamalı olarak konfederal bir çatının oluşturulması gündeme gelmiştir. Özellikle TÜRDEV, TDSD ve İTKİB toparlayıcı bir yapıda görünmektedir.

Bu kuruluşlardan bazıları uluslararası kuruluşlarda da temsil edilmektedir. Örneğin TDSD, ICT (International Council of Tanners) ve DETEK'te Uluslararası Deri Kimyacıları ve Teknisyenleri Dernekleri Birliği (IULTCS) üyesidirler. Uluslararası forum ve komisyonlarda Türk Dericiliğini temsil etmektedirler.

Bu sivil toplum kuruluşları sektördeki çeşitli aktivitelerle sektörel çıkarların korunmasında, sektörel eşgüdümün sağlanmasında etkin faaliyette bulunmaktadır. Bir çoğu dernekler yasasına bağlı olarak sadece bağış ve aidatlarla faaliyet göstermeye çalışmakta ve yetkinlikleri sınırlı kalmaktadır.

Fuarlar: Deri sektöründe son yirmi yıl içinde uluslar arası boyutlara ulaşabilmiş çeşitli fuar etkinlikleri düzenlenmiş ve düzenlene gelmektedir. Bu fuarlar 1995 sonrasında alt sektörel bazda ve uzmanlık alanlarına göre çok çeşitlilik göstermiştir. TÜYAP, AYMOD, AYSAF ve sonrasında İstanbul Deri Fuarı (İDF) gibi etkinlikler sonuçta İDF ile birleştirici bir fuara dönüştürülmeye çalışılmaktadır. Genel olarak yapılmakta olan fuar etkinlikleri şu şekilde sıralanabilir:

- IDF (İstanbul Deri Fuarı)
- AYSAF
- AYMOD

Bilimsel Etkinlikler: Yukarıda belirtilen etkinliklere uluslararası boyutta ilk kez yapılacak olan Uluslararası Deri Kimyacıları ve Teknisyenleri Dernekleri Birliği IULTCS'in üyesi bulunan DETEK öncülüğünde gerçekleşecek II. Avrupa Deri Kongresini ve 2013 yılında İstanbul'da düzenlenecek IULTCS XXXII. Dünya Kongresini ilave etmek gerekir.

Bu fuarların ve bilimsel etkinliklerin düzenlenmesi Türkiye'nin deri merkezlerinin en önemlilerinden biri olması için gerekli bir platformdur. Uzmanlık alanlarında liderlik yapabilmesi ve dünya pazarlarına penetrasyonu için önemli bir etkinlik olarak görülmelidir. Özellikle markalaşma için ve diğer ülkelerle rekabet için belirgin bir avantajı kullanma aracıdır. Sektörün önünün açılması, sürekliliğinin sağlanabilmesi için fuarların başarısı belirgin bir kriter olmaktadır. Bu fuarların daha özgün ve sektörün bütününe kapsayacak nitelikte ve dağınık olmaması gerekmektedir. Alt sektörlerin etkinlik sezonlarının farklılık

göstermesi bu bütünlüğün sağlanmasında sorun teşkil etmekte olmasına rağmen bir konsensüsün oluşması gerekmektedir.

Yayımlar: Türk Deri Sektörüne (Deri İşleme, Deri Konfeksiyon, Saraciyeye) yönelik şu süreli yayınların varlığı söz konusudur.

Yayın Organının adı, Süresi, Dili

Deri, 2 Aylık, Türkçe / İngilizce

Deri Leather Fashion, 2 Aylık, Türkçe / İngilizce

Koxa/Deri, Aylık, Rusça / Türkçe

Deri Dünyası, 3 Aylık, Türkçe Ege Bölgesi

Sepici Haber, 2 Aylık, Türkçe

Derin, Aylık, Türkçe/İngilizce/Rusça

Türkiye Deri Sanayicileri Derneği, Türkiye Deri Konfeksiyoncuları Derneği ve Saraciyeye Sanayicileri Derneği bir araya gelerek, bu üç kurum tarafından çıkarılan yayınların tek bir çatı altında toplanması kararlaştırılarak çalışmalara başlanmıştır.

2.1.2. Üretim

2.1.2.0. Ham Deri

Yıllar	Koyun			Kıl keçisi	Tiftik keçisi	Sığır				
	Toplam	Merinos	Yerli			Toplam	Kültür	Kültür melezi	Yerli	
1999	30.256	831	29.425	7.284	490	11.054	1.782	4.826	4.446	
2000	28.492	773	27.719	6.828	373	10.761	1.806	4.738	4.217	
2001	26.972	759	26.213	6.676	346	10.548	1.854	4.620	4.074	
2002	25.174	700	24.474	6.519	261	9.804	1.860	4.358	3.586	
2003	25.431	742	24.689	6.516	256	9.766	1.941	4.285	3.563	
2004	25.208	763	24.446	6.378	230	10.068	2.110	4.393	3.564	
Yıllar	Diğer Hayvanlar						Domuz			
	Manda	Deve	At	Eşek	Katır					
1999	165	1,35	309	555	125	3,4				
2000	146	1,00	271	489	99	3,0				
2001	138	0,93	271	462	97	2,7				
2002	121	0,88	249	417	95	3,6				
2003	113	0,81	227	397	92	7,1				
2004	104	0,87	212	368	84	4,4				

Not. Her yaşta erkek ve dişi hayvan kapsanmıştır.

Kaynak: TÜİK, Tarım İstatistikleri Özeti, 1985-2004

Yıllar	Koyun		Kıl		Tiftik		Sığır			
	Koyun	Kuzu	Kıl keçisi	Kıl keçisi oğlağı	Tiftik keçisi	Tiftik keçisi oğlağı	Toplam	Kültür	Kültür melezi	Yerli
1999	4.130	3.535	1.111	216	52	5	1 202	115	378	709
2000	3.039	3.564	1.004	197	25	6	1 196	94	329	773
2001	2.208	2.923	772	136	16	0	1 103	91	278	734
2002	1.857	2.404	620	157	11	5	800	67	230	503
2003	1.309	2.550	518	103	11	0	1 000	83	295	622
2004	1.536	2.725	470	119	6	1	1 092	85	407	600
	Dana									
	Kültür									
	Toplam	Kültür	melezi	Yerli	Manda	Malak	Deve			
1999	977	145	559	273	25	6	0,04			
2000	1.077	187	557	333	20	6	0,03			
2001	895	219	460	215	12	2	0,03			
2002	1.122	185	520	417	5	6	0,05			
2003	728	170	380	179	8	2	0,07			
2004	905	224	486	195	9	2	0,04			

Kaynak: TÜİK, Tarım İstatistikleri Özeti, 1985-2004

TÜİK tablolarından yararlanılarak ve kasaplık güç hesabıyla ülke içi ham deri üretimleri hesaplanmaya çalışılmıştır. Buna göre 2004 yılında 11 milyon adetten fazla yurt içi koyun/kuzu cinsi, 1,5 milyon adet kıl keçisi oğlak cinsi, 42.000 adet tiftik keçisi küçük baş, yaklaşık 2 milyon adet sığır/dana cinsi büyükbaş ham deri üretimi yapılmıştır. 2005 yılında hafif bir düşüş beklenmektedir.

2.1.2.1 Deri Üreticileri

a) Üretim

Son yıllarda yaşanan finansal zorluklar bir çok fabrikanın üretimini etkilemiş bulunmaktadır. Ancak temel yatırımlar dünya ölçüsündeki üretim teknolojilerinden farklı değildir. Mobilyalık ve oto döşemeliği için makine parkı ve teknolojiler henüz sınırlıdır.

Toplam deri üretim miktarları yıllara göre aşağıda yaklaşık değerleriyle çıkartılmıştır. Bu değerler saha analizleriyle tespit edilmiş olup, kasaplık güçten hareket ederek ve ithalat, ihracat resmi rakamlarına göre hesaplanan teorik miktarlardan farklılık göstermektedir. Buna sebep tabakhane bazında sağlıklı bilgilerin toplanamamasıdır. TDSD, DETEK gibi sivil toplum kuruluşlarının DPT ile birlikte bir anket çalışması yapması sağlıklı verilere ulaşılmasına katkıda bulunabilecektir.

Yıllar	İşlenen Sığır Derisi (1000t)	İşlenen Küçük Baş Deri (Milyon Adet)
2001	80	40
2002	85	42
2003	85	38
2004	90	36
2005 (Tah.)	116	39

2005 yılı için yapılan saha analizleriyle tespit edilen deri üretim miktarları ise yaklaşık değerleriyle aşağıda gösterilmiştir:

Büyükbaş: 116.106.000 kg/yıl

Küçükbaş: 39.470.000 adet/yıl (bunun 3.340.000 adet/yılı keçi, çepiç, oğlak)

Küçükbaş deri üretiminde kürklük deri imalatı 16.000.000 ve giysilik küçükbaş imalatı ise 20.000.000 adet/yıl olarak saptanmıştır.

Bu miktarlardan hareketle hesaplanan işlenmiş deri miktarları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Sıra No:	Ana Mallar (Fasıl Bazında)						Yıllık Artış (%)			
		2001	2002	2003	2004	2005t.	2002	2003	2004	2005
1	Büyükbaş									
	-Yarma Deri (Mln dm ²)	67,2	71,4	71,4	75,6	86,3	6,3	0,0	5,9	14,2
	-Yüzlük Deri (Mln dm ²)	8.193	8.670	8.670	9180	10.100	5,9	0,0	5,9	10,1
	- Kösele(ton)	2.480	2.600	2.600	2.600	3.600	2,2	0,0	0,0	38,4
2	Koyun-Kuzu									
	-Giysilik Deri(Mln Ad.)	20	22	18	16	16	10,0	-18,8	-11,1	0,0
	-Kuzu Kürkü(Mln Ad.)	20	20	20	20	23	0,0	0,0	0,0	15,0

Bu veriler değer olarak incelendiğinde, sezon ve deri orijini olarak ve yıllara göre büyük değişimler gösterdiği için sağlıklı sonuçlar zikredilememektedir.

b) Maliyetler:

Deri işleme sanayiinde ana mallardan kösele, vidala ve zig için gerekli girdilerin maliyetlerinin ortalama yüzde olarak dağılımları aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

1 kg kösele ve 1 ayakkare vidala için maliyet dağılımları aşağıda verilmiştir.

Tablo 2.12: Sınai Maliyet Dağılımı	
Ana Mal Birimi: Kösele (1 KG)	
	2005 Yılı
	Pay (%)
Sınai Maliyet	
- Ham Deri	65
- Kimyasal	15
- Enerji	2
- Direkt İşçilik	7
- Endirekt İşçilik	2
- Amortisman	1
- Arıtma Giderleri	1
- Diğer	8
TOPLAM MALİYET	100

Tablo 2.13: Sınai Maliyet Dağılımı	
Ana Mal Birimi: Vidala (1 ayakkare)	
	2005 Yılı
	Pay (%)
Sınai Maliyet	
- Ham Deri	67,0
- Kimyasal	15,0
- Enerji	3,0
- Direkt İşçilik	8,0
- Endirekt İşçilik	0,5
- Amortisman	1,0
- Arıtma Giderleri	2,0
- Diğer	3,5
TOPLAM MALİYET	100,0

1 ayakkare ziglik deri için gerekli girdilerin ortalama maliyet dağılımı aşağıdadır.

Tablo 2.14: Sınai Maliyet Dağılımı	
Ana Mal Birimi: Zig (1 ayakkare)	
	2005 Yılı
	Pay (%)
Sınai Maliyet	
- Ham Deri	65
- Kimyasal	15
- Enerji	2
- Direkt İşçilik	10
- Endirekt İşçilik	2
- Amortisman	1
- Arıtma Giderleri	3
- Diğer	2
TOPLAM MALİYET	100,0

2.1.2.2. Deri Eşya (Saraciye) Üretim Verileri

Saraciye üretiminin ilk aşaması model hazırlanmasıdır. Sezonlara göre yeni trendler takip edilerek yeni koleksiyonlar hazırlanır ve hitap edilen kullanıcıya sunulur. Üretilen ürünlerin, sanat değeri taşıması, güncelliği, kullanım amacına verdiği hizmet gibi unsurlar, tasarımcının göz önünde bulundurması gereken unsurlardır.

Emek, yoğun ve kendine özgü bir sanat kolu olan saraciye üretiminde uygulanan yöntem esas dünyanın her yerinde aynıdır. Ancak yüksek kapasiteli ve bant sistemi ile bir modeldeki eşyadan büyük miktarda üretim yapan kuruluşlarda bir takım makine ve ekipman ilavesi ile işin süratlenmesi sağlanmıştır. Elle yapılan bu işlemlerin bir kısmı makine ile yapılabilir hale getirilmiştir, veya iki üç işlem birleştirilmiştir. Seri üretim için kısmen sağlanabilen bu otomasyon, genellikle ABS malzeme kullanarak üretilen çanta ve bavullar için uygulanmaktadır.

Bu itibarla saraciye eşyası üretiminde ülkemizde uygulanan yöntem ile ileri ülkelerde uygulanan yöntem aynıdır.

Saraciye ürünleri çok az kalemin dışında, günümüzde konfeksiyonu tamamlayıcı veya kendi başlarına, birer moda unsuru olmuşlardır. Pazarlama ve talep kriterleri belli testlerin minimum değerlerini tutturma kaygısının çok ötesine geçmiştir.

Standartlar incelendiğinde, üretim metodu ve fonksiyona dönük kriterlerin, değişen Pazar talebine sıkı ve gevşek kalmaları nedeniyle engel olabileceği, dolayısıyla bazı ürünler dışında, saraciye ürünlerinde bu standartlara uyulmasının imkansızlığı ortadadır.

İnsan hayatında çok geniş kullanım alanı olan saraciye eşyaları esas itibariyle ham madde bazından hareketle iki ana grupta toplanmaktadır.

1. Tabii deriden üretilen eşyalar
2. Deri dışı malzemelerden üretilen eşyalar; suni deri, tekstil, plastik, esaslı maddeler kullanılarak üretilen eşyalar

Tatbikatta da üretici firmalar, üretimde kullandıkları ana ham maddeye göre tabii deri ve tekstil, suni deri ile çalışan firmalar olmak üzere iki ana gruba ayrılmaktadır. Ayrıca üreticiler ürettikleri mal cinsine göre de isimlendirilmektedir. Kadın çantası, kemer, top, koşum takımı, av malzemeleri, cüzdan, portmone üreticileri gibi. Ancak küçük atölyelerin dışında kalan tabii deri çalışan gelişmiş atölye ve tesisler, cüzdan ve kemerden valize, bavula kadar çeşitli eşyayı üretmektedirler.

Diğer taraftan bu sektörün kapsamına giren eşya ve çeşitlerinin fazla oluşu nedeniyle bu eşyaların gruplaştırılması, üretim miktar ve değerlerinin bu gruplar dikkate alınarak yaklaşık olarak verilmesinde zaruret meydana çıkmaktadır.

Fiili üretim değerlerinin tespitinde, örnekleme metodu kullanılmış, alınan bilgiler, komisyon üyeleri ve Saraçlar Derneği ilgilileri ile yapılan çalışmalar sonucu şekillendirerek, tabii deriden saraciye eşyası saraciye eşyası ve deri dışı malzemelerden saraciye eşyası olmak üzere incelenmiştir.

Saraciye eşyası üretiminde, geçmiş yıllara ait bilgilerin teminine imkan görülmemekle beraber; bu sektörün artan ülke nüfusu ve gelişen ihracat karşısında ülkelerini tüm gereksinimini, yerine getirirken ileri yıllarda da karşılayacak potansiyeli göstermesi üretim gücü hakkında fikir vermeye yeterlidir. Saraciye eşyası üreten atölye ve işletmeler üretiminde büyük bir esnekliğe sahiptir. Herhangi bir modanın ve ihtiyacın belirlenmesi halinde üretim derhal bu tür eşyaya yönelebilmektedir. Ayrıca, talebin fazlalığı oranında üretim gücünde artış sağlanabilmektedir.

Üretim değerleri ise aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 2.15: Saraciye Sanayi Üretim Rakamları					
	2004 Yılı		2005 Yılı		Yıllık Arış (%)
	Miktar (Bin Adet)	Değer (Bin YTL)	Miktar (Bin Adet)	Değer (Bin YTL)	
a) Hakiki Deriden Üretilen Saraciye Eşyası (1)					
Spor Çantaları	32	4.250	24	3.600	-15,3
Bavullar-Çantalar	15	2.750	40	7.200	161,8
Okul Çantaları	22	3.300	15	2.100	-36,4
Evrak Çantaları	19	4.750	13	3.200	-32,6
Kadın Çantaları	135	9.200	110	7.800	-15,2
El Portföyleri	20	600	12	475	-20,8
Para Çantaları(Cüzdan)	6.250	93.750	5.750	86.000	-8,3
Portmoneler	15	550	8	350	-36,4
Seyahat Çantaları	10	450	6	210	-53,3
Diğer	15	750	18	900	20,0
Toplam		120.350		111.835	-7,1
b) Deri Dışı Malzemeden Üretilen Saraciye Eşyası					
Spor Çantaları	950	17.000	1.050	18.250	7,4
Bavullar-Valizler	1.030	20.500	1.115	24.250	18,3
Okul Çantaları	3.250	58.000	3.700	63.000	8,6
Evrak	750	13.000	800	15.250	17,3
Kadın	1.100	16.000	1.400	19.250	20,3
El Portföyleri	350	7.000	425	9.100	30,0
Para Çantaları(Cüzdan)	7.250	58.000	8.900	67.000	15,5
Portmoneler	210	2.900	325	4.100	41,4
Seyahat Çantaları	850	18.000	975	20.100	11,7
Diğer	300	7.000	400	9.000	28,6
Toplam		217.400		249.300	14,7
Genel Toplam (a+b)		337.750		361.135	6,9
(1) Kapasite Kullanım Oranı %65 olarak dikkate alınmıştır.					

b) Maliyetler

Tabii deriden yapılan saraciye eşyası ile suni deri, tekstil vb. madde kullanılarak yapılanlar arasında maliyetler bakımından büyük farklar mevcuttur.

Örneğin; suni deriden orta boy (65 cm) bir valizin perakende satış fiyatının 90 YTL civarında olmasına karşın tabii deriden üretilmiş bir valizin perakende satış fiyatı 180 YTL civarındadır. Bu farklılık ham madde olan tabii deri ile suni deri arasındaki fiyat farklılıkları ve özellikle daha ağır ve yoğun bir işçilik gerektirmesi nedeniyle tabii deriden mamul eşyada açıkça görülmektedir.

Yukarıda verilen birim giderleri tablolarının tetkiklerinden de anlaşılacağı gibi ülkemizde saraciye eşyası sınai maliyetleri içinde de büyük pay ham ve yardımcı maddelere aittir. Buna göre ana girdilerin toplam sınai maliyet içindeki payları şu şekildedir.

	Kullanılan Malzeme (Girdi)	İşçilik
Deriden Mamul Eşyalar	60-70	11-20
Suni Deri - Tekstilden Mamul Eşyalar	70-80	17-23
ABS malzemedan Mamul Eşyalar	90	7-8

Ülkemizde saraciye eşyası maliyetlerini etkileyen önemli faktörün üretimde kullanılan ham ve yardımcı maddeler olduğu görülmektedir. Tabii deri eşya üretiminde işçiliğin daha fazla olması, sınai maliyet girdileri içinde yer alan tabii deri ve astarlık deri paylarının yüksek oluşundan kaynaklanmaktadır.

Özellikle deri ürünlerinde parça ufaldıkça işçilik oran olarak artmakta, hammadde malzeme oranı azalmaktadır. Ürünün ufalması ile teknik çözümler ve daha fazla el işi gerektirmektedir. Bu da saraciyenin otomasyona olan ihtiyacı ve buna karşın uygulamadaki zorluğunu göstermektedir.

Keza ABS plastik malzemelerden yapılan bir çanta veya valizde sadece ABS'nin sınai maliyet içindeki payı %30 ile %48 arasında değişmektedir.

Özetlemek gerekirse; bu sektörün ürettiği mamullerin bünyesinde yer alan ham ve yardımcı maddelerin sınai maliyet içindeki payı yüksektir. Bu payın düşürülmesi yani daha ucuz girdi temini sınai maliyetleri düşürecek ve dış rekabet için sektöre daha geniş olanak sağlayacaktır. Çeşitli saraciye ürünlerinin 2005 yılı bazında maliyet yapısı ise aşağıda verilmiştir.

Tablo 2.17: Çeşitli Saraciye Eşyalarında Maliyet Dağılımı			
	Birim	Miktar	Pay
Seyahat Çantaları			
Deri	m ²	3,5	60%
Yardımcı Malzeme			10%
İşçilik	Adet		20%
Genel Üretim Giderleri	Adet		10%
Spor Çantaları			
Deri	m ²	2,5	55%
Yardımcı Malzeme			15%
İşçilik			20%
Genel Üretim Giderleri			10%
Kasalı - Kasasız Okul Evrak Çantaları			
Deri	m ²	2,5	55%
Yardımcı Malzeme			15%
İşçilik	Adet		20%
Genel Üretim Gideri	Adet		10%
Spor Kadın Çantaları			
Deri	m ²	1,2	55%
Yardımcı Malzeme			15%
İşçilik	Adet		20%
Genel Üretim Giderleri	Adet		10%
Kadın El Portföyleri			
Deri	m ²	0,3	55%
Yardımcı Malzeme			13%
İşçilik	Adet		22%
Genel Üretim Gideri	Adet		10%
Para Çantaları, Cüzdanlar, Portmoneler			
Deri	m ²	0,3	55%
Yardımcı Malzeme			13%
İşçilik	Adet		22%
Genel Üretim Gideri	Adet		10%
Cüzdanlar			
Deri	m ²	0,28	55%
Yardımcı Malzeme			13%
İşçilik	Adet		20%
Genel Üretim Giderleri	Adet		10%
Askılı askısız Erkek El Çantaları			
Deri	m ²	0.70	55%
Yardımcı Malzeme			5%
İşçilik	Adet		25%
Genel Üretim Gideri			15%

Tablo 2.17: Çeşitli Saraciye Eşyalarında Maliyet Dağılımı (Devamı)			
	Birim	Miktar	Pay
Omuzdan askılı Erkek El Çantaları			
Deri	m ²	1,3	52%
Yardımcı Malzeme			11%
İşçilik	Adet		22%
Genel Üretim Giderleri	Adet		10%
Hediyelik süs eşyaları			
Deri	m ²	0,08	45%
Yardımcı Malzeme			28%
İşçilik	Adet		18%
Genel Üretim Giderleri	Adet		9%
Saat kayışları			
Deri	m ²	0,03	45%
Yardımcı Malzeme			28%
İşçilik	Adet		18%
Genel Üretim Giderleri	Adet		9%
Bayan Kemerleri			
Deri	m ²	0,4	55%
Yardımcı Malzeme			18%
İşçilik	Adet		18%
Genel Üretim Giderleri	Adet		9%
Erkek Kemerleri,			
Deri	m ²	0,26	55%
Yardımcı Malzeme			18%
İşçilik	Adet		18%
Genel Üretim Giderleri	Adet		9%

2.1.2.3. Ayakkabı Üretim Verileri

a) Üretim:

Ülkemizde ayakkabı sanayiindeki üretim teknolojisi son yıllarda gelişme göstererek AB ülkeleri ve dünyadaki teknolojinin kullandığı yöntemleri adapte etmiş bulunmaktadır. Küçük imalathanelerin çokluğu halen el emeğine dayalı üretim tekniklerinin önemli bir yer tutmasında temel neden olabilmektedir.

Aşağıdaki tablodan da görüldüğü üzere özellikle 2004 yılından başlamak üzere yoğunlaşan ithalat, sektörün üretim, yurtiçi satışlar ve yurt içi pazar payı gibi temel göstergelerini olumsuz etkilemiştir.

Tablo 2.18: Ayakkabı ile İlgili Temel Göstergeler									
	YILLAR					YILLIK ARTIŞLAR (%)			
	2001	2002	2003	2004	2005	2002	2003	2004	2005
6402, 6403 ve 6404 no.lu Tarifeler kapsamı Ayakkabılar									
Üretim (Milyon Çift)	133	160	190	165	146	20,3	18,8	-13,2	-11,5
Üretimden Yurtiçine Satış (Milyon Çift)	88	107	126	108	100	21,6	17,8	-14,3	-7,4
İhracat Miktarı (Milyon Çift)	45	53	64	57	46	17,5	20,7	-11,3	-18,9
Yurtiçi Tüketim (Milyon Çift)	95	119	148	132	129	25,3	24,4	-10,8	-2,3
İthalatın Pazar Payı (%)	6	7	13	16	21	28,6	71,0	27,3	30,1
Kapasite (Milyon Çift)	270	315	385	380	390	16,7	22,2	-1,3	2,6
K.K.O. (%)	49,3	50,8	49,4	43,4	37,4	3,1	-2,8	-12,0	-13,8
Verimlilik (2001=100)	100	130	130	150	150	30,0	0,0	15,4	0,0
İstihdam (Bin Kişi)	360	415	430	380	370	15,3	3,6	-11,6	-2,6
Karlılık (%)	5	5	3	2	1	0,0	-40,0	-33,3	-50,0

Kaynak: Türkiye Ayakkabı Sanayicileri Derneği

6402, 6403 ve 6404 no.lu tarifeler kapsamında yer alan yer alan ayakkabılarda 2001 yılı üretim seviyesi 133 milyon çift düzeyindedir. Söz konusu üretim 2002-2003 yıllarında sırasıyla 160 ve 190 milyon çift düzeylerine yükselmiştir. Ancak 2004 yılına gelindiğinde üretim seviyesinde düşüş başlamış ve 2004 yılında 165 milyon, 2005 yılında ise 146 milyon çift düzeyine gerilemiştir.

Sektörde istihdam eğiliminde 2004 yılından itibaren durgunluk görülmektedir. 2001 yılında 360.000 olan istihdam hacmi 2002 yılında 415.000'e, 2003 yılında 430.000'e yükselmiş, 2004 yılında ise %11,6 oranındaki düşüşle 380.000 seviyesine, 2005 yılında da %2,6 oranındaki düşüşle 370.000 seviyesine gerilemiştir.

2.1.2.4. Ayakkabı Yan Sanayii Üretim Verileri

Üretim çeşitliliği açısından az da olsa boşluklar vardır. Kalite açısından çok az kalemde bazı yurtdışından düşük, taban, ökçe, kimyasallar gibi birçok kalemde ise başa baştır. Bazı ürünlerin ambalajı yeterli değildir. Yine kimyasallarda ambalaj yeterli değildir. Enjeksiyon makinelerinde üretim yeterlidir. İthal ve ihraç edilen bazı ürünlerin diğer sanayiler de kullanım alanı olduğu göz ardı edilmemelidir.

Ayakkabı yan sanayii üretiminin yoğunlaştığı merkezler büyüklük sıralamasına göre İstanbul, İzmir ve Ege bölgesi, Konya ve Gaziantep'dir. Ancak 2002'den sonra Anadolu'ya, örneğin Adana, Kayseri ve Mersin'e bir yönelme gözlenmektedir.

Üretim Yöntemi-Teknoloji: Üretim girdilerinin %30'u ithal ve %70'i yerlidir. Teknolojiye yönelik üretimler yapılmaktadır.

Ürün Standartları: Sektörde TSE standartları bulunmaktadır. ISO Standardı alınması yönünde çoğu firmanın çalışmaları vardır. Markalaşmış ve ihracat yapan firmalar ISO standardına sahiptir. Makine üretiminde standarda pek erişilememiştir.

Fabrika çıkış fiyatları, ökçe 0,80-1,00 dolar, taban ortalama 1,80-2,50 dolar, vardola metresi 50 sent, kalıp ortalama 4-5 dolarıdır. Ayakkabı bağı 4 senttir. Yapıştırıcılarda tipine ve ambalajına göre değişmekle birlikte 2-3 dolar arasında değişmektedir.

Tablo 2.19: Ayakkabı Yan Sanayii İthalat, İhracat ve Üretimi (Milyon \$)									
	YILLAR					YILLIK ARTIŞLAR (%)			
	2001	2002	2003	2004	2005	2002	2003	2004	2005
İthalat	294	370	490	679	717	25,9	32,6	38,5	5,6
İhracat	116	137	196	262	326	18,0	43,5	33,4	24,8
İthalat-İhracat Farkı	178	223	294	418	391	25,4	31,9	42,0	-6,5
İhracatın İthalatı Karşılama Oranı	39%	37%	40%	39%	46%	-6,2	8,2	-3,7	18,2
Üretim	1.397	1.247	1.106	913	835	-10,7	-11,3	-17,5	-8,5

2.1.2.5. Deri ve Kürk Konfeksiyon Üretim Rakamları

a) Üretim

Deri Konfeksiyon:

Deri konfeksiyon üretim teknolojisi dünya paralelindedir. Türkiye'de 2004 yılında gerçekleşen resmi deri ve deri ürünleri ihracatı toplam 1.039.713.000\$'dır. Yolcu beraberinde yapılan ihracat (bavul ticareti) ise 300.000.000 \$ dır. Her ne kadar bavul ticareti ismi geçse bile bavul ticaretinin yerini kargo şirketleri tarafından yapılan teslimatlar almıştır. Güney sahillerinde birebir turistlere yapılan satışlar resmi ihracat olarak kabul edilmese de yaklaşık 500.000.000\$'dır Yurtiçi satışlar ise 800.000.000 \$'dır.

2005 yılında gerçekleşmesi beklenen ihracat ise yaklaşık 1.200.000.000 \$'dır. Sektörün içinde bulunduğu sıkıntılar nedeniyle geçen yıla oranla ihracat %10 azalacaktır.

Yurt içi satışlarda ise Deri Tanıtım Grubu ile birlikte yapılan iç piyasaya deri tanıtım çalışmaları sayesinde satışlarımızın artması hedeflenmektedir.

Satışlar, doğrudan ihracat, ihracatçı firmalara yapılan satışlar (dolaylı ihracat) ve iç piyasaya yapılan satışlar olarak gruplandırılmaktadır. Hazır giyim sektöründe yan sanayiden alınan girdilerin toplam maliyet içindeki payı ortalama %5 olarak hesap edilmektedir.

Son üç sene dikkate alındığında kapasite kullanım oranları ekim-mart ayları aralığında ortalama %70 gerçekleşmekte iken, yılın diğer diliminde bu ortalama %40'a düşmektedir.

Kürk Konfeksiyon:

Türk deri konfeksiyoncularının büyük bir bölümü kürk-süetten mont-kaban ve ceket yapmaktadır. Dünyada üretilen küçük baş kürk-süet giysilik derinin %75'ini Türk deri konfeksiyoncuları kullanmaktadır. Türkiye dışında kürk süet giyim ürünleri İtalya, İspanya Uruguay ve Çin'de yapılmaktadır. Ancak, İtalya ve İspanya'nın ürünleri çok spesifik ve pahalı, Uruguay ve Çin'in mallarında ise kalite sorunu bulunmaktadır. Bunun için Türk ürünleri kendi kategorisinde orta ve ortanın üstü sınıfa hitap edebilen rakipsiz ülke konumundadır. Dünyada en çok kuzu kürkü işleyen Türkiye dünyada ilk üç sıradadır .

b) Maliyetler

Deri ve kürk konfeksiyon sektöründe çok çeşitli kalitede, farklı modellerde, değişik cinsten deri ve kürklerden, bayan-erkek-çocuklar için ürünler üretilmektedir. Bu nedenle fiyatlar çok değişiklik göstermektedir. Buna rağmen ortalama kabul edilen bazı ürünler için girdi maliyetleri ve bunların toplam maliyet içindeki dağılımı aşağıda verilmeye çalışılmıştır.

Deri konfeksiyonda erkek ceket ve kürk konfeksiyonda bayan ceket için maliyet kompozisyonları aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

Tablo 2.20: Sınai ve Ticari Maliyetler		
Ana Mal: Deri Erkek Ceket		
	2005 Yılı	
	YTL	Pay (%)
<u>Sınai Maliyet</u>		
- Deri	100,50	55,1
- İç Astar	2,25	1,2
- Fermuar	0,75	0,4
- Enerji	2,50	1,4
- Direkt İşçilik	26,80	14,7
- Endirekt İşçilik	13,40	7,4
- Amortisman	2,50	1,4
- Diğer	8,54	4,7
<u>Ticari Maliyet</u>		
- Genel İdare Giderleri	7,00	3,8
- Satış ve Pazarlama Gid.	8,00	4,4
- Finansman Giderleri	10,00	5,5
TOPLAM MALİYET	182,24	100,0
Kaynak: Türkiye Deri Konfeksiyoncuları Derneği		

Tablo 2.21: Sınai ve Ticari Maliyetler		
Ana Mal: Bayan Kürk Ceket (Kuzu Kürkü)		
	2005 Yılı	
	YTL	Pay (%)
<u>Sınai Maliyet</u>		
- Kürk	205,02	72,2
- İç Astar	0,00	0,0
- Fermuar	0,75	0,3
- Enerji	2,50	0,9
- Direkt İşçilik	26,80	9,4
- Endirekt İşçilik	13,40	4,7
- Amortisman	2,50	0,9
- Diğer	8,11	2,9
<u>Ticari Maliyet</u>		0,0
- Genel İdare Giderleri	7,00	2,5
- Satış ve Pazarlama Gid.	8,00	2,8
- Finansman Giderleri	10,00	3,5
TOPLAM MALİYET	284,08	100,0
Kaynak: Türkiye Deri Konfeksiyoncuları Derneği		

1 adet kürklü kuzu elde etmek için maliyet kompozisyonu aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 2.22: Sınai Maliyetler		
Ana Mal Birimi: Kuzu Kürkü (1 Adet)		
	2005 Yılı	
	YTL	Pay (%)
<u>Sınai Maliyet</u>		
- Ham Kürk	14,12	62
- Kimyasal	4,10	18
- Direkt İşçilik	2,51	11
- Amortisman	0,68	3
- Diğer	1,37	6
TOPLAM MALİYET	22,78	100,0
Kaynak: Türkiye Deri Konfeksiyoncuları Derneği		

2.1.2.6. Deri Kimyasalları Üretim Verileri

Türkiye’de kullanılan deri kimyasalları üretim teknolojisi temel olarak AB ülkeleri ve dünya ülkelerinden sistem ve kalite olarak farklı değildir. Esasen deri kimyasalları üretim teknolojisinde temel değişiklikler II. Dünya savaşı sonrasında farklılık göstermemiştir. Otomasyon, elektronik kontrol ve analiz yöntemlerindeki çağdaş uygulamalar yerli üretimlerde de dünyadaki gelişmeler paralelinde kullanılmaktadır.

2000 yılından sonraki 5 yıllık dönemde iç piyasadaki, özellikle küçükbaş üretimindeki daralmadan kaynaklanan talep düşüşü kimya sanayiini de davranış olarak etkilemiş ve iç piyasadaki kayıp, AB ülkeleri (İtalya, İspanya, Polonya) yanında, Rusya, Türk Cumhuriyetleri, Ukrayna, Romanya, Çin Halk Cumhuriyeti, Orta Doğu ülkeleri, İran, Hindistan, Pakistan, Etiyopya, Mısır başta olmak üzere çeşitli ülkelere yapılan ihracatla karşılanmıştır. Bu bakımdan yıllar içinde kimya sanayiinde önemli bir değişiklik gözlenmemiş, hafif bir artış kaydedilmiştir. Bununla birlikte yalnız iç pazara hitap edecek şekilde kurulmuş olan ve ekonomik koşullardan etkilenen bazı firmalar pazardan çekilmiştir.

2.1.3. Dış Ticaret

Dış ticaret rakamları TÜİK ve DPT tarafından tespit edilen resmi rakamlarla ham deri bazında aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir.

Sektör kapsamında yer alan işlenmiş deri, saraciye ve ayakkabı, sektör kapsamı dışında kalmakla birlikte sektörle yakından ilişkili olan deri ve kürk konfeksiyon ile işlenmiş kürkler ve sektöre girdi sağlayan deri kimyasalları ile deri ve ayakkabı makinaları dış ticaretine

ilişkin bilgilere diğer alt başlıklarda deyinilmiştir. Ayrıca değer bazında sektör açısından anlamlı büyüklüğe ulaşan ana mallarda ilk sıralarda yer alan AB ve diğer önemli ülkelerle olan dış ticaret büyüklükleri de verilmiştir.

2004 yılında AB'ye üye olan 10 yeni ülke ile birlikte AB ülkelerinin sayısı 25'e çıkmıştır. Kıyaslanabilirliği sağlamak amacıyla 2004 yılından önceki verilere bu yeni 10 ülke de dahil edilmiştir. Ülkeler bazında sıralamada ilk beş ülkeye yer verilmiştir. Sıralamada ilk sıralarda bazen deri serbest bölgelerinin de yer aldığı gözlenmektedir. Bu bölgelere ülkemizden ihraç edilen ürünlerin bu bölgelerden de hangi ülkelere gittiğine dair bir bilgi olmaması önemli bir eksikliklerdir.

2.1.3.0. İthalat

Sektör ithalatı (deri giyim hariç) 1999-2001 döneminde 200-300 milyon dolar mertebesinde normal düzeyinde seyrederken, 2002 ve özellikle 2003 yılından itibaren ani yükselmelerle 2004 yılında 618 milyon dolara ulaşmıştır. Sektör ithalatı yüksek artışını 2005 yılında da sürdürerek, 870 milyon doları aşacağı tahmin edilmektedir. 2002-2005 döneminde sektör ithalatında bu yüksek artışlar saraciye ve ayakkabı ithalatındaki artışlardan kaynaklanmıştır. Bu artışta ayakkabı ve saraciyede 2001 yılında Ortak Gümrük Tarifesine (OGT) uyum sağlanmasıyla gümrük vergilerinde azalmanın ve özellikle düşük döviz kurunun rolü vardır. Bu artış sektör üretimini 2003 yılından itibaren olumsuz etkilemiş ve bu nedenle işlenmiş ve yarı işlenmiş deri ithalatı miktar bazında azalmıştır.

Ülke grupları bazında OGT'ye uyum sonrasında sektör ithalatında AB ülkeleri aleyhine gelişme yaşanmış ve diğer ülkelerden yapılan ithalat daha yüksek oranda artmıştır.

ISIC Rev. 3 sınıflandırmasında sektörde yer almamakla birlikte sektörü çok yakından ilgilendiren deri ve kürk giyim ile işlenmiş kürk ithalatı, sektör ithalatına dahil edildiğinde 1999-2001 döneminde 250-400 milyon dolar mertebesinde seyreden ithalat, 2002 ve 2003 yıllarında hızlı artışını sürdürerek 2004 yılında 729 dolara ulaşmıştır. Bu ithalatın 2005 yılında 1 milyar dolara yaklaşacağı tahmin edilmektedir.

Aşağıda sektörün geneli ile ilgili verileri içeren ithalat tabloları verilmiştir. Bu tabloları takip eden tablolarda ise ham deri ithalatından başlayarak, işlenmiş deri, saraciye, ayakkabı, ayakkabı yan ürünleri, deri ve kürk giyim, deri kimyasalları, deri ve ayakkabı makineleri ithalatına ilişkin açıklamalar ve tablolar yer almaktadır.

Tablo 2.23: Deri ve Deri Ürünleri İthalatı ve AB ile Diğer Ülkelere Göre Dağılımı (Miktar Olarak) (Ton)														
Sıra No:	Ana Mallar (Fasıl Bazında)	YILLAR							YILLIK ARTIŞLAR (%)					
		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005T.	2000	2001	2002	2003	2004	2005
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(4/3)	(5/4)	(6/5)	(7/6)	(8/7)	(9/8)
SEKTÖR KAPSAMI (ISIC Rev.3)														
1	İşlenmiş ve Y. İşl. Deri(4104-4114)	6.985	10.430	7.932	10.386	9.662	9.072	8.756	49,3	-24,0	30,9	-7,0	-6,1	-3,5
	AB-25 Ülke Toplamı	2.417	3.265	2.815	4.085	3.534	3.656	3.502	35,0	-13,8	45,1	-13,5	3,5	-4,2
	Diğer Ülkeler Toplamı	4.568	7.166	5.117	6.301	6.128	5.416	5.254	56,9	-28,6	23,1	-2,7	-11,6	-3,0
2	Terkip Deriler (4115)	934	1.250	995	1.944	1.915	1.624	985	33,9	-20,5	95,5	-1,5	-15,2	-39,4
	AB-25 Ülke Toplamı	861	1.200	979	1.892	1.819	1.602	982	39,3	-18,4	93,2	-3,9	-11,9	-38,7
	Diğer Ülkeler Toplamı	73	50	15	52	96	22	2	-30,7	-69,8	240,8	83,9	-76,9	-88,7
3	Saraciye(4201,02,04,05-9113,9605)	4.881	6.416	5.094	10.076	15.132	17.507	18.465	31,4	-20,6	97,8	50,2	15,7	5,5
	AB-25 Ülke Toplamı	699	720	445	667	734	532	812	3,0	-38,2	49,8	10,0	-27,6	52,8
	Diğer Ülkeler Toplamı	4.182	5.696	4.649	9.410	14.398	16.976	17.652	36,2	-18,4	102,4	53,0	17,9	4,0
4	Ayakkabılar (6401-6405) (Bin Çift)	6.420	13.471	8.005	13.143	24.148	25.116	34.165	109,8	-40,6	64,2	83,7	4,0	36,0
	AB-25 Ülke Toplamı	2.114	2.973	1.788	2.122	2.021	2.150	1.839	40,6	-39,9	18,7	-4,8	6,4	-14,5
	Diğer Ülkeler Toplamı	4.306	10.498	6.217	11.021	22.127	22.966	32.326	143,8	-40,8	77,3	100,8	3,8	40,8
5	Ayakkabı Aksamı (6406)	1.516	1.799	1.296	1.554	1.610	2.100	2.021	18,7	-28,0	19,9	3,6	30,5	-3,8
	AB-25 Ülke Toplamı	1.393	1.677	1.233	1.230	1.139	1.343	909	20,4	-26,5	-0,3	-7,3	17,9	-32,3
	Diğer Ülkeler Toplamı	123	122	63	325	470	757	1.112	-1,0	-47,9	411,4	44,9	61,0	46,8
DERİ GİYİM														
6	Deri ve Kürk Giy.(4203,4303,6506)	1.201	1.467	1.223	1.458	2.045	1.393	1.859	22,1	-16,6	19,2	40,3	-31,9	33,5
	AB-25 Ülke Toplamı	159	197	131	143	167	138	194	24,1	-33,4	9,1	16,2	-17,0	40,5
	Diğer Ülkeler Toplamı	1.043	1.270	1.092	1.314	1.878	1.255	1.659	21,8	-14,0	20,4	42,9	-33,2	32,2
7	İşlenmiş Kürk (4302) (Bin Adet)	2.828	4.623	5.839	8.306	8.515	7.946	7.409	63,5	26,3	42,2	2,5	-6,7	-6,8
	AB-25 Ülke Toplamı	847	2.066	3.130	4.590	5.085	5.566	4.594	143,9	51,5	46,6	10,8	9,5	-17,5
	Diğer Ülkeler Toplamı	1.981	2.557	2.709	3.716	3.430	2.380	2.815	29,1	6,0	37,2	-7,7	-30,6	18,3
Kaynak: TÜİK, DPT														

Tablo 2.24: AB ve Diğer Ülkelerden Deri ve Deri Ürünleri Sanayii İthalatı		(CIF, Cari Fiyatlarla, Bin \$)													
Sıra No:	Ana Mallar (Fasıl Bazında)	YILLAR							YILLIK ARTIŞLAR (%)						
		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005T.	2000	2001	2002	2003	2004	2005	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(4/3)	(5/4)	(6/5)	(7/6)	(8/7)	(9/8)	
1	İşlenmiş ve Y. İşl. Deri(4104-4114)	91.870	155.363	149.865	163.681	169.459	174.216	171.969	69,1	-3,5	9,2	3,5	2,8	-1,3	
	AB-25 Ülke Toplamı	55.795	84.180	87.570	96.588	99.420	106.206	101.294	50,9	4,0	10,3	2,9	6,8	-4,6	
	Diğer Ülkeler Toplamı	36.075	71.183	62.295	67.093	70.039	68.010	70.675	97,3	-12,5	7,7	4,4	-2,9	3,9	
2	Terkip Deriler (4115)	2.741	3.785	2.848	4.330	5.176	4.592	5.318	38,1	-24,8	52,1	19,5	-11,3	15,8	
	AB-25 Ülke Toplamı	2.636	3.598	2.805	4.284	5.119	4.397	5.290	36,5	-22,0	52,7	19,5	-14,1	20,3	
	Diğer Ülkeler Toplamı	106	187	43	46	57	196	27	76,9	-77,1	7,0	23,6	245,7	-86,0	
3	Saracıye(4201,02,04,05-9113,9605)	31.043	36.774	32.362	47.002	71.211	136.624	236.990	18,5	-12,0	45,2	51,5	91,9	73,5	
	AB-25 Ülke Toplamı	11.579	12.432	11.404	18.216	23.733	23.376	32.738	7,4	-8,3	59,7	30,3	-1,5	40,1	
	Diğer Ülkeler Toplamı	19.465	24.342	20.959	28.786	47.478	113.249	204.252	25,1	-13,9	37,3	64,9	138,5	80,4	
4	Ayakkabılar (6401-6405) (Bin Çift)	69.240	104.496	75.565	104.300	175.290	287.251	446.231	50,9	-27,7	38,0	68,1	63,9	55,3	
	AB-25 Ülke Toplamı	40.325	51.442	36.014	42.643	51.329	63.138	72.049	27,6	-30,0	18,4	20,4	23,0	14,1	
	Diğer Ülkeler Toplamı	28.915	53.055	39.551	61.657	123.960	224.113	374.181	83,5	-25,5	55,9	101,0	80,8	67,0	
5	Ayakkabı Aksanı (6406)	10.506	11.822	8.658	12.179	15.768	16.033	15.769	12,5	-26,8	40,7	29,5	1,7	-1,6	
	AB-25 Ülke Toplamı	9.886	11.087	8.291	10.321	12.191	11.017	8.993	12,1	-25,2	24,5	18,1	-9,6	-18,4	
	Diğer Ülkeler Toplamı	620	735	367	1.857	3.577	5.016	6.776	18,5	-50,1	406,5	92,6	40,2	35,1	
TOP.-DERİ GİY. HRÇ (ISIC Rev.3)		205.401	312.240	269.297	331.492	436.904	618.717	876.276	52,0	-13,8	23,1	31,8	41,6	41,6	
AB-25 Ülke Toplamı		120.221	162.739	146.083	172.053	191.793	208.134	220.365	35,4	-10,2	17,8	11,5	8,5	5,9	
Diğer Ülkeler Toplamı		85.180	149.501	123.214	159.439	245.111	410.583	655.912	75,5	-17,6	29,4	53,7	67,5	59,8	
6	Deri ve Kürk Giy.(4203,4303,6506)	12.425	12.392	25.017	24.824	27.063	26.479	37.627	-0,3	101,9	-0,8	9,0	-2,2	42,1	
	AB-25 Ülke Toplamı	6.139	5.791	6.614	6.455	9.368	9.775	12.323	-5,7	14,2	-2,4	45,1	4,3	26,1	
	Diğer Ülkeler Toplamı	6.286	6.601	18.403	18.370	17.695	16.705	25.304	5,0	178,8	-0,2	-3,7	-5,6	51,5	
7	İşlenmiş Kürk (4302) (Bin Adet)	28.976	68.506	91.818	119.214	107.752	83.586	73.833	136,4	34,0	29,8	-9,6	-22,4	-11,7	
	AB-25 Ülke Toplamı	17.941	53.163	74.802	95.203	85.330	65.465	55.360	196,3	40,7	27,3	-10,4	-23,3	-15,4	
	Diğer Ülkeler Toplamı	11.035	15.342	17.016	24.011	22.422	18.121	18.473	39,0	10,9	41,1	-6,6	-19,2	1,9	
TOPLAM-DERİ GİYİM DAHİL		246.802	393.137	386.132	475.530	571.719	728.782	987.736	59,3	-1,8	23,2	20,2	27,5	35,5	
AB-25 Ülke Toplamı		144.301	221.693	227.500	273.710	286.491	283.373	288.048	53,6	2,6	20,3	4,7	-1,1	1,6	
Diğer Ülkeler Toplamı		102.501	171.444	158.633	201.819	285.228	445.409	699.688	67,3	-7,5	27,2	41,3	56,2	57,1	
Kaynak: TÜİK, DPT															

1- Ham Deri İthalatı

Yurt içi kaynaklar yetmediğinden sektör ihtiyacı olan ham deriyi büyük oranlarda ithal etmektedir. Ham deri ithalatı sektör üretimindeki değişmelere paraleldir.

Genellikle ayakkabı sektöründeki gelişmelerden etkilenen büyük baş ham deri de 1998 Rusya krizi ve izleyen 1999 yılında ithalat büyükbaşta 22 bin tona gerilemiştir. 2000 yılında artan büyükbaş ham deri ithalatı bu defa 2001 yılı krizinde yurtiçi ayakkabı talebinin azalmasıyla 19 bin tona gerilemiştir. 2002 ve 2003 yıllarında artarak 2003 yılında 48 bin tonu aşan büyükbaş ham deri ithalatı, 2004 yılında ayakkabı ihracatının azalmasıyla 44 bin tona gerilemiştir. Aynı eğilimin 2005 yılında da devam etmesi sonucunda büyükbaş ham deri ithalatının 37-38 bin tona düşeceği tahmin edilmektedir.

Deri ve kürk giyim eşyası sektöründeki gelişmelere paralel seyir izleyen giysilik deri üretiminde kullanılan küçük baş ham deri ithalatı 2001 yılında 19,5 milyon adete gerilemiştir. 2000 yılından itibaren sürekli artan ithalat 2002 yılında 60 milyon adete kadar yükselmiştir. Ancak 2003 yılından itibaren deri ve kürk giyim eşyası ihracatında ve yurtiçinde bavlul ticaretinde düşme sonucunda küçük baş ham deri ithalatı yılda 5-6 milyon adet gerilemeye başlamıştır. 2005 yılında da benzer şartların devam etmesiyle küçükbaş ham deri ithalatının 42-43 milyon adete düşmesi beklenmektedir.

Dolar olarak ham deri ithalatı miktar değişimleri yanında birim fiyattaki değişmelere bağlıdır. Büyükbaş ham deri birim fiyatlarında değişmeler daha ılımlı iken, küçükbaş ham deri birim fiyatlarında değişmeler daha çok iniş çıkış göstermektedir. Dünya küçükbaş ham deri fiyatlarını Türkiye'nin talebi yakından etkilemektedir.

1999-2005 döneminde, 1999 yılında 102 milyon dolar toplam ham deri ithalatımız 2002 yılında 453 milyon dolar ile en yüksek düzeye ulaşmıştır. 2003 yılında 440, 2004 yılında 396 milyon dolara gerileyen ham deri ithalatımızın, 2005 yılında ham deri ithalat miktarlarında azalışın yanı sıra küçükbaş koyun ve kuzu cinsi ham derilerin birim fiyatlarındaki düşüşe bağlı olarak 300 milyon dolar civarına gerilemesi beklenmektedir.

Sıra No:	Ana Mallar (Fasıl Bazında)	YILLAR							YILLIK ARTIŞLAR (%)					
		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005 T.	2000	2001	2002	2003	2004	2005 T.
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(4/3)	(5/4)	(6/5)	(7/6)	(8/7)	(9/8)
	Büyükbaş	21.705	26.078	19.146	36.378	48.395	44.195	37.541	20,1	-26,6	90,0	33,0	-8,7	-15,1
1	Öküz-İnek (4101) (Ton)	21.404	25.676	18.926	33.361	43.040	37.005	32.389	20,0	-26,3	76,3	29,0	-14,0	-12,5
2	Buzağı-Dana (4101) (Ton)	301	402	220	3.016	5.356	7.190	5.152	33,3	-45,2	1271,3	77,6	34,2	-28,3
	Küçükbaş	19.461	38.936	40.803	59.743	54.421	47.361	42.543	100,1	4,8	46,4	-8,9	-13,0	-10,2
3	Koyun (4102) (Bin Adet)	4.417	12.344	12.514	18.108	15.247	15.039	12.352	179,5	1,4	44,7	-15,8	-1,4	-17,9
4	Kuzu (4102) (Bin Adet)	14.374	24.373	25.662	36.833	33.845	29.408	28.307	69,6	5,3	43,5	-8,1	-13,1	-3,7
5	Keçi (4103) (Bin Adet)	449	1.724	2.059	3.762	4.182	2.091	970	284,4	19,4	82,7	11,2	-50,0	-53,6
6	Oğlak (4103) (Bin Adet)	221	495	569	1.041	1.147	823	914	123,8	14,9	83,0	10,2	-28,2	11,0
7	Diğ. Hayvan(410330-90) (Ton)	44	58	21	336	325	596	84	31,7	-63,0	1468,4	-3,4	83,5	-85,9
8	Ham Postlar (4301) (Bin Adet)	53	84	10	56	7	28	27	57,5	-88,0	454,7	-87,6	304,3	-2,9

Sıra No:	Ana Mallar (Fasıl Bazında)	YILLAR							YILLIK ARTIŞLAR (%)					
		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005 T.	2000	2001	2002	2003	2004	2005 T.
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(4/3)	(5/4)	(6/5)	(7/6)	(8/7)	(9/8)
	Büyükbaş	21.760	27.170	21.526	39.119	58.016	51.524	44.808	24,9	-20,8	81,7	48,3	-11,2	-13,0
1	Öküz-İnek (4101)	21.493	26.741	21.251	33.594	47.166	38.170	33.255	24,4	-20,5	58,1	40,4	-19,1	-12,9
2	Buzağı-Dana (4101)	268	430	275	5.525	10.850	13.354	11.553	60,5	-35,9	1.907,2	96,4	23,1	-13,5
	Küçükbaş	78.781	196.276	252.884	412.354	381.248	344.481	257.510	149,1	28,8	63,1	-7,5	-9,6	-25,2
3	Koyun (4102)	12.476	27.834	37.729	63.667	48.622	54.055	50.892	123,1	35,5	68,7	-23,6	11,2	-5,9
4	Kuzu (4102)	65.273	165.449	210.733	339.353	322.538	284.806	202.341	153,5	27,4	61,0	-5,0	-11,7	-29,0
5	Keçi (4103)	674	2.238	3.463	6.937	7.019	3.813	2.365	232,3	54,7	100,3	1,2	-45,7	-38,0
6	Oğlak (4103)	358	754	959	2.398	3.068	1.806	1.912	110,5	27,1	150,1	28,0	-41,1	5,8
7	Diğer Hayvanlar (410330-90)	35	50	96	1.516	1.218	463	125	42,8	90,6	1.477,5	-19,7	-62,0	-72,9
8	Ham Postlar (4301)	1.465	1.126	227	157	65	238	123	-23,1	-79,9	-30,7	-58,6	264,8	-48,3
	TOPLAM	102.041	224.623	274.733	453.147	440.547	396.705	302.566	120,1	22,3	64,9	-2,8	-10,0	-23,7

Kaynak: TÜİK, DPT

Tablo 2.27: Ham Deri İthalatı Ortalama Birim Fiyatları									(CIF, \$)					
Sıra No:	Ana Mallar (Fasıl Bazında)	YILLAR							YILLIK ARTIŞLAR (%)					
		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005 T.	2000	2001	2002	2003	2004	2005
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(4/3)	(5/4)	(6/5)	(7/6)	(8/7)	(9/8)
	Büyükbaş	1,0	1,0	1,1	1,1	1,2	1,2	1,2	3,9	7,9	-4,4	11,5	-2,8	2,4
1	Öküz-İnek (4101) - \$/Kg	1,0	1,0	1,1	1,0	1,1	1,0	1,0	3,7	7,8	-10,3	8,8	-5,9	-0,5
2	Buzağı-Dana (4101) - \$/Kg	0,9	1,1	1,3	1,8	2,0	1,9	2,2	20,5	17,0	46,4	10,6	-8,3	20,7
	Küçükbaş	4,0	5,0	6,2	6,9	7,0	7,3	6,1	24,5	22,9	11,4	1,5	3,8	-16,8
3	Koyun (4102) - \$/Adet	2,8	2,3	3,0	3,5	3,2	3,6	4,1	-20,2	33,7	16,6	-9,3	12,7	14,6
4	Kuzu (4102) - \$/Adet	4,5	6,8	8,2	9,2	9,5	9,7	7,1	49,5	21,0	12,2	3,4	1,6	-26,2
5	Keçi (4103) - \$/Adet	1,5	1,3	1,7	1,8	1,7	1,8	2,4	-13,5	29,5	9,7	-9,0	8,6	33,7
6	Oğlak (4103) - \$/Adet	1,6	1,5	1,7	2,3	2,7	2,2	2,1	-6,0	10,6	36,7	16,1	-18,0	-4,7
7	Diğ. Hay. (410330-90) - \$/Kg	0,8	0,9	4,5	4,5	3,7	0,8	1,5	8,4	415,2	0,6	-16,8	-79,3	91,4
8	Ham Postlar (4301) - \$/Adet	27,4	13,4	22,5	2,8	9,4	8,5	4,5	-51,2	68,3	-87,5	235,1	-9,8	-46,8

Kaynak: TÜİK, DPT

Miktar bazında toplam büyükbaş ham deri ithalatı içinde AB ülkelerinin payı diğer ülkelere oranla daha düşüktür. Büyükbaş ham deri ithalatının %10-15'i AB ülkelerinden gerçekleştirilmektedir. AB ülkeleri içinde Yunanistan ve Fransa ithalatın yapıldığı başlıca ülkelerdir. Büyükbaş ham deri ithalatında AB dışındaki ülkelerin daha çok öneme sahip oldukları, bu ülkelere de, Azerbaycan'ın önemli bir tedarik kaynağı olduğu görülmektedir. Toplam büyükbaş ham deri ithalatında tek başına Azerbaycan'ın payı yıllar itibarıyla %30-40 arasında değişmektedir.

Değer bazında ise yıllar itibarıyla AB ülkelerinin toplam büyükbaş ham deri ithalatı içindeki payı %18-29 arasında değişmektedir. Değer olarak AB ülkelerinin payının miktar bazına göre daha yüksek olması bu ülkelere daha kaliteli ve daha yüksek fiyattan ham deri ithal edilmesidir.

Miktar bazında toplam küçükbaş ham deri ithalatı içinde AB ülkelerinin payı yıllara göre %35-50 arasında değişmektedir. İspanya ve İngiltere en önemli ithal kaynağıdır. Diğer ülkelere ise Avustralya, ABD ve son yıllarda önemi artan İran önemli ithalat yapılan başlıca ülkelerdir.

Değer bazında AB ülkelerinin küçükbaş ham deri toplam ithalatı içindeki payı ise yıllara göre %53-64 arasında değişmektedir. Türkiye küçükbaş ham deride çoğu rakibine göre daha kaliteli hammadde kullanmaktadır. Bu durum sektörün kaliteli deri giysi üretme kaygısı taşıdığını ve uzun vadede kendisine önemli yararlar sağlayacağını göstermektedir.

Ham deri ithalatında başlıca tedarik kaynaklarımızın yıldan yıla bazı değişiklikler gözlenirse de ağırlıklı olarak belli bir kaç ülkeden ibaret olduğu gözlenmektedir.

Tablo 2.28: AB ve Önemli Diğer Ülkelerden Ham Deri İthalatı (Miktar Olarak)															
Sıra No:	Ana Mallar (Fasıl Bazında)	YILLAR							YILLIK ARTIŞLAR (%)						
		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005 T.	2000	2001	2002	2003	2004	2005	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(4/3)	(5/4)	(6/5)	(7/6)	(8/7)	(9/8)	
1	Büyükbaş (4101) (Ton)	21.705	26.078	19.146	36.378	48.395	44.195	37.541	20,1	-26,6	90,0	33,0	-8,7	-15,1	
	AB-25 Ülke Toplamı	3.014	2.566	2.364	3.683	5.797	7.507	7.327	-14,9	-7,9	55,8	57,4	29,5	-2,4	
	- Yunanistan	635	325	1.173	1.998	3.081	3.550	2.963	-48,8	260,6	70,3	54,2	15,2	-16,5	
	- Fransa	822	779	162	420	909	1.434	1.496	-5,3	-79,2	159,9	116,5	57,7	4,3	
	- İtalya	981	629	294	280	799	595	1.038	-35,9	-53,3	-4,6	185,3	-25,6	74,6	
	- İngiltere	43	178	327	224	186	653	432	310,0	84,0	-31,4	-16,9	250,0	-33,7	
	- İrlanda	150	258	325	225	520	457	877	72,5	25,9	-30,8	131,0	-12,0	91,7	
	Diğer Ülkeler Toplamı	18.691	23.512	16.781	32.695	42.599	36.688	30.214	25,8	-28,6	94,8	30,3	-13,9	-17,6	
	- Azerbaycan	7.172	10.464	10.072	10.557	13.831	12.939	9.027	45,9	-3,7	4,8	31,0	-6,4	-30,2	
	- Makedonya	89	766	462	846	1.838	2.810	1.242	757,9	-39,6	83,0	117,3	52,9	-55,8	
	- Bulgaristan	186	1.379	913	1.537	3.021	2.409	1.532	643,3	-33,8	68,4	96,5	-20,3	-36,4	
	- ABD	706	1.935	471	679	1.869	1.227	1.059	173,9	-75,7	44,3	175,1	-34,4	-13,7	
	- Romanya	1.212	509	322	552	3.032	1.959	709	-58,0	-36,7	71,2	449,1	-35,4	-63,8	
2+3	Küçükbaş (Bin Adet) (2+3)	19.461	38.936	40.803	59.743	54.421	47.361	42.297	100,1	4,8	46,4	-8,9	-13,0	-10,7	
	AB-25 Ülke Toplamı	9.791	15.753	15.042	21.522	22.112	21.931	22.856	60,9	-4,5	43,1	2,7	-0,8	4,2	
	Diğer Ülkeler Toplamı	9.670	23.184	25.762	38.221	32.309	25.430	19.441	139,8	11,1	48,4	-15,5	-21,3	-23,6	
2	Koyun –Kuzu(4102) (Bin Ad)	18.791	36.717	38.175	54.941	49.092	44.447	40.659	95,4	4,0	43,9	-10,6	-9,5	-8,5	
	AB-25 Ülke Toplamı	9.777	15.315	14.838	21.067	21.589	21.491	22.438	56,6	-3,1	42,0	2,5	-0,5	4,4	
	- İspanya	905	1.592	3.650	5.077	5.278	5.814	7.093	75,8	129,3	39,1	4,0	10,1	22,0	
	- İngiltere	6.263	8.256	5.642	8.074	9.007	8.124	7.217	31,8	-31,7	43,1	11,6	-9,8	-11,2	
	- Fransa	1.353	1.866	2.169	2.687	2.689	2.250	2.296	37,9	16,2	23,9	0,1	-16,3	2,0	
	- İrlanda	651	791	1.364	1.906	1.435	1.759	1.435	21,5	72,4	39,8	-24,7	22,6	-18,4	
	- İtalya	196	850	330	1.020	941	1.223	1.624	333,4	-61,2	209,3	-7,7	29,9	32,8	

Tablo 2.28: AB ve Önemli Diğer Ülkelerden Ham Deri İthalatı (Miktar Olarak) (Devamı)														
Sıra No:	Ana Mallar (Fasıl Bazında)	YILLAR							YILLIK ARTIŞLAR (%)					
		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005 T.	2000	2001	2002	2003	2004	2005
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(4/3)	(5/4)	(6/5)	(7/6)	(8/7)	(9/8)
	Diğer Ülkeler Toplamı	9.014	21.402	23.337	33.873	27.503	22.956	18.221	137,4	9,0	45,1	-18,8	-16,5	-20,6
	- Avustralya	1.713	3.621	4.651	6.359	5.183	2.226	1.064	111,4	28,4	36,7	-18,5	-57,0	-52,2
	- ABD	1.453	2.326	2.171	2.490	2.447	2.056	1.213	60,1	-6,7	14,7	-1,7	-16,0	-41,0
	- İran	952	2.306	1.665	2.286	2.337	3.006	2.284	142,2	-27,8	37,3	2,2	28,6	-24,0
	- Güney Afrika	534	1.056	328	1.722	1.189	1.251	1.832	97,8	-68,9	424,7	-31,0	5,2	46,4
	- Bulgaristan	655	1.656	1.658	1.486	1.578	1.572	1.498	152,7	0,1	-10,4	6,2	-0,4	-4,7
3	Keçi -Oğlak (41031)(Bin Ad.)	670	2.219	2.628	4.803	5.329	2.914	1.638	231,3	18,4	82,7	11,0	-45,3	-43,8
	AB-25 Ülke Toplamı	14	437	204	454	523	440	418	3.024	-53,4	122,7	15,1	-15,8	-5,1
	- Yunanistan	0	419	140	331	468	382	417	-	-66,7	136,8	41,6	-18,4	9,1
	Diğer Ülkeler Toplamı	656	1.782	2.424	4.348	4.806	2.474	1.220	171,7	36,0	79,4	10,5	-48,5	-50,7
	- Bulgaristan	44	127	358	562	445	406	421	189,3	181,5	56,9	-20,9	-8,8	3,8
	- BAE	213	240	378	785	585	443	238	12,6	57,3	107,6	-25,5	-24,4	-46,3
	- ABD	1	30	54	42	173	166	87	2.672	79,9	-21,6	308,8	-4,0	-47,4
4	Diğer Hayv. (41032-9) (Ton)	44	58	21	336	325	596	84	31,7	-63,0	1.468	-3,4	83,5	-85,9
	AB-25 Ülke Toplamı	44	58	3	90	139	529	60	31,7	-94,1	2.541	54,9	281,0	-88,7
	Diğer Ülkeler Toplamı	0	0	18	247	186	67	24	-	-	1.267	-24,6	-64,2	-63,5
5	Ham Postlar (4301) (Bin Adet)	53	84	10	56	7	28	27	57,5	-88,0	454,7	-87,6	304,3	-2,9
	AB-25 Ülke Toplamı	46	18	9	0	2	13	3	-60,3	-53,1	-94,2	208,1	763,4	-80,1
	Diğer Ülkeler Toplamı	7	66	1	55	5	15	24	791,2	-97,7	3.592	-90,3	174,4	65,9

Not: Ülke sıralaması 2004 yılı dolar verilerine göre yapılmıştır.

Kaynak: TÜİK, DPT

Tablo 2.29: AB ve Önemli Diğer Ülkelerden Ham Deri İthalatı		(CIF, Cari Fiyatlarla, Bin \$)													
Sıra No:	Ana Mallar (Fasıl Bazında)	YILLAR							YILLIK ARTIŞLAR (%)						
		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005 T.	2000	2001	2002	2003	2004	2005	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(4/3)	(5/4)	(6/5)	(7/6)	(8/7)	(9/8)	
1	Büyükbaş (4101)	21.760	27.170	21.526	39.119	58.016	51.524	44.808	24,9	-20,8	81,7	48,3	-11,2	-13,0	
	AB-25 Ülke Toplamı	5.851	5.538	4.977	6.827	11.673	14.941	15.072	-5,4	-10,1	37,2	71,0	28,0	0,9	
	- Yunanistan	653	398	1.844	3.167	5.153	5.304	4.743	-39,1	363,8	71,7	62,7	2,9	-10,6	
	- Fransa	1.847	1.781	425	1.139	2.558	3.935	4.180	-3,6	-76,2	168,2	124,5	53,9	6,2	
	- İtalya	2.300	1.602	842	522	1.425	1.564	2.000	-30,4	-47,4	-38,0	172,8	9,8	27,9	
	- İngiltere	73	3.955	770	397	400	1.309	941	5.297	-80,5	-48,5	1,0	226,9	-28,1	
	- İrlanda	387	637	944	412	1.402	1.156	2.035	64,6	48,2	-56,4	240,4	-17,6	76,0	
	Diğer Ülkeler Toplamı	15.909	21.632	16.550	32.292	46.343	36.582	29.736	36,0	-23,5	95,1	43,5	-21,1	-18,7	
	- Azerbaycan	4.524	7.639	8.214	8.445	10.918	8.331	7.131	68,9	7,5	2,8	29,3	-23,7	-14,4	
	- Makedonya	105	897	518	978	2.288	3.902	1.748	756,1	-42,3	88,9	133,9	70,6	-55,2	
	- Bulgaristan	164	1.287	936	1.516	3.406	3.075	2.024	686,7	-27,3	61,9	124,7	-9,7	-34,2	
	- ABD	1.549	3.865	1.048	1.297	4.363	2.974	2.393	149,5	-72,9	23,7	236,5	-31,8	-19,5	
	- Romanya	1.097	593	439	850	4.662	2.871	1.161	-45,9	-26,1	93,7	448,5	-38,4	-59,6	
2+3	Küçükbaş	78.781	196.276	252.884	412.354	381.248	344.481	257.510	149,1	28,8	63,1	-7,5	-9,6	-25,2	
	AB-25 Ülke Toplamı	46.311	118.124	134.684	220.738	237.550	222.824	165.338	155,1	14,0	63,9	7,6	-6,2	-25,8	
	Diğer Ülkeler Toplamı	32.470	78.152	118.200	191.616	143.698	121.657	92.172	140,7	51,2	62,1	-25,0	-15,3	-24,2	
2	Koyun-Kuzu (4102)	77.749	193.283	248.462	403.020	371.161	338.861	253.233	148,6	28,5	62,2	-7,9	-8,7	-25,3	
	AB-25 Ülke Toplamı	46.254	117.292	134.133	219.125	235.530	221.620	164.299	153,6	14,4	63,4	7,5	-5,9	-25,9	
	- İspanya	7.483	19.028	45.068	68.199	76.238	76.367	77.125	154,3	136,8	51,3	11,8	0,2	1,0	
	- İngiltere	29.027	68.376	47.279	78.453	89.380	74.861	35.239	135,6	-30,9	65,9	13,9	-16,2	-52,9	
	- Fransa	4.892	11.295	16.535	26.216	28.710	25.190	19.360	130,9	46,4	58,5	9,5	-12,3	-23,1	
	- İrlanda	2.915	6.897	12.423	20.765	15.278	19.978	7.017	136,6	80,1	67,2	-26,4	30,8	-64,9	
	- İtalya	587	4.092	2.454	8.657	9.457	9.738	10.878	597,1	-40,0	252,8	9,2	3,0	11,7	

Tablo 2.29: AB ve Önemli Diğer Ülkelerden Ham Deri İthalatı (Devamı)		(CIF, Cari Fiyatlarla, Bin \$)													
Sıra No:	Ana Mallar (Fasıl Bazında)	YILLAR							YILLIK ARTIŞLAR (%)						
		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005 T.	2000	2001	2002	2003	2004	2005	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(4/3)	(5/4)	(6/5)	(7/6)	(8/7)	(9/8)	
	Diğer Ülkeler Toplamı	31.495	75.991	114.329	183.895	135.631	117.241	88.934	141,3	50,4	60,8	-26,2	-13,6	-24,1	
	- Avustralya	7.891	21.401	37.276	55.205	42.936	23.806	8.161	171,2	74,2	48,1	-22,2	-44,6	-65,7	
	- ABD	6.408	14.918	21.656	25.379	23.676	21.419	13.310	132,8	45,2	17,2	-6,7	-9,5	-37,9	
	- İran	2.226	6.385	6.305	8.713	8.392	11.486	8.298	186,8	-1,3	38,2	-3,7	36,9	-27,8	
	- Güney Afrika	2.331	3.345	1.773	9.510	7.601	9.576	12.576	43,5	-47,0	436,5	-20,1	26,0	31,3	
	- Bulgaristan	1.660	4.875	6.532	6.747	7.375	7.345	6.990	193,7	34,0	3,3	9,3	-0,4	-4,8	
3	Keçi -Oğlak (41031)	1.032	2.993	4.422	9.335	10.087	5.619	4.277	190,0	47,7	111,1	8,1	-44,3	-23,9	
	AB-25 Ülke Toplamı	57	832	550	1.613	2.020	1.204	1.039	1.354	-33,8	193,1	25,2	-40,4	-13,7	
	- Yunanistan	0	774	343	1.182	1.635	913	1.035	-	-55,6	244,2	38,3	-44,2	13,4	
	Diğer Ülkeler Toplamı	975	2.161	3.871	7.721	8.067	4.416	3.238	121,7	79,1	99,4	4,5	-45,3	-26,7	
	- Bulgaristan	88	173	546	881	978	818	810	97,9	215,0	61,5	11,0	-16,3	-1,0	
	- BAE	354	334	573	1.461	1.156	778	523	-5,8	71,6	155,2	-20,9	-32,6	-32,7	
	- ABD	1	28	73	88	445	488	214	2.486	161,4	20,7	403,5	9,7	-56,1	
4	Diğer Hayvanlar (41032-9)	35	50	96	1.516	1.218	463	125	42,8	90,6	1.478	-19,7	-62,0	-72,9	
	AB-25 Ülke Toplamı	35	50	47	128	108	214	69	42,8	-7,1	172,8	-15,4	98,2	-67,7	
	Diğer Ülkeler Toplamı	0	0	49	1.389	1.109	249	56	-	-	2.717	-20,1	-77,6	-77,4	
5	Ham Postlar (4301)	1.465	1.126	227	157	65	238	123	-23,1	-79,9	-30,7	-58,6	264,8	-48,3	
	AB-25 Ülke Toplamı	1.459	1.082	141	7	33	148	55	-25,9	-87,0	-95,1	385,4	344,9	-62,8	
	Diğer Ülkeler Toplamı	5	44	86	150	32	89	49	715,9	93,5	74,7	-78,8	180,9	-45,3	
	TOPLAM	102.006	224.573	274.637	451.631	439.329	396.242	302.441	120,2	22,3	64,4	-2,7	-9,8	-23,7	
	AB-25 Ülke Toplamı	53.657	124.794	139.848	227.700	249.364	238.127	180.534	132,6	12,1	62,8	9,5	-4,5	-24,2	
	Diğer Ülkeler Toplamı	48.349	99.779	134.789	223.931	189.965	158.115	121.907	106,4	35,1	66,1	-15,2	-16,8	-22,9	

Not: Ülke sıralaması 2004 yılı dolar verilerine göre yapılmıştır.

Kaynak: TÜİK, DPT

2- İşlenmiş ve Yarı İşlenmiş Deri İthalatı

İşlenmiş deri talebinin çeşitli nedenlerle yurt içi üretimle karşılanamaması sonucunda, önemli tutarlarda işlenmiş ve yarı işlenmiş deri ithalatı yapılmaktadır. İşlenmiş deri ithalatı tutarları, yarı işlenmiş deri ithalatına göre oldukça daha yüksektir. İşlenmiş deri ithalatımızın küçükbaş koyun ve keçi cinsi hayvanlarda önemli büyüklüğe varan kısmı Menemen Deri Serbest bölgesinden yapılmaktadır. Bu nedenle deri ithalatı tutarlarının değerlendirilmesinde bu durum göz önünde bulundurulmalıdır. Bu bölgede işlenen derilerin ve yurt içine ithal edilen derilerin tutarı parantez içinde ayrıca verilmiştir.

1999 yılında 44 milyon dolar büyükbaş, 48 milyon dolar (23 milyon doları Menemen) küçükbaş olmak üzere toplam 92 milyon dolar işlenmiş ve yarı işlenmiş deri ithalatı yapılmıştır. Rusya krizinin etkilerinin azalmasıyla bu ithalat, 59 milyon doları büyükbaş, 96 milyon doları (39 milyon doları Menemen) küçükbaş olmak üzere hemen 159 milyon dolara sıçramıştır. Daha sonraki yıllarda ise işlenmiş ve yarı işlenmiş deri ithalatı 153 ile 178 milyon dolar (30 ile 38 milyon doları Menemen) arasında gerçekleşmiştir.

Küçükbaş işlenmiş ve yarı işlenmiş deri ithalatının %75-80 ile büyük dilimini koyun ve kuzu cinsi deriler oluşturmaktadır. Son yıllarda keçi ve oğlak cinsi hayvanların işlenmiş deri ithalatında daha hızlı bir artış olduğu görülmektedir. Domuz ve sürüngen gibi hayvan derilerinin yer aldığı diğer hayvanların ithalatında ise yıldan yıla önemli bir değişiklik gözlenmemektedir.

1999 yılından 2002 yılına kadar genel olarak artan ortalama ithal fiyatları 2002 yılında düşmüştür. Bu fiyatlar 2003 ve 2004 yılında artış eğilimine girmiştir. 2005 yılında ise büyükbaş işlenmiş deri fiyatlarında bir düşüşe karşılık, küçükbaş işlenmiş deri fiyatlarında artış olacağı tahmin edilmektedir.

1999-2005 döneminde, büyükbaş işlenmiş ve yarı işlenmiş deri ithalatının %78-83'ünün AB ülkelerinden yapıldığı ve bunun da büyük diliminin İtalya'dan gerçekleştirildiği görülmektedir. Küçükbaş işlenmiş ve yarı işlenmiş deri ithalatının ise %35-50'i AB'den ve yine büyük bölümü İtalya'dan yapılmıştır. Diğer ülkeler bölümünde, Menemen hariç tutularak, ciddi bir büyüklük olmamakla birlikte en çok ithalat Tunus ve Pakistan ve Hindistan'dan gerçekleştirilmiştir.

Tablo 2.30: İşlenmiş ve Yarı İşlenmiş Deri İthalatı (Miktar Olarak) (Ton)

Sıra No:	Ana Mallar (Fasıl Bazında)	YILLAR							YILLIK ARTIŞLAR (%)					
		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005T.	2000	2001	2002	2003	2004	2005
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(4/3)	(5/4)	(6/5)	(7/6)	(8/7)	(9/8)
	İşlenmiş ve Yarı İşlenmiş Deri (1+...+4)	6.985	10.430	7.932	10.386	9.662	9.072	8.756	49,3	-24,0	30,9	-7,0	-6,1	-3,5
1	Büyükbaş	3.961	4.324	3.486	4.731	4.295	4.269	4.901	9,2	-19,4	35,7	-9,2	-0,6	14,8
	-Yarı İşlenmiş Deri (4104)	1.607	1.415	1.108	2.245	1.694	1.724	1.705	-11,9	-21,8	102,7	-24,6	1,8	-1,1
	-İşlenmiş Deri (4107,41142)(Milyon dm ²)	304	374	292	320	406	339	344	23,3	-22,0	9,7	26,9	-16,6	1,5
	-Kösele (4107)	268	402	291	198	234	200	309	50,1	-27,7	-32,0	18,5	-14,6	54,3
2	Koyun-Kuzu	2.204	4.650	3.554	4.285	3.755	3.575	2.524	111,0	-23,6	20,6	-12,4	-4,8	-29,4
	-Yarı İşlenmiş Deri (4105)	323	1.435	987	1.707	1.307	1.180	462	343,8	-31,2	73,0	-23,5	-9,8	-60,8
	-İşlenmiş Deri(4112,41141)(Milyon dm ²)	550	803	757	898	784	534	422	46,0	-5,7	18,6	-12,7	-31,9	-21,0
3	Keçi-Oğlak	615	985	545	954	1.078	747	805	60,2	-44,7	75,1	13,0	-30,7	7,9
	-Yarı İşlenmiş Deri (41062)	256	598	216	378	431	250	273	133,2	-63,8	74,9	14,0	-42,0	9,2
	-İşlenmiş Deri (41131) (Milyon dm ²)	115	91	72	152	153	88	94	-20,6	-21,8	112,9	0,2	-42,1	6,2
4	Diğer Hayvanlar (41063-9,41132-9)	205	471	347	416	535	482	526	129,4	-26,2	20,0	28,4	-9,9	9,2
5	Terkip Deriler (4115)	934	1.250	995	1.944	1.915	1.624	985	33,9	-20,5	95,5	-1,5	-15,2	-39,4

Not: İşlenmiş Derilerde parantez içindeki fasıl numaraları 2002 yılından sonraki sınıflandırmadır.

Kaynak: TÜİK, DPT

Sıra No:	Ana Mallar (Fasıl Bazında)	YILLAR							YILLIK ARTIŞLAR (%)					
		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005 T.	2000	2001	2002	2003	2004	2005
	İşlenmiş ve Y. İşl. Deri (1+...+4)	94.612	159.148	152.712	168.011	174.635	178.808	177.287	68,2	-4,0	10,0	3,9	2,4	-0,9
1	Büyükbaş	44.268	58.538	53.293	59.259	70.430	71.002	72.979	32,2	-9,0	11,2	18,9	0,8	2,8
	- Yarı İşlenmiş Deri (4104)	3.357	5.132	3.941	6.856	6.898	7.669	5.276	52,9	-23,2	74,0	0,6	11,2	-31,2
	- İşlenmiş Deri (4107,41142)	38.363	49.912	46.202	49.891	59.527	59.815	63.002	30,1	-7,4	8,0	19,3	0,5	5,3
	- Kösele (4107)	2.547	3.495	3.150	2.511	4.004	3.518	4.702	37,2	-9,9	-20,3	59,5	-12,1	33,7
2	Koyun-Kuzu	36.010	77.292	80.260	83.178	73.454	81.039	70.077	114,6	3,8	3,6	-11,7	10,3	-13,5
	- Yarı İşlenmiş Deri (4105)	1.203	7.773	6.128	13.157	11.032	9.016	4.686	546,1	-21,2	114,7	-16,2	-18,3	-48,0
	- İşlenmiş Deri (4112,41141)	34.807	69.519	74.132	70.021	62.422	72.023	65.391	99,7	6,6	-5,5	-10,9	15,4	-9,2
3	Keçi-Oğlak	6.706	8.567	7.766	12.857	15.701	12.983	16.265	27,8	-9,4	65,6	22,1	-17,3	25,3
	- Yarı İşlenmiş Deri (41062)	1.678	1.966	1.060	2.172	1.818	1.455	3.560	17,2	-46,1	104,9	-16,3	-20,0	144,7
	- İşlenmiş Deri (41131)	5.028	6.601	6.706	10.685	13.883	11.528	12.706	31,3	1,6	59,3	29,9	-17,0	10,2
4	Diğer Hayv.(41063-9,41132-9)	4.886	10.966	8.546	8.386	9.874	9.192	12.646	124,4	-22,1	-1,9	17,7	-6,9	37,6
5	Terkip Deriler (4115)	2.741	3.785	2.848	4.330	5.176	4.592	5.318	38,1	-24,8	52,1	19,5	-11,3	15,8

Sıra No:	Ana Mallar (Fasıl Bazında)	YILLAR							YILLIK ARTIŞLAR (%)					
		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005T.	2000	2001	2002	2003	2004	2005
	İşlenmiş ve Y. İşl.Deri (1+...+4)	13,5	15,3	19,3	16,2	18,1	19,7	20,2	12,7	26,2	-16,0	11,7	9,0	2,7
1	Büyükbaş-\$/Kg	11,2	13,5	15,3	12,5	16,4	16,6	14,9	21,1	12,9	-18,1	30,9	1,4	-10,5
	-Yarı İşl.Deri (4104) - \$/Kg	2,1	3,6	3,6	3,1	4,1	4,4	3,1	73,5	-1,8	-14,2	33,4	9,2	-30,4
	-İşl.De.(4107,41142)-\$/10dm ²	1,3	1,3	1,6	1,6	1,5	1,8	1,8	5,5	18,7	-1,5	-6,0	20,5	3,7
	-Kösele (4107) - \$/Kg	9,5	8,7	10,8	12,7	17,1	17,6	15,2	-8,6	24,6	17,3	34,6	2,9	-13,4
2	Koy./Kuzu - \$/Kg	16,3	16,6	22,6	19,4	19,6	22,7	27,8	1,7	35,9	-14,0	0,8	15,9	22,5
	-Yarı İşl.Deri (4105) - \$/Kg	3,7	5,4	6,2	7,7	8,4	7,6	10,1	45,6	14,6	24,1	9,5	-9,4	32,7
	-İşl.De.(4107,41142)-\$/10dm ²	0,6	0,9	1,0	0,8	0,8	1,3	1,5	36,8	13,1	-20,4	2,1	69,4	14,9
3	Keçi-Oğ.(41062,41131)-\$/Kg	10,9	8,7	14,3	13,5	14,6	17,4	20,2	-20,3	63,9	-5,4	8,0	19,4	16,1
	-Yarı İşl.Der(41062)-\$/Kg	6,5	3,3	4,9	5,7	4,2	5,8	13,0	-49,7	49,1	17,2	-26,6	37,9	124,0
	-İşl.De.(4107,41142)-\$/10dm ²	0,4	0,7	0,9	0,7	0,9	1,3	1,4	65,3	29,9	-25,2	29,7	43,3	3,8
4	Diğ.H.(41063-9,41132-9)-\$/Kg	23,8	23,3	24,6	20,1	18,5	19,1	24,0	-2,2	5,7	-18,2	-8,3	3,3	26,0
5	Terkip Deriler (4115) - \$/Kg	2,9	3,0	2,9	2,2	2,7	2,8	5,4	3,1	-5,4	-22,2	21,4	4,6	91,0

Tablo 2.33: AB ve Önemli Diğer Ülkelerden İşlenmiş ve Yarı İşlenmiş Deri İthalatı (Miktar Olarak) (Ton)														
Sıra No:	Ana Mallar (Fasıl Bazında)	YILLAR							YILLIK ARTIŞLAR (%)					
		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005 T.	2000	2001	2002	2003	2004	2005
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(4/3)	(5/4)	(6/5)	(7/6)	(8/7)	(9/8)
	<u>İşlenmiş ve Y. İşl. Deri (1+..+4)</u>	6.985	10.430	7.932	10.386	9.662	9.072	8.756	49,3	-24,0	30,9	-7,0	-6,1	-3,5
	<u>AB-25 Ülke Toplamı</u>	2.417	3.265	2.815	4.085	3.534	3.656	3.502	35,0	-13,8	45,1	-13,5	3,5	-4,2
	<u>Diğer Ülkeler Toplamı</u>	4.568	7.166	5.117	6.301	6.128	5.416	5.254	56,9	-28,6	23,1	-2,7	-11,6	-3,0
1	Büyükbaş (4104,4107,41142)	3.961	4.324	3.486	4.731	4.295	4.269	4.901	9,2	-19,4	35,7	-9,2	-0,6	14,8
	AB-25 Ülke Toplamı	1.915	2.194	1.827	2.881	2.393	2.352	2.382	14,6	-16,7	57,7	-16,9	-1,7	1,3
	- İtalya	1.444	1.694	1.347	2.000	1.655	1.569	1.620	17,3	-20,5	48,5	-17,3	-5,2	3,2
	- Hollanda	150	267	164	209	267	238	187	77,5	-38,5	27,6	27,4	-10,8	-21,2
	- Fransa	60	34	126	230	185	140	95	-43,5	268,3	82,9	-19,7	-24,2	-32,5
	- Almanya	70	78	135	191	170	310	374	11,1	72,7	41,3	-10,8	82,5	20,6
	- İspanya	43	27	26	54	64	35	41	-37,4	-5,6	112,0	18,4	-45,9	18,8
	Diğer Ülkeler Toplamı	2.046	2.130	1.659	1.850	1.902	1.917	2.518	4,1	-22,1	11,5	2,8	0,8	31,3
	- Hindistan	440	478	190	215	195	686	564	8,5	-60,3	13,5	-9,5	252,1	-17,8
	- ABD	25	28	235	76	80	66	113	13,9	736,2	-67,7	5,8	-18,0	71,8
	- Brezilya	528	241	323	152	269	178	301	-54,5	34,1	-53,0	77,6	-33,8	68,9
	- Mısır	208	327	76	117	370	474	383	57,0	-76,8	53,6	216,6	28,1	-19,1
	- Pakistan	0	9	29	42	39	65	76	3.368	230,7	45,4	-6,2	66,9	16,3
2	Koyun-Kuzu(4105,4112,41141)	2.204	4.650	3.554	4.285	3.755	3.575	2.524	111,0	-23,6	20,6	-12,4	-4,8	-29,4
	AB-25 Ülke Toplamı	264	675	666	810	629	869	630	155,6	-1,3	21,6	-22,3	38,2	-27,5
	- İtalya	115	391	496	555	415	509	412	239,6	26,8	11,9	-25,3	22,8	-19,0
	- Fransa	59	55	57	134	111	179	95	-6,4	2,7	136,6	-16,9	60,6	-47,2
	- İspanya	43	97	67	81	84	133	105	125,7	-30,6	21,4	3,4	58,1	-21,1
	- Yunanistan	3	38	1	11	6	17	12	1.363	-97,2	919,1	-46,8	205,5	-33,5
	- İngiltere	17	62	2	6	28	7	1	262,9	-96,3	158,9	370,5	-75,9	-85,2
	Diğer Ülkeler Toplamı	1.940	3.975	2.888	3.475	3.126	2.706	1.894	104,9	-27,3	20,3	-10,0	-13,4	-30,0
	- Menemen Deri Serb. Böl.	1.710	2.625	1.724	2.019	1.967	1.809	1.611	53,5	-34,3	17,1	-2,6	-8,1	-11,0
	- Tunus	14	123	309	304	153	83	28	774,8	151,7	-1,6	-49,6	-46,0	-66,2

Tablo 2.33: AB ve Önemli Diğer Ülkelerden İşlenmiş ve Yarı İşlenmiş Deri İthalatı (Miktar Olarak) (Ton) (Devamı)														
Sıra No:	Ana Mallar (Fasıl Bazında)	YILLAR							YILLIK ARTIŞLAR (%)					
		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005 T.	2000	2001	2002	2003	2004	2005
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(4/3)	(5/4)	(6/5)	(7/6)	(8/7)	(9/8)
3	- Pakistan	3	54	66	43	46	31	15	1.991	23,3	-34,5	5,5	-33,0	-51,7
	- Hindistan	1	12	8	23	31	39	18	2.104	-39,6	202,4	36,4	26,9	-53,7
	- İran	20	142	32	81	78	171	99	603,1	-77,8	156,2	-3,8	120,5	-42,2
	- Kenya	0	48	73	167	53	63	0	-	52,1	129,2	-68,3	18,9	-99,9
	Keçi-Oğlak (41062,41131)	615	985	545	954	1.078	747	805	60,2	-44,7	75,1	13,0	-30,7	7,9
	AB-25 Ülke Toplamı	67	53	59	37	106	38	102	-21,6	11,0	-37,1	188,3	-64,4	169,4
	- İtalya	39	19	43	30	91	16	45	-50,2	123,1	-29,3	198,2	-82,2	181,1
	- İspanya	0	9	0	1	7	16	29	28306	-97,5	333,6	591,5	144,9	78,2
	Diğer Ülkeler Toplamı	548	933	486	917	972	709	704	70,2	-47,9	88,5	6,0	-27,1	-0,7
	- <i>Menemen Deri Serb. Böl.</i>	312	318	201	578	538	426	416	2,1	-36,9	187,6	-6,9	-20,7	-2,5
4	- Hindistan	3	12	17	71	48	44	36	329,7	41,7	316,2	-32,5	-8,0	-18,4
	- Pakistan	5	5	3	32	28	30	92	-6,7	-45,6	1.098	-14,0	8,1	206,6
	- İran	159	387	137	159	162	118	74	143,1	-64,6	16,2	1,7	-27,0	-37,1
	Diğer Hayv. (41063-9,41132-9)	205	471	347	416	535	482	526	129,4	-26,2	20,0	28,4	-9,9	9,2
	AB-25 Ülke Toplamı	171	343	264	357	406	398	388	100,0	-23,1	35,5	13,7	-2,0	-2,4
	Diğer Ülkeler Toplamı	34	128	83	59	129	84	138	278,9	-34,8	-28,9	116,6	-34,6	63,9
	5 Terkip Deriler (4115)	934	1.250	995	1.944	1.915	1.624	985	33,9	-20,5	95,5	-1,5	-15,2	-39,4
	AB-25 Ülke Toplamı	861	1.200	979	1.892	1.819	1.602	982	39,3	-18,4	93,2	-3,9	-11,9	-38,7
	Diğer Ülkeler Toplamı	73	50	15	52	96	22	2	-30,7	-69,8	240,8	83,9	-76,9	-88,7
	Not: - Ülke sıralaması 2004 yılı dolar verilerine göre yapılmıştır													
- İşlenmiş Deriler parantez içindeki fasıl numaraları 2002 yılından sonraki sınıflandırmadır.														
Kaynak: TÜİK, DPT														

Tablo 2.34: AB ve Önemli Diğer Ülkelerden İşlenmiş ve Yarı İşlenmiş Deri İthalatı		(CIF, Cari Fiyatlarla, Bin \$)													
Sıra No:	Ana Mallar (Fasıl Bazında)	YILLAR							YILLIK ARTIŞLAR (%)						
		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005 T.	2000	2001	2002	2003	2004	2005	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(4/3)	(5/4)	(6/5)	(7/6)	(8/7)	(9/8)	
	<u>İşlenmiş ve Y. İşl.Deri (1+..+4)</u>	91.870	155.363	149.865	163.681	169.459	174.216	171.969	69,1	-3,5	9,2	3,5	2,8	-1,3	
	<u>AB-25 Ülke Toplamı</u>	55.795	84.180	87.570	96.588	99.420	106.206	101.294	50,9	4,0	10,3	2,9	6,8	-4,6	
	<u>Diğer Ülkeler Toplamı</u>	36.075	71.183	62.295	67.093	70.039	68.010	70.675	97,3	-12,5	7,7	4,4	-2,9	3,9	
1	Büyükbaş (4104,4107,41142)	44.268	58.538	53.293	59.259	70.430	71.002	72.979	32,2	-9,0	11,2	18,9	0,8	2,8	
	AB-25 Ülke Toplamı	36.808	48.201	44.187	49.076	56.121	55.191	53.671	31,0	-8,3	11,1	14,4	-1,7	-2,8	
	- İtalya	30.663	39.283	35.827	39.123	44.397	42.732	42.139	28,1	-8,8	9,2	13,5	-3,7	-1,4	
	- Hollanda	1.772	4.180	2.637	3.023	3.956	4.520	3.432	136,0	-36,9	14,6	30,8	14,3	-24,1	
	- Fransa	1.387	1.373	2.223	3.203	3.825	3.209	2.198	-1,0	61,9	44,1	19,4	-16,1	-31,5	
	- Almanya	780	1.267	2.019	1.700	1.428	2.545	3.031	62,5	59,4	-15,8	-16,0	78,2	19,1	
	- İspanya	1.311	1.024	926	628	1.041	674	1.198	-21,9	-9,6	-32,2	65,7	-35,2	77,7	
	Diğer Ülkeler Toplamı	7.460	10.337	9.106	10.182	14.309	15.811	19.308	38,6	-11,9	11,8	40,5	10,5	22,1	
	- Hindistan	2.813	2.189	1.002	1.376	1.494	3.838	3.376	-22,2	-54,2	37,4	8,5	157,0	-12,0	
	- ABD	494	812	2.125	1.405	2.316	2.245	4.153	64,5	161,6	-33,9	64,9	-3,1	85,0	
	- Brezilya	1.143	1.182	1.420	2.176	3.312	1.791	3.143	3,4	20,1	53,3	52,2	-45,9	75,5	
	- Mısır	607	1.402	417	244	1.124	1.777	1.657	130,9	-70,3	-41,3	359,5	58,2	-6,8	
	- Pakistan	5	289	907	993	871	1.477	1.734	6.262	213,6	9,5	-12,2	69,5	17,4	
2	Koyun-Kuzu(4105,4112,41141)	36.010	77.292	80.260	83.178	73.454	81.039	70.077	114,6	3,8	3,6	-11,7	10,3	-13,5	
	AB-25 Ülke Toplamı	12.905	25.381	33.543	38.098	32.380	41.770	35.899	96,7	32,2	13,6	-15,0	29,0	-14,1	
	- İtalya	7.008	17.519	27.580	29.470	24.957	32.508	27.857	150,0	57,4	6,9	-15,3	30,3	-14,3	
	- Fransa	2.122	1.816	1.414	3.341	3.662	5.029	3.453	-14,4	-22,2	136,3	9,6	37,3	-31,3	
	- İspanya	2.444	4.809	3.811	4.492	3.393	3.416	4.159	96,8	-20,8	17,9	-24,5	0,7	21,8	
	- Yunanistan	92	179	37	201	34	368	148	95,4	-79,6	449,9	-82,9	971,0	-59,8	
	- İngiltere	443	440	29	38	903	174	66	-0,5	-93,4	31,0	2.269	-80,7	-62,1	
	Diğer Ülkeler Toplamı	23.105	51.911	46.718	45.081	41.074	39.269	34.178	124,7	-10,0	-3,5	-8,9	-4,4	-13,0	
	- <i>Menemen Deri Serb. Böl.</i>	20.568	35.268	27.616	26.699	27.530	28.848	29.375	71,5	-21,7	-3,3	3,1	4,8	1,8	
	- Tunus	476	4.641	6.644	5.011	4.104	2.729	1.523	874,4	43,1	-24,6	-18,1	-33,5	-44,2	

Tablo 2.34: AB ve Önemli Diğer Ülkelerden İşlenmiş ve Yarı İşlenmiş Deri İthalatı (Devamı)									(CIF, Cari Fiyatlarla, Bin \$)					
Sıra No:	Ana Mallar (Fasıl Bazında)	YILLAR							YILLIK ARTIŞLAR (%)					
		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005 T.	2000	2001	2002	2003	2004	2005
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(4/3)	(5/4)	(6/5)	(7/6)	(8/7)	(9/8)
3	- Pakistan	126	2.657	3.658	2.285	1.976	1.589	650	2.006	37,7	-37,5	-13,5	-19,6	-59,1
	- Hindistan	24	513	332	996	1.048	1.475	1.010	2.006	-35,3	200,1	5,2	40,7	-31,5
	- İran	41	304	144	260	163	501	221	647,5	-52,8	80,8	-37,4	207,9	-55,8
	- Kenya	0	237	384	812	253	287	0	-	62,2	111,7	-68,8	13,4	-100,0
	Keçi-Oğlak (41062,41131)	6.706	8.567	7.766	12.857	15.701	12.983	16.265	27,8	-9,4	65,6	22,1	-17,3	25,3
	AB-25 Ülke Toplamı	1.909	2.067	2.922	1.916	2.031	1.623	2.886	8,3	41,4	-34,4	6,0	-20,1	77,8
	- İtalya	485	945	2.237	1.598	1.440	1.043	1.980	95,0	136,7	-28,6	-9,9	-27,6	89,8
	- İspanya	3	58	10	74	179	381	710	2.027	-83,6	676,4	140,5	113,1	86,2
	Diğer Ülkeler Toplamı	4.797	6.500	4.844	10.941	13.671	11.360	13.380	35,5	-25,5	125,9	24,9	-16,9	17,8
	- Menemen Deri Serb. Böl.	2.963	3.724	2.406	6.266	8.757	7.188	7.899	25,7	-35,4	160,4	39,8	-17,9	9,9
4	- Hindistan	83	457	654	2.223	2.354	2.076	1.678	452,9	43,0	239,9	5,9	-11,8	-19,2
	- Pakistan	134	202	150	1.000	901	835	3.001	50,1	-25,9	568,4	-9,8	-7,3	259,2
	- İran	1.295	1.596	615	849	757	657	472	23,3	-61,5	38,1	-10,9	-13,2	-28,1
	Diğer Hayv. (41063-9,41132-9)	4.886	10.966	8.546	8.386	9.874	9.192	12.646	124,4	-22,1	-1,9	17,7	-6,9	37,6
	AB-25 Ülke Toplamı	4.173	8.531	6.918	7.498	8.889	7.621	8.838	104,4	-18,9	8,4	18,5	-14,3	16,0
5	Diğer Ülkeler Toplamı	713	2.435	1.628	888	986	1.570	3.809	241,7	-33,2	-45,4	10,9	59,3	142,6
	Terkip Deriler (4115)	2.741	3.785	2.848	4.330	5.176	4.592	5.318	38,1	-24,8	52,1	19,5	-11,3	15,8
	AB-25 Ülke Toplamı	2.636	3.598	2.805	4.284	5.119	4.397	5.290	36,5	-22,0	52,7	19,5	-14,1	20,3
	Diğer Ülkeler Toplamı	106	187	43	46	57	196	27	76,9	-77,1	7,0	23,6	245,7	-86,0

Not: Ülke sıralaması 2004 yılı dolar verilerine göre yapılmıştır.

Kaynak: TÜİK, DPT

3- Deri Eşya (Saraciye) İthalatı

Saraciye eşyaları ithalatı ağırlıklı olarak çanta, bavul ve cep eşyalarından oluşan 4202 grubunda yoğunlaşmıştır. 2002 yılından itibaren diğerleri grubundaki 4205 faslında ithalatın da hızla arttığı görülmektedir. Saraciye eşyaları ithalatının ortalama %70-80'ini deriden olmayan tekstil, plastikten eşyalar oluşturmaktadır.

Saraciye eşyaları ithalatı 1999-2001 döneminde 30-36 milyon dolar seviyesinde seyretmiştir. 1996 yılında rekabet gücünü çekeceği için hassas mallar listesine dahil edilerek saraciye eşyaları ithalatında 2001 yılına kadar Ortak Gümrük Tarifesi (OGT) üzerinde oranlar uygulanmıştır. 2001 yılından sonra OGT'ye uyumun sağlanmasıyla gümrük vergilerinin OGT seviyesine inmesi ve sektörün dış rekabete açılması, takip eden yıllarda TL'nin değer kazanması sonucunda saraciye ürünleri ithalatı hızla artmaya başlamıştır. 2002-2005 döneminde ithalat her yıl aralıksız ve yüksek oranlarda artmıştır. 2004 yılında 136 milyon doları aşan ithalatın, 2005 yılında 237 milyon dolara ulaşması beklenmektedir. 2004 ve 2005 yılındaki ithalat artışlarında, miktar bazındaki artışlardan ziyade saraciye ortalama ithal fiyatlarındaki yüksek oranlı artışlar rol oynamıştır.

Hızla artan saraciye ithalatının sektör üretimi ve istihdamı üzerinde ciddi olumsuz etkileri bulunmaktadır.

1999-2005 döneminde AB ülkelerinden yapılan ithalat artmakla birlikte diğer ülkelerden yapılan ithalatın daha yüksek oranlarda artması sonucunda AB ülkelerinin toplam saraciye ithalatı içindeki payı azalmıştır. İthalat AB ülkelerinden başlıca İtalya ve Avusturya'dan yapılmıştır. Diğer ülkeler grubunda saraciye ithalatının büyük kısmı Çin'den yapılmıştır. 1999 yılında 13 milyon dolar olan Çin'den ithalatımız, 2003 yılında 39 milyon dolara, 2004 yılında 101 milyon dolara ulaşmış, 2005 yılında ise 180 milyon dolara çıkması beklenmektedir. Çin, yurt içi pazarımızdaki payını hızla artırmakta ve egemen duruma gelmektedir.

Tablo 2.35: Deri Eşya (Saraciye) İthalatı (Miktar Olarak) (Ton)														
Sıra No:	Ana Mallar (Fasıl Bazında)	YILLAR							YILLIK ARTIŞLAR (%)					
		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005 T.	2000	2001	2002	2003	2004	2005
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(4/3)	(5/4)	(6/5)	(7/6)	(8/7)	(9/8)
	Saraciye Eşyaları	4.881	6.416	5.094	10.076	15.132	17.507	18.465	31,4	-20,6	97,8	50,2	15,7	5,5
1	Hayv. için Saraciye Eşy.(4201)	49	67	51	34	53	51	60	36,0	-24,0	-32,6	56,5	-3,7	16,9
2	Çanta, Bavul, Cep Eşy. vb (4202)	4.716	6.166	4.864	9.789	14.772	17.146	18.050	30,7	-21,1	101,3	50,9	16,1	5,3
3	Teknik Saraciye Eşyası (4204)	4	2	4	5	9	10	33	-56,3	87,8	37,5	88,3	4,0	237,9
4	Diğer Saraciye Eşyası (4205)	17	42	76	155	214	188	216	145,6	81,6	102,6	38,2	-12,1	15,3
5	Saat Kay.,Tuv. Tak. (9113,9605)	94	140	100	94	83	112	104	47,9	-28,2	-6,3	-11,4	34,8	-7,1

Tablo 2.36: Deri Eşya (Saraciye) İthalatı (CIF, Cari Fiyatlarla, Bin \$)														
Sıra No:	Ana Mallar (Fasıl Bazında)	YILLAR							YILLIK ARTIŞLAR (%)					
		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005 T.	2000	2001	2002	2003	2004	2005
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(4/3)	(5/4)	(6/5)	(7/6)	(8/7)	(9/8)
	Saraciye Eşyaları	31.043	36.774	32.362	47.002	71.211	136.624	236.990	18,5	-12,0	45,2	51,5	91,9	73,5
1	Hayv. için Saraciye Eşy.(4201)	569	740	426	429	495	686	747	30,0	-42,5	0,7	15,5	38,6	8,9
2	Çanta, Bavul, Cep Eşy. vb (4202)	28.753	32.715	26.921	36.758	56.714	122.573	222.905	13,8	-17,7	36,5	54,3	116,1	81,9
3	Teknik Saraciye Eşyası (4204)	160	88	125	127	124	157	597	-45,2	42,7	1,8	-2,3	26,2	280,5
4	Diğer Saraciye Eşyası (4205)	539	1.302	3.506	8.677	12.694	11.698	11.296	141,4	169,3	147,5	46,3	-7,8	-3,4
5	Saat Kayışı, Tuv. Tak. (9113,9605)	1.022	1.929	1.385	1.011	1.184	1.511	1.446	88,8	-28,2	-27,0	17,2	27,6	-4,3

Kaynak: TÜİK, DPT

Tablo 2.37: Deri Eşya (Saraciye) Ortalama İthalat Fiyatları (CIF, \$)														
Sıra No:	Ana Mallar (Fasıl Bazında)	YILLAR							YILLIK ARTIŞLAR (%)					
		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005 T.	2000	2001	2002	2003	2004	2005
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(4/3)	(5/4)	(6/5)	(7/6)	(8/7)	(9/8)
	Saraciye Eşyaları - \$/kg	6,4	5,7	6,4	4,7	4,7	7,8	12,8	-9,9	10,8	-26,6	0,9	65,8	64,5
1	Hayv. için Saraciye Eşy.-\$/kg	11,6	11,1	8,4	12,6	9,3	13,3	12,4	-4,4	-24,4	49,5	-26,2	43,9	-6,8
2	Çanta, Bavul, Cep Eşy.vb.-\$/kg	6,1	5,3	5,5	3,8	3,8	7,1	12,3	-13,0	4,3	-32,2	2,2	86,2	72,7
3	Teknik Saraciye Eşyası -\$/kg	35,8	44,9	34,1	25,3	13,1	15,9	17,9	25,4	-24,0	-26,0	-48,1	21,3	12,6
4	Diğer Saraciye Eşyası -\$/kg	31,5	31,0	46,0	56,2	59,4	62,3	52,2	-1,7	48,3	22,2	5,8	4,8	-16,2
5	Saat Kayışı, Tuv.Tak.-\$/kg	10,8	13,8	13,8	10,7	14,2	13,4	13,8	27,6	0,0	-22,2	32,2	-5,3	3,0

Sıra No:	Ana Mallar (Fasıl Bazında)	YILLAR							YILLIK ARTIŞLAR (%)					
		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005 T.	2000	2001	2002	2003	2004	2005
	Saraciye Eşyaları	4.881	6.416	5.094	10.076	15.132	17.507	18.465	31,4	-20,6	97,8	50,2	15,7	5,5
	AB-25 Ülke Toplamı	699	720	445	667	734	532	812	3,0	-38,2	49,8	10,0	-27,6	52,8
	- Avusturya	1	8	4	20	69	83	49	503,6	-47,2	358,4	240,2	20,7	-40,6
	- İtalya	127	205	105	150	158	136	308	60,8	-48,8	43,4	5,2	-13,9	126,1
	- Almanya	97	132	115	134	113	68	76	36,1	-13,0	16,9	-15,5	-40,2	12,2
	- Fransa	214	186	122	135	158	58	62	-12,9	-34,6	11,0	16,8	-63,3	7,7
	- Belçika	111	94	64	55	48	80	96	-15,5	-31,7	-13,8	-12,0	65,3	20,4
	Diğer Ülkeler Toplamı	4.182	5.696	4.649	9.410	14.398	16.976	17.652	36,2	-18,4	102,4	53,0	17,9	4,0
	- Çin	3.311	4.607	3.860	8.347	13.404	16.120	16.152	39,1	-16,2	116,3	60,6	20,3	0,2
	- Hindistan	29	23	54	114	192	159	467	-22,3	135,3	111,0	68,6	-17,1	194,1
	- Vietnam	63	915	88	78	73	112	199	1.358	-90,4	-11,5	-6,3	53,1	77,8
	- Hong-Kong	180	368	205	524	285	154	369	104,4	-44,4	155,8	-45,5	-46,1	140,2
	- Endonezya	21	10	22	27	114	101	137	-50,7	120,4	22,2	318,1	-11,5	35,9

Sıra No:	Ana Mallar (Fasıl Bazında)	YILLAR							YILLIK ARTIŞLAR (%)					
		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005 T.	2000	2001	2002	2003	2004	2005 T.
	Saraciye Eşyaları	31.043	36.774	32.362	47.002	71.211	136.624	236.990	18,5	-12,0	45,2	51,5	91,9	73,5
	AB-25 Ülke Toplamı	11.579	12.432	11.404	18.216	23.733	23.376	32.738	7,4	-8,3	59,7	30,3	-1,5	40,1
	- Avusturya	20	87	114	2.231	6.760	7.212	4.801	325,9	31,2	1.849,8	203,1	6,7	-33,4
	- İtalya	2.758	3.671	3.013	3.729	5.713	7.069	15.047	33,1	-17,9	23,8	53,2	23,7	112,9
	- Almanya	1.575	2.102	3.222	4.695	3.585	2.675	3.098	33,5	53,3	45,7	-23,6	-25,4	15,8
	- Fransa	3.933	4.000	3.341	3.716	3.469	2.413	2.660	1,7	-16,5	11,2	-6,6	-30,5	10,3
	- Belçika	1.045	1.111	790	647	788	1.358	1.849	6,4	-29,0	-18,1	21,9	72,2	36,1
	Diğer Ülkeler Toplamı	19.465	24.342	20.959	28.786	47.478	113.249	204.252	25,1	-13,9	37,3	64,9	138,5	80,4
	- Çin	12.976	16.392	14.266	21.181	39.301	100.577	179.611	26,3	-13,0	48,5	85,5	155,9	78,6
	- Hindistan	184	365	796	1.107	1.173	2.761	8.121	98,4	118,2	39,0	6,0	135,4	194,2
	- Vietnam	447	915	897	1.121	1.026	2.207	4.216	104,7	-2,0	24,9	-8,5	115,1	91,0
	- Hong-Kong	1.303	1.874	1.101	2.185	1.627	1.923	4.620	43,9	-41,2	98,3	-25,5	18,2	140,2
	- Endonezya	85	49	314	311	980	1.215	1.782	-42,9	546,7	-1,2	215,7	24,0	46,7

Not: Ülke sıralaması 2004 yılı dolar verilerine göre yapılmıştır.

4- Ayakkabı İthalatı

Ayakkabı ithalatı son yıllarda hızla artmaktadır. 1999-2001 döneminde 6,5-13,5 milyon çift arasında seyretmiştir. 1996 yılında rekabet güçlüğü çekecek olan bazı tipteki ayakkabılar hassas mallar listesine dahil edilmiş ve bu tiplerin ithalatında 2001 yılına kadar Ortak Gümrük Tarifesi (OGT) üzerinde oran uygulanmıştır. 2001 yılından sonra OGT'ye uyumun sağlanmasıyla gümrük vergileri OGT seviyesine inmiş ve sektör dış rekabete açılmıştır. 2001 yılında gümrük vergilerinin düşmesi ve 2003 yılından sonra da TL'nin değer kazanması sonucunda ayakkabı ithalatı hızla artarak 2004 yılında 25,1 milyon çifte ulaşmıştır. 2005 yılında ise yüksek oranda artarak ayakkabı ithalatının 34 milyon çifti aşacağı tahmin edilmektedir. Ayakkabı ithalatı içinde terlikler daha küçük kısmı oluşturmaktadır.

Değer bazında ise 1999 yılında 69 milyon dolar olan ithalat 2004 yılında 287 milyon dolara ulaşmıştır. 2005 yılında ayakkabı ithalatının 450 milyon dolara yaklaşması beklenmektedir. 2005 yılındaki ithalat artışında, hem miktar hem ayakkabı ortalama ithal fiyatlarındaki artış rol oynamıştır. 2005 yılında ayakkabı ithalat tutarı artışı üzerinde miktar bazındaki artış, ortalama fiyat artışından daha çok etkili olmuştur.

Hızla artan ayakkabı ithalatı, ayakkabı ihracatının da düştüğü dikkate alındığında sanayi üretimi ve istihdamını olumsuz etkilemekte, sektörün rekabet gücünde kayıp yaşanmaktadır.

1999-2005 döneminde AB ülkelerinden yapılan ayakkabı ithalat miktarı genel olarak yatay bir seyir izlemekte ve diğer ülkelerden yapılan ithalat yüksek oranlarda artmaktadır. Bunun sonucunda AB ülkelerinin toplam ayakkabı ithalatı içindeki payı azalmıştır.

Değer bazında da 2004 ve 2005 yıllarında AB ülkelerinden yapılan ithalatta tutar bazında bir artış olmakla birlikte, aşağı yukarı benzer bir eğilim görülmektedir. AB ülkelerinden başta İtalya olmak üzere ayakkabı ithalatı İspanya ve Portekiz'den yapılmıştır. İthalat sıralamasında, diğer ülkeler grubunda açık farkla ilk sırada Çin yer almaktadır. Çin'i, Vietnam ve Endonezya izlemektedir. Çin'den yapılan ithalatın büyük bölümünü plastik ve tekstil ayakkabılar oluşturmaktadır. Gözetim, referans fiyat vb. uygulamalara rağmen Çin, ayakkabı piyasamızda gittikçe etkisini artırmaktadır.

Tablo 2.40: Ayakkabı ve Aksam İthalatı (Miktar Olarak) (Bin Çift)														
Sıra No:	Ana Mallar (Fasıl Bazında)	YILLAR							YILLIK ARTIŞLAR (%)					
		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005 T.	2000	2001	2002	2003	2004	2005
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(4/3)	(5/4)	(6/5)	(7/6)	(8/7)	(9/8)
	<u>Ayakkabılar (1+...+5)</u>	6.420	13.471	8.005	13.143	24.148	25.116	34.165	109,8	-40,6	64,2	83,7	4,0	36,0
	- Terlikler	1.519	4.397	1.910	4.372	8.531	5.688	4.672	189,4	-56,6	129,0	95,1	-33,3	-17,9
	- Ayakkabılar	4.900	9.073	6.096	8.771	15.617	19.428	29.493	85,2	-32,8	43,9	78,1	24,4	51,8
1	Plastik/Lastik Ayak.(6401)	23	59	22	69	39	46	41	156,5	-63,4	216,7	-42,9	17,9	-11,4
2	Plastik Ayak.(6402)	2.979	7.129	3.235	6.938	14.177	12.391	18.168	139,3	-54,6	114,5	104,3	-12,6	46,6
	- Terlikler	754	3.025	855	2.824	5.638	1.900	2.102	301,3	-71,7	230,2	99,7	-66,3	10,6
	- Ayakkabılar	2.225	4.104	2.380	4.114	8.539	10.491	16.066	84,4	-42,0	72,9	107,5	22,9	53,1
3	Deri Ayakkabılar (6403)	1.487	3.312	1.925	2.491	3.895	4.964	6.569	122,8	-41,9	29,4	56,3	27,4	32,3
	- Terlikler	31	157	37	130	185	265	344	413,0	-76,5	251,3	42,4	43,1	29,8
	- Ayakkabılar	1.456	3.155	1.888	2.361	3.709	4.698	6.225	116,7	-40,2	25,0	57,1	26,7	32,5
4	Tekstil Ayak.(6404)	1.382	1.785	2.075	2.560	4.173	6.190	8.754	29,2	16,2	23,4	63,0	48,3	41,4
	- Terlikler	366	368	467	560	1.082	2.145	1.818	0,4	27,0	20,1	93,0	98,3	-15,3
	- Ayakkabılar	1.016	1.418	1.608	2.000	3.092	4.045	6.936	39,6	13,4	24,3	54,6	30,8	71,5
5	Diğer Ayakkabılar (6405)	549	1.185	748	1.085	1.863	1.526	633	115,9	-36,8	44,9	71,8	-18,1	-58,5
	- Terlikler	369	847	551	858	1.626	1.378	408	129,8	-35,0	55,8	89,5	-15,3	-70,4
	- Ayakkabılar	180	337	198	227	237	148	225	87,5	-41,4	14,7	4,6	-37,5	51,9
6	Ayak. Aksamı (6406) (Ton)	1.516	1.799	1.296	1.554	1.610	2.100	2.021	18,7	-28,0	19,9	3,6	30,5	-3,8

Kaynak: TÜİK, DPT

Tablo 2.41: Ayakkabı ve Aksam İthalatı		(CIF, Cari Fiyatlarla, Bin \$)												
Sıra No:	Ana Mallar (Fasıl Bazında)	YILLAR							YILLIK ARTIŞLAR (%)					
		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005 T.	2000	2001	2002	2003	2004	2005
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(4/3)	(5/4)	(6/5)	(7/6)	(8/7)	(9/8)
	Ayakkabılar	69.240	104.496	75.565	104.300	175.290	287.251	446.231	50,9	-27,7	38,0	68,1	63,9	55,3
	- Terlikler	5.810	9.407	5.772	8.089	14.482	31.162	33.894	61,9	-38,6	40,1	79,0	115,2	8,8
	- Ayakkabılar	63.430	95.089	69.792	96.211	160.808	256.089	412.337	49,9	-26,6	37,9	67,1	59,3	61,0
1	Plastik/Lastik Ayak.(6401)	325	282	155	254	382	636	762	-13,1	-45,1	64,2	50,3	66,4	19,8
2	Plastik Ayak.(6402)	17.587	25.644	18.019	28.920	54.029	95.971	169.984	45,8	-29,7	60,5	86,8	77,6	77,1
	- Terlikler	3.111	3.586	1.848	2.363	3.862	8.876	13.471	15,3	-48,5	27,9	63,5	129,8	51,8
	- Ayakkabılar	14.476	22.058	16.172	26.557	50.167	87.095	156.513	52,4	-26,7	64,2	88,9	73,6	79,7
3	Deri Ayakkabılar (6403)	37.518	59.501	40.055	53.700	84.852	128.145	180.275	58,6	-32,7	34,1	58,0	51,0	40,7
	- Terlikler	360	1.832	536	1.098	2.197	3.166	5.724	409,0	-70,8	105,0	100,1	44,1	80,8
	- Ayakkabılar	37.158	57.669	39.520	52.602	82.655	124.979	174.550	55,2	-31,5	33,1	57,1	51,2	39,7
4	Tekstil Ayak.(6404)	9.731	13.319	13.951	17.429	27.587	51.110	88.875	36,9	4,7	24,9	58,3	85,3	73,9
	- Terlikler	1.330	1.783	1.942	2.484	3.705	10.457	11.801	34,0	9,0	27,9	49,1	182,2	12,9
	- Ayakkabılar	8.401	11.537	12.009	14.945	23.882	40.654	77.074	37,3	4,1	24,4	59,8	70,2	89,6
5	Diğer Ayakkabılar (6405)	4.080	5.749	3.383	3.998	8.439	11.389	6.335	40,9	-41,1	18,2	111,1	34,9	-44,4
	- Terlikler	1.010	2.206	1.447	2.144	4.717	8.663	2.898	118,5	-34,4	48,2	120,0	83,7	-66,5
	- Ayakkabılar	3.070	3.543	1.937	1.853	3.722	2.725	3.437	15,4	-45,3	-4,3	100,8	-26,8	26,1
6	Ayak. Aksamı (6406) (Ton)	10.506	11.822	8.658	12.179	15.768	16.033	15.769	12,5	-26,8	40,7	29,5	1,7	-1,6
TOPLAM		79.746	116.318	84.222	116.479	191.058	303.284	462.000	45,9	-27,6	38,3	64,0	58,7	52,3
Kaynak: TÜİK, DPT														

Tablo 2.42: Ayakkabı ve Aksam Ortalama İthalat Fiyatları									(CIF, \$)					
Sıra No:	Ana Mallar (Fasıl Bazında)	YILLAR							YILLIK ARTIŞLAR (%)					
		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005 T.	2000	2001	2002	2003	2004	2005
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(4/3)	(5/4)	(6/5)	(7/6)	(8/7)	(9/8)
	Ayakkabılar	10,8	7,8	9,4	7,9	7,3	11,4	13,1	-28,1	21,7	-15,9	-8,5	57,6	14,2
	- Terlikler	3,8	2,1	3,0	1,8	1,7	5,5	7,3	-44,1	41,3	-38,8	-8,2	222,8	32,4
	- Ayakkabılar	12,9	10,5	11,4	11,0	10,3	13,2	14,0	-19,0	9,3	-4,2	-6,1	28,0	6,1
1	Plastik/Lastik Ay. (6401)-\$/Çift	14,0	4,8	7,1	3,7	9,7	13,7	18,6	-66,1	49,9	-48,2	163,3	41,2	35,3
2	Plastik Ayak. (6402)- \$/Çift	5,9	3,6	5,6	4,2	3,8	7,7	9,4	-39,1	54,9	-25,2	-8,6	103,2	20,8
	- Terlikler	4,1	1,2	2,2	0,8	0,7	4,7	6,4	-71,3	82,2	-61,3	-18,1	582,0	37,2
	- Ayakkabılar	6,5	5,4	6,8	6,5	5,9	8,3	9,7	-17,4	26,4	-5,0	-9,0	41,3	17,3
3	Deri Ayakkabılar (6403) - \$/Çift	25,2	18,0	20,8	21,6	21,8	25,8	27,4	-28,8	15,8	3,6	1,1	18,5	6,3
	- Terlikler	11,7	11,6	14,5	8,4	11,9	11,9	16,6	-0,8	24,2	-41,7	40,5	0,7	39,3
	- Ayakkabılar	25,5	18,3	20,9	22,3	22,3	26,6	28,0	-28,4	14,5	6,4	0,0	19,4	5,4
4	Tekstil Ayakkabı (6404) - \$/Çift	7,0	7,5	6,7	6,8	6,6	8,3	10,2	6,0	-9,9	1,3	-2,9	24,9	23,0
	- Terlikler	3,6	4,9	4,2	4,4	3,4	4,9	6,5	33,5	-14,2	6,5	-22,7	42,3	33,2
	- Ayakkabılar	8,3	8,1	7,5	7,5	7,7	10,1	11,1	-1,6	-8,2	0,1	3,4	30,1	10,6
5	Diğer Ayak. (6405) - \$/Çift	7,4	4,9	4,5	3,7	4,5	7,5	10,0	-34,7	-6,9	-18,5	22,9	64,8	34,1
	- Terlikler	2,7	2,6	2,6	2,5	2,9	6,3	7,1	-4,9	0,9	-4,9	16,1	116,8	13,0
	- Ayakkabılar	17,1	10,5	9,8	8,2	15,7	18,4	15,3	-38,4	-6,8	-16,6	92,0	17,1	-17,0
6	Ayakkabı Aksamı (6406) - \$/Kg	6,9	6,6	6,7	7,8	9,8	7,6	7,8	-5,2	1,7	17,3	25,0	-22,1	2,2

Tablo 2.43: AB ve Önemli Diğer Ülkelerden Ayakkabı ve Aksam İthalatı (Miktar Olarak) (Bin Çift)														
Sıra No:	Ana Mallar (Fasıl Bazında)	YILLAR							YILLIK ARTIŞLAR (%)					
		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005 T	2000	2001	2002	2003	2004	2005
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(4/3)	(5/4)	(6/5)	(7/6)	(8/7)	(9/8)
	<u>Ayakkabılar (1+..+5)</u>	6.420	13.471	8.005	13.143	24.148	25.116	34.165	109,8	-40,6	64,2	83,7	4,0	36,0
	<u>AB-25 Ülke Toplamı</u>	2.114	2.973	1.788	2.122	2.021	2.150	1.839	40,6	-39,9	18,7	-4,8	6,4	-14,5
	<u>Diğer Ülkeler Toplamı</u>	4.306	10.498	6.217	11.021	22.127	22.966	32.326	143,8	-40,8	77,3	100,8	3,8	40,8
1	Plastik/Lastik Ayak. (6401)	23	59	22	69	39	46	41	156,5	-63,4	216,7	-42,9	17,9	-11,4
	AB-25 Ülke Toplamı	13	12	11	10	19	39	27	-11,0	-3,7	-11,2	90,1	107,4	-31,3
	Diğer Ülkeler Toplamı	10	48	10	59	20	7	14	376,0	-78,0	461,0	-65,5	-65,8	101,5
2	Plastik Ayakkabılar (6402)	2.979	7.129	3.235	6.938	14.177	12.391	18.168	139,3	-54,6	114,5	104,3	-12,6	46,6
	AB-25 Ülke Toplamı	584	612	343	365	424	464	264	4,8	-43,9	6,4	16,2	9,5	-43,1
	- İtalya	385	432	223	237	207	176	143	12,2	-48,5	6,6	-12,7	-14,9	-18,7
	- Portekiz	1	0	0	6	80	149	22	-100,0	-	3.167	1.168	87,3	-85,2
	- İspanya	81	51	19	22	43	48	31	-37,4	-63,2	19,5	94,7	11,5	-35,8
	- Hollanda	4	78	25	5	5	29	2	1.752	-68,3	-79,9	6,3	454,5	-94,7
	- Fransa	76	25	22	15	6	10	3	-67,8	-11,7	-30,4	-57,8	49,6	-72,3
	Diğer Ülkeler Toplamı	2.395	6.517	2.892	6.573	13.753	11.926	17.904	172,1	-55,6	127,3	109,2	-13,3	50,1
	- Çin	625	1.152	883	1.307	2.923	4.448	10.413	84,3	-23,3	48,0	123,6	52,2	134,1
	- Malezya	48	92	125	1.115	2.957	2.750	1.221	89,8	36,3	789,8	165,3	-7,0	-55,6
	- Endonezya	43	83	100	111	518	1.096	301	91,5	19,9	11,7	365,9	111,4	-72,5
	- Vietnam	232	255	198	432	661	622	694	10,1	-22,5	118,2	53,2	-6,0	11,6
	- Tayvan	758	1.429	689	795	1.392	982	190	88,5	-51,8	15,5	75,1	-29,5	-80,6
3	Deri Ayakkabılar (6403)	1.487	3.312	1.925	2.491	3.895	4.964	6.569	122,8	-41,9	29,4	56,3	27,4	32,3
	AB-25 Ülke Toplamı	982	1.803	1.119	1.149	1.142	1.148	1.241	83,5	-37,9	2,7	-0,6	0,5	8,1
	- İtalya	610	1.027	811	763	704	690	731	68,3	-21,0	-6,0	-7,7	-2,0	5,9
	- İspanya	159	352	182	148	158	179	189	121,4	-48,3	-18,5	6,8	12,7	6,1
	- Portekiz	16	18	22	29	80	133	199	12,7	21,0	33,6	176,9	67,5	49,1
	- Almanya	40	90	31	21	32	56	41	123,9	-65,0	-34,5	56,6	73,3	-26,5
	- Fransa	76	91	24	54	51	36	34	20,0	-73,8	127,4	-6,8	-29,1	-5,8
	Diğer Ülkeler Toplamı	504	1.509	806	1.342	2.753	3.816	5.328	199,3	-46,6	66,5	105,1	38,6	39,6
	- Çin	154	449	301	467	782	1.075	2.937	192,0	-33,1	55,3	67,5	37,5	173,1

Tablo 2.43: AB ve Önemli Diğer Ülkelerden Ayakkabı ve Aksam İthalatı (Miktar Olarak) (Bin Çift) (Devamı)														
Sıra No:	Ana Mallar (Fasıl Bazında)	YILLAR							YILLIK ARTIŞLAR (%)					
		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005 T	2000	2001	2002	2003	2004	2005
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(4/3)	(5/4)	(6/5)	(7/6)	(8/7)	(9/8)
4	- Vietnam	33	258	101	367	616	832	1.117	672,4	-60,7	261,9	68,0	35,1	34,3
	- Endonezya	77	94	104	79	191	443	339	22,3	11,0	-23,9	141,2	132,0	-23,6
	- Malezya	2	9	12	92	376	455	164	283,7	41,5	651,0	308,3	21,0	-64,0
	- Brezilya	17	92	55	60	180	229	312	445,2	-40,2	8,1	202,0	27,0	36,2
	Tekstil Ayakkabılar (6404)	1.382	1.785	2.075	2.560	4.173	6.190	8.754	29,2	16,2	23,4	63,0	48,3	41,4
	AB-25 Ülke Toplamı	291	330	236	473	293	407	240	13,4	-28,6	100,7	-38,0	39,1	-41,2
	- İtalya	187	191	105	185	73	69	77	2,2	-45,1	76,6	-60,5	-5,9	12,6
	- İspanya	26	53	71	221	88	67	77	104,6	35,3	210,7	-60,3	-23,5	14,1
	- Portekiz	0	2	1	3	66	107	48	-	-35,1	151,4	2.284	63,7	-54,9
	- Hollanda	21	18	7	8	2	109	1	-15,3	-59,5	16,5	-81,9	7.143	-98,7
	- Almanya	13	16	5	3	13	28	7	25,8	-70,3	-31,5	303,4	109,4	-74,1
	Diğer Ülkeler Toplamı	1.091	1.456	1.839	2.087	3.880	5.782	8.514	33,4	26,3	13,5	85,9	49,0	47,2
	- Çin	573	697	1.162	1.217	1.911	3.612	6.943	21,7	66,8	4,7	57,0	89,0	92,2
	- Vietnam	134	340	365	338	446	413	719	154,4	7,5	-7,4	32,0	-7,5	74,1
- Endonezya	21	71	83	124	535	838	325	243,1	16,5	49,4	332,9	56,6	-61,3	
- Malezya	10	20	3	267	493	510	223	89,0	-82,8	7.844	84,8	3,5	-56,3	
- Tayland	89	73	49	364	61	138	130	-17,7	-32,9	638,8	-83,2	125,3	-5,5	
5	Diğer Ayakkabılar (6405)	549	1.185	748	1.085	1.863	1.526	633	115,9	-36,8	44,9	71,8	-18,1	-58,5
	AB-25 Ülke Toplamı	244	217	79	124	143	92	67	-11,0	-63,7	57,9	14,6	-35,8	-26,9
	Diğer Ülkeler Toplamı	305	968	670	960	1.721	1.434	566	217,6	-30,8	43,4	79,2	-16,6	-60,5
6	Ayak. Aksamı (6406) (Ton)	1.516	1.799	1.296	1.554	1.610	2.100	2.021	18,7	-28,0	19,9	3,6	30,5	-3,8
	AB-25 Ülke Toplamı	1.393	1.677	1.233	1.230	1.139	1.343	909	20,4	-26,5	-0,3	-7,3	17,9	-32,3
	Diğer Ülkeler Toplamı	123	122	63	325	470	757	1.112	-1,0	-47,9	411,4	44,9	61,0	46,8

Not: - Ülke sıralaması 2004 yılı dolar verilerine göre yapılmıştır.

- İşlenmiş Deriler bölümünde parantez içindeki fasıl numaraları 2002 yılından sonra esas alınan sınıflandırmaya göre dir.

Kaynak: TÜİK, DPT

Tablo 2.44: AB ve Önemli Diğer Ülkelerden Ayakkabı ve Aksam İthalatı		(CIF, Cari Fiyatlarla, Bin \$)												
Sıra No:	Ana Mallar (Fasıl Bazında)	YILLAR							YILLIK ARTIŞLAR (%)					
		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005 T.	2000	2001	2002	2003	2004	2005
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(4/3)	(5/4)	(6/5)	(7/6)	(8/7)	(9/8)
	Ayakkabılar (1+..+5)	69.240	104.496	75.565	104.300	175.290	287.251	446.231	50,9	-27,7	38,0	68,1	63,9	55,3
	AB-25 Ülke Toplamı	40.325	51.442	36.014	42.643	51.329	63.138	72.049	27,6	-30,0	18,4	20,4	23,0	14,1
	Diğer Ülkeler Toplamı	28.915	53.055	39.551	61.657	123.960	224.113	374.181	83,5	-25,5	55,9	101,0	80,8	67,0
1	Plastik/Lastik Ayak (6401)	325	282	155	254	382	636	762	-13,1	-45,1	64,2	50,3	66,4	19,8
	AB-25 Ülke Toplamı	232	189	77	144	244	516	532	-18,5	-59,1	86,4	69,0	111,5	3,1
	Diğer Ülkeler Toplamı	93	93	77	110	138	120	230	0,6	-16,8	42,0	25,7	-13,0	91,5
2	Plastik Ayakkabılar (6402)	17.587	25.644	18.019	28.920	54.029	95.971	169.984	45,8	-29,7	60,5	86,8	77,6	77,1
	AB-25 Ülke Toplamı	5.822	4.205	3.230	3.995	3.927	4.911	3.199	-27,8	-23,2	23,7	-1,7	25,0	-34,9
	- İtalya	3.283	2.393	2.204	3.046	2.278	2.549	1.936	-27,1	-7,9	38,2	-25,2	11,9	-24,1
	- Portekiz	22	0	2	19	266	672	143	-100,0	-	868,1	1.287	153,0	-78,7
	- İspanya	1.142	387	139	190	505	549	432	-66,1	-64,1	36,9	165,3	8,7	-21,2
	- Hollanda	133	589	262	49	76	230	22	344,1	-55,5	-81,4	56,5	200,5	-90,3
	- Fransa	835	396	208	195	79	173	39	-52,6	-47,3	-6,4	-59,4	118,4	-77,4
	Diğer Ülkeler Toplamı	11.764	21.439	14.790	24.925	50.102	91.061	166.786	82,2	-31,0	68,5	101,0	81,8	83,2
	- Çin	3.202	5.655	6.173	8.359	19.898	40.092	125.374	76,6	9,2	35,4	138,0	101,5	212,7
	- Malezya	197	350	399	4.457	9.258	16.498	13.397	78,0	14,1	1.016	107,7	78,2	-18,8
	- Endonezya	380	894	883	1.041	2.838	8.258	6.555	135,1	-1,2	17,8	172,7	191,0	-20,6
	- Vietnam	1.535	2.056	1.665	4.358	6.982	7.292	13.087	33,9	-19,0	161,7	60,2	4,4	79,5
	- Tayvan	3.085	6.403	3.150	3.369	5.447	6.530	1.971	107,6	-50,8	6,9	61,7	19,9	-69,8
3	Deri Ayakkabılar (6403)	37.518	59.501	40.055	53.700	84.852	128.145	180.275	58,6	-32,7	34,1	58,0	51,0	40,7
	AB-25 Ülke Toplamı	27.599	40.226	28.276	32.521	40.771	50.891	61.177	45,8	-29,7	15,0	25,4	24,8	20,2
	- İtalya	17.850	25.768	21.171	24.273	29.694	36.140	44.086	44,4	-17,8	14,7	22,3	21,7	22,0
	- İspanya	3.571	6.543	3.909	3.768	4.191	6.238	7.280	83,3	-40,3	-3,6	11,2	48,9	16,7
	- Portekiz	443	365	260	589	2.117	3.849	5.751	-17,6	-28,9	127,1	259,2	81,8	49,4
	- Almanya	1.314	2.013	821	616	1.131	1.892	1.506	53,2	-59,2	-25,0	83,6	67,2	-20,4
	- Fransa	2.043	1.775	827	1.190	1.199	1.112	994	-13,1	-53,4	43,9	0,7	-7,2	-10,7

Tablo 2.44: AB ve Önemli Diğer Ülkelerden Ayakkabı ve Aksam İthalatı (Devamı)									(CIF, Cari Fiyatlarla, Bin \$)					
Sıra No:	Ana Mallar (Fasıl Bazında)	YILLAR							YILLIK ARTIŞLAR (%)					
		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005 T.	2000	2001	2002	2003	2004	2005
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(4/3)	(5/4)	(6/5)	(7/6)	(8/7)	(9/8)
	Diğer Ülkeler Toplamı	9.919	19.275	11.779	21.179	44.081	77.254	119.098	94,3	-38,9	79,8	108,1	75,3	54,2
	- Çin	3.013	6.786	4.105	7.632	15.722	26.302	60.572	125,2	-39,5	85,9	106,0	67,3	130,3
	- Vietnam	539	2.732	1.513	5.508	11.074	18.718	29.183	406,6	-44,6	264,0	101,0	69,0	55,9
	- Endonezya	1.265	1.679	1.708	1.457	2.831	6.944	6.709	32,7	1,7	-14,7	94,3	145,3	-3,4
	- Malezya	20	126	83	520	2.232	5.483	2.741	538,1	-34,0	523,9	329,1	145,7	-50,0
	- Brezilya	461	1.638	1.142	1.245	2.056	4.278	6.424	255,6	-30,3	9,0	65,2	108,1	50,1
4	Tekstil Ayakkabılar (6404)	9.731	13.319	13.951	17.429	27.587	51.110	88.875	36,9	4,7	24,9	58,3	85,3	73,9
	AB-25 Ülke Toplamı	3.713	4.076	3.015	4.525	3.581	4.862	5.485	9,8	-26,0	50,1	-20,9	35,8	12,8
	- İtalya	2.107	2.210	1.429	2.337	1.623	1.990	3.176	4,9	-35,4	63,6	-30,5	22,6	59,6
	- İspanya	481	513	709	1.641	1.019	865	1.164	6,7	38,2	131,7	-37,9	-15,2	34,6
	- Portekiz	0	27	13	21	155	815	399	-	-53,4	64,3	650,8	426,5	-51,1
	- Hollanda	217	189	157	46	48	591	28	-12,8	-17,0	-70,5	4,6	1.124	-95,2
	- Almanya	231	248	62	89	48	212	175	7,3	-75,0	43,0	-45,6	338,2	-17,2
	Diğer Ülkeler Toplamı	6.018	9.243	10.936	12.904	24.006	46.249	83.390	53,6	18,3	18,0	86,0	92,7	80,3
	- Çin	2.691	3.696	5.445	6.605	10.866	28.184	58.293	37,3	47,3	21,3	64,5	159,4	106,8
	- Vietnam	898	2.589	2.781	3.364	6.359	6.357	12.290	188,3	7,4	21,0	89,0	0,0	93,3
	- Endonezya	290	804	1.208	848	1.388	5.436	6.186	177,4	50,2	-29,8	63,8	291,5	13,8
	- Malezya	54	108	37	1.104	2.677	2.292	1.625	101,6	-66,0	2.908	142,4	-14,4	-29,1
	- Tayland	373	994	558	364	867	1.728	3.121	166,3	-43,9	-34,7	138,1	99,4	80,6
5	Diğer Ayakkabılar (6405)	4.080	5.749	3.383	3.998	8.439	11.389	6.335	40,9	-41,1	18,2	111,1	34,9	-44,4
	AB-25 Ülke Toplamı	2.959	2.745	1.415	1.457	2.806	1.959	1.657	-7,2	-48,4	3,0	92,6	-30,2	-15,4
	Diğer Ülkeler Toplamı	1.121	3.004	1.968	2.540	5.633	9.430	4.678	168,0	-34,5	29,1	121,8	67,4	-50,4
6	Ayakkabı Aksamı (6406)	10.506	11.822	8.658	12.179	15.768	16.033	15.769	12,5	-26,8	40,7	29,5	1,7	-1,6
	AB-25 Ülke Toplamı	9.886	11.087	8.291	10.321	12.191	11.017	8.993	12,1	-25,2	24,5	18,1	-9,6	-18,4
	Diğer Ülkeler Toplamı	620	735	367	1.857	3.577	5.016	6.776	18,5	-50,1	406,5	92,6	40,2	35,1

Not: Ülke sıralaması 2004 yılı dolar verilerine göre yapılmıştır

Kaynak: TÜİK, DPT

5- Ayakkabı Yan Sanayi İthalatı

Ayakkabı ve deri kimyasalları bölümlerinde ayakkabı üretiminde girdi olarak kullanılan çoğu ürün yer almaktadır. Ancak burada 6406 faslındaki ürünlerin yanı sıra diğer istatistik pozisyonlarında yer alan ayakkabı üretiminde girdi olarak kullanılan ürünlere de yer verilmiştir. Bu ürünlerden yapıştırıcı, kalıp, kesici gibi ürünlerin ayakkabı sanayii yanında diğer sanayilerde de girdi olarak kullanıldığı göz önünde bulundurulmalıdır.

- (1) Yarı ürün ithalatı: Fort bombe plaka, kaba taban ithalatı var. Bunun dışında, yan sanayii ile ilgili olan ürünlerde küçük miktardaki talepler ithalatla karşılanmaktadır.
- (2) Hammadde ithalatı: Başlıca ithal ürünler kösele, sayalık deriler, yapıştırıcılar, PVC, polietilen, polipropilen, kauçuk tipleri, kimyevi katkı maddeleri, reçine, finisaj malzemeleridir. Ana girdilerin ithalatında bürokratik engellerle karşılaşılmamakla beraber, solvent gibi ürünlerde kısmî sorunlar mevcuttur.

Sıra No:	Ana Mallar (Fasıl Bazında)	YILLAR					YILLIK ARTIŞLAR (%)			
		2001	2002	2003	2004	2005	2002	2003	2004	2005
1	Hazır Taban									
	-PVC, PU-640620900011	2.930	3.213	3.663	4.129	3.787	9,6	14,0	12,7	-8,3
	-Kauç.Ahş.-6406201012	1.879	2.396	2.963	2.363	1.960	27,5	23,6	-20,3	-17,0
2	Kösele									
	-Hakiki Kös.-4104415900	1.012	162	184	67	161	-83,9	13,2	-63,5	139,8
	-Neolit-400821900	4.052	6.940	9.841	11.895	12.961	71,3	41,8	20,9	9,0
	-EVA ve Diğ. 39201040	1.012	839	706	1.371	1.956	-17,1	-15,8	94,2	42,6
3	Saya-6406101100	1.153	2.922	5.091	4.494	3.492	153,3	74,2	-11,7	-22,3
4	Ayak. Bağı - 5607900019	440	381	389	550	757	-13,4	2,1	41,5	37,6
5	Aksesuarlar									
	-Fermuar -960719000011	5.495	9.956	12.671	16.332	12.075	81,2	27,3	28,9	-26,1
	-Toka+Diğ. 83089000901	1.145	1.349	2.308	3.400	3.828	17,8	71,0	47,3	12,6
	-Vardola 640699809000	1.368	1.802	1.308	1.267	662	31,7	-27,4	-3,1	-47,7
6	İç Taban									
	-Deri Art. Salpa-411510	2.848	4.330	5.176	4.447	5.453	52,1	19,5	-14,1	22,6
	-Selüloz-481190000000	13.114	20.319	29.574	108.897	118.500	54,9	45,5	268,2	8,8
	-Nonwovendan-560210	1.541	2.394	5.213	9.056	8.767	55,4	117,8	73,7	-3,2
	-Çık. İç Taban-64069950	759	754	674	713	1.687	-0,7	-10,6	5,8	136,7
7	Ayakkabı Yapıştırıcıları									
	-Hot Melt-391690130000	1.059	1.618	2.263	3.240	3.531	52,7	39,9	43,1	9,0
	-Tab,SayYap.3506910090	22.205	32.824	44.865	63.591	80.156	47,8	36,7	41,7	26,1
8	Bitim Mal.321000900019	2.340	2.719	3.793	4.398	5.521	16,2	39,5	16,0	25,5
9	Etiket-Amb.-4819209000									
10	Fort Bombe									
	-Pls.Yap.K.392190600019	19.099	23.573	28.386	38.383	39.229	23,4	20,4	35,2	2,2

Tablo 2.45: Ayakkabı Yan Ürünleri İthalatı (Devamı)							(CIF, Cari Fiyatlarla, Bin \$)			
Sıra No:	Ana Mallar (Fasıl Bazında)	YILLAR					YILLIK ARTIŞLAR (%)			
		2001	2002	2003	2004	2005	2002	2003	2004	2005
	-Dok.Men.5603941000(x)	15.208	17.303	22.629	28.398	15.401	13,8	30,8	25,5	-45,8
	-Pls.Kp.Diğ..5903901000	29	47	91	135	125	64,1	93,4	48,9	-7,6
11	Çivi /Vida-731700400000	70	124	126	175	237	78,3	1,7	38,6	35,1
12	Ökçe									
	-Plastik – 640620900012	372	742	1.200	903	618	99,3	61,6	-24,8	-31,5
	-Ahşap – 6406910000	12	24	8	46	67	102,0	-67,1	471,6	44,5
	-Diğerleri – 6406908000									
13	MnSayalık560394100000	121	432	366	415	111	257,9	-15,3	13,3	-73,2
14	Saraç İplik-550820100000	73	40	55	70	46	-46,0	39,5	26,6	-34,6
15	Ayak. Makine-84532000	2.554	5.996	12.015	12.226	12.981	134,8	100,4	1,8	6,2
16	Bıçak-Kesici-82089000	7.006	9.724	12.748	14.689	14.238	38,8	31,1	15,2	-3,1
17	Takviyelik Malzemeler									
	-Sünger ve Diğ-40081100	1.817	2.769	2.947	5.251	6.590	52,4	6,4	78,2	25,5
	-Takviye Bant-59061010	5.574	4.604	3.298	2.453	1.883	-17,4	-28,4	-25,6	-23,2
	-Tela - 581100000000	2	29	13	20	45	1676	-55,9	57,8	128,8
18	Met.Pl.Bom64069980100	183	324	1.161	2.119	1.578	77,3	258,0	82,4	-25,5
19	Kalıplar									
	-Ahşap - 442190989000	3.134	3.594	4.951	5.232	7.019	14,7	37,8	5,7	34,1
	-Plastik-392690999019	132.808	142.026	195.659	237.669	244.682	6,9	37,8	21,5	3,0
	-Metal-(Diğ.) 73269098	41.167	63.322	73.812	90.777	107.124	53,8	16,6	23,0	18,0
TOPLAM		293.582	369.573	490.147	679.071	717.028	25,9	32,6	38,5	5,6

(x) Bu kalemdaki istatistikler, aynı GTİP no.lu 13. Sıradaki Dokunmuş ve Dokunmamış Mensucattan Sayalık kalemi içinde yer almaktadır.

6- Deri ve Kürk Giyim, İşlenmiş Kürk İthalatı

Birleşmiş Milletler sektörel sınıflandırmasında hazır giyim sektöründe yer alan deri giyim (1810) ve kürk giyim ile işlenmiş kürk (1820) ithalatına iki açıdan bakmak gerekir. Bunlardan deri ve kürk giyim ithalatı nihai tüketime yönelik iken, işlenmiş kürk ara girdi niteliğinde olup kürk giyim eşyası üretiminde kullanılmaktadır.

Deri ve kürk giyim ithalat tutarları henüz sektörü tehdit etmeyecek kadar düşük seviyelerdedir. 1999-2000 döneminde 12 milyon dolar olan ithalat 2001-2004 döneminde 25-26 milyon dolar düzeyinde seyretmiştir. Ancak 2005 yılında deri ve kürk giyim ithalatının hızla artarak 38 milyon dolara ulaşması beklenmektedir. İleri yıllarda, 2005 yılındaki artış hızını sürdürmesi halinde sektöre zarar verecek boyuta erişecektir. Deri giyim eşyası ithalatının önemli bölümünü eldiven ve kemerler oluşturmaktadır.

İşlenmiş deri ithalatımızın küçükbaş koyun ve keçi cinsi hayvanlarda önemli büyüklüğe varan kısmı Menemen Deri Serbest bölgesinden yapılmaktadır. Bu nedenle deri ithalatı

tutarlarının değerlendirilmesinde bu durum göz önünde bulundurulmalıdır. Bu bölgede işlenen derilerin ve yurt içine ithal edilen derilerin tutarı parantez içinde ayrıca verilmiştir.

İşlenmiş kürk ithalat düzeyi ise kürk giyim eşyası sanayiinin talebi ile ilişkilidir. İthalatın %85-90 ile büyük bölümü kuzu cinsi hayvanların kürklerinden oluşmaktadır. İşlenmiş kürkte ithalatımızın önemli bir kısmı ve tamamı kuzu kürkünden olmak üzere Menemen Deri Serbest Bölgesinden yapılmaktadır. 1999 yılında, kürk giyim eşyasının en büyük alıcısı olan Rusya krizi nedeniyle 2,8 milyon adete (1,8 milyon adedi Menemen) ve 29 milyon dolara (10 milyon doları Menemen) kadar gerileyen işlenmiş kürk ithalatı, 2000 yılında hemen 4,6 milyon adete (2,3 milyon adedi Menemen) ve 69 milyon dolara sıçramıştır. 2001 yılında yurtiçi krize rağmen üretimi artan kürk giyim eşyası sanayiine bağlı olarak işlenmiş kürk ithalatı 5,8 milyon adete (2,4 milyon adedi Menemen) ve 92 milyon dolara (13 milyon doları Menemen) yükselmiştir. 2002 ve 2003 yıllarında hızlı artan 8,5 milyon adete (2,7 milyon adedi) ve 108 milyon dolara (19 milyon doları Menemen) ulaşan işlenmiş kürk ithalatı 2004 yılında gerilemeye başlamıştır. Bu gerilemenin 2005 yılında da devam etmesi ve işlenmiş kürk ithalatının 7,4 milyon adete (1,2 milyon adedi Menemen) ve 74 milyon dolara (11 milyon doları Menemen) düşmesi beklenmektedir.

Değer bazında değişimleri miktar yanında etkileyen işlenmiş kürk ortalama ithal fiyatları 1999-2001 döneminde artış, 2002-2005 döneminde sürekli düşüş olmuştur.

Ülkeler bazında deri giyim eşyası ithalatında AB'nin payı 1999-2002 döneminde %48'den, %24'e gerilemiştir. 2004 yılında 35'e çıkan AB'nin payı 2005 yılında %30 seviyesine düşecektir. AB ülkelerinden yapılan ithalatta İtalya ilk sırada yer alırken diğer ülkelerden Çin'in ve Pakistan'ın ilk sıraları aldığı görülmektedir. İtalya ve Pakistan'dan yapılan ithalat deri giysi ağırlıklı iken, Çin'den yapılan ithalat eldiven ve kemer ağırlıklıdır.

Ülkeler bazında işlenmiş kürk ithalatında ise 1999-2005 döneminde %60-80 arasında değişen AB'nin payı yüksektir. AB ülkeleri sıralamasında ilk iki sırayı İspanya ve İtalya almaktadır. Bu iki ülkeden yapılan ithalat kuzu kürkü ağırlıklıdır. Üçüncü sıradaki Finlandiya'dan yapılan ithalat ise diğer kıymetli kürkler ağırlıklıdır. Diğerleri grubunda yapılan ithalatın büyük bölümü Menemen'den olup, diğer ülkelerden yapılan işlenmiş kürk ithalatında Çin ilk sıradadır. Henüz düşük tutarlarda olan Çin'den işlenmiş kürk ithalatı 2004 yılından itibaren hızla artma eğilimindedir.

Tablo 2.46: Deri ve Kürk Giyim (Hazır Giyim) ve İşlenmiş Kürkler İthalatı (Miktar Olarak) (Ton)														
Sıra No:	Ana Mallar (Fasıl Bazında)	YILLAR							YILLIK ARTIŞLAR (%)					
		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005 T.	2000	2001	2002	2003	2004	2005
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(4/3)	(5/4)	(6/5)	(7/6)	(8/7)	(9/8)
	Deri/Kürk Giyim-İşl.Kürkler													
1	Deri Giyim Eşyası (4203,6506)	1.173	1.445	1.194	1.431	1.993	1.357	1.778	23,2	-17,4	19,9	39,3	-31,9	31,0
2	İşl.Kürkler (4302) (Bin Adet)	2.828	4.623	5.839	8.306	8.515	7.946	7.409	63,5	26,3	42,2	2,5	-6,7	-6,8
3	Kürk Giyim Eşyası (4303)	29	22	29	27	51	36	81	-23,4	34,0	-9,1	91,8	-30,0	126,6

Kaynak: TÜİK, DPT

Tablo 2.47: Deri ve Kürk Giyim (Hazır Giyim) ve İşlenmiş Kürkler Sektörü Ürün İthalatı (CIF, Cari Fiyatlarla, Bin \$)														
Sıra No:	Ana Mallar (Fasıl Bazında)	YILLAR							YILLIK ARTIŞLAR (%)					
		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005 T.	2000	2001	2002	2003	2004	2005
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(4/3)	(5/4)	(6/5)	(7/6)	(8/7)	(9/8)
	Deri/Kürk Giyim-İşl.Kürkler	41.401	80.897	116.836	144.038	134.815	110.065	111.460	95,4	44,4	23,3	-6,4	-18,4	1,3
1	Deri Giyim Eşyası (4203,6506)	11.097	11.083	22.879	23.150	22.753	23.103	30.040	-0,1	106,4	1,2	-1,7	1,5	30,0
2	İşlenmiş Kürkler (4302)	28.976	68.506	91.818	119.214	107.752	83.586	73.833	136,4	34,0	29,8	-9,6	-22,4	-11,7
3	Kürk Giyim Eşyası (4303)	1.328	1.309	2.139	1.674	4.310	3.376	7.588	-1,4	63,4	-21,7	157,4	-21,7	124,7

Kaynak: TÜİK, DPT

Tablo 2.48: Deri ve Kürk Giyim (Hazır Giyim) ve İşlenmiş Kürkler Ortalama İthalat Fiyatları (CIF, \$)														
Sıra No:	Ana Mallar (Fasıl Bazında)	YILLAR							YILLIK ARTIŞLAR (%)					
		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005 T.	2000	2001	2002	2003	2004	2005
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(4/3)	(5/4)	(6/5)	(7/6)	(8/7)	(9/8)
	Deri/Kürk Giyim-İşl.Kürkler													
1	Deri Giy. Eş.(4203,6506)-\$/Kg	9,5	7,7	19,2	16,2	11,4	17,0	16,9	-19,0	150,0	-15,6	-29,5	49,1	-0,7
2	İşl. Kürkler (4302) - \$/Adet	10,2	14,8	15,7	14,4	12,7	10,5	10,0	44,6	6,1	-8,7	-11,8	-16,9	-5,3
3	Kürk Giy. Eşyası (4303) - \$/Kg	46,4	59,7	72,8	62,7	84,2	94,1	93,3	28,7	22,0	-13,9	34,2	11,8	-0,8

Kaynak: TÜİK, DPT

Tablo 2.49: AB ve Önemli Diğer Ülkelerden Deri ve Kürk Giyim (Hazır Giyim) İthalatı (Miktar Olarak) (Ton)														
Sıra No:	Ana Mallar (Fasıl Bazında)	YILLAR							YILLIK ARTIŞLAR (%)					
		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005 T.	2000	2001	2002	2003	2004	2005
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(4/3)	(5/4)	(6/5)	(7/6)	(8/7)	(9/8)
1	Deri/Kürk Giyim-İşl.Kürkler													
	Deri Giyim Eşyası (4203,6506)	1.173	1.445	1.194	1.431	1.993	1.357	1.778	23,2	-17,4	19,9	39,3	-31,9	31,0
	AB-25 Ülke Toplamı	149	190	124	138	151	129	177	27,5	-34,6	11,2	9,5	-14,5	36,8
	- İtalya	36	82	28	29	28	24	32	126,8	-65,9	4,9	-4,0	-14,4	32,0
	- İngiltere	4	7	4	7	11	15	9	53,2	-35,4	69,3	51,7	35,9	-43,2
	- Almanya	41	53	41	24	20	20	16	28,1	-23,2	-42,1	-	3,1	-19,8
	Diğer Ülkeler Toplamı	1.024	1.256	1.070	1.293	1.842	1.228	1.601	22,6	-14,8	20,9	42,5	-33,4	30,4
	- Çin	847	1.106	750	958	1.577	902	1.323	30,5	-32,2	27,7	64,7	-42,8	46,6
	- Pakistan	48	76	198	232	182	199	204	59,3	159,4	17,5	-21,7	9,4	2,3
	- Hindistan	18	28	47	19	55	63	83	60,4	65,9	-60,0	189,5	14,7	32,1
2	İşlen. Kürk(4302) (Bin Adet)	2.828	4.623	5.839	8.306	8.515	7.946	7.409	63,5	26,3	42,2	2,5	-6,7	-6,8
	AB-25 Ülke Toplamı	847	2.066	3.130	4.590	5.085	5.566	4.594	143,9	51,5	46,6	10,8	9,5	-17,5
	- İspanya	329	1.083	1.733	2.600	3.181	3.937	3.078	229,2	60,0	50,0	22,3	23,8	-21,8
	- İtalya	95	576	825	1.281	1.201	908	827	508,4	43,4	55,2	-6,2	-24,4	-9,0
	- Finlandiya	245	209	245	243	353	394	379	-14,7	17,3	-0,8	45,3	11,7	-4,0
	- Fransa	24	78	33	200	155	91	36	223,2	-58,2	512,8	-22,3	-41,2	-60,6
	- Almanya	13	82	182	129	88	104	66	552,6	121,8	-29,3	-31,8	18,9	-37,2
	Diğer Ülkeler Toplamı	1.981	2.557	2.709	3.716	3.430	2.380	2.815	29,1	6,0	37,2	-7,7	-30,6	18,3
	- Menemen Deri Serb.Böl.	1.842	2.304	2.360	2.765	2.700	1.781	1.201	25,1	2,4	17,2	-2,4	-34,0	-32,6
	- Çin	0	8	6	13	23	136	218	-	-19,9	106,3	71,5	501,5	60,0
	- Arjantin	2	0	1	46	62	27	58	-100,0	-	3.202	33,9	-56,2	113,1
	- Romanya	65	131	226	292	78	284	602	102,4	72,5	29,2	-73,2	261,8	112,2
	- Kanada	0	1	6	9	6	14	17	-	946,7	45,0	-35,8	142,4	17,1
	- Rusya	1	7	1	15	3	10	13	-	-87,3	1.618	-83,1	315,3	-10,3
3	Kürk Giyim Eşyası (4303)	29	22	29	27	51	36	81	-23,4	34,0	-9,1	91,8	-30,0	126,6
	AB-25 Ülke Toplamı	10	8	7	5	16	9	17	-25,6	-3,0	-25,9	186,9	-41,7	92,7
	Diğer Ülkeler Toplamı	19	14	22	21	36	27	58	-22,2	53,3	-3,5	67,7	-24,9	116,0

Not: Ülke sıralaması 2004 yılı dolar verilerine göre yapılmıştır.

Kaynak: TÜİK, DPT

Tablo 2.50: AB ve Önemli Diğer Ülkelerden Deri ve Kürk Giyim (Hazır Giyim) İthalatı (CIF, Cari Fiyatlarla, Bin \$)														
Sıra No:	Ana Mallar (Fasıl Bazında)	YILLAR							YILLIK ARTIŞLAR (%)					
		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005 T.	2000	2001	2002	2003	2004	2005
1	Deri/Kürk Giyim-İşl. Kürkler	41.401	80.897	116.836	144.038	134.815	110.065	111.460	95,4	44,4	23,3	-6,4	-18,4	1,3
	AB-25 Ülke Toplamı	24.080	58.954	81.416	101.657	94.699	75.239	67.683	144,8	38,1	24,9	-6,8	-20,5	-10,0
	Diğer Ülkeler Toplamı	17.321	21.943	35.419	42.381	40.117	34.826	43.777	26,7	61,4	19,7	-5,3	-13,2	25,7
	Deri Giyim Eşyası (4203,6506)	11.097	11.083	22.879	23.150	22.753	23.103	30.040	-0,1	106,4	1,2	-1,7	1,5	30,0
	AB-25 Ülke Toplamı	5.315	5.005	5.471	5.502	6.891	8.109	8.938	-5,8	9,3	0,6	25,2	17,7	10,2
	- İtalya	2.101	1.901	2.120	1.958	2.286	2.605	4.166	-9,5	11,5	-7,6	16,7	14,0	59,9
	- İngiltere	122	247	161	368	662	1.493	297	102,4	-34,8	128,5	79,8	125,6	-80,1
	- Almanya	1.381	1.500	1.585	972	1.206	1.278	1.290	8,6	5,7	-38,7	24,1	6,0	1,0
	Diğer Ülkeler Toplamı	5.782	6.078	17.408	17.648	15.863	14.994	21.101	5,1	186,4	1,4	-10,1	-5,5	40,7
	- Çin	2.634	2.903	7.022	7.117	7.981	6.919	11.552	10,2	141,9	1,4	12,1	-13,3	67,0
- Pakistan	420	1.667	6.215	7.337	4.754	4.308	4.271	296,6	272,8	18,1	-35,2	-9,4	-0,9	
- Hindistan	524	883	1.718	661	1.710	2.712	3.666	68,4	94,6	-61,5	158,8	58,6	35,2	
2	İşlenmiş Kürkler (4302)	28.976	68.506	91.818	119.214	107.752	83.586	73.833	136,4	34,0	29,8	-9,6	-22,4	-11,7
	AB-25 Ülke Toplamı	17.941	53.163	74.802	95.203	85.330	65.465	55.360	196,3	40,7	27,3	-10,4	-23,3	-15,4
	- İspanya	7.580	28.074	40.853	54.736	40.209	33.837	25.987	270,4	45,5	34,0	-26,5	-15,8	-23,2
	- İtalya	1.383	15.346	21.990	30.991	34.683	20.460	17.725	1.010	43,3	40,9	11,9	-41,0	-13,4
	- Finlandiya	6.062	4.796	5.593	4.325	5.715	6.177	6.358	-20,9	16,6	-22,7	32,1	8,1	2,9
	- Fransa	303	2.107	421	2.062	2.342	1.435	806	595,6	-80,0	390,2	13,6	-38,7	-43,8
	- Almanya	447	1.842	3.328	787	442	1.062	569	311,9	80,7	-76,4	-43,8	140,2	-46,4
	Diğer Ülkeler Toplamı	11.035	15.342	17.016	24.011	22.422	18.121	18.473	39,0	10,9	41,1	-6,6	-19,2	1,9
	- <i>Menemen Deri Serb.Böl.</i>	9.626	13.085	13.452	18.749	18.631	12.986	10.856	35,9	2,8	39,4	-0,6	-30,3	-16,4
	- Çin	0	128	97	241	343	1.240	2.670	-	-24,2	148,1	42,0	262,1	115,2
- Arjantin	1	0	22	934	965	1.240	2.108	-100,0	-	4.239	3,3	28,6	70,0	
- Romanya	359	986	1.888	2.305	712	575	294	174,9	91,5	22,1	-69,1	-19,3	-48,8	
- Kanada	0	35	179	244	170	530	375	-	415,2	36,5	-30,4	212,6	-29,1	
- Rusya	27	45	8	46	44	360	432	66,9	-82,7	491,7	-4,3	722,9	20,1	
3	Kürk Giyim Eşyası (4303)	1.328	1.309	2.139	1.674	4.310	3.376	7.588	-1,4	63,4	-21,7	157,4	-21,7	124,7
	AB-25 Ülke Toplamı	824	786	1.143	952	2.478	1.665	3.385	-4,6	45,4	-16,7	160,1	-32,8	103,2
	Diğer Ülkeler Toplamı	504	523	996	722	1.832	1.711	4.203	3,7	90,5	-27,5	153,9	-6,6	145,7

Not: Ülke sıralaması 2004 yılı dolar verilerine göre yapılmıştır

Kaynak: TÜİK, DPT

7- Deri Kimyasalları İthalatı

Deri kimyasalları bakımından Türk deri sektörüne yurt dışından bitmiş deri kimyasalı olarak giren maddeler özellikle gümrük birliği anlaşmasından sonra önemli ölçüde artmıştır. İthalat genellikle İtalya, İspanya, Almanya, İngiltere, Fransa, Hollanda, İsviçre ve ABD'den yapılmaktadır. Bunlar arasında önemli yeri finisaj maddeler ve deri boyları teşkil etmekte, emulgatör, yağlama maddeleri, retanj maddeleri ve enzimler bu maddeleri takip etmektedir.

Deri kimyasalları üreten firmalar açısından bakıldığında ise, ek tablolarda verilen GTİP pozisyonundaki malların girişinde yerli kaynakların yetersiz olması nedeniyle artış gözlenmektedir. Bunun en belirgin sebebi, kimyasal sentez ürünlerinin Türkiye'de sınırlı olmasıdır.

8- Deri ve Ayakkabı Makineleri İthalatı

Sektörde iki ana nedenle makine ithalatı yapılmaktadır. Birinci olarak teknoloji olarak mümkün olmakla birlikte yeterli yerli talep olmadığı için üretilmeyen veya üretimi pahalıya mal olan makineler ithal edilmektedir. İkinci olarak ise ileri teknoloji gerektiren ve yerli olarak üretilmeyen makinelerin ithali yapılmaktadır.

1998 yılında Rusya krizi sonrasında sektörde yaşanan kriz ve 2001 yılında yurt içinde yaşanan mali nedeniyle 1999-2001 döneminde hem deri işleme hem de ayakkabı sanayilerinde makine ithalatı 8-11 milyon dolar ile düşük düzeylerde seyretmiştir. İzleyen yıllarda makine ithalatında artış yaşanmıştır.

2002 yılında deri işleme sanayii makine ithalatında bir sıçrama yaşanmıştır. İthalat, 2001 yılında 3,1 milyon dolardan, 2002 yılında 9,8 milyon dolara çıkmıştır. 2003 ve 2004 yıllarında 8-9 milyon dolar arasında seyreden ithalatın, 2005 yılında 12 milyon dolara ulaşması beklenmektedir.

2002 yılında 6 milyon dolar ile ayakkabı sanayii makine ithalatında başlayan artış eğilimi, izleyen yıllarda da devam ederek, 2004 yılında 14,2 milyon dolara ulaşmıştır. 2005 yılında bu ithalatın 12,9 milyon dolara düşeceği tahmin edilmektedir.

Ayakkabı ve deri işleme makineleri ithalatının büyük bölümü İtalya'dan yapılmaktadır. Çok daha küçük ithalat büyüklüğü ile Tayvan ikinci sıradadır.

Tablo 2.51: Deri Kimyasalları İthalatı (Miktar Olarak) (Ton)														
Sıra No:	Ana Mallar (Fasıl Bazında)	YILLAR							YILLIK ARTIŞLAR (%)					
		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005 T.	2000	2001	2002	2003	2004	2005
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(4/3)	(5/4)	(6/5)	(7/6)	(8/7)	(9/8)
A)	Deri İşleme Sanayiinde Kullanılanlar													
1	Bitki Menşeli Tanen ve Hülasa (3201)	2.543	2.956	1.785	2.500	2.786	3.678	3.236	16,2	-39,6	40,0	11,5	32,0	-12,0
2	Sen.Org.Anorg.Mad.veMüst.(3202,3210)	5.269	8.457	9.578	15.276	18.087	17.837	14.280	60,5	13,3	59,5	18,4	-1,4	-19,9
3	Yağlama Müstahzarları (3403)	2.238	2.801	2.377	3.462	3.526	3.246	2.658	25,2	-15,1	45,7	1,9	-8,0	-18,1
4	Deri/Kösele Boya ve Cilaları (3405)	233	217	101	233	148	127	77	-6,7	-53,3	129,4	-36,2	-14,2	-39,8
5	Müstahzar Apreler (3810)	2.440	3.552	5.390	7.574	6.828	7.043	6.981	45,6	51,8	40,5	-9,8	3,1	-0,9
B)	Ayakkabı Boya ve Cilaları (3405)	225	165	213	294	135	132	208	-26,7	28,9	38,1	-54,2	-2,0	57,7
C)	Deri ve Diğ. Sanayilerde Kullanılanlar													
6	Bitkisel ve Hayvansal Sınai Yağlar (15)	433.165	415.605	393.084	412.844	370.528	683.829	1.056.057	-4,1	-5,4	5,0	-10,3	84,6	54,4
7	Tuz, Magnezyum Oksit, Kireç (25)	2.354	7.530	3.182	526	840	46.481	24.021	219,9	-57,7	-83,5	59,8	5.434	-48,3
8	Solv.Nafta, Krezol, Vazelin, Parafin (27)	6.372	6.428	4.986	86.380	126.411	147.883	150.469	0,9	-22,4	1.633	46,3	17,0	1,7
9	İskarasi, Asit, Klorür, Fosfatlar vb(28)	522.438	606.590	510.872	662.902	702.220	737.018	805.708	16,1	-15,8	29,8	5,9	5,0	9,3
10	Alkoller, Asit, Asetatlar, Stearat vb.(29)	171.549	201.713	178.496	232.830	264.226	543.192	583.632	17,6	-11,5	30,4	13,5	105,6	7,4
11	Boya, Pigment, Lak(3204,3205,3206)	86.971	101.299	76.365	96.704	107.088	128.267	137.666	16,5	-24,6	26,6	10,7	19,8	7,3
12	Benz.Sülf.Asit, Müstahzar(3402,3403)	7.183	9.981	9.541	11.159	11.530	12.588	11.917	39,0	-4,4	17,0	3,3	9,2	-5,3
13	Albumin, Jelatin ve Türevleri (35)	1.166	1.250	1.163	1.472	1.801	2.221	2.264	7,2	-6,9	26,6	22,4	23,3	1,9
14	Yağ Asiti,Dezenf.,Sınai Yağ Alkolü (38)	30.249	38.012	24.774	36.527	52.790	56.167	56.779	25,7	-34,8	47,4	44,5	6,4	1,1

Kaynak: TÜİK, DPT

Tablo 2.52: Deri Kimyasalları İthalatı		(CIF, Cari Fiyatlarla, Bin \$)												
Sıra No:	Ana Mallar (Fasıl Bazında)	YILLAR							YILLIK ARTIŞLAR (%)					
(1)	(2)	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005 T.	2000	2001	2002	2003	2004	2005
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(4/3)	(5/4)	(6/5)	(7/6)	(8/7)	(9/8)
A)	Deri İşleme Sanayiinde Kullanılanlar	20.655	26.344	28.619	43.078	51.393	55.210	52.914	27,5	8,6	50,5	19,3	7,4	-4,2
1	Bitki Menşeli Tanen ve Hülasa (3201)	2.838	3.265	1.926	2.550	3.297	4.764	4.571	15,0	-41,0	32,4	29,3	44,5	-4,0
2	Sen.Org.Anorg.Mad.veMüst.(3202,3210)	7.696	10.808	12.049	18.777	24.003	25.499	24.238	40,4	11,5	55,8	27,8	6,2	-4,9
3	Yağlama Müstahzarları (3403)	3.357	3.822	3.214	5.042	6.024	6.073	5.197	13,9	-15,9	56,9	19,5	0,8	-14,4
4	Deri/Kösele Boya ve Cilaları (3405)	901	680	341	505	585	566	445	-24,5	-49,8	47,9	15,9	-3,3	-21,3
5	Müstahzar Apreler (3810)	5.864	7.769	11.089	16.204	17.484	18.308	18.463	32,5	42,7	46,1	7,9	4,7	0,8
B)	Ayakkabı Boya ve Cilaları (3405)	1.653	841	642	759	673	741	1.045	-49,1	-23,6	18,2	-11,3	10,1	41,0
C)	Deri ve Diğ. Sanayilerde Kullanılanlar	831.131	816.463	697.621	890.499	1.104.931	1.560.789	1.933.047	-1,8	-14,6	27,6	24,1	41,3	23,9
6	Bitkisel ve Hayvansal Sınai Yağlar (15)	220.921	161.239	156.205	179.302	192.825	385.226	563.354	-27,0	-3,1	14,8	7,5	99,8	46,2
7	Tuz, Magnezyum Oksit, Kireç (25)	382	709	859	509	999	2.634	2.147	85,7	21,1	-40,8	96,5	163,7	-18,5
8	Solv.Nafta, Krezol, Vazelin, Parafin (27)	3.798	4.355	3.203	32.945	51.805	78.570	104.936	14,6	-26,4	928,6	57,2	51,7	33,6
9	İskarası, Asit, Klorür,Fosfatlar vb(28)	117.650	122.574	114.019	118.056	139.604	159.761	214.814	4,2	-7,0	3,5	18,3	14,4	34,5
10	Alkoller, Asit, Asetatlar, Stearat vb.(29)	136.504	169.820	145.670	177.088	228.810	381.902	469.730	24,4	-14,2	21,6	29,2	66,9	23,0
11	Boya, Pigment, Lak(3204,3205,3206)	311.138	315.298	243.799	335.008	411.412	473.161	496.421	1,3	-22,7	37,4	22,8	15,0	4,9
12	Benz.Sülf.Asit, Müstahzar(3402,3403)	12.817	14.810	13.908	17.173	20.180	23.401	21.390	15,5	-6,1	23,5	17,5	16,0	-8,6
13	Albumin, Jelatin ve Türevleri (35)	5.002	4.527	4.410	5.911	7.450	9.098	9.713	-9,5	-2,6	34,0	26,1	22,1	6,8
14	Yağ Asiti,Dezenf.,Sınai Yağ Alkolu (38)	22.919	23.131	15.548	24.508	51.846	47.035	50.542	0,9	-32,8	57,6	111,6	-9,3	7,5

Kaynak: TÜİK, DPT

Tablo 2.53: Deri ve Ayakkabı Makineleri İthalatı (Miktar Olarak) (Ton)														
Sıra No:	Ana Mallar (Fasıl Bazında)	YILLAR							YILLIK ARTIŞLAR (%)					
		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005 T.	2000	2001	2002	2003	2004	2005
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(4/3)	(5/4)	(6/5)	(7/6)	(8/7)	(9/8)
1	Deri İşleme Makineleri	212	709	547	1.525	1.276	1.081	1.438	234,9	-22,8	178,8	-16,3	-15,3	33,0
2	Ayakkabı Makineleri	251	213	194	393	610	632	585	-15,1	-9,2	102,6	55,3	3,6	-7,5
3	Diğer makine ve cihazlar	56	80	90	126	272	104	246	42,5	12,6	39,8	115,3	-61,8	136,7
4	Aksam ve parçalar	49	66	47	73	95	76	82	35,0	-29,1	56,1	30,0	-19,8	7,7

Kaynak: TÜİK, DPT

Tablo 2.54: Deri ve Ayakkabı Makineleri İthalatı (CIF, Cari Fiyatlarla, Bin \$)														
Sıra No:	Ana Mallar (Fasıl Bazında)	YILLAR							YILLIK ARTIŞLAR (%)					
		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005 T.	2000	2001	2002	2003	2004	2005
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(4/3)	(5/4)	(6/5)	(7/6)	(8/7)	(9/8)
1	Deri İşleme Makineleri	1.798	4.106	3.055	9.778	8.442	8.854	11.877	128,4	-25,6	220,1	-13,7	4,9	34,1
2	Ayakkabı Makineleri	4.835	3.762	2.554	5.996	12.015	14.226	12.894	-22,2	-32,1	134,8	100,4	18,4	-9,4
3	Diğer makine ve cihazlar	707	1.233	686	1.072	3.026	1.941	2.004	74,4	-44,4	56,3	182,4	-35,8	3,2
4	Aksam ve parçalar	1.541	1.754	1.143	2.036	1.839	2.266	2.449	13,8	-34,8	78,2	-9,7	23,2	8,1
TOPLAM		8.882	10.856	7.438	18.882	25.321	27.288	29.223	22,2	-31,5	153,9	34,1	7,8	7,1

Kaynak: TÜİK, DPT

2.1.3.1. İhracat

Sektör ihracatı (deri ve kürk giyim hariç) 1999 yılında 181 milyon dolar olmuştur. Bu ihracatın 72 milyon doları AB ülkelerine yapılmıştır. 1999 yılından itibaren sürekli artan sektör ihracatı 2004 yılında 328 milyon dolara ulaşmış ve bunun 156 milyon doları AB'ye yapılmıştır. 2005 yılında ise 370 milyon dolara yükselmesi beklenen ihracatın 163 milyon dolarının AB'ye yapılacağı tahmin edilmektedir. Böylece 1999 yılında %40 olan AB ülkelerinin payı 2004 yılında %48'e, 2005 yılında %44'e düşmesi beklenmektedir.

Sektör ihracatına, deri ve kürk giyim ile işlenmiş kürk ihracatı dahil edildiğinde, 1999 yılında 498 milyon dolar olan ihracat, 2004 yılında 733 milyon dolara çıkmıştır. 2005 yılında bu ihracatın 752 milyon dolara ulaşacağı tahmin edilmektedir. Bu sınıflandırmada 1999 yılında %58 olan AB ülkelerinin payı 2004 yılında %53 düşmüştür. 2005 yılında AB ülkelerinin payının %52 ile aynı düzeyde kalması beklenmektedir.

Sektör ihracatının, sektör ithalatını karşılama oranı 1999-2005 döneminde sürekli azalmaktadır. İhracata boyutu tam olarak bilinemeyen ancak büyük tutarlara erişen bavul ticareti kapsamında turistlere yapılan satışlarda dahil edildiğinde bu oranlarda bir yükselme olacaksa da oran eğilim olarak ithalat lehine azalmaktadır.

Aşağıda sektörün genel durumu ile ilgili büyüklükleri içeren ihracat tabloları verilmiştir. Bunları takip eden diğer tablolarda ise ham deriden başlayarak diğer alt sektörlerin ihracatına ilişkin açıklamalar ve veriler yer almaktadır.

1- Ham Deri İhracatı

Yurt içinde ham deriye olan yüksek talep nedeniyle ülkemizden önemli bir ham deri ihracatı yapılmamaktadır. 1999 yılında 9 milyon dolar olan ihracat 2000 yılında 26 milyon dolara yükselmiştir. Bu yüksek artış, organize deri sanayi bölgesi olarak kurulan ve daha sonra 1996 yılında serbest bölge ilan edilen Menemen'e işlenmek üzere gönderilen ham derilerden kaynaklanmaktadır. Ham deri ihracatının %95'inden fazlasını küçükbaş ve özellikle koyun kuzu cinsi hayvanların ham derileri oluşturmaktadır. Ham deri ihracatımızın %98'inden fazlası Menemen Deri Serbest Bölgesine yapılmaktadır. Ağırlıklı olarak küçükbaş ham deri işleyen Menemen'deki bölgenin üretimi, küçükbaş ham deri işleme sanayimiz üretiminde yılda yıla görülen değişime paraleldir. Dolayısıyla küçükbaş deri işleme sanayimizin üretiminin düştüğü yıllarda Menemen'e ihraç edilen küçükbaş ham deri miktarı azalmakta veya küçükbaş deri işleme sanayii üretiminin arttığı yıllarda Menemen'e yapılan küçükbaş ham deri ihracat miktarı artmaktadır.

Tablo 2.55: AB ve Diğer Ülkelere Deri ve Deri Ürünleri Sanayii İhracatı (Miktar Olarak) (Ton)														
Sıra No:	Ana Mallar (Fasıl Bazında)	YILLAR							YILLIK ARTIŞLAR (%)					
		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005 T.	2000	2001	2002	2003	2004	2005
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(4/3)	(5/4)	(6/5)	(7/6)	(8/7)	(9/8)
SEKTÖR KAPSAMI (ISIC Rev.3)														
1	İşlenmiş ve Y. İşl. Deri(4104-4114)	6.863	6.436	7.796	11.442	12.938	14.249	17.833	-6,2	21,1	46,8	13,1	10,1	25,2
	AB-25 Ülke Toplamı	2.339	1.749	1.369	1.284	1.067	1.296	1.473	-25,2	-21,7	-6,3	-16,9	21,5	13,7
	Diğer Ülkeler Toplamı	4.524	4.686	6.426	10.159	11.871	12.953	16.360	3,6	37,1	58,1	16,9	9,1	26,3
2	Terkip Deriler (4115)	788	1.439	1.351	268	361	601	616	82,6	-6,1	-80,2	34,8	66,7	2,4
	AB-25 Ülke Toplamı	9	134	86	41	72	41	72	1.386	-36,0	-52,6	77,5	-43,7	77,2
	Diğer Ülkeler Toplamı	779	1.305	1.265	227	289	561	544	67,5	-3,1	-82,0	27,2	94,2	-3,0
3	Saraciye(4201,02,04,05-9113,9605)	1.585	1.522	1.735	2.250	2.490	2.328	2.448	-4,0	13,9	29,7	10,6	-6,5	5,2
	AB-25 Ülke Toplamı	933	875	992	1.366	1.116	1.044	1.002	-6,2	13,5	37,6	-18,3	-6,4	-4,1
	Diğer Ülkeler Toplamı	653	648	742	885	1.373	1.283	1.446	-0,7	14,6	19,2	55,3	-6,6	12,7
4	Ayakkabılar (6401-6405) (Bin Çift)	45.551	51.734	52.073	62.193	74.914	62.402	55.150	13,6	0,7	19,4	20,5	-16,7	-11,6
	AB-25 Ülke Toplamı	15.894	16.071	15.604	22.892	29.235	28.914	23.715	1,1	-2,9	46,7	27,7	-1,1	-18,0
	Diğer Ülkeler Toplamı	29.657	35.663	36.469	39.301	45.678	33.488	31.436	20,3	2,3	7,8	16,2	-26,7	-6,1
5	Ayakkabı Aksamı (6406)	4.098	4.758	4.346	4.868	5.641	5.678	4.607	16,1	-8,7	12,0	15,9	0,6	-18,9
	AB-25 Ülke Toplamı	319	396	307	707	699	1.214	909	24,0	-22,4	130,4	-1,1	73,7	-25,1
	Diğer Ülkeler Toplamı	3.779	4.363	4.039	4.161	4.943	4.464	3.698	15,4	-7,4	3,0	18,8	-9,7	-17,2
DERİ GİYİM														
6	Deri ve Kürk Giy.(4203,4303,6506)	5.230	5.668	5.099	5.263	5.242	4.472	4.448	8,4	-10,0	3,2	-0,4	-14,7	-0,5
	AB-25 Ülke Toplamı	3.859	3.974	3.357	3.251	3.150	2.730	2.853	3,0	-15,5	-3,1	-3,1	-13,3	4,5
	Diğer Ülkeler Toplamı	1.371	1.694	1.742	2.012	2.092	1.742	1.595	23,6	2,9	15,5	4,0	-16,7	-8,5
7	İşlenmiş Kürk (4302) (Bin Adet)	777	631	496	616	953	1.240	1.830	-18,7	-21,5	24,3	54,6	30,1	47,6
	AB-25 Ülke Toplamı	158	164	54	201	418	466	658	3,5	-67,2	274,5	107,7	11,6	41,0
	Diğer Ülkeler Toplamı	618	468	442	415	535	773	1.172	-24,4	-5,5	-6,1	28,9	44,5	51,6
Kaynak: TÜİK, DPT														

Tablo 2.56: AB ve Diğer Ülkelere Deri ve Deri Ürünleri Sanayii İhracatı		(FOB, Cari Fiyatlarla, Bin \$)													
Sıra No:	Ana Mallar (Fasıl Bazında)	YILLAR							YILLIK ARTIŞLAR (%)						
		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005 T.	2000	2001	2002	2003	2004	2005	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(4/3)	(5/4)	(6/5)	(7/6)	(8/7)	(9/8)	
1	İşlenmiş ve Y. İşl. Deri(4104-4114)	37.041	34.330	36.500	32.456	45.135	52.805	57.926	-7,3	6,3	-11,1	39,1	17,0	9,7	
	AB-25 Ülke Toplamı	14.839	14.204	13.494	10.786	13.494	16.517	18.243	-4,3	-5,0	-20,1	25,1	22,4	10,5	
	Diğer Ülkeler Toplamı	22.202	20.126	23.007	21.670	31.641	36.288	39.682	-9,4	14,3	-5,8	46,0	14,7	9,4	
2	Terkip Deriler (4115)	1.042	1.947	1.576	465	724	1.471	1.156	86,9	-19,0	-70,5	55,8	103,1	-21,4	
	AB-25 Ülke Toplamı	30	233	189	82	124	111	131	675,3	-18,7	-56,6	50,5	-10,0	17,5	
	Diğer Ülkeler Toplamı	1.012	1.714	1.387	383	601	1.360	1.025	69,4	-19,1	-72,4	56,9	126,4	-24,6	
3	Saraciyeler(4201,02,04,05-9113,9605)	33.268	39.053	47.593	49.383	56.188	68.767	85.301	17,4	21,9	3,8	13,8	22,4	24,0	
	AB-25 Ülke Toplamı	19.477	20.809	28.504	32.657	31.969	36.257	41.237	6,8	37,0	14,6	-2,1	13,4	13,7	
	Diğer Ülkeler Toplamı	13.790	18.245	19.089	16.727	24.220	32.510	44.064	32,3	4,6	-12,4	44,8	34,2	35,5	
4	Ayakkabılar (6401-6405) (Bin Çift)	95.601	100.674	112.941	118.039	164.871	182.249	203.433	5,3	12,2	4,5	39,7	10,5	11,6	
	AB-25 Ülke Toplamı	36.629	31.091	37.954	49.723	78.779	98.661	99.817	-15,1	22,1	31,0	58,4	25,2	1,2	
	Diğer Ülkeler Toplamı	58.973	69.583	74.986	68.316	86.093	83.587	103.617	18,0	7,8	-8,9	26,0	-2,9	24,0	
5	Ayakkabı Aksanı (6406)	13.941	13.511	13.176	13.845	18.917	22.668	23.026	-3,1	-2,5	5,1	36,6	19,8	1,6	
	AB-25 Ülke Toplamı	1.194	1.343	1.000	1.869	2.810	4.824	4.034	12,5	-25,6	86,9	50,4	71,7	-16,4	
	Diğer Ülkeler Toplamı	12.747	12.168	12.176	11.976	16.107	17.845	18.993	-4,5	0,1	-1,6	34,5	10,8	6,4	
	TOP-DERİ GİYİM HRÇ (ISIC Rev.3)	180.893	189.515	211.786	214.188	285.836	327.960	370.842	4,8	11,8	1,1	33,5	14,7	13,1	
	AB-25 Ülke Toplamı	72.169	67.679	81.141	95.117	127.175	156.370	163.461	-6,2	19,9	17,2	33,7	23,0	4,5	
	Diğer Ülkeler Toplamı	108.724	121.836	130.645	119.071	158.661	171.590	207.381	12,1	7,2	-8,9	33,2	8,1	20,9	
6	Deri ve Kürk Giy.(4203,4303,6506)	308.498	343.413	374.024	388.927	405.750	383.554	351.749	11,3	8,9	4,0	4,3	-5,5	-8,3	
	AB-25 Ülke Toplamı	219.023	223.304	231.063	227.746	231.629	228.926	221.346	2,0	3,5	-1,4	1,7	-1,2	-3,3	
	Diğer Ülkeler Toplamı	89.476	120.109	142.960	161.181	174.122	154.628	130.403	34,2	19,0	12,7	8,0	-11,2	-15,7	
7	İşlenmiş Kürk (4302) (Bin Adet)	8.655	7.087	6.045	7.373	12.497	21.577	29.062	-18,1	-14,7	22,0	69,5	72,6	34,7	
	AB-25 Ülke Toplamı	2.521	1.991	626	2.375	3.522	6.647	10.843	-21,0	-68,6	279,3	48,3	88,7	63,1	
	Diğer Ülkeler Toplamı	6.134	5.095	5.419	4.998	8.976	14.930	18.219	-16,9	6,4	-7,8	79,6	66,3	22,0	
	TOPLAM-DERİ GİYİM DAHİL	498.046	540.015	591.855	610.488	704.083	733.090	751.653	8,4	9,6	3,1	15,3	4,1	2,5	
	AB-25 Ülke Toplamı	293.713	292.975	312.830	325.238	362.325	391.942	395.650	-0,3	6,8	4,0	11,4	8,2	0,9	
	Diğer Ülkeler Toplamı	204.333	247.040	279.025	285.250	341.758	341.148	356.003	20,9	12,9	2,2	19,8	-0,2	4,4	

Kaynak: TÜİK, DPT

Tablo 2.57: Ham Deri İhracatı (Miktar Olarak)														
Sıra No:	Ana Mallar (Fasıl Bazında)	YILLAR							YILLIK ARTIŞLAR (%)					
		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005 T.	2000	2001	2002	2003	2004	2005
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(4/3)	(5/4)	(6/5)	(7/6)	(8/7)	(9/8)
	Büyükbaş	0	1.181	1.064	902	503	485	852	-	-9,9	-15,3	-44,3	-3,5	75,6
1	Öküz-İnek (4101) (Ton)	0	1.172	1.064	529	482	368	522	-	-9,3	-50,3	-8,9	-23,7	41,8
2	Buzağı-Dana (4101) (Ton)	0	8	0	372	21	117	330	-	-96,6	132887	-94,5	472,1	181,5
	Küçükbaş	0	5.803	4.992	5.347	4.797	3.872	3.307	-	-14,0	7,1	-10,3	-19,3	-14,6
3	Koyun (4102) (Bin Adet)	0	1.825	1.246	1.174	1.071	1.168	1.326	-	-31,7	-5,8	-8,7	9,0	13,5
4	Kuzu (4102) (Bin Adet)	0	3.602	3.536	3.896	3.494	2.602	1.910	-	-1,8	10,2	-10,3	-25,5	-26,6
5	Keçi (4103) (Bin Adet)	0	283	158	192	176	54	49	-	-44,0	21,0	-8,1	-69,3	-9,1
6	Oğlak (4103) (Bin Adet)	0	94	52	85	55	48	22	-	-45,1	64,3	-35,0	-12,5	-55,0
7	Diğ. Hayv.(410330-90) (Ton)	73	41	1	0	25	32	22	-43,4	-98,7	-	-	29,1	-30,6
8	Ham Postlar (4301) (Bin Adet)	23	1	1	0	0	1	2	-97,7	170,4	-97,6	541,2	365,1	48,7

Tablo 2.58: Ham Deri İhracatı (FOB, Cari Fiyatlarla, Bin \$)														
Sıra No:	Ana Mallar (Fasıl Bazında)	YILLAR							YILLIK ARTIŞLAR (%)					
		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005 T.	2000	2001	2002	2003	2004	2005
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(4/3)	(5/4)	(6/5)	(7/6)	(8/7)	(9/8)
	Büyükbaş	0	1.259	1.219	943	552	902	2.225	-	-3,2	-22,6	-41,5	63,6	146,6
1	Öküz-İnek (4101)	0	1.247	1.217	570	535	494	625	-	-2,4	-53,2	-6,2	-7,6	26,5
2	Buzağı-Dana (4101)	0	12	2	373	17	408	1.600	-	-86,7	24146	-95,4	2.279	291,9
	Küçükbaş	0	24.462	28.531	31.631	30.736	27.285	18.835	-	16,6	10,9	-2,8	-11,2	-31,0
3	Koyun (4102)	0	5.514	5.824	5.712	5.398	6.441	6.364	-	5,6	-1,9	-5,5	19,3	-1,2
4	Kuzu (4102)	0	18.288	22.236	25.157	24.630	20.541	12.158	-	21,6	13,1	-2,1	-16,6	-40,8
5	Keçi (4103)	0	528	287	477	559	154	246	-	-45,6	66,2	17,2	-72,4	59,6
6	Oğlak (4103)	0	132	184	285	148	148	66	-	39,4	55,4	-48,1	0,1	-55,5
7	Diğer Hayvanlar (410330-90)	180	108	2	0	27	118	296	-39,9	-98,3	-	-	340,2	150,7
8	Ham Postlar (4301)	111	26	31	3	4	25	12	-76,9	22,7	-91,9	61,3	498,8	-50,2
	TOPLAM	292	25.855	29.783	32.576	31.319	28.330	21.369	8754	15,2	9,4	-3,9	-9,5	-24,6

Kaynak: TÜİK, DPT

2- İşlenmiş ve Yarı İşlenmiş Deri İhracatı

1990'lı yıllarda İstanbul'da Kazlıçeşme'deki deri işleme tesislerinin Tuzla'ya, İzmir'de Yeşildere'deki tesislerin Menemen'e taşınmasının ve Rusya'nın dağılmasıyla bavul ticaretinin başlamasıyla işlenmiş deriye olan yüksek talebin diğer bir çok ildeki tesisleri de kapsayacak şekilde sektörde yarattığı hareketlilik tesislerin kapasitesinin artmasına ve modernize edilmesine yol açmıştır. Böylece ülkemizde yüksek bir ham deri işleme kapasitesine ulaşılmıştır. 1998 Rusya krizi sonrasında işlenmiş deriye talep azalınca 1999 yılında atıl kapasite sorunu ortaya çıkmıştır. Atıl kapasite sorununu hafifletmek üzere deri işleme sanayii ihracata yönelmek durumunda kalmıştır. Böylece işlenmiş ve yarı işlenmiş deri ihracatımız gittikçe genel olarak artmaya başlamıştır.

1999 yılında 6,9 bin ton ve 37 milyon dolar olan işlenmiş ve yarı işlenmiş deri ihracatı, 2004 yılında 14,2 bin ton ve 53 milyon dolara ulaşmıştır. 2005 yılında da ihracatta artışın devam edeceği öngörülmektedir.

1999 yılında değer bazında ihracatta büyükbaş ve küçükbaş yarı yarıya bir paya sahip iken, bu durum gittikçe büyükbaş lehine değişme göstermiştir. Genel olarak küçükbaş işlenmiş ve yarı işlenmiş deri ihracatı gerilerken, büyükbaşta ihracat artmıştır. 2004 yılında işlenmiş ve yarı işlenmiş deri ihracatının üçte ikisini büyükbaş deriler oluşturmuştur.

Küçükbaşta işlenmiş deri ihracatı, yarı işlenmiş deri ihracatına göre daha fazla yapılmıştır. Büyükbaşta ise 1999-2001 döneminde işlenmiş deriler büyük dilimi oluştururken, 2002 yılında pay eşitlenmiş ve izleyen yıllarda yarı işlenmiş deriler daha büyük kısmı oluşturmuştur.

Ülkeler bazında AB ülkelerinin payı 1999-2004 döneminde azalmıştır. 1999 yılında işlenmiş deri ihracatımızda AB'nin %40 olan payı 2004 yılında %31'e gerilemiştir. AB ülkeleri arasında en büyük iki alıcımız İtalya ve Almanya'dır. 2005 yılında Slovenya'ya yapılan ihracat artışı dikkat çekicidir. Diğer ülkeler grubunda ise en büyük iki alıcımızın Hong-Kong ve Rusya olduğu görülmektedir. Bu grupta 2005 yılında Romanya'ya yapılan ihracatta yüksek oranda artmıştır.

Doğal deri dışında önemli büyüklükte olmamakla beraber terkip deri ihracatı da yapılmıştır. 1999-2001 döneminde artan ihracat, 2002 ve 2003 yıllarında keskin bir şekilde gerilemiştir. 2004 yılında ise yine eski seviyesine ulaşmıştır.

Tablo 2.59: Deri İşleme Sanayii İhracatı (Miktar Olarak) (Ton)														
Sıra No:	Ana Mallar (Fasıl Bazında)	YILLAR							YILLIK ARTIŞLAR (%)					
		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005T.	2000	2001	2002	2003	2004	2005
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(4/3)	(5/4)	(6/5)	(7/6)	(8/7)	(9/8)
	İşlenmiş ve Yarı İşlenmiş Deri (1+...+4)	6.863	6.436	7.796	11.442	12.938	14.249	17.833	-6,2	21,1	46,8	13,1	10,1	25,2
1	Büyükbaş	5.106	5.104	6.184	10.175	11.891	12.725	17.009	0,0	21,2	64,5	16,9	7,0	33,7
	-Yarı İşlenmiş Deri (4104)	4.013	4.004	5.035	9.439	10.842	11.830	16.134	-0,2	25,7	87,5	14,9	9,1	36,4
	-İşlenmiş Deri (4107,41142)(Milyon dm ²)	85	75	100	129	238	99	90	-11,6	33,3	29,0	84,6	-58,6	-9,0
	-Kösele (4107)	307	298	153	140	227	161	35	-2,8	-48,7	-8,1	62,1	-29,3	-78,1
2	Koyun-Kuzu	1.562	1.189	1.265	879	696	936	418	-23,9	6,4	-30,5	-20,9	34,5	-55,3
	-Yarı İşlenmiş Deri (4105)	986	779	1.001	657	306	784	212	-21,0	28,4	-34,4	-53,5	156,4	-73,0
	-İşlenmiş Deri(4112,41141)(Milyon dm ²)	137	98	56	94	99	41	56	-28,6	-43,2	68,1	5,9	-58,4	34,7
3	Keçi-Oğlak	194	135	307	351	167	245	108	-30,4	126,8	14,3	-52,4	46,8	-56,1
	-Yarı İşlenmiş Deri (41062)	175	102	203	272	122	201	59	-41,6	99,0	34,1	-55,3	65,3	-70,6
	-İşlenmiş Deri (41131) (Milyon dm ²)	8	10	28	76	14	9	11	17,2	196,8	169,4	-81,7	-38,0	21,8
4	Diğer Hayvanlar (41063-9,41132-9)	1	8	41	37	183	343	298	807,8	418,6	-8,5	392,8	87,1	-13,2
5	Terkip Deriler (4115)	788	1.439	1.351	268	361	601	616	82,6	-6,1	-80,2	34,8	66,7	2,4

Not: İşlenmiş Derilerde parantez içindeki fasıl numaraları 2002 yılından sonraki sınıflandırmadır.

Kaynak: TÜİK, DPT

Sıra No:	Ana Mallar (Fasıl Bazında)	YILLAR							YILLIK ARTIŞLAR (%)					
		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005 T.	2000	2001	2002	2003	2004	2005
	İşlenmiş ve Y. İşl. Deri (1+...+4)	37.041	34.330	36.500	32.456	45.135	52.805	57.926	-7,3	6,3	-11,1	39,1	17,0	9,7
1	Büyükbaş	17.898	17.442	21.855	23.856	34.131	35.909	38.457	-2,5	25,3	9,2	43,1	5,2	7,1
	- Yarı İşlenmiş Deri (4104)	4.820	2.886	4.644	11.894	15.099	18.982	20.389	-40,1	60,9	156,1	26,9	25,7	7,4
	- İşlenmiş Deri (4107,41142)	10.865	12.659	15.993	11.068	17.450	15.825	17.833	16,5	26,3	-30,8	57,7	-9,3	12,7
	- Kösele (4107)	2.213	1.897	1.218	894	1.583	1.103	235	-14,3	-35,8	-26,6	77,0	-30,3	-78,6
2	Koyun-Kuzu	17.382	15.611	11.669	5.342	6.077	8.872	9.569	-10,2	-25,3	-54,2	13,8	46,0	7,9
	- Yarı İşlenmiş Deri (4105)	3.383	3.737	4.248	2.341	2.750	2.716	1.514	10,4	13,7	-44,9	17,5	-1,2	-44,3
	- İşlenmiş Deri (4112,41141)	13.999	11.875	7.422	3.001	3.326	6.156	8.056	-15,2	-37,5	-59,6	10,8	85,1	30,9
3	Keçi-Oğlak	1.732	1.093	2.875	3.013	1.861	1.985	2.052	-36,9	163,0	4,8	-38,2	6,7	3,4
	- Yarı İşlenmiş Deri (41062)	1.101	411	911	1.171	477	693	469	-62,7	121,8	28,5	-59,2	45,1	-32,3
	- İşlenmiş Deri (41131)	631	682	1.964	1.842	1.384	1.292	1.583	8,1	187,9	-6,2	-24,9	-6,6	22,5
4	Diğer Hayv.(41063-9,41132-9)	29	184	101	245	3.066	6.039	7.848	532,5	-45,3	143,6	1.152	97,0	29,9
5	Terkip Deriler (4115)	1.042	1.947	1.576	465	724	1.471	1.156	86,9	-19,0	-70,5	55,8	103,1	-21,4

Sıra No:	Ana Mallar (Fasıl Bazında)	YILLAR							YILLIK ARTIŞLAR (%)					
		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005 T.	2000	2001	2002	2003	2004	2005
	İşlenmiş ve Y. İşl.Deri (1+...+4)	5,4	5,3	4,7	2,8	3,5	3,7	3,2	-1,2	-12,2	-39,4	23,0	6,2	-12,3
1	Büyükbaş-\$/Kg	3,5	3,4	3,5	2,3	2,9	2,8	2,3	-2,5	3,4	-33,7	22,4	-1,7	-19,9
	-Yarı İşl.Deri (4104) - \$/Kg	1,2	0,7	0,9	1,3	1,4	1,6	1,3	-40,0	28,0	36,6	10,5	15,2	-21,2
	-İşl.De.(4107,41142)-\$/10dm ²	1,3	1,7	1,6	0,9	0,7	1,6	2,0	31,8	-5,2	-46,4	-14,6	119,0	23,9
	-Kösele (4107) - \$/Kg	7,2	6,4	8,0	6,4	7,0	6,9	6,7	-11,8	25,2	-20,1	9,2	-1,4	-2,4
2	Koy./Kuzu - \$/Kg	11,1	13,1	9,2	6,1	8,7	9,5	22,9	18,0	-29,7	-34,2	43,7	8,6	141,4
	-Yarı İşl.Deri (4105) - \$/Kg	3,4	4,8	4,2	3,6	9,0	3,5	7,1	39,7	-11,5	-16,0	152,5	-61,5	106,1
	-İşl.De.(4107,41142)-\$/10dm ²	1,0	1,2	1,3	0,3	0,3	1,5	1,4	18,8	10,0	-75,9	4,6	345,3	-2,9
3	Keçi-Oğ.(41062,41131)-\$/Kg	8,9	8,1	9,4	8,6	11,1	8,1	19,1	-9,3	16,0	-8,3	29,7	-27,3	135,4
	-Yarı İşl.Der(41062)-\$/Kg	6,3	4,0	4,5	4,3	3,9	3,4	7,9	-36,1	11,5	-4,1	-8,9	-12,2	130,5
	-İşl.De.(4107,41142)-\$/10dm ²	0,8	0,7	0,7	0,2	1,0	1,5	1,5	-7,8	-3,0	-65,2	310,9	50,6	0,5
4	Diğ.H.(41063-9,41132-9)-\$/Kg	33,6	23,4	2,5	6,6	16,7	17,6	26,3	-30,3	-89,4	166,1	154,1	5,2	49,7
5	Terkip Deriler (4115) - \$/Kg	1,3	1,4	1,2	1,7	2,0	2,4	1,9	2,3	-13,8	48,9	15,6	21,8	-23,2

Tablo 2.62: AB ve Önemli Diğer Ülkelere Deri İşleme Sanayii İhracatı (Miktar Olarak) (Ton)														
Sıra No:	Ana Mallar (Fasıl Bazında)	YILLAR							YILLIK ARTIŞLAR (%)					
		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005 T.	2000	2001	2002	2003	2004	2005
1	İşlenmiş ve Y.İşl.Deri (1+..+4)	6.863	6.436	7.796	11.442	12.938	14.249	17.833	-6,2	21,1	46,8	13,1	10,1	25,2
	AB-25 Ülke Toplamı	2.339	1.749	1.369	1.284	1.067	1.296	1.473	-25,2	-21,7	-6,3	-16,9	21,5	13,7
	Diğer Ülkeler Toplamı	4.524	4.686	6.426	10.159	11.871	12.953	16.360	3,6	37,1	58,1	16,9	9,1	26,3
	Büyükbaş (4104,4107,41142)	5.106	5.104	6.184	10.175	11.891	12.725	17.009	0,0	21,2	64,5	16,9	7,0	33,7
	AB-25 Ülke Toplamı	1.719	1.538	1.007	984	826	872	1.347	-10,6	-34,5	-2,3	-16,0	5,5	54,5
	- Almanya	35	85	111	75	108	152	134	139,9	31,0	-32,2	43,0	41,7	-11,8
	- İtalya	838	527	424	385	193	240	567	-37,1	-19,5	-9,3	-49,8	24,3	135,9
	- Avusturya	30	72	54	36	36	64	60	137,9	-25,7	-33,3	1,6	77,0	-7,4
	- Slovenya	1	9	29	19	31	59	86	603,1	228,4	-34,2	64,2	90,6	46,4
	- Yunanistan	237	198	84	140	169	122	137	-16,6	-57,6	66,9	20,7	-28,0	12,1
	Diğer Ülkeler Toplamı	3.387	3.566	5.176	9.191	11.065	11.853	15.662	5,3	45,2	77,6	20,4	7,1	32,1
	- Hong-Kong	1.970	2.527	2.973	4.385	5.875	8.123	9.229	28,3	17,6	47,5	34,0	38,3	13,6
	- Rusya	133	46	101	255	263	248	192	-65,8	121,4	152,3	3,4	-6,0	-22,6
	- Bulgaristan	113	98	333	122	188	143	176	-13,4	240,2	-63,3	54,2	-24,2	22,9
- Romanya	14	23	5	35	77	124	157	61,5	-77,7	588,9	121,2	61,6	26,6	
- İsrail	37	12	34	77	192	214	193	-68,6	189,8	128,4	149,3	11,4	-9,8	
2	Koyun-Kuzu(4105,4112,41141)	1.562	1.189	1.265	879	696	936	418	-23,9	6,4	-30,5	-20,9	34,5	-55,3
	AB-25 Ülke Toplamı	554	182	190	126	167	166	71	-67,1	3,9	-33,4	32,3	-0,6	-56,9
	Diğer Ülkeler Toplamı	1.007	1.006	1.075	753	529	770	347	-0,1	6,8	-29,9	-29,8	45,5	-55,0
3	Keçi-Oğlak (41062,41131)	194	135	307	351	167	245	108	-30,4	126,8	14,3	-52,4	46,8	-56,1
	AB-25 Ülke Toplamı	65	25	172	169	67	225	25	-61,8	593,8	-1,6	-60,6	237,6	-89,0
	Diğer Ülkeler Toplamı	130	110	135	181	100	20	83	-14,7	21,9	34,5	-44,7	-80,2	317,6
4	Diğer Hayv.(41063-9,41132-9)	1	8	41	37	183	343	298	807,8	418,6	-8,5	392,8	87,1	-13,2
	AB-25 Ülke Toplamı	1	5	1	4	7	33	30	612,5	-87,7	691,9	49,2	408,2	-10,1
	Diğer Ülkeler Toplamı	0	3	40	33	177	310	268	1.361	1.119	-18,2	439,0	75,2	-13,5
5	Terkip Deriler (4115)	788	1.439	1.351	268	361	601	616	82,6	-6,1	-80,2	34,8	66,7	2,4
	AB-25 Ülke Toplamı	9	134	86	41	72	41	72	1.386	-36,0	-52,6	77,5	-43,7	77,2
	Diğer Ülkeler Toplamı	779	1.305	1.265	227	289	561	544	67,5	-3,1	-82,0	27,2	94,2	-3,0

Not: - Ülke sıralaması 2004 yılı dolar verilerine göre yapılmıştır.

- İşlenmiş Deriler parantez içindeki fasıl numaraları 2002 yılından sonraki sınıflandırmadır.

Kaynak: TÜİK, DPT

Tablo 2.63: AB ve Önemli Diğer Ülkelere Deri İşleme Sanayii İhracatı		(FOB, Cari Fiyatlarla, Bin \$)												
Sıra No:	Ana Mallar (Fasıl Bazında)	YILLAR							YILLIK ARTIŞLAR (%)					
		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005 T.	2000	2001	2002	2003	2004	2005
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(4/3)	(5/4)	(6/5)	(7/6)	(8/7)	(9/8)
	İşlenmiş ve Y.İşl.Deri (1+..+4)	37.041	34.330	36.500	32.456	45.135	52.805	57.926	-7,3	6,3	-11,1	39,1	17,0	9,7
	AB-25 Ülke Toplamı	14.839	14.204	13.494	10.786	13.494	16.517	18.243	-4,3	-5,0	-20,1	25,1	22,4	10,5
	Diğer Ülkeler Toplamı	22.202	20.126	23.007	21.670	31.641	36.288	39.682	-9,4	14,3	-5,8	46,0	14,7	9,4
1	Büyükbaş (4104,4107,41142)	17.898	17.442	21.855	23.856	34.131	35.909	38.457	-2,5	25,3	9,2	43,1	5,2	7,1
	AB-25 Ülke Toplamı	10.052	11.106	9.933	7.245	10.100	11.528	14.299	10,5	-10,6	-27,1	39,4	14,1	24,0
	- Almanya	520	1.426	2.436	1.583	2.344	3.083	2.484	173,9	70,9	-35,0	48,1	31,5	-19,4
	- İtalya	4.563	4.075	3.111	2.475	2.454	2.716	3.386	-10,7	-23,7	-20,4	-0,9	10,7	24,7
	- Avusturya	540	1.195	1.171	643	755	1.347	1.529	121,1	-2,0	-45,1	17,4	78,5	13,6
	- Slovenya	32	150	488	372	691	1.156	3.159	365,3	226,3	-23,8	85,6	67,4	173,2
	- Yunanistan	1.892	1.588	400	801	1.039	848	715	-16,0	-74,8	100,2	29,8	-18,4	-15,7
	Diğer Ülkeler Toplamı	7.845	6.337	11.922	16.611	24.031	24.381	24.158	-19,2	88,2	39,3	44,7	1,5	-0,9
	- Hong-Kong	1.346	1.689	3.570	2.391	6.544	7.528	6.502	25,5	111,3	-33,0	173,7	15,0	-13,6
	- Rusya	1.287	575	1.017	5.364	5.176	4.407	2.385	-55,3	76,7	427,5	-3,5	-14,9	-45,9
	- Bulgaristan	1.371	1.290	2.233	1.739	2.969	2.349	1.887	-5,9	73,1	-22,1	70,7	-20,9	-19,7
	- Romanya	182	311	71	220	822	1.851	3.055	70,5	-77,0	208,3	273,2	125,3	65,0
	- İsrail	119	242	730	662	993	1.219	1.260	102,9	201,4	-9,3	49,9	22,8	3,3
2	Koyun-Kuzu(4105,4112,41141)	17.382	15.611	11.669	5.342	6.077	8.872	9.569	-10,2	-25,3	-54,2	13,8	46,0	7,9
	AB-25 Ülke Toplamı	4.399	2.543	1.758	1.697	2.186	3.040	2.788	-42,2	-30,9	-3,5	28,8	39,1	-8,3
	Diğer Ülkeler Toplamı	12.983	13.068	9.911	3.645	3.891	5.832	6.781	0,7	-24,2	-63,2	6,7	49,9	16,3
3	Keçi-Oğlak (41062,41131)	1.732	1.093	2.875	3.013	1.861	1.985	2.052	-36,9	163,0	4,8	-38,2	6,7	3,4
	AB-25 Ülke Toplamı	368	472	1.766	1.755	1.122	1.391	646	28,4	274,0	-0,6	-36,1	23,9	-53,6
	Diğer Ülkeler Toplamı	1.365	621	1.110	1.257	739	594	1.406	-54,5	78,7	13,3	-41,3	-19,5	136,7
4	Diğer Hayv.(41063-9,41132-9)	29	184	101	245	3.066	6.039	7.848	532,5	-45,3	143,6	1.152	97,0	29,9
	AB-25 Ülke Toplamı	20	83	37	89	86	558	510	312,3	-55,3	138,6	-3,6	549,7	-8,5
	Diğer Ülkeler Toplamı	9	100	63	156	2.980	5.481	7.337	1.040	-36,9	146,6	1.813	83,9	33,9
5	Terkip Deriler (4115)	1.042	1.947	1.576	465	724	1.471	1.156	86,9	-19,0	-70,5	55,8	103,1	-21,4
	AB-25 Ülke Toplamı	30	233	189	82	124	111	131	675,3	-18,7	-56,6	50,5	-10,0	17,5
	Diğer Ülkeler Toplamı	1.012	1.714	1.387	383	601	1.360	1.025	69,4	-19,1	-72,4	56,9	126,4	-24,6

Not: - Ülke sıralaması 2004 yılı dolar verilerine göre yapılmıştır.

Kaynak: TÜİK, DPT

3- Deri Eşya (Saraciye) İhracatı

Saraciye eşyaları ihracatımızın ortalama %75'i deriden mamul saraciye eşyalarından oluşmaktadır. Bu da saraciye sanayiinde ülkemizin deri eşyalarda rekabet gücü olduğunu göstermektedir.

Saraciye eşyaları ihracatı 1999-2005 döneminde sürekli artmıştır. 1999 yılında 33 milyon dolara olan ihracat 2004 yılında 69 milyon dolara yükselmiştir. Saraciye sanayiinde ihracatın ithalatı karşılama oranı, 1999-2002 döneminde, özellikle 2001 yılında ihracat lehinde iken, izleyen yıllarda ithalatın, ihracattan daha yüksek oranlarda artması sonucu hızla ithalat lehine bozulmuştur. Öyle ki, 1999 yılında %107 olan ihracatın ithalatı karşılama oranı 2004 yılında %50'ye düşmüş; 2005 yılında ise bu oranın %36'ya kadar gerilemesi beklenmektedir. Bu da saraciye sanayiine, özellikle deri dışı saraciye eşyaları sanayiine zarar vermektedir.

Saraciye sanayiinde yılda yıla ortalama fiyat değişimleri genellikle sert inişli çıkışlı bir seyir izlemektedir.

Ülkeler bazında saraciye ihracatımız incelendiğinde olumlu bir tespit olarak ihracatın büyük diliminin rekabetin ve kalitenin ön planda olduğu gelişmiş ülke pazarlarına yapıldığı görülmektedir. Saraciye ihracatının 1999-2004 döneminde yarısından biraz fazlası AB ülkelerine yapılmıştır. Bu ülkelerden İngiltere ve Almanya ilk iki sırayı almaktadır. İspanya ve Finlandiya'ya yapılan ihracatın hızlı artışı dikkat çekicidir. Diğer ülkelerden ilk sırayı ABD almaktadır. AB ülkelerine ABD eklendiğinde saraciye ihracatının üçte ikisinden fazlası gelişmiş pazarlara yapılmaktadır. Büyüklük bakımından ikinci sıradaki İstanbul Deri Serbest Bölgesine bu denli büyük tutarda ihracat yapılması dikkat çekmektedir. Saraciyede rakibimiz olan ve yüksek tutarlara erişen ithalatın yapıldığı Çin ise saraciye ihracatında üçüncü sırayı almaktadır. Bu ülkeye 2001 yılına kadar ihracat yokken, 2002 ve 2003 yıllarında düşük ihracat yapılırken birden bire 2004 yılında ihracat büyük oranda artmıştır.

Tablo 2.64: Deri Eşya (Saraciyeye) Sanayii İhracatı (Miktar Olarak) (Ton)														
Sıra No:	Ana Mallar (Fasıl Bazında)	YILLAR							YILLIK ARTIŞLAR (%)					
		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005 T.	2000	2001	2002	2003	2004	2005
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(4/3)	(5/4)	(6/5)	(7/6)	(8/7)	(9/8)
	Saraciyeye Eşyaları	1.585	1.522	1.735	2.250	2.490	2.328	2.448	-4,0	13,9	29,7	10,6	-6,5	5,2
1	Hayv. için Saraciyeye Eşy.(4201)	7	29	53	48	67	63	38	321,9	84,7	-9,3	38,8	-6,5	-39,5
2	Çanta, Bavul, Cep Eşy. vb (4202)	1.409	1.288	1.398	1.993	2.098	2.053	2.145	-8,6	8,5	42,6	5,3	-2,1	4,5
3	Teknik Saraciyeye Eşyası (4204)	1	11	21	6	36	31	22	622,3	101,8	-72,4	509,1	-13,3	-28,1
4	Diğer Saraciyeye Eşyası (4205)	155	156	188	169	264	160	223	0,8	20,2	-9,9	56,0	-39,4	39,5
5	Saat Kay.,Tuv. Tak. (9113,9605)	13	38	75	34	24	20	19	192,9	95,2	-54,8	-28,6	-16,1	-4,1

Tablo 2.65: Deri Eşya (Saraciyeye) Sanayii İhracatı (FOB, Cari Fiyatlarla, Bin \$)														
Sıra No:	Ana Mallar (Fasıl Bazında)	YILLAR							YILLIK ARTIŞLAR (%)					
		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005 T.	2000	2001	2002	2003	2004	2005
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(4/3)	(5/4)	(6/5)	(7/6)	(8/7)	(9/8)
	Saraciyeye Eşyaları	33.268	39.053	47.593	49.383	56.188	68.767	85.301	17,4	21,9	3,8	13,8	22,4	24,0
1	Hayv. için Saraciyeye Eşy.(4201)	82	78	276	327	634	927	646	-4,9	252,9	18,5	94,0	46,1	-30,3
2	Çanta, Bavul, Cep Eşy. vb (4202)	30.542	33.622	38.701	42.703	45.711	60.288	75.939	10,1	15,1	10,3	7,0	31,9	26,0
3	Teknik Saraciyeye Eşyası (4204)	48	64	162	83	83	129	152	33,2	152,2	-49,0	0,2	56,0	17,8
4	Diğer Saraciyeye Eşyası (4205)	2.505	4.933	7.612	6.095	9.678	7.280	8.409	96,9	54,3	-19,9	58,8	-24,8	15,5
5	Saat Kay.,Tuv. Tak. (9113,9605)	91	356	842	176	82	143	155	293,5	136,4	-79,1	-53,2	73,7	8,4

Kaynak: TÜİK, DPT

Tablo 2.66: Saraciyeye Eşyaları Ortalama İhracat Fiyatları (FOB, \$)														
Sıra No:	Ana Mallar (Fasıl Bazında)	YILLAR							YILLIK ARTIŞLAR (%)					
		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005 T.	2000	2001	2002	2003	2004	2005
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(4/3)	(5/4)	(6/5)	(7/6)	(8/7)	(9/8)
	Saraciyeye Eşyaları - \$/kg	21,0	25,7	27,4	21,9	22,6	29,5	34,8	22,2	6,9	-20,0	2,8	30,9	17,9
1	Hayv. için Saraciyeye Eşy.-\$/kg	12,0	2,7	5,2	6,8	9,4	14,7	17,0	77,5	92,6	30,8	38,2	56,4	15,6
2	Çanta, Bavul, Cep Eşy.vb.-\$/kg	21,7	26,1	27,7	21,4	21,8	29,4	35,4	20,3	6,1	-22,7	1,9	34,9	20,4
3	Teknik Saraciyeye Eşyası -\$/kg	32,7	6,0	7,5	14,0	2,3	4,1	6,8	-81,7	25,0	86,7	-83,6	78,3	65,9
4	Diğer Saraciyeye Eşyası -\$/kg	16,2	31,6	40,6	36,0	36,7	45,6	37,7	95,1	28,5	-11,3	1,9	24,3	-17,3
5	Saat Kayışı, Tuv.Tak.-\$/kg	6,9	9,3	11,3	5,2	3,4	7,1	8,0	34,8	21,5	-54,0	-34,6	108,8	12,7

Tablo 2.67: AB ve Önemli Diğer Ülkelere Saraciye Sanayii İhracatı (Miktar Olarak) (Ton)														
Sıra No:	Ana Mallar (Fasıl Bazında)	YILLAR							YILLIK ARTIŞLAR (%)					
		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005 T.	2000	2001	2002	2003	2004	2005
	Saraciye Eşyaları	1.585	1.522	1.735	2.250	2.490	2.328	2.448	-4,0	13,9	29,7	10,6	-6,5	5,2
	AB-25 Ülke Toplamı	933	875	992	1.366	1.116	1.044	1.002	-6,2	13,5	37,6	-18,3	-6,4	-4,1
	- İngiltere	159	124	140	258	143	229	256	-21,9	12,3	84,9	-44,5	59,6	11,8
	- Almanya	589	495	424	468	358	353	364	-16,0	-14,3	10,4	-23,5	-1,3	3,1
	- İspanya	5	56	83	66	138	92	55	1.031	48,1	-20,1	108,2	-33,5	-39,9
	- Finlandiya	7	8	8	86	55	49	33	17,8	0,9	970,1	-36,5	-10,5	-33,4
	- Fransa	52	29	82	105	124	78	63	-43,3	178,5	29,0	18,0	-37,0	-19,9
	Diğer Ülkeler Toplamı	653	648	742	885	1.373	1.283	1.446	-0,7	14,6	19,2	55,3	-6,6	12,7
	- ABD	123	242	245	118	90	253	313	97,4	1,3	-51,7	-24,3	182,3	23,8
	- İstanbul Deri Ser. Böl.	44	1	6	129	304	198	113	-98,7	891,6	2.086	135,0	-34,9	-42,8
	- Çin	0	0	0	0	9	46	20	-100,0	-	458,8	8.879	437,4	-57,2
	- Rusya	13	52	55	65	61	60	125	290,7	6,0	17,1	-5,9	-1,0	107,0
	- BAE	2	4	13	18	27	18	17	130,5	198,8	38,0	45,0	-31,5	-8,1
	- Hong-Kong	0	2	2	1	4	16	10	23156	10,9	-66,9	469,8	275,0	-39,4

Tablo 2.68: AB ve Önemli Diğer Ülkelere Saraciye Sanayii İhracatı (FOB, Cari Fiyatlarla, Bin \$)														
Sıra No:	Ana Mallar (Fasıl Bazında)	YILLAR							YILLIK ARTIŞLAR (%)					
		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005 T.	2000	2001	2002	2003	2004	2005
	Saraciye Eşyaları	33.268	39.053	47.593	49.383	56.188	68.767	85.301	17,4	21,9	3,8	13,8	22,4	24,0
	AB-25 Ülke Toplamı	19.477	20.809	28.504	32.657	31.969	36.257	41.237	6,8	37,0	14,6	-2,1	13,4	13,7
	- İngiltere	3.253	3.220	4.354	6.483	6.233	12.244	16.621	-1,0	35,2	48,9	-3,9	96,5	35,7
	- Almanya	10.312	10.626	9.766	10.107	7.945	7.847	8.364	3,0	-8,1	3,5	-21,4	-1,2	6,6
	- İspanya	100	1.440	3.051	1.890	4.193	4.868	3.037	1.336	111,8	-38,1	121,9	16,1	-37,6
	- Finlandiya	339	310	374	2.171	1.728	2.902	3.272	-8,4	20,3	481,2	-20,4	67,9	12,8
	- Fransa	1.911	877	2.068	2.036	2.725	2.171	2.901	-54,1	135,7	-1,6	33,9	-20,3	33,6
	Diğer Ülkeler Toplamı	13.790	18.245	19.089	16.727	24.220	32.510	44.064	32,3	4,6	-12,4	44,8	34,2	35,5
	- ABD	6.055	12.755	11.938	4.113	3.891	12.075	17.673	110,6	-6,4	-65,5	-5,4	210,3	46,4
	- İstanbul Deri Ser. Böl.	2.454	17	405	6.017	12.855	8.064	4.652	-99,3	2.287	1.386	113,6	-37,3	-42,3
	- Çin	0	0	0	4	35	1.595	3.096	-100,0	-	4.905	736,2	4.438	94,1
	- Rusya	650	1.242	2.293	1.816	1.299	1.468	4.813	91,1	84,6	-20,8	-28,5	13,0	228,0
	- BAE	43	63	319	495	770	1.092	699	48,2	403,3	55,0	55,7	41,8	-36,0
	- Hong-Kong	0	33	39	40	240	897	646	149886	16,7	3,3	503,5	273,6	-28,0

Not: Ülke sıralaması 2004 yılı dolar verilerine göre yapılmıştır.

4- Ayakkabı İhracatı

Miktar bazında ayakkabı ve terlikten oluşan toplam ihracat 1999-2003 döneminde artış göstermiş, fakat 2004 yılından itibaren azalış eğilimine girmiştir. 1999 yılında 45,6 milyon çift olan ihracat 2003 yılında 74,9 milyon çifte ulaşmıştır. 2004 yılında 62,4 milyon çifte gerileyen ihracatın 2005 yılında 55,2 milyon çifte düşmesi beklenmektedir. 1999-2003 döneminde terlik üretimine yönelik önemli yatırımlar yapılmış ve bu durum kendisini ihracat yapısında da göstermiştir. 1999 yılında çift bazında yarı yarıya olan ihracat miktarı izleyen yıllarda terlik lehine gelişme göstermiştir. Kısaca ayakkabı ihracat miktarında önemli değişme gözlenmezken terlik ihracatında daha yüksek artışlar ve azalışlar yaşanmıştır.

Değer bazında ise ayakkabı ve terlik ihracatı sürekli artış göstermiştir. 1999 yılında 96 milyon dolar olan ihracat 2003 yılında 165, 2004 yılında 182 milyon dolara ulaşmış; 2005 yılında ise 203 milyon doları aşması beklenmektedir. 2004 ve 2005 yıllarında ihracat tutarında artış tamamen ortalama ayakkabı ve terlik birim fiyatlarındaki artışından kaynaklanmıştır.

Türkiye'nin ayakkabı ve terlik ortalama birim ihraç fiyatları, ithal fiyatlarına göre oldukça düşüktür. Bu da, ihracat ve ithalat kıyaslamasında çift bazında ülkemiz lehine olan durumu değer bazında ülkemiz aleyhine çevirmektedir. 1999-2005 döneminde hem miktar hem de değer bazında ihracatın ithalatı karşılama oranı ülkemiz aleyhine hızla bozulmuştur.

Ülkeler bazında ayakkabı ve terli ihracatında AB ülkelerinin payının 1999-2005 döneminde arttığı görülmektedir. İstikrarlı ve rekabetin yoğun olduğu bu pazarlara ihracatın payının artışı olumlu gelişmedir. Miktar bazında 1999 yılında %35 olan AB'nin payı 2004 yılında %46'ya; değer bazında sırasıyla %38'den %54'e yükselmiştir. AB ülkeleri arasında Almanya ve Yunanistan ilk iki sıradaki alıcılarımızdır. Fransa ve İngiltere diğer önemli AB üyesi olan alıcı iki ülkedir. Diğer ülkelere ilk iki sırayı Suudi Arabistan ve Bulgaristan almaktadır. Irak ve İsrail ihracatın zamanla hızla arttığı diğer önemli pazarlardır.

Ayakkabı aksam 1999-2002 arasında dört yıllık dönemde 13-14 milyon arasında seyreden ihracatın, 2003 ve 2004 yıllarında yüksek oranlarda artarak 2004 yılında 23 milyon dolara yaklaştığı görülmektedir. 2005 yılında ise yaklaşık 2004 yılı düzeyini koruyacağı tahmin edilmektedir.

Tablo 2.69: Ayakkabı Sanayii İhracatı (Miktar Olarak) (Bin Çift)														
Sıra No:	Ana Mallar (Fasıl Bazında)	YILLAR							YILLIK ARTIŞLAR (%)					
		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005 T.	2000	2001	2002	2003	2004	2005
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(4/3)	(5/4)	(6/5)	(7/6)	(8/7)	(9/8)
	<u>Ayakkabılar (1+...+5)</u>	45.551	51.734	52.073	62.193	74.914	62.402	55.150	13,6	0,7	19,4	20,5	-16,7	-11,6
	- Terlikler	22.691	29.559	31.720	37.899	48.802	36.719	32.644	30,3	7,3	19,5	28,8	-24,8	-11,1
	- Ayakkabılar	22.860	22.175	20.352	24.294	26.112	25.683	22.506	-3,0	-8,2	19,4	7,5	-1,6	-12,4
1	Plastik/Lastik Ayak.(6401)	1.470	1.556	1.790	1.999	2.114	1.793	1.368	5,8	15,0	11,7	5,8	-15,2	-23,7
2	Plastik Ayak.(6402)	19.513	26.117	23.605	26.802	26.803	23.816	21.125	33,8	-9,6	13,5	0,0	-11,1	-11,3
	- Terlikler	7.312	10.135	10.552	12.157	14.609	10.952	9.973	38,6	4,1	15,2	20,2	-25,0	-8,9
	- Ayakkabılar	12.201	15.982	13.053	14.645	12.194	12.864	11.152	31,0	-18,3	12,2	-16,7	5,5	-13,3
3	Deri Ayakkabılar (6403)	8.283	7.651	9.239	9.903	14.638	13.854	14.428	-7,6	20,8	7,2	47,8	-5,4	4,1
	- Terlikler	2.330	5.271	6.477	5.365	8.065	7.797	8.146	126,2	22,9	-17,2	50,3	-3,3	4,5
	- Ayakkabılar	5.954	2.380	2.762	4.539	6.573	6.057	6.282	-60,0	16,1	64,3	44,8	-7,9	3,7
4	Tekstil Ayak.(6404)	11.617	12.959	12.605	16.694	23.016	19.478	15.612	11,5	-2,7	32,4	37,9	-15,4	-19,8
	- Terlikler	10.819	12.022	11.250	15.133	19.609	15.432	12.978	11,1	-6,4	34,5	29,6	-21,3	-15,9
	- Ayakkabılar	799	937	1.354	1.561	3.406	4.045	2.634	17,3	44,5	15,3	118,3	18,8	-34,9
5	Diğer Ayakkabılar (6405)	4.667	3.452	4.834	6.795	8.344	3.462	2.616	-26,0	40,1	40,6	22,8	-58,5	-24,4
	- Terlikler	2.231	2.132	3.441	5.244	6.520	2.538	1.546	-4,4	61,4	52,4	24,3	-61,1	-39,1
	- Ayakkabılar	2.436	1.320	1.393	1.551	1.824	924	1.070	-45,8	5,5	11,4	17,6	-49,3	15,8
6	Ayak. Aksamı (6406) (Ton)	4.098	4.758	4.346	4.868	5.641	5.678	4.607	16,1	-8,7	12,0	15,9	0,6	-18,9

Kaynak: TÜİK, DPT

Tablo 2.70: Ayakkabı Sanayii İhracatı		(FOB, Cari Fiyatlarla, Bin \$)												
Sıra No:	Ana Mallar (Fasıl Bazında)	YILLAR							YILLIK ARTIŞLAR (%)					
		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005 T.	2000	2001	2002	2003	2004	2005
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(4/3)	(5/4)	(6/5)	(7/6)	(8/7)	(9/8)
	Ayakkabılar	95.601	100.674	112.941	118.039	164.871	182.249	203.433	5,3	12,2	4,5	39,7	10,5	11,6
	- Terlikler	26.789	39.105	43.839	42.196	60.985	56.528	54.209	46,0	12,1	-3,7	44,5	-7,3	-4,1
	- Ayakkabılar	68.813	61.569	69.102	75.843	103.886	125.720	149.224	-10,5	12,2	9,8	37,0	21,0	18,7
7	Plastik/Lastik Ayak.(6401)	1.086	1.574	1.442	1.371	2.445	3.928	3.391	44,9	-8,4	-4,9	78,3	60,7	-13,7
8	Plastik Ayak.(6402)	24.566	31.790	32.547	33.699	38.001	41.945	47.646	29,4	2,4	3,5	12,8	10,4	13,6
	- Terlikler	4.039	6.188	6.399	9.558	16.276	13.230	16.860	53,2	3,4	49,4	70,3	-18,7	27,4
	- Ayakkabılar	20.526	25.602	26.148	24.141	21.725	28.715	30.787	24,7	2,1	-7,7	-10,0	32,2	7,2
9	Deri Ayakkabılar (6403)	44.433	40.329	43.975	51.138	74.697	92.808	112.639	-9,2	9,0	16,3	46,1	24,2	21,4
	- Terlikler	5.630	14.032	14.926	10.263	11.601	15.006	16.520	149,3	6,4	-31,2	13,0	29,4	10,1
	- Ayakkabılar	38.804	26.296	29.049	40.875	63.096	77.802	96.119	-32,2	10,5	40,7	54,4	23,3	23,5
10	Tekstil Ayak.(6404)	17.226	19.543	24.209	22.426	34.606	32.279	27.094	13,4	23,9	-7,4	54,3	-6,7	-16,1
	- Terlikler	15.285	17.043	20.416	19.578	29.499	24.818	18.712	11,5	19,8	-4,1	50,7	-15,9	-24,6
	- Ayakkabılar	1.941	2.500	3.793	2.847	5.107	7.462	8.381	28,8	51,7	-24,9	79,4	46,1	12,3
11	Diğer Ayakkabılar (6405)	8.290	7.438	10.768	9.405	15.123	11.288	12.664	-10,3	44,8	-12,7	60,8	-25,4	12,2
	- Terlikler	1.835	1.842	2.098	2.796	3.609	3.475	2.118	0,4	13,9	33,3	29,1	-3,7	-39,1
	- Ayakkabılar	6.456	5.596	8.670	6.609	11.514	7.813	10.546	-13,3	54,9	-23,8	74,2	-32,1	35,0
12	Ayak. Aksamı (6406) (Ton)	13.941	13.511	13.176	13.845	18.917	22.668	23.026	-3,1	-2,5	5,1	36,6	19,8	1,6
TOPLAM		109.542	114.185	126.116	131.884	183.788	204.917	226.459	4,2	10,4	4,6	39,4	11,5	10,5
Kaynak: TÜİK, DPT														

Tablo 2.71: Ayakkabı Ortalama İhracat Fiyatları									(FOB, \$)					
Sıra No:	Ana Mallar (Fasıl Bazında)	YILLAR							YILLIK ARTIŞLAR (%)					
		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005 T.	2000	2001	2002	2003	2004	2005
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(4/3)	(5/4)	(6/5)	(7/6)	(8/7)	(9/8)
	Ayakkabılar	2,1	1,9	2,2	1,9	2,2	2,9	3,7	-7,3	11,5	-12,5	16,0	32,7	26,3
	- Terlikler	1,2	1,3	1,4	1,1	1,2	1,5	1,7	12,1	4,5	-19,4	12,2	23,2	7,9
	- Ayakkabılar	3,0	2,8	3,4	3,1	4,0	4,9	6,6	-7,8	22,3	-8,1	27,4	23,0	35,4
1	Plastik/Lastik Ay. (6401)-\$/Çift	0,7	1,0	0,8	0,7	1,2	2,2	2,5	36,9	-20,3	-14,9	68,6	89,5	13,1
2	Plastik Ayak. (6402)- \$/Çift	1,3	1,2	1,4	1,3	1,4	1,8	2,3	-3,3	13,3	-8,8	12,8	24,2	28,1
	- Terlikler	0,6	0,6	0,6	0,8	1,1	1,2	1,7	10,5	-0,7	29,6	41,7	8,4	39,9
	- Ayakkabılar	1,7	1,6	2,0	1,6	1,8	2,2	2,8	-4,8	25,0	-17,7	8,1	25,3	23,7
3	Deri Ayakkabılar (6403) - \$/Çift	5,4	5,3	4,8	5,2	5,1	6,7	7,8	-1,7	-9,7	8,5	-1,2	31,3	16,5
	- Terlikler	2,4	2,7	2,3	1,9	1,4	1,9	2,0	10,2	-13,4	-17,0	-24,8	33,8	5,4
	- Ayakkabılar	6,5	11,1	10,5	9,0	9,6	12,8	15,3	69,5	-4,8	-14,4	6,6	33,8	19,1
4	Tekstil Ayakkabı (6404) - \$/Çift	1,5	1,5	1,9	1,3	1,5	1,7	1,7	1,7	27,4	-30,1	11,9	10,2	4,7
	- Terlikler	1,4	1,4	1,8	1,3	1,5	1,6	1,4	0,3	28,0	-28,7	16,3	6,9	-10,3
	- Ayakkabılar	2,4	2,7	2,8	1,8	1,5	1,8	3,2	9,8	5,0	-34,9	-17,8	23,0	72,5
5	Diğer Ayak. (6405) - \$/Çift	1,8	2,2	2,2	1,4	1,8	3,3	4,8	21,3	3,4	-37,9	30,9	79,9	48,4
	- Terlikler	0,8	0,9	0,6	0,5	0,6	1,4	1,4	5,0	-29,4	-12,5	3,8	147,4	0,0
	- Ayakkabılar	2,6	4,2	6,2	4,3	6,3	8,5	9,9	60,0	46,8	-31,5	48,2	33,9	16,5
6	Ayakkabı Aksamı (6406) - \$/Kg	3,4	2,8	3,0	2,8	3,4	4,0	5,0	-16,5	6,8	-6,2	17,9	19,1	25,2

Kaynak: TÜİK, DPT

Tablo 2.72: AB ve Önemli Diğer Ülkelere Ayakkabı Sanayii İhracatı (Miktar Olarak) (Bin Çift)														
Sıra No:	Ana Mallar (Fasıl Bazında)	YILLAR							YILLIK ARTIŞLAR (%)					
		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005 T.	2000	2001	2002	2003	2004	2005
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(4/3)	(5/4)	(6/5)	(7/6)	(8/7)	(9/8)
	<u>Ayakkabılar (1+..+5)</u>	45.551	51.734	52.073	62.193	74.914	62.402	55.150	13,6	0,7	19,4	20,5	-16,7	-11,6
	<u>AB-25 Ülke Toplamı</u>	15.894	16.071	15.604	22.892	29.235	28.914	23.715	1,1	-2,9	46,7	27,7	-1,1	-18,0
	<u>Diğer Ülkeler Toplamı</u>	29.657	35.663	36.469	39.301	45.678	33.488	31.436	20,3	2,3	7,8	16,2	-26,7	-6,1
1	Plastik/Lastik Ayak.(6401)	1.470	1.556	1.790	1.999	2.114	1.793	1.368	5,8	15,0	11,7	5,8	-15,2	-23,7
	AB-25 Ülke Toplamı	84	135	20	94	49	477	74	60,9	-85,1	370,1	-48,5	880,1	-84,6
	Diğer Ülkeler Toplamı	1.386	1.421	1.770	1.904	2.065	1.316	1.295	2,5	24,5	7,6	8,5	-36,3	-1,6
2	Plastik Ayakkabılar (6402)	19.513	26.117	23.605	26.802	26.803	23.816	21.125	33,8	-9,6	13,5	0,0	-11,1	-11,3
	AB-25 Ülke Toplamı	6.215	8.143	6.816	10.863	12.022	11.952	9.448	31,0	-16,3	59,4	10,7	-0,6	-20,9
	- Almanya	191	648	273	906	1.569	1.802	1.907	238,7	-57,8	231,2	73,2	14,9	5,8
	- Yunanistan	466	957	1.706	2.024	2.220	3.050	1.987	105,2	78,4	18,7	9,7	37,4	-34,9
	- Macaristan	1.661	1.642	919	1.672	2.266	2.142	1.458	-1,2	-44,0	82,1	35,5	-5,5	-31,9
	- Polonya	1.303	2.377	2.211	2.436	2.119	1.745	493	82,4	-7,0	10,2	-13,0	-17,7	-71,8
	- Fransa	115	499	315	398	354	611	1.268	335,5	-36,8	26,1	-11,0	72,5	107,7
	Diğer Ülkeler Toplamı	13.298	17.974	16.789	15.938	14.781	11.864	11.677	35,2	-6,6	-5,1	-7,3	-19,7	-1,6
	- Suudi Arabistan	902	2.168	2.643	4.096	2.542	3.459	3.716	140,4	21,9	55,0	-37,9	36,1	7,4
	- Bulgaristan	496	451	421	82	530	1.723	2.770	-9,0	-6,6	-80,6	547,9	225,3	60,8
	- Libya	242	715	514	1.879	2.763	1.654	663	195,0	-28,1	265,6	47,1	-40,1	-59,9
	- Rusya	2.175	4.113	1.179	2.663	1.911	1.234	793	89,2	-71,3	125,8	-28,2	-35,5	-35,7
	- Irak				88	658	396						647,8	-39,9
3	Deri Ayakkabılar (6403)	8.283	7.651	9.239	9.903	14.638	13.854	14.428	-7,6	20,8	7,2	47,8	-5,4	4,1
	AB-25 Ülke Toplamı	2.322	1.757	2.736	2.994	4.104	4.048	4.094	-24,3	55,7	9,4	37,1	-1,4	1,1
	- Almanya	221	250	205	339	585	765	622	13,1	-18,1	65,5	72,6	30,8	-18,6
	- İngiltere	57	53	225	419	597	657	452	-5,8	322,9	85,8	42,6	10,0	-31,2
	- Yunanistan	395	569	548	486	678	681	977	44,0	-3,6	-11,3	39,4	0,5	43,3
	- Fransa	248	329	430	347	487	515	276	32,7	30,6	-19,3	40,5	5,8	-46,5
	- Hollanda	292	257	206	256	341	353	449	-12,0	-20,0	24,5	33,0	3,6	27,2
	Diğer Ülkeler Toplamı	5.962	5.893	6.503	6.909	10.534	9.806	10.335	-1,1	10,3	6,2	52,5	-6,9	5,4

Tablo 2.72: AB ve Önemli Diğer Ülkelere Ayakkabı Sanayii İhracatı (Miktar Olarak) (Bin Çift) (Devamı)															
Sıra No:	Ana Mallar (Fasıl Bazında)	YILLAR							YILLIK ARTIŞLAR (%)						
		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005 T.	2000	2001	2002	2003	2004	2005	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(4/3)	(5/4)	(6/5)	(7/6)	(8/7)	(9/8)	
4	- Suudi Arabistan	1.035	1.531	2.187	1.380	761	685	917	48,0	42,9	-36,9	-44,9	-10,0	34,0	
	- Irak					1.329	4.854	4.119					265,2	-15,1	
	- İsrail	230	230	491	542	742	336	426	0,1	113,6	10,3	37,0	-54,7	26,8	
	- BAE	28	28	64	53	169	188	180	0,8	126,2	-17,2	217,2	11,3	-4,1	
	- Bulgaristan	164	4	4	38	145	558	657	-97,6	7,0	790,9	279,4	285,9	17,8	
	Tekstil Ayakkabılar (6404)	11.617	12.959	12.605	16.694	23.016	19.478	15.612	11,5	-2,7	32,4	37,9	-15,4	-19,8	
	AB-25 Ülke Toplamı	4.443	3.752	3.903	6.235	10.112	10.378	8.253	-15,6	4,0	59,8	62,2	2,6	-20,5	
	- Almanya	227	214	338	986	2.411	2.397	3.274	-5,4	57,6	191,9	144,5	-0,6	36,6	
	- Yunanistan	299	267	695	478	1.066	813	812	-10,6	159,8	-31,3	123,2	-23,7	-0,2	
	- Fransa	53	37	76	196	455	1.005	290	-29,9	102,5	158,4	132,4	120,9	-71,1	
	- Avusturya	8	0	5	40	227	1.448	1.202	-95,4	1.312	642,9	461,7	538,2	-16,9	
	- Hollanda	109	193	177	681	1.569	833	459	78,1	-8,4	284,6	130,3	-46,9	-44,9	
	Diğer Ülkeler Toplamı	7.174	9.207	8.702	10.459	12.903	9.100	7.359	28,3	-5,5	20,2	23,4	-29,5	-19,1	
	5	- Suudi Arabistan	255	405	638	1.931	2.255	867	301	58,4	57,7	202,7	16,7	-61,6	-65,3
- Bulgaristan		140	95	167	21	1.720	1.515	1.231	-32,1	76,3	-87,4	8.050	-11,9	-18,8	
- Ukrayna		621	347	1.288	3.065	2.466	1.730	1.392	-44,0	270,7	137,9	-19,5	-29,8	-19,6	
- Azerbaycan		3	30	2	82	859	1.374	906	869,3	-93,1	3.874	943,4	59,9	-34,1	
- Romanya		3	15	82	241	374	356	417	389,6	446,7	195,3	54,8	-4,8	17,2	
Diğer Ayakkabılar (6405)		4.667	3.452	4.834	6.795	8.344	3.462	2.616	-26,0	40,1	40,6	22,8	-58,5	-24,4	
AB-25 Ülke Toplamı		2.831	2.284	2.129	2.706	2.949	2.059	1.846	-19,3	-6,8	27,1	9,0	-30,2	-10,4	
Diğer Ülkeler Toplamı		1.837	1.167	2.705	4.090	5.395	1.403	770	-36,4	131,7	51,2	31,9	-74,0	-45,1	
6		Ayak. Aksamı (6406) (Ton)	4.098	4.758	4.346	4.868	5.641	5.678	4.607	16,1	-8,7	12,0	15,9	0,6	-18,9
		AB-25 Ülke Toplamı	319	396	307	707	699	1.214	909	24,0	-22,4	130,4	-1,1	73,7	-25,1
		Diğer Ülkeler Toplamı	3.779	4.363	4.039	4.161	4.943	4.464	3.698	15,4	-7,4	3,0	18,8	-9,7	-17,2

Not: Ülke sıralaması 2004 yılı dolar verilerine göre yapılmıştır.

Kaynak: TÜİK, DPT

Tablo 2.73: AB ve Önemli Diğer Ülkelere Ayakkabı Sanayii İhracatı		(FOB, Cari Fiyatlarla, Bin \$)													
Sıra No:	Ana Mallar (Fasıl Bazında)	YILLAR							YILLIK ARTIŞLAR (%)						
		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005 T.	2000	2001	2002	2003	2004	2005	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(4/3)	(5/4)	(6/5)	(7/6)	(8/7)	(9/8)	
	Ayakkabılar (1+..+5)	95.601	100.674	112.941	118.039	164.871	182.249	203.433	5,3	12,2	4,5	39,7	10,5	11,6	
	AB-25 Ülke Toplamı	36.629	31.091	37.954	49.723	78.779	98.661	99.817	-15,1	22,1	31,0	58,4	25,2	1,2	
	Diğer Ülkeler Toplamı	58.973	69.583	74.986	68.316	86.093	83.587	103.617	18,0	7,8	-8,9	26,0	-2,9	24,0	
1	Plastik/Lastik Ayak.(6401)	1.086	1.574	1.442	1.371	2.445	3.928	3.391	44,9	-8,4	-4,9	78,3	60,7	-13,7	
	AB-25 Ülke Toplamı	230	122	102	273	190	477	374	-47,1	-16,1	167,3	-30,5	151,5	-21,6	
	Diğer Ülkeler Toplamı	856	1.453	1.340	1.099	2.255	3.452	3.018	69,6	-7,7	-18,0	105,3	53,1	-12,6	
2	Plastik Ayakkabılar (6402)	24.566	31.790	32.547	33.699	38.001	41.945	47.646	29,4	2,4	3,5	12,8	10,4	13,6	
	AB-25 Ülke Toplamı	10.184	11.441	10.574	13.504	16.763	20.979	20.580	12,3	-7,6	27,7	24,1	25,1	-1,9	
	- Almanya	334	1.178	827	1.501	2.986	5.347	5.710	252,2	-29,8	81,5	99,0	79,1	6,8	
	- Yunanistan	896	986	1.376	1.657	2.408	3.490	2.500	10,1	39,5	20,5	45,3	44,9	-28,4	
	- Macaristan	2.113	1.837	1.602	1.381	2.312	2.698	1.797	-13,1	-12,8	-13,8	67,4	16,7	-33,4	
	- Polonya	2.162	2.875	3.007	2.177	2.121	2.168	823	33,0	4,6	-27,6	-2,6	2,2	-62,0	
	- Fransa	149	728	650	583	880	1.581	4.001	389,4	-10,7	-10,3	50,9	79,7	153,1	
	Diğer Ülkeler Toplamı	14.382	20.349	21.973	20.196	21.238	20.966	27.066	41,5	8,0	-8,1	5,2	-1,3	29,1	
	- Suudi Arabistan	1.818	4.306	5.765	8.060	5.514	8.406	12.295	136,9	33,9	39,8	-31,6	52,4	46,3	
	- Bulgaristan	476	327	732	132	1.200	2.579	4.574	-31,4	123,8	-81,9	807,3	114,8	77,4	
	- Libya	312	630	392	1.160	2.710	2.019	946	101,9	-37,8	196,1	133,6	-25,5	-53,1	
	- Rusya	3.276	4.972	2.770	2.424	2.959	1.716	1.496	51,8	-44,3	-12,5	22,1	-42,0	-12,8	
	- Irak						1.214	1.133					714,4	-6,6	
3	Deri Ayakkabılar (6403)	44.433	40.329	43.975	51.138	74.697	92.808	112.639	-9,2	9,0	16,3	46,1	24,2	21,4	
	AB-25 Ülke Toplamı	14.423	10.352	17.737	24.575	42.473	55.417	58.490	-28,2	71,3	38,6	72,8	30,5	5,5	
	- Almanya	2.657	2.349	2.931	3.781	7.351	11.124	12.905	-11,6	24,8	29,0	94,4	51,3	16,0	
	- İngiltere	385	557	2.459	3.147	6.276	9.428	6.488	44,5	341,8	28,0	99,4	50,2	-31,2	
	- Yunanistan	917	791	1.241	1.875	5.116	9.044	9.358	-13,8	56,9	51,1	172,9	76,8	3,5	
	- Fransa	4.954	4.480	6.290	6.888	10.107	8.610	6.527	-9,6	40,4	9,5	46,7	-14,8	-24,2	
	- Hollanda	1.957	1.301	1.970	3.102	4.139	6.923	9.799	-33,5	51,5	57,4	33,4	67,3	41,5	
	Diğer Ülkeler Toplamı	30.011	29.977	26.238	26.562	32.224	37.390	54.148	-0,1	-12,5	1,2	21,3	16,0	44,8	

Tablo 2.73: AB ve Önemli Diğer Ülkelere Ayakkabı Sanayii İhracatı (Devamı)									(FOB, Cari Fiyatlarla, Bin \$)					
Sıra No:	Ana Mallar (Fasıl Bazında)	YILLAR							YILLIK ARTIŞLAR (%)					
		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005 T.	2000	2001	2002	2003	2004	2005
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(4/3)	(5/4)	(6/5)	(7/6)	(8/7)	(9/8)
4	- Suudi Arabistan	7.686	10.266	10.230	7.157	5.477	5.774	7.627	33,6	-0,4	-30,0	-23,5	5,4	32,1
	- Irak						5.266	5.048				4	326,3	-4,1
	- İsrail	2.896	3.087	4.138	5.307	6.748	4.314	6.223	6,6	34,1	28,3	27,1	-36,1	44,3
	- BAE	317	306	739	811	1.631	3.526	87.848	-3,2	141,0	9,9	101,0	116,2	2.391
	- Bulgaristan	491	48	46	259	458	2.295	2.836	-90,2	-4,3	461,1	76,9	400,7	23,6
	Tekstil Ayakkabılar (6404)	17.226	19.543	24.209	22.426	34.606	32.279	27.094	13,4	23,9	-7,4	54,3	-6,7	-16,1
	AB-25 Ülke Toplamı	7.161	5.670	6.797	7.423	12.556	15.380	12.170	-20,8	19,9	9,2	69,2	22,5	-20,9
	- Almanya	329	580	1.037	1.381	2.990	3.564	4.247	76,2	78,7	33,2	116,4	19,2	19,2
	- Yunanistan	380	237	491	474	1.187	1.739	1.980	-37,6	107,0	-3,4	150,2	46,5	13,8
	- Fransa	145	109	200	329	679	1.683	483	-24,7	83,5	64,6	106,3	148,0	-71,3
	- Avusturya	15	3	26	93	247	1.660	1.335	-82,9	907,4	261,6	166,7	572,6	-19,6
	- Hollanda	207	627	667	963	1.497	1.187	827	203,1	6,3	44,4	55,5	-20,8	-30,3
	Diğer Ülkeler Toplamı	10.065	13.873	17.413	15.003	22.050	16.900	14.923	37,8	25,5	-13,8	47,0	-23,4	-11,7
	- Suudi Arabistan	429	697	979	2.925	5.375	3.099	869	62,4	40,5	198,9	83,7	-42,3	-72,0
	- Bulgaristan	88	94	401	166	1.715	2.588	2.215	6,4	326,2	-58,5	930,8	50,9	-14,4
	- Ukrayna	929	765	2.492	2.918	3.318	2.053	2.122	-17,6	225,6	17,1	13,7	-38,1	3,4
- Azerbaycan	11	86	10	56	880	1.911	1.216	688,1	-88,0	440,6	1.482	117,1	-36,3	
- Romanya	11	13	185	518	1.160	1.161	1.452	22,9	1.292	179,7	124,0	0,0	25,1	
5	Diğer Ayakkabılar (6405)	8.290	7.438	10.768	9.405	15.123	11.288	12.664	-10,3	44,8	-12,7	60,8	-25,4	12,2
	AB-25 Ülke Toplamı	4.631	3.507	2.745	3.949	6.797	6.408	8.203	-24,3	-21,7	43,8	72,1	-5,7	28,0
	Diğer Ülkeler Toplamı	3.659	3.931	8.022	5.456	8.326	4.880	4.461	7,5	104,1	-32,0	52,6	-41,4	-8,6
6	Ayakkabı Aksamı (6406)	13.941	13.511	13.176	13.845	18.917	22.668	23.026	-3,1	-2,5	5,1	36,6	19,8	1,6
	AB-25 Ülke Toplamı	1.194	1.343	1.000	1.869	2.810	4.824	4.034	12,5	-25,6	86,9	50,4	71,7	-16,4
	Diğer Ülkeler Toplamı	12.747	12.168	12.176	11.976	16.107	17.845	18.993	-4,5	0,1	-1,6	34,5	10,8	6,4

Not: - Ülke sıralaması 2004 yılı dolar verilerine göre yapılmıştır.

Kaynak: TÜİK, DPT

5- Ayakkabı Yan Sanayi İhracatı

Yapıştırıcı, boya, tekstil, iplik, suni deri, salpa, çelik aksam, taban, ökçe, kalıp, vardola ihraç edilmektedir. İhracatta, son Rusya krizinden sonra bir duraklamanın ardından, bugünlerde bir kıpırdama başlamıştır.

Ayakkabı yan sanayi ürünleriyle ilgili olarak, gümrük vergilerinden dolayı fiyatta yükselmeler meydana gelmektedir. Kalite standartları yükseltirse ayakkabı yan sanayiinin ihracat şansı yüksektir. Ayrıca, Rusya, Ukrayna ve Orta Doğu ülkelerine yapılacak ihracat için ülkeler bazında özel anlaşmalara ihtiyaç bulunmaktadır.

İhraç fiyatları, PVC taban 1-1,5 dolar, thermo plastik 1.50 – 2,00 dolar, PU 2,0 dolar, kösele taban 8-10 dolar civarı, vardola metresi 50 cent, kalıp 8-10 Dolar civarındadır.

İhracat, Rusya, İran, Romanya, Suriye, Gürcistan, Makedonya, Bulgaristan, Ukrayna ve İsrail, Lübnan, Mısır, Tunus, Fransa ve Hollanda'ya yapılmaktadır. Gedikpaşa'dan özel fatura yöntemi ile de dış satım gerçekleştirilmektedir. Ayakkabı üretiminin azalması dolayısıyla, AB'ye oldukça az ihracat yapılmaktadır. Fransa'ya taban, Hollanda'ya çelik aksam gönderilmektedir. İhracat şansı, tamamen pazarlama tanıtım ve kalitenin yükseltilmesine bağlıdır.

Tablo 2.74: Ayakkabı Yan Ürünleri Sanayii İhracatı		(CIF, Cari Fiyatlarla, Bin \$)											
Sıra No:	Ana Mallar (Fasıl Bazında)	YILLAR					YILLIK ARTIŞLAR (%)						
		2001	2002	2003	2004	2005	2002	2003	2004	2005			
1	Hazır Taban												
	-PVC, PU-640620900011	6.865	8.079	8.489	8.718	9.353	17,7	5,1	2,7	7,3			
	-Kauç.Ahş.-6406201012	3.009	1.518	2.756	3.392	2.517	-49,6	81,6	23,1	-25,8			
2	Kösele												
	-Hakiki Kös.-4104415900	3.601	5	1	-	1	-99,9	-74,7	-	-			
	-Neolit-400821900	147	332	609	685	2.251	126,6	83,2	12,5	228,7			
	-EVA ve Diğ. 39201040	1.043	1.342	2.182	4.418	5.931	28,7	62,6	102,5	34,2			
3	Saya-6406101100	2.107	2.686	4.265	4.005	5.578	27,5	58,8	-6,1	39,3			
4	Ayak. Bağı - 5607900019	149	202	347	366	426	36,1	71,4	5,7	16,2			
5	Aksesuarlar												
	-Fermuar -960719000011	4.144	5.111	7.208	9.460	9.827	23,4	41,0	31,3	3,9			
	-Toka+ Diğ 83089000901	138	337	549	515	1.051	144,1	63,1	-6,1	103,9			
	-Vardola 640699809000	697	403	1.332	3.195	2.431	-42,2	230,7	140,0	-23,9			
6	İç Taban												
	-Deri Art. Salpa-411510	1.576	465	724	1.471	1.072	-70,5	55,8	103,1	-27,1			
	-Selüloz-481190000000	1.266	1.797	2.194	4.303	7.916	41,9	22,1	96,1	84,0			
	-Nonwovendan-560210	198	349	298	998	1.120	76,4	-14,6	235,0	12,2			

Tablo 2.74: Ayakkabı Yan Ürünleri Sanayii İhracatı (Devamı)							(CIF, Cari Fiyatlarla, Bin \$)			
Sıra No:	Ana Mallar (Fasıl Bazında)	YILLAR					YILLIK ARTIŞLAR (%)			
		2001	2002	2003	2004	2005	2002	2003	2004	2005
7	-Çık. İç Taban-64069950 Ayakkabı Yapıştırıcıları	396	860	1.241	647	897	117,2	44,4	-47,9	38,8
	-Hot Melt-391690130000	65	34	109	77	52	-46,8	218,7	-29,9	-32,7
	-Tab,SayYap.3506910090	2.539	3.538	4.957	6.543	9.611	39,4	40,1	32,0	46,9
8	Bitim Mal.321000900019	2.340	2.719	3.793	4.398	5.521	16,2	39,5	16,0	25,5
9	Etiket-Amb.-4819209000									
10	Fort Bombe									
	-Pls.Yap.K.392190600019	23.337	21.707	24.808	27.730	31.715	-7,0	14,3	11,8	14,4
	-Dok.Men.5603941000(x)	2.285	2.913	4.312	5.380	9.907	27,5	48,0	24,8	84,1
	-Pls.Kp.Diğ..5903901000	25	31	84	540	268	24,2	173,0	539,3	-50,3
11	Çivi /Vida-731700400000	6	2	12	9	18	-71,1	630,4	-25,9	100,6
12	Ökçe									
	-Plastik – 640620900012	67	217	388	1.537	881	222,4	78,8	296,6	-42,7
	-Ahşap – 6406910000	5	14	96	79	21	182,5	599,4	-17,7	-73,9
	-Diğerleri – 6406908000									
13	MnSayalık560394100000	1	14	59	37	65	868,1	310,9	-36,8	74,7
14	Saraç İplik-550820100000	35	30	8	201	108	-14,9	-74,7	2550	-46,5
15	Ayak. Makine-84532000	1.125	911	1.316	656	1.578	-19,1	44,6	-50,1	140,4
16	Bıçak-Kesici-82089000	348	676	818	932	1.305	94,3	21,1	13,9	40,1
17	Takviyelik Malzemeler									
	-Sünger ve Diğ-40081100	288	427	885	2.746	4.224	48,4	107,1	210,3	53,8
	-Takviye Bant-59061010	20	3.500	1.839	408	301	17754	-47,5	-77,8	-26,1
	-Tela - 581100000000	43	5	27	181	78	-88,9	460,5	569,1	-56,9
18	Met.Pl.Bom64069980100	30	70	351	1.096	1.927	133,5	401,7	212,5	75,9
19	Kalıplar									
	-Ahşap - 442190989000	1.128	2.687	3.931	4.418	4.198	138,2	46,3	12,4	-5,0
	-Plastik-392690999019	31.776	44.300	61.905	83.648	95.269	39,4	39,7	35,1	13,9
	-Metal-(Diğ.) 73269098									
TOPLAM		115.716	136.591	196.025	261.503	326.401	18,0	43,5	33,4	24,8

(x) Bu kalemdaki istatistikler, aynı GTİP no.lu 13. Sıradaki Dokunmuş ve Dokunmamış Mensucattan Sayalık kalemi içinde yer almaktadır.

6- Deri ve Kürk Giyim, İşlenmiş Kürk İhracatı

İhracata yönelik sanayilerimizden olan deri ve kürk giyim sanayii, deri ve deri ürünleri sanayiindeki gelişmelerin itici gücü olmuştur.

Deri giyim eşyasında 1999-2005 döneminde 2000 yılında 4.815 tona yükselen ihracat, bu yıldan sonra sürekli azalmış, 2004 yılında 3.581 ton olmuştur. 2005 yılında aynı düzeyde gerçekleşmesi beklenmektedir. Değer bazında ihracat, 2000 yılında 268, 2004 yılında 256 milyon dolar olmuştur. 2000-2004 döneminde miktardaki azalışa rağmen, 250-280 milyon dolar arasında seyretmesi fiyat artışından kaynaklanmıştır. Deri giyimde en büyük alıcımız Almanya'dır. Almanya'nın alımlarının azalması toplam deri giyim ihracatımızın ve AB'nin ihracatımız içindeki payının azalmasına yol açan başlıca etkidir. 1999 yılında %80'e yaklaşan AB'nin ihracat içindeki payının 2005 yılında %70'e düşmesi beklenmektedir. İkinci büyük alıcımız Fransa'dır. Bu ülkeye olan ihracat istikrarlı bir seyir izlemektedir. Üçüncü büyük alıcımız olan Rusya'ya yapılan ihracat dalgalı bir seyir çizmektedir. İstanbul Deri Serbest Bölgesine yapılan ihracat değerlendirme dışı bırakılarak, diğer önemli alıcılarımız, alımları birbirine yakın olan ABD ile AB üyesi İspanya ve Hollanda'dır.

Dünyada önemli bir ülke olan ve büyük oranda kuzu kürklerinden oluşan Türkiye'nin kürk giyim eşyası ihracatında 1999-2001 döneminde miktar bazında azalış olmuş, 2002 yılında yüksek oranlı bir artışı takiben, 2003 yılından sonra yeniden azalış eğilimine girmiştir. Değer bazında 1999-2000 yıllarında 76 milyon dolar ile yaklaşık aynı düzeyde olan ihracat 2001-2003 yılları arasında sürekli artarak 147 milyon dolara kadar yükselmiştir. 2004 yılında 127 milyon dolara olan ihracatın 2005 yılında 110 milyon dolara gerilemesi beklenmektedir. Kürk giyim eşyası ortalama fiyatları 1999-2004 dönemine sürekli artış göstermiş, fakat 2005 yılında gerilemiştir. Ülkeler bazında en büyük alıcımız tartışmasız Rusya'dır. İkinci büyük alıcımız ise Almanya'dır. Son bir kaç yıldır ABD'nin alımları da önemli büyüklüğe erişmiştir. Bu üç ülkenin talebi kürk giyim eşyası ihracatını yakından etkilemektedir.

Kuzu kürkü işleme sanayiinde kalite ve teknolojisi ile önemli gelişme kaydetmiş olan ülkemiz, ihracattan çok ülke içi girdi ihtiyacını karşılamaya yönelik çalışmaktadır. Ancak, son yıllarda kuzu kürkü ihracatında artış gözlenmektedir. 1999-2002 döneminde 6-8 milyon dolar olan ihracat, 2004 yılında 21 milyon doları aşmış; 2005 yılında 30 milyon dolara yaklaşması beklenmektedir. Bu kürklerin en büyük alıcısı Rusya'dır. Hong-Kong, Çin ve İtalya birbirlerine yakın alım hacimleriyle diğer başlıca alıcılardır. 2005 yılında AB üyesi Litvanya'ya yapılan yüksek oranlı artış dikkat çekicidir.

Tablo 2.75: Deri ve Kürk Giyim (Hazır Giyim) Sektörü İhracatı (Miktar Olarak) (Ton)														
Sıra No:	Ana Mallar (Fasıl Bazında)	YILLAR							YILLIK ARTIŞLAR (%)					
		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005 T.	2000	2001	2002	2003	2004	2005
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(4/3)	(5/4)	(6/5)	(7/6)	(8/7)	(9/8)
	Deri/Kürk Giyim-İşl.Kürkler													
1	Deri Giyim Eşyası (4203,6506)	4.259	4.815	4.231	4.177	4.166	3.581	3.600	13,1	-12,1	-1,3	-0,3	-14,0	0,5
2	İşl.Kürkler (4302) (Bin Adet)	777	631	496	616	953	1.240	1.830	-18,7	-21,5	24,3	54,6	30,1	47,6
3	Kürk Giyim Eşyası (4303)	971	853	868	1.086	1.076	891	847	-12,2	1,8	25,1	-0,9	-17,2	-4,9

Kaynak: TÜİK, DPT

Tablo 2.76: Deri ve Kürk Giyim (Hazır Giyim) Sektörü İhracatı (FOB, Cari Fiyatlarla, Bin \$)														
Sıra No:	Ana Mallar (Fasıl Bazında)	YILLAR							YILLIK ARTIŞLAR (%)					
		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005 T.	2000	2001	2002	2003	2004	2005
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(4/3)	(5/4)	(6/5)	(7/6)	(8/7)	(9/8)
	Deri/Kürk Giyim-İşl.Kürkler	317.153	350.500	380.069	396.300	418.248	405.130	380.811	10,5	8,4	4,3	5,5	-3,1	-6,0
1	Deri Giyim Eşyası (4203,6506)	231.709	267.682	279.735	257.949	258.629	256.086	240.948	15,5	4,5	-7,8	0,3	-1,0	-5,9
2	İşlenmiş Kürkler (4302)	8.655	7.087	6.045	7.373	12.497	21.577	29.062	-18,1	-14,7	22,0	69,5	72,6	34,7
3	Kürk Giyim Eşyası (4303)	76.789	75.731	94.289	130.978	147.121	127.468	110.800	-1,4	24,5	38,9	12,3	-13,4	-13,1

Kaynak: TÜİK, DPT

Tablo 2.77: Deri ve Kürk Giyim (Hazır Giyim) Ortalama İhracat Fiyatları (FOB, \$)														
Sıra No:	Ana Mallar (Fasıl Bazında)	YILLAR							YILLIK ARTIŞLAR (%)					
		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005 T.	2000	2001	2002	2003	2004	2005
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(4/3)	(5/4)	(6/5)	(7/6)	(8/7)	(9/8)
	Deri/Kürk Giyim-İşl.Kürkler													
1	Deri Giy. Eş.(4203,6506)-\$/Kg	54,4	55,6	66,1	61,8	62,1	71,5	66,9	2,2	18,9	-6,6	0,5	15,2	-6,4
2	İşl. Kürkler (4302) - \$/Adet	11,1	11,2	12,2	12,0	13,1	17,4	15,9	0,7	8,7	-1,9	9,6	32,7	-8,8
3	Kürk Giy. Eşyası (4303) - \$/Kg	79,1	88,8	108,6	120,6	136,7	143,0	130,7	12,3	22,3	11,1	13,3	4,6	-8,6

Kaynak: TÜİK, DPT

Tablo 2.78: AB ve Önemli Diğer Ülkelere Deri ve Kürk Giyim (Hazır Giyim) Sanayii İhracatı (Miktar Olarak) (Ton)														
Sıra No:	Ana Mallar (Fasıl Bazında)	YILLAR							YILLIK ARTIŞLAR (%)					
		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005 T.	2000	2001	2002	2003	2004	2005
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(4/3)	(5/4)	(6/5)	(7/6)	(8/7)	(9/8)
1	Deri/Kürk Giyim-İşl. Kürk													
	Deri Giy.Eşy.(4203,6506)	4.259	4.815	4.231	4.177	4.166	3.581	3.600	13,1	-12,1	-1,3	-0,3	-14,0	0,5
	AB-25 Ülke Toplamı	3.455	3.678	3.131	2.927	2.828	2.381	2.545	6,5	-14,9	-6,5	-3,4	-15,8	6,9
	- Almanya	1.735	1.769	1.353	1.216	1.162	819	978	2,0	-23,6	-10,1	-4,5	-29,5	19,3
	- Fransa	745	745	700	591	611	514	593	0,1	-6,0	-15,6	3,4	-15,9	15,2
	- Hollanda	182	175	218	251	252	224	198	-3,7	24,5	15,0	0,4	-11,1	-11,8
	- İspanya	252	308	389	283	240	220	240	22,4	26,2	-27,2	-15,3	-8,3	9,3
	- Yunanistan	24	18	28	53	105	133	80	-24,8	54,2	90,1	99,2	26,6	-39,5
	Diğer Ülkeler Toplamı	804	1.138	1.099	1.250	1.338	1.200	1.056	41,4	-3,3	13,7	7,0	-10,3	-12,0
	- Rusya	285	343	198	236	231	244	240	20,3	-42,2	19,5	-2,3	5,5	-1,4
	- İstanbul Deri Ser. Böl.	3	69	183	187	257	213	135	2.412	162,8	2,5	37,5	-17,3	-36,4
	- ABD	224	271	296	317	277	187	211	21,0	9,3	7,0	-12,4	-32,5	12,6
	- İsviçre	50	36	37	30	26	43	34	-26,3	0,2	-18,8	-11,5	62,0	-20,2
	- Kanada	21	47	41	39	31	29	28	128,7	-12,1	-6,1	-19,1	-6,8	-5,7
- BAE	8	7	23	21	20	21	13	-12,5	228,6	-8,7	-4,8	5,0	-38,1	
2	İşl. Kürkler(4302)(Bin Ad)	777	631	496	616	953	1.240	1.830	-18,7	-21,5	24,3	54,6	30,1	47,6
	AB-25 Ülke Toplamı	158	164	54	201	418	466	658	3,5	-67,2	274,5	107,7	11,6	41,0
	- İtalya	21	8	11	117	206	219	96	-63,7	46,4	957,6	75,7	6,5	-56,3
	- Litvanya	0	0	0	0	1	49	113	-	-	-	-	6.060	130,8
	- Almanya	87	130	36	12	6	39	56	48,4	-72,4	-65,1	-48,2	509,6	42,8
	Diğer Ülkeler Toplamı	618	468	442	415	535	773	1.172	-24,4	-5,5	-6,1	28,9	44,5	51,6
	- Rusya	181	199	221	196	140	374	423	9,9	11,3	-11,3	-28,8	167,3	13,1
	- Hong-Kong	141	17	4	25	139	132	78	-87,7	-77,3	533,9	451,5	-4,7	-41,1
- Çin	0	7	1	54	73	63	176	1.466	-83,6	4.657	34,7	-13,8	180,4	
3	Kürk Giyim Eşyası (4303)	971	853	868	1.086	1.076	891	847	-12,2	1,8	25,1	-0,9	-17,2	-4,9
	AB-25 Ülke Toplamı	405	297	225	324	322	349	308	-26,7	-24,1	43,9	-0,7	8,3	-11,7
	- Almanya	262	188	125	173	154	163	135	-28,2	-33,6	38,0	-10,9	5,9	-17,2

Tablo 2.78: AB ve Önemli Diğer Ülkelere Deri ve Kürk Giyim (Hazır Giyim) Sanayii İhracatı (Miktar Olarak) (Ton) (Devamı)														
Sıra No:	Ana Mallar (Fasıl Bazında)	YILLAR							YILLIK ARTIŞLAR (%)					
		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005 T.	2000	2001	2002	2003	2004	2005
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(4/3)	(5/4)	(6/5)	(7/6)	(8/7)	(9/8)
	- Fransa	50	35	29	43	42	40	38	-30,5	-16,3	46,8	-2,9	-2,8	-5,7
	- Finlandiya	0	0	12	1	13	30	37	-47,5	9.950	-93,4	1.647	125,4	21,5
	- Hollanda	17	9	13	24	30	24	16	-44,7	42,4	80,5	22,1	-19,7	-31,5
	- İspanya	25	14	12	19	14	14	25	-42,5	-17,3	65,5	-29,4	6,0	72,6
	Diğer Ülkeler Toplamı	566	556	643	761	754	542	539	-1,8	15,6	18,5	-0,9	-28,1	-0,5
	- Rusya	391	345	463	633	599	394	339	-11,7	34,2	36,6	-5,3	-34,2	-14,0
	- ABD	88	144	103	88	100	92	82	62,9	-28,6	-14,2	13,4	-8,0	-11,4
	- Japonya	8	5	15	5	12	14	6	-43,2	225,6	-68,3	158,5	13,5	-54,3
	- Kanada	2	4	6	8	10	8	9	147,0	37,7	32,8	17,6	-16,3	17,6
	- Ukrayna	1	7	30	4	4	6	8	649,8	324,9	-85,7	-4,4	56,6	21,4

Not: Ülke sıralaması 2004 yılı dolar verilerine göre yapılmıştır.

Kaynak: TÜİK, DPT

Tablo 2.79: AB ve Önemli Diğer Ülkelere Deri ve Kürk Giyim (Hazır Giyim) Sektörü İhracatı (FOB, Cari Fiyatlarla, Bin \$)														
Sıra No:	Ana Mallar (Fasıl Bazında)	YILLAR							YILLIK ARTIŞLAR (%)					
		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005 T.	2000	2001	2002	2003	2004	2005
1	Deri/Kürk Giyim-İşl. Kürk	317.153	350.500	380.069	396.300	418.248	405.130	380.811	10,5	8,4	4,3	5,5	-3,1	-6,0
	AB-25 Ülke Toplamı	221.544	225.296	231.689	230.121	235.150	235.573	232.189	1,7	2,8	-0,7	2,2	0,2	-1,4
	Diğer Ülkeler Toplamı	95.609	125.204	148.380	166.179	183.097	169.558	148.622	31,0	18,5	12,0	10,2	-7,4	-12,3
	Deri Giy. Eşy.(4203,6506)	231.709	267.682	279.735	257.949	258.629	256.086	240.948	15,5	4,5	-7,8	0,3	-1,0	-5,9
	AB-25 Ülke Toplamı	183.425	190.581	202.421	182.927	180.381	175.498	170.783	3,9	6,2	-9,6	-1,4	-2,7	-2,7
	- Almanya	99.285	92.389	91.900	85.606	74.585	67.571	65.928	-6,9	-0,5	-6,8	-12,9	-9,4	-2,4
	- Fransa	34.143	35.537	38.156	31.577	34.972	34.372	36.054	4,1	7,4	-17,2	10,8	-1,7	4,9
	- Hollanda	8.940	9.188	13.380	15.189	16.604	16.299	14.637	2,8	45,6	13,5	9,3	-1,8	-10,2
	- İspanya	11.806	16.567	25.146	15.774	16.105	15.819	17.405	40,3	51,8	-37,3	2,1	-1,8	10,0
	- Yunanistan	1.336	1.362	1.614	3.154	6.586	9.052	5.303	2,0	18,5	95,4	108,8	37,4	-41,4
	Diğer Ülkeler Toplamı	48.285	77.102	77.314	75.022	78.248	80.588	70.165	59,7	0,3	-3,0	4,3	3,0	-12,9
	- Rusya	21.086	26.032	16.463	23.505	20.005	25.606	27.278	23,5	-36,8	42,8	-14,9	28,0	6,5
	- İstanbul Deri Ser. Böl.	129	6.110	16.567	18.658	23.617	19.895	11.154	4.651	171,1	12,6	26,6	-15,8	-43,9
	- ABD	15.753	20.466	22.885	20.474	21.727	15.184	15.635	29,9	11,8	-10,5	6,1	-30,1	3,0
	- İsviçre	2.835	2.764	3.240	2.734	2.327	5.024	3.601	-2,5	17,2	-15,6	-14,9	115,9	-28,3
- Kanada	1.144	2.894	3.051	2.616	2.410	2.270	2.093	153,0	5,4	-14,2	-7,9	-5,8	-7,8	
- BAE	222	360	287	436	994	2.021	816	62,2	-20,3	51,9	128,0	103,3	-59,6	
2	İşlenmiş Kürkler (4302)	8.655	7.087	6.045	7.373	12.497	21.577	29.062	-18,1	-14,7	22,0	69,5	72,6	34,7
	AB-25 Ülke Toplamı	2.521	1.991	626	2.375	3.522	6.647	10.843	-21,0	-68,6	279,3	48,3	88,7	63,1
	- İtalya	249	182	143	1.340	1.503	2.021	1.972	-26,8	-21,4	836,7	12,1	34,5	-2,4
	- Litvanya	0	0	0	0	6	891	2.246	-	-	-	-	13766	152,1
	- Almanya	1.251	1.235	306	219	109	828	1.220	-1,3	-75,2	-28,3	-50,2	657,7	47,4
	Diğer Ülkeler Toplamı	6.134	5.095	5.419	4.998	8.976	14.930	18.219	-16,9	6,4	-7,8	79,6	66,3	22,0
	- Rusya	2.210	2.732	2.293	2.651	2.262	8.379	8.469	23,6	-16,1	15,6	-14,7	270,4	1,1
3	- Hong-Kong	1.671	165	80	632	3.543	1.907	1.475	-90,1	-51,7	691,6	460,3	-46,2	-22,7
	- Çin	59	118	58	642	1.106	1.226	1.361	99,2	-50,6	1.003	72,2	10,8	11,0
	Kürk Giyim Eşyası (4303)	76.789	75.731	94.289	130.978	147.121	127.468	110.800	-1,4	24,5	38,9	12,3	-13,4	-13,1
	AB-25 Ülke Toplamı	35.598	32.724	28.642	44.819	51.247	53.428	50.563	-8,1	-12,5	56,5	14,3	4,3	-5,4

Tablo 2.79: AB ve Önemli Diğer Ülkelere Deri ve Kürk Giyim (Hazır Giyim) Sektörü İhracatı (Devamı)									(FOB, Cari Fiyatlarla, Bin \$)					
Sıra No:	Ana Mallar (Fasıl Bazında)	YILLAR							YILLIK ARTIŞLAR (%)					
		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005 T.	2000	2001	2002	2003	2004	2005
	- Almanya	27.086	23.073	19.006	25.528	26.497	27.299	22.817	-14,8	-17,6	34,3	3,8	3,0	-16,4
	- Fransa	2.312	2.790	3.228	6.467	7.850	7.352	7.866	20,7	15,7	100,3	21,4	-6,3	7,0
	- Finlandiya	36	17	411	115	1.434	3.815	6.447	-51,3	2.258	-72,1	1.151	166,0	69,0
	- Hollanda	923	860	1.067	2.266	3.300	2.682	1.647	-6,8	24,0	112,5	45,6	-18,7	-38,6
	- İspanya	1.675	1.014	1.003	1.937	1.796	2.144	3.279	-39,4	-1,1	93,0	-7,3	19,4	53,0
	Diğer Ülkeler Toplamı	41.191	43.007	65.647	86.159	95.873	74.040	60.237	4,4	52,6	31,2	11,3	-22,8	-18,6
	- Rusya	30.665	27.793	46.887	67.929	69.574	49.035	36.619	-9,4	68,7	44,9	2,4	-29,5	-25,3
	- ABD	4.520	8.903	10.474	13.293	16.865	15.830	14.139	97,0	17,6	26,9	26,9	-6,1	-10,7
	- Japonya	828	643	2.296	953	3.036	3.436	1.677	-22,3	256,8	-58,5	218,6	13,2	-51,2
	- Kanada	191	417	579	878	1.074	999	861	117,8	39,1	51,6	22,3	-7,0	-13,8
	- Ukrayna	147	807	3.020	617	513	843	536	447,5	274,1	-79,6	-17,0	64,5	-36,4

Not: Ülke sıralaması 2004 yılı dolar verilerine göre yapılmıştır.

Kaynak: TÜİK, DPT

7- Deri Kimyasalları İhracatı

Üç ana grupta toplanabilecek deri kimyasalları ihracatı incelendiğinde yıllar içinde 3202 faslında bir artış gözlenmektedir. Bu artış özellikle dünya çapında bir rekabet alanı oluşturulmuş olan bazik krom sülfata bağlıdır. Dünyanın başlıca Krom sülfat üreticisi bir konumda bulunan Şişecam Kimyasallar grubu Soda A.Ş.'nin ihracat başarısından kaynaklanmaktadır.

A grubu içinde bulunan yağlama maddelerinde de önümüzdeki dönemlerde artış beklenmelidir. Özellikle Orta Doğu ve Arap Ülkeleri, Türk Cumhuriyetleri, Rusya Federal Cumhuriyeti, Ukrayna gibi ülkelere bu fasılda ihracat artışı kestirmek gerçekçidir. C grubu ise deri sanayinin de kullandığı, fakat çoğunlukla başka sanayilerde de girdi oluşturan kalemlerdir. Bunun ne kadarının deri sanayine ait olabileceği çok kesin tahmin edilememektedir.

8- Deri ve Ayakkabı Makineleri İhracatı

1990'lı yıllarda organize deri sanayii bölgelerine yapılan taşınmalar ve diğer illerde yapılan yoğun yatırımlar deri işleme makinelerine büyük bir talep yaratmıştır. Bu talep yerli deri işleme makineleri sanayiinde gelişmeye neden olmuştur. Bu nedenle deri işleme makineleri ayakkabı makineleri sanayiine oranla daha fazla gelişmiştir. 1990'lı yılların sonundan itibaren ayakkabı sanayiinde de yatırımların yoğunlaşması ayakkabı makineleri sanayiinde olumlu gelişmelere yol açmıştır.

Deri işleme sanayiinde yatırımlar normal düzeylerine dönmesi bu makine üreticilerini yeni pazarlar aramaya yöneltmiş ve ihracat başlamıştır. Belli ülkelere ihracatın belirgin ölçüde yoğunlaşmadığı görülmekte ve 4-5 milyon dolar ile önemli düzeyde olmayan ihracat yaklaşık 50 ülkeye yapılmaktadır. İleri yıllarda sektörde iyileştirmeler yapıldığı takdirde ülkemizin deri işleme ve ayakkabı makineleri sanayiinde önemli bir ülke olabileceği söylenebilir.

Tablo 2.80: Deri Kimyasalları İhracatı (Miktar Olarak) (Ton)

Sıra No:	Ana Mallar (Fasıl Bazında)	YILLAR							YILLIK ARTIŞLAR (%)					
		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005 T.	2000	2001	2002	2003	2004	2005
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(4/3)	(5/4)	(6/5)	(7/6)	(8/7)	(9/8)
A)	Deri İşleme Sanayiinde Kullanılanlar													
1	Bitki Menşeli Tanen ve Hülasa (3201)	1.587	1.132	1.061	1.445	1.853	891	1.213	-28,7	-6,3	36,3	28,2	-51,9	36,2
2	Sen.Org.Anorg.Mad.veMüst.(3202,3210)	21.821	24.678	24.507	31.195	31.944	42.154	44.086	13,1	-0,7	27,3	2,4	32,0	4,6
3	Yağlama Müstahzarları (3403)	545	689	578	1.003	1.173	915	702	26,6	-16,2	73,6	16,9	-21,9	-23,3
4	Deri/Kösele Boya ve Cilaları (3405)	282	271	158	453	451	443	392	-3,6	-41,8	186,8	-0,4	-1,9	-11,4
5	Müstahzar Apreler (3810)	884	564	629	994	814	987	992	-36,1	11,4	58,0	-18,0	21,2	0,5
B)	Ayakkabı Boya ve Cilaları (3405)	3.357	4.629	5.014	6.225	6.941	6.576	8.256	37,9	8,3	24,2	11,5	-5,3	25,6
C)	Deri ve Diğ. Sanayilerde Kullanılanlar													
6	Bitkisel ve Hayvansal Sınai Yağlar (15)	31.775	16.375	18.363	25.737	50.991	28.605	27.881	-48,5	12,1	40,2	98,1	-43,9	-2,5
7	Tuz, Magnezyum Oksit, Kireç (25)	47.639	26.928	48.205	53.280	42.287	32.708	42.498	-43,5	79,0	10,5	-20,6	-22,7	29,9
8	Solv.Nafta, Krezol, Vazelin, Parafin (27)	3.193	1.118	1.248	2.559	1.697	3.850	6.546	-65,0	11,7	105,0	-33,7	126,8	70,0
9	İskarası, Asit, Klorür, Fosfatlar vb(28)	533.106	511.334	487.771	141.048	135.730	141.342	147.391	-4,1	-4,6	-71,1	-3,8	4,1	4,3
10	Alkoller, Asit, Asetatlar, Stearat vb.(29)	9.924	13.506	13.109	22.563	24.738	22.504	21.862	36,1	-2,9	72,1	9,6	-9,0	-2,9
11	Boya, Pigment, Lak(3204,3205,3206)	2.405	2.440	2.692	4.019	4.145	5.366	6.203	1,5	10,3	49,3	3,1	29,5	15,6
12	Benz.Sülf.Asit, Müstahzar(3402,3403)	1.761	4.947	2.751	2.957	18.341	20.055	4.925	180,9	-44,4	7,5	520,3	9,3	-75,4
13	Albumin, Jelatin ve Türevleri (35)	31	7	48	28	46	53	51	-78,0	597,2	-42,0	65,8	13,7	-3,6
14	Yağ Asiti,Dezenf.,Sınai Yağ Alkolu (38)	21.079	11.416	3.829	8.304	7.652	7.619	4.203	-45,8	-66,5	116,8	-7,9	-0,4	-44,8

Kaynak: TÜİK, DPT

Tablo 2.81: Deri Kimyasalları İhracatı		(FOB, Cari Fiyatlarla, Bin \$)													
Sıra	Ana Mallar	YILLAR							YILLIK ARTIŞLAR (%)						
No:	(Fasıl Bazında)	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005 T.	2000	2001	2002	2003	2004	2005	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(4/3)	(5/4)	(6/5)	(7/6)	(8/7)	(9/8)	
A)	Deri İşleme Sanayisinde Kullanılanlar	19.035	17.772	17.066	19.993	21.173	26.482	37.043	-6,6	-4,0	17,2	5,9	25,1	39,9	
1	Bitki Menşeli Tanen ve Hülasa (3201)	2.405	879	777	1.012	1.281	908	1.274	-63,4	-11,7	30,2	26,5	-29,1	40,3	
2	Sen.Org.Anorg.Mad.veMüst.(3202,3210)	14.366	14.991	14.620	15.764	16.058	21.200	31.180	4,3	-2,5	7,8	1,9	32,0	47,1	
3	Yağlama Müstahzarları (3403)	540	641	537	944	1.256	1.031	969	18,8	-16,2	75,6	33,0	-17,9	-6,1	
4	Deri/Kösele Boya ve Cilaları (3405)	524	451	300	865	1.336	1.477	1.463	-13,9	-33,5	188,6	54,4	10,5	-0,9	
5	Müstahzar Apreler (3810)	1.200	809	831	1.408	1.242	1.865	2.156	-32,6	2,8	69,3	-11,8	50,2	15,6	
B)	Ayakkabı Boya ve Cilaları (3405)	7.233	10.092	8.868	10.636	13.619	15.020	22.878	39,5	-12,1	19,9	28,0	10,3	52,3	
C)	Deri ve Diğ. Sanayilerde Kullanılanlar	114.849	90.871	85.495	63.665	102.325	104.613	112.107	-20,9	-5,9	-25,5	60,7	2,2	7,2	
6	Bitkisel ve Hayvansal Sınai Yağlar (15)	22.905	10.070	10.731	14.733	36.019	25.709	27.482	-56,0	6,6	37,3	144,5	-28,6	6,9	
7	Tuz, Magnezyum Oksit, Kireç (25)	3.239	1.383	2.477	2.437	2.128	1.652	2.597	-57,3	79,0	-1,6	-12,7	-22,4	57,2	
8	Solv.Nafta, Krezol, Vazelin, Parafin (27)	1.435	591	683	1.338	1.006	2.192	4.601	-58,8	15,6	96,0	-24,8	117,9	109,9	
9	İskarası, Asit, Klorür, Fosfatlar vb(28)	63.076	53.691	51.968	15.911	15.627	18.596	28.385	-14,9	-3,2	-69,4	-1,8	19,0	52,6	
10	Alkoller, Asit, Asetatlar, Stearat vb.(29)	6.953	11.747	10.097	13.861	17.441	18.316	19.855	68,9	-14,0	37,3	25,8	5,0	8,4	
11	Boya, Pigment, Lak(3204,3205,3206)	6.337	5.533	5.470	10.059	12.460	16.065	19.595	-12,7	-1,1	83,9	23,9	28,9	22,0	
12	Benz.Sülf.Asit, Müstahzar(3402,3403)	1.826	4.698	2.582	2.400	13.379	16.349	5.715	157,3	-45,0	-7,0	457,5	22,2	-65,0	
13	Albumin, Jelatin ve Türevleri (35)	131	22	57	39	166	178	169	-83,3	160,6	-32,2	330,7	7,2	-5,2	
14	Yağ Asiti,Dezenf.,Sınai Yağ Alkolu (38)	8.948	3.137	1.431	2.887	4.100	5.557	3.709	-64,9	-54,4	101,8	42,0	35,5	-33,2	

Kaynak: TÜİK, DPT

Tablo 2.82: Deri ve Ayakkabı Makineleri İhracatı (Miktar Olarak) (Ton)

Sıra No:	Ana Mallar (Fasıl Bazında)	YILLAR							YILLIK ARTIŞLAR (%)					
		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005 T.	2000	2001	2002	2003	2004	2005
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(4/3)	(5/4)	(6/5)	(7/6)	(8/7)	(9/8)
1	Deri İşleme Makineleri	652	588	879	784	1.288	1.543	655	-9,8	49,6	-10,8	64,2	19,8	-57,6
2	Ayakkabı Makineleri	307	272	414	330	153	90	234	-11,4	52,4	-20,2	-53,6	-41,1	158,7
3	Diğer makine ve cihazlar	151	62	131	55	88	21	45	-58,8	110,7	-58,1	60,0	-75,6	110,5
4	Aksam ve parçalar	95	164	182	89	115	80	178	72,4	10,8	-51,3	29,9	-30,6	122,4

Kaynak: TÜİK, DPT**Tablo 2.83: Deri ve Ayakkabı Makineleri İhracatı****(CIF, Cari Fiyatlarla, Bin \$)**

Sıra No:	Ana Mallar (Fasıl Bazında)	YILLAR							YILLIK ARTIŞLAR (%)					
		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005 T.	2000	2001	2002	2003	2004	2005
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(4/3)	(5/4)	(6/5)	(7/6)	(8/7)	(9/8)
1	Deri İşleme Makineleri	2.366	2.166	1.998	2.482	3.662	4.223	2.504	-8,5	-7,7	24,2	47,5	15,3	-40,7
2	Ayakkabı Makineleri	901	699	1.125	911	1.316	656	1.723	-22,4	60,9	-19,1	44,6	-50,1	162,4
3	Diğer makine ve cihazlar	580	372	435	102	276	126	181	-35,8	16,9	-76,7	171,3	-54,4	43,9
4	Aksam ve parçalar	316	620	574	299	457	492	1.070	96,1	-7,5	-48,0	53,0	7,7	117,4
TOPLAM		4.164	3.857	4.133	3.793	5.711	5.497	5.477	-7,4	7,1	-8,2	50,6	-3,7	-0,4

Kaynak: TÜİK, DPT

2.1.3. Fiyatlar

Deri ve deri ürünlerinin fiyatları son derece değişik olup, moda ve efektlere, deri orijinine ve uygulanan teknoloji ve pazar talebine göre büyük farklılıklar göstermektedir. Bu nedenle gösterge niteliğinde bir fiyat listesi oluşturulamamaktadır.

2.1.4. Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Sektörün sorunları ve çözüm önerileri şematik olarak aşağıda gösterilmiştir.

Sorunlar	Çözüm Önerileri
<p>Özel Fatura ve Bavul Ticareti:</p> <p>Bulgaristan Gümrük İdaresi, ülkemiz üreticilerine kolaylık sağlaması bakımından yasal çerçeve altına alınan "Özel Fatura" ile yapılacak ithalatları kabul etmek istememekte; ancak ithalatın mutlaka "Özel Fatura" kapsamında yapılması gerekliliği söz konusu ise bu faturaların ülkemiz resmi makamlarınca onaylı olmasını talep etmektedir.</p> <p>Havayolu ile yapılan gönderimlerde olmasa da karayolu ile yapılan gönderimler de sıkıntı yaşanabileceği; keza Bulgaristan bizim için diğer Balkan ülkelerine açılan kapı niteliğinde olup Bulgar makamlarınca alınması muhtemel tedbirlerin sadece bu ülke ile değil diğer Balkan ülkeleri ile olan ticari ilişkilerimizi de olumsuz yönde etkileyecektir.</p> <p>Bulgaristan Gümrük İdaresi Başkanınca, Türk tarafınca gerekli önlemler alınmaması halinde bavul ticareti yoluyla yapılan ithalata izin verilmeyeceği ifade edilmiş ve Gümrük Müsteşarlığımızın Bulgar makamlar nezdinde yaptığı girişimlerle anılan ülke makamlarının yolcu beraberli eşya girişlerine 31/12/2005 tarihine kadar izin verilmesi temin edilmiştir.</p>	<p>Özel Fatura ve Bavul Ticareti:</p> <p>Deri Sektörü için hayati öneme sahip konulardan birisi olan bavul ticaretine ilişkin her bir kısıtlama sektördeki üreticileri mağdur ederken ülkemiz ihracatına da olumsuz yansımaktadır.</p> <p>Tarafların haklı mağduriyetlerinin fikir birliği çerçevesinde çözülmesi gerekmektedir.</p>
<p>Üçüncü Ülkelerden Yapılan İthalat ve Haksız Rekabet:</p> <p>Sektör Uzak Doğu menşeli ürünlerin ucuz ve düşük fatura bedelli olarak ithal edilebilmeleri nedeniyle haksız rekabete maruz kalmaktadır.</p> <p>Uzakdoğu'dan ithal edilen ve suni deriden mamul deri ürünleri ülke içinde doğal deri gibi lanse edilerek satılmakta hem tüketici yanıltılmakta hem de haksız rekabete neden olmaktadır.</p>	<p>Üçüncü Ülkelerden Yapılan İthalat ve Haksız Rekabet:</p> <p>Halihazırda uygulanan kur politikası ülke genelinde olumlu sonuçlar verse de deri ve deri mamulleri sektörünün her geçen gün artan ithalat karşısında ve ihracatta rekabet edilebilir fiyat belirleyememekten daralma yaşamaktadır.</p> <p>Deri ve deri mamulleri sektörü suni deriden mamul ürünlere karşı olmamakla birlikte haksız rekabetin kaldırılması amacıyla "Etiket, Fiyat ve Tarife Listeleri Yönetmeliği" ile "Tüketicinin Satın Alacağı Ayakkabıların Temel Unsurlarının</p>

	<p>Yapımında Kullanılan Malzemelerin Etiketlenmesine Dair Yönetmeliğin" süratle uygulanması ve Uzakdoğu ülkeleri başta olmak üzere üçüncü ülkelerden yapılan ithalatlarda yukarıda bahsi geçen mevzuat hükümlerinin uygulanması kapsamında malın menşei ve hangi hammaddeden üretildiğinin belirtilmesinin yanı sıra varsa ithal edilen ürüne ilişkin TSE standardının da aranması haksız rekabetin önlenmesine büyük katkı sağlayacaktır.</p>
<p>Üçüncü Ülkelerden Yapılan İthalat ve Haksız Rekabet II:</p> <p>Diğer bir önemli sorun ise başta Çin olmak üzere uzak doğu ülkelerinin kendi pazarımızda ve uluslararası pazarlarda artan ithalat baskısı ve yarattığı haksız rekabettir.</p> <p>2004 yılında deri ürünlerinde tüm ülkelerden yapılan ithalat %11.1'lik artışla 1,12 milyar \$'a çıkarken Çin'den yapılan ithalat %111 artışla 217 milyon \$'a yükselmiştir. 2005 yılının ilk 6 aylık döneminde tüm ülkelerden yapılan ithalat %5,9 artarken Çin'den yapılan ithalat %108,3 artmıştır.</p> <p>Diğer taraftan Çin ve diğer uzak doğu ülkelerinden yapılan ithalat oransal olarak artmasının yanı sıra gittikçe yükselen oranda nihai ürünlere kaymaktadır. Sektör için asıl tehlike budur.</p> <p>Ayrıca, Çin'den ve diğer uzak doğu ülkelerinden yapılan ithalat çevre ve insan sağlığına uygun olmayan koşullarda ve sübvansiyonlu olarak üretilmekte ve ihraç edilmektedir. Bu da sektörümüz açısından haksız rekabet yaratmaktadır.</p> <p>Bunun için uzak doğu kaynaklı ithalatın kontrolünde daha hassas davranılmasında fayda bulunmaktadır.</p>	<p>Üçüncü Ülkelerden Yapılan İthalat ve Haksız Rekabet II:</p> <p>Çin'e ve diğer ülkelerden yapılan ithalatla ilgili önlem alınması için sektörümüzün bazı talepleri vardır. Bunlar;</p> <ul style="list-style-type: none"> -İhtisas gümrüklerinin sayısının azaltılması, -Ülkemizde halen zorunlu uygulamada bulunan Etiket Yönetmeliği (13.06.2003 tarihli, 25137 sayılı resmi gazete) ve Tüketicinin satın alacağı ayakkabıların temel unsurlarının yapımında kullanılan malzemelerin etiketlenmesine dair yönetmelik (09.08.2005 tarihli, 25901 sayılı resmi gazete) hükümlerinin gümrüklerde hassasiyetle uygulanmasının sağlanması, -İthalatında ciddi artış görülen deri ürün gruplarında korunma önlemleri alınması. -Azo boyar maddelerin ülkemizde kullanımı, üretimi ve ithalatını yasaklayan ithalat tebliğinin gümrüklerde uygulanmasının sağlanmasıdır.
<p>ATR Belgesi Kapsamında Yapılan İthalat İşlemleri:</p> <p>Deri ve deri mamullerinin ithalat işlemleri 27/02/2004 tarih ve 005261 sayılı yazı ile belirlenen üç gümrük kapısından yapılmaktadır. (İstanbul - Desbaş, İzmir - Menemen ve Gaziantep Gümrük Müdürlüğü) Daha sonra yapılan bir düzenleme ile Halkalı Gümrük İdaresi de listeye eklenmiştir. Ancak başta uzak doğu ülkeleri olmak üzere üçüncü ülkelerden çıkıp önce Avrupa Birliği ülkelerinden herhangi birisine gelen ve burada ATR belgesi düzenlenen deri ve</p>	<p>ATR Belgesi Kapsamında Yapılan İthalat İşlemleri:</p> <p>Yayınlanacak bir Tebliğ kapsamında deri ve deri mamullerinin ithalatı esnasında ATR Belgesi olsa dahi geldiği gümrük kapısında değil bu iş için yetkilendirilmiş gümrük idarelerinde ithalatının yapılması sağlanmalıdır. Ayrıca daha sonra ilave edilen Halkalı Gümrük İdaresinin de kapsam dışı bırakılarak önceki uygulamaya dönülmesi denetim işlemlerinin daha hızlı ve kolay yapılmasını sağlayacaktır.</p>

<p>deri mamullerinin belirlenen ihtisas gümrüklerinden başka geldiği gümrük idaresinde de ithalat işlemleri yapılmaktadır.</p> <p>Bu durumda direkt olarak ülkemize ithal edildiğinde elde edilecek Gümrük Vergisi, KDV gibi vergi gelirleri Avrupa Birliği ülkelerinde kalırken aynı zamanda yerel üreticinin korunması amacıyla başlatılan ihtisas gümrüğü ve referans fiyat uygulamasını da zayıflatmaktadır.</p>	<p>Dünya Ticaret Örgütü üye ülkelerince kabul edilen ve uygulanan anlaşmalar çerçevesinde alınabilecek gözetim ve koruma tedbirleri hem Devletin vergi gelirlerinde bir artış sağlayacak hem de yerel üreticinin korunması amacıyla başlatılan ihtisas gümrüğü ve referans fiyat uygulaması daha etkin bir biçimde işleyecektir.</p>
<p>Havalimanlarında Yapılan İhracat İşlemleri:</p> <p>Sabiha Gökçen Havalimanına ihracat işlemlerini gerçekleştirmek için vekaletname ile giden elemanların vekaletnameleri kabul edilmemekte, mal sahibi çağrılmakta veya elemanlardan temsilname istenmektedir. Yeşilköy Havalimanında böyle sorun yaşanmamaktadır.</p>	<p>Havalimanlarında Yapılan İhracat İşlemleri:</p> <p>Sabiha Gökçen Havalimanında da Yeşilköy Havalimanının da olduğu gibi vekaletname ile ihracat işlemlerinin gerçekleştirilmesi sağlanmalıdır.</p>
<p>KKDF:</p> <p>Hammadde temininde büyük oranda ithalata dayalı çalışan sektörde, vadeli olarak ithal edilen kalemlerde KKDF uygulaması rekabet kabiliyetini olumsuz yönde etkilemektedir.</p>	<p>KKDF:</p> <p>Deri Tanıtım Grubu kurulmasıyla uluslar arası arenada daha etkin bir pazarlama hamlesinde bulunan sektör için KKDF uygulamasının kaldırılması ya da yeniden düzenlenmesi gerekmektedir. Örneğin %1 KDV ödenen tarım ürünleri kalemlerinde kaldırılması, hammadde olarak ithal edilen kalemlerde uygulanmaması sektöre rekabet kabiliyeti kazandıracaktır.</p>
<p>Aşırı Değerli YTL:</p> <p>Dolar karşısında aşırı değerli olan Yeni Türk Lirası ihracatı zorlaştırmakta, ithalatı ise daha cazip hale getirmektedir.</p>	<p>Aşırı Değerli YTL:</p> <p>İthalatın artış hızının yavaşlatılmasını ve yerli üreticiyi korumayı teminen dolar kurunun yükseltilmesi özellikle ihracat için üretim yapan firmaların nefes almasını sağlayacak ve aşırı değerli YTL ile birlikte artan ithalattan doğan haksız rekabetin de önüne geçilebilecektir.</p>
<p>Üretim Maliyetleri:</p> <p>Deri ve deri mamullerinin üretiminde kullanılan enerji, işgücü vb. girdi faktörleri rakip ülkeler seviyesinin çok üzerindedir. Sınırların olmadığı bir dünyada mevcut maliyetlerle rekabet avantajına sahip üretim yapılamamakta ve mevcut pazarlar bir biri ardına kaybedilirken yeni pazarların bulunması da zorlaşmaktadır.</p> <p>Son yayınlanan istatistikî verilere göre Türk sanayicisi OECD ülkeleri arasında elektriği en pahalı kullanan sanayici unvanına sahip. Ayrıca asgari ücretten alınan vergi oranı da %70'tir.</p>	<p>Üretim Maliyetleri:</p> <p>İşçilik maliyetlerinin yanı sıra üretimde kullanılan enerji maliyetinin 9,8 sent/Kwh olması rekabet gücümüzü azaltmaktadır.</p> <p>Üretimde kullanılan enerji maliyetinin 4-5 sente, işçilik maliyetlerinin ise OECD ortalamalarına çekilmesi ve işveren üzerindeki Kurumlar Vergisi vb. maliyet unsurlarının da mümkün olan en makul seviyelere çekilmesi deri sektörünün uluslararası piyasalarda daha rekabetçi olmasını sağlayacaktır.</p>

<p>Finansman İhtiyacı:</p> <p>Deri ve deri mamulleri sektörü ciddi finansman sıkıntısı çekmektedir. Kredi maliyetlerinin de rakip ülkeler seviyesinde olmaması bir diğer olumsuz unsur olarak ortaya çıkmaktadır.</p> <p>Tamamı küçük ve orta ölçekli firmalardan oluşan deri sektörü finansal destek ve imkanlardan faydalanamamaktadır.</p>	<p>Finansman İhtiyacı:</p> <p>Üretici firmaların daha uygun koşullarda finansman ihtiyacını karşılamasını teminen kredi faizleri düşürülerek daha uzun bir vadeye yayılmalıdır.</p> <p>Mevcut şartlarda %25 dolaylarında olan kredi faizleri yerine faiz oranlarının %15 seviyelerine çekilmesi sanayicinin daha uygun koşullarda borçlanabilmesini sağlayacaktır.</p>
<p>Kromlu Deriden Alınan KDV Oranı:</p> <p>Deri sektörünün ham maddesi olan ham deri, istenen kalite ve miktarda yurtiçinden elde edilemediği için ithal edilmek suretiyle karşılanmaktadır. Ancak son dönemlerde ham deri ithal edilen ülkelerin ham deri çıkışına kısıtlama veya yasak getirmesi deri sektörünün hammadde darboğazına girmesine sebep olmuştur. Ham deri çıkışını yasaklayan ülkeler bunun yerine kromlu derinin ülke dışına çıkarılmasına izin vermektedir. Ancak deri sektörünün temel girdisi niteliğinde olan kromlu deriden alınan %8'lik KDV oranı yine sektöre ek maliyetler getirmekte ve artan rekabet koşulları ortamında rekabetçi yapısının zayıflamasına neden olmaktadır.</p>	<p>Kromlu Deriden Alınan KDV Oranı:</p> <p>Küçükbaş hayvanlardan elde edilen salamura deri nitelik olarak nasılsa büyükbaş hayvanlardan elde edilen ham derilerinde belirli bir proses sonrası kromlu olarak elde edilmesi de nitelik olarak aynı özelliklere sahiptir.</p> <p>Deri sektörünün temel girdisi niteliğindeki 41.04 fasılda yer alan kromlu deriler de işlem görmüş olmasına rağmen 41.01 – 41.02 – 41.03 fasıllarda yer alan ham deriler gibi deri sanayiinde hammadde olarak kullanıldığından kromlu derilerden alınan %8 KDV oranının %1'e düşürülmesi sektör işletmeleri üzerindeki yükü biraz olsun hafifletecektir.</p>
<p>Ham Kürkten Alınan KDV:</p> <p>Deri konfeksiyon üretiminde kullanılan ham kürkten %26 KDV alınmaktadır. Kürkleri kullanılan bu hayvanlar yaban hayatta değil, çiftliklerde özel olarak kürkünden yararlanmak amacıyla yetiştirilmekte ve deri konfeksiyon ürünlerinde aksesuar olarak kullanılmaktadır.</p> <p>Deri Konfeksiyon üretici - ihracatçı firmalarının maliyet ve muhasebe işlemleri açısından zorluklarla karşılaşmalarına neden olmaktadır.</p>	<p>Ham Kürkten Alınan KDV:</p> <p>Deri Konfeksiyon üretici - ihracatçı firmalarının günün rekabetçi koşullarına uygun hareket esnekliği sağlaması bakımından ham kürke uygulanan KDV oranının düşürülmesi gerekmektedir.</p>
<p>Dış Fuarlarda Teşvik:</p> <p>Halihazırda uygulanan teşvik oranı %80'den %50'ye çekilmiş durumda.</p>	<p>Dış Fuarlarda Teşvik:</p> <p>DTM ile mutabakata varılan fuarlarda teşviklerin %50 baz kalmak koşuluyla, hedef fuarlara katılımcı alt sektörlerin tespit edecekleri ek teşviğin belirlenmesi.</p> <p>Milli düzeyde iştirak edilen fuarlarla bireysel katılımın ayrıştırılması,</p> <p>Türkiye'de düzenlenen uluslararası fuarlara katılanlarında hedef fuarlarda teşviklerden yararlandırılması.</p>

<p>Hammadde Temini:</p> <p>Türk deri ürünleri üretiminde kullanılan büyükbaş hayvan derilerinin %46'sı, küçükbaş hayvan derilerinin ise %75'i ithalata karşılanmaktadır.</p> <p>İthalat aşamasında ortaya çıkan sorunlar ise hem zaman hem de para kaybına neden olarak maliyetleri artırırken deri sanayicisinin pazara vereceği tepkiyi de geciktirmektedir.</p>	<p>Hammadde Temini:</p> <p>Hammadde tedarikinde yaşanan problemlerin giderilmesi amacıyla sektörün bu konudaki yurtdışı bağımlılığının azaltılması gerekmektedir.</p> <p>Türkiye'nin hayvan varlığının sayısal ve nitelik olarak yeterli hale getirilebilmesi için hayvancılık sektörü desteklenmelidir.</p> <p>21 Aralık 2002 tarih ve 24970 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren "Derilerin Elde Edilmesi, Taşınması, Toplanması, Korunması, Ambalajlanması ve Depolanması Hakkında Yönetmelik" ile belirtilen standartlara uygun kesim-yüzüm işlemleri uygulanarak yurtiçinden elde edilen derilerin kalitesinin artırılması sağlanmalıdır.</p>
<p>Ar&Ge ve Eğitim:</p> <p>Dünyada rekabetin hızlanması kaliteli işgücü ve farklı tarzda üretilmiş ürünlere ihtiyacı artırmaktadır. Bunun için Eğitim ve Ar&Ge çalışmalarına hız verilmesi sektörün en önemli hedefi olmalıdır.</p>	<p>Ar&Ge ve Eğitim:</p> <p>Ürün çeşitlemesinin sağlanmasına yönelik AR&GE çalışmaları ve kalite kontrol testlerinin yapılabileceği akredite Laboratuvar donanımının sağlanmasında işbirliği ve organizasyona ihtiyaç bulunmaktadır.</p> <p>Sektöre hizmet verebilecek akredite bir laboratuvar kurulabilmesi amacıyla Türkiye Deri Sanayicileri Derneği bünyesinde çalışmalara başlanmış ve yurt dışındaki ilgili kuruluşlarla ikili görüşmeler yapılmıştır.</p> <p>Söz konusu çalışmalarla ilgili bütün sektör ve ilgili kuruluşların desteği gerekmektedir.</p>
<p>Organize Sanayi Bölgeleri:</p> <p>Çevre'ye dayalı rekabetin arttığı günümüzde Deri Sektörünün yer aldığı Organize Sanayi Bölgeleri'nin rolü de artmaktadır.</p> <p>Çok büyük bir kısmı organize sanayi bölgelerinde faaliyet gösteren deri sektörü firmalarının bu bölgeler dışında faaliyet gösteren firmalar karşısında çevre ve sosyal maliyetler açısından haksız rekabete maruz kalmaktadır.</p>	<p>Organize Sanayi Bölgeleri:</p> <p>Haksız rekabetin giderilmesini teminen Organize Sanayi Bölgelerindeki ve firmaların karşılaştıkları ilave maliyetlerin enerji, su vb. giderlerinde yapılacak indirimlerle teşvik edilmesi gerekmektedir.</p> <p>Ayrıca arıtma tesislerinden çıkan atık sorununun çözümü için gerekli altyapının tesisini teminen Organize Sanayi Bölgelerine destek verilmelidir.</p>
<p>Serbest Bölgeler:</p> <p>1985 yılında yürürlüğe giren 3218 Sayılı Serbest Bölgeler Kanunu ile uygulaması başlamış olan Serbest Bölgelerde bugüne kadar 3.945 yerli ve yabancı firmaya ruhsat verilmiş, 37.000 kişiye istihdam sağlanmış ve ülkemiz dış ticaretin de önemli bir rol oynamıştır.</p>	<p>Serbest Bölgeler:</p> <p>Hali hazırda pek çok haksız rekabet unsuru ile karşı karşıya olan deri sektörü, serbest bölgelerde faaliyette bulunan veya bulunacak üretici firmaların istihdam ettikleri personele ödedikleri ücretlerin 31/12/2019 tarihine kadar gelir vergisinden müstesna kılınması,</p>

<p>Ancak 06/02/2004 tarihi itibarıyla 3218 Sayılı kanunda değişiklik yapılmış ve serbest bölge teşvikleri büyük oranda kaldırılmıştır.</p> <p>Ürettiğinin büyük bir kısmını ihraç eden ve üretimde kullandığı hammadde ve yardımcı malzemeler itibarıyla dışa bağımlı olan deri sektörü, Serbest Bölgeler yasasında yapılan değişikliklerden olumsuz etkilenmiştir.</p>	<p>Ayrıca, çifte vergilendirmeyi önlemek için, ikinci bir vergi niteliğinde ve ölçülerinde olan %0,5 fon uygulamasının vergi muafiyetinden yararlanamayan firmalar için kaldırılması ile kaybettiği rekabet avantajlarından birisini yeniden kazanacaktır.</p>
---	--

Ayakkabı sektörü açısından sorunlar ve çözüm önerileri de kısaca şöyledir:

Ayakkabı sektörünün en önemli sorunları arasında, yabancı sermayenin sektörde düşük düzeyde olması, Uzakdoğu ülkelerinden ithal edilen ayakkabıların yerli üretime verdiği zarar ve bu haksız rekabetten ötürü aynı zamanda dış piyasa kaybına sebebiyet vermesi, uygulanmakta olan döviz politikaları neticesinde ihracatçının zarar görmesi, ayakkabı üretiminin ana hammaddelerinden olan sayanın çoğunlukla ithal edilmesi ve yurtdışında tanıtımın yetersiz olması sayılabilir. Ancak, rekabetin hızla arttığı bu ortamda Türk ayakkabı sektörü, elindeki eğitilmiş işgücü sayesinde katma değeri yüksek, Ar-Ge'ye dayalı üretime odaklanarak yeni dış piyasalar geliştirme ve ihracatını artırma yoluna gitmelidir. Avrupalı üreticilerin üretimlerini işgücü maliyetinin düşük fakat kaliteli üretimin yapılabileceği, kendilerine yakın ülkelere kaydırmak istemelerinden faydalanarak yabancı sermayeyi ülkemize çekmekte fayda görülmektedir.

2000 ve 2001 yıllarında atlatılan ekonomik krizler sonrasında uygulanan ekonomik tedbirlerle ekonomik göstergelerde belirgin bir iyileşme yaşanmakta olup bu iyileşmenin etkisiyle önümüzdeki yıllarda yatırım ve üretim ortamında canlanma beklenmektedir.

Yeni pazarlar ve yeni pazarlamam teknikleri ile ilgili olarak, son yıllarda sektörde yaşanan tıkanma çerçevesinde deri ve ayakkabı sektörünü temsil eden İDMİB, EDMİB, TASEV, TASD, AYSAD, TUAF gibi kuruluşların katılımıyla çeşitli arama konferansları ve sektörel toplantılar gerçekleştirilmiş ve bunun sonucunda iç ve dış pazarlama konusunda sektörün etkinliğinin artırılması gerektiği saptanmıştır.

Bu çerçevede, ayakkabı dahil tüm deri ürünlerinde ülkemizin imajını artırıcı tanıtım etkinlikleri yapılması amacıyla Dış Ticaret Müsteşarlığı İhracat Genel Müdürlüğünün de iştirakiyle bir Deri Ürünleri Tanıtım Grubu oluşturulmuştur.

İnsan kaynaklarının iyileştirilmesiyle ilgili olarak, bunun rekabetteki önemi nedeniyle bir-kaç yıl öncesinden eğitimle ilgili çalışmalara öncelik verilmeye başlanmıştır. TASEV

Ayakkabıcılık Anadolu Meslek ve Ayakkabı Meslek Lisesi 2002-2003 yıllarında faaliyete geçirilmiştir.

Ayrıca, Ayakkabıcılık Eğitim Enstitüsü projesi, Avrupa Komisyonu Türkiye Temsilciliği tarafından yönetilen bir MEDA projesi 2004 yılında kapsamında hayata geçirilmiştir.

Bunun yanı sıra, Mimar Sinan Üniversitesi ve TASEV-TASD işbirliğinde 5 yıldan bu tarafa dizayner yarışmaları yapılmaktadır.

Bu çalışmaların, önümüzdeki bir-kaç yıl içinde sektörün insan kaynakları yönünden yetkinliğini artırarak rekabet gücünü yükselteceğine inanılmaktadır. İhracata dönük sanayilerin finansman ihtiyacını karşılayan Eximbank'ın kaynaklarında sağlanan daha fazla sanayiciye kredi kullanılması imkanı kolaylaştırılmalıdır.

Saraciye sektörü açısından ise sorunlar ve çözüm önerileri şu şekilde özetlenebilir:

Yurt içi ve Yurt dışı talep doğrultusunda saraciye ürünleri çeşitlenmiş, yurt dışı örnekleri ile rekabet etmek için yoğun bir faaliyet görülmüştür. Daha verimli üretim, makine teçhizatının yenilenmesi, otomasyonu, global kalite standartlarını yakalamak, ham ve yardımcı malzeme kalitesinin yükseltilmesi son 5 yılın başlıca konuları olmuştur.

Yukarıdaki sebepler ile sektör deri ve deri dışı ham madde ve çeşitli yardımcı malzemelerin kalite ve standartlarını yükseltici talebini, zaman zaman yaptığı ithalatlarla da pekiştirmiş ve özellikle deri üretim sektörünü ileri bir aşamaya çekmiştir.

Deri sektörü, bu hızlı aşamasına rağmen, saraciye sektörünün ihtiyacı olan çeşit, üretim hızı, kalite ve maliyetleri tam olarak karşılayamamıştır. Açığın ithalatla giderilmesi, iç üretime örnek yaratarak, hızla sektörün ihtiyacını karşılayıcı duruma gelmesini sağlayacaktır.

Deri Kimyasalları açısından ise en önemli sorun Türkiye'nin kimyasal sentez ürünleri üretimi açısından yatırımlara aç bir ülke konumunda olmasıdır. Çokuluslu büyük kimya firmaları yatırımlarını Hindistan, Çin gibi ülkelere yaparken, jeopolitik konumunun çok uygun olmasına karşın Türkiye tercih edilmemektedir. Bu yatırımları Türkiye'ye çekecek kolaylıkların ve ikili anlaşmaların yapılması halinde Türk Deri kimyasalları sektörü dünya çapında bir rekabet gücü edinebilir ve yalnızca iç tüketimi karşılamak değil uluslararası boyutta da Pazar payı yaratabilir.

Halihazırdaki yapısıyla, Türk deri kimyasalları sektörünün rekabet gücünün artması, girdilerinin %70'ini ithal etmek zorunda olmasından dolayı finansal rahatlama sağlayacak KKDF uygulamasından muaf tutulmasıyla mümkün olabilecektir. Deri sektörü kendisini

finanse edebilecek tek sektör olarak Deri Kimyasalları sektörünü kullanmakta ve uzun vadeli satışları zorunlu kılmaktadır. Buna mukabil, deri kimyasalları sektörü uzun vadeli satış yaparken, %70 girdisini KKDF nedeniyle peşin ödemeyele gerçekleştirmekte ve bu durum, nakit akışını olumsuz etkileyerek, AR-GE yatırımlarını askıya almasına, ithal kimyasallarla rekabet edememesine neden olmaktadır.

Sektörün tümüne yönelik diğer genel sorunlar ve talepler ise şu şekilde sıralanabilir:

Türkiye ve AB ülkelerinin , uzak doğu ülkelerindeki ucuz iş gücü ve akıl almaz teşviklerin önlenmesi yönünde çalışmalar yapılması,

Gümrük bürokrasisinin azaltılması, dış ticaret mevzuatının kolaylaştırıcı yönde yeniden düzenlenmesi ve yeniden güncellenmesi,

Kredi teşviklerinin KOBİ'lere kaydırılmasının sağlanması,

Enerji maliyetlerinin düşürülmesi,

İstihdam teşviğinin getirilmesi,

Vergi ve sigorta oranlarının düşürülmesi,

2.2. Sektörün Dünyada (OECD, DTÖ Ülkeleri) ve AB Ülkelerindeki Durumu

Deri Sektörü, bir önceki 5 yıllık dönemdeki konumundan farklılıklar göstermektedir. O dönemde de kestirimi yapılmış olan yer değiştirmeler (relokasyon) büyük oranda gerçekleşmiş bulunmaktadır. Özellikle, lokomotif konumunda olan AB ülkelerinden uzak doğuya doğru bir yer değiştirme yaşanmış bulunmaktadır. Çin, Tayvan ve Hindistan bu yer değiştirmede önemli merkezler olmuştur. Bir çok İtalyan, İspanyol ve özellikle de Amerikan (ABD) deri üreticisi firma bu ülkelerde ortaklıklar, Joint-Venture oluşumları ve direkt yatırımlarla bu merkezlerde teşkilatlanmışlardır. Üretimin bu merkezlere kayışındaki ana sebebi, iş gücü girdilerindeki avantajlar ve söz konusu merkezlerde yaratılan imkanların yanı sıra, çevre kısıtlamalarının etkisi de açıktır. Ancak çevre kısıtlamaları, bu merkezlerde de giderek yatırımların gelişmiş ülkeler düzeyine çekilmeye çalışılmasıyla karşılaştırma kriteri olmaktan uzaklaşmaktadır. \$/€ paritesinde yaşanan son yıllardaki değişim de bu ülkelerde yatırım yapılmasını cazip kılmış, işçilik maliyetleri ve bitmiş ürün fiyatlandırmasında diğer ülkelere karşı bir rekabet avantajı getirmiştir.

2.3. GZFT Analizi

Güçlü Yanlar	Zayıf Yanlar
<ul style="list-style-type: none"> • Deri üretimi, Konfeksiyon, Saraciye, Ayakkabı üretimi, Makine ve Deri Kimyasallarını kapsayan alanlarda yüksek tecrübe birikimi. • Kürk Süet Üretiminde Know-How sahibi ve Dünya liderliği • Zig üretiminde yüksek bilgi birikimi ve dünyada ilk 5 arasında olmak. • Alt yapı yatırımlarının yeterli seviyede olması • Dünyada geliştirilen en son teknolojinin kullanılmakta olması ve bu teknolojiye ulaşma yetisi. • Dünyanın tanınmış markalarına mal satma becerisi ve marka koleksiyonlarının büyük bölümünün Türkiye’de yapılıyor olması. • Kürk süet ve videla üretimlerinde, gelen talep farklılıklarına göre çok süratli olarak üretim hatlarında değişiklik yapabilme becerisi ve alt yapının buna uygun olarak kurulmuş olması. Genel olarak sektörel bazda yüksek fleksibilite gösterebilmesi. • Büyüyen bir yurtiçi pazarın varlığı. • Yetişmiş elemanların varlığı. • Tabakhanelerde uygulama laboratuvarlarının kurulmuş olması. • Saraciye, Konfeksiyon, Ayakkabı alt sektörlerinde yeterli sayıda imalatçı kuruluşu sahip olma. • Üretilen ayakkabı kalitesinin giderek gelişmesi ve iyi bir seviyenin yakalanmış olması • Genel olarak Türk deri sektörünün Avrupa’da 2. dünyada 9. ülke konumunda olması • Deri Organize Bölgelerinin kurulmuş ve bölgelerde arıtma yatırımlarının yapılmış olması. • Sektörün yıllar içinde defalarca, sektörel ve/veya ülkesel krizler yaşamış ve bu 	<ul style="list-style-type: none"> • Sektörel firmalar arası işbirliğinin tam tesis edilememiş olması. • Kurulu kapasitenin standart üretim yapmaya uygun olmaması. • Girdi maliyetlerinin (enerji, işçilik,hammadde..) nispeten (örn. Çin Halk Cumhuriyeti) yüksek olması. Devlet desteklerinin yeterli olmaması. • Çok çeşitli ham maddeyle çalışılıyor olması ve homojenitenin, dolayısıyla seleksiyonda ortaya çıkan zorluklarla mücadele etme zorunluluğu. • Emek yoğun sektör yapısı. • Genel sektörel finansman zorlukları. Finansman kaynaklarının sektöre iyi bakmaması ve finansman sağlamakta zorlaması. • YTL’nin 2001 devalüasyonu sonrasında uygulanan ekonomik politikayla 2002 yılı itibarıyla aşırı değerli hale gelmesi ve dünya pazarlarında rekabet gücünün zayıflaması. • Sektörün €/ \$ paritesine olan bağımlılığı. • İşçilik maliyetlerinin %40 oranında yüksek seyretmesi. • Ayakkabı imalatında saya ithalatına olan bağımlılık ve otomasyonun tam oturmamış olması. • Vidala pazarlamasında örgütlenme eksikliği ve bunun doğurduğu rekabet zayıflığı. • Eleman yeterliliğine karşın uzmanlaşmış eleman eksikliği. • Üniversitelerde pratik eğitime yeterince eğilinmemesi ve müfredatın buna uygun yapılmaması. • Eğitimde sektörel okul enflasyonunun yaşanması. • Kurumsallaşmanın gerçekleştirilememiş olması. • Dünya pazarlarında tanıtımın az olması.

<p>krizlerden çıkış yollarını bularak önemli bir kriz tecrübesine sahip olması</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tarihsel olarak önemli bir üretim kültürüne sahip olunması. • Deri tanıtım Grubunun kurulmuş ve uyum içinde çalışmalarına başlamış olması • Önemli bir yerli hayvan varlığının yıllar içindeki düşüşe karşın kritik oranın üzerinde varlığını sürdürmeye devam ediyor olması. • Orta ve üst kalite ürün üretme yeteneği. • Ayakkabı sektöründe küçük ölçek yatırımların 500Mio çift/yıl üretim kapasitesine sahip olması. • Nüfus artışı sebebiyle gerekli istihdamın zor olmaması. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kayıt dışılığın sektörde yoğun bir şekilde yaşanması ve bunun yarattığı haksız rekabet. • Yolsuzluğun önlenmesi. • Ayakkabı imalatının ölçek olarak kapasite sorununa çözüm oluşturamaması. • Kamuda yetersiz yönetim. • Vadeli piyasa işlemlerinin yaygın olmasının maliyet artışı yaratarak rekabet gücünü düşürmesi. • Ham deri girdisinde uygulanan %1 KDV oranının bitmiş üründe %18 olması ve bunun yarattığı finansal olumsuzluk. • Sektördeki patronajın vizyonsuz ve eğitimsiz olması, patronlardan çalışana doğru eğitim ve kurumsal kültürün aktarılamıyor olması.
Fırsatlar	Tehditler
<ul style="list-style-type: none"> • Ayakkabı sektöründe yaşanan gelişmeler ve ileriye dönük yatırımlar. • Sanayi ve Üniversite arasında işbirliği olanaklarının hayata geçirilmesi. • Turizmin gelişme trendi. • Bavul ticaretinin geriye gitmesi ve bitme noktasına ulaşması. • Sektöre KOSGEB destekleri. • AB ile müzakere sürecinin başlaması. • AB (A3) projeleri. • Türkiye'nin imzalayacağı ikili anlaşmalar. • Deri işinin Batı Avrupa'dan relokasyonu. • Çin ve Rusya'da GSMH muhtemel artışının Türk derisine yaratacağı talep. 	<ul style="list-style-type: none"> • Dünyada trend oluşturucuların Türkiye'ye yönelik çalışmamaları. • Global deri işinin merkezinde kendi ağlarını kurmuş olan bir grubun bulunması. • İç finansal sorunların çözülememesinin dış sektörlerde yarattığı avantaj. • İtalya ve İspanya'nın gizli bir sektörel sübvansiyona sahip oldukları varsayımının gerçekliği. • Avrupalı firmaların hukuk dışı yöntemler kullanarak satış yollarına başvurmaları. • Suni deri üretim teknolojisinin gelişmesi. • Olası salgın hastalık tehlikesinin et tüketimi ve dolaylı olarak deri üretimini etkilemesi. • Kısa vadede AB müzakere sürecinin yaratacağı kuralsal zorlamalar. Çevre başlığının öne alınması.

3. DOKUZUNCU PLAN DÖNEMİNDE (2007-2013) SEKTÖRDE BEKLENEN GELİŞMELER

3.1. Yurtiçi Talep Projeksiyonu

Sıra No:	Ana Mallar (Fasıl Bazında)	YILLAR			ORT.YILLIK ARTIŞ(%)
		2006	2007	2013	2007-2013
	Büyükbaş (Ton)	81.000	88.000	115.000	5,1
	Küçükbaş				
1	Koyun (4102) (Bin Adet)	20.000	21.000	24.000	2,6
2	Kuzu (4102) (Bin Adet)	16.000	18.000	20.000	3,2
3	Keçi (4103) (Bin Adet)	1.670	1.700	1.750	0,7
4	Oğlak (4103) (Bin Adet)	1.670	1.700	1.750	0,7

Sıra No:	Ana Mallar (Fasıl Bazında)	YILLAR			ORT.YILLIK ARTIŞ(%)
		2006	2007	2013	2007-2013
1	Büyükbaş				
	-İşlenmiş Deri (4107,41142)	2.021	2.122	2.450	2,8
	-Kösele (4107) (Bin kg)	2.960	3.050	3.260	1,4
2	Koyun-Kuzu (4112,41141)	702	737	960	4,6
3	Keçi-Oğlak (41131)	153	156	170	1,5

Sıra No:	Ana Mallar (Fasıl Bazında)	YILLAR			ORT.YILLIK ARTIŞ(%)
		2006	2007	2013	2007-2013
1	Deri Giyim Eşy. (4203,6506)	800.000	840.000	915.000	1,9
2	Kürk Giyim Eşy. (4303)	450.000	465.000	500.000	1,5

Ayakkabı yan sanayiinde ayakkabı talebinde artış beklenmesi ve ayakkabı sektörünün ABD, Japonya ve AB ülkeleri gibi potansiyel pazarlara girmesi sonucu yan sanayinin kapasite kullanımı ve üretimi artacak; böylece yan sanayi ürünleri tüketiminde artış olacaktır.

3.2. İhracat Projeksiyonu

Tablo 3.4: Ham Deri İhracat Projeksiyonu (Miktar Olarak)					
Sıra No:	Ana Mallar (Fasıl Bazında)	YILLAR			ORT.YILLIK ARTIŞ(%)
		2006	2007	2013	2007-13
	Büyükbaş (Ton)	17.400	19.000	26.600	6,3
1	Küçükbaş Koyun (4102) (Bin Adet)	17.000	17.500	22.000	3,8
2	Kuzu (4102) (Bin Adet)	14.000	14.700	19.100	4,5

Tablo 3.5: Saraciye Sanayii İhracat Projeksiyonu									
	YILLAR								OR.YIL. ARTIŞ
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2007-13
İhracat Miktarı (Bin Adet)									
Spor Çantaları	700	780	897	1.032	1.186	1.364	1.569	1.804	14,5
Bavul Çanta	550	600	690	794	913	1.049	1.207	1.388	14,1
Okul Çant.	250	275	316	364	418	481	553	636	14,3
Evrak Çant.	175	190	219	251	289	332	382	439	14,0
Kadın Çant.	300	350	403	463	532	612	704	810	15,2
El Portföyleri	150	175	201	231	266	306	352	405	15,2
Para Çantaları	4.000	4.200	4.830	5.555	6.388	7.346	8.448	9.715	13,5
Portmoneler	100	120	138	159	183	210	241	278	15,7
Seyahat Çant.	225	250	288	331	380	437	503	578	14,4
Diğer	150	175	201	231	266	306	352	405	15,2
İhracat Değeri (Bin YTL)									
Spor Çant.	14.000	16.300	18.745	21.557	24.790	28.509	32.785	37.703	15,2
Bavul Çanta	16.500	19.200	22.080	25.392	29.201	33.581	38.618	44.411	15,2
Okul Çantaları	3.750	4.675	5.376	6.183	7.110	8.177	9.403	9.814	14,7
Evrak Çant.	10.500	12.350	14.203	16.333	18.783	21.600	24.840	28.566	15,4
Kadın Çant.	10.500	14.000	16.100	18.515	21.292	24.486	28.159	32.383	17,5
El Portföyleri	4.500	5.600	6.440	7.406	8.517	9.794	11.264	12.953	16,3
Para Çantaları	64.000	71.400	82.110	94.427	108.590	124.879	143.611	165.153	14,5
Portmoneler	3.000	3.800	4.370	5.026	5.779	6.646	7.643	8.790	16,6
Seyahat Çant.	6.750	8.750	10.063	11.572	13.308	15.304	17.599	20.239	17,0
Diğer	3.000	3.250	3.738	4.298	4.943	5.684	6.537	7.517	14,0
TOPLAM	136.500	159.325	183.225	210.709	242.313	278.660	320.459	367.529	15,2
Kaynak: Saraciye Sanayicileri Derneği									

3.3. Üretim Projeksiyonu

Sıra No:	Ana Mallar (Fasıl Bazında)	YILLAR			ORT.YILLIK ARTIŞ(%)
		2006	2007	2013	2007-2013
1	Büyükbaş (Ton)	116.000	119.500	125.500	1,1
2	Koyun-Kuzu (Bin Adet)	36.000	36.700	39.700	1,4

	YILLAR								ORT.YIL. ART.(%)
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2007-13
Üretim Miktarı (Bin Adet)									
Spor Çant.	1.100	1.265	1.455	1.673	1.924	2.212	2.544	2.926	15,0
Bavul Çanta	1.200	1.380	1.587	1.825	2.099	2.414	2.776	3.192	15,0
Okul Çant.	3.850	4.428	5.092	5.855	6.734	7.744	8.905	10.241	15,0
Evrak Çant.	900	1.035	1.190	1.369	1.574	1.810	2.082	2.394	15,0
Kadın Çant.	1.600	1.840	2.116	2.433	2.798	3.218	3.701	4.256	15,0
El Portföyü	450	518	595	684	787	905	1.041	1.197	15,0
Para Çantası	16.000	18.400	21.160	24.334	27.984	32.182	37.009	42.560	15,0
Portmoneler	350	403	463	532	612	704	810	931	15,0
Sey. Çant.	1.050	1.208	1.389	1.597	1.836	2.112	2.429	2.793	15,0
Diğer	600	690	794	913	1.049	1.207	1.388	1.596	15,0
Üretim Değeri (Bin YTL)									
Spor Çant.	23.500	27.025	31.079	35.741	41.102	47.267	54.357	62.510	15,0
Bavul Çant.	35.000	40.250	46.288	53.231	61.215	70.398	80.957	93.101	15,0
Okul Çantası	73.000	83.950	96.543	111.024	127.677	146.829	168.853	194.181	15,0
Evrak Çant.	23.500	27.025	31.079	35.741	41.102	47.267	54.357	62.510	15,0
Kadın Çant.	32.000	36.800	42.320	48.668	55.968	64.363	74.018	85.121	15,0
El Portföyü	11.500	13.225	15.209	17.490	20.114	23.131	26.600	30.590	15,0
Para Çantası	165.000	189.750	218.213	250.944	288.586	331.874	381.655	438.903	15,0
Portmoneler	5.100	5.865	6.745	7.756	8920j	10.258	11.797	13.566	15,0
Sey. Çant.	23.000	26.450	30.418	34.980	40.227	46.261	53.200	61.180	15,0
Diğer	13.000	14.950	17.193	19.771	22.737	26.148	30.070	34.580	15,0
TOPLAM	404.600	465.290	535.087	615.346	698.728	813.796	935.864	1.076.242	15,0

Kaynak: Saraciye Sanayicileri Derneği

3.4. İthalat Projeksiyonu

Tablo 3.8: Saraciye İthalatı Projeksiyonu									
	Yıllar								ORT.YIL. ART.(%)
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2007-13
İthalat Miktarı (Bin Adet)									
Spor Çant.	650	748	860	989	1.137	1.307	1.503	1.729	15,0
Bavul Çanta	950	1.093	1.256	1.445	1.662	1.911	2.197	2.527	15,0
Okul Çant.	3.000	3.450	3.968	4.563	5.247	6.034	6.939	7.980	15,0
Evrak Çant.	350	403	463	532	612	704	810	931	15,0
Kadın Çant.	2.000	2.300	2.645	3.042	3.498	4.023	4.626	5.320	15,0
El Portföyü	200	230	265	304	350	402	463	532	15,0
Para Çantası	3.500	4.025	4.629	5.323	6.122	7.040	8.096	9.310	15,0
Portmoneler	2.150	2.473	2.843	3.270	3760'	4.324	4.973	5.719	15,0
Sey. Çant.	350	403	463	532	612	704	810	931	15,0
Diğer	1.750	2.013	2.314	2.662	3.061	3.520	4.048	4.655	15,0
İthalat Değeri (Bin YTL)									
Spor Çant.	6.500	7.475	8.596	9.886	11.369	13.074	15.035	17.290	15,0
Bavul Çanta	28.500	32.775	37.691	43.345	49.847	57.324	65.922	75.811	15,0
Okul Çant.	48.000	55.200	63.480	73.002	83.952	96.545	111.027	127.681	15,0
Evrak Çant.	10.500	12.075	13.886	15.969	18.365	21.119	24.287	27.930	15,0
Kadın Çant.	30.000	34.500	39.675	45.626	52.470	60.341	69.392	79.801	15,0
El Portföyü	2.400	2.760	3.174	3.650	4.198	4.827	5.551	6.384	15,0
Para Çantası	42.000	48.300	55.545	63.877	73.458	84.477	97.149	111.721	15,0
Portmoneler	8.650	9.948	11.440	13.156	15.129	17.398	20.008	23.009	15,0
Sey. Çant.	6.300	7.245	8.332	9.582	11.019	12.672	14.572	16.758	15,0
Diğer	19.000	21.850	25.128	28.897	33.231	38.216	43.948	50.540	15,0
Toplam	201.850	232.128	266.947	306.990	353.038	405.993	466.891	536.925	15,0

Kaynak: Saraciye Sanayicileri Derneği

Ayakkabı yan sanayiinde gelecekte ileri teknolojiye dayalı, yüksek ölçekli, rekabet edilebilir fiyatlarla üretim yapma zorunluluğu vardır. Bu çerçevede yan sanayii ürünleri ithalatında azalma olacağı ve bu azalışın %20-25 civarında olacağı tahmin edilmektedir.

3.5. Muhtemel Yatırım Alanları:

Deri sektörünün ileriye dönük bir projeksiyonu bugünün verileri temelinde yapılırsa, deri üretimi açısından özellikle vidala üretiminde İtalya'nın yaşadığı sorunlardan doğacak boşluğun doldurulması amacıyla vidala üreticileriyle yapılacak joint-venturelar beklenmelidir. Deri üretimi alt sektörünün genel anlamda katma değeri yüksek ürünlere yönelecek altyapıyı kurmaya başlamaları ise son teknolojik gelişmelere sektörün talep duyacağı anlamına gelmekte ve bu alanlarda da yatırım ilgi çekici olabilecektir. Bu bağlamda, üretimi hızlandıracak ve fleksibilesini artıracak alanlara ihtiyaç olacaktır. Ayrıca önümüzdeki 5 yıllık dönemde, Avrupalı, özellikle İtalyan ve Alman deri üreticileri açısından mobilyalık ve oto döşemeliği üretiminin bir kısmı için de ülkemiz bir yatırım alanı olabilir.

Standart deri üretimindeki eksiklikler ve büyükbaş deri üretimindeki gelişmeler birlikte mütalaa edilirse, bu olguyu destekleyecek hayvancılığın geliştirilmesine olan talep bu sektörde de yatırıma açık bir alan oluşturabilir.

Türkiye'nin AB ile üyelik için müzakere sürecine girmiş olmasını ve makro ekonomik gelişmeleri dikkate alarak, özellikle temel kimyasal sentez ürünlerde bulunan boşluk, kimya sanayi açısından önemli bir yatırım alanı olabilir. Deri sanayiinde Avrupa ülkelerinde gözlenen relokasyon düşünüldüğünde, yerli kimya sanayiinin bölgesel kullanımı için de önem taşıyacak bir lojistik yatırım alanı oluşturabilir. Türkiye, eleman ve teknoloji birikimi alt yapısı, stabilize olmuş sosyal ve ekonomik ortamıyla Orta Doğu ülkeleri, İran, Balkanlar, Rusya gibi bir bölgeye hitap edecek üretim olanaklarına temel yapıyı sağlamaktadır. Bilindiği gibi deri sanayi, emek yoğun ve servis isteyen kompleks bir yapı arz etmektedir. Bu da özellikle kompleksiteden kaçınan kimya devlerinin deri sektörünün talep ettiği fleksibiliteye ve kompleksiteye cevap verememesi, bu alanda yatırıma uygun bir ortamı oluşturmaktadır.

Ayakkabı ve ayakkabı yan sanayiinde son yıllarda yatırım artmaktadır. Yatırımların önümüzdeki dönemde de artması beklenmektedir. Ayakkabı yan sanayiinde yapılacak yatırımların ithal ikamesi olan alanlarda olması beklenmektedir.

3.6. Teknolojide, Ar-Ge Faaliyetlerinde, İstihdam Piyasasında, Girdi Piyasalarında, Çevre Uygulamalarında vb. Muhtemel Gelişmeler ve Sektörün Rekabet Gücüne Etkileri

Türk deri sektöründe deri üretiminde kullanılan teknolojiler çağdaş teknolojilerdir. Bununla birlikte kullanılan bu teknoloji İstanbul, Çorlu, Menemen ve İzmir, kısmen de Gerede'de kendini göstermektedir. Diğer bölgelerde ise bölgenin büyük fabrikalarında uygulanmakta ve fakat diğer deri üreticisi firmalarda eski ve çağdaş olmayan teknolojiler yaygındır. Global rekabette Türk deri sanayinin stratejik hedefleri dikkate alındığında bu bölgelerde bir eliminasyon ve eski teknolojilerin günün koşullarına adaptasyonu beklenmelidir. Kuşkusuz bunun gerçekleşmesi finansal gücü olan firmalarda görülecektir. Deri sanayiinde AR-GE faaliyetleri, ölçek ekonomisi gereği yatırım gücü yüksek kimya sanayiinde gerçekleştirilegelmiştir. Halen dünyanın en gelişmiş deri araştırma merkezleri de bu desteklerle ve ortak projelerle AR-GE faaliyetlerini yürütmektedirler. Buna örnek İngiltere'deki BLC, Almanya'daki LGR ve FILK, Fransa'daki CTC, İtalya'daki SSIP ve Pisa Üniversitesi gösterilebilir. Türkiye'de Ege Üniversitesi Mühendislik Fakültesi bünyesindeki Deri Mühendisliği bölümü bu faaliyeti sürdürmektedir. Deri kimyasallarında AR-GE yatırımı olan COGNIS, DIKEY Kimya, Bemay Kimya, Camsar gibi kuruluşlar daha çok kendi

branşlarına yönelik araştırmalara yatırım yapmaktadırlar. Sektörde anonim bir AR-GE faaliyeti sürdürecektir bir enstitünün kurulması için çeşitli girişimler henüz başarısız kalmıştır. Önümüzdeki yıllarda bu tür kuruluşların teşkilatlanması beklenebilir. EÜ, kimya sanayii ve deri sanayicilerini toparlayan, TÜRDEV, İTKİB veya farklı konsorsiyumların oluşumuyla koordine edilmesi halinde Türk dericiliğinin gelecekte bilgi üreten ve ihraç eden konuma gelmesi gibi gelişmelerin yaşanması gözlenebilir.

Deri sanayinde dünya ölçeğinde gerçekleşen son gelişmelere bakıldığında geçen yüzyılın başında ve ikinci dünya savaşı sonrasında gerçekleşen devrimsel değişimler pek gözlenmemektedir. Bununla birlikte nanoteknoloji, mikroenkapsülasyon, fotokimyasal araştırmaların deri sanayiine uygulaması, gen teknolojisinin deri sanayiinde dolaylı kullanımı gibi araştırmalar dikkat çekmektedir. Bu teknolojilerin Türk deri sanayiinde kullanımı, global anlamda endüstriyel uygulama alanı bulduğu anda hemen mümkün olacağı aşikardır. Türk deri sanayiinin en son teknolojileri kullanabilmesi açısından bir engel bulunmamaktadır. Bu teknolojik gelişmelere Türk deri sanayiinin de katkısı önem taşımaktadır. Bu açıdan konu ele alınırsa, bilimsel çalışmalar için yapılacak yatırımlar Türkiye açısından önem kazanacaktır. Uluslararası bilimsel kongrelerin, çalıştayların, seminer ve sempozyumların Türkiye’de gerçekleştirilmesi bu nedenle önemlidir. 2006 yılında yapılan II. Avrupa Kongresi ve 2013’te, yine DETEK’in organize edeceği IULTCS Dünya Kongresinin İstanbul’da yapılacak olması da ülkemiz için bir fırsat yaratmaktadır.

9. Kalkınma Planı döneminde (2007-2013), Türk deri sektörünün, coğrafi ve jeostratejik konumu dolayısıyla rekabetinin gelişen Çin, Hindistan ve sonraki dönemlerde de Rusya ile olacağı varsayımında bulunmaktadır. Bu varsayımda bugünkü koşulların, ucuz işçilik ve koruma politikalarının, çevre faktöründeki farklı uygulamaların, başta ABD gelişmiş ülkelerin Çin ve Hindistan’a yaptıkları yatırım ve ikili ticaret politikalarının etkili olduğu gerçektir. Oysa ki, son stratejik toplantılar ve tartışmalar Türkiye’nin katma değeri yüksek ürünlere yöneleceğini, hedef ülkelere yoğunlaşacağını tespit etmekte ve deri sektöründe de bu yönde değişimler gözlenmektedir. Bu durumda esas rekabetin İtalya, İspanya gibi katma değeri yüksek ürün üretme becerisine sahip ülkelerle olacağını kestirmek daha isabetli olacaktır. Çin’in DTÖ’nün düzenlemelerine uyma zorunluluğuyla birlikte de zaten rekabetin daha dengeli ölçülere taşınması da beklenmelidir. Çevre uygulamalarının dünya çapında daha katı uygulanacağını beklemek global politikalar dikkate alındığında akılcı bir yaklaşım olacaktır. Bu açıdan bakıldığında, Türk deri sektörünün global rekabet gücünü artırması için yapılacak

uygulamalar ve alınacak tedbirler, iç dengesizliklerinin giderilmesini, arıtması olan organize bölgelerde yoğunlaşılmasını zorunlu kılacaktır.

3.7. Deri Kimyasalları ve Deri ve Ayakkabı Makineleri ile Ayakkabı ve Yan Sanayilerinde Muhtemel Gelişmeler

Deri kimyasalları sanayii ölçek ekonomisi gereği, deri sektörü için AR-GE ve teknoloji geliştirme görevini ve işlevini geleneksel olarak sürdürmüş ve sürdürmektedir. Deri üretim teknolojilerinde bugüne kadar gerçekleştirilen gelişmeler, üretim zincirinin şekillenmesi, moda ve tüketici taleplerinin karşılanmasına yönelik uygulamalar, kimya sanayii çerçevesinde gerçekleştirilen araştırma geliştirme çalışmalarıyla hayata geçebilmektedir. Dünya genelindeki bu durum Türkiye’de sınırlı olarak gerçekleşmiştir. Kimya sanayii genellikle çokuluslu bir şirketin fiyali durumundadır. Bunlardan dünya geneline AR-GE hizmeti verenlerin sayısı çok azdır. Bu alanda yatırımların beklenmesi de muhtemel olmakla birlikte sınırlı kalacak gibi görünmektedir. Kimya sanayii genelinde yapılacak yatırımlar deri kimyasallarına ilişkin yatırımları da cazip kılabilir.

Deri kimyasalları sanayiinin gereksinimi olan hammaddeler çoğunlukla, petrokimya sanayii ürünleri, gıda sanayii yan ürünleri, zirai ürünler olmaktadır. Bu sanayilerin stratejik hedeflerindeki değişimler deri kimyasalları sanayiini de etkilemektedir. Bu durum, farklı kaynakların deri kimyasalları sanayiine adapte edilmesi araştırmalarında önemli bir gelişmeyi yaratabilir. Deri kimyasalları sanayii girdisi hammaddelerin %70’i ithalata dayalıdır. Dolayısıyla global değişimlerden, fiyat politikalarından etkilenmektedir. Türkiye’nin yatırım için cazibesinin artması beklenmektedir. Bunun direkt olarak deri kimyasalları sanayiindeki girdi oranını da değiştirmesi beklenmelidir.

Sübvansiyon edilen tarımsal üretimin deri kimyasalları girdisinde etkili olacağı düşünülürse sektörler arası bir iletişimin sağlanmasının yararı ortadadır. Kurulmakta olan bilgi bankasında bu verilerin koordine edilmesi deri kimyasalları sektörünü olumlu yönde etkileyecektir.

Ayakkabı sektöründe de son yıllarda yatırım artmaktadır. Yatırımların ayakkabı yan sanayiinde de yerli üretim ve teknolojik araştırmaları yoğunlaştırması beklenebilir. Ancak ayakkabı yan sanayiinde teknolojiye büyük gelişmeler beklenmemekte ve küçük gelişmeler olacağı tahmin edilmektedir. İşletmelerimizin teknolojiye yatırım yapması gereği kaçınılmaz bir gerçektir. Bu yatırım yapılmadığı takdirde rekabet şansı kaybolabilecektir. Yapıştırıcı konusunda rakipler çok uluslu şirketlerdir. Uzun dönemde rekabet, ancak büyük Türk üreticilerinin yabancı şirketlerle yapacağı ortaklıklarla teknoloji ve sermaye yönünden güçlenmesiyle sağlanabilir. Bu gelişmeler yan sanayi ürünlerinde bir ihracat artışı getirebilir.

4. AB'YE KATILIM SÜRECİNİN SEKTÖRE ETKİLERİ

AB'ye katılım sürecinin sektöre etkisi, kısa ve uzun vadeli olarak, iki yönlü ele alınmalıdır. Her iki dönemde de beklenen etkiler farklı olacaktır.

AB'ye katılım sürecinin bir yansıması olarak kısa vadede müzakere sürecinde işlenecek konu başlıklarına göre, çevre düzenlemeleri ilk başlıklarda yer alırsa sektörde organize sanayi bölgelerinde, arıtma tesisi yatırımını tamamlamış olanların da bir rekabet avantajı ve AB ülkelerine doğru her hangi bir engelleme olmaksızın ticari ilişkileri geliştirmeleri beklenmelidir. Ancak sektörün bütününe bakıldığında bu yatırımı yapmamış olan bölgelerde ciddi sıkıntılar ve kapanma tehlikeleri beklenmelidir.

Arıtma tesisi yatırımı yapmamış bölge ve firmaların, çevre bilinciyle üretimini gerçekleştirilmeyen işletmelerin, çevre bilincinin yerleşmesine fırsat oluşmadan zorluklarla karşılaşmaları kaçınılmaz görünmektedir. Bu açıdan bakıldığında, arıtması olmayan ama finansal olarak göç etmeye engeli olmayan firmaların, organize bölgelere hareketleri beklenmelidir. Isparta, Salihli, Kula, Kemalpaşa, Biga, Antakya, Gaziantep, Bor ve hatta Uşak ve Gerede bölgelerindeki deri üreticilerinin Menemen, Çorlu ve İstanbul bölgelerine göçü kestirilebilir. Bu göç olayı, mutlak surette üretim miktarlarında azalmayı beraberinde getirecektir. Bu azalmanın, %30'lara varması şaşırtıcı olmayacaktır.

Bu durum, Anadolu'nun çeşitli bölgelerine dağılmış olan ve iç talebe yönelik çalışan küçük ayakkabı imalathanelerini, konfeksiyon atölyelerini ve araçları olumsuz etkileyebilecek ve bugünkü maliyetlerinin üzerinde maliyetlere zorlayacaktır. Bu imalathanelerin sayısında azalma da beklenebilir.

Uzun vadede ise deri sektörünün AB ülkelerine yakınlığı ve esnek yapısı nedeniyle önemli fırsatların doğması beklenmelidir. Bu süre zarfında, AB yönetmeliklerine uygun altyapısal düzenlemelerin tamamlanması AB pazarına yönelik teşkilatlanmayı ve ticareti artıracaktır.

Sektörde AR-GE yatırımlarının finansmanı, eğitim kalitesinin yükselmesi, eğitim reformunun AB müktesebatı paralelinde sektörel etkileri, AB fonlarının üretken ve etkin kullanımı, sektörde uluslararası düzeyde bilgi kullanımının ve ihracatının temel taşı olma fırsatını da getirecektir.

5. DOKUZUNCU PLAN DÖNEMİ İÇİN ÖNERİLEN STRATEJİ, AMAÇ, POLİTİKA, ÖNCELİK VE TEDBİRLER

5.1. Temel Sektörel Vizyon ve Strateji

Deri sektörü için 2013 vizyonu şu şekilde belirlenmiştir:

“Türkiye deri sektörünün uluslararası rekabet gücünün artırılması suretiyle ve AB ile müzakere sürecinin başlamış olmasının yaratacağı fırsatları da kullanarak, tüm alt sektörel alanlarda dünya pazarlarında, katma değeri yüksek ürünlerle ilk beş ülke içinde yer almak”, sektörel vizyonu tanımlamaktadır.

5.2. Temel Amaç ve Politikalar

5.2.1. AB’ye Katılım Sürecine Yönelik Amaç ve Politikalar

2013 vizyonuna ulaşabilmek için AB’ye katılım süreci önemli bir fırsat oluşturmaktadır. Bu vizyona ulaşabilmek için en önemli koşullardan biri haksız rekabetin önlenmesi ve kayıtlı ekonominin sektörel bazda işlerlik kazanmasıdır. Buna uygun olarak deri organize sanayi bölgelerinin Birliğin kriterlerine uygun üretim koşullarını temin etmesi dolayısıyla, deri üretilen bölgeler arasındaki farklılıkların giderilmesi ve girdi maliyet yapılarında denge oluşturulması gereklidir.

Katma değeri yüksek ürünlerin en uygun pazarlarından biri olan AB’nin katılım sürecinde bu ürünleri Türkiye’den temin etmesi için gerekli çalışmaların yapılması ve anlaşmaların gerçekleştirilmesi gereklidir. Ancak, bunun gerçekleşmesi için çevre kriterlerine uygun üretim ve çevre bilincinin oluşturulması ön koşuldur.

5.2.2. Diğer Amaç ve Politikalar

2013 Vizyonunun gerçekleşmesi amacıyla, stratejik olarak sektörün katma değeri yüksek ürünlerin üretimine ve pazarlanmasına odaklanması gerekmektedir. Bu tür ürünlerin dünya pazarlarında imaj oluşturmaları ve tedricen markalaşmasına da çalışılmalıdır. 2004 yılında oluşumuna karar alınan ve 2005 yılında çalışmalarını somutlaştıran Deri Tanıtım Grubunun çalışmaları da bu stratejiye katkıda bulunacaktır.

Katma değeri yüksek ürünlerin üretimi ve pazarlanmasının alt yapısal desteğinin sağlanması için bilgi üretimi ve globalleştirilmesi de stratejik öneme sahiptir. Bu açıdan, eğitim kurumlarının yaygın disiplinlerinde, multidisipliner bir öze sahip olan dericiliğe odaklanması ve AR-GE, master ve doktora çalışmalarının önemi vurgulanmalıdır. Türk derisi ve dericiliğinin imajının oluşmasında ve dünyada kabul görmesinde, bilimsel

çalışmalara ev sahipliği yapılması, uluslararası kongre, sempozyum ve panellerin düzenlenmesi de önem taşımaktadır.

Sektörel eğitim politikasının ıslahı da stratejik önem arz etmektedir. Halihazırda bulunan çok sayıda ve efektif olmayan eğitim kurumunun makul sayılara indirilmesi ve amaca yönelik olarak oluşturulacak öğrenci seçim kriterlerine göre ve yeterli sayıda seçilecek ve yerleştirilecek öğrencilere verilecek eğitimde uygulamanın ve üretici kuruluşlarla kooperatif bir eğitim programının oluşturulması gerekmektedir.

Stratejik olarak ihtisas fuarlarına katılımın teşviki ve birleşik fuar organizasyonları da katkı sağlayacaktır.

Saraciyeye, konfeksiyon, ayakkabı ve bitmiş deri ürünlerinde uluslararası pazarlama organizasyonlarının kurulması da 2013 vizyonuna ulaşmak için zorunludur. Katma değeri yüksek ürünlerin, hedef ülkeler belirlenerek pazarlanması ve o bölgelerde teşkilatlanmanın gerçekleştirilmesi de hedef politika olmalıdır. Bu çerçevede Deri Tanıtım Grubunun çalışmaları neticesinde belirlenecek ülkeler ve pazarlama teknikleri esas alınmalıdır. Tespit edilecek ülkeler ve pazarlama faaliyetlerinin Dış Ticaret Müsteşarlığının plan ve politikalarına uyumlu şekilde gerçekleştirilmesi de hedef politikanın başarı ihtimalini artıracaktır.

Türk deri sanayii üretim teknolojisi ve yönetimi üzerinde edindiği birikimleri geleceğin yüksek performans değerlerine sahip standart ürünlerinin üretiminde kullanarak global ölçekte söz sahibi konumda bulunabilmesi için sektörün eğitilmiş insan gücünü oluşturma üzerinde yoğunlaşmalıdır. Personel eğitimi için sektörel dernek, kurum ve kuruluşların da içinde olduğu ve KOSGEB ile TARGEV gibi kuruluşların desteği ve öncülüğünde oluşturulan organizasyonla çalışan personelin eğitimi düzeyinde çalışmaların başlatılması gerekmektedir.

Deri Sektörünün teknik eleman ihtiyacının karşılanması için Türk Milli Eğitim sistemi içinde lise düzeyinde, daha ziyade konfeksiyon ve ayakkabıcılık üzerinde, nihai ürün tasarım ve üretimi bazında ve bireysel yetenek ve nitelikleri geliştirme yönünde eğitim gerçekleştirilmelidir. Deri üretim teknolojisi üzerinde yapılacak eğitimin külfetli, zahmetli ve pahalı olmasından dolayı ve yoğun uygulamalı ve geri beslemeli yapılmasının gerekliliğinden dolayı lise eğitimi içinde yer almamalıdır.

Yüksek Öğretim düzeyinde yapılacak mesleki eğitim ön lisans düzeyinde meslek yüksek okullarında gerçekleştirilmeli, bununla birlikte meslek yüksek okullarının mevcut sayısında tensikata gidilerek okul enflasyonu azaltılmalıdır. Bu okulların sayısı; Türk deri

sanayiinin ve global olarak deri sektörünün içinde olduğu konjonktürel durum, sektörel olarak gelecekte ortaya çıkacak muhtemel yönelimler ve bu yönelimlerin ortaya çıkaracağı ihtiyaçlara bağlı bir planlamayla belirlenmelidir.

Yüksek öğretim düzeyinde lisans ve lisansüstü eğitim ise mühendislik fakültelerinde yürütülmelidir. Bu konuda model eğitim Ege Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Deri Mühendisliği Bölümünde gerçekleştirilmektedir. Ülkemizde bu düzeyde eğitim programı sadece E.Ü. Mühendislik Fakültesinde yürütülmesine rağmen, bu düzeydeki eğitimin de en önemli problemi, öğrenci kontenjanlarının Bölümce talep edilenin çok üzerinde tutulması ve mevcut fiziki imkanların yetersizliğidir. Deri mühendisliği eğitiminin daha rasyonel ve çağdaş normlarda yapılabilmesi için kontenjanların 30 öğrenci ile sınırlandırılması, mevcut fiziki imkanlarının ve laboratuvar olanaklarının iyileştirilmesi ve uluslararası teknik eğitim kurumlarıyla entegrasyonu için gerekli ekonomik desteğin sağlanması ve altyapı oluşturulması gerekmektedir.

Yüksek öğretim içinde eğitimin yeterliliği ve oryantasyonu için Ege Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Deri Mühendisliği Bölümü akademisyenleri ile Türkiye Deri Sanayicileri Derneğinin ve uluslararası alanda standartların oluşturulmasında, test metodlarının belirlenmesinde Türkiye'yi temsilen Uluslararası Deri Kimyacıları ve Teknisyenleri Dernekleri Birliği (IULTCS) üyesi olan DETEK (Deri Kimyacıları, Teknologları ve Teknisyenleri Derneği)'in birlikte oluşturacakları bir Eğitim Komisyonu kurulmalı ve bu Komisyon çağdaş normlarda bir teknik eğitim için altyapı oluşturulması, destek sağlanması ve sanayi ile eşgüdümün sağlanması yönünde faaliyetlerde bulunarak ihtiyaç duyulan planlı eğitimin şekillendirilmesi üzerindeki çalışmaların içinde yer almalıdır.

Sektörel bilimsel çalışma ve araştırmalar Türk Yüksek Öğretimi içindeki Üniversitelerin farklı disiplinlerinde yürütülmeli ve Ege Üniversitesi Deri Mühendisliği Bölümü de bunlardan biri ve sektörün esas eğitim birimi olarak sektörel bilimsel araştırmalarda öncü rol oynamalıdır. Bununla birlikte; Bölüm laboratuvar imkanlarının ve enstrümentalizasyonunun iyileştirilmesi üzerindeki çalışmalar ilgili Komisyonunun koordinasyonu ile gerçekleştirilmelidir.

Sektör AB ülkeleri nezdinde üretimdeki öncü rolünü araştırmalarda da üstlenerek sektörü oluşturan çeşitli birimler AB 6. Çerçeve Projelerine ilgili tematik alanlarda partner olarak yer alabilmeli ve sektörel araştırmaların bütçesi bu tür büyük ölçekli ve uluslararası birkaç birimin katılımıyla realize edilen projelerden oluşturulmalıdır. Ayrıca; bu tür projelerin

ülkemizdeki ayağını farklı üniversite birimleri ile araştırma enstitüleri ve araştırma merkezleri oluşturmalıdır.

Sektörel bazda Üniversite bünyesinde oluşturulacak uluslararası nitelikte ve aynı zamanda akredite laboratuvar özelliğini taşıyan tam donanımlı bir uluslararası deri ve deri mamulleri test ve analiz laboratuvarı kurulmalı ve sektörün ihtiyaç duyduğu tüm araştırmalar bu laboratuvarda gerçekleştirilmelidir.

Bu laboratuvar aynı zamanda; TÜBİTAK ve Sanayi işbirliği ile ÜSAMP Programları kapsamında oluşturulacak TÜBİTAK DAM (Deri Araştırmaları Merkezi) bünyesinde yer almasının uygun olacağı düşünülmektedir. Bu merkezin; TÜBİTAK TAM (Tekstil Araştırmaları Merkezi) örneğinde olduğu gibi, sanayinin ve TÜBİTAK'ın bire bir katılımıyla bütçelendirilmesi ve yönetim kurulunun 7 kişiden (4'ü sanayici, 1'i DETEK temsilcisi 1'i üniversite öğretim üyesi ve 1'i de TÜBİTAK Temsilcisi) oluşturulması, çalışanların ücretlerinin bu merkezin döner sermayesinden karşılanması, bu merkez bünyesinde yapılacak yatırım ve harcamaların yönetim kurulu inisiyatifi ile gerçekleştirilmesi ve yönetim merkezinin İstanbul'da, araştırma merkezinin faaliyet yerinin ise Ege Üniversitesi bünyesindeki uygun bir alanda olması yönünde gerekli düzenlemelerin yapılmasının kısa zamanda sonuç alınması bakımından uygun olacaktır

5.3. Amaç ve Politikaları Gerçekleştirmeye Yönelik Öncelikler, Tedbirler ve Hukuki-Kurumsal Düzenlemeler

1- KKDF

Hammadde temininde büyük oranda ithalata dayalı çalışan sektörde, vadeli olarak ithal edilen kalemlerde KKDF uygulanması rekabet kabiliyetini olumsuz yönde etkilemektedir. Bu uygulama ihracat için özellikle zorluk yaratmaktadır ve başta konfeksiyon, deri kimyasallarına kadar sektör genelinde sıkıntı yaratmaktadır. Deri Tanıtma Grubu kurulmasıyla dış dünyada daha etkin bir pazarlama hamlesinde bulunan sektör için KKDF uygulamasının kaldırılması veya yeniden düzenlenmesi gerekmektedir. Örneğin %1 KDV ödenen tarım ürünleri kalemlerinde kaldırılması, hammadde olarak ithal edilen kalemlerde uygulanmaması önerilebilir.

2- 3218 SAYILI SERBEST BÖLGELER KANUNUNA DAİR DEĞİŞİKLİK

Ülkemizde Serbest Bölge Gelişme Süreci:

06/06/1985 tarih ve 3218 sayılı Serbest Bölgeler Kanunu çerçevesinde ülkemizde serbest bölge uygulaması başlamış ve bugüne kadar geçen süreçte; 21 serbest bölge

oluşturulmuş, 3.311 yerli + 634 yabancı = 3.945 firmaya ruhsat verilmiş, 37.000 kişiye istihdam yaratılmış, yıllık 22 milyar dolarlık dış ticaret hacmi sağlanmış, (Türkiye dış ticaretinin %13,7'si) olup, ülkemiz için küçümsenmeyecek ve gün geçtikçe gelişen önemli bir ekonomik sektör yaratılmıştır.

Ancak 06.02.2004 tarih 25365 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 5084 sayılı Yatırımların ve İstihdamın Teşviki ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile yapılan düzenleme neticesinde, 06.06.1985 tarih 3218 sayılı Serbest Bölgeler Kanununun 6'ncı maddesi değiştirilmiş ve Geçici 3'üncü Madde ilave edilerek serbest bölge vergi teşvikleri büyük oranda kaldırılmıştır.

Yaşanan Sorunlar (06.02.2004 Sonrası):

Yapılan bu düzenleme ile ülkemizde yerli ve yabancı yatırımcıya, en süratli yatırım ve işlem olanağı sağlayan çalışma alanları olarak kurulan serbest bölgelerin; vergi teşvikinin kaldırılması ile Türkiye'nin AB'ye giriş sürecinde elinde bulunan tek alternatif teşvikli alanlar da devre dışı kalmıştır.

Çözüm Önerisi:

- Serbest Bölgelerde faaliyette bulunan ve bulunacak üretici firmaların istihdam ettikleri personele ödedikleri ücretlerin 31.12.2019 tarihine kadar gelir vergisinden müstesna kılınması.
- Çifte vergilendirmeyi önlemek için, ikinci bir vergi niteliğinde ve ölçülerinde olan %0,5 (binde beş) fon uygulanmasının vergi muafiyetinden yararlanamayan firmalar için kaldırılması.

Ülkemizde 1987 yılından beri faaliyet gösteren serbest bölgeler başarılı bir kuruluş ve büyüme döneminden sonra dış ticaret faaliyetlerinde önemli bir yer edinmiştir.

Bu gün sayıları 21'e ulaşan serbest bölgelerde faaliyet gösteren 665'i yabancı, 4120 kullanıcı firma; yılda 22 milyar dolara erişen dış ticaret hamcı ve 40 bin kişiye yaklaşan istihdam gücüne ulaşmıştır.

Serbest bölgelerin bu güne kadar ki dış ticaret hacmi de 100 milyar dolar seviyelerini aşmıştır. Serbest bölgeler aslında tamamen vergiden muaf da değildir. Son 5 yılda ödenen fon miktarı 290 milyon dolar, bugüne kadar ödenen toplam fon miktarı ise 500 milyon dolara yaklaşmıştır. Türkiye'de vergiler TL üzerinden, ortalama 6-8 ayda tahsil edilirken serbest bölgelerde bu fonlar dolar üzerinden ve peşin olarak tahsil edilmektedir.

Serbest Bölgeleri kısa zamanda dış ticaretin en önemli enstrümanlardan biri haline getiren sebepler, kuşkusuz bu bölgelere yasayla verilen ve yine yasayla güvence altına alınan bir takım muafiyetlerdir.

Serbest Bölgeler bu rakamsal getirilerinin yanı sıra, stratejik anlamda da önemli faydalar sağlamaktadır. Bu anlamda serbest bölgeler;

- İhracatçı firmalara ucuz ve düzenli hammadde temin ederek dış ticaretin gelişimine önemli bir lojistik destek sağlamakta,
- Tanınan muafiyetlerle yerli sermayenin yurt dışına çıkışını önlemekte,yabancı sermaye yatırımı ve teknoloji transferi sağlamakta,
- İhracatçılarımızın rekabet gücünü artırarak dünya pazarlarında mücadele edebilmelerine imkan sağlamakta ve , güçlü alt yapıya sahip endüstriyel yatırımlara olanak sağlamaktadır,

6.Şubat.2004 tarihinde Resmi Gazetemde yayınlanan 5084 sayılı yasayla üretim yapacak firmalara sağlanan kurumlar vergisi muafiyeti dışındaki tüm vergi muafiyetleri kaldırılmıştır.

Ülkemizde gerçek anlamda tek teşvik unsuru olan serbest bölgelerdeki muafiyetleri kaldıran bu karar, gerek mevcut yatırımcıları gerekse yatırım düşüncesinde olanları vergi muafiyeti sağlayan çevre ülkelere yöneltmiştir.

Portekiz hükümeti, AB'ye giriş aşamasında muafiyetlerin kaldırılması istenen Maderia Serbest Bölgesi için direnmiştir. Ülkemizdeki 21 serbest bölgenin toplam alanının 40 katı büyüklüğündeki bu bölgede halen gelir ve kurumlar vergisi oranı %2'dir.

Bu nedenle yapılacak bir yasal düzenleme ile 6.Şubat.2004 tarihli yasa ile kaldırılan serbest bölgelerdeki muafiyetlerin AB'ye tam üyelik tarihi ile birlikte yürürlüğe girmesi ve anılan muafiyetlerin bu tarihe kadar devamı sağlanabilir.

Bu düzenleme sonrasında serbest bölgelerimiz yatırım ve ticaret için cazibesini yitirmiş, Türkiye'nin yabancı sermayenin gözündeki güvenilirliği sarsılmış ve sadece serbest bölgelere değil tüm Türkiye'ye doğrudan yabancı sermaye akışı kısıtlanmıştır. Bunun sonucunda Türkiye yatırım çeken bir ülke değil, bilhassa Türk Cumhuriyetleri, Rusya, Romanya ve Bulgaristan gibi komşu ülkelere sermaye ihraç eden bir ülke konumuna gelmiştir.

Bu uygulamanın yürürlükte kalması halinde, ruhsat süreleri dolacak kullanıcı firmalar, peşinen ifade ettikleri üzere, ruhsatlarını yenileyemeyecekler ve yeni dönemde de yeni ruhsat talepleri de yapılmayacaktır. Dolayısıyla ülkemizde faaliyet gösteren 21 serbest bölgeden

büyük bir bölümü atıl durumda kalacak gerek mevcut yatırımcıların ve gerekse yatırım düşüncesinde olan yabancı ve yerli firmaların çevre ülkelerde (Romanya, Bulgaristan, Suriye, Ürdün, Mısır vb.) faaliyete geçen ve son dönemde sayıları hızla artan vergisel teşvikli, düşük işçi ücretli, düşük enerji bedelli bölgelere gitme ve o bölgelerde yatırım yapmalarının yanı sıra müktesep hak ihlali ile karşı karşıya kalan özellikle yabancı yatırımcıların tahkim yoluna başvurmaları söz konusudur.

Yatırım ve istihdama ihtiyacımız olması yönüyle de ülkemizin önemli ekonomik kayba uğrayacağı açıkça görülmektedir. (Bu yatırımcıların ülkemizdeki 5084 sayılı yasa ile ilan edilen teşvikli illere gitmesi söz konusu değildir. Zira bu illerde gümrük hattı dışı işlem yapılması mümkün olmadığı gibi bu iller lojistik açıdan uygun alt yapıya ve ulaşım bağlantılarına sahip değildir.)

Dolayısıyla 5084 sayılı yasanın yürürlüğe girmesi sonrasında, serbest bölgelerde müktesep hakların korunması ve muafiyetlerin devam ettirilmesi, serbest bölgelerin etkin bir dış ticaret ve kalkınma aracı olarak kurulması açısından önem arz etmektedir.

Önerilen Değişiklikler:

- 5084 sayılı yasa öncesi faaliyet ruhsatı almış kullanıcılar için bölgelerde istihdam edilen personele uygulanan gelir vergisi muafiyeti ve her türlü işlemlerde vergi , resim ve harç istisnası süresinin 31.12.2008 tarihinden 31.12.2019 tarihine uzatılması,
- 5084 sayılı yasa sonrası ruhsat alacak üretici – kullanıcı firma personeli içinde 31.12.20019 tarihine kadar gelir vergisi muafiyeti uygulanması.
- Üretim faaliyetinin belirlenmesinde mal giriş ve çıkışlarında GTİP değişikliğinin esas ve yeterli kriter olarak kabul edilmesi.
- 5084 sayılı yasa sonrası ruhsat alan kullanıcı firmalar için binde beş fon uygulanmasının kaldırılması.

3- ETİKETLEME

- Gümrüğe gelen bütün mamullerde menşei etiketi olması
- Etiketleme ve referans fiyat uygulaması (TDKD-Türkiye Deri Konfeksiyoncuları Derneği ve TDSD-Türkiye Deri Sanayicileri Derneğinden alınacaktır)

4- BÜYÜKBAŞ HAM DERİLERİN KAFA-KUYRUK SORUNU

Büyükbaş ham deriler piyasaya kafa ve kuyruklu olarak arz edilmektedir. Bu da maliyetlerde artışa neden olmaktadır. Çoğu gelişmiş ülkede olduğu gibi ham derilerin

mezbahalardan kafa ve kuyrukları budanmış olarak piyasaya sunulması sağlanmalı ve bunun etkin bir denetimi yapılmalıdır.

5- SANAYİ KURULUŞLARINDA ENERJİ DESTEĞİ

Çevreye saygılı üretim yapan Deri Organize Sanayi Bölgelerinde %50 teşvik uygulanması gerekir.

6- DIŞ FUARLARDA TEŞVİK

- Şu anda %80 den %50'ye düşmüş vaziyettedir. TİM ve Meslek Kuruluşlarının Dış Ticaret Müsteşarlığı ile mutabakata vardığı fuarlarda teşviklerin %50 baz kalmak koşuluyla, hedef fuarlara katılımcı alt sektörlerin tespit edecekleri ek teşviğin belirlenmesi,
- Milli düzeyde iştirak edilen fuarlarla bireysel katılımın ayrıştırılması,
- Türkiye'de düzenlenen uluslararası fuarlara katılanların da hedef fuarlarda teşviklerden yararlandırılması,

7- KAYITSIZ EKONOMİNİN ÖNLENMESİ

Ücretler üzerindeki vergi yükünün azaltılması, cezai müeyyidenin artırılıp etkin denetimin realize edilmesi gerekmektedir.

8- KDV SORUNUNUN ÇÖZÜMÜ (%1 vs %18)

Kromlu deride KDV oranı %1 olmalıdır. Bitmiş üründe %8 olması için gerekli girişimlerin yapılması gerekmektedir. KDV tahsilatının artışı bu şekilde sağlanabilir. Cezai müeyyidelerin ağırlaştırılması ve denetimin sıkılaştırılması gerektiği düşünülmektedir.

5.3.1. AB'ye Katılım Sürecine Yönelik Öncelikler, Tedbirler ve Hukuki-Kurumsal Düzenlemeler

Bu başlık altında öncelikle yapılması gerekenler aşağıda belirtilmiştir:

- Organize bölgeler ve arıtma tesislerinin korunması,
- Akredite laboratuvarlarda yasaklanmış maddeler yönetmeliğine uygun analizlerin yapılabilir hale gelmesi,
- TSE normlarının güncelleştirilmesi için DETEK-TSE işbirliğinin kurulması.

6. SONUÇ VE GENEL DEĞERLENDİRMELER

6.1. Temel Amaç ve Politikalar ile Öncelik ve Tedbirlerin Gelişme Eksenleri Bazında Tasnifi (Matris Şeklinde)

Temel Amaç, Politikalar Öncelikler ve Tedbirler	GELİŞME EKSENLERİ						
	İstikrarlı Bir Ortamda Sürdürülebilir Büyümenin Sağlanması	Ekonominin Rekabet Gücünün Artırılması	İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi	Sosyal İçermenin Güçlendirilmesi	Bölgesel Gelişmişlik Farklarının Azaltılması	Kamuda İyi Yönetişimin Yaygınlaş- tırılması	Fiziki Alt Yapının İyileştirilmesi
1.İthal mallarda % 3 KKDF uygulamasının kaldırılması		Deri mamulleri ve kimyasalları sanayiinde üreticilere finansal katkı sağlanacaktır.					
2. Satışta deri mamullerine suni deri ve hakiki deri etiketi konulma zorunluluğunun getirilmesi		Deri dışı ürünlerin satış ve ithalatında üretici ve tüketici korunacak ve haksız rekabet önlenecektir.					
3.Deri ve mamullerinin ithalatında İhtisas Gümrüklerinden onay alınma zorunluluğunun getirilmesi		İthalatta deri dışı mamullere karşı bilinçli bir kontrol getirilebilecek ve gerçek deri üreticilerinin haksız rekabete uğraması önlenecektir.					

	GELİŞME EKSENLERİ						
Temel Amaç, Politikalar Öncelikler ve Tedbirler	İstikrarlı Bir Ortamda Sürdürülebilir Büyümenin Sağlanması	Ekonominin Rekabet Gücünün Artırılması	İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi	Sosyal İçermenin Güçlendirilmesi	Bölgesel Gelişmişlik Farklarının Azaltılması	Kamuda İyi Yönetişimin Yaygınlaş- tırılması	Fiziki Alt Yapının İyileştirilmesi
4. Belirlenecek dış fuarlara ulusal katılım halinde yüksek teşvikle (%50 üzerinde) destekleme getirilmesi		Dış fuarlara yüksek oranda katılım sağlanarak ürünlerimizin tanıtılması ve ihracat artışı sağlanacaktır.					
5. Vergi oranlarının daha düşük seviyelere indirilerek sıkı bir takibat ve cezai müeyyideyle, kayıtsız ekonominin önüne geçilmesinin sağlanması	Deri sanayinin büyümesinin önündeki engel kaldırılacak ve istikrar sağlanacaktır						
6. Ham ve yarı mamullerde uygulanan KDV oranlarında yeni bir düzenlemeye gidilmesi ve KDV oranlarının %8 seviyesine çekilmesi	Finansal alt yapı standardize edilebilecek-tir						
7. Standart üretimi teşvik edici ISO vs. gibi belgelerin edinilmesinin sağlanması amacıyla küçük ve orta ölçekli tabakhanelere teknolojik destek sağlanması					Bölgeler arası bir standardizasyona zorunlu yönelim oluşacaktır.		

	GELİŞME EKSENLERİ						
Temel Amaç, Politikalar Öncelikler ve Tedbirler	İstikrarlı Bir Ortamda Sürdürülebilir Büyümenin Sağlanması	Ekonominin Rekabet Gücünün Artırılması	İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi	Sosyal İçermenin Güçlendirilmesi	Bölgesel Gelişmişlik Farklarının Azaltılması	Kamuda İyi Yönetişimin Yaygınlaştırılması	Fiziki Alt Yapının İyileştirilmesi
8. Çocuk yaşta işçilerin sektörel alanlarda çalıştırılmasının engellenmesi				Sektördeki sosyal yaklaşım ve uygulama çağdaş seviyeye ulaşacaktır.			
9. Eximbank ve KOSGEB kredilerinin arttırılarak yaygın şekilde kullanımının sağlanması		İhracatın finansmanına daha fazla katkı verilerek ihracat artışı sağlanacaktır.					
10. Kredi prosedürünün basitleştirilmesi ve kredilerin özel bankaların da desteğiyle verilmesinin sağlanması ve bütçeden, DFİF (Destekleme Fiyat İstikrar Fonu)'e ayrılan fonun artırılması		Yurt dışı rekabet gücü desteklenmiş olacaktır.					
11. Sektörün eğitilmiş insan gücü ihtiyacının karşılanması için Türkiye Deri Sanayicileri bünyesinde oluşturulacak bir eğitim komisyonunun öncülüğü ve koordinasyonunda eğitimin çağdaş normlara kavuşturulması			Sektörün ihtiyaç duyduğu eleman yapısı geliştirilecek ve işlerde doğru eleman kullanımı sağlanacaktır.				

	GELİŞME EKSENLERİ						
Temel Amaç, Politikalar Öncelikler ve Tedbirler	İstikrarlı Bir Ortamda Sürdürülebilir Büyümenin Sağlanması	Ekonominin Rekabet Gücünün Artırılması	İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi	Sosyal İçermenin Güçlendirilmesi	Bölgesel Gelişmişlik Farklarının Azaltılması	Kamuda İyi Yönetişimin Yaygınlaştırılması	Fiziki Alt Yapının İyileştirilmesi
12. Kalifiye ara eleman ihtiyacının karşılanması için ise MEB ve KOSGEB olanaklarından ve birikimlerinden faydalanılmasının sağlanması			Sektörel eleman kalitesi artırılabacaktır				
13. Sektörel kurumsallaşma için profesyonel yönetim seminerlerinin düzenlenmesi ve yönetim modelinde yatay ve dikey yapılaşmasının sağlanması			İşverenin çağdaş profesyonel yönetime geçmesi sağlanacaktır.				
14. Sendikal faaliyetlerin demokratik yapılaşmaya kavuşturulması	Çalışma ortamı iyileşecek ve üretimin daha kesintisiz ve istikrarlı bir ortamda devam etmesine katkı verilecektir.						

Temel Amaç, Politikalar Öncelikler ve Tedbirler	GELİŞME EKSENLERİ						
	İstikrarlı Bir Ortamda Sürdürülebilir Büyümenin Sağlanması	Ekonominin Rekabet Gücünün Artırılması	İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi	Sosyal İçermenin Güçlendirilmesi	Bölgesel Gelişmişlik Farklarının Azaltılması	Kamuda İyi Yönetişimin Yaygınlaş- tırılması	Fiziki Alt Yapının İyileştirilmesi
15. Sektörü ilgilendiren konulardaki kamu hizmetlerinin basitleştirilmesi, yaygınlaştırılması, kalitesinin artırılması ve nitelikli personel istihdamıyla kamudan kaynaklanan sorunların giderilmesi			Kamu iletişimi doğru bir baza oturtulabilecektir.				
16. Organize bölgelerin desteklenmesi					Bölgeler arası eşitlik yaratılabilecek ve haksız rekabete baz olan gerekçeler ortadan kaldırılacaktır.		
17. Arıtma tesisi zorunluluğu ve kirletici parametrelerin AB normlarına göre saptanması							Fiziksel altyapı dünya normlarına ulaştırılacaktır.
18. DETEK-TSE işbirliğinin sağlanması ve deri standartlarının global uyumunun sağlanması						Daha uygun standartların hazırlanması ve ürünlerde iyileşme sağlanacaktır.	

Temel Amaç, Politikalar Öncelikler ve Tedbirler	GELİŞME EKSENLERİ						
	İstikrarlı Bir Ortamda Sürdürülebilir Büyümenin Sağlanması	Ekonominin Rekabet Gücünün Artırılması	İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi	Sosyal İçermenin Güçlendirilmesi	Bölgesel Gelişmişlik Farklarının Azaltılması	Kamuda İyi Yönetişimin Yaygınlaş- tırılması	Fiziki Alt Yapının İyileştirilmesi
19. Sektörel bilimsel çalışma ve araştırmalar Türk Yüksek Öğretimi içindeki Üniversitelerin farklı disiplinlerinde yürütülmeli ve Ege Üniversitesi Deri Mühendisliği Bölümü de bunlardan biri ve sektörün esas eğitim birimi olarak sektörel bilimsel araştırmalarda öncü rol oynamasının sağlanması			Eleman yapısı ve kalitesi artırılacak ve bilgi ihraç etme potansiyeli sağlanacaktır.				
20. Deri Tanıtma Grubunun stratejik ve taktik uygulamalarının desteklenmesi		Yeni rekabet alanlarıyla küresel pazar payı artırılacaktır					
21. Sektörel bazda Üniversite bünyesinde oluşturulacak Uluslararası nitelikte ve aynı zamanda akredite laboratuvar özelliğini taşıyan tam donanımlı bir Uluslararası Deri ve Deri mamulleri Test ve Analiz Laboratuvarı kurulması							Fiziksel alt yapı çağdaş düzeye ulaşacaktır

<p>22. Laboratuvarın TÜBİTAK ve Sanayi işbirliği ile ÜSAMP Programları kapsamında oluşturulacak TÜBİTAK DAM (Deri Araştırmaları Merkezi) bünyesinde yer almasının uygun olacağı düşünülmektedir. Bu merkezin; TÜBİTAK TAM (Tekstil Araştırmaları Merkezi) örneğinde olduğu gibi, Sanayinin ve TÜBİTAK'ın bire bir katılımıyla bütçelendirilmesi ve Yönetim Kurulunun 7 kişiden (4'ü Sanayici, 1'i DETEK Temsilcisi 1'i Üniversite Öğretim Üyesi ve 1'i de TÜBİTAK Temsilcisi) oluşturulması, çalışanların ücretlerinin bu Merkezin Döner Sermayesinden karşılanması, bu merkez bünyesinde yapılacak yatırım ve harcamaların Yönetim Kurulu inisiyatifi ile gerçekleştirilmesi ve Yönetim Merkezinin İstanbul'da, Araştırma Merkezinin faaliyet yerinin ise Ege Üniversitesi bünyesindeki uygun bir alanda olması yönünde gerekli düzenlemelerin yapılması</p>							<p>Fiziksel alt yapı çağdaş ve rasyonel düzeye ulaşacaktır</p>
--	--	--	--	--	--	--	--

6.2. Dokuzuncu Kalkınma Planı Açısından Temel Yansımalar

Deri sektörünün sorunları ve zayıf yanlarının değerlendirilmesiyle tespit edilen noktalar ve önümüzdeki Plan döneminde sektörün hamle yapabilmesi için gerekli düzenlemelere dair öneriler aşağıda belirtilmiştir:

- 1.KKDF UYGULAMASI:** İthalatta vadeli alımlarda %3'lük KKDF kesintisi üretim maliyetlerini artırarak nakit sıkıntısına neden olmaktadır. Vadeli hammadde ithalatında KKDF uygulamasının kaldırılması sektörün rekabet gücünü artıracak, sektörün sürekli büyümesine olumlu etkide bulunacaktır. %1 KDV ödenen tarım ürünleri kalemlerinde KKDF'nin kaldırılması da olumlu etki yaratacaktır.
- 2.ETİKETLEME:** Ayakkabı, konfeksiyon, saraciye başta olmak üzere deri ürünlerine suni deri ve hakiki deri etiketi konarak müşteri gözünde uyarıcı bir etkinin sağlanması ve tüketicinin bilinçlendirilmesi gerekmektedir. Etiketleme ve referans fiyat uygulamasının tüm konfeksiyon ve saraciye ürünlerinde gerçekleştirilmesi ve belirli *ihhtisas gümrüklerinde* işlem yapılarak yurda alınması zorunlu kılınmalıdır.
- 3.DIŞ FUARLARDA TEŞVİK:** Dış fuarlarda teşvik %50'ye indirilmiştir. Bu, fuar organizatörlerinden bağımsız olarak revize edilmelidir. Fuar sayısı azaltılarak destek oranı artırılmalıdır. Türkiye'de düzenlenen uluslararası fuarlar da, yurtdışı fuarlarda verilen teşvikler kapsamına alınmalıdır. Teşvik oranlarının, milli düzeyde katılan fuarlarda daha yüksek, bireysel katılımlı fuarlarda daha düşük olması hakkaniyetli bir çözüm olacaktır. İkinci bir yol ise bugünkü oranlar korunarak hedef seçilen ülkelerdeki fuarlarda kademeli olarak %20, %30 ve %40 gibi bir teşvik getirilebilir.
- 4.KAYITSIZ EKONOMİNİN ÖNLENMESİ:** Deri sanayii açısından ekonomideki kayıtdışılığın kaynağı olan noktaların önlenerek sanayinin kayıtlı ekonomiye geçişin sağlanması zorunludur. Bugünkü vergi oranlarıyla kayıtlı ekonominin içinde uzun yıllar yer alabilmek mümkün görülmemektedir. Vergi oranlarının daha düşük seviyelere indirilerek sıkı bir takip ve cezai müeyyideyle, kayıtsız ekonominin önüne geçilmesi gerekmektedir. Avrupa Topluluğuna üye ülkelerin uyguladığı vergi oranları baz alınarak yeni bir düzenleme yapılmalıdır.
- 5.DERİ VE DERİ MAMULLERİNDE KDV SORUNU:** Ham ve yarı mamullerde uygulanan KDV oranlarında yeni bir düzenlemeye gidilmelidir. Kromlu deride KDV oranlarının düzenlenmesinde deri sanayii açısından kromlu derinin ham madde gibi değerlendirilmesi gerekmektedir. Deri mamullerinde bu oranlar %8 olarak

düzenlenmelidir. Bu düzenlenmelerle daha fazla vergi tahsilatının sektörel olarak yaygın bir tabana serilebileceği düşünülmektedir.

6.STANDART ÜRETİM: Günümüzde Türk deri sektörünün önemli problemi standart üretim yapılamamasıdır. Özellikle küçük işletmeler ve fason üretim yapan işyerleri teknik ve teknolojik yönden desteklenmelidir. Sektörel alt birimler standart üretim yapabilirliğini belgeleyebilir konuma getirilmelidir. Bu takdirde özellikle saraciye üretiminde gözlenen mamul derinin dış pazarlardan teminindeki artış ortadan kalkacak ve mamul deriler yerli kaynaklardan karşılanacaktır. Firmaların ISO belgesi alması ve bu amaçla yapılan çalışmaların DTM desteklenmesi bu zayıflığın giderilmesinde önemli bir gereksinimdir. Tabakhanelerin analiz kontrol laboratuvarlarının kurulması için teşvik edilmesi gerekmektedir. Gerekli yatırımların yapılması ve ileri teknoloji kullanımının sağlanması standart üretim yapılabilmesi için şarttır.

7.MALİYET REKABETİ: Türk deri sanayiinde günümüzün en önemli problemi maliyet olarak rakipleri konumundaki ülkelerle rekabet edebilir konumunu kaybetmesidir. Bunun için gerekli devlet tedbirlerinin alınması gerekmektedir. Örneğin; vadeli hammadde ithalatında KKDF kesintisinin kaldırılması rekabet kabiliyetini olumlu etkileyecektir. Vergi ve SSK primlerinin düşürülmesi, makul düzeylerde tutulması rekabet şansını artırıcı en önemli unsurlardan biri olarak göze çarpmaktadır. Fiyatları devlet tarafından belirlenen girdi maliyetlerinin düşürülmesi için girişimde bulunulması da önem teşkil etmektedir.

8.SOSYAL SORUMLULUK: Sektör kendi sosyal sorumluluk standardını oluşturmalı ve bunun denetimleri gerçekleştirilmelidir. Sektör bazı sağlık ve güvenlik tedbirlerinin alınmaması sonucu, çalışanlarında veya ilgili kişilerde bazı sağlık sorunlarının ortaya çıkmasına neden olabilmektedir. Bunun önlenmesi ve mesleki çalışma koşulları standardının artırılması, AB uyumluluğu açısından da gerekmektedir. Çocuk yaşta işçilerin sektörel alanlarda çalıştırılmasının engellenmesi gerekmektedir.

9.TEKNOLOJİK GELİŞİM: Sektör emek yoğun yapısından dolayı standart üretim yapamamaktadır. Bu konuda sektörel alt birimler ileri teknoloji kullanımına yönlendirilmeli ve özendirilmelidir. Sektörel firmaların teknoloji geliştirme ve ürün geliştirme yönünde faaliyet göstererek öncü konumunu güçlendirmelidir.

10.FİNANSAL PROBLEMLER: Genel finansal birimlerin sektörün sıkıntılı dönemlerinde kredilendirmede çok sıkı tedbirlerle baskı uygulaması sonucu finansal

olanakların kullanımında zorluklar yaşanmaktadır. Bu konunun aşılabilmesi için Eximbank ve KOSGEB kredilerinin artırılarak yaygın şekilde kullanımının sağlanması gerekmektedir. Kredi prosedürünün basitleştirilmesi de finansal problemlerin çözümü için bir gereklilik olarak tespit edilmiştir. Kredilerin özel bankaların da desteğiyle verilmesinin sağlanması ve bütçeden DFİF(Destekleme Fiyat İstikrar Fonu)'e ayrılan fonun artırılması, sektörün gelişmesini sağlamak ve sürekliliğini koruması için önemli katkı sağlayacaktır.

11.UZMANLAŞMIŞ ELEMAN EKSİKLİĞİ: Sektörün eğitilmiş insan gücü ihtiyacının karşılanması amacıyla Türkiye Deri Sanayicileri bünyesinde oluşturulacak bir eğitim komisyonunun öncülüğünde ve koordinasyonunda çalışmalar yapılarak eğitimin çağdaş normlara kavuşturulması gerekmektedir. Sektörel bazda bir eğitim planlanmasına ihtiyaç vardır. Bu sayede okul enflasyonunun önlenerek eğitim kalitesinin artırılması mutlak surette gerçekleştirilmelidir. Kalifiye ara eleman ihtiyacının karşılanması için ise MEB ve KOSGEB olanaklarından ve birikimlerinden faydalanılmalıdır.

12.SEKTÖREL KURUMSALLAŞMA: Sektörel kurumsallaşma için profesyonel yönetim seminerlerinin düzenlenmesi ve yönetim modelinde yatay ve dikey yapılaşmasının sağlanması gerekmektedir. Sendikal faaliyetlerin demokratik yapılaşmaya kavuşturularak sektörel kurumsallaşmanın içinde yer almasının sağlanması gerekmektedir. Halihazırda deri sektöründe sendikal faaliyetler antidemokratik uygulamalarla yürütülmektedir.

13.AYAKKABI SEKTÖRÜ İÇİN KAPASİTE SORUNU: Küçük ölçekli bir çok işletme, yığın üretim yapan büyük işletmelerle karşılaştırıldığında aynı standart üretimi gerçekleştirememektedir. Sektörde optimum büyüklükteki işletme sayısı azdır. Güçlü sektörel yapılaşma için işletme kapasitelerinin optimize edilmesi gerekmektedir. Bu alt sektörün pazarlama organizasyonlarını kurması gerekmektedir.

14.KAMU HİZMETLERİ: Sektörü ilgilendiren konulardaki kamu hizmetlerinin basitleştirilmesi, yaygınlaştırılması, kalitesinin artırılması ve nitelikli personel istihdamıyla kamudan kaynaklanan sorunların giderilmesi gerekmektedir. Ayrıca kamu kuruluşu niteliğindeki meslek kuruluşlarının üyelerini dünyada gelişen yeni eğilim ve konseptler konusunda eğitmesi ve mesleki kalitenin artırılması yönünde katkıda bulunması gerekmektedir.

EK: 1

ISIC Revize 3 Sınıflandırmasına Göre Gümrük Tarife Cetvelinde Alt Sektörler Kapsamındaki Ürünler:

A) Deri ve Deri Ürünleri (SK: 19) sektörünün kapsamına giren ürünler:**1. Deri İşleme Sanayii (SK:1911)**

- 4104 Sığırların(bufalo dahil)veya atların dabaklanmış veya "crust"(ara kurutmalı) derileri(kılları alınmış, parçalanmış olsun olmasın, fakat daha ileri bir işlem görmemiş):
- 4105 Koyunların veya kuzuların dabaklanmış veya "crust"(ara kurutmalı) derileri(yünü alınmış parçalanmış olsun olmasın, fakat daha ileri bir işlem görmemiş):
- 4106 Diğer hayvanların dabaklanmış veya "crust"(ara kurutulmuş)derileri (yünü veya kılı alınmış, parçalanmış olsun olmasın fakat daha ileri bir işlem görmemiş)
- 4107 Sığırların (bufalo dahil) veya atların dabaklama veya ara kurutmadan sonra ileri derecede hazırlanmış deri ve köseleri(parşömine edilmiş deri dahil)(kılları alınmış, parçalanmış olsun olmasın,41.41 pozisyonunda yer alan deri ve köseleler hariç):
- 4112.00.00.00 Koyun ve kuzuların dabaklama veya ara kurutmadan sonra ileri derecede hazırlanmış deri ve köseleri(parşömine edilmiş deri dahil)(yünü alınmış,parçalanmış olsun olmasın, 41.14 pozisyonunda yer alan deri ve köseleler hariç)
- 4113 Diğer hayvanların dabaklama veya ara kurutmadan sonra ileri derecede hazırlanmış deri ve köseleleri (parşömine edilmiş deri dahil) (yünü veya kılları alınmış, parçalanmış olsun olmasın, 41.14 pozisyonunda yer alan deri ve köseleler hariç):
- 4114 Güderi(kombine deri dahil;rugan ve ruganla kaplanmış deri ve kösele
- 4115 Esasi deri ve kösele veya deri veya kösele lifleri olan terkip yoluyla elde edilen levha, yaprak ve şerit halindeki deri ve köseleler(rulo halinde olsun olmasın); deri ve köselelerin,terkip yoluyla elde edilen deri köselelerin,deri ve köseleden eşya imaline uygun olmayan kırpıntı ve diğer döküntüleri; deri ve kösele talaşı, tozu ve unu:

2. Deri Eşya (Saraciye) Sanayii (SK:1912)

- 4201 Her tür hayvan için saraciye eşyası, eyer ve koşum takımları (koşum kayışları, yularlar, dişlikler, burunsalıklar, eşer örtüleri, eyer torbaları, köpek elbiseleri ve benzerleri) (imal edildiği madde ne olursa olsun)
- 4202 Sandıklar, bavullar, valizler, evrak çantaları, okul çantaları, gözlük kılıfları, dürbün mahfazaları, fotoğraf makinesi mahfazası, müzik aletleri mahfazaları, silah ve tabanca kılıfları ve benzeri mahfazalar; tabii veya terkip yoluyla elde edilen deri ve köseleden, plastik madde yapraklarından, dokumaya elverişli maddelerden, vulkanize edilmiş liflerden, kartondan yapılmış veya tamamen yahut kısmen bu maddelerle veya kağıtla kaplanmış seyahat çantaları, tuvalet çantaları, sırt çantaları, el çantaları, erzak çantaları, portföyler, para keseleri, harita ve kimlik mahfazaları, sigara kutuları, tabaka ve tütün kese ve kutuları, takım çantaları, spor çantaları, şişe mahfazaları, mücevher kutuları, pudra- baharat-barut kutuları, bıçak kılıfları v
- 4203 Tabii veya tertip yoluyla elde edilen deri ve köseleden giyim eşyası ve aksesuarı

4204 Tabii veya terkip yoluyla elde edilen deri ve köseleden makine veya mekanik cihazlarda yahut diğer teknik işlerde kullanılan eşya:

4205 Tabii veya terkip yoluyla elde edilen deri ve köseleden diğer eşya

3. Ayakkabı Sanayii (SK:1920)

6401 Dış tabanı ve yüzü kauçuk ve plastik maddeden olan su geçirmez ayakkabılar (ayakkabının yüzü, tabana dikmek, perçinlemek, çivilemek, vidalamak ve benzeri işlemlerle tutturulmamış veya birleştirilmemiş):

6402 Dış tabanı ve yüzü kauçuk veya plastik maddeden olan diğer ayakkabılar:

6403 Dış tabanı kauçuktan, plastik maddeden, tabii veya terkip yoluyla elde edilen köseleden ve yüzü deriden ayakkabılar:

6404 Dış tabanı kauçuktan, plastik maddeden, tabii veya terkip yoluyla elde edilen köseleden ve yüzü dokumaya elverişli maddelerden olan ayakkabılar:

6405 Diğer ayakkabılar:

6406 Ayakkabı aksamı (dış tabanları dışındaki tabanlara tutturulmuş veya tutturulmamış ayakkabı yüzleri dahil); çıkarılabilir iç tabanlar, topuk rampası ve benzeri eşya; getrler, tozluklar, dizlikler ve benzeri eşya ve bunların aksamı:

B) Deri ile İlgili Olan, Ancak Hazır Giyim (SK: 18) Sektöründe Yer Ürünler:

1. Deri Giyim Eşyası Sanayii (SK: 1810)

4203 Tabii veya tertip yoluyla elde edilen deri ve köseleden giyim eşyası ve aksesuarı

2. Kürk İşleme Sanayii (SK: 1820)

4302 Dabaklanmış ve aprenlenmiş kürkler (baş, kuyruk, pençeler ve diğer parçalar dahil) (birleştirilmemiş veya birleştirilmiş) (diğer maddeler ilave edilmemiş) (43.03 pozisyonundakiler hariç):

3. Kürk Giyim Eşyası Sanayii (SK: 1820)

4303 Kürkten giyim eşyası ve aksesuarı ve kürkten diğer eşya:

C) Sektörle İlişkili Olan ve İncelenmesi Gereken Diğer Sanayiler ve Alanlar:

1. Ham Deri - (Gıda Sanayii – Mezbaha Ürünleri Sanayii) (SK:1511)

4101 Sığırların(bufalo dahil) ve atların ham derileri (yağ veya tuzlanmış, kurutulmuş, kireçlenmiş, pikle edilmiş veya başka şekilde muhafaza edilmiş, fakat dabaklanmamış, parşömine edilmemiş veya daha ileri bir işleme tabi tutulmamış) (kılları alınmış veya parçalara ayrılmış olsun olmasın)

4102- Koyun ve kuzuların ham derileri (yaş veya tuzlanmış, kurutulmuş, kireçlenmiş, pikle edilmiş veya başka şekilde muhafaza edilmiş fakat dabaklanmamış, parşömine edilmemiş veya daha ileri bir şekilde hazırlanmamış) (yünü alınmış veya parçalara ayrılmış olsun olmasın) (bu faslın 1 (c) notunda belirtilen hariç)

4103- Diğer ham deriler (yaş veya tuzlanmış, kurutulmuş, kireçlenmiş, pikle edilmiş veya başka şekilde muhafaza edilmiş fakat dabaklanmamış, parşömine edilmemiş ve daha ileri bir şekilde hazırlanmamış) (kılları alınmış veya parçalara ayrılmış olsun olmasın) (bu faslın 1 (b) ve 1(c) notlarında belirtilenler hariç);

2.Ham Postlar (Hayvancılık: Diğer Hayvansal Ürünler) (SK: 0122, 1511)

4301 Ham postlar (baş, kuyruk, pençe ve kürkçülüğe elverişli diğer parçalar dahil) (41.01, 41.02 ve 41.03 pozisyonlarındaki ham deriler hariç):

3. Deri Kimyasalları Sanayii (SK: 2411)

3201-3206 fasıllar: Debagatte kullanılan bitkisel menşeli hülâsalar; tanenler ve bunların tuzları, eterleri, esterleri ve diğer türevleri: Debagatte kullanılan sentetik organik maddeler ve debagatte kullanılan anorganik maddeler; debagatte kullanılan müstahzarlar (tabii debagat maddeleri içersin içermesin); ön debagatte kullanılan enzimli müstahzarlar:

340510 Ayakkabı, deri ve köselelerde kullanılan boya, cila veya benzeri müstahzarlar

3809 Müstahzar apreler

4. Deri İşleme ve Ayakkabı Makineleri Sanayii (SK: 2926)

8453 Post, deri ve köselelerin hazırlanması, dabaklanması veya işlenmesi, deri veya köseleden yapılan ayakkabı veya diğer eşyanın imaline veya tamirine mahsus makine ve cihazlar (dikiş makineleri hariç)